Sup euangelio ſancti luce.
Continuum ſancti thome.

Inter cetera īcarna
cionis xp̄i miſteria
que iſayas ꝓpheta
diligenter et apte
ꝓnunciat dicit. In
duā celos tenebris
et ſaccū ponā ope
rimentum eoꝝ. do
minus dedit michi
linguā eruditā ut
ſciam ſuſtentare eū
qui lapſus eſt v̄bo
Erigit mane. mane erigit mihi aurem. ut audiam
quaſi magiſtrū. Ex quibus v̄bis et accipe poſſu-
mus euāgelij ſm̄ lucā materiā. modū ſcribendi fi
nem. et ꝯdictionē ſcriptoris. Augꝰ. de conſen.
euan. Lucas .n. circa ſacerdotalē dn̄i ſtirpem at
ꝗ ꝑſonam magis occupatus videt̄. Vn̄ ꝑ vitulū
ſignificatus eſt. ꝓpt̄ maximā victoriam ſacerdotis
Ambro. Vitulus em̄ ſacerdotalis eſt victima.
vnde bene ꝯgruit vitulo hic euāgelij lib' q̄ a ſac̄
dotibus inchoauit. et ꝯſumauit in vitulo. qui oim
peccata ſuſcipiens ꝓ tocius mūdi vita eſt imola/
tus. et ipſā vituli immolationē lucas ſtilo quodā
ꝑ͡lenioze diffudit. Gloſa. Quia igit̄ paſſionem
criſti p̄ncipaliter exponere lucas intendit. huius
euāgelij materia ſignificari poteſt in eo ꝙ dititur.
Induam celos tenebris et ſaccū ponam operimē
tum eoꝝ. Nam ad litterā in paſſione xp̄i tenebre
facte ſūt et in diſcipulis fides obſcurata eſt. Je
roni. ſup iſayam. Et criſtꝰ deſpectꝰ erat et igno
bilis qn̄ pendebat in cruce. et abſconditus ē vul
tus eius atq3 deſpectus ut humano corꝑe diuina
potencia celaret̄. Hier. Sermo aūt luce tam in
euāgelio ꝙ in actibus apoſtoloꝝ comptioz eſt.
et ſeculari redolet eloquētia. vn̄ ſubdit̄ Dominꝰ
dedit mihi linguam eruditā Ambro. Nam licet
ſcriptura diuina mūdane euacuet ſapientie diſci-
plinā. ꝙ i maioze fucata verboꝝ ambitu ꝙ rez
tacione ſubnixa ſit. Tamen ſiquis in ſcripturis di
uinis etiā illa q̄ imitenda illi putāt querat. inue/
niet Sanctus em̄ lucas velut quendā hiſtoricū
ordinē tenuit. et plura nobis geſtoꝝ dn̄i miracu
la reuelauit. Ita tamē ut omēs ſapientie v̄tutes
euāgelij ipſius ꝯplecteret̄ hiſtoria Quid em̄ pre
cellentius ad ſapienciā naturalem. ꝙ ꝙ ſpiritum
ſanctū creatorem eciā dn̄ice incarnacōis extitiſſe
reſerauit. Docet moralia in eodem libro. quemad
modū ſcz amare inimicū debeam. Docet etiā racio
nalia cum lego. qm̄ qui fidelis ē in minimo. et in
magno fidelis eſt. Euſebius in eccleſiaſtica hi
ſtoria. Is ergo genere quidem antiochenꝰ arte
medicꝰ. ſecundū hanc medicinā quā ex apoſtolo
rum vel ſocietate vel traditione ſuſcepat. Duos
nobis medicinales libros quibus non corꝑa. ſed
anime curent̄ explicuit. vn̄ ſequit̄. Vt ſciam ſuſtē
tare eum qui lapſus eſt verbo Hiero. ſup iſayā
Dicit em̄ ſe a dn̄o accepiſſe ſermonem. qm̄ lapſū
errantemq3 populū ſuſtentet et reuocet ad ſalutē

Grecus. expoſitoz Cum aūt lucas bone indolis
eſſet et capacitatis ſtrennue et grecoꝝ ſcienciam
ꝯſecutus eſt. Gramaticā ſiquidē atq3 poeſin ad-
eptus ꝑfecte. Rethoricā aūt et ꝑſuadēdi leporē
aſſecutus ad plenū. neq3 philoſophie muneribꝰ
caruit. Deniq3 et medicinā acquirit. Et qm̄ nat̄e
velocitate ſatis de humana guſtauerat ſapientia
ad altiozem conuolat. Accelerat igit̄ ad iudeam
et viſibilit̄ et verbotenꝰ xp̄m adit. Cumq3 verita
tem cognoſceret. verus effecit̄ xp̄i diſcipulꝰ plu
rimū magiſtro cōmozatus Gloſa. vn̄ ſubditur
Erigit mane quaſi a iuuētute ad ſecularē ſapienti
am. Mane erigit mihi aurem ad diuinā. ut audiā
quaſi magiſtrū ſcz ipſū criſtum Euſebius in ec
cleſiaſtica hiſtoria. Tradunt aūt ꝙ euāgeliū ſuū
ex pauli oze ꝯſcripſerit ſic et marcꝰ q̄ ex petri oze
fuerāt ꝑdicata ꝯſcripſerit Criſ. ſup math. vter
q3 aūt eoꝝ magiſtrū imitatꝰ eſt. hic quidē pau
lum ſup flumina fluentē. ille aūt petrum breuilo
quio ſtudentem. Augꝰ. de cōcordancia euāge
liſtaꝝ. Eo aūt tempore ſcripſerūt quo nō ſolum
ab eccleſia xp̄i. verū etiā ab ipſis adhuc in carne
manentib3 apoſtolis ꝓbari meruerūt. Et hec ꝓ
hemialiter dicta ſufficiant.

Prohemium.

Quoniamquidē multi conati ſūt ordinare
narracionem que in nobis complete ſūt
rerū. ſicut tradiderūt nobis qui ab ini/
cio ipſi viderunt. et miſtri fuerūt ſermo
nis. Viſum eſt et mihi aſſecuto a p̄ncipio omia di
ligent̄ ex ordine tibi ſcribere optime theophile
ut cognoſcas eoꝝ verbozum de quibꝰ eruditus
es veritatem Euſebius in eccleſiaſtica hiſtoria.
Lucas in inicio euāgelij ſui cauſā cur ſcripſerit in
dicauit. videlicz qm̄ multi alij temē preſumſerāt
enarrare res q̄ ſibi magis erant ad liquidū com
perte Et hoc eſt quod dicit. Quoniā quidē multi
conati ſunt ordinare narracionē rerum Ambro.
Nam ſic multi in iudeoꝝ populo diuino infuſi ſpi
ritu ꝓphetauerūt. alij aūt pſeudo ꝓphe erāt. potiꝰ
ꝙ ꝓphe. ſic et nūc i nouo teſtamēto m̄lti ſcribē euā
gelia conati ſūt q̄ boni nummularij nō ꝓbauerūt
q̄dē ferē euāgeliū qđ duodecim ſcripſiſſe et aliud
dicunt̄. Auſus eſt eciā baſilides euangeliū ſcribe
re. fertur aliud ſcđm thomā. et aliud ſm̄ mathiā
Beda. Multos ḡ eos non tam numeroſitate ꝙ
hereſeos multifarie diuerſitate commendat. Qui
non ſpiritusſancti munere donati. ſed vacuo labo
re conati magis ordinauerūt narrationē ꝙ hiſto
rie texuerūt veritatem Ambro. Qui em̄ conatꝰ
eſt ordinare. ſuo labore conatus ē nec impleuit ſi
ne conatu Sunt em̄ et donaciones et gracia dei q̄
vbi ſe infuderit. rigare ꝯſueuit. ut non egeat ſed
redūdet ſcriptoris ingenium. Et ideo bene dicit
Rerum que in nobis complete ſūt. vel que in no-
bis redūdant quod em̄ redūdat nulli deficit et de
ꝯpleto nemo dubitat. cum fidem effectus aſtruat
exitus prodat Orige. Dicit aūt rez. qz non ſm̄
phantaſiā iuxta hereticos exercuit ih̄s carnalem
ipſius aduentum. ſed cum veritas eſſet reuera ne
gocium ꝓſecutus eſt. Affectum autem ſuum indi
cat ex hoc ꝙ ait. Que in nobis ꝯplete ſūt id eſt q̄

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

in nobis maifeſtiſſime ſūt oſtenſe · Certa em̄ fide
et rōne cognouerat· neqꝫ in aliquo fluctuabat
Criſo · Euāgeliſta aūt nō ſolum teſtimonio ɔten
tus eſt ꝓprio· ſed ad apoſtolos totum refert· In
de robur venatur ſermoni· et ideo ſubdit· Sicut
tradiderūt nobis qui ab inicio ipſi viderūt Eu-
ſebius in eccleſiaſti ca hiſtoria· Certus ē ꝙ veri
tatē vel paulo exponentes· vel alijs apoſtol' qui/
ab inicio ipſi viderāt vel ſibi tradiderāt ɔſecutus
ſit Criſ· Dicit aūt viderūt q: hic maxime robur
naſcitur credulitatis quod addiſcitur ab his qui
p̄ſencialit' viderunt Orige· Palaꝫ eſt aūt ꝙ cu
iuſdam doctrine finis ē ipſa doctrina· ſicut geome
trice· alterius vero doctrine finis in ope ɔputat̄
ſicut medicine· et ita eſt in ſmone dei· Et iō poſt
ꝙ ſignificauerat ſcienciā· ex hoc ꝙ dixerat ipſi vide
runt· demonſtrat opa· Ex hoc ꝙ ſequit̄· Et mini/
ſtri fuerūt ſermonis vel verbi Ambro· Nam cō
gruit iſta locucō vt maius miſteriuꝫ verbi ꝙ̄ au
ditum eſſe credamus· ſed q: non ꝓlatiuū verbuꝫ
ſed ſubſtanciale ſignificat̄· non vulgare verbū· ſed
celeſte intelligamus· cui apoſtoli miniſtrauerūt
Ciril· ꝙ aūt dicit huius verbi viſores fuiſſe apo
ſtolos ɔcordat cum iohāne qui dicit· Verbuꝫ ca
ro factum ē et habitauit in nobis· et vidim⁹ glo
riam eius · Verbum nanqꝫ mediāte carne viſibile
factum eſt Ambro· Non ſolum autē ſm corpus
viderunt dn̄m· ſed eciā ſm verbum· Viderunt em̄
verbum qui cum moiſe et helia viderūt gloriam
verbi· alij nō viderūt· qui corpus tantūmodo vi
dere potuerūt· Orige· Et in exodo quidē ſcrip
tum eſt· Populus videbat vocem dn̄i· vox aūt au
ditur potius ꝙ̄ videtur· Sed ꝓpterea ita ſcriptū
eſt· vt oſtenderet̄ nobis alijs videre oculis vocē
dn̄i quib⁹ illi aſpiciunt· qui merentur· Porro in
euāgelio non vox cernit̄· ſed ſmo qui voce p̄ſtan
cior eſt· Theo · Ex hoc em̄ manifeſte innuit̄· ꝙ
lucas non fuit diſcipulus ab inicio · ſed ꝓceſſu tē
poris Alij aūt fuerūt diſcipuli ab inicō· vt petr⁹
et filij zebedei· Beda· Et tn̄ matheus ꝙ̄ et iohā
nes in multis que ſcriberēt ab his qui infanciam
puericiam genealogiāqꝫ eius ſcire et geſtis inte-
eſſe potuerūt audire opus habebāt Orige· De
inde facultatē ſcribēdi replicat· qm̄ ea que ſcrip
ſit· non rumore ɔgnouit· ſed ab inicō fuerat ipſe
ſubſecutus· vn̄ ſequit̄ Viſum eſt et mihi aſſecuto
a principio omnia diligent' ex ordine tibi ſcribere
optime theophile Ambro· Cum dicit viſum ē et
mihi· non negat deo viſū· adeo ei ꝑparat̄ volūtas
hoim· Prolixiorem aūt hūc euāgelij libruꝫ ꝙ̄ ce
teros eſſe nemo dubitauerit· et ideo nō ea que fal
ſa ſūt· ſed que vera ſibi vēdicat· Et ideo dicit· Aſ
ſecuto quidē omnia viſū eſt ſcribere· non oīa ſed ex
omibus q: que fecit iheſus· ſi ſcribant̄ cia· nec ip
ſū mundū cape arbitror· cōſulto aūt que ab alijs
ſūt ſcripta p̄terijt vt ꝓprijs quibuſdā ſinguli euā
gelioꝝ libri miſterioꝝ geſtorūqꝫ miracul' emie
rent· Theo· Scribit aūt ad theophilū virum
inclitum fortaſſis et pn̄cipem· q: ꝙ dicit optime
non dicebat̄ niſi pn̄cipibus ⁊ p̄ſidibus· ſic et pau
lus feſtop̄ſidi dixit· optime feſte Beda· Theo
philus aūt interpretat̄ amans deum · vel amat⁹ a
deo Quiſquis ergo amat deū ſiue a deo ſe deſide/
rat amari ad ſe ſcēptum putet euāgeliū et vt ſibi
datū munus ſibiqꝫ cōmendatū pign⁹ conſeruet·
Non aūt nouoꝝ q̄rumlibet eideꝫ theophilo ⁊ ve
lut ignotorū racio pandēda· ſed eoꝝ de quibus
eruditus eſt verboꝝ ꝓmittit̄ veritas exp̄menda
cum ſubdit̄· vt cognoſcas eoꝝ verborum de qui
bus eruditus es veritateꝫ ſcꝫ vt quo quid ordine
a dn̄o geſtū dictū ve ſit· agnoſcere queat Criſ·
Vel alit' vt certitudinē habeas· et ſecur⁹ exiſtas
que auditu preceperas ꝓſpicies in ſcriptura ·
Theo· Plerūqꝫ em̄ cum ſine ſcripto aliq̄d dicit̄·
calūniant̄ illd quaſi falſū Cum vero quis que di/
cit ſcripſerit· tunc magis credimus· q̄ſi niſi puta-
ret vera non ſcriberet Criſ· vel aliter Totū euā
geliſte ꝓhemiū duo continet· ɔditionē eoꝝ qui
ante eum euāgeliū ſcripſerāt· puta mathei et mar
ci· Et rurſū cur et ipſe ſcribere ꝓpoſuit Cum vero
dixiſſet· Conati ſūt· vocabulum potens applicari
et ad p̄ſumptuoſe aggrediētes materiā et ad ho
neſte ptractantes illam Duabus additionib⁹ du
biam ſenteciā certificat· Primo quidem q: dixit
Que in nobis complete ſūt reꝝ Secūdo quia di
xit Sicut tradiderūt nobis q̄ ab inicio ipſi vide-
runt Simul autē hoc quod dico tradiderūt· indi
care mihi videt̄ ꝙ et ipſi moneant̄ ꝓpagare· Ve
lut em̄ illi tradiderūt ipſos q̄ꝫ oportebit accipiē
tes ſeriatim adinuicem ꝓmulgare· Nondū auteꝫ
cōmendantes ſcripture q̄ tradita fuerāt· ɔtinge/
bant inconueniētia plurima ꝓuenire diutūitate
tpis· Vnde merito qui de primis viſorib⁹ verbi
et miſtris vbi accepant in ſcriptis vniuerſo mun
do tradicōneꝫ p̄ſtiterūt et calūnias ꝓpellentes ⁊
obliuionem deſtruentes· et ex ipſa tradicōne inte
gritatem accomodantes ·

CAPIT · · I ·

FVit in diebus herodis regis iudee ſacerdos quidaꝫ nomie zacharias de vice abia Et vxor illi de filiabus aaron et nomen eius helizabeth· Erant aūt iuſti ambo ante deum ince dentes in omibus mādatis et iuſtificacōnibus domini ſine q̄rela et non erat illis filius eo ꝙ eſſet elizabeth ſterilis· et ambo pceſſiſſent in diebus ſuis ·

Criſ· Euangelice
narracōis exordium
a zacharia ſummit ⁊
natiuitate iohānis ·
mirū ante mirū ediſ/
ſerens· minus an̄ ma
ius· Nam qm̄ virgo
paritura erat· ꝑpara
uit gracia vt vet⁹ p̄
us concipet· Decla-
rat aūt tempus · cuꝫ
dicit · Fuit in diebus
herodis Et adijcit di
gnitateꝫ cum ſubdit
regis iudee· Ali⁹ aūt
herodes fuit· qui io
hannem occidit· ſed
ille tetracha fuit· h
aūt rex· Beda tem
pus aūt herodis ali
enigene regis domi
nico atteſtat̄ aduen
tui· Predictū namqꝫ
fuerat· q: non defici
et princeps de iuda
neqꝫ dux de femore
ei⁹ donec veniat qui

mittendus eſt· Ex quo em̄ patres ex egipto exie
runt· ſue gentis iudicibꝰ vſqꝫ ad ſamuel ꝓphetã
ac deinde regibus vſqꝫ ad tranſmigracionē ba/
bilonie regebant̄· Poſt reditum vero babilonie
ꝑ pontifices reꝝ ſūma gerebat̄ vſqꝫ ad hircanū
regē ſimul et pontificē· quo ab herode intercmp
to Iudee regnum ipſi herodi alienigene iuſſu au
guſti ceſaris tradit̄ gubernandū· Cuius ·xxxi· an
no iuxta ꝓpheciā ſupradictā· qui mittendꝰ erat·
aduenit Ambro· Docet aūt nos diuiā ſcriptura
non ſoluꝫ mores in his qui ꝑdicabiles ſūt· ſed et
parētes oportere laudari· vt veluti trāſmiſſa im
maculate puritatis hereditaꝰ· in his quos volu=
mus laudare ꝑcellat· non ſolum igit̄ a parentibꝰ
ſed etiam a maioribus ſancti iohānis nobilitas ꝓ
pagatur· non ſeculari poteſtate ſublimis· ſed re
ligionis ſucceſſione venerabil' Plena eſt igit̄ lau
datio que genus mores· officiū· factum· iudicium
ꝯprehēdit officium in ſacerdocio· vn̄ dicit ſacer=
dos quidā nomie zacharias Beda· in homelia·
De ſacerdotali ei ꝓſapia iohānes ortus vt eo po
tentiꝰ imitacionē ſacerdocij ꝑconizaret quo ipſū
ad ſacerdotale genus ꝑtinere clareſceret· Am
bro· Genus at ꝯprehendit in maioribꝰ· vn̄ ſequit̄
De vice abia id eſt nobilis inter familias Beda
Erant em̄ pn̄cipes ſanctuarij id eſt ſūmi ſacerdo=
tes tam de filijs eleazar q̄ꝫ de filijs ithamar· quo
rum vices ſcd̄m miſteria ſua vt igrederent̄ domū
dei ·xxiiij· ſortibus dauid diſtinxit· In quibꝰ fami
lie abia de qua zacharias ortus eſt· ſors cōtigit
octaua· Non aūt fruſtra ꝑmus noui teſtamēti ꝑco
in octaue ſortis iure naſcit̄· qꝛ ſic ſeptenario ſepe
numero ꝓpter ſabbatum vetus teſtamentū· ſic no
uum aliquociēs ꝑ octonariū ꝓpt̄ ſacramētum do
minice vel noſtre reſurrectōis exꝑmit̄ Theo·
Volens etiam oſtēdere q̄ꝫ legalit̄ ex ſacerdotali
genere erat· ſubdit Et vxor illi de filiabus aaron
et nomen eius helizabeth· Leuitici ·xxij· Non ei
ꝑmittebatur de alia tribu vxorem accipe· ſed de
ſua Helizabeth interꝑtat̄ requies Zacharias ve
ro memoria dn̄i Beda in homelia· Iuſtis enim
parētibus iohānes ē genitus· vt eo confidentiꝰ
iuſticie ꝑcepta populis daret· quo hec ipſa non
q̄ſi nouicia didiciſſet· ſed velud hereditario iure
a ꝓgenitoribus accepta ſeruaret· Vnde ſequit̄·
Erant aūt ambo iuſti ante deū Ambroſiꝰ Et ſic
mores in equitate ꝯprehēdit· Bene aūt dicit an̄
deum· Fieri em̄ poteſt vt aliq̄s affectata bonitate
populari iuſtus videat̄ mihi· iuſtus aūt ante deū
non ſit· ſi iuſticia non ex mentis ſimplicitate forme
tur· ſed adulatione ſimulet̄· Perfecta igit̄ laus ē
ante deum iuſtū eſſe· ſolus em̄ perfectior ē qui ab
eo ꝓbatur· qui non poteſt falli· Factū aūt ꝯpre
hendit in mādato· in iuſtificacōe iudiciū· vnde ſe
quitur Incedentes in oībus mādatis et iuſtifica
cionibus dn̄i· Cum em̄ mādatis celeſtibus obedi=
mus· in mādatis dn̄i incedimus· Cum ꝯgrue indi
camus· tenere dn̄i iuſtificacōes videmur· Proui=
dere aūt oportet bona· non ſolum coram deo· ſed
eciā coram hoībus· vn̄ ſequit̄· Sine q̄rela· Nulla
em̄ querela ē vbi et mētis bonitas ꝯcordat et fa
cti· et plerumqꝫ iuſticia durior hoīm querelā exci

tat Orige· Poteſt etiā aliquid iuſtū iniuſte fie
ri· vt ſi iactancie cauſa quis paupi elargiat̄ q̄d
non eſt ſine querela· ſequit̄ Et non erat illis filiꝰ
eo q̄ꝫ erat ſterilis helizabeth et ambō ꝓceſſiſſent
in diebus ſuis Criſ· Non ſolum aūt helizabeth
erat ſterilis· ſed eciā patriarchaꝝ ꝯiūgens· Sa
ra· Rebecca· Rachel· quod dedecus erat antiquis
non poſſumus dicē q̄ꝫ peccati effectus eſſet ſteri
litas· cūcti iuſti cūcti ꝟtuoſi· ſꝫ at fuit ſterilitatis
cauſa· vt cum videris ꝟgineꝫ parientē dn̄m· non
ſis incredulus exercitans mentē tuam in aluo ſte/
rilium· Theo· Et vt eciam tu addiſceres q̄ꝫ lex
dei multiplicacionē filioꝝ non appetit corpaleꝫ
ſed magis ſpiritualē· Proceſſerāt autē ambo· nō
ſolum ſcd̄m corpus· ſed ſcd̄m ſpiritum aſcenſiones in
corde ponentes ⁊ vitam ſuā vt diem et non vt no
ctem habentes quaſi in die honeſte ambulantes·

Factum eſt autē cum ſacerdocio fungeret̄ zacharias ī ordine vicis ſue ante deū ſcd̄m conſuetudinē ſacerdocij· ſorte exijt vt incē=ſum poneret ingreſſꝰ in templuꝫ domini· Et omnis multitudo populi erat orans foris hora incenſi·

Beda Per moiſen
dn̄s vnū ꝯſtituit ſum
mū ſacerdotem· cui
mortuo vnū ſuccedē
iuſſit· et hoc vſqꝫ ad
dauid tempora ſua
tuꝫ eſt a quo plures
fieri domino agente
decretum eſt· Vnde
nūc zacharias in or/
dine vicis ſue ſacdo/
cio functus eſſe aſſe=
ritur cū dicit̄· Factū
eſt aūt cum ſacerdo/
cio fungeret̄ zacha/
rias· in ordine vicis
ſue ante deum· ſcd̄m
conſue· ſacer· ſorte exijt vt incenſum poneret in=
greſſus in templuꝫ dn̄i Ambro· Videt̄ aūt hic
zacharias ſūmus deſignari ſacerdos· qꝛ ſemel in
anno ſolus ſūmus ſacerdos in ſecundo ſanctuario
intrabat non ſine ſāguine quē offerret ꝓ ſe et ꝓ
populi delictis· Beda· Non aūt nūc noua ſorte
electus eſt cum incenſū eſſet adolendū ſed priſca
ſorte cum ex ordine ſui pontificatꝰ in vicem abia
ſuccederet· Sequit̄· Et omnis multitudo populi
erat orans foris hora incenſi· Incenſum in ſancta
ſanctoꝝ a pontifice deferri expectāte foris tem
plum omni populo decimo die ſeptimi menſis eſt
iuſſum· ⁊ hanc diem expiacionis ſiue ꝓpiciacōnis
vocari· Cuius diei miſterium apoſtolus ad hebre
os pandens· Ihesū oſtendit pontificē eſſe verū
qui in ſanguine ꝓprio celi ſecreta ſubijt· vt ꝓpi=
cium nobis faceret patrem· et interpellaret pro
peccatis eorum· qui adhuc ꝓ foribus orantes ex
pectant Ambroſius· Hic eſt autem ille ſummus
ſacerdos qui adhuc ſorte queritur· quia verus ad
huc ignoratur· Qui em̄ ſorte eligit̄· humano iu
dicio non comprehēditur· Ille igit̄ querebatur
et alius figurabatur· verus in eternum ſacerdos
qui non hoſtiarum cruore ſed ꝓprio patrem deuꝫ
generi reconciliaret humano· et tunc quidem vi=
ces erant· nunc autem eſt perpetuitas·

Apparuit autē illi angelus domini ſtans a dextris altaris incēſi· Et zacharias turbatus ē videns·et timor irruit ſuper eum·Ait aūt ad illum angelus Ne timeas zacharia· qm̄ exaudita ē deprecatio tua et vxor tua helizabeth pariet tibi filium· et vocabis nomen eius iohannē· et erit tibi gaudiū et exultacio· ⁊ multi i natiuitate ei9 gaudebūt·

Criſo· Ingreſſus zacharias in tēpluz vt preces ferret pro cūctis ad deū·et quaſi dei et hoim mediator· vidit angelū intus ſtantez·vn̄ dicit̄ Apparuit aūt illi angelus dn̄i ſtās a dextris altaris incenſi· Ambro· Bene apparuiſſe dicit̄ ei·quī eū repente oſpexit· Et ſpecialit̄ aut de angel' aut de deo ſcriptura diuina tenere oſueuit·vt qd non poteſt p̄uideri apparere dicat̄· Non ei ſimiliter ſenſibilia videntur·et is cuius in voluntate ſitū ē videri et cui9 nature ē nō videri Orige· Et h tm̄ in p̄nti ſeculo dicim9·ſ; et in futuro cū migrauerim9 a mūdo non oibus vel deus vel angeli apparebunt·ſ; ille tm̄ videbit qui mundū habuit cor·Locus aūt nec nocere poterit quēq̄ nec iuuare· Criſ· Manifeſte aūt apparuit non in ſomnis·eo q̄ nimis arduum annūciabatur Vnde manifeſtiori et mirabiliori viſione egebat· Damaſcenus·Tamē angeli non vt ſūt hominib9 patefiūt·ſed trāſfigurati put poſſunt viſores aſpicere in qdcunq; iuſſerit dominus· Baſilius·Dicit aūt altaris incenſi·eo q̄ et alterū erat altare deputatū ad holocauſta Ambro·Non imerito aūt angelus videt̄ in tēplo·quia veri ſacerdotis annūciabat̄ iam aduent9· et celeſte ſacrificium pabatur· in quo angeli miſtrarent·non em̄ dubites aſſiſtere angeluz qn̄ criſtus immolat̄·Apparuit aūt a dextris altaris incenſi· q2 diuine inſigne miſericordie deferebat Dn̄s em̄ a dextris ē mihi·ne commouear· Criſ· Non poteſt aūt homo quantumcūq; ſit iuſtus abſq; timore cernere angelum· Vnde et nūc zacharias aſpectum non tolerās preſencie angeli·nec fulgorez illum valens ſufferre turbat̄· Et hoc ē qd ſubdit̄ Et zacharias turbatus eſt videns·Sicut aūt auriga pterrito lorisq; dimittente corruūt equi p̄cipites·totaq; quadriga puertitur· ſic accidere conſueuit anime quociens ab aliquo ſtupore vel ſollicitudine dep̄mitur·vnde et hic ſubdit̄·Et timor irruit ſup eum Orige· Noua quippe facies humanis ſe obtuitibus p̄bens turbat mentem animūq; oſternat·Vnde angelus ſciens hanc humanam eſſe naturā primū pturbacōni medet̄· Nam ſequit̄·Ait aūt ad illum angelus·ne timeas zacharia· Athanaſius· in vita anthonij· Vnde non difficilis eſt bonoꝝ ſpirituū malorūq; diſcrecio Si em̄ poſt timorē ſucceſſerit gaudiū· a dn̄o veniſſe ſciam9 auxilium·q2 ſecuritas anime p̄ſentis maieſtatis iudiciū eſt· Si autē incuſſa formido pmanſerit·hoſtis eſt qui videt̄·Non ſolum aūt trepitantem refocillat·ſ; eciam nouo letificat nūcio ſubdens·Qm̄ exaudita eſt dep̄cacio tua· et vxor tua helizabeth pariet tibi filiū Aug9·d queſ·euā·Vbi p̄mo hoc attēdendū eſt·q2 nō eſt veriſimile vt cum p peccatis populi vel ſalute vel redemptione ſacrificiū ille offerret· q̄ potuerit publicis votis relictis homo ſenex vxorem habens p accipiēdis filijs orare p̄ſertim· nam nemo orat accipe quod accepturū eſſe deſperat·Vſq; adeo aūt ille iam ſe habituꝝ filios deſperabat· vt h angelo pmittenti non crederet·Ergo quod ei dicitur Exaudita eſt deprecacō tua· p populo intelligendū eſt cuius populi qm̄ ſalus et redempcō et peccatorum abolicō p xp̄m futura erat· adhuc nunciat̄ zacharie naſciturus filius· q2 p̄curſor xp̄i deſtinabat̄· Chriſ· Vel q̄ ſit exaudita eius dep̄cacō pbat per hoc· q̄ gignend9 erat ei filius clamās ·Ecce agnus dei· qui tollit peccata mundi· Theo·Quaſi ipo dicente ·Vnde erit m̄ hoc manifeſtum ait angel9 ex hoc q̄ heliſabeth pariet ·credes q̄ peccata populo ſunt remiſſa· Ambro·Vel alit̄ ·plena ſemp et redūdancia ſunt diuina beneficia non exiguo conſtricta munere·ſ; vberi bonoꝝ coaceruata congeſtu·vt hic p̄mum p̄cacōnis fructus pmittit̄ Deinde ſterilis part9 vxoris cuius nomen prenūciat ſubdens Et vocabis nomem eius iohannem Beda· Singularis meriti indicium datur·quociēs homibus a deo vel imponit̄ nomen·vel nunciat̄· Criſ·ſup iohannem Illud q; oportet exp̄mere· qm̄ in quib9 ab ipſa teneritate infācie virtus refulgere debebat·a p̄ncipio diuinitus ſumebāt nomia·hijs vero qui poſtea debebāt excreſcere· nomē poſtea imponebatur Beda·Iohānes g̃ interp̄tat̄ in q̃ eſt gr̄a vel domini gracia quo noīe declarat̄·p̄mo parentibus ei9 graciā quibus decrepitis naſceret̄ fili9 eſſe donatā·Deinde ipſi iohanni qui magnus coram dn̄o erat futurus·poſtremo eciaz filijs iſrael quos ad dn̄m erat oūerſurus·Vn̄ ſequit̄· Et erit gau·tibi et exul· Orig·quando em̄ iuſtus orit̄ in mundo miſtri natiuitatis eius letant̄· qn̄ vero ille naſcit̄ qui q̄ſi ad penas et ergaſculū relegat̄ miſter oſternatur·et concidit Ambro·Sanct9 aūt non ſolū pentum gracia· ſed eciā ſal9 eſt plurimorum·vnde ſequit̄· Et multi in natiuitate ei9 gaudebūt·admonet̄ hoc loco ſanctoꝝ generacōe letari·admonent̄ parētes gracias agere·Non em̄ mediocre·munus eſt dei·dare liberos·propagatores generis·ſucceſſionis heredes·

Erit em̄ magnus coram dn̄o·et vinum et ſiceram non bibet et ſpirituſancto replebitur adhuc ex vtero matris ſue et multos filioꝝ iſrahel oūertet ad dn̄m deum ipſoruz et ipſe precedet ante illum in ſpū et v̄tute

Ambro· Poſt leticiaz plurimoꝝ magnitudo virtutis promittitur cum dicitur Erit em̄ magn9 corā dn̄o· Non corporis ſ; anime magnitudinē declarauit·Eſt coraz domino magnitudo anime magnitudo v̄tutis Theo·Multi namq; magni dicunt̄ ſed coram hominibus· non coram deo·ſicut

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

helie· vt ɔuertat cor da patrum in filios· et incredulos ad prudenciam iuſtorum parare domino plebem perfectam·

hipocrite· Ita autē et parentes iohānis iuſti corā domino dicti ſūt· Ambroſi9· Deniqȝ nō fines ali/cui9 ꝓpagauit imperij· non triūphos bellici certamis repor/tauit· ſed quod ē amplius p̄dicans in deſerto· delicias hominū corpis qȝ laſciuiam magna animi ꝟtute depreſſit· Vnde ſequit̄· Et vinum et ſicerā non bibet Beda· Sicera inp̄pretatur ebrietas· quo vocabulo hebrei omne qd̄ inebriare poteſt poculū ſiue de pomis ſiue de frugib9 ſeu de qualibȝ alia materia confectum ſig̃ficant· Propriū vero in lege nazareoꝝ erat· vino et ſicera tp̄e obſecracōis abſtinē· Vn/de· iohānes ceteriqȝ tales vt ſemp nazarei id eſt ſancti manere poſſint· ſemp his abſtinē ſatagunt non eñ decet vino in quo eſt luxuria· inebriari eū qui muſto ſpiritusſancti deſiderat impleri· Vnde recte cui vini ebrietas tollitur· ſpiritus gr̄a cumulatur· Sequit̄ autē· Et ſpiritusſancto replebit̄ adhuc ex vtero matris ſue· Ambro· Cui ſp̄uſſanctus infundit̄· magnaꝝ eſt plenitudo ꝟtutū· Siquidē ſanct9 iohes anq̄ naſceret̄· matris adhuc in vtero poſitus ſpiritus accepti graciā deſignauit· cum in vtero parentis exiliens dn̄i euangelizauit aduentū· Alius ē ſpiritus vite huius· alius gracie· Ille naſcendo ſumit exordiū· moriēdo defectum· iſte non etatibus cohercet̄· non obitu ex/tinguitur· non aluo matris excludit̄· Grecus· Quod autē erit opus iohānis· quid ve p ſpiritū ſanctū paget· oſtendit ſubdēs Et multos filioꝝ iſrael ɔuertet ad dn̄m deum ipſoꝝ Orige· Johannes quidē plurimos conuertit· Domini autē opus eſt vt omnes ad deū patrem cōuertat Beda· Cum aūt iohānes qui xp̄o teſtimonium phi/bens· in ei9 fide ꝓlos baptizabat· dr̄ filios iſrael ad dominū deū ipſoꝝ ɔuertiſſe· patet criſtū dominū deū eſſe iſrael· Vnde deſinant arriani xp̄m dominū deum eſſe negare· Erubeſcant fotiniani xp̄o ex virgine principiū dare· Ceſſent manichei aliū populi iſrahel atqȝ aliū chriſtianoꝝ deum credere· Ambro· Non aūt egemus teſtimonio· ꝙ plurimorū ſanctus iohānes corda conuertit· i q̄ nob̄ prophetice ſcripture et euāgelice ſuffragantur· Vox eñ clamātis in deſ͛to· Parate viā domino· Non eñ de ſe· ſed de dn̄o p̄dicabat p̄nūcius xp̄i· Et ideo ſequit̄· Et ipſe p̄cedet ante illū in ſpiritu et virtute helie· bn̄ p̄cedet ante illum· qui p̄nūcius natus et p̄nūtius mortu9 eſt· Bene etiā iūgit̄· In ſpiritu et virtute helie· Orige· Non dicit in anima helie· ſed in ſpiritu et virtute Spiritus eñ qui fuerat in helia venit in iohāne et ſimiliter virtus eius· Ambro· Nunq̄ eñ ſine virtute ſpiritus vel ſine ſpiritu virtus· Et ideo i ſpiritu et virtute· qꝛ ſanctus helias et virtutem habuit magnam et graciā· Virtutem vt ad fidem animos populoꝝ a pfidia retorqueret· Virtutē abſtinencie atqȝ paciencie· et ſpiritum ꝓphetandi· In deſerto helias· In deſerto iohes· Ille achab regis graciā non q̄ſiuit· hic ſpreuit herodis· Ille iordanem diuiſit· hic ad lauacrū ſalutare ɔuertit· ille p̄oris hic ſequētis dn̄ici p̄curſor aduētus

Beda· ꝙ aūt de helia p malachiam p̄dictū eſt hoc p angelū de iohāne dicit̄ cum ſubdit̄· Vt cōuertat corda patrū in filios· ſpiritualē antiquorum ſanctoꝝ ſcienciā populis p̄dicando infundēſ Et incredulos ad prudenciā iuſtoꝝ· Que eſt non de legis operibus iuſticiam p̄ſumere· ſȝ ex fide ſa/lutē querere Grecus· vel aliter· parētes iohis et apoſtoloꝝ iudei fuerūt· ſed tn̄ ɔtra euāgeliū ex ſupbia et infidelitate ſeuiebāt· itaqȝ tanq̄ benigni filij iohannes p̄us et apoſtoli ɔſequent̄ eis veritatem mōſtrabāt· in ꝓpriam iuſticiam et prudenciam eos attrahentes· Sic etiā helias reliquas hebreoꝝ ɔuertit ad apoſtoloꝝ veritatē Beda Quia vero zachariā ꝓ plebe ſupplicantē dixerat exauditum· ſubiūgit· Parare dn̄o plebem pfectā in quo docet· quo ordine plebs eadē ſaluari et pfici debeat· ad p̄dicacionē ſcȝ iohānis penitendo et credendo in criſtū Theo· vel aliter· Johes plebem pauit· non incredulā· ſȝ pfectam id eſt p̄paratam ad ſuſcipiendū criſtum Orige· Sacramentum aūt iohānis vſqȝ nunc explet̄ in mundo· Quicūqȝ eñ crediturꝰ eſt i iheſū xp̄m· antea ſpiritus et virtus iohānis ad animam illius venit· et preparat domino populū perfectum·

Et dixit zacharias ad angelū· vnde hoc ſciam· Ego eñ ſum ſenex· et vxor mea ꝓceſſit in dieb9 ſuis· Et reſpondens angelus dixit ei· Ego ſum gabriel· qui aſto ante deū et ſum miſſus loqui ad te· et hec tibi euāgelizare· Et ecce eris tacens et non poteris loqui vſqȝ i diem quo hec fient· pro eo ꝙ nō credidiſti verbis meis q̄ implebuntur tp̄e ſuo· Et erat plebs expectans zachariam et mirabantur ꝙ tardaret ipſe in templo· Egreſſus autē non poterat loqui ad illos· Et cognouerūt ꝙ viſionē vidiſſet in templo· et ipſe erat innuens illis et permanſit mutus·

Criſ· habito reſpectu zacharias ad ꝓpriam etatē· quin etiam coniugis ſterilitate ɔſpecta diffiſus eſt Vnde dicit̄· Et dixit zacharias ad angelū Vnde hoc ſciam q̄ſi dicat· quō hoc fiet· Et cauſā dubitacōis ſubdit· Ego eñ ſum ſenex· et vxor mea ꝓceſſit in dieb9 ſuis· q̄ſi diceret· etas intē/pesta· natura inepta ego generās debil͛· terra ſteril͛· Non aūt cenſetur ꝓpt̄ hoc dign9 eſſe venia ſacerdos· dum ſeriem reꝝ expoſtulat· q̄ñcunqȝ eñ deus aliquē indicat oportet in fide ſuſcipe· Nam ſup huiuſmodi diſceptare contumacis eſt aīe· vn̄ ſequit̄ Et reſpondēſ angel9 dixit ei· Ego ſū gabriel· qui aſto ante deum· Beda· quaſi diceret· Si hō talia ſigna ꝓmittēt impune ſignū flagitare liceret· at cū angelus ꝓmittat iam

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

dubitare nõ decet Sequit̃· Et miſſus ſũ loqui ad te et hec tibi euãgelizare Criſ· Vt cũ audias me a deo miſſuʒ fore nihil huãnũ eſtimes ex his q̃ tibi dicunt̃· Neqȝ eĩ ex me loquor· ſȝ mittẽtis relata denũtio· Hec ẽ eñ nũcij bonitas vt nihil ex ſe referat·

Beda· Vbi notandũ eſt· ꝙ angel9 ſe et ante deum ſtare et ad euãgelizandũ zacharie miſſuȝ eſſe teſtatur· Gre· in home· Quia et cum ad nos veniũt angeli· ſic exterius implent miſterium vt tñ nunq̃ interi9 deſint ꝑ contẽplacionẽ· Quia et circũſcriptus eſt angelicus ſpũs· ſũmus tñ ſpiritus qui deus eſt· circumſcriptus non ẽ· Angeli itaqȝ etiã miſſi ante ipſum ſũt· quia quõlibȝ miſſi veniant· intra ipſũ currũt Beda· Dat aũt ei ſignũ qđ rogatur· vt qđ diſcredendo locutus ẽ· iam ta/cendo credere diſcat Vnde ſequit̃· Et ecce eris tacens· et non poteris loqui· Crſ· vt a vi generatiua· ad organa vocalia vincula trãſferant̃ Nec intuitu ſacerdocij ei parcat̃· Sed ob hoc plectebatur amplius qꝛ circa fidem ceteris ꝑeſſe debebat

Theo· Sed qꝛ verbũ quod iugi animo habet̃ poteſt etiam ſurdũ ſignificare· qꝛ bene talis eris ſurdus et non poteris loqui· Conueniẽter eñ hec duo paſſus ẽ· tanq̃ eñ inobediens ſurditatem incurrit· et tanq̃ ɔtradictor taciturnitatẽ Criſ· Dicit autẽ· Et ecce q̃ſi diceret in hoc inſtanti· Sȝ ɔſidera miſeracionẽ dñi in hoc ꝙ ſequit̃· Vſqȝ in diem quo hec fient quaſi diceret Cum ꝑ euent9 rerum qđ dico oſtendo· et noueris te iure punitum tũc te de pena eripiam· Et cauſã pene oñdit· cum ſubditur· Pro eo ꝙ non credidiſti verbis meis q̃ implebunt̃· in tꝑe ſuo· non attendẽs v̓tutem ei9 qui miſit me cui ego aſſiſto Si aũt is qui erga natiuitatẽ mortalem incredul9 erat· punit̃· qualit̃ qui celeſtẽ et ineffabilẽ calumniat̃· vitabit vltionem· Grecus· Dum aũt hec intrinſec9 agerent̃ dilatio tꝑis admirari cogebat expectanteȝ forinſecus multitudinẽ· vnde ſequit̃· Et erat plebs expectans zachariã et mirabant̃ ꝙ tardaret ipſe in templo· Cũqȝ ꝑ diuerſa vagaret̃ ſuſpicio· quilibet dictabat ad libituȝ donec zacharias egrediẽs docuit ſilẽdo qđ latendo perpeſſus ẽ· vnde ſequitur· Egreſſus aũt non poterat loqui ad illos· et cognouerũt ꝙ viſionẽ vidiſſet in tẽplo Theo· Innuebat aũt populo zacharias forte cauſã taciturnitatis interroganti· quã loqui non valens· ꝑ mutũ declarabat· vnde ſequit̃· Et ipẽ erat innuens illis et permanſit mutus· Ambro· Eſt aũt mutus quidẽ ſine verbo corꝑales actus indicare moliens· nec exprimens eius voluntatem·

Et factũ eſt vt impleti ſunt dies officij ei9 abijt in domum ſuam Poſt hos autem dies concepit helizabeth vxor eius· et occultabat ſe menſibus quinqȝ dicens· Quia ſic fecit mihi dominus in diebus quibus reſpexit auferre obprobrium meum inter homines·

Beda Vicis ſue tẽpore pontifices templi tm̃ officijs mancipati non ſolũ a ꝯplexu vxorum· ſȝ ab ipſo q̃ȝ domoꝝ ſuaꝝ abſtinebant ingreſſu· Vnde dicit̃· Et factũ eſt vt impleti ſũt dies officij eius· abijt i domũ ſuam· Quia eñ tunc ſacerdotalis ex ſtirpe aaron ſucceſſio querebat̃ neceſſario tempus ſubſtituende ſoboli procurabatur At qꝛ nunc nõ carnalis ſucceſſio ſed ꝑfectio ſpiritalis inquirit̃· ſacerdotib9 vt ſemp altari queant aſſiſtere· ſemp caſtitas obſ̄uanda ꝑcipitur· Sequitur· Poſt hos autẽ dies ɔcepit helizabeth vxor eius· poſt dies ſcȝ officij zacharie cõpletos· Geſta ſũt aũt hec mẽſe ſeptẽbri· kalendas viij· octobri q̃ñ oportebat iudeos ieiuniũ ſcenophegie celebrare imminente equinoctio in quo incipit nox eſſe maior q̃ dies· qꝛ criſtũ oportet creſcere Iohãnem aũt minui· Nec fruſtra tũc dies ieiunioꝝ erant· quia ꝑ iohannẽ erat hoibus afflictio penitẽcie ꝑdicãda· Sequit̃· Et occultabat ſe mẽſibus quinqȝ· Ambro· Que cauſa occultacõis niſi pudor· Sunt eñ q̃dam tꝑe ꝑſcripta ɔiugio q̃ñ dare operã ꝓ creandis liberis ſit decorũ· dum anni vigent· dũ ſuſcipiendoꝝ liberorum ſpes eſt at vbi maturã eui ſenectus ſucceſſerit et etas eſt regẽdis liberis habilior q̃ creandis· pudor ẽ legitimis licet feſtus geſtare indicia et grauari aliene etatis oñere et tumeſcere auũ non ſui tꝑis fructu Pudebat ḡ ꝓpter etatem· vnde intelligi pt̃ cauſa qꝛ iam non ɔueniebãt inter ſe cõcubitu ɔiugali· Neqȝ eñ ea que ſemlẽ non erubeſceret coitum· erubeſceret ꝑtum· Hec tñ erubeſcit onus parẽtis q̃ diu neſcit miſterium religionis· Sȝ que occultabat ſe qꝛ cõcepat filium· iactare ſe cepit quia generabat ꝓ/phetam Orige· Et ideo dicit· Menſibus quinqȝ id eſt donec maria concipet· et fetus eius exultãs cum gaudio ꝓphetaret Ambro· Et q̃uis part9 ſui erubeſceret etatẽ· rurſus caruiſſe ſe gaudebat obprobrio dicẽs· Quia ſic fecit mihi dñs Criſ· Scilicet ſoluit ſterilitatẽ donum ſuꝑ naturaȝ conceſſit· Et petra infructuoſa ſpicas virentes ꝓduxit· abſtulit dedecus dum genitricẽ fecit· Vnde ſequit̃· In die· qui· re· auf· ob· meũ inter ho· Ambroſi· Pudor eñ eſt feminis nupciaꝝ ꝑmia non habere· quib9 hec ſola eſt cauſa nubendi Criſ· Dupliciter igit̃ gaudet dñ et a nota ſterilitatis ipſam eripuit dñs et qm̃ illuſtrem partũ enixa eſt· Non eñ vt in ceteris gignenciũ ſolus concubit9 interuenit· ſȝ gr̃a celeſtis hui9 ortus fuit exordiũ

Beda· Miſtice aũt ꝑ zachariam ſacerdociũ iudeoꝝ· ꝑ elizabeth poteſt lex ipſa deſignari· q̃ ſacerdotũ doctrinis exercitata ſpiritales deo filios ignẽ debat· ſȝ nõ valebat qꝛ neminẽ ad ꝑfectõȝ adduxit lex· Erant ambo iuſti· qꝛ bona ẽ lex et ſacerdocium ꝓ illo tꝑe ſanctum· Ambo ꝓceſſerant in diebus ſuis· qꝛ aduemente xp̄o iam inclinant̃ ad ſenium· Ingredit̃ zacharias templũ· qꝛ ſacerdotum eſt intrare in ſanctuariũ miſterioꝝ celeſtiũ Foris orat multitudo qꝛ miſtica penetrare neqt· Dum altari thimiama imponit· naſciturũ iohãnẽ agnoſcit· quia dum doctores flãma diuine lectionis ardent· graciam dei ꝑ iheſum ꝓditurã reperiunt· et hoc ꝑ angelum qꝛ lex ꝑ angelos ordinata eſt· Ambro· In vno autẽ vox tocius plebis

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

obmutuit · quia in vno totus ad deum loquebat̄
populus·traſiuit em̄ ad nos dei verbū· et in nob̄
non tacet· Mutus eſt· qui nō intelligit legē· Cur
em̄ tibi magis videat̄ mutus eſſe qui ſonū ꝙ qui
miſterium neſcit· Innuenti ſimilis eſt populus iu
deoꝝ· qui actuū ſuorum ꝓſtare non poteſt rōnē

Beda· Et tn̄ elizabeth concipit iohānem qꝛ in
teriora legis ſacram̄tis xp̄i abūdant · Conceptū
quiqꝫ menſibꝰ occultat· qꝛ moiſes quinqꝫ libris
miſteria xp̄i deſignat· Seu qꝛ chriſti diſpenſacio
in quiqꝫ mundi etatibus ꝑ ſanctorum dicta vel fa
cta figuratur ·

In menſe autem ſex-
to miſſus eſt angelus
gabriel a deo in ciui-
tatem galilee cui no
men nazareth ad vir
ginem deſponſataꝫ
viro cui nomē erat io
ſeph de domo dauid
et nom̄ ꝟginis maria

Beda· Quia criſti
incarnacio vel ſexta
etate ſeculi fut̄a vel
ad implecionē legis
erat ꝓfutura · recte
ſexto menſe concepti
iohīs miſſus ad ma-
riam angelꝰ naſcitu
ruꝫ nūciat ſaluatorē
Vnde dicit̄· In men
ſe aūt ſexto· Menſem
ſextū·murciū intelli
ge cuiꝰ·xxv·die dn̄s
noſter et ꝯceptꝰ tra
ditur et paſſus·ſicut
et·xxv·die·menſis decēbris natus· ꝙ ſi vel ħ die
vt nōnulli arbitrant̄· equinoctiū vernale·vel il-
lo ſolſticiuꝫ brumale fieri credamus· ꝯuenit cum
lucis incremento ꝯcipi vel naſci eum qui illumi-
nat omnē hominē venientē in hunc munduꝫ· At
ſiquis ante dn̄ice natiuitatis et ꝯcepcōis tempꝰ
ꝯſiderat lucē vel creſcere vel tenebras ſuperare
ꝯuicerit· dicimus et nos qꝛ iohānes ante faciē ad
uentus eius regnū celoꝝ euāgelizabat· Baſi-
lius· Adeunt aūt nos celeſtes ſpiritus non quaſi
ex ſeipſis· ſed ex eo ꝙ diuine ſapiencie decorē con
ſpiciunt· Vnde ſequit̄· Miſſus ē angelus gabriel
a deo· Grecus in home· Ad mariam ei ꝟgineꝫ
non quilibet angelus· ſed gabriel archangelus
mittit̄· ad ħ quippe miſteriū ſummū angelū veni-
re dignum fuerat· qui ſummū oīm nūciabat · Qui
idcirco ꝓuato noīe cenſet̄· vt ſignet̄ ꝑ vocabu-
lum in opacione quid valeat· Gabriel em̄ dei for
titudo nominat̄ ꝑ dei ergo fortitudinē nūciandꝰ
erat· qui virtutū dn̄s et potens in prelio ad bel-
landas poteſtates aereas veniebat Gloſa· Ad
ditur aūt et locus quo mittit̄· cum ſubdit̄· In ci-
uitatem galilee cui nomen nazaret· Nazareus em̄
id eſt ſanctus ſanctoꝝ nūciabat̄ venturꝰ Beda
in home· Aptum aūt humane reſtauracōis prin
cipium· vt angelus a deo mitteretur· ad ꝟginem
partu ꝯſecrandū diuino· qꝛ prima ꝑdicōis huma
ne fuit cauſa cum ſꝑpens a diabolo mittebatur ad
mulierem ſpiritu ſupbie decipiendā· Vnde ſequi
tur· Ad ꝟginem Augꝰ· de ſancta virginitate ·
Illum em̄ ſolū ꝟginitas decenter parere potuit
Oportebat ei caput noſtrū ꝓpter inſigne miracu
qui in ſua natiuitate parem habere non potuit ·
lum ſcd̄m corpus naſci de ꝟgine· quod ſiḡficaret
mēbra ſua de ꝟgine etiam ſm̄ ſpiritū naſcitura·
Hiero· in ſmone aſſumpcōis Et bene angelus ad
ꝟginem mittit̄· qꝛ ſemp eſt angelis ꝯgnata vir
ginitas· Profecto in carne preter carnem viuere
non terrena vita eſt· ſed celeſtis Criſ· non aūt an
gelꝰ pꝰ partū ānūciat ꝟgini ne nimiū exiū turba
retur Et ideo ante ꝯcepcionē illā alloquit̄· nō in
ſomnis ſꝫmo viſibiliter aſſiſtit Nam quaſi magnā
valde relacionē accipiens· egebat ante rei euen-
tum viſione ſolenni· Ambro· Bene aūt vtrūqꝫ
poſuit ſcriptura· vt et deſpōſata eſſꝫ et ꝟgo· Se
quit̄ em̄ deſponſatam viro· Virgo vt exps viril
ꝯſorcij videretur · Deſponſata ne temerate ꝟgi-
nitatis adureret̄ infama · cui ꝙuis aluus corrup
tele videret̄ · inſigne ꝓferre· Maluit aūt dn̄s ali-
quos de ſuo ortu ꝙ de matris pudore dubitare ·
ſciebat em̄ tenerā eſſe ꝟginis verecundiam et lu
bricam famā pudoris · nec putauit ortus ſui fideꝫ
matris iniurijs aſtruendam· Seruat̄ itaqꝫ ſancte
marie ſicut pudore integra· ita et inuiolabil' opi
nione ꝟginitas Nec decuit ſiniſtra ꝟginibꝰ opi
nione viuētibus velamē excuſacōis relinq̄ ꝙ infa
mata mater ꝗꝫ dn̄i videret̄· Quid aūt iudeis quid
herodi poſſet aſſcribi· ſi natum viderent̄ ax adul
terio pſecuti· quēadmodum aūt ipſe diceret· Nō
veni legem ſoluere· ſed adimplere ſi videret̄ ce-
piſſe a legis iniuria· cuꝫ partꝰ innupte lege dam
netur Quid ꝙ etiā fides marie verbis magis ad
ſciſcitur · et mendacij cauſa remouet̄ · Videret̄ em̄
culpā obumbrare· voluiſſe mendacō innupta pre
gnans· Cauſā aūt mentiendi deſponſata non ha-
buit· cum coniugij ꝓmium et gracia nupciaꝝ par
tus ſit feminaꝝ· Non mediocris ꝗꝫ cauſa eſt vt ꝟ
ginitas marie falleret pn̄cipem mūdi· qui cum de
ſponſataꝫ viro cerneret· partū non potuit habē
ſuſpectum Orige· Si em̄ non habuiſſet ſponſū
ſtatim cogitacō tacita diaboluꝫ ſubrepiſſet· quō
q̄ non accubuit cum viro pregnās eſſet· debet iſte
ꝯceptus eſſe diuinus · debet aliq̄d huāna natura
eſſe ſublimius Ambro · Sed tn̄ magis refellet
pn̄cipes ſeculi · demonū ei malicia facile etiā ocul
ta deprehēdit· At vero qui ſecularibꝰ vanitati-
bus occupant̄· ſcire diuina non poſſunt· qui etiā
locupletior teſtis pudoris maritus adhibet̄· qui
poſſet et delere iniuriā et vindicare oprobrium·
ſi non agnoſceret ſacramentū· de quo ſubdit̄ Cui
nomen erat ioſeph de domo dauid Beda · in ho
me· Quod non tm̄ ad ioſeph· ſꝫ etiā ꝑtinet ad ma
riam· Legis nāqꝫ erat ꝓceptum· vt de ſua quiſqꝫ
tribu aut familia accipet vxorem· Sequit̄· Et no
men ꝟginis maria· Beda· ſup lucam· Maria he
braice ſtella maris ſiriace vero domina vocat̄· et
merito quia hec tocius mundi dominū lucem ſecu
lis meruit generare perhennem ·

Ambro· Diſce vir
ginem moribus ſola
in penetralibꝰ quā
nemo viroꝝ videret
ſolus angelꝰ reperi
ret Vnde dicit̄ Et in
greſſus angelus ad
eam· Et ne quidē de
generi ꝺprauaret̄ af
fatu· ab angelo ſalu

Et ingreſſus angeluſ
ad eā dixit· Aue gra
cia plena dominus te-
cū· benedicta tu in mu
lieribus· Que cum au
diſſet turbata eſt in ſ

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

mone eius. et cogita=
bat qualis eſſet iſta
ſalutacio.

taē̄ Grec9. Contra
vocem prius editam
mulieri dirigiē̄ nunc
ſmo ad v̄ginem. in
illa dolorib9 partus

eſt cauſa peccati punita. In hac ꝑ gaudiū meſti
tia pelliē̄. Vnde iocunditatē non abſurde ꝑnunt
at angelus v̄gini dicens. Aue. q̄ aūt digna cog
naſceret eē̄ ſponſaliū atteſtaē̄. cuꝫ dicit. gracia ple
na. quaſi eñ quedā arra aut dos ſponſi oſtendiē̄
q̄ fecunda ſit gracijs. Hoꝝ eñ que dicit. hec ſūt
ſponſe. alia ſponſi. Hiero. in ſmone de aſſump/
cione. Et bene gracia plena. q꞉ ceteris ꝑ partes
ꝑſtatur. Marie vero ſimul ſe totaꝫ infudit gracie
plenitudo Vere gracia plena. ꝑ quam largo ſpi
ritusſancti himbre ſupfuſa eſt oīs creatura. Jam
aūt erat cum v̄gine. qui ad v̄ginem mittebat an
gelum. et ꝑceſſit nunciū ſuū dominus. nec teneri
potuit locis. qui oībus habeē̄ in locis. Vnde ſeq
tur. Dominus tecū Aug9. in ſmone de natiuita
te. Magis q̄ mecum. Ipſe eñ in tuo eſt corde. in
tuo fit vtero. adimplet mentē adimplet ventrē
Grec9. Hoc aūt ē totū legacōis cōplemētū Dei ei
verbum vt ſponſus ſup̄ rationē vnionem efficiēs
tanq̄ ipſe germinās id eſt q̄ germinat9 totā na
turam humanā ſibiipſi conformauit. Vltimuꝫ vero
poniē̄ tanq̄ ꝑfectiſſimū et compendioſū Benedicta
tu in mulieribus. Vna ſcꝫ ꝑ cūctis mulierib9. vel
etiam benedicanē̄ in te mulieres ſicut mares in fi
lio. Sed magis vterqꝫ in vtriſqꝫ. Velut eñ per
vnam et vnū feminā et marem peccatum ſimul ac
triſticia. ſic et nunc ꝑ vnam et vnū benedictio re=
uocata eſt et leticia. et ad ſingulos ē ꝓfuſa Am
bro. Diſce autē v̄ginem verecūdia. q꞉ pauebat.
Nam ſequiē̄. Que cum audiſſet. turbata eſt in ſer=
mone eius. Trepidare v̄ginum eſt. et ad omnes
ingreſſus viri pauere. omnes viri affatus vereri.
Diſce virgo verboꝝ vitare laſciuiaꝫ. Maria etiā
ſalutacionē angeli verebaē̄. Grecus. Cum aūt
aſſueta foret his viſionib9. Euāgeliſta non viſio
ni. ſꝫ relatibus turbacionē attribuit dicens. Tur
bata eſt in ſmone eius. attende aūt v̄ginis et pu
dicam et prudentē et animā ſimul et vocem. audi
ta leticia dictum examinauit et neqꝫ manifeſte ab
ſtitit ꝑ incredulitatē nec ſtatim paret ex leuitate
eue leuitatem euitās ſimul et duriciam zacharie.
Vñ ſequiē̄. Et cogitabat qualis eſſet iſta ſaluta/
cio. non conceptio. Nam adhuc ignorabat immenſi
tatem miſterij. ſed ſalutacō. Nunq̄d libidinoſa vt
a viro ad virginē. an diuina dum dei faceret men
tionem dicens. Dominus tecum. Ambro. Bene
dictionis etiā nouā formulā mirabaē̄. que nuſq̄ ē
ante cōperta. ſoli marie hec ſuabaē̄. Origenes
Si eñ ſciuiſſet maria ad alium quēpiam ſimilē fa
ctum eſſe ſmoneꝫ. vtpote que habebat legis ſciē
ciam. nunq̄ eam quaſi peregrinam talis ſalutacō
exterruiſſet.

Beda. Quia ſaluta
cione inſolita v̄ginē
turbatā viderat. q̄ſi
familiari9 notam vo
cans ex nomie. ne ti=
mere debeat iubet.

Et ait ei angelus. ne
timeas maria. inueni=
ſti eñ graciā aput de

um ecce concipies in
vtero. et paries filiū.
et vocabis nomē eius
ihesum. hic erit mag
nus. et filius altiſſimi
vocabitur. Et dabit
illi dominus deus ſedē
dauid patris eius. et
regnabit in domo ia
cob in eternum. Et re
gni eius nō erit finis.

Vnde diciē̄. Et ait ei
angelus. ne timeas
maria. Grec9 Qua
ſi diceret. non acceſſi
decepturus. ꝑmo de
cepcōis abſolucōnē
depromere. Non ve=
ni ꝑdaturus. inuio=
labilem tuā v̄ginita
tem ſꝫ conditoris pu
ritatis et cuſtodis co
tubernia reſerare.
Non ſū ſpentis mini
ſter. ſed perimentis
ſpenteꝫ legat9 ſpō
ſalium tractator. nō

inſidiarum molitor. Sic ergo nequaq̄ diſtrahen
tibus ipſā conſideracōibus vexari ꝑmiſit. ne diiudi
caretur inſidus miſter negocij. Criſ. Qui autē
aput deum meretur graciā. non habet quid time
at Vnde ſequiē̄. Inueniſti eñ graciam apud deū
Qualiē̄ aūt illam quiſqꝫ reperiet. niſi humilitate
mediāte. humilibus eñ dat deus graciā. Grecus.
Inuenit eñ grām virgo coram deo. q꞉ ſplēdore
pudicie ꝓpriam exornans animā gratū ſe deo ha
bitaculū ꝑparauit. nec ſolum celibatum inuiolabi
lem conſeruauit. ſed etiā immaculatā conſcienciam cu
ſtodiuit. Orige. Inuenerāt eñ plures graꝫ aū
eam. Et ideo ſubdit qđ ꝓprium eſt dicens. Ecce
concipies in vtero Grecus. Qđ diciē̄ ecce celeri=
tatem et ꝑſenciam denotat. inſinuans cuꝫ eius ver
bo celebratā eſſe conceptionem Dicit aūt. cōcipies
in vtero. vt demōſtret dñm ab ipſo vtero virgi
nali et de noſtra ſubſtancia carnē ſuſcipe. Venit
eñ diuinum verbū emūdaturū naturā humanam
et ꝑtum et noſtre gn̄acionis ꝑmordia. Et ideo ſi
ne peccato et humano ſemie. ꝑ ſingula ſicut nos i
carne concipitur. et nomen menſiū ſpacio geſtaē̄ in
vtero. Greg̃. Niſenus Sed qm̄ contingit ſpecia/
liter diuinū concipi ſpiritum. et ſpirituꝫ parere
ſalutarē ſcđm ꝓphetā Ideo addidit. et paries fi
lium. Ambro. Non aūt omnes ſunt ſicut maria.
vt dum de ſpūſancto concipiunt. verbum pariant.
Sunt aūt que abortiuū excludāt verbum anteq̄
pariant. Sunt que in vtero criſtū habeant. ſꝫ nō
dum formauerint Greg̃. Cum aūt expectacio ꝑ
tus mr̄ib9 timorē incuciat ſedat timori metū dul
cis ꝑtus relatio. cū ſubdiē̄. Et vocabis nomē ei9
iheſū. ſaluatoris eñ aduentus eſt cuiſlibet timo/
ris. ꝓpulſio. Beda. Iheſus aūt ſaluator ſiue ſa/
lutaris interpretaē̄ Grecus Dicit aūt tu vocabis
non pater. patre ei caret quantum ad inferiorē
generacionē. ſicut et matre reſpectu ſuperne.
Ciril. Hoc aūt nomē de nouo fuit verbo impoſitū
natiuitati congruens carnis ſcđm illud ꝓpheticum
Vocabiē̄ tibi nomen nouū qđ os domini nomina/
uit. Grecus. Verū quia hoc nomen comune eſt
ſibi cum ſucceſſore moiſi. Idcirco innuēs angelus
q̄ non erit ſcđm illius ſimilitudinē. ſubiūgit Hic
erit magnus. Ambro. Dictū eſt quidē etiam de
iohāne q꞉ erit magnus. ſed ille quaſi homo ma=
gnus. hic quaſi deus magnus. Late eñ funditur

dei virtus· late celeſtis ſubſtancie magnitudo
porrigitur· Non loco clauditur· nō opinione cō
prehēdit̄· non eſtimacōe ↄcludit̄· non etate vari
atur· Orige· Vide ergo magnitudinē ſaluato
ris quō in toto orbe diffuſa ſit· Aſcende in celos·
quo celeſtia repleuerit· Deſcende cogitacōne ad
abyſſos et vide eum illuc deſcēdiſſe· ſi hoc videris
parit̄ intueberis ope ↄpletum· hic erit magnus·
Grecus· Neq̃ carnis aſſumpcō deitatis dero-
gat celſitudini· ymo pocius huānitatis hūilitas
ſublimatur· vnde ſequit̄· Et filius altiſſimi voca
bitur· Non vtiq̃ tu impones vocabulū· ſed ipe vo
cabitur· a quo niſi a ↄſubſtācıali genitore Nullꝰ
ei filium nouit· niſi pater· Penes quē vero infal
libilis eſt noticia geniti· nec verus interpres eſt
erga impoſicōnem ↄgruam nominis· Propt̄ ꝙ
dicit· hic eſt filius meus dilectus· ab eterno ſiq̃-
dem eſt quāuis nūc ad noſtrā doctrinā nomen eꝰ
patuerit· Et ideo ait vocabit̄· non ſiet vel gene-
rabitur· Nam et ante ſecula fuerat ↄſubſtancial̄
patri· Hunc ergo ↄcipies· huius mater efficieris
hunc v̄ginalis cella ↄcludet cuius celeſte ſpaci/
um capax nō extitit Criſ· Ceterū ſiquidē enor
me quibuſdā videt̄ deum habitare corpus· Non
ne ſol cuius eſt corpus ſenſibile quocunq̃ radios
mittit· non ledit̄ in ꝓpria puritate· Multo ḡ ma-
gis iuſticie ſol· ex vtero v̄ginali mundiſſimū cor
pus aſſumens· non tm̄ cōtaminatus non eſt· ymo
eciā ipſā matrem ſanctiorem oñdit· Grecus· Et
vt v̄ginem redderet memorem ꝓphetaꝝ· ſubdit
Et dabit illi dñs deus ſedē dauid patris eius· vt
noſcat liquido· qm̄ qui naſciturus ē ab ea ipſe eſt
criſtus quē illi ꝓmiſerūt ex dauid ſemine naſcitu
rum Ciril· Non tm̄ ex ioſeph eſt editū corpꝰ xpi
mūdiſſimū· ſcd̄m em̄ vnam lineā cognacōis pro-
fluxerant ioſeph et virgo· ex qua formā humani
tatis vnigenitꝰ ſūpſit Baſilius· Non aūt in ma
teriali ſede dauid ſedit dñs trāſlato iudaico reg-
no ad herodem· ſꝫ ſedem appellat dauid· in qua re
ſedit dñs indiſſolubile regnū Vnde ſequit̄· Et re
gnabit in domo iacob ineternū Criſ· Dicit aūt
ad pñs domum iacob eos qui de numero iudeorū
crediderūt in illum· Vt em̄ paulus dicit· non om
nes qui ex iſrael ſūt hi ſunt iſrahelite ſed qui ſunt
filij ꝓmiſſionis ↄputant̄ in ſemine· Beda· Vel
domū iacob totam eccleſiā dicit· vel que de bona
radice nata· vel cum oleaſter eſſet· merito tm̄ fidei
in bonam eſt inſerta oliuā Grecus· Nullius aūt
eſt ineternū regnare niſi dei ſolius· Quo fit vt et
ſi ꝓpter incarnacionē dicat̄ dauid ſedeꝫ accipere
tm̄ idem ipſe inquantū deus rex eternus agnoſcit̄
Sequit̄· Et regni eius non erit finis· non ſolum
inquantū deus eſt· ſꝫ eciā in eo ꝙ homo· et in pñti
quidē habet regnū multoꝝ finaliter vero vniū/
ſorum cum ei omia ſubiciant̄· Beda· Omittat ḡ
neſtoriꝰ dicere hominē tm̄ ex v̄gine natū· et hūc
a verbo dei non in vnitate pſone eſſe receptum·
Angelus em̄ qui eundē ipſū patrē habere dauid
quē filium altiſſimi vocari ꝓnunciat· in duabꝰ na
turis vnam criſti pſonam demōſtrat· Non autem
ideo futuri tpis verbis angelus vtit̄· quia ſcd̄m
hereticos criſtus ante mariam non fuerit· ſed qꝛ
ſcd̄m eandem perſonam homo cum deo idem filij
nomen ſortitur·

Dixit autē maria ad angelum· Quomodo fiet iſtud· qm̄ virum non cognoſco· et reſpondens angelus dixit ei Spiritus ſanctꝰ ſupueniet in te· et virtꝰ altiſſimi obumbrabit tibi· Ideoq̃ et qd̄ naſcetur ex te ſanctū vocabitur filius dei·

Ambro· Neq̃ non
credere angelo ma-
ria debuit· neq̃ tam
temere vſurpare di-
uina· vnde dicit̄· Di
xit autē maria ad an
gelum· quō fiet iſtd̄
Temperatior ē iſta
reſpōſio ꝙ̄ verba ſa
cerdotis· ſꝫ ait· quō
fiet iſtud Ille reſpō
dit· vnde hoc ſciam·
Negat ille ſe crede/
re et q̄ſi fidei adhuc
alium querit autorē
Iſta ſe facere ꝓfite
tur· nec dubitat eſſe
faciendū ꝙ quō fiat
inquirit· Legerat maria Ecce ↄcipiet in vtero et
pariet filiū· ideo credidit futurum· ſꝫ quō fieret·
ante non legerat· non em̄ queadmodū fieret· vel
ꝓphete tanto fuerat reuelatū· tātum em̄ miſteriū
non hominis fuit· ſed angeli ore ꝓmendū Greḡ
rius Niſenus· Attēde etiā mūde v̄ginis vocem· p
tum annūciat angelus ipſa vero v̄ginitati inni/
titur· Preſtācıorem incorruptibilitatē angelica
viſione dijudicans· Vñ dicit qm̄ virum non cog
noſco Baſilius· Cognicio multifarie dicit̄· dici
tur em̄ cognicō noſtri conditoris ſapiēcia· ac ma
gnaliū ſuoꝝ noticia· necnon mādatoꝝ cuſtodia·
et que fit apud eū appropinquacō et copula nup
cialis· vt hic accipit̄· Gregorius niſenus· Hec
igit̄ marie verba· indiciū ſūt eoꝝ que tractabat
in mentis archano· Nam ſi cauſa copule ↄiugalis
ioſeph deſponſari voluiſſet· cur admiracōe ducta
eſt· dum ſibi narrat̄ ↄcepcio· cū nimirū ipſa pre
ſtolaret̄ ad tempus mater effici iuxta legis natu/
ram· verum quia oblatū corpus deo· quaſi quod
dam ex ſacris inuiolabile reſeruari decebat Et iō
dicit· Qm̄ virum non ↄgnoſco· q· d· Et ſi ſis ange
lus· tamē ꝙ virū cognoſcam· ex impoſſibilibꝫ cer
nitur Qualit̄ igit̄ mater ero carēs ↄiuge· ioſeph
quidē in ſponſū agnoui Grecus· Sed ↄſidera q̄
liter v̄gini ſoluit dubium angelus· ac explanat i
temeratum ↄnubiū et ieffabilē ptum Sequitur·
em̄· Et reſpondēs angelus dixit ei· Spiritus ſan-
ctus ſupueniet in te Criſ· quaſi dicat· Non que
ras ordinem naturalē· vbi naturam tranſcendūt
et ſupant· que tractant̄ Dicis quō fiet iſtud· qm̄
virum non cognoſco· quinymo eo ipſo cōtinget
ꝙ es ↄiugis inexpta Nā ſi viꝝ expta fuiſſes· non
dignā cēſereris h̄ miſterio· nō qꝛ ꝓphanū ſit ↄiugi
um· ſed qꝛ v̄ginitas potior· Decebat ei oñeꝫ oim
dñm et in natiuitate nobiſcum pticipare· et ab ea
diſcrepare· ꝙ enim ex vtero naſceret̄· habuit cō
mune nobiſcum· ꝙ aūt abſq̃ ↄcubitu naſceretur·
plus a nobis obtinuit· ꝙ̄ beatū corpus illd̄ quod
oberuberanteꝫ mundiciā v̄ginis marie vt videt̄
donum aīe ad ſeipſū allexit· In ſingul̄· n· ceteris
vix vtiq̃ anima ſincera ſanctiſpiritus impetrabit
pſenciam· ſꝫ nunc caro receptaculū efficit̄ ſpiritꝰ

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Gregorius niſenus· Tabulas ei noſtre nature
quas culpa ꝯfregerat·denuo verꝰ legiſlatoꝛ de
terra noſtra ſibi dolauit abſq; cõcubitu diuinita/
tis ſue corpus ſuſceptibile creans·qđ diuīꝰ di/
gitus ſculpſit ſcilicet ſpũs ſupueniens v̾gini·
Criſ· Inſup et virtus altiſſimi obumbrabit tibi·
Altiſſimi regis virtus criſtus eſt qui ꝑ aduentũ
ſpiritusſancti formatur in v̾gine Greg·xviij·
moꝛa· Per obumbracõis eñ vocabulũ incarnãdi
dei vtraq; natura ſignificatur·Vmbra eñ a lumine
format̃ et coꝛpe·Dum aũt ꝑ diuinitatẽ lumen eſt
q2 ergo lumen incoꝛpoꝛeũ in eius erat vtero coꝛ
poꝛandũ·recte ei dicit̃ Virtus altiſſimi obumbra
bit tibi id eſt coꝛpus in te humanitatis accipiet·
in coꝛpoꝛeũ lumen diuinitatis·hoc eñ marie di
citur ꝓpter mentis refrigeriũ celitus datũ Be
da Non ergo virili quod cognoſcis ſemine ſ; ſpi=
ritusſancti quo impleris opere concipies ·concu=
piſcencie in te non erit eſtus · vbi vmbram faciet
ſpiritusſanctus Gregorius niſenus·Vel dicit
Obumbrabit tibi ·q2 ſicut coꝛpoꝛis vmbra p̃ce/
dencium caractere conformatur ita indicia deita
tis filij ex virtute generãdi patebũt · Sicut eñ
in nobis quedã viuifica virtus in materia coꝛpa
li conſpicitur · quare homo format̃ ſic in virgie
altiſſimi virtus ꝑ viuificantem ſpiritum pariter
coꝛpi viuificam materiã carnis ex virgineo coꝛ/
poꝛe ad foꝛmandũ nouum hominẽ aſſumpſit ·Vñ
ſequit̃· Ideoq; et quod naſcet̃ ex te ſanctum ·
Athanaſius Pꝛofitemur eñ quoniã nature hũa
ne aſſumptum ex maria coꝛpus veriſſimum extit t
et idem ſecundũ naturã coꝛpi noſtro · ſoꝛoꝛ nãq;
noſtra maria cum omnes ab adam deſcenderimus
Baſi·Vnde et paulus dicit ·quoniã miſit deus
filiũ ſuum natum nõ per mulierẽ ·ſed ex muliere·
Nam hoc ꝙ dico ꝑ mulierem tranſituram poterat
indicare natiuitatis ſentenciã·Qđ autem dicitur
ex muliere manifeſtat communionem nature geni
ti reſpectu parentis· Gregorius·xviij moꝛaliũ
Ad diſtincõnem autem noſtre ſanctitatis iħs ſin=
gulariter ſanctus naſciturus aſſerit̃ nos quippe et
ſi ſancti efficimur · non tamen naſcimur· q2 ipa na/
ture coꝛruptibilis cognacõne conſtringimur Il
le autem ſolus veraciter ſanctus eſt · qui ex conuũ
ctione carnalis copule conceptus nõ eſt · Qui nõ
ſicut hereticus deſipit ·alter in humanitate · alẽ
in deitate eſt · vt purus homo conceptꝰ atq; edi
tus ·et poſt ꝑ meritum vt deus eſſet accepit Sz
nunciante angelo et adueniente ſpiritu · mox ver
bum in vtero mox intra vterũ verbũ caro· Vnde
ſequitur Vocabit̃ filius dei· Grecus Tu autem
attende q̃liter virgini angelus totam trinitatem
edidit ·dũ ſpiritumſãctum cõmemoꝛat ·virtutem
et altiſſimũ trinitas enim indiuiſibilis eſt·

Et ecce elizabeth
cognata tua ·et ipſa
concepit filiũ in ſenec
tute ſua· et hic mẽſis
eſt ſextus illi q̃ vocat̃

Chriſ ·Quoniã p̃
cedẽs dictum ſupera
bat virginis mentẽ
ad humilioꝛa decliã
uit ſermonem ꝑ ſen/
ſibilia ipſi ſuadens·
Vñ dicit· Et ecce eli
ſabeth cognata tua·

ſterilis· q2 non erit im
poſſibile apud deum
omne verbum· Dixit
aũt maria·Ecce ancil
la domini · fiat michi
ſcđm verbum tuum ·
Et diſceſſit ab illa an
gelus·

Animaduerte gabꝛie
lis induſtriã·non me
moꝛauit eã ſare vel
rebecce vł rachel q2
ãtiq̃oꝛa erãt exẽpla
ſ; imminens factũ in/
ducit vt eius mẽtem
coꝛroboꝛet ·et ob hᷣ
et etatẽ cõmemoꝛa/
uit cum dicit·Et ipa
cõcepit filiũ in ſenec
tute ſua·Et defectũ
nature · Seq̃t̃ ·n· Et hic menſis eſt ſextꝰ illi q̃ vo
cat̃ ſterilis·Non·n·a pꝛicipio cõceptꝰ eliſabeth
ſtatim annũciauit· ſ; acto ſex menſiũ ſpacio· vt tu
moꝛ vẽtris ꝓhibeat argumentũ Gregoriꝰ Na
zianzenꝰ·Sed queret aliquis· qualiter ad dauid
xp̃s refertur· Siquidẽ maria de ſanguine mana/
uit·Aaron cuius cognatã angelus elizabeth aſſe
ruit ·ſed hoc nutu ſupno ꝯtigit vt regiũ genꝰ ſa
cerdotali ſtirpe iũgeret̃·vt xp̃s qui rex eſt et ſa=
cerdos ab vtriſq; ſcđm carnem naſceret̃·Legit̃ et
in exodo·Quã aaron p̃mus ſm legem ſacerdos du
xit ex tribu iude ꝯiugem elizabeth filiã aminadab
et attende ſacratiſſimã ſpũs adminiſtracõem·dum
et hanc zacharie ꝯiugẽ ſtatuit elizabeth vocari·
reducens nos ad illam helizabeth quam duxerat
aaron· Beda · Sic g̃ ne virgo ſe parere poſſe
diffidat·accepit exemplũ ſter lis anus pariture·
vt diſcat om̃ia deo poſſibilia· etiam que rat̃e oꝛ/
dine vident̃ eſſe contraria· Vñ ſequit̃· Quia non
erit impoſſibile apud deum omne verbũ Criſ·
Ipſe namq; cum ſit nature dñs cũcta poteſt ·cum
velit·qui cuncta pagit et diſponit ·vite moꝛtiſq;
loca gubernans· Augꝰ ·ꝯtra fauſtũ·Quiſquis
autẽ dicit· Si oĩpotens deus eſt · faciat vt ea que
facta ſũt· facta non fuerint·non percipit ſe dicẽ ·
vt ea que vera ſũt· eoipſo ꝙ vera ſũt· falſa ſint ·
Poteſt eñ facere ꝙ aliquid nõ ſit·quod erat·ve
lut cum aliquẽ qui cepit eſſe naſcendo · faciat nõ
eſſe moꝛiendo Quis aũt dicat vt id quod iam non
eſt faciat non eſſe· Quicquid eñ p̃teritũ eſt iam
non eſt·ſi de ipſo aliquid fieri poteſt· adhuc ẽ de
quo fiat· Et ſi eſt·quđ preteritũ eſt·non ergo eſt
quod vere diximus fuiſſe· ſed ideo verum eſt illđ
fuiſſe· q2 in noſtra ſentencia verũ eſt·non in ea re
que iam non eſt hanc aũt ſentenciã deus falſã fa=
cere non poteſt·Omnipotentẽ aũt deũ non ita di
cimus ac ſi eum etiã moꝛi poſſe credamꝰ· Ille pla
ne omipotens vere ſolus dicit̃ qđ vere eſt· etiam
a quo ſolo eſt quicquid ali q̃ modo eſt Ambꝛo·
Vide aũt hũilitatem v̾ginis· vide deuocionẽ· Se
quit̃ eñ· Dixit aũt maria·Ecce ancilla dñi· Ancil
lam ſe dicit que mater eligit̃·nec repentina exalta
ta ꝓmiſſione eſt· Mitem eñ humilẽq; paritura·
hũilitatem debuit etiã ipſa pꝛeferre· ſimul etiam
ancillã ſe dicendo nullã ſibi p̃rogatiuam tãte gr̃e
vendicauit· quin faceret·qđ iubẽtur Vnde ſequi
tur·Fiat mihi ſcđm verbum tuũ Habes obſequm
vide votum·Ecce ancilla dñi apparatꝰ officij eſt·
Fiat mihi ſcđm verbum tuũ· ꝯceptus eſt voti ·
Euſebius· Alius aliud quiddã in pꝛeſenti ſmone

virginis extollet apicibus. Hʒ quidē ꝯſtanciā. Hʒ obediencie ꝓmtitudinē. ali9 ꝙ non allecta ē tam ſplēdidis et arduis p magnū archangelū ꝓmiſſis pollicitis. ali9 ꝙ non exceſſit modū in dando inſtācias. Sʒ equalit̄ cauit et eue leuitatē et zacharie inobedienciā. mihi aūt hūilitatis ꝓfūditas nō min9 ꝯſpicit̄ admiranda Greg̃. xviij. mora. p ineffabile nāqʒ ſacramentū ꝯcepto ſācto ptu inuiolabili ſcđm veritatē vtriuſqʒ nature eadē virgo ancilla dñi fuit ⁊ mat̄ Beda Accepto aūt v̄ginis ꝯſenſu mox angel9 celeſtia repetit. vñ ſeq̄tur. Et diſceſſit ab illa angel9 Euſe. Non ſoluʒ impetrans quod optabat. ſed ſtupens in virginea forma et virtutis plenitudine.

Exurgens aūt maria in diebus illiſ abijt in mōtana cū feſtinacōne i ciuitatē iuda. et intrauit domū zacharie et ſalutauit elizabeth et factuʒ ē vt audiuit ſalutatōneʒ marie elizabet exultauit infanſ in vtero ei9. Et repleta eſt ſpū ſanſto elizabeth. ⁊ exclamauit voce magna. ⁊ dixit Benedicta tu i mulieribʒ ⁊ benedictus fructus ventris tui. Et vñ hoc mihi vt veniat mater dñi mei ad me. ecce ei vt facta ē vox ſalutacōis tue i aurib9 meiſ exultauit i gaudio infans i vtero meo. Et beata q̄ credidiſti qm̄ pficiētur ea que dicta ſunt tibi a domino.

Ambro. Angelus cū abſcondita nūciaret vt fides aſtrueretur exēplo femie ſterilis ꝯceptū v̄gini nūciat. Vbi hʒ audiuit maria non q̄ſi incredula de oraculo nec q̄ſi incerta de nūcio nec quaſi dubitāſ de exēplo. ſʒ quaſi leta ꝓ voto. religioſa ꝓ officio. feſtina p̄ gaudio in mōtana perexit Vñ dicit̄. Exurgens aūt maria in diebus illis abijt i mōtana Nuo. n. iam ꝯ plena niſi ad ſupiora cum feſtinacōe cōſcendēt Orig. ihs em̄ q̄ in vtero illius erat feſtinabat adhuc in vētre matris iohānem poſitū ſanctificare. vñ ſequit̄. Cū feſtinacōe Ambro. Neſcit tarda molimina ſpiritusſancti gr̄a. Diſcite v̄gines non demorari in plateis non aliq̄s in publico miſcere ſermones Theo. Propē hoc abijt in mōtana. qꝛ zacharias in mōtanis habitabat. vñ ſequit̄. In ciuitatē iuda. et itrauit domū zacharie Ambro. Diſcite vos ſācte mulieres ſedulitatē quā p̄gnantib9 debeatis exhibē cognatis. Mariā aūt q̄ ſola in intimis penet̄lib9 v̄ſabat̄ nō a publico v̄ginitatis pudor. nō a ſtudio aſperitas montiū. non ab officō ꝓlixitas itineris retardauit Diſcite eē v̄gines hūilitatē marie venit ꝓpinqua ad ꝓximā. iunior ad ſeniorē. Nec ſolum venit ſʒ et prior ſalutauit. vñ ſequit̄. Et ſalutauit elizabeth. Decet. n. vt q̄nto caſtior v̄go tāto hūilior ſit. noueritqʒ deferre ſeniorib9 Sit magiſtra hūilitatis in q̄ eſt ꝓfeſſio caſtitatis. Eſt etiā cā pietatis. qꝛ ſupior venit ad iferiorē. vt infe

rior adiuuet̄ Maria ad elizabeth Criſt9 ad iohēʒ Criſ. ſup math. vel alit̄ celabat q̄ ſup̄dicta fūt in ſe v̄go nec cuiquā hoim pandit. non em̄ credebat ab alijs poſſe fidē adhiberi mirādis relatibʒ ꝑmo magis putabat ſe pati ꝯuicia ſi dicēt. q̄ſi volens ſcelus ꝓpriū palliare Grec9 Ad ſolā autē refugit elizabeth Sic. n. ꝯſueuerat ꝓpt̄ cognacōnē et ꝓpt̄ ceterā hmōi ꝯiūctionē Ambro. Cito aūt euetus marie et p̄ñtie dñice beneficia ꝯclerantur. nam ſequit̄. Et factū ē vt audiuit ſalutacionē marie elizabeth. exultauit ifans i vtero ei9. Vide diſtinctōʒ ſingulorūqʒ v̄bor ꝓpetates. vocē prior elizabeth audiuit. ſʒ iohēs prior graciā ſenſit. Illa natē ordine audiuit. iſte exultauit rōne miſterij. Illa marie. iſte dñi ſēſit aduentū Grecus ꝓpha ei p̄ite acuti9 videt. ⁊ audit ſalutatoqʒ ꝓphetatū ſʒ qm̄ v̄bis nō poterat. ſaltat in vtero. q̄d maximū exiſtit i gaudio. q̄s vnq̄ꝫ nouit tripudiū natiuitate antiq̄us. Inſinuauit gracia q̄ nature ignota extiterāt. recluſus ventre miles agnouit dñm. ac regē orituꝝ. vētris tegmīe non obſtāte miſtice viſioni. inſpexit em̄ nō palpebris. ſʒ ſpū Orig. Non aūt antea replet9 fuerat ſpū donec aſſiſteret q̄ xp̄m gerebat in vtero Tūc aūt et ſpū erat plenus et reſultabat i p̄ite Vnđ ſequit̄. Et repleta eſt ſpūſancto elizabeth. nō aūt dubiū ē qn̄ q̄ tūc repleta ē ſpūſancto. ꝓpt̄ filiū ſit repleta Ambro. Illa aūt q̄ ſe occultauerat ⁊ ꝯcepat filiū. iactare ſe cepit qꝛ gn̄abat ꝓphāʒ. ⁊ q̄ erubeſcebat añ. benedicit. vñ ſequit̄. Et exclamauit voce magna et dixit. Benedicta tu int̄ mulieres. magna voce clamauit v̄bi dñi ſenſit aduentū. qꝛ religioſū credidit ptum Orige. dicit aūt. Benedicta tu int̄ mulieres. nulla ei vnq̄ꝫ tante fuit gracie pticeps aut eſſe poterit. Vn9 em̄ diuini germis parēs ē vnica Beda. Eadē aūt voce ab elizabeth q̄ a gabriele benedicit̄. q̄tenus et angelis et hoībus venerāda mōſtret̄ Tho. Quia vero alie ſācte mulieres fuerūt q̄ tñ genuerūt filios peccato inquinatos. ſubiūgit. Et benedict9 fructus vētris tui. vel aliter intelligit̄. dixerat Benedicta tu int̄ mulieres Deīn quaſi int̄rogāte aliq̄ quare. ſubiungit. Et bene. fruc. vē. tui. ſicut dr̄ in pſalmo. Benedict9 qui venit in noīe dñi deus dñs et illuxit nob̄ Conſueuit em̄ ſcara ſcriptura et. pro quia recipe. Orige. Fructū aūt ventris dei genitricis dñm dixit. qꝛ nequaq̄ꝫ ex viro. ſed ex ſola maria ꝓceſſit. Nam qui ſemē ſūpſerūt a patribus fructus eoruʒ exiſtunt Grecus. Solus ḡ hic fruct9 bñdictus qꝛ et abſqʒ viro et abſqʒ peccato ꝓducit̄ Beda Iſte ē fructus q̄ dauid ꝓmittit̄. de fructu vētris tui ponā ſup ſedē tuā Seuerus. In q̄ pte emergit eutycis redargucō duʒ fruct9 ventris xp̄s aſſeritur. Omis. n. fructus ē eiuſdē nature cuʒ plāta Vñ et v̄ginem relinquit̄ eiuſdē fuiſſe nature cum ſcđo adam qui tollit peccata mūdi. Sʒ et q̄ phātaſticam opinionē de carne xp̄i ꝯfingūt. in vero dei genitricis ptu erubeſcāt. Nam ipſe fructus ex ipſa ſubā ꝓcedit arboris. Vbi ſūt etiā dicētes quaſi p aq̄ductum xp̄m trāſiſſe p v̄ginem. aduertant ex dictis elizabeth quā repleuit ſpūs. criſtū fructū fuiſſe ventris Sequit̄. Vnde hoc mihi vt

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

veniat mater dñi mei ad me Ambro· Non quaſi
ignorãs dicit · Scit em̃ eſſe ſãcti ſpũs graciam et
opacionẽ vt mat̃ dñi matrez ꝓphete ad ꝑfectum
ſui pignoris ſalutet · ſed q̃ſi non humani hoc me=
riti · ſʒ diuine gracie munus eſſe cognoſcat · ita di
cit · Vnde hoc mihi · hoc eſt qua iuſticia quib⁹ fa
ctis ꝓ quib⁹ meritis Orige · Conuenit aũt ſʒ di
cens cũ filio · nam et iohes indignũ ſe ſeciebat ad
uẽtu xp̄i ad ipſũ · Matrẽ aũt dñi nũcupat adhuc v
ginẽ exñtẽ · p̄occupans euẽtũ ex dicto ꝓphetico
Diuina autẽ ꝓmiſſio duxerat mariã ad elizabeth ·
vt iohãnis teſtimoniũ ab vtero pueriz ad dñm
Et tũc em̃ iohem dñs in ꝓphetã cõſtituit · vñ ſeq
tur · Ecce em̃ vt facta ẽ vox ſalutacõis tue in auri
bus meis exultauit ifa s in vtero meo Aug⁹ ·
ad dardanũ · hoc aũt vt diceret ſic euãgeliſta p̄
locutus ẽ · repleta eſt ſpũſancto · quo ꝓculdubio
reuelãte cognouit · q̃d illa exultacõ ſignificaſſet · in
fantis em̃ illius veniſſe matrẽ · cui⁹ ipſe p̄curſor
et demonſtrator eſſet futurus · Potuit g̃ eſſe iſta
ſignificacõ rei tãte a maiorib⁹ cognoſcẽde non a p
uulo cognite · nõ ei dixit exultauit i fide infãs in
vtero meo · ſʒ exul tauit i gaudio Videm⁹ aũt exul
tacõez nõ ſolũ puulorꝫ · ſʒ etiam pecorũ · nõ vtiqʒ
de aliq̃ fide vel religione vel quacũqʒ racõnabi
li cognicõe venientẽ · ſʒ hec inuſitata et noua exti
tit · q2 in vtero et eius aduẽtu q̃ oĩm ſaluatorẽ fu
erat paritura · Ideo hec exultacõ et tanquã matri
dñi reddita reſalutacõ ſic ſolent miracula fieri · fa
cta eſt diuinitus in infante · non huãnitus ab in=
fãte · q̃ꝙ̃ et ſi vſqʒ adeo i illo puero ẽ accelerat⁹
vſus racionis et volũtatis · vt inẽ viſcera mat̃na
iam poſſet agnoſcere · credere · cõſentire · Etiã hoc
in miraculis habendũ diuine potẽcie · non ad hu
mane trahendũ exemplar nature Orige · Vene
rat aũt mater dñi viſura elizabeth miraculoſũ cõ
ceptuz quẽ retulerat angel⁹ · vt p hoc ſequatur
credulitas pocõris ad virginem manaturi · Et ad
hanc fidem facit ſermo eliſabeth dicentis · Et bea
ta que credidiſti quoniã ꝑficientur ea que dicta
ſunt · tibi a domio Ambroſius Vides minime du
bitaſſe mariã · ſed credidiſſe · et ideo fructũ fidei o
ſecutã · Beda · Necmirũ · ſi dñs redẽpturus mũ=
dum · opatõnẽ ſuam inchoauit a matre · vt p quã
ſalus omnib⁹ parabaẽ eadẽ pſona fructũ ſalutis
hauriret ex pignore · Ambro · Sed et vos bea
ti qui audiuiſtis et credidiſtis · Queciiqʒ enim cre
diderit anima et cõcipit et generat dei verbuz et
opera ei⁹ agnoſcit · Beda · Omnis autez anima
que verbũ dei mente cõcepit · virtutũ ſtatim cel/
ſa cacumina greſſu cõſcẽdit amoris · q̃ten⁹ ciuitatẽ
iuda · i · cõfeſſionis et laudis arcẽ penetrare et vſqʒ
ad ꝑfectõnẽ fidei ſpei et caritatis · q̃ſi trib⁹ in ea
menſibus valeat commorari Greg̃ · ſup ezech ·
Simul et de preterito et de preſenti et de futuro
per ꝓphecie ſpiritũ tacta eſt · que et eam ꝓmiſſi/
onibus angeli credidiſſe cognouit · et matrem
nominans quia redemptorez humani generis in
vtero portare intellexit · eciam cum omnia perfi
cienda predicaret · quid eciam de futuro ſeque=
retur aſpexit ·

Et ait maria · magni= ficat anima mea dñm

Ambro · Sicut pec
catũ a mulieribus ce
pit · ita et bona a mu
lierib⁹ inchoantur ·
Vnde non occioſũ videtur ꝙ et ante Iohannẽ eli
zabeth ꝓphetizat · et maria ante dñi generacionẽ
Sequitẽ autem vt marie quo pſona melior · eo ꝓ
phecia ſit plenior Baſilius Virgo em̃ intencõe
ſublimi ac ſpeculacõne ꝓfunda immenſitatẽ con
templans miſterij · quaſi ꝓfundius gradiens ma
gnificat deum · vñ dicitẽ Et ait maria · Magnificat
anima mea dñm Grecus · quaſi diceret · Mirabi
lia que deus p̄nũciauit · i meo corpe exercebit · ſʒ
anima mea infructuoſa apud deũ non erit Conue
nit autez mihi et volũtatis fructum afferre · Nam
quantũ amplo doceor miraculo tantũ teneor glo
rificare in me mirabilia opantẽ Orige · Si aũt
dñs nec augmentũ nec detrimentũ recipe pt̃ · q̃d
eſt q̃d maria loquitẽ · Mag̃ficat aĩa mea dñm Sed
ſi cõſiderẽ dñm ſaluatorẽ ymaginẽ eſſe inuiſibilis
dei · et aĩaz factã ad eius ymaginem · vt ſit ymago
ymaginis · tũc videbo qñ in exẽplo corꝫ q̃ ſolent
ymagines pingẽ · qñ mag̃ficauero aĩaz meã ope
cogitacõe · ſmone · tũc ymago dei grãdis efficitẽ ·
vt ipſe dñs cui⁹ ymago eſt in aĩa mea mag̃ficatẽ ·

Et exultauit ſpũs me us in deo ſalutari meo

Baſi · Prim⁹ ſpũs
fructus ẽ pax et gau
diũ · Quia vo virgo
ſãcta totã ſibi hauſe
rat ſpũs graciã · me
rito ſubiũgit · Et exulta · ſpi · me · in deo ſalu · meo ·
Idem animã dicit et ſpiritũ · Cõſueta aũt in ſcrip
turis exultacõis ꝓlacio · inſinuat alacrẽ quendaz
et iocoſũ habitũ aĩe in hijs q̃ digni ſũt · Proinde
virgo exultat in dño ineffabili cordis tripudio ·
et reſultacõe in ſtrepitu honeſti effect⁹ · Sequitẽ
In deo ſalutari meo Beda Quia eiuſdẽ ihũ id ẽ
ſaluatoris ſpũs vginis · eterna diuinitate letatẽ ·
cui⁹ caro tpali cõceptõe fetatẽ Ambro · Mag̃fi
cat g̃ aĩa marie dñm · et exultat ſpũs eius in deo ·
eo ꝙ anima et ſpũ patre filioqʒ douota vnũ deũ
p quẽ omnia pio venerantẽ affectu · Sic aũt in ſin
gulis Marie aĩa vt mag̃ficet dominũ · Sit in ſin
gulis ſpũs marie vt exultet in domino · Si ſcd̃m
carnẽ vna mater eſt xp̄i · ſcd̃m fidem tamẽ omniuz
fructus eſt criſtus · Omnis em̃ anima accipit dei
verbum · ſi tñ immaculata et immunis a vicijs in/
temerata caſtimonium pudoris cuſtodiat The
ophilus · Ille autem deum magnificat qui digne
ſequitur criſtum et dum criſtianus vocatur · criſti
non minuit dig̃tatem magna et celeſtia opando ·
et tũc ſpiritus eius id eſt ſpirituale criſma exulta
bit id eſt perficiet · et non mortificat Baſilius ·
Si quãdo vero lux in cor ſuuz irrepſerit et ad de
um diligendum et contempnenda corporea · per
illam obſcuram et breuem ymaginem perfectam
percipere iuſtorum conſcienciam abſqʒ vlla diffi
cultate conſequentium in domino gaudium ·
Origenes · Prius autem anima magnificat domi
num · vt poſtea exultat in deo · niſi enim antea cre
diderimus exultare non poſſumus ·

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Quia reſpexit humilitatez ancille ſue· ecce enim ex hoc beatā me dicēt omnes generaciones·

Grecꝰ expoſitor· Cauſa maifeſtat cur ſe magnificare deuz deceat ac exultare in illo dicēs· Quia reſpexit humilitatē ancille ſue· quaſi diceret· Ipſe ꝓuidit nō ego exſpectaui· humilibus eram cōtenta· Nunc autez ad ineffabilē conſilium eligor· et exaltor de terra ad ſidera· Augꝰ· in ſmone de aſſumptione· O vera humilitas· que deum hominibus peperit vitam mortalibus edidit celos innouauit· mūdū purificauit· paradiſū aperuit· et hominū animas liberauit· Facta eſt· marie hūilitas ſcala celeſtis ꝑ quam deus deſcendit ad terras· Quid em̄ ē dicere reſpexit· niſi approbauit· Multi em̄ videntur in ꝯſpectu hoīm humiles eſſe· ſʒ eoꝝ humilitas a domino non reſpicit̄· Si em̄ veracit̄ hūiles eſſent deinde ab hominibꝰ non ſe laudari vellēt· non in hoc mūdo· ſʒ in deo ſpiritus eoꝝ exultaret· Origenes· Sʒ quid hūile atqʒ deiectum q̄ dei filium geſtabat in vtero· Sʒ ꝯſidera qm̄ humilitas in ſcripturis vna de ꝟtutibꝰ predicat̄· que a philoſophis modeſtia dicit̄ Sed et nos eam poſſumus appellare quodā circuitu· cum aliquis non eſt inflatus· ſʒ ipſe ſe deicit Beda· Cuiꝰ aūt hūilitas reſpicit̄ recte beata ab oībus cognominat̄· Vn̄ ſequit̄· Ecce em̄ ex h̄ beatā me dicēt omnes gn̄aciones· Athana· Si em̄ ſm ꝓphetā· Beati ſūt qui habent ſemē in ſion· et ꝓximos in hieruſalē· quātum debet eſſe preconiū diuine ac ſacroſācte ꝟginis marie· que ſm carnez ꝟbi genetrix eſt effecta Grecus Non aūt ſe beatā appellat inani vexata gloria· Vnde ei locus in ipſa ſupbie que ſe ancillam dn̄i nūcupauit· ſʒ ſacro tacta ſpiritu q̄ futura ſūt ꝑſciuit Beda· Decebat· n· vt ſicut ꝑ ſupbiaz ꝑmi parentis mors in mundū intrauit· ita ꝑ hūilitatem Marie vite introitus videret̄ Theo· Et ideo dicit omnes gn̄aciones· Non ſolum elizabeth· ſed etiam omnes credentium naciones·

Quia fecit mihi magna qui potēs ē et ſanctū nomen eius·

Theo· Oſtēdit ꝟgo non ꝑ ſuā ꝟtutē ſe beatā predicādam ſʒ cauſam aſſignat dicēs· Quia fecit mihi magna q̇ potens eſt Que tibi magna fecit· credo vt creatura ederes creatorē· famula dn̄m generares· vt ꝑ te mundū deus redimeret· ꝑ te illūinaret· ꝑ te ad vitam reuocaret Titus· Quō vero magna niſi ꝙ manēs illibata ꝯcipio ſupans nutu dei naturā· Digna reputata ſū viro· non quōcunqʒ genitrix effici· ſed vnigeniti ſaluatoris Beda· Reſpicit aūt h̄ ad inicium carminis vbi dictuʒ eſt· Magnificat anima mea dn̄m· Sola ei anima illa cui dominꝰ magna facere dignat̄· dignis euʒ preconijs magficare poteſt Titus· dicit aūt· Qui potens ē· vt ſi q̇s diffidat in ꝯcepcōis negotio· dum ꝟgo manēs ꝯcepit· retorqueat miraculum ad potenciā opantis Nec qꝛ vnigenitus acceſſit ad feminā· ex h̄ inquinatur qꝛ ſanctū eſt nomen eiꝰ Baſili· Sanctum vero dicit̄ nomē dei· non qꝛ in ſillabis quandā ſignificatiuā ꝟtutez ꝯtineat· ſʒ qꝛ quōlibet dei ſpeculacio ſancta dinoſcit̄ et ſincera Beda· Singularis ei potencie diuine tranſcendit omnē creaturam et ab vniuerſis q̄ fecit lege ſegregat̄· quod greca locucōe melius intelligit̄ In quo ipſū verbum q̄d dicit̄ agion q̄ſi extra terrā eſſe ſignificat·

Et miſericordia eius a progenie in progenies timētibus eum·

Beda· A ſpecialibus ſe donis ad gn̄alia dei iudicia ꝯuertens· totiꝰ humani generis ſtatū deſcribit ſubdēs Et miſericordia eius a ꝓgenie in ꝓgenies timētibus eum quaſi diceret· Non ſolum mihi fecit magna q̇ potens ē· ſʒ et in omni gente qui timet deū acceptus eſt illi Orige· Miſericordia em̄ dei vt dicit Auguſtinus Non in vna generacōe· ſʒ in ſempiternū extendit̄ a gn̄acione in generacōnez Grecꝰ· Et miſericordia eiꝰ quā habet in generacōe gn̄acionum· ego ꝯcipio· ac ipſe corpi animato ꝯiungit̄· Noſtram tractās ſalutez ſolius intuitu pietatis· Miſeret̄ aūt non qualitercūqʒ ſʒ hijs quos timor eius ꝯpeſcuit in qualibet natione Vn̄ dicit̄· Timētibus eum· qui ſcʒ penitēcia ducti et ad fidem et penitēciam ꝯuertunt̄ Nam qui obſtinati ſunt· incredulitatis vicio· clauſerūt ſibi ianuam pietatis Theo· vel ꝑ hoc innuit ꝙ timētes miſericordiam ꝯſequētur in generacōe iſta· id ē in p̄nti ſeculo et futurā id ē in ſeculo futuro· In hoc ſeculo centuplū accipiētes· in illo vero multo maiora·

Fecit potēciā i brachio ſuo diſperſit ſuperbos mēte cordis ſui·

Beda· Humani generis ſtatū deſcribeſ q̄d ſupbi ⁊ quid hūiles mereant̄ oſ̄dit dicens· Fecit potentiā in brachio ſuo id eſt in ipſo dei filio· Sicut ei tuū brachiū eſt quo oparis· ſic brachiū dei dictuʒ ē eius verbū· ꝑ quod opatus eſt mundū Orige· Timentibꝰ aūt ſe fecit potenciā in brachio ſuo· qꝛ licet infirmus ad deum acceſſeris· ſi timueris eum· ꝓmiſſam ꝟtutē ꝯſequeris· Theo· In brachio ſuo ſcʒ eius filio incarnato potenciā fecit· qꝛ natura deuicta ē virgine parente et deo hūanato Grecus Vel dicit fecit· ꝓ faciet potenciā· non vt dudum ꝑ moiſen contra egipcios nec ꝑ angelū puta· qn̄ multa milia rebellium ꝓſtrauit Aſſyrioꝝ· nec quoqʒ alio mediante· niſi in ꝓprio brachio triumphū docuit intelligibiles hoſtes ſupando· Vnde ſequit̄· diſpſit ſuperbos mente cordis ſui· ſcʒ quamlibet mentem elatam· non parentē eius aduentui qui et̄ aperuit et vicioſas oſtēdit ſupbas cogitacōes eoꝝ Ciril· Magis aūt ꝓprie demonū hoſtili caterua intelligēda ſūt hic· hos ei ſeuientes in terra diſſipauit adueiens dn̄s· ⁊ cōpeditos ab eis obediencie ſue reſtituit The· Poteſt et̄ h̄ de iudeis itelligi· q̇s in oēʒ diſpſit regionē ſic nūc diſpſi ſūt

Depoſuit potētes d̄ ſede et exaltauit hūiles

Beda· Quod dixit fecit potēciā i brachio ſuo ⁊ q̄d ꝑmiſerat Et miſericordia eius

a progenie in ꝓgenies· Hijs verſiculis p ſingula ↄtinuata eſt annectendū qꝛ ſcꝫ p omnes ſeculi generacōes et perire ſupbi ⁊ humiles exaltari· pia iuſtaqꝫ diuine potencie diſpēſacōne non ceſſant· Vnde dr̄· Depoſuit potentes d̄ ſede et exaltauit hūiles Ciril· Magna ſapiebāt demones et dyabolus gentiliū ſapiētes pharıſei et ſcribe· hos tn̄ depoſuit erexitqꝫ hūiliantes ſe ſub potenti manu dei· dans illi ꝟtutē calcandi ſpentes et ſcorpiones· omnēqꝫ poteſtatē inimici· Erant et quādoqꝫ iudei poteſtate ſupbi· ſed ꝓſtrauit hos incredulitas· Ex gentibus aūt ignobiles et humiles per fidem ad apicem ↄſcenderūt Grecus· Deitatis eñ tribunal noſter intellectus eſſe cognoſcit̄· ſed inique ꝟtutes poſt tranſgreſſionēꝫ incubuerunt p̄ cordijs ꝓthoplaſti tanq̄ in ꝓprio ſolio· Ob hoc ergo venit dñs ſpiritus iniquos eiecit a ſedibus voluntatū et ꝓſtratos a d̄monijs exaltauit· eoꝝ conſciencias purgans et eorum mentem ſtatuens propriam ſedem·

Eſurientes impleuit bonis et diuites dimiſit inanes·

Gloſa· Quia humana proſperitas p̄cipue in honorib9 potentatuū· et in abundancia diuiciaꝝ conſiſtere videt̄· p9 deiectionē potenciū· et exaltacionē hūilium· de diuitū exinanicōe· et pauperū replecōe mēcionē fac̄ di· Eſuriētes iple· bo· et di· dimi inanes Baſil· Diſponit q̄dē nos pñs verbū etiā quo ad ſenſibilia edocens rerū mundanarū incertitudinē Caduca ſiquidē ſūt hec· ſicut vnda q̄ ab impetu ventoꝝ hincinde diffunditur intellectualit̄ at̄ ſumēdo eſuriebat gen9 humanū exceptis iudeis· hos nāqꝫ ditauerat legis ēditio et ſanctoꝝ dogmata ꝓphetaꝝ· Quia vero non hūiliter heſerūt ꝟbo humanato dimiſſi ſunt inanes· nihil deferētes· non fidem· non ſcienciā et ſpe bonorum p̄uati ſūt· et a terrena hieruſalem et a vita futura excluſi· Quos vero de gentibus fames et ſitis ↄtriuerat· cum heſiſſent dño repleti ſunt ſpiritalibus bonis Gloſa· Qui etiā eterna toto ſtudio q̄ſi eſurientes deſiderāt ſaturabunt̄· cuꝫ xp̄s apparuerit in gloria· ſꝫ qui terrenis gaudēt in fine tocius beatitudinis inanes dimittentur·

Suſcepit iſrahel puerum ſuuꝫ recordatus miſericordie ſue· Sicut locutus eſt ad patres noſtros abrahā et ſemini eius in ſecl̄a

Gloſa· Poſt generalē diuine pietatis et iuſticie ↄmemoracionē ad ſingularem noue incarnacōis diſpenſacionē ↄuertit verba dicens· Suſcepit iſrahel pueꝝ ſuum q̄ſi medic9 egruꝫ viſibilis in hominem factus vt faceret iſrahel id ē videntē deū pueꝝ ſuum Beda· Obedientē ſcꝫ et hūilem· nam q̄ cōtemnit humiliari· non poteſt ſaluari Baſili· Iſrahel· n· dicit nō materialē quē ſola nobilitabat appellacio· ſꝫ ſpiritalem qui nomē fidei retinebit· habens oculos tendētes ad deū videndū p fideꝫ poteſt etiā ad iſrahel carnalē hoc adaptari· cum ex eo infiniti crediderūt Hoc aūt fecit recordat9 miſericordie ſue Hoc· n· impleuit q̄d Abra· ꝓmiſſum eſt Glo ſi qm̄ benedicent̄ i ſemine tuo omēs cognacōes terre· Huius ergo ꝓmiſſionis dei genitrix recordata dicebat· Sicut locutus eſt ad pa· no· abra· et ſemi· ei9 in ſecu· Nam et abrahe dictū eſt Statuā pactum meū inter me et te· et int̄ ſemen tuuꝫ poſt te in gñacionibus ſuis federe ſempiterno· vt ſim deus tuus et ſeminis tui poſt te Beda· Semen aūt dicit non tam carne ꝓgenit9 q̄ fidei eius veſtigia ſecutus· quib9 aduētus ſaluatoris in ſecl̄a ꝓmiſſus eſt Gloſa· Quia ipſa ꝓmiſſio hereditatis nullo fine claudet̄· et vſqꝫ in finē ſeculi credētes non deerūt· ⁊ beatitudis gl̄a erit perhennis·

Manſit aūt maria cū illa quaſi mēſibus tribus ⁊ reuerſa eſt in domum ſuam·

Ambroſi· Tamdiu manſit maria q̄diu helizabeth pariendi tēpus impleret Vñ dr̄ Manſit aūt maria cū illa q̄ſi tribus menſib9 Hier· In ſexto eñ menſe cōcepcōis p̄curſoris venit angelus ad mariam que māſit cū elizabeth menſib9 tribus ⁊ ſic noue menſes implētur Ambro· Non aūt ſola familiaritas eſt cauſa q diu manſit· ſꝫ etiā tanti nati pfectio· Nam ſi primo ingreſſu tātus ꝓgreſſus extitit vt ad ſalutacionē Mar· exultaret infans in vtero· repleretur ſpūſancto mater infantis· quantū putamus vſu tanti tp̄is ſancte marie addidiſſe preſenciā· Bene ergo inducit̄ et exhibuiſſe officiū et miſticum numerum cuſtodiſſe Beda anima eñ caſta q̄ ſpiritalis verbi deſideriū ↄcipit· neceſſe eſt vt alta celeſtis exercit9 iuga ſubeat· et quaſi trium menſiū dies ibi demorata· q̄uſqꝫ fidei et ſpei et caritatis luce radiet̄· pſeuerare non deſiſtat Theo· qñ vero elizabeth paritura erat ꝟgo receſſit Vnde ſequit̄· Et reuerſa eſt in domū ſuā· ſcꝫ ꝓpter multitudinē que ad ptum ↄgregari debebat· Inconueniens aūt erat in talibus ꝟginē eſſe p̄ntem Gre· Mos eñ eſt ꝟginib9 cedē· ↄciēs pregnās parit vt aūt ꝓpriā applicuit domum· alio quideꝫ nullaten9 abijt· ibi vero manebat vlterius donec adeſſet ptus horā ↄgnouit· ibiqꝫ ioſeph dubitāſ ab angelo edocet̄·

Elizabeth aūt impletum eſt tempus pariēdi· et peperit filiū· et audierūt vicini et cognati eius quia magnificauit dominus miſericordiaꝫ ſuam cum illa· et cōgratulabantur ei·

Ambro· Si diligēter aduertas· plenitudinis ꝟbuꝫ· nuſq̄ꝫ inuenies poſituꝫ niſi in gñacione iuſtorū Vnde et nūc dicitur Elizabeth aūt impletum ē temp9 pariendi· Plenitudinē eñ habet iuſti vita· inanes aūt ſūt dies impiorum Criſ· Porro aūt deus Elizabet ptum retardauit· vt gaudiū augeret̄· et famoſiorem faceret mulierē· Vnde ſequit̄· Et audierunt vicini et cognati eius qꝛ magñficauit dñs miſericordiā ſuam cum illa et ↄgratu· ei· Nam qui ſterilitatē eius cognouerāt· teſtes diuine gracie

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

ſint effecti ꝰ Nemo aūt viſo infante cum ſilencio di
ſcedebat· ſed deū qui illum ex inſpirato cceſſerat
collaudabat Ambro· Habet em̄ ſanctoꝝ edicō
leticiā plurimoꝝ· qm̄ omune eſt bonum · Juſticia
em̄ omnis eſt ꝟtus et ido in orto iuſti future vi
te inſigne p̄mittitur· et gracia ſecuture ꝟtutis ex
ultacione vicinoꝝ prefigurante ſignificatur ·

Et factum ē in die oc
tauo venerūt circum
cidere pueꝝ· et voca
bant eū in nomine pa
tris ſui zachariaz· Et
reſpondēs mater ei9
dixit· nequaq̄· ſed vo
cabitur johannes· et
dixerunt ad illam· qꝛ
nemo eſt in cognacō
ne tua qui voceť hoc
nomie· Innuebāt aū
patri que vellet voca
ri eum · et poſtulans
pugillarez ſcripſit· di
cens· Johānes eſt no
mē eius· ⁊ mirati ſunt
vniuerſi· Apertuz eſt
aūt illico os eius et li
gua eius et loquebať
benedicens deum·

Criſ· Circumciſio
nis norma· p̄mo tra/
dita eſt abrahe in ſi
gnū diſtinctōnis· vt
genus patriarche i
pmixtum oſeruet· et
ſic ꝓmiſſa bona oſeq
valeant· Vbi aūt pa
cti oſumať negociū·
appoſitū ſignū d me
dio tolliť· ſic igiť et
p xp̄m circumciſione
ceſſāte baptiſm9 ſuc
cedit· ſz antea iohem
circumcidi decebat·
Vn̄ diciť · Et factuz
eſt in die octauo ve
nerūt circūcidere pu
erum· dixerat em̄ do
minus· Infans octo
dieꝝ circumcidať in
vobis· Hanc aūt tē
poris menſuram a di
uina clemēcia oſtitu
tam autumo duplici
de cauſa· Primo qui
dem vt in tenerrima
etate leui9 paciatur
dolorē ſectionis car
nis · Secundo vt ex
ipſis opib9 moneamur qm̄ hoc agebať in ſignū
Tener em̄ puer minime diſcernit q̄ circa ipſū fiunt
Poſt circūciſionē aūt nomē imponebať· vn̄ ſequi
tur· Et vocabāt eum nomie patris ſui zachariam
Hoc aūt ideo fiebat · qꝛ p̄us optet ſumere ſigna/
culum dn̄i· et poſtea nomē humanū· Vel qꝛ null9
niſi p̄us abiciat carnalia qd ſigficat circūciſio di
gnus eſt ꝙ in libro vite nomē eius ſcribať Am
bro· Mire aūt ſanctus euāgeliſta p̄mittendū pu
tauit ꝙ plurimi infantē patris nomine zachariaz
appellandū putarūt· vt aduertas matri non nom
alicui9 diſplicuiſſe de generis· ſz id ſancto infuſuz
ſpū· qd ob angelo an̄ zacharie fuerat p̄nunciatū
Et quidē ille mutus intimare vocabulū filij neq̄t
vxori· ſz p ꝓphetiam Elizabeth didicit· qd non di
dicerat a marito· vn̄ ſequiť Et rn̄dens mater ei9
dixit· Nequaq̄· ſed vocabiť johānes· Nec mireris
ſi nomen mulier qd non audiuit· aſſeruit· qn̄ ſpūs
ei ſanctus qui angelo mādauerat· reuelauit Neq̄
poterat dn̄i ignorare p̄nuncium · qui ꝓphetaue
rat xp̄m· Et bene ſequiť· Et dixerūt ad illā· qꝛ ne
mo eſt in cognacōe tua qui voceť hoc nomie· vt
intelligas nomē non generis eſſe· ſz vatis· Zach
arias q̄ꝫ nutu interrogauit· Vn̄ ſequiť· Innuebant
aūt patri eius quē vellet vocari eum· Sed qꝛ in
credulitas ei affatum eripuerat et auditū· quod
voce non poterat· manu litteris eſt locutus· vn̄
ſequiť· Et poſtulans pugillarē ſcripſit dicēs· Jo
hannes eſt nomē ei9· hoc eſt· non ei nos nomē im
ponim9 qui iam a deo nomē accepit Origenes·
zacharias quidā interp̄tať memor dei· Johānes
aūt ſigficat demōſtrantē· ceterum et abſentis me
mor et p̄ntis demōſtracō eſt· Debebat aūt johes
non memoriā dei vt abſētis exp̄mere· p̄mo digito
demōſtrare p̄ntem dicens· Ecce agnus dei Cri
ſo· Nuin etiā hoc nomē iohannes gracia dei int/
pretať Qd ergo gracia diuina fauente non naťa
elizabeth hūc filium cepit· Beneficij memoriā in
nomie pueri oſcripſerūt Theo· Nuia vero cum
muliere circa hoc nomē pueri pater mutus ocor/
dauit· Sequiť· Et mirati ſūt vniūſi· Nemo ei hu
ius nomis erat in cognatōe eoꝝ· vt aliquis dicēt
ꝙ antea hoc ambo cogitaſſent Greg· Nazianze
nus· Editus ḡ iohānes zacharie ſoluit ſilentium
Vnde ſequiť Aptum eſt aūt illico os eius· et lin
gua eius· Abſurdū· n· erat vt cū vox ꝟbi ꝓgreſ
ſa fuiſſet· pater maneret elinguis Ambro· Me
rito eciā ōtinuo reſoluta eſt lingua eius· qꝛ quaz
vinxerat incredulitas ſoluit fides· Credam9 igi
tur et nos vt lingua noſtra q̄ incredulitatis vin
culis eſt ligata· rōnis voce ſoluať· ſcribamus ſpi
ritu miſteria· ſi volumus loqui· Scribamus per
nunciū xp̄i· ſz non in tabulis lapideis· ſed in tabu
lis cordis carnalibus· Etem̄ qui johannē loquiť·
xp̄m ꝓphetizat· ſequiť em̄· Et loquebať benedi
cens deum Beda· Allegorice aūt johānis cele
brata natiuitas gracia noui teſtamēti eſt inchoa
ta· cui vicini et cognati patris nomē q̄ꝫ johannis i
ponere mallebāt · qꝛ iudei qui legis obſuacōe q̄
ſi affinitate iūcti erāt· magis iuſticiā que ex lege
eſt ſectari· q̄ꝫ fidei graciā ſuſcipe cupiebant· ſz Jo
hānis hoc ē gracie dei vocabulum mater verbis
pater litteris nūciare ſatagūt· qꝛ et lex ipſa pſal
miqꝫ et ꝓphete aptis ſentēciaꝝ vocibus· graciaz
xp̄i p̄dicant et ſacerdotiū illud vetus figurās ce
rimoniaꝝ et ſacrificioꝝ vmbris eidē teſtimoniū
phibet· Pulchreqꝫ zacharias viij· die prolis edi
te loquiť · qꝛ p domini reſurrectionē que octaua
die hoc eſt poſt ſeptimū ſabbati facta eſt· occul
ta legalis ſacerdotij arcana patuerunt ·

Et factus eſt timor ſu
per omēs vicinos eo
rum· et ſup omnia mō
tana iudee diuulga
banť omnia verba hec
et poſuerūt omēs qui
audierāt in corde ſuo
dicentes· Nuiſputas
puer iſte erit · etenim
man9 dn̄i erat cū illo

Theo· Sicut in ta
citurnitate zacharie
miratus ē populus·
ita et cum locutus ē
Vn̄ diciť· Et fact9 ē
timor ſup omnes vi
cinos eoꝝ et ſup oīa
mōtana iudee diuul
gabanť oīa verba
hec· vt ꝓpter h̄ duo
magnum aliq̄d circa
natum pueꝝ vniuer
ſi exiſtimēt· Hec aūt
omia diſpenſatiue fi/
ebant· vt qui teſtis
eſſe xp̄i debebat exi
ſteret fide dignus· Vnde ſequitur· Et poſuerūt

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

omnes qui audierāt· in corde ſuo dicē Quiſputas puer iſte erit· Beda· Precurrencia eñ ſigna p̄bent iter precurſori veritatis · et futurus ꝓpheta p̄mͥſſis ꝯmendat̄ auſpicijs· Vnde ſequit̄ Etenim manus dñi erat cum illo Gloſa · Prodigia ei de us in illo pagebat que non faciebat iohānes · ſed dextra diuina Grecus Miſtice aūt tp̄e dominice reſurrectōis p̄dicata gracia criſti · ſalubris timor nō ſolum iudeoꝝ quia erāt vicini vel ſitu loci vel ſciencia legis · ſ; eciā exteroꝝ genciū corda ꝯcuſſit nec tantū mōtana iudee · ſed oīa mūdani regni mūdaneq; ſapiēcie culmina xp̄i fama tranſcendit·

Et zacharias pr̄ eius īpletus eſt ſpiritu ſancto et ꝓphetauit di· Benedictus dñs deus iſra· quia viſi· ↄ f· e· re· plebis ſue

Ambro · Bon9 deus et facilis indulgē peccatis non ſolū ablata reſtituit · ſ; et inſpirata ꝯcedit Nemo g̃ diffidat · nemo veterū ꝯſcius delictoꝝ p̄mia diuina deſperet · Nouit deus mutare ſentenciam ſi tu noueris em̄ dare delictū · ille ſiquidē dudū mut9 ꝓphetizat · Vnde dicit̄ · Et zacharias pater eius impletus ē ſ· ſ· Criſ· Scilicet operacōe ſancti ſpiritus nec quocūq; mō graciā ſpiritus ſancti nact9 ſ; ad plenū · et fulgebat in eo ꝓphecie donū · Vñ ſequit̄ · Et ꝓphetauit · Orige· plenus aūt ſpū ſancto · zacharias duas ꝓphecias g̃naliter nūciat p̄mam de xp̄o · alterā de iohāne qđ manifeſte de v̄bis illius ꝓbatur · in quib9 quaſi de p̄nti et q̃ſi iam verſarent̄ in mūdo loquit̄ de iohe · Et p̄mo đ ſaluatore dicens · Benedict9 dñs deus iſrahel q: viſitauit ↄ fecit redēpcionem plebis ſue Criſ· Dū in deum bñdiceret zacharias · viſitacionē dicit eſſe factā ab eo erga populū ſuū · ſiue materiales iſrahelitas quis velit accipe · venit enim ad oues que perierant domus iſrahel · ſiue ſpirituales id ē fideles · qui digni fuerūt hac viſitacōe · efficacē erga ſe diuinā ꝓuiſionē facientes· Beda · Viſitauit aūt dñs plebez ſuā q̃ſi longa infirmitate tabeſcentem · et q̃ſi venditā ſub peccato · vnici filij ſui ſāguine redemit · Quod q: zacharias ꝓ primo faciendū cognouerat · ꝓphetico more q̃ſi iam factum viderat · Dicit aūt plebem ſuā · non quia veniens ſuam inuenit ſed quia viſitando ſuam fecit ·

Et erexit cornu ſalutis nobis in domo dauid pueri ſui

Theo · videbatur de9 dormire peccata multa recipiēs · ſ; in nouiſſimis icarnatus tp̄ibus excitatus eſt et ꝯtriuit demones · qui nos oderant · vñ dicit̄ · Et erexit cornu ſalutis nobis in domo dauid pueri ſui Orige · Quia đ ſemine dauid ſ̄m carnē natus eſt xp̄s · vñ dicit̄ · cornu ſalutis nobis in domo dauid · ſicut et alibi dictum ē · Vinea facta eſt in cornu id ē in iheſu xp̄o · Criſ · Cornu aūt nominat p̄tatem · gloriā et famā · metaphorice a brutis animalib9 illud accipiens · quib9 loco munimīs et glorie cornua de9 dedit Beda · cornu etiaz ſalutis regnū ſaluatoris criſti vocat̄ · Oſſa ſiquidem omnia carne inuoluta ſūt · Cornu excedit carnem et iđ cornu ſalutis regnum xp̄i vocat̄ quo mūdus et carnis gaudia ſuperant̄ · in cuius figuram dauid et ſalomō cornu olei ſunt in regni gloriam conſecrati ·

Sicut locut9 eſt per os ſanctoꝝ q̄ a ſeclo ſunt ꝓphetaꝝ eius ·

Theo · Quod đ domo dauid xp̄s naſceretur · michea mencionez facit dicens · Et tu bethleh; terra iuda nequāq; minima es · ex te enim exiet dux qui reget populum meū iſrahel · Sed et omnes ꝓphete de incarnacōe dixerūt · Et ideo dr̄ · Sicut locutus ē p os ſanctorum ꝓphetaꝝ Grecus · Per quod innuit deū p illos eſſe locutū et non eſſe humanū qđ dixerunt · Beda · Dicit aūt · qui a ſeculo ſūt · q: tota veteris teſtamenti ſcriptura · ꝓphetice de xp̄o ꝓceſſit Nam et ipſe pater Adam et ceteri patrum factis ſuis eius diſpenſacioni teſtimoniū reddunt ·

Salutem ex inimicis nr̄is et de manu oīm qui oderunt nos ·

Beda · Cum primo breuiter premiſiſſet erexit cornu ſalutis nobis · ꝯtinuo explanans qđ dixerit · ſubdit · ſalutem ex inimicis noſtris · quaſi diceret · erexit nob̄ cornu id eſt erexit nobis ſalutem ex inimicis noſtris · Et de manu omniū qui oderūt nos · Orige · Non autē putemus nūc de corpalib9 inimicis dici · ſ; de ſpiritalibus · Venit em̄ dñs iheſus fortis in prelio · deſtruere omēs inimicos noſtros · vt nos de eoꝝ inſidijs et temptacōnibus liberos faceret ·

Ad faciendam miſericordiā cum patribus noſtris et memorari teſtamenti ſui ſancti · Juſiurandu; qđ iurauit ad abrahā patrez noſtrū daturū ſe nob̄

Beda · Dixerat dominū iuxta eloquiu; ꝓphetaru; in domo dauid naſcituꝝ · Dicit eundē ad explendum teſtamentu; qđ abrahe diſpoſuit noſ eſſe liberaturū · quia his precipue patriarchis · de ſuo ſemie vel ꝯgregacō gencium vel xp̄i eſt incarnacio ꝓmiſſa · p̄mittit̄ autē dauid · q: abrahe ſanctus eccleſie cetus ē ꝓmiſſus · dauid autē q; ex eo criſtus naſcitur9 eſſet audiuit Et ideo poſt id qđ dictu; eſt de dauid · ſubdit de abrahā dicens · Ad faciendā miſericordiā cum pr̄ibus noſtris · Orige · Ego puto q; in aduentu domini ſaluatoris et abraham et yſaac et iacob functi ſūt miſericordia eius · Non em̄ credibile vt qui p̄us viderūt · diem illi9 ↄ letati ſūt · et poſtea in aduētu ipſius nihil vtilitatis accipent · cum ſcriptū ſit · pacem faciēs p ſanguinē crucis ſue ſiue ſup terrā ſiue in celis · Theo · Criſti etiā gracia ſe vſq; ad illos extendit · qui mortui extiterūt q: p eum reſurgemus · non ſolum nos · ſ; et qui fuerūt ante mortui · Fecit et miſericordiā cū patribus noſtris · ſcđm q; eoꝝ ſpem et deſiderium impleuit · vnde ſequit̄ · Et memorari teſtamēti ſui ſancti · illius ſc; de q̄ dicitur · benedicens benedicam tibi · et multiplicabo te ·

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

Multiplicatus eſt eñ abraham in omnibus gentibus p imitacionē fidei eius adoptatis in filios. ſʒ etiā patres videntes ſuos filios talia beneficē cepiſſe ꝯgaudēt et recipiūt miſericordiā in ſeipſis. Vnde ſequit̃. Iuſiurandū qđ iurauit ad abraham patrē noſtrū daturū ſe nobis Baſi. Nemo aūt audiēs ꝙ iuraſſet dñs abrahe. ad iurandū ſit ꝓmptus. ſicut. n. furor de deo dict9 non ſigficat paſſionē. ſʒ puniciōnē. ſic neqȝ deus iurat vt hō ſed verbū eius loco iuramēti nobis ad veritatē exprimit̃ imutabili ſentēcia qđ ꝓmiſſuȝ ē a ꝓpha .s Criſ. Quia exortū nob̃ cornu ſalutis ex domo dauid dixerat ꝙ p ipſū et gloriam pticipam9 et diſpē/dia inimici vitauim9

Vt ſine timore de manu inimicorum nr̃oꝝ liberati. ſuiamus illi.

vnde dicit. Vt ſine timore de manu inimicoꝝ noſtroꝝ liberati ſuiam9 illi. Duo ꝑdicta non facile reperiet aliquis ſeſe ꝯmittācia. plures eñ euitāt picula ſʒ vita glorioſa ꝑuant̃ ſicut ſceleris ptratores qui de carcere ex indulgēcia regia abſoluūt̃. econtra gaudēt alij gloria. ſed ob hāc periclitati cogunt̃. ſicut milites bellicoſi vitaȝ inclitā amplexantes ſecuritate multociēs caruerūt. Sed iſ cornu et ſaluat et glorificat. ſaluat quidē eripiet̃ a manibus hoſtiū non leuit̃ ſed verifice vt non ſit vltra timendū. Et hoc ē qđ dicit. vt ſine timore.

Orige. Vel ait crebro de hoſtiū manu aliqui liberant̃. ſʒ non abſqȝ timore. Cum eñ metus et diſcrimen añ ꝑceſſerint. et ſic de inimicoꝝ manu q̇s eruat̃. liberatus eſt quidē. ſed non ſine timore. iō dixit ꝙ xp̄i aduētus ſine timore nos a manibus hoſtium eripi fecit. Non eñ eoꝝ inſidias ſenſim9. ſʒ repente ab eis nos ſegregās. eduxit ad ſortis ꝓprie manſionem. Criſo. Glorificat zacharias dñm q꞉ fecit nos ſibi ſuire cuȝ plena fiducia. nō carnalit̃ vt iudei in ſanguine victimaꝝ. ſed ſpiritaliter in bonis

In ſanctitate et iuſticia coram ipſo omnibus diebus noſtris.

opibus. Et hoc eſt qđ dicit In ſanctitate et iuſticia. Eſt. n. ſanctitas apta circa deū equitas. Iuſticia vero que eſt circa homines. puta ꝙ aliq̇s reuerent̃ exequat̃ diuina. et quo ad hoīes laudabiliter ꝯuerſet̃. Dicit aūt. non coram hoībus vt hypocrite volentes homībus placere ſʒ coram deo ſicut hi quoꝝ ꝯmēdatio non eſt ab hoībus. ſed a deo. et hoc non ſemel aut ad temp9 ſed ſingul̃ diebus et q̄diu vixerint. vñ dicit omibus diebus noſtris Beda. Nam qui vel ante mortē ab eius ſuicio diſcedit vel immūdicia q̄libȝ ſiue in iuſticia fidei ſue ſinceritatē ꝯmaculat. vel corā homībus tantū et non corā deo. ſanctus et iuſtus eſſe oſtendit. nondū pfecte de manu ſpiritaliū inimicoruȝ liberatus dño ſuit. Sed exēplo veteꝝ ſamaritanoꝝ dijs genciū pariter et demonio ſuire conat̃ Ambro. Pulchre cum de dño ꝓphetaret. ad ꝓphetā ſua v'ba ꝯuertit. vt hoc q̄

Et tu puer ꝓpheta altiſſimi vocaberis. preibis enim ante faciem dñi parare vias eius.

beneficiū eſſe dñi d'ſignaret. ne cum puplica numeraret. ſua q̄ſi ingratus tacuiſſe videret̃. vñ dicit̃. Et tu puer ꝓphe. altiſ. vo.

Orige. ideo reor zachariā feſtinaſſe vt loqueretur ad pueꝝ. q꞉ ſciebat eum poſt paululū in heremo moratuꝝ. nec ſe eius poſſe habere pñciam.

Ambro. Sed fortaſſe ꝙ octo dieꝝ infantē alloquit̃. verū ſi tenemus ſupiora. intelligimus ꝓfecto ꝙ potuit vocem patris natus audire. q̇ matris ſalutacionē anteq̄ naſceret̃ audiuit. ſciebat ꝓpheta alias eſſe aures ꝓphe. q̄ ſpiritu dei nō corporis etate reſeruant̃. habebat intelligēdi ſenſū qui exultandi habebat affectū Beda. Niſi forte putandus ē zacharias. ꝓpter eos q̇ aderant pocius inſtruendo futura ſui filij que dudū p angelum didicerat. mox vt loqui potuit ꝑdicare voluiſſe. audiant arriani ꝙ xp̄m quē iohānes ꝓphetādo ꝑibat. altiſſimū vocat. ſicut in pſalmo dicitur. homo natus eſt in ea et ipſe fūdauit eā altiſſim9

Criſ. Sicut aūt regibus ꝯmilitones ſūt q̇ eis viciniores exiſtunt ſic iohēs cum eſſet amic9 ſpōſi de ꝓpe eius aduentū ꝑceſſit. et hoc eſt qđ ſubditur. Preibis eñ ante faciē dñi parare vias eius. Alij eñ ꝓphete eminus xp̄i miſteriū ꝑdicauerūt hic vero ꝓpius ꝑdicauit vt eum ceteris indicaret

Greg. xix. mora. Quiſquis autē predicando a ſordibus viciorum corda audiencium mundat. venientis ſapiencie ad cor viam preparat.

The. Qualit̃ precurſor viā dñi ꝑparauit. exponit ſubdens Ad dandam ſcienciā ſalutis plebi ei9. Salus dñs iheſus ē. data eſt aūt plebi ſciencia ſalutis id ē xp̄i a

Ad dandam ſcienciā ſalutis plebi ei9 in remiſſionem peccatorū eorum.

iohāne. qui teſtimoniū phibebat de xp̄o Beda Qui eñ iheſu id eſt ſaluatoris nomē exponere deſiderās ſalutis mēcionem frequētat. Sed ne temporalem ſalutē ꝓmitti putarent. ſub dit. in remiſſionem peccatoꝝ eorum Theo. Non eñ aliter cognitus eſſet deus. niſi plebi peccata dimiſiſſet Dei eñ eſt peccata dimittere Beda. Verū iudei criſtū ſuſcipe. ſʒ antixp̄m malūt expectare. q꞉ nō intus a peccati dño. ſʒ foris ab humane ſuitutis iugo cupiūt liberari. Theo. Quia deus peccata nob̃ dimiſit. nō ꝓpter opa noſtra ſʒ ꝓpter miſericordiā ſuā. ideo ꝯuenienter addidit Per viſcera miſericordie dei nr̃i.

Per viſcera mie dei noſtri. in quib9 viſitauit nos oriens ex alto

Criſ. Quam quidē miſericordiā non ipſimet inquirentes inueniem9. ſed deſup nobis deus aperuit. Vnde ſequit̃ In quibus ſcilicet miſericordie opibus viſitauit nos. aſſumpta carne. oriens ex alto. Grecus. In altis pmanens tamen in terreis preſens. non diuiſionem paciens. neqȝ circumſcripcionē quod intellectus noſter ꝯprehendere non poteſt. nec vlla ſerie verborum exprimere.

Illuminare his qui in tenebris et in vmbra mortis ſedent ad diri gēdos pedes noſtros in viam pacis·

Beda· Recte criſt9 oriens vocaē qꝛ nobis ortuꝫ vere lucis aperuit· Vn̄ dicitur Illumīare his qui in tenebris et ī vmbra mortis ſedēt Criſ· Tenebras hic appellat non materiales ꝫ errorem et a fide diſtantiaꝫ Baſi· Tenebroſa em̄ erat plebs gētilis q̄ ydolorū cultu grauabaē donec lux orta diſpſit caliginem et ſplendorē veritatis expādit Greg̃· ii· mora· Vmbra vero mortis obliuio mētis accipiē Sicut em̄ mors hoc qđ interficit· agit vt non ſit in memoria· Vnde· Iudeoꝝ popul9 q̄ dei oblit9 fuerat· diciē in vmbra mortis ſedere· Vmbra eē mortis mors carnis accipiē Quia ſic vera mors ē qua anima ſepatur a deo· ita vmbra mortis eſt q̄ caro ſepaē ab anima· vn̄ voce martirū dicitur· Operuit nos vmbra mortis· p verbum etiā mortis imitacio diaboli qui mors in apocalipſi diciē deſignaē· qꝛ ſicut vmbra iuxta qualitatē corpis· duciē· ita actiones iniquoꝝ de ſpecie imitacōnis eius exp̄munē Criſ· Recte aūt dicit ſedent non eī ambulabam9 in tenebris· ꝫ ſedebam9 Theo· Non ſolū aūt oriēs dn̄s his qui in tenebris ſedēt illumīat· ſed aliqđ amplius facit· Vn̄ ſequiē· Ad dirigendos pedes n̄ros in viā pacis· Via pacis ē via iuſticie ad quā direxit pedes id ē affect9 animaꝝ noſtrarū Greg̃· in ome· Tunc em̄ greſſus noſtros in viam pacis dirigimus· qn̄ p illud actionū iter pgimus· in quo ab autoris n̄ri grā non diſcordem9 Ambro· Simul et illud aduerte ꝙ paucis elizabeth ꝙ multis zacharias ꝓhetizet· et vterqꝫ ſancto impletus ſpū loquebaē· ꝫ diſciplina ſuatur vt mulier diſcere magis que diuina ſūt ſtudeat ꝙ docere·

Puer aūt creſcebat et confortabatur ſpiritu· et erat in deſertis vſqꝫ ad dieꝫ oſtenſionis ſue ad iſrahel·

Beda· Predicator penitēcie futur9· vt liberi9 auditores ſuos a mūdi illecebris erudiēdo ſufferat· p̄meuā in deſtis trāſigit vitam· vn̄ diciē· Puer autē creſcebat Theo· Scđm corporalē etatē· et confortabaē ſpiritu· Simul em̄ cum corpe ſpūale donum creſcebat· et ſpūs opaciones in eo magis ac magis oſtendebanē· Orige· vel creſcebat ſpū nec in eadem pmanebat menſura qua ceperat ſed ſemp creſcebat ſpūs in eo· ſemp volūtas eius ad meliora tendēs habebat ꝓfectus ſuos et mēs diuinius· aliquid otemplabaē· Exercebat ſe memoria vt pura in theſauro ſuo recōderet· Addit aūt et ofortabaē· infirma em̄ eſt huāna natura· Legimus ei caro infirma· Confortāda ē itaqꝫ ſpū· ſpiritus em̄ ꝓmptus· multi ofortanē carne· athleta dei ſpiritu roborādus ē· vt ſapientiam carnis elidat· Vnde receſſit fugiens tumultuꝫ vrbiū ꝓpter frequenciā· ſequiē ei· Et erat in deſertis· vbi purior aer eſt· celū apcius· et familiarior deus· vt quia nondū baptiſmi et p̄dicacōis temp9 aduenerat· vacaret oronibus et cum angelis oūerſareē· appellaret dn̄m· et illū audiret dicentem· ecce aſſum· Theo· vel erat in deſertis vt extra multorum maliciā nutrireē et vt nemīnē revereē arguere· Si em̄ fuiſſet in mūdo· forte fuiſſet amicicia et ouerſacōe hoīm deprauatus· ſimul etiā vt eſſꝫ fide dignus qui p̄dicatur9 erat xp̄m Occultabaē aūt in deſertis· donec placuit deo ipſū iſraelitico populo demōſtrare· vn̄ ſequiē· Vſqꝫ ad diem oſtenſionis ſue ad iſrael Ambro· Pulchre aūt tēpus quo fuit in vtero ꝓpheta deſcribiē· ne marie preſencia taceaē· ſed temp9 ſileē infācie· eo ꝙ p̄ncia matris domini in vtero roboraē· qui infantis impedimēta neſciuit·

CAPIT· ·II·

Factum eſt aūt in diebus illis· Exijt edictum a ceſare auguſto vt deſcribereē vniuerſus orbis· hec deſcriptio p̄ma facta ē a preſide Syrie cyrino· Et ibant omnes vt ꝓfiterentur ſinguli in ciuitateꝫ ſuam· Aſcendit autē et ioſeph a galilea de ciuitate nazaret in iudeā ciuitatem dauid que vocaē beth leem· eo ꝙ eſſet de domo et familia dauid· vt ꝓfiteretur cuꝫ maria deſpōſata ſibi vxore pregnante·

Beda· Naſciturus in carne dei filius ſiē de v̄gine natus virginitatis ſibi decus oñdit eſſe ḡtiſſimum ita pacatiſſimo tēpore ſeculi ꝓcreatur· qꝛ paceꝫ querere docuit· et pacis ſectatores· inuiſere dſigna tur· Nullam aūt potuit maius eſſe pacis indiciū ꝙ vna totuꝫ orbē deſcripcōe concludi· cuius moderator auguſtus· Tāta duodecim annis circa tempus dominice natiuitatis pace regnauit· vt bellis toto orbe ſopitis ꝓphete p̄ſagium ad litteraꝫ videaē impleſſe· Vnde diciē· Factum eſt aūt in diebus illis· Exijt edictū a ceſare auguſto vt deſcriberetur· vniuerſus orb Grecus· Tūc etiā naſciē xp̄s· cum principes iudeoꝝ deſeceerāt· et ad romanos p̄ncipes tranſlatum erat imperiū· quib9 iudei tributa ſoluebāt· Et ſic impleē ꝓphecia predicens non deficere ducem de iuda nec p̄ncipē femoribus eius· donec veniat qui mittēdus ē Iam vero ceſare auguſto· xxxij· annū imperij pagente· exijt ab eo edictum· totū orbem oſcribi ad tributa ſoluenda· qđ cuidaꝫ nomie cyrino ceſar commiſerat· quē iudee et ſyrie p̄ſidem ſtatuit· vn̄ ſeqꝗtur· Hec deſcripcio p̄ma facta eſt a p̄ſide ſyrie cyrino· Beda· Signat hāc deſcripcionē vel p̄mā eſſe eaꝝ que totū orbeꝫ ocluſerint· qꝛ plereqꝫ iā ptes terraꝝ ſepe legunē fuiſſe deſcripte· Vel p̄mo tūc cepiſſe quādo cirinus in ſyriam miſſus eſt Ambro· Pulchre aūt p̄ſidis nomen addidit· vt ſeriem tpis deſignaret Nam ſi conſules aſcribūē tabulis emptionis· quātomagis redempcōi oīm

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

debuit tempus aſcribi. Beda. Superna aūt diſpē
ſacione ꝓfeſſio cenſus ita deſcripta ē· vt in ſuam
quiſqȝ patriā ire iuberet̄· ſcd̄m ꝙ ſequit̄· Et ibāt
oēs vt ꝓfiterent̄· ſinguli in ciuitatē ſuā. Qd ideo
factum ē· vt dn̄s alibi ꝯceptus· alibi natꝰ· inſidi/
antis herodis furorem facilꝰ euaderet· vn̄ ſequi
tur· Aſcendit autē et ioſeph a galilea de ciuitate
nazaret in iudeam. Criſ. Domino aūt dirigente
auguſtus h̄ edictū cenſuit· vt vnigeniti pn̄e fa
mulet̄· Nam hoc edictū matrē attrahebat in pa/
triam· quā ꝓphete p̄dixerāt ſcȝ in bethleem iude
Vnde dicit· ciuitatem dauid q̄ vocat̄ bethleem
Grecus· ideo aūt addidit ciuitatē dauid· vt ꝓmiſ
ſionē factā dauid a deo ex fructu ventris eius
rex perpetuꝰ adueniret· eſſe cōpletam anunciet·
vn̄ ſequit̄· Eo ꝙ eſſet d̄ domo et familia dauid· p
hoc aūt ꝙ ioſeph erat de cognacōe dauid· ꝯten=
tus fuit euāgeliſta ipſā qȝ v̄ginem de cognacōe
dauid ꝓmulgare· cum lex diuina precipet ꝯiuga
les copulas ex eadē ꝓgenie ꝯtrahi· vnd̄ ſequit̄·
Cum maria deſponſata ſibi vxore pregnante·
Ciril· Dicit aūt eam fuiſſe deſponſatā innuēs ꝙ
ſolis ſponſalibꝰ p̄cedentibꝰ eſt ꝯcepcio ſubſecu/
ta· Neqȝ enī ex virili ſemine ſancta v̄go ꝯcepit
Greḡ· in home· Miſtice aūt naſcituro dn̄o mūduſ
deſcribit̄· qr ille apparebat in carne qui electos
ſuos aſcriberet in eternitate. Ambro· Et dum ꝓ
feſſio ſingularis oſtendit̄· ſpiritalis implicat̄· nō
terrarȝ regi dicāda· ſed celi· ꝓfeſſio iſta fidei cē
ſus animorȝ eſt. Abolito enī ſinagoge cenſu vetu
ſto· nouꝰ cenſus eccīe parabat̄· deniqȝ vt ſcias cēſū
non auguſti eſſe ſed criſti· totus orbis ꝓfiteri iu
bet̄· Quis aūt poterat ꝓfeſſionē tocius orbis exi
gere· niſi qui tocius orbis habebat imperiū· Nō
enī auguſti ſȝ domini eſt terra et plenitudo eius·
Beda· qui etiā vocabulū auguſti pfectiſſime cō
pleuit· vt puta ſuos et augere deſiderans· et au/
gere ſufficiens. The· Conueniēs etiā erat vt p
xp̄m cultus mltorȝ deorū deficēt et vnꝰ deꝰ colē
tur vn̄ vnꝰ rex orbi iperaſſe d̄ſcribit̄. Orig· Dili
gēciꝰ aūt intuenti ſacr̄m qd dā videt̄ figurari· ꝙ
in tocius orbis ꝓfeſſione deſcribi oportuit xp̄m
vt cum omnibus ſcriptus ſanctificaret omēs et cū
orbe relatus in cenſū ꝯmunionē ſui p̄beret orbi·
Beda· Sicut aūt tūc imperāte auguſto et pre
ſidente cyrino ibant ſinguli in ſuam ciuitatē vt ꝓ
fiterent̄ cenſū· Sic modo imperante xp̄o p doctō
res eccleſie p̄ſides ꝓfiteri debemꝰ· cenſū iuſticie·
Ambro· Hec ē g̃ prima ꝓfeſſio mentiū dn̄o cui
oēs ꝓfitent̄· non preconis euocacione ſed vatis
dicētis oēs gētes plaudite maibꝰ· Deniqȝ vt ſci
ant cenſū eſſe iuſticie veniūt ad eum ioſeph et ma
ria· hoc eſt iuſtꝰ et v̄go· ille qui verbū ſuaret
iſta q̄ pareret. Beda· Ciuitas noſtra et patria ē
beata ad quā credentibꝰ quottidie v̄tutibus ire
debemus· Quottidie aūt ſancta eccleſia ſiiū comi/
tata doctorē de rota mūdane ꝯuerſacōis qd gali
lea ſonat· ſanctitatē iuda ſcȝ ꝯfeſſionis et laudis
aſcendens· cenſū ſue deuocōis regi eterno p ſol=
uit· que in exemplum beate v̄ginis marie ꝯcepit
nos v̄go de ſpū· Que alijs q̄dē deſpōſata ab alio
fecundat̄· dum ꝓpoſito ſibi pontifici viſibilit̄ iun=
gitur· ſed inuiſibilis ſpūs v̄tute cumulatur indi
cans ipſo noīe ꝙ inſtancia loquētis magiſtri nil
valet· niſi augmentum ſupernī iuuaminis vt au
diatur· acceperit·

Factum eſt autē cum
eſſent ibi· īpleti ſunt
dies vt pareret· et pe
perit filiū ſuū primo
genitum et pannis eū
inuoluit· et reclinauit
in preſepio· quia non
erat ei locus in diuer=
ſorio·

Ambro· Breuiter
ſanctꝰ lucas et quō
et q̄ ꝯ tpe et quo lo
co ſcd̄m carnem xp̄s
natus ſit· explicat di
cens· Factū eſt autē
cum eſſent ibi· imple
ti ſunt dies· vt pare
ret· Quō quidē qr
nupta ꝯcepit ſed v̄
go generauit. Gre
go· Niſenꝰ· Apparet̄
enī vt hō non p oīa
legis humane natu=
re ſubijcitur· Nam ꝙ
ex muliere naſcitur· hūanitatem redolet· Virgini
tas vero que ortui deſeruiuit· oſtendit ꝙ tranſcē/
deret hominē· Huius g̃ iocūda porcio· ortus im
maculatus· partus facilis abſqȝ corruptela· natiui
tas nec ex luxu incipiens· nec dolori bus edita· qr
namqȝ ea q̄ noſtre nature mortē p culpā inſeruit
damnata ē vt cū doloribꝰ pareret· oportebat pa
rentem vite cum gaudio ptum pficere· Eo autē
tpe p incorruptionē v̄gineā ad vitā trāſmigrat
mortaliū· quo diminui incipiūt tenebre et noc
turna immenſitas ex v̄berantia deficere cogitur·
Mors enī peccati finem prauitatis attigerat· ſed
de cetero tendit ad nihilū ꝓpter lucis penitenciā
que radijs euāgelicis totum orbem luſtrauit·
Beda· Eo etiam tpe dignatus ē incarnari· q̄ mox
natus cenſu ceſaris aſcriberet̄· atqȝ ob noſtri libe
rationem ipſe ſuitio ſubderet̄. Vn̄ eē non ſolū ꝓp
ter inditium regij ſchematis· ſȝ etiā ꝓpter nomis
ſacramentū dn̄s in bethleem naſcit̄. Greg̃· beth
leem quippe domus panis interp̄tat̄. Ipſe namqȝ
eſt qui ait· Ego ſū panis viuus qui de celo deſcē
di· Locus g̃ in quo dn̄s naſcit̄ domꝰ panis antea
vocabat̄· qr futurum erat· vt ibi ille p naturam
carnis appareret· qui electorȝ mentes interna ſa=
cietate reficeret. Beda· Sed et vſqȝ ad ꝯſuma=
cionē ſeculi dominus in nazareth ꝯcipi in bethle
em naſci non deſinit· cum quilibet audientiū v̄bū
flore ſuſcepto domū in ſe eterni panis efficit· q̄
tidie in vtero v̄ginali hoc ē in animo credenciū
p fidem ꝯcipit̄· p baptiſmū gignitur· ſequitur·
Et pepit filiū ſuum p̄mogenitū. Hiero· contra
heluidiū· Ex hoc heluidius nitit̄ approbare pri
mogenitū dici non poſſe niſi eū qui habeat et fra
tres· ſicut vnigenitus ille vocat̄ qui parentibꝰ ſit
ſolus filius· Nos autē ita diffinimus· vnigenitꝰ
eſt primogenitus· non omis p̄mogenitus eſt vni
genitus· Primogenitū non eſſe dicimus eum quē
alij ſubſequūtur· ſȝ ante quē nullus alioqȝ ſi nō ē
p̄mogenitus niſi is quem ſequantur et fratres·
tam diu ſacerdotibus p̄mogenita non debentur·
q̄diu et alij fuerint ꝓcreati· ne forte ptu poſtea
non ſequēte vnigenitus ſit et non p̄mogenitus·
Beda· Eſt etiā vnigenitꝰ in ſubſtancia diuini
tatis· primogenitus ſuſcepcōne humanitatis·

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ꝑmogenitus in gracia· vnigenitꝰ in natura· Hiero· contra heluidiũ· Nulla aũt ibi obſtetrix· nulla mulierculaꝝ ſollicitudo interceſſit· ipſa pã nis inuoluit infantẽ ipſa mater et obſtetrix fuit· vnde ſequit᷑· Et pannis eũ inuoluit Beda· Qui totũ mũdum vario veſtit ornatu· pannis vilibus inuoluit᷑· vt nos ſtolam primã recipe valeamus· ꝑ quẽ omia facta ſũt· manus pedeſq; aſtringere vt noſtras manus ad opus bonũ exercitet pedeſ/ q; ſint in viam pacis directi Grecus· O admira bilem coartacionẽ et ꝑegrinacionẽ quã ſubijt· q̃ ꝯtinet orbem· ab inicio captat penuriã et eam in ſeipſo decorat· nimirũ ſi voluiſſ; venire poterat mouẽdo celũ· ꝯcuciendo terrã emittens fulmina· non aũt ſic ꝓceſſit· non enĩ ꝑdere ſ; ſaluare vole= bat· ab ipſis ꝑmordijs humanã ꝯculcare ſupbiã atq; ideo non tm̃ homo fit· ſ; eciã homo paup· et pauperem matrẽ elegit· q̃ caret his quibꝰ natũ infantẽ reclinet Sequit᷑ enĩ· Et reclinauit in pre ſepio Beda Duri ꝑſepis anguſtia ꝯtinetur cui celum ſedes ẽ· vt nos ꝑ celeſtis regni gaudia di/ latet· Qui panis eſt angeloꝝ in ꝑſepio reclinat᷑ vt nos q̃ſi ſancta animalia carnis ſue frumẽto re ficiat Ciril· Reperit etiã hominẽ factũ beſtialẽ in anima· et ideo in ꝑſepio loco pabuli ponitur· vt vitam beſtialẽ mutantes ad ꝯſonam homini ꝑ ducamur ſcientiã· ꝑtingentes non fenũ· ſ; panẽ celeſtẽ vite corpus Beda· Qui aũt ad dextram patris ſedet· in diũſorio loco eget· vt nob̃ in do= mo patris ſui multas mãſiones ꝑparet Vñ ſequit᷑ Quia non erat ei locus in diũſorio· Naſcit᷑· non in parentũ domo· ſ; in diuerſorio et in via· q; ꝑ in/ carnacõis miſteriũ via factus eſt· q̃ nos ad patri am vbi veritate et vita fruemur adduceret· Greg᷒· in home· Et vt oñderet· q; ꝑ humanitatẽ quã aſſumpſerat· q̃ſi in alieno naſcebat᷑ non ſcdm poteſtatẽ ſ; ſcdm naturã Ambro· ꝓpter te g᷒ in firmitas in ſe potencia· Propter te inopia in ſe opulencia· noli hoc eſtimare qđ cernis· ſed quod redimeris agnoſce· Plus dñe ihesu iniurijs tuis debeo ꝙ redemptus ſũ q̃ operibus ꝙ creatus· Non ꝓdeſſet naſci· niſi eciam redemi ꝓfuiſſet·

Et paſtores erant in regione eadẽ vigi= lantes et cuſtodiẽteſ vigilias noctis ſuper gregeȝ ſuum· et ecce angelus dñi ſtetit cir ca illos et claritas dei circũfulſit illos· Et ti muerunt timore mag no· et dixit illis ange lus· Nolite timere· ec ce enĩ euangelizo vob̃ gaudium magnũ qđ erit omĩ populo· quia natus eſt nobis hodie ſaluator qui eſt criſtꝰ dñs in ciuitate dauid Et hoc vobis ſignum· inuenietis infãtem pã nis inuolutum· et poſi tum in preſepio·

Ambroſiꝰ· videte quẽadmodũ diuina curia fidem aſtruat· Angelus mariã· an= gelus ioſeph· ange lus paſtores edocet de quibus dicit᷑· Pa ſtores erãt in regio ne eadẽ vigilãtes et cuſtodiẽtes vigiliaſ noctis ſup gregẽ ſu um· Criſ· Joſeph quidẽ in ſomnis ap= paruit angelus· pa ſtoribus aũt viſibili ter quaſi rudioribus non aũt angelꝰ iuit hieroſolimã· non re/ q̃ſiuit ſcribas et pha riſeos· erant enĩ cor rupti· et pre inuidia cruciabant᷑· Sed hij erant ſinceri· anteq̃ ꝯuerſacõnem patri= archaꝝ et moyſi co= lentes· Eſt aũt ſemi ta quedaȝ ad philo ſophiã ꝑducens in= nocentie Beda· in home· Nuſq; autẽ in tota veteris teſtamẽti ſerie reperimus angelos· qui tam ſedulo apparuere patribus· cum luce ap paruiſſe· Sed hoc ꝑuilegiũ recte huic tempori ẽ ſeruatũ· qñ exortum eſt in tenebris lumen rectis corde· Vñ ſequit᷑ Et claritas dei circũfulſit illos Ambroſius· Ex vtero funditur· ſed coruſcat a celo· terreno in diuerſorio iacet· ſed celeſti lumĩe viget Grecꝰ Verum pauidi facti ſũt in miracu lo· Vñ ſequit᷑· Et timuerũt timore magno· S; an gelus cum pauor ingruerit· fugat ipſũ· vnde ſeq̃ tur· Et dixit illꝭ angelus· nolite timere· non ſolũ ſedat terrorem ſ; eciã alacritateȝ infũdit· ſequit᷑ enĩ Ecce enĩ euãgelizo vobis gaudiũ magnũ qđ erit omni populo· non ſoli populo iudeoꝝ· ſed etiam oibus· Cauſa aũt gaudij oñdit᷑· nouꝰ et ad mirabilis ꝑtus manifeſtat᷑ ex ipſis noibus· Nam ſequit᷑ Quia natus ẽ nobis hodie ſaluator qui eſt xp̃s dñs· quoꝝ primũ id ẽ ſaluator eſt actionis· terciũ aũt ſcȝ dominꝰ maieſtatis Ciril· Sed id quod in medio ponit᷑ ſcȝ xp̃s non naturã ſignificat ſed hypoſtaſim ꝯpoſitã Jn xp̃o enĩ ſaluatore vn ctionẽ fore celebratam fatemur· non tñ figuralẽ ſicut olim in regibus ex oleo q̃ſi ex ꝓphetica grã· neq; ad ꝑfectionẽ alicuiꝰ negocij iuxta illđ yſaie hec dicit dñs criſto meo cyro· Qui quamq̃ eſſet ydolatra· dictus xp̃s vt celeſti cenſura totã occu paret babiloioꝝ ꝓuinciã· fuit aũt vnctus ſalua= tor ſpiritu ſancto huãnitus in forma hui· vngens aũt vt deus ſpũſancto credẽtes in eum Grecꝰ huius aũt natiuitatis et tempus oñdit· cum dicit hodie· et locum cum ſubdit in ciuitate dauid et ſi gna cum ſubiũgit· et hoc vobis ſignũ· inuenietis infantem pãnis inuolutum et poſitũ in preſepio· Ecce paſtoribus angeli paſtoꝝ ꝑcipuũ ꝑdicãt tanq̃ agnũ in antro maifeſtatũ et editũ Beda· Crebris aũt infancia ſaluatoris et angeloꝝ pre conijs ac euãgeliſtaꝝ nobis eſt ꝯculcata teſtimo nijs· vt noſtris altius cordibꝰ q̃đ ꝓ nobis factũ ſit· infigatur· Et notandũ ꝙ ſignũ nati ſaluatoris datur non tyrio exceptũ oſtro· ſ; pannis ſqualen tibus inuolutũ· Non in ornatis auro ſtratorijs· ſ; in ꝑſepibus inueniendum Maximus in ſer mone natiuitatis· Sed ſi tibi pãni fortaſſis vile= ſcunt· angelos collaudãtes admirare· Si ꝑſepe deſpicis· erige parumper oculos et nouã in celo ſtellam ꝓteſtantẽ mũdo natiuitatẽ dominicã cõ tuere· Si credis vilia· crede mirifica· Si de hijs q̃ humilitatis ſũt diſputas· que alta ſunt celeſtia venerare Greg᷒· in omelia· Miſtice aũt ꝙ vigi= lantibus paſtoribꝰ angelus apparet· eoſq; clari tas dei circũfulſit· ſ; eſt ꝙ illi ꝑ ceteris vidẽ ſub= limia merentur· qui fidelibus gregibus preeſſe

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

ſollicite ſciūt· Dumqꝫ ipſi pie ſup gregē vigilāt diuina ſup eos latius gracia coruſcat Beda in home· Sigficant em̄ miſtice paſtores iſti gregū doctores q̄ſqꝫ ac rectores fidelium animaꝝ· Nox cuius vigilias cuſtodiebāt ſup gregē ſuū· picula tēptacionum indicat quibꝫ ſe ſuoſqꝫ ſubiectos cuſtodire non ꝺſiſtūt Et bene nato dn̄o paſtores ſup gregē vigilāt· qꝛ natus ē qui dicit Ego ſuꝫ paſtor bonus· ſꝫ et tempꝰ iminebat q̄ ideꝫ paſtor oues ſuas q̄ diſpſe erāt· ad vite paſcua reuocaret

Orige· Ceterū ſi ad ſecreciorē optet aſcendere intellectū· dicā quoſdā fuiſſe paſtores angelos qui res hūanas regerēt· Et cū hoꝝ vnuſquiſqꝫ ſuam cuſtodiā ꝺſuaret· veniſſe angelū nato dn̄o et annūtiaſſe paſtoribꝰ ꝙ verꝰ eſſet paſtor exortus· Angeli em̄ an̄ aduentū ſaluatoris· paꝝ poterant omiſſis ſibi vtilitatis afferre· Vix ei aliq̄s vnꝰ ex ſingul' gentibꝰ credebat in deū· Nūc aūt populi accedunt ad fidem ihesu·

Et ſubito facta ē cuꝫ angelo multitudo celeſtis militie· laudāciū deum et dicenciū Gloria i altiſſimis do et in terra pax hoibus bone voluntatis·

Beda· Ne pua vnius angeli videret̄ autoritas· poſtq̄ vnꝰ ſacramētum noue natiuitatis edocuit· ſtatim multitudo celeſtiū agminum affuit Vn̄ dicit̄· Et ſubito facta eſt cuꝫ angelo multitudo militie celeſtis· Bene chorus adueniens angeloꝝ milicie celeſtis vocabulū accipit· Qui et duci illi in ꝑlio q̄ ad ꝺ bellādas aereas poteſtates apparuit hūilit' obſecūdat· et ipſe ꝑtates caſꝺē ꝯtrarias ne mortales tm̄ tēptare valeant· quantū volunt fortit' armis celeſtibꝰ ꝑturbat· qꝛ vero deus et hō naſcit̄· iure hoibus pax et deo gloria canitur Vnde ſequit̄· Laudātiū deū et dicentiū· Gloria in altiſſimis deo· vno angelo vno euāgelizante nūtio natū in carne deū mox multitudo milicie celeſtis in laudē creatoris ꝓrūpit vt et xp̄o deuotionē impēdat et nos ſuo inſtruat exēplo· q̄ciens aliquis patrū ſacre eruditionis v̄bū inſonuerit· vel ipſi que pietatis ſūt· ad mentē reduxerimꝰ ꝺo ſtati laudes corde ore et ope reddamus Criſ· Et olim quidē angeli ad puniendū mittebant̄ puto ad iſraelitas· ad dauid· ad ſodomitas· ad gemitus ꝯuallē· Nunc ecōtra canūt in terra gracias agentes deo· eo ꝙ ſuū ꝺſcenſū ad homīes eis reſeruauit Greg̃· xxviij· mora· Simul etiā laudant qꝛ redēptioni nr̄e· voces ſue exultacōnis acomodāt· ſiſ' etiam qꝛ dū nos ꝯſpiciūt recipi· ſuū gaudent numeꝝ impleri Beda· Optant eē pacē hominibus cum ſubdūt· Et in terra pax hoibus· quia quos infirmos ꝑus abiectoſqꝫ deſpexerāt· naſcēte in carne dn̄o· iam ſocios venerāt̄· Ciril· Hec aūt pax ꝑ xp̄m facta eſt· Recōciliauit em̄ nos ꝑ ſe deo et patri· culpā hoſtilē de medio auferens· duos populos in vnū hominē pacificauit· ac celicolas et terrenos in vnū gregem ꝯpoſuit Beda· Quibꝰ aūt hoibus pacē poſcant· exponūt dicentes· Bone volūtatis eis ſcꝫ q̄ ſuſcipiūt natum xp̄m· Non em̄ eſt pax impijs· ſꝫ pax multa diligentibus nomen dei Orige· Sꝫ diligēs lector inq̄rat quō ſaluator dicat· Non veni pacē mittē ſup terram· et nūc angeli de eius natiuitate cantant· in terra pax hominibus· ſꝫ hoc ꝙ pax eſſe dr̄ in hominibꝰ bone volūtatis ſoluit q̄ſtionē· pax em̄ quā non dat dn̄s ſup terrā· nō eſt pax bone volūtatis

Augꝰ· xiij· de trinitate· ꝑtinet em̄ iuſticia ad bonaꝫ volūtatē Criſ· aſpice aūt mirandū ꝓceſſuꝫ angelos ad nos de duxit ꝑus· ac deinde duxit hominē ad ſupna· factū eſt celum terra· cuꝫ terrena deberet recipe Orige· Miſtice aūt videbāt angeli ſe opꝰ qꝺ eis creditū fuerat· iplere non poſſe abſqꝫ eo qui vere ſaluare poterat· et medicinā ſuā inferiorē eſſe q̄ꝫ hoim cura poſcebat Vn̄ ſicut ſi veniat aliq̄s qui habeat ſummā in medicina noticiam· et illi qui ꝑus ſanari nequiuerāt· cernētes ad magiſtri manus putredines ceſſare vulneruꝫ non inuideant· ſꝫ in laude medici erūpant· et dei qui ſibi egrotātibuſqꝫ tante ſciencie hoiem miſerit· multitudo angeloꝝ aduētu xp̄i deū laudent·

Et factum ē vt diſceſſerūt ab eis angeli in celū paſtores loq̄bantur adinuicē· Tranſeamus vſqꝫ betleem· et videamꝰ hoc v̄buꝫ qꝺ factū eſt quod fec dn̄s et oſ̄dit nobis· ⁊ venerūt feſtinātes et inuenerūt mariā et ioſeph et infantē poſitū in ꝑſepio vidētes aūt cognouerūt de verbo quod dictuꝫ erat illis de puero hoc· Et omnes qui audierunt mirati ſunt et de his que dicta erant a paſtoribꝰ ad ipos Maria autem ꝯſeruabat omnia v̄ba h' ꝯferēs in corde ſuo· Et reuſi ſunt paſtores glorificantes et laudantes deum in omnibꝰ que audierant et viderāt ſic dictū eſt ad illos·

Grecus· Que viſa ſūt ⁊ relata ſtuporē igeſſerūt paſtoribꝰ ⁊ ſic ouilia ſua omiſerūt· et ꝓfecti ſūt nocte bethleem· lucem indagantes ſaluatoris· Vn̄ dicit̄· Et factum ē vt diſceſſerūt ab eis angeli in celū paſtores loq̄bantur adinuicē Trāſeamꝰ vſqꝫ bethleem ⁊ vi· hoc ver· qꝺ fa· eſt Beda· Vere q̄ſi vigilantes non dixerūt videamꝰ pueꝝ· ſꝫ v̄bū qꝺ factū ē id ē v̄bū qꝺ ſemꝑ erat· videamꝰ quō ꝓ nob' caro factū eſt ſiquideꝫ h' ipſū v̄bū dn̄s eſt· ſequit̄ em̄ qꝺ fecit dominus· et oſ̄dit nob' id ē videamꝰ quō v̄bum ipſū ipſe ſe fecerit· et oſ̄dit nob' carnem ſuā Ambroſi· Vide q̄ꝫ ſingulariter ſcriptura ſingulorū libret momēta v̄borum· Etem̄ cum caro dn̄i videt̄· videt̄ verbum· qꝺ eſt filiꝰ· nō mediocre fidi tibi h' videat̄ exemplū· nō vilis ꝑſona paſtoꝝ Simplicitas em̄ q̄ritur non ambicō deſideratᷣ· Et venerunt feſtinantes· Nemo em̄ cum deſidia xp̄m requirit Orig̃· Quia vero feſtinātes venerūt· et non pedetētim

Ideo ſequit̃· Et inuenerunt mariam que ſcꝫ ſudit
iħm in ptu· et ioſeph ſcꝫ diſpenſatorē ortus dñi
ci· et infantem poſitū in preſepio ſcꝫ ipſū ſaluato
rem Beda· Eſt aūt iuſti ordinis· vt honore di/
gno celebrata ꝟbi incarnacōe· ad ipſā qͦꝫ ꝟbi
gloriā intuendā ptingat̃· vñ ſequit̃· Videntes aūt
cognouerūt de ꝟbo quod dictū erat illis de pue
ro hoc Grec⁹ Occulta ſcꝫ fide felicia relata cō
tinentes· nec ɔtenti de veritate· ſtupere q̄ primi
tus viderāt et precepant angelo nūciante· nō ſo
luꝫ marie et ioſeph ꝓmebāt· ſꝫ eciā ceteris· et qđ
eſt amplius eoꝝ mētibus infigebāt· Vñ ſequit̃·
Et omēs qui audierūt· mirati ſūt· de hijs q̄ dicta
erāt de paſtoribus ad ipos quō eñ non erat mirā
dum videre celicolā in terrenis· et terrā pace cō
ciliari celeſtibus ꝯ ineffabilē illū infantulū numi
ne quidē celeſtia· humanitate vero terreſtria ɔne
ctentē adinuicē et ſui ɔpagine fedus mirandū p̄
ſtantem Gloſa· Nec ſolū mirant̃ de incarnacōis
miſterio· Sꝫ eciā de tāta paſtoꝝ atteſtacōe· qui
fingere inaudita neſcirēt· ſꝫ ſimplici facūdia vera
p̄dicarēt Ambr· Nec ɔtemnēda putes q̄ſi ꝟba
vilia ꝓphetaꝝ a paſtorib⁹· et maria colligit fi
dem· Vñ ſequit̃· Maria aūt ɔſeruabat oīa ꝟba hꝯ
ɔferens in corde ſuo· Diſcamus ſancte ꝟginis in
omibus caſtitatē· q̄ nō min⁹ ore pudica q̄ȝ corpe
argumēta fidei ɔferebat in corde Beda in ome·
Virginalis· n· pudicicie iura cuſtodiens· ſecreta
xp̄i que nouerat nemini diuulgare volebat· ſꝫ cō
ferebat ea q̄ facienda legerat· cū hijs q̄ iam facta
cognouit· non ore ꝓmēs· ſꝫ clauſo in corde cuſto
diens Grec⁹· Quicquid eñ ei retulerat angel⁹
quicquid a paſtoribus audierat· cūcta cōgrega
bat in mente et adinuicem cōparās· vna in omni
bus mater ſapientie cernebat concordiā· vere de
us erat qui nat⁹ erat ex ea Athanaſi⁹· Singuli
aūt in xp̄i natiuitate exultabāt non humanitus· ſic̃
in puero nato ſoliti ſunt hoīes ɔgaudere· ſꝫ in xp̄i
p̄ñcia et lucis diuine fulgore· Vnde ſequit̃ Et re
uerſi ſūt paſtores glorificātes et laudātes deum
in omibus q̄ audierāt Beda· Scꝫ ab angelis Et
viderāt ſcꝫ in bethleem ſic̃ dictuꝫ eſt ad illos id ē
in hꝯ glorificāt q̄ȝ non aliud venientes inuenerant
q̄ȝ dictū eſt ad illos· ſiue ſic̃ dictū eſt ad illos glo
riam deo laudeſqꝫ referūt· et ei hoc illꝰ facere di
ctum ē ab angelis non quidē ꝟbo impantib⁹· ſed
formā ſue deuocōis offerētib⁹· cū deo in excelſis
gloriā reſonarēt Beda Miſtice aūt intellectua
liū paſtores gregū p̄mo cūcti fideles exēplo ho
rum paſtoꝝ trāſeant cogitacōe vſqꝫ i bethleem
et incarnacionē xp̄i dignis celebrēt honoribus·
Tranſeam⁹ aūt abiectis ɔcupiſcēcijs carnalib⁹
toto mētis deſiderio· vſqꝫ ad bethleem ſupnā id
eſt domū panis viui· vt quē illi in p̄ſepio vidē va
gientē· nos in patris ſolio mereamꝰ videre regnā
tem· Non ē aūt tanta beatitudo cū deſidia ac tor
pore querēda· ſꝫ alacritꝰ ſūt xp̄i ſequēda veſtigia
Videntes aūt cognouerūt· Et nos q̄ dicta ſūt de
ſaluatore nr̄o plena dilectōe feſtinem⁹ amplecti
vt hꝯ in futuro pfecte cognicōis viſu ɔprehende
re valeam⁹ Beda ſup lucaꝫ· dñici eciā gregis
paſtores p̄cedentiū patrū vitā i qua panis vite
ſeruatur q̄ſi bethleem port⁹ ɔtēplando ſubeunt·
nihilqꝫ in hac aliud reperiūt· q̄ȝ ꝟginalē eccleſie
pulchritudinē q̄ſi mariā virilē ſpiritaliū doctoꝝ
cetū· quaſi ioſeph· et humilem xp̄i aduentuꝫ ſcrip
ture paginis ſacre inſertuꝫ q̄ſi in p̄ſepio poſitum
xp̄m infantē Orige· vel preſepe illđ iſrael erat
ſm̄ illđ yſaie· Cognouit bos poſſeſſorē ſuū· et aſi/
nus p̄ſepe dñi ſui· Beda· in ome· Non celauere
aūt ſilentio paſtores q̄ agnouerāt· qꝛ eccleſie pa
ſtores in hꝯ ordinati ſūt· vt q̄ in ſcripturis didice
rūt· auditoribus oñdāt Beda ſup lucā· Magi/
ſtri etiā ſpiritaliū gregū modo ceteris dormienti
bus ɔtēplando celeſtia ſubeūt mō fideliū exēpla
querēdo circumeūt· mō ad publicū paſtoralꝰ offi
cij docēdo reuertunt̃ Beda in ome· Vnuſquiſqꝫ
etiā qui p̄uatus viuere credit̃· paſtoris officium
tenet· ſi bonoꝝ actuū cogitacionūqꝫ mūdaꝝ ag
gregās multitudinē· hāc iuſto moderamiē gubꝰ
nare ſcripturaꝝ paſtu nutrire et contra demonū
inſidias ſeruare ɔtēdit· Beda· in ome· ex
poſita natiuitate dñi
ca· ſubiūgit euange
liſta atqꝫ ait Et poſt
q̄ȝ ɔſumati ſunt dies
octo vt circūcideret̃
puer Ambro· Quis
puer niſi ille de quo
dictū ē· Puer natus
eſt nobꝰ et fili⁹ dat⁹
eſt nobis· Factus eſt
eñ ſub lege· vt eos
qui ſub lege erāt· lu
crifaceret Ephiphaniꝰ· Dicunt aūt hebionis et
cherinthi ſeq̄ces ſufficit diſcipulo· ſi ſit ſic̃ magi/
ſter eius· Circūcidit aūt ſe xp̄s· tu ḡ circūcidaris
Fallūt aūt deſtruētes ſua p̄ncipia Si eñ fateret̃
hebion xp̄m deū celitus deſcēdentem octauo die
fuiſſe circūciſū tūc p̄beret circūciſioni materiam
argumēti ſꝫ cum nudū hūc aſſerit hominē· non pu
er eſt cauſa vt circūcidat̃ ſicut nec infātes ſūt ſue
circūciſionis autores· Nos· n· deū ipſū fatemꝰ celi
tus deſcēdentē et in clauſtro ꝟgineo morā debi
tam fetibus ꝓtraxiſſe quoaduſqꝫ ſibi ex vtero ꝟ
gineo humanitatis carnē pfecte ɔponeret· q̄ circū
ciſus ē veracitꝰ· non apparent̃ octauo die· quatin⁹
cum ad ſpiritalē effectū figure pueneri t· tam ab
ipſo q̄ȝ a ſuis diſcipulꝰ diuulgent̃ nō vltra figure
ſꝫ veritas Orige· Sicut· n· mortui ſum⁹ cū illo
moriēte et ɔſurrexim⁹ reſurgēti· ſic cū eo circūci
ſi ſum⁹ vnde nequicq̄ȝ nūc indigemus circūciſiōe
carnali Ephi· Pluribus aūt ex cauſis circūciſus
eſt xp̄s· Et p̄mo quidē vt oñdat carnis veritatē
ɔtra manicheū· et illos q̄ apparent̃ eum dicūt ꝓ
diſſe· Deinde vt pateat q̄ȝ nequaq̄ȝ deitati ſubſtā
ciale corpus extiterit· vt fat̃ apolinaris· neqꝫ ce
litus detulit illud· vt aſſerit valentin⁹· et vt con
firmet circūciſionē· quā olim inſtituerat eius ad
uentui ſuientē· Nam etiā vt nulla ſit iudeis excu
ſacio Nam niſi circūciſus fuiſſet obijcere poterāt
q̄ȝ non poſſent in circūciſū xp̄m recipe Beda in
ome· Vt etiā nobis obediēdi ꝟtutē ɔmēdaret ex
emplo· et vt eos qui ſub lege poſiti legis onera

Et poſtq̄ȝ conſumati ſunt dies octo vt cir cumcideret̃ puer· vo catum eſt nomē eius hieſus· qđ vocatū eſt ab angelo priuſq̄ȝ in vtero conciperet̃·

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

portare nequerāt·ſue ꝯpaſſione iuuaret· vt qui i
ſimītudīe carnis peccati aduenit· remediū q̄ caro
pcti ꝯſueuerat mūdari· nō reſpuit· idē ei ſalutifē
curacōis auxiliū circūciſio i lege ꝯtra originalis
pctī vulnꝰ agebat·qđ nūc baptiſmꝰ reuelate grē
tpe ꝯſueuit excepto qꝫ regni celeſtiſ ianuā nō dū
intrare poterāt· tm̄ i ſinu abrahe pꝰ mortē beata
reqe ꝯſolati ſupne pacis igreſſuꝫ ſpe felici expec
tabāt Atha· Nihil ei aliud exp̄mebat circūciſio
niſi ḡnacōis vetuſte ſpoliacōez p h̄ qꝫ circūcide
bat̄ pars corpis·q̄ corpalis natitatis cā exiſtit· h̄
aūt tūc tpis agebat̄ i ſignū futi p xp̄m baptiſma
tis Jdcirco poſtq̄ veit ſignatū· ceſſauit figura·
vb nāqꝫ tota vetuſtas tollit̄ p baptiſmū· ſupflu
um ē qđ ptis ſectio p̄figurat Ciril· Octauo aūt
die ꝯſuetū erat carnalē celebrari circūciſionē Oc
tauo·n·die xp̄s a mortuis reſurrexit · et īſinuauit
nob ſpiritalē circūciſionē dicēs Eūtes docete oēſ
gētes baptiſātes eos Beda Jn eiꝰ at̄ r̄ſurrectōe
p̄figurata ē vtqꝫ nr̄a reſurrectō ꝗ carnis ꝗ ſpūs
xp̄s·n·circūciſus nr̄am docuit· ꝗ nūc p ipſū a vi
cioꝝ labe purgādā et ī nouiſſimo die a mortis re
ſte reſtaurādā· et ſic dn̄s octauo die h̄ ē pꝰ ſepti
mā ſabati reſurrexit· ita et ipſi pꝰ ſex huiꝰ ſeculi
etates et ſeptimā ſabati aīaꝝ q̄ nūc inferi in alia
vita gerit̄· q̄ſi octauo tpe ſurgemꝰ Ciril· ſcđm
at̄ legis p̄ceptū eodē die ipoſicōez nois recepit·
vn̄ ſequit̄· Vocatū ē nomē eius ih̄s qđ int̄pretat̄
ſaluator Editꝰ·n·fuit ad tociꝰ orbis ſalutē· quā
ſua circūciſiōne p̄figurauit· ſcđm qꝫ apl̄us dicit·
Circūciſi eſtis circūciſiōe nō manufacta iexpolia
cōe corpis carnis ſcꝫ i circūciſiōe xp̄i Beda ſꝫ ꝗ
h̄ qđ eodem die ſue circūciſiōis nomē accepit· ad
imitacōꝫ p̄ſce obſuacōis fecit· Abrahā ei q̄ p̄mū
circūciſiōis ſacrm̄ accepit· i die ſue circūciſioni s
āplificacōe noiſ bn̄dicti ꝓmeruit Orig· nom̄ at̄
ih̄u glorioſū· oīqꝫ cultu digſſimū· nom̄ qđ ē ſup
oē nomē· nō decuit p̄mū ab hoibꝫ appellari· neqꝫ
ab eis afferri i mundū· vn̄ ſignant̄ euāgeliſta ſub
dit· Qđ vocatū ē ab angelo p̄uſqꝫ i vtero ꝯcipet̄
Beda· Huiꝰ at̄ nois ec electi i ſua ſpiritali circū
ciſiōe ꝑticipes exiſtē gaudēt· vt ſic a xp̄o xp̄iani
ita etiā a ſaluatore ſaluati vocent̄· qđ ill̄ a deo vo
cabulū nō ſolū p̄uſqꝫ in vtero eccleſie p ſidē ꝯci=
pent· ſed etiā ante tēpora ſecularia vocatuꝫ eſt·
Ciril· pꝰ circūciſi
onē rurſus expectat̄
purgacōis tēpꝰ vn̄
dr̄· Et poſtq̄ ipleti
ſūt dies purgacōnis
eiꝰ ſm̄ legē moiſi
Beda Si legis ipiꝰ
v̄ba diligēciꝰ inſpe
xeris· ꝑfecto repieſ
qđ ipſa dei genetrix
ſicꝫ a ꝯmixtōne virili
ſic a legali ſit iure i=
munis· Non·n·oīs
mulier ꝑiens· ſꝫ ea q̄
ſuſcepto ſemīe pepe
rit· ꝯſignat̄ imunda·
rituqꝫ legis docetur

Et poſtq̄ ipleti ſunt
dies purgacōis eius
ſm̄ legē moiſi tulerūt
illū i ihruſalē vt ſiſte
rēt eū dn̄o· ſic ſcriptū
eſt i lege dn̄i· qꝛ omē
maſculinū adaperiēs
vuluā ſanctū dn̄o vo
cabit̄· ꝛ vt darēt hoſti
am ſm̄ qđ dictum ē in
lege domini par tur=
turum aut duos pul=
los columbarum·

eē mūdāda ad diſtin
ctōꝫ ſcꝫ illiꝰ q̄ v̄go
ꝯcepit· ꝗ ꝑpit· Sꝫ
vt nos a legis vinculo ſolueremꝰ· ſic xp̄s· ita et bea
ta maria legi ē ſpōte ſubiecta Titus Vn̄ elegā
ter euāgeliſta ꝓtulit· qꝫ ipleti ſūt dies purgacō
nis eiꝰ ſm̄ legē· Nam reuera nō icūbebat neccitas
v̄gini ſacre· vt dies purgacōis eiꝰ expectaret̄·
q̄ cū ex ſpūſancto ꝯcepiſſꝫ· caruit ꝯiugio· ſequit̄
Tulerūt illū i hieruſalē vt ſiſterēt eū dn̄o Atha·
Sꝫ qn̄ a patriis aſpectibꝫ latuit dn̄s· aut q̄s locꝰ
excipit̄ ab eis impio· vt ibi exiſtēdo ſemotꝰ a p̄ſe
ſit· niſi afferat̄ hieroſolimā· et itroducat̄ i tēplū·
Sꝫ forte cā nr̄i· hmōi ſcripta ſūt· Sic·n· non grā
ſui hō factꝰ ē et circūciſꝰ i carne· ſꝫ vt nos p grā
ciā facēt deos· et vt ſpiritalit̄ circūcidamꝰ· ſic ꝓp
ter nos ſiſtit̄ dn̄o· vt diſcamꝰ deo p̄ntare nosipoſ.
Beda· pꝰ triceſimū autē et terciū circūciſionis
diē dn̄o ſiſtit̄· miſtice inſinuās neminē niſi circūci
ſū viciis· dominicis dignū eſſe ꝯſpectibꝰ· neminē
niſi mortalitatis nexibꝰ abſolutū· ſupne ciuitatis
gaudia poſſe ꝑfecte ſubire· Sequit̄ ſic ſcriptuꝫ ē
in lege dn̄i Orig· Vbi ſūt· qui deū legis negāt
a xp̄o fuiſſe i euāgelio p̄dicatū· An putāduꝫ ē qꝫ
filiū ſuū bonus deꝰ ſub lege inimici fecit quā ipe
nō dederat· Jn lege·n· moiſi ſcriptū ē· qđ ſequit̄
qꝛ oē maſculinū adapiens vuluā ſanctū dn̄o voca
bit̄ Beda· Qđ dicit· adapiens vuluā et hois et
pecoris p̄mogenitū ſigficat· qđ vtrūqꝫ ſanctum
dn̄o vocari· atꝫ iō ſacdotis eſſe p̄ceptū ē· ita dum
taxat vt ꝓ hois p̄mogēito p̄ciū accipe· et omē
animal imundū redimi facēt Greg· niſenꝰ· Hoc
aūt legis decretū i ſolo incarnato deo ſingularit̄
et ab aliis different̄ impleri videtur· Jpſe nanqꝫ
ſolꝰ ineffabilit̄ ꝯceptꝰ ac i ꝯprehēſibilit̄ editus
v̄ginalē vterꝰ apuit nō antea ꝯnubio reſeratū· ſ
uans ꝗ pꝰ ptū mirabile iuiolabilit̄ ſigculū caſti/
tatis Ambro· Non·n· viril̄ coitꝰ vulue v̄ginal̄
ſecreta reſerauit· ſꝫ imaculatū ſem̄ iuiolabilit̄ vte
ro ſpū ſſanctꝰ infudit· Qui ḡ vuluam ſāctificauit
alienā vt naſceret̄ ꝓpheta· h̄ eſt· q̄ apuit matri ſue
vuluā vt imaculatꝰ exiret Beda· Qđ ḡ ait ad=
apiens vuluā· ꝯſuete natiuitatis more loquitur·
nō qꝫ dn̄s ſacri vētris hoſpiciū qđ igreſſus ſctifi
carat· egreſſus d̄uirginaſſe credēdꝰ ſit Greg·
niſenꝰ Solus at̄ h̄ ptus maſculinꝰ ſpiritalit̄ eſſe
ꝯſpicit̄· q̄ nil de femineitate culpe portauit· Vnde
reuera ſāctus vocatꝰ ē· Vn̄ et gabriel q̄ſi h̄ decre
tū ad ipſū ſolū ꝑtinere memorās dicebat· Qđ ex
te naſceret̄ ſāctū· vocabit̄ filiꝰ dei· Et in ceteris
quidē p̄mogenitis ſāctos illos vocari euāgelica
ſollercia ſtatuit· tanq̄ oblacōe diuīa ſortitos hu/
iuſmodi nom̄ At in tociꝰ p̄mogenito creature qđ
naſcit̄ ſāctū ꝓnūciat angelꝰ· q̄ſi ꝓpe ſanctū ex n̄s
Ambro· Solꝰ·n·p oīa in natis d̄ femīa· ſanctus
dn̄s ih̄s q̄ t̄rene ꝯtagia corruptele· imaculati ꝑ=
tus nouitate nō ſēſerit· et celeſte depulerit· Nam
ſi litterā ſequimꝰ· quō ſāctus oīs maſculꝰ· cū mul
tos ſceleratiſſimos fuiſſe nō lateat· Sꝫ ille ſāctꝰ
p quē figurā futuri miſterii legis diuīe p̄ſcripta
ſignabāt· eo qꝫ ſolꝰ ſāctus ecclie v̄ginis ad ḡnan
dos populos apiret genitale ſecretum· Ciril·

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

O pꝛofūditas ſcīēciaꝝ ſapie et ſcientie dei· offert
hoſtias· q̄ p ſingulas hoſtias honorat cū pre· fi-
guras legis cuſtodit veritas· q̄ legis ē ꝯditoꝛ ſi
cut de⁹ legē cuſtodiuit vt hō· vñ ſeq̄ꝛ Et vt da-
rent hoſtiā ſm q̄d dictū erat i lege dñi· par turtu
rū· aut du· pul· col· Beda· i ome· Hoſtia aūt hec
pauperū erat· p̄cepit q̄ppe dñs i lege· vt q̄ poſſēt
agnū ꝓ filio aut filia ſiꝛ ꝗ turturē ſiue colūbā of-
ferrēt· Qui vo non ſufficiebāt ad offerēdū agnū
duos iā turtures vel duos columbe pullos offer
rēt· ḡ dñs cū diues eſſet· paup fieri dignat⁹ eſt
vt nos ſua pauptate diuiciaꝝ ſuaꝝ donaret eē p
ticipes Ciril· videdū aūt q̄d h̄ oblata īſinuāt· Pri
miꝝ loq̄ciſſima ē turꝛ i auibꝫ· at colūba ē animal
māſuetū Talis aūt ſactus ē· erga nos ſaluatoꝛ mā
ſuetudinē pfecte colēs et turtur oꝛbē allexit· re-
plēs oꝛtū ſuū ꝓp̄ns melodijs· Occidebaꝛ ḡ turꝛ·
at colūba vt ipe p figuras nob̄ p̄dāꝛ paſſur⁹ i
carne ꝓ vita mūdi Beda· i ome· Vel colūba ſim-
plicitatē turtur idicat caſtitatē· qꝛ et colūba ſim
plicitatis· et caſtitatis amatoꝛ ē turꝛ ita vt ſi cō
iugē caſu pdiderit· nō vlꝛ aliā q̄rere curet· Me-
rito ḡ turtur et colūba dño offerūꝛ in hoſtiā· qꝛ
ſimplex ꝗ pudica fideliū ꝯuſacio ē· illi iuſticie ſa-
crificiū ḡtū Atha· Ideo vo bina iuſſit offerri
qꝛ hoīe ꝯſiſtēte ex aīa ꝗ coꝛpe duplū a nob̄ poſcat
de⁹ caſtitatē et māſuetudinē nō ſolū coꝛpis ſꝫ eē
aīe· alioqñ erit hō fictoꝛ et ypocrita· gerēs inte-
gumētū occulte malicie inocenciā apparentē Be
da· in ome· Cū vo vtꝗ auis ꝓpꝛ ꝯſuetudinē ge-
mēdi p̄ntes ſāctoꝝ luct⁹ dſignat· in h̄ tñ differt
q̄d turꝛ ſoliuag⁹· colūba aūt gregatim volare cō
ſueuit· et ob id iſte ſecretas oꝛonū lacrimas· illa
publicos eccīe ꝯuent⁹ īſinuat Beda· ſup lucā·
Vel colūba q̄ gregatī volat· actiue vite frequen
ciā dmōſtrat Turtur q̄ ſingularitate gaudet· ſpe
culatiue vite culmīa dnūciat· Et qꝛ eque vtꝗ cō
ditoꝛi accepta ē hoſtia· ꝯſulte lucas vtꝝ turtu-
res an pulli colūbaꝝ ꝓ dño ſint oblati non dixit·
ne vnū alteri viuēdi oꝛdinē pferret· ſꝫ vtrūꝗ ſe-
quendū doceret·

Et ecce hō erat i hie-
ruſalē· cui nōm ſimeō
ꝗ hō iſte iuſt⁹ ꝗ timo
rat⁹ expectās ꝯſolaci
onē iſrahel· ꝗ ſpūſſan
ctus erat i eo et reſpō
ſum accepat a ſpūſan
cto· nō viſuꝝ ſe moꝛ-
tē· niſi vidēꝛ xp̄m dñi
ꝗ veit in ſpū in tēpluꝫ
Et cū inducēꝛ puerū
ih̄m parētes ei⁹ vt fa
cerēt ſm ꝯſuetudinēꝫ
legis p eo· ꝗ ipe acce
pit euꝫ in vlnas ſuas·

Ambro· Non ſolū
ab angelꝛ et ꝓphetis
a paſtoꝛibꝫ et a pen
tib⁹· ſꝫ eē a ſenioꝛibꝫ
et iuſtis ḡnacio dñi
accepit teſtimoniuꝫ
vñ dꝛ· Et ecce homo
erat i hieruſalem cui
nōm ſimeō et hō iſte
iuſt⁹ ꝗ timoꝛat⁹·
Be· qꝛ difficulꝛ iu-
ſticia ſñ tiore cuſto-
diꝛ nō illū dico timo
rē q̄ tpalia ſibi bona
ſubtrahi p hoꝛreſcit
queꝫ pfecta dilectō
foras mittit· ſꝫ timo-
rē dñi ſanctum q̄ ma
net in ſecu'a· q̄ iuſt⁹
deū q̄nto ardencius
diligit· tāto ſollerci
us offendē cauet·

Ambro· Et bñ iuſtus q̄ non ſuā ſꝫ ꝑpl̄i graciā req̄-
rebat· vñ ſequiꝛ Expectās ꝯſolacōꝫ iſrael Gre
go· in ſen⁹· Non vtiꝗ mūdanā felicitatē i ꝯſolaci
onē iſrael prudēs ſimeō expectabat· ſꝫ verā trāſla
cionē ad veritatis dcoꝛē p ſepacōeꝫ a legis vm-
bra· habuerat nāqꝫ p oꝛacula q̄ viſurꝰ eēꝫ xp̄m
dñi p̄uſq̄ꝫ d ſeculo p̄nti trāſmigret· vñ ſequiꝛ· Et
ſpūſſanct⁹ erat in eo a q̄ ſcꝫ iuſtificabaꝛ· Et reſp-
ac· a ſpūſā· nō vi· ſe moꝛ· niſi p̄us vidēꝛ xp̄m dñi·
Ambro· Cupiebat ipe quidē coꝛpoꝛee vīculis
fragilitatis abſolui· ſꝫ expectabat vidē ꝓmiſſum
ſciebat· n· qꝛ beati oculi q̄ viderēt Greḡ xviij·
moꝛa· In q̄ eē diſcim⁹· q̄nto dſiderio ex plebe iſra
elitica· ſācti viri icarnacōis ei⁹ miſteriū vidē cu-
pierūt Beda· vidē aūt moꝛtē expiri eā ſiḡficat
Multūꝗ felix moꝛtē videbit carnis· quicūqꝫ cri
ſtū dñi p̄us oculis carnis vidē ſatagerit· ꝯuſacio
nē habēdo in celeſti hieruſalē· tēpli dei limīa fre
q̄tādo· h̄ ē ſanctoꝝ i quibꝫ de⁹ habitat exem-
pla ſectando· Eadē aūt ſpūs ḡra q̄ olim venturꝝ p̄
cognouerat ꝗ nūc venientē ꝯgnouit· vñ ſequitur
Et veit in ſpū in tēplū· Orig· Et tu ſi vis tenē
ih̄m· et amplexari maīb⁹· oī laboꝛe nitt ere vt du
cē habeas ſpiritū· veniaſqꝫ ad tēplū dei· Sequiꝛ
eīn Et cū inducerēt pueꝝ ih̄m pentes ei⁹ ſcꝫ ma
ria maꝛ et ioſeph q̄ putabaꝛ pꝛ· vt facerēt ſm cō
ſuetudinē legis ꝓ eo· et ipe accepit eū i vlnas ſu
as· Greḡ· Quā beat⁹ ille ſāc ad ſacra introitus
p quē ad vite terminū maturauit· Beate manus
q̄ vbū vite palpauerūt· et vlne q̄ꝫ q̄s ad ſuſcep-
cionē pauit Beda· Accepit aūt iuſt⁹ ſm legē pu
erū ih̄m i vlnas ſuas· vt ſiḡficet iuſticiaꝫ opeꝝ q̄
ex lege erat p man⁹ et bꝛachia figuratoꝝ· hūilē
quidē· ſꝫ ſalutari fidei euāgelice ḡre imitādū· ac-
cepit ſenioꝛ infantē xp̄m· vt inſinuet h̄ ſeculū q̄ſi
ſenio iam defeſſum· ad infanciam et innocenciam
criſtiane conuerſacionis rediturum·

Et benedixit deū ꝗ di
xit Nūc dimittis ſuū
tuū dñe ſcd̄m vbū tu
um i pace Quia vide
rūt oculi mei ſalutare
tuū Q̄d paſti añ faciē
oim̄ ꝓploꝛū· Lumē ad
reuelacionē genciū ꝗ
gloꝛiā pleb̄ tue iſrael

Orig· Si ad tactū
fimbꝛie veſtimēti mu
lier ſanata ē q̄d putā
dū ē de ſimeone qui i
ſuas vlnas accepit i
fanteꝫ· et gaudebat
vidēs puulū a ſe ge-
ſtari q̄ venerat ad vi
ctos reſoluēdos· ſci-
ens neminē eū poſſe
d clauſtro coꝛpoꝛis
emitterē cuꝫ ſpe fuꝛe
vite· niſi his quē in
bꝛachijs continebat

Vñ dꝛ· Et bñdixit deū et dixit· Nūc di· ſer· tu· do·
Theo· q̄ dicit dñe ꝯfitētis ē q̄ ipe moꝛtis ē ꝗ vi
te dñs ꝗ ſic pueꝝ quē ſuſcepit· deū ꝯfiteꝛ Ori
ge· Quaſi di· quādiu xp̄m nō tenebā· clauſus erā
et d vinculꝛ exire nō poterā Baſil· Si aūt voces
iuſtoꝝ inq̄ras· oēs ſup h̄ mūdo et ei⁹ flebili mo
ra igemiſcūt· Heu mihi dicit dauid· qꝛ incolatus
meus ꝓlōgatus ē Ambro· Vide ḡ iuſtū velut
coꝛpoꝛee carcē molis iclūſū velle diſſolui· vt inci
piat eſſe cū xp̄o Sꝫ q̄ vult dimitti veniat in tem
plū· veiat i hieruſalē· expectet xp̄m dñi· accipiat

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

in manib9 verbum dei· et cōplectāt velut quibuſ
daʒ fidei ſue brachijs· tūc dimitterē· vt nō videat
mortē· q̄ viderit vitā Grec9· Simeō aūt bn̄dice
bat deū mēt certa· ꝙ ꝓmiſſa ſibi facta ſortita erāt
efficacie viritatē· ē ſtā ꝯſolacōeʒ iſrael ocul' pſpicē
meruit· et maib9 portare Et iō dicit Scd̄m v̄bū
tuū id ē cū finē obtinueri ꝓmiſſoꝝ At vbi viſibi
lit' ſēſi· qd̄ deſiderabā· nūc ſoluis tuū ſuū· nec gu
ſtu mortis attonitū nec heſitacōis cogitacōibus
cōturbatū· et iō ſubdit· In pace Greg̃· niſe· qꝛ
poſtq̄ xp̄s culpā hoſtilē dſtruxit nos q̄ pr̄i recō
ciliauit· facta ē trāſlacō ſāctoꝝ i pace Orig· q̄s
eſt aūt q̄ de ſclō iſto recedit i pace· n̄ is q̄ intelligit
ꝙ de9 erat i xp̄o mūdū recōciliās ſibi nihilqʒ ha
bēt inimicū deo· ſʒ omnē pacē hōis in ſe opib9 aſ
ſūpſit Grec9 Fuerat aūt ſibi reꝓmiſſuʒ nō viſuꝝ
ſe mortē· niſi p̄us vidēt xp̄m dn̄i· Et iō ipletū oñ
dēs ſubdit Quia vi· oc· mei ſal· tuū Greg̃· niſe·
Beati oculi tui tam aīe q̄ corpis· Hi quidē viſibi
lit' deū ſuſpiciētes· illi v̄o nō ſolū que viſa ſunt
attēdētes· p̄ mo illuīnati fulgore ſpūs dn̄i v̄bū i
carne cognoſcētes· ſalutare nāqʒ qd̄ tuis ocul' p
cepiſti ipe ihs ē· q̄ noīe ſal9 dclarat Ciril· Fue
rat aūt xp̄i miſteriū· qd̄ patuit i vltimis tpib9 ſe
culi ꝑparatū añ mūdi originē· vn̄ ſequit' Qd̄ para
ſti an· fa· om· po· Atha· Secʒ ꝯfectā toti mūdo
p xp̄m ſalutē· q̄lit' g̃ ſupdictū ē· ꝙ expectabat iſ/
rael ꝯſolacōʒ· eo ꝙ ſcʒ tūc futurā eē ꝯſolacōʒ iſ/
rael agnouit i ſpū· cū et oibʒ populis patū ē ſalu
tare Grecus· attēde et ſagacitatē digni ꝛ vene
rādi ſenis· anteq̄ dign9 videret beate viſionis·
p̄ſtolabat' ſolam iſrael· Vt aūt qd̄ ſpabat obtinuit
exclamat ſe vidiſſe ſalutem oim pp̄loꝝ adeo ei in
fantis ieffabile iubar illuſtrauit eū vt ꝓceſſu tē
poris ſecutura mox ſibi fieret nota The· ſignā
ter aūt dicit añ faciē vt ſcʒ oibʒ ei9 icarnacō appa/
rēt Hoc aūt ſalutare dicit eē gēciū lumē· et gl'am
iſrael· vn̄ ſequit'· Lumē ad re· gē· Atha· Gētes
ei añ xp̄i aduētū i vltimis tenebris erāt ꝯſtitute·
cognicōe diuīa p̄uate Ciril· Sʒ xp̄s adueniens
fact9 ē lux tenebroſis et erraticis· quos diabolica
man9 p̄ſſit· vocati ſūt aūt a deo p̄re ad noticiā filij
q̄ ē lux vera Atha· Iſrael aūt licet tenuit' lege il
lumiabat'· et iō nō dicit ꝙ lumē illis ꝓtulerit· ſed
ſubdit· Et glo· ple· tue iſr· Memorās antiquā hi
ſtoriā ꝙ ſicolim moiſes dn̄m alloquēdo glorioſā
retulit faciē· ſic et ipſi diuīā huāītatis lucē pti
gētes· vet9 abiciētes velamē· i eandē imaginem
trāſformarēt' d̄ gloria i gloriā Ciril· Nam et ſi
q̄dā eoꝝ iobediētes fuerīt· tn̄ reliq̄e ſalue facte
ſūt· ꝛ p xp̄m puenerūt ad gloriā Haꝝ p̄micie fu
ere diui ap̄li q̄ꝝ fulgore vniūſū orbē illumināt
fuit et xp̄s ſingularit' iſrael gloria qꝛ ſcd̄m carnē
ex eis ꝓceſſit· q̄uis cūctis vt de9 p̄eſſet p ſecula
bn̄dict9 Greg̃· niſe· Et iō ſignāt' dixit pleb tue
qꝛ nō ab eis tm̄ ē adorat9· ſʒ inſup ex eis ē ſm car
nē natus Beda· Et bene reuelacō gēciū iſrael'
gl'e p̄fert'· qꝛ cū plenitudo gēciū itroierit· tunc
ois iſrael ſaluus erit·

Et erāt pater eius et matˀ mirātes ſup his·

Grecus· Trāſcen
denciū reꝝ noticia·
q̄ciens imemoriā ve
nerit tociēs renouat

q̄ dicebāt' d̄ illo· ꝛ bn̄
dixit ill' ſimeō et dixit
ad mariā matrē eius·
Ecce poſit9 eſt hi i rui
nā ꝛ reſurrectōʒ mlto
rū i iſrael ꝛ i ſignū cui
ꝯtradicet' ꝛ tuā ipſi9
aīam ptrāſibit gladi
us· vt reuelent' ex mlt'
tiſ cordibʒ cogitacōſ

i mēte miraculū· Vn̄
di· Et erāt pa· ei9 ꝛ
ma· mir· ſu· his q̄ di·
de illo Orig· Tā ab
angelo q̄ a multitu
die celeſtis exercit9
necnō et a paſtorib9
et ipſo ſimeone Be·
Patrē ſaluatoris ap
pellat· nō ꝙ vere pr̄
fuerit ei ſʒ q̄ ad famā
marie ꝯſuandā pat'
ſit ab oib9 eſtimat9
Aug9· Quāuis et
eo mō pr̄ illi9 valeat
dici q̄ et vir marie rcte itelligit'· ſine ꝯmixtiōe car
nis· ipa copulacōe ꝯiugij multo videlicʒ ꝯiūcti9
q̄ſi eēt aliūde adoptat9· Neqʒ· n· ꝓpterea nō erat
appellād9 ioſeph pr̄ xp̄i qꝛ nō eū ꝯcūbēdo genu
erat· q̄n quidē pr̄ eēt et ei· quē nō ex ſua ꝯiuge ꝓ
creatū aliūde adoptaſſʒ Orig· Qui autē altius
aliq̄d inq̄rit· pt̄ dicere q̄m gn̄acōis ordo a dauid
vſqʒ ad ioſeph d̄ducit' ne viderēt' fruſtra ioſeph
noīari· qꝛ pr̄ nō fuerat ſaluatoris· vt gn̄acōis
ordo hēet locū· pr̄ dn̄i appellatus ē Greg̃· Lau
dib9 aūt diuis exhibitis· v̄tit ſe ſimeō ad bn̄dictio
nē adduceciū pueꝝ· vn̄ ſequit'· Et bn̄dixit illis ſi
meon Benedictōe igit' vtrūqʒ donat· occultorum
v̄o p̄ſagia dirigit tm̄ ad matrē· q̄ten9 p ꝯnēʒ be
dictōʒ nō p̄uet'· ioſeph ſilitudie p is· p ea vero q̄
dicit matri ſeorſū a ioſeph· verā eā p̄dicit genit
cem· vn̄ ſequit'· Et dixit ad mariā matrē ei9· ecce
poſit9 ē hīc in ruinā et reſurrectōʒ multoꝝ i iſrael
Ambro· Vide vberē i oēs graciā dn̄i i gn̄acōe
diffuſā· et ꝓphecīā icredulis negatā eſſe· nō ī iu
ſtis· Ecce et ſimeō ꝓphetizat i ruinā et reſurrecti
onē multoꝝ veiſſe xp̄m ihm Orig· Qui ſimplici
ter expoit· pt̄ dicē i ruinā eū veiſſe infideliū· et i
reſurrectōʒ credēciū Criſ· Sic· n· lux et ſi oclos d̄
biles turbʒ lux ē ſʒ mō ſaluator pſeuerat· ꝛ ſi cor
ruāt plurimi neqʒ ei ē ei9 officiū d̄ſtructō ſʒ eoꝝ
veſanie· Quā orbē nō ſolū ex ſalute bonoꝝ ſʒ etiā
ex maloꝝ diſſipatione v̄tus ei9 oñdit'· nā ſol q̄m
multū radiat· ꝓpterea viſus debiles p̄cipue ptur
bat Greg̃· niſe· Attēde aūt diſtinctōis exq̄ſitam
ꝓplacionē· ꝑparacō q̄ppe ſalutis dr̄ corā oi pp̄lo· ſʒ
caſus et ſubleuacō plurimi· Diuinū· n· ꝓpoſitum ē
ſalus et nō deificacō ſinguloꝝ· Caſus aūt et ſuble
uacō ꝯſiſtit in pluriū intēcōe credēciū et non cre
dēciū· ꝙ aūt iacētes et icreduli ſubleuēt'· non ē ab
ſurdū Orig· Qui aūt curioſus inter pres ē· dicit ne
quaq̄ eū cadē q̄ ante non ſteterit· Da mihi igit' q̄
fuerit ille q̄ ſtetit· i cui9 ruinā ſaluator aduenerit
Greg̃· Sʒ p h̄ d̄ſignat ruinā ad infima· q̄ſi nō
puniēd9 eq̄liter añ incarnacōis miſteriū et poſt
datā diſpēſacōʒ et p̄dicacōʒ· Et marie hi ſut ex iſ
rael· q̄s neceſſe erat et p̄ſtinis bonis carere et pe
nas luere g̃uiores· q̄ oēs alie gētes eo ꝙ dudūʒ
ꝓplexatū i eis ꝛ adoratū ꝛ ex eis ꝓductuʒ minime
ſuſceperūt· Ideo eo ſpēalit' eis minat' ruinā nō ſolū
a ſpiritali ſalute· ſʒ et ꝓpt' d̄ſtructōʒ vrbis et ha
bitantium ciuitateʒ· Reſurrectō vero ꝓmittitur

partim quidē velut ſub lege iacētibꝫ et ab eius ſ̄-
uitute ſubleuādis·ꝑtim ṽo velut ꝯſepultis cum
xp̄o et ei ꝯſurgētibꝰ ħis aūt ṽb̄ itellige ꝑ ꝯcor-
diā itellectū ad dicta ꝓphetica vnū et eūdē deum
et legiſlatorē ⁊ i ꝓphetis i nouo teſtamēto locutū
eē· lapidē nāqꝫ ruine et petrā ſcādali futuruꝫ ne
ꝯfūdanṫ credētes i eū ſ̄mo ꝓphetic⁹ d̄clarauit
Orig· Eſt aūt ⁊ alti⁹ q̄d itelligēdū aduſ̄ſus eoſ qui
ꝯtra ꝯditorē latrāt dicētes· Ecce de⁹ legis ⁊ ꝓ
ꝓphetaꝝ· videte qual' ſit· ego inq̄t occidā ⁊ ego
viſiuicabo· ſi ꝓptea cruēt⁹ ē iudex ⁊ crudel' ꝯdi-
tor· maīfeſtiſſ.mū ē et iſ̄m eē illi⁹ filiū eadē ſiqui
dē d̄ eo ħ ſcripta ſūt· q̄ veīat i ruinā et reſurrecti
onē multoꝝ Ambro· vt ſcꝫ iuſtoꝝ iniq̄rūqꝫ me
rita diſcernat ⁊ ꝓ nr̄oꝝ q̄litate factoꝝ iudex ve
rus et iuſt⁹ aut ſupplicia decēnat· aut p̄mia Ori-
ge· Vidēdū ē aūt ne forte ſaluator nō alijs atꝫ alijſ
i ruinā venerit et i reſurrectōꝫ· q̄ ei peccato ſta/
bam·p̄mo mihi vtilitas fuit vt caderem· et pctō
moreret· Deniqꝫ ⁊ ſācti ꝓphe qn̄ anguſti⁹ aliq̄d
ꝯtēplabanṫ· cadebāt i faciē ſuā· vt pc̄a ꝑ ruinā
plem⁹ purgarēṫ· ħ ipſū et ſaluator tibi p̄miū cō
cedit· pctor eras· cadat i te peccator· vt poſſis de
hic reſurgē· ⁊ dicē Si ꝯmortui ſum⁹· et ꝯuiuē⁹
Criſ· Reſurrectō q̄dē ē ꝯūſacio noua· Cuꝫ·n·
laſciu⁹ caſt⁹ efficiṫ· auar⁹ miſericors· atrox man/
ſueſcit· reſurrectō celebraṫ· Mortuo q̄dē pctō· re
ſurgēte ṽo iuſticia· ſequiṫ· Et i ſignū cui ꝯtradi/
diceṫ Baſil· Signū ꝯtradictōeꝫ accipiēs ꝓpt̄e
crux dr̄ a ſcriptura ſ̄ec ei iq̄t moiſes ſ̄pentē eneū
⁊ poſuit ꝓ ſigno Greg· Miſcet aūt dedecus gl̄e
ħui⁹·n·rei nob̄ xp̄icolis ē ħ ſignū iditū ꝯtradi
ctōis ṽo dū ab his q̄dē accipiṫ vt ridiculoſuꝫ et
horribile· Ab his ṽo ad modū ad venerādū· vel
forſā ipſū xp̄ꝫ noiat ſignū· tāq̄ ſup̄ naturā exn̄tē
⁊ ſignoꝝ autorē Baſil· Eſt·n·ſignū alicui⁹ rei
mirabil' ⁊ occulte idicatiuū· viſū q̄dē a ſimplicio
ribꝫ· itellectū ṽo ab hn̄tib⁹ exercitatū itellectū
Orig· Oib⁹ aūt q̄ d̄ xp̄o narrat hiſtoria cōtra
diciṫ· nō q̄ ꝯtradicāt· hi q̄ credebāt in eum· Nos
q̄ppe ſci⁹ oīa vera eē q̄ ſcripta ſūt Sꝫ q̄rap̄ d̄ icre
dulos ꝯnūſa q̄ de eo ſcripta ſūt· ſignū ſūt· cui cō
tradiceṫ Greg· niſe· ħec ſiq̄dē d̄ filio dicūtur·
ſpectāt tn̄ ad ei⁹ genitcē· dū ſingula ſibi aſſumit
ſil' periclitata et gl̄ificata Nec tm̄ ꝓſpera· ſꝫ illa
d̄nūciat eē doloroſa· Nā ſequiṫ· Et tuā ipſi⁹ aīaꝫ
ꝑtrāſibit gladi⁹ Orig· Nulla docet hiſtoria be
atā mariā ex hac vita gladij occiſiōe migr̄ſſe· p̄ſer
ti cū nō aīa· ſꝫ corp⁹ ferro ſoleat interfici· vn̄ r̄ſtat
intellligi gladiū illū de q̄ dr̄· Et gladi⁹ in labijs
eoꝝ· ħ ē dolorē dn̄ice paſſiōis aīam ei⁹ ꝑtraſiſſe
q̄ et ſi xp̄m vtpote dei filiū ſpōte ꝓpa mori· mortē
qꝫ ipſā nō dubitaret eē d̄ victuꝝ· ex ſua tn̄ carne
ꝓcreatū· nō ſine doloris affectu potuit vidē cru
cifigi Ambro· vel prudēciā marie nō ignaram
miſterij celeſtis oñdit· Viuū ē ei ṽbū dei et vali-
dū· et acuti⁹ oī gladio acutiſſimo Aug· d̄ queſt·
no· ⁊ ve· teſtamēti· Vel ꝑ ħ ſigficauit q̄ i maria ꝑ
quā geſtū ē incarnacōis miſteriū i morte dn̄i ſtu
pore q̄dā dubitauit· vidēs filiū dei ſic hūiliatum
vt vſqꝫ mortē d̄ſcēdēt· Et ſic gladius ꝑtrāſiens
iuxta hominē timorē fac̄ nō ꝑcutit· ita dubitacio

meſticiā fecit· nō tn̄ occidit· q̄ nō ſedit i aīo· ſꝫ ꝑ
trāſijt q̄ſi ꝑ vmbrā Greg· niſe· Sꝫ nec ipſā ſolā
in ea paſſiōe occupati ſigficat· cū ſubdiṫ· Vt re-
ex mul· cor· cogi· q̄d dicit· vt euētū d̄ſignat· Non
aūt cauſalit' ponıṫ ħis·n· oībꝫ euenientib⁹· ſecuta
eſt erga multos itencionū directō· Q̄uidā·n· deū
fatebāṫ i cruce· Alij ne ſic ab i famijs et crimiacō
nib⁹ d̄ſiſtebāt· vel ħ dictū ē· q̄tin⁹ tp̄e paſſionis
pateāt ex plurib⁹ cordib⁹ meditacōs· et emenden
tur ꝑ reſurrectōꝫ velox ei illis p⁹ ambiguitateꝫ
cītitudo ſupueīt· niſi forte reuelacōꝫ illuiacōneꝫ
q̄s eſtimet· vt ſolitū ē ſcripture Beda Sꝫ et vſ
qꝫ ad ꝯſumacōꝫ ſeculi p̄n̄tis eccl̄e aīmā gladius
duriſſime t̄bulacōis ꝑtrāſire nō ceſſat· cū ſigno fi
dei ab iprobris ꝯtradici· Cū audito dei ṽbo mł
tos cū xp̄o reſurgē· ſꝫ plures a credulitate rue-
re gemebūda ꝑtractat· cū reuelatis multoꝝ cor
diū cogitacōib⁹· vbi optimū euāgelij ſeuit ſemē
vbi ʒiʒania viciōꝝ vel pl⁹ iuſto p̄ualere vel ſola
germiare ꝯſpicit Orig· Cogitacōs eē male i ho
mibꝫ erāt· q̄ ꝓpterea reuelate ſūt· vt occidēt eas
ille· q̄ ꝓ nob̄ mortuus ē· Q̄uādiu em̄ abſcondite
erāt· impoſſibile erat eas penit⁹ interfici· Vnde et
nos ſi peccauerim⁹· debem⁹ dicē· Iniq̄tatē meam
non abſcōdi· ſi ei reuelauerim⁹ pc̄a nr̄a· nō ſoluꝫ
deo· ſꝫ his qui poſſunt mederi vulnerib⁹ noſtris
delebūtur pc̄a nr̄a·

Et erāt anna ꝓphetiſſa
filia phanuel de tribu
aſſer· ħ ꝓceſſerat i di
ebus mł̄tis· ⁊ vixerat
cū viro ſuo annis ſep
tē a ṽginitate ſua· et
ħ vidua vſqꝫ ad ānoſ
octogintaq̄tuor· que
nō diſcedebat d̄ tem-
plo ieiunijs ⁊ obſecra
cōib⁹ ſuiēs die ac no
cte et ħ ipſa hora ſup
ueniēs cōfitebaṫ dn̄o
⁊ loq̄baṫ de illo oībus
q̄ expectabant redēp
cionem iſrahel·

Ambro· ꝓphetaue
rat ſymeō ꝓphetaue
rat copſ̄ata ꝯiugio
ꝓphetauerat virgo
debuit et vidua pro
phare· ne q̄ ꝓfeſſio
deſſet aut ſex⁹· Et iō
dr̄ Et erat āna ꝓphe
tiſſa filia phanuel d̄
tribu aſſer Theo·
Immoraṫ euangeli-
ſta ċca anne d̄ſcripci
onē· ⁊ patrē ⁊ tribū
enarrās teſtes quaſi
multos adducēs qui
patrē et tribū vide/
rūt Greg· niſe· vł
q̄ tūc tp̄is cum hac
alie q̄dā eodem noīe
nūcupabāṫ· Vt igiṫ
ad eam manifeſta di
ſcrecō fieret· patrē
ei⁹ ꝯmemorat· ⁊ ge
neris q̄litatē d̄ſcēbit
Ambro· Ante ṽo ex
ſtipēdijs viduitatis
et moribus talis iduciṫ· vt digna fuiſſe credaṫ· q̄
redēptorē oīm nūtiaret· vn̄ ſequiṫ· Hec ꝓceſſe-
rat in diebus multis· et vixerat cū viro ſuo annis
ſeptē a ṽginitate ſua· et ħ vidua vſqꝫ ad annos
octogintaq̄tuor Orig· Neqꝫ·n·ſpūſſanct' for
tuitu· habitauit in ea· Bonū·n· ē p̄miū· ſiqua pt̄ ṽ
ginitatis graciā poſſidē Si aūt ħ nō potuerit· ſed
euenerit ei vt ꝑdat virū· vidua pſeueret· Q̄uod
quidē nō ſolū p⁹ mortē viri· ſꝫ eē cum ille viuit·
d̄t hr̄e in aīo vt eciā ſi non euenerit· voluntas ipi⁹

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

et ꝓpoſitū a dn̄o coronet̄ · Et dicat h̃ vidueo · hoc
ꝓmitto ſi mihi humanū aliq̄d q̄d nō opto ꝯtige
rit · nihil aliud faciā · q̄ incōtaminata et vidua pſe
uerē Juſte ḡ ſācta mulier ſpūm ꝓphetādi meruit
accipe q̄ lōga caſtitate lōgiſ et ieiunijſ ad h̃ cul
mē aſcēderat · vn̄ ſequit̄ · Que nō diſce · d̄ tē · ieiu ·
et obſec̄ · ſui · die ac nocte Greg̃ · Jn q̄ liquet q̄
ceterarū v̄tutū merat ei ꝯgeries · et aſpice ꝯfor
mē ſimeoni v̄tutib9 · ſil̄ em̄ erāt i tēplo · ſil̄ et di /
gni reputati ſūt ꝓphetica gr̄a · vn̄ ſequit̄ · Et hec
ipa hora ſupueniēs ꝯfitebat̄ dn̄o Greg̃ · niſen9
h̃ ē regr̄abat̄ vidēdo mūdi ſalutē i iſrael · ⁊ ꝯfor
tabat̄ d̄ ihu q̄m ip̄e eēt redēptor · idēq̄ ſaluator
vn̄ ſequit̄ · Et loq̄bat̄ d̄ illo oībus · q̄ expectabant
redēpcōz iſrael · Verū q̄ āna ꝓphetiſſa modicum
aliq̄d et nō nimis clarū de xp̄o diſſeruit · euāgeli /
um nō ſeriati induxit · q̄ ab ea ſūt dicta · Forſā autē
ob h̃ aliq̄s ſimeonē p̄ueniſſe fatebit̄ eo q̄ hi s quī
dē formā legis gerebat · Nā et ipſū nomen notat
obediēciā · illa vero gr̄e · q̄d iterp̄tacō nois maiſe
ſtat · inť q̄s xp̄s medi9 erat · idēo illū q̄dez dimi /
ſit cū lege moriētē · hāc v̄o fouet vlť viuētem p
gr̄az Beda · Jurta itellectū et miſticū anna ecciaz
ſig̃ficat · q̄ i p̄nti ſpōſi ſui ē morte q̄ſi viduata Nu
mer9 et annorū viduitatis ei9 · tēp9 eccie d̄ſignat
q̄ i corpe ꝯſtituta pegrinat̄ a dn̄o · Sepcies q̄dē
duodeni octogitaq̄tuor faciūt ⁊ ſeptē q̄dē ad hu
ius ſeculi curſū q̄ dieb3 ſeptē voluit̄ · Duodeci v̄o
ad pfectōz doctrie apoſtolice ptinēt Jdeoq̄ ſiue
vniūſalis eccia · ſeu q̄libet aīa fidelis · q̄ totū vite
ſue tēp9 apoſtolicis curat mācipare iſtitutis · oc
togitaq̄tuor annis dn̄o ſuire laudat̄ · Tēp9 etiā
ſeptē ānorū q̄ cū viro ſuo māſerat ꝯgruit · Nā ꝓp
ter dn̄ice p̄uilegiū maieſtatis q̄ i carne v̄ſat9 do
cuit in ſignū pfectōis ſimplex ſeptē annorū ē nu
mer9 expſſus · Arridet et eccleſie miſterijs et āna
et gracia eius iterpretat̄ · ⁊ filia ē phanuelis · quī
facies dei dr̄ · et de tribu aſſer id ē beati deſcēdit ·

Et vt pfecerūt om̄ia ſm̄ legem dn̄i · reuerſi ſunt i galileā ciuita tem nazareth · Puer aūt creſcebat · ⁊ ꝯfor tabat̄ plen9 ſapia · ⁊ gracia dei erat in illo Et ibāt pentes ei9 p oēs annos i hieruſalē in die ſolēni paſche ·

Beda · Pretmiſit
h̃ loco lucas q̄ a ma
theo ſatis expoſita
nouerat · dn̄m videli
cet p9 h̃ ne ab hero /
de necād9 iueiret̄ in
egiptū a pentib3 eē
d̄latū d̄ſūctoq̄ hero
de ſic demū i galileā
reūſū nazareth ciui
tatē ſuā in habitare
cepiſſe · ſolēt em̄ euā
geliſte ſinguli ſic o
mittere quedā · que
vel ab alijs cōmemo
rata viderunt · Vel
ab alijs cōmemorāda in ſpū p̄uiderēt · vt ꝯtinuata
ſue narracōis ſerie q̄ſi nulla pretmiſiſſe videant̄ ·
Que tn̄ alteri9 euāgeliſte cōſiderata ſcriptura q̄
loco trāſita fuerit · diligēs lector inueiat · vn̄ mul
tis p̄tmiſſis lucas dicit · Et vt pfecerūt oīa ſcd̄m
legē dn̄i reūſi ſūt in galileā ciuitatē ſuā nazareth
The · Erat quidē eorū ciuitas bethleem ſic pa
tria · Nazareth v̄o tanq̄ habitaculū Aug9 · de
con · euā · Forte at̄ h̃ mouet · quō dicat mathe9 ꝓp
terea cū puero pentes ei9 iſſe i galileā q̄ metu
archelai in iudeā ire noluerūt · cū ꝓpterea magis
iſſe i galileā videāt̄ q̄ ciuitas eorū erat nazareth
galilee · ſic lucas h̃ nō tacet · S3 itelligēdū ē vbi
āgel9 i ſomnis i egipto dixit ad ioſeph Surge ⁊
accipe puerū ⁊ matrē ei9 et vade i terrā iſrael · ſic
intellectum p̄mo eſſe a ioſeph · vt putaret iuſſum
ſe eſſe pgere i iudeā Jpſa · n · itelligi p̄mit9 potuit
t̄ra iſrael · porro at̄ poſtea q̄m ꝯperit illic regre
filiū herodis archelaū · noluit obijcē ſe illi piclo
cū poſſet terra iſrael et ſic itelligi · vt et galilea
illi deputaret̄ · q̄ et ipa ꝓplus iſrael icolebat ·
Grec9 · vel alit̄ enumerat h̃ lucas temp9 añ de
ſcēſū i egiptū · Neq̄ · n · añ purgacōz eā ioſeph d̄
duxiſſet · ante v̄o q̄ i egiptū d̄ſcēderēt · nō recep
ant p oracula vt nazareth pgerēt · p̄mo q̄ſi liben
cius i p̄ria ꝯūſātes illuc vltro pgebāt · Cū · n · ad
nihil aliud aſcēſus i bethleem eueniſſ3 · niſi cā de
ſcripcōis · expedito eo cui9 cā aſcēderāt · d̄ſcēdūt
i nazareth Theo · poterat at̄ ſm̄ corp9 ex ipſo
vtero i mēſura mature etatis ꝓdire S3 videret̄
h̃ ſm̄ phātaſiā · ꝓpt̄ea paulati creſcit · vn̄ ſequit̄ ·
Puer at̄ creſ · et ꝯfor · Beda · Notāda ē diſtictō
v̄borū q̄ dn̄s ih̄s xp̄s i eo q̄ puer erat id ē habi
tū huāne fragilitatis iduerat · creſcē et ꝯfortari
hēbat Atha · Ceterū ſi ſm̄ q̄ſdā caro i diuinā na
turā mutata ē · quō capiebat augm̄tū · Jncreato ei
augm̄tū att̄buē nefariū ē Ciril · Decēt v̄o eta
tis icremto ſapie ꝯiūxit augm̄tū · cū dicit ⁊ ꝯfor
tabat̄ ſcz ſpū · nā iux̄ mēſurā etatis corporee · Na
tura diuia ſapiam ꝓpriā reuelabat The · Si ei
dū pu9 etate erat oēm ſapiētiā d̄mōſtraſſ3 · vide /
ret̄ ꝓdigiū · ſ3 p ꝓfectū etatis ſeipſū oñdebat vt
totū ipleret orbē · Nō at̄ q̄ſi ſuſcipiēs ſapiam ſpū
ꝯfortari dr̄ · Nā ei ab inicō pfectiſſimū ē · quō pt̄
deiñ pfecti9 fieri · vn̄ ſequit̄ Plen9 ſa · ⁊ gr̄a · dei
erat i illo Beda · ſapia q̄dē · q̄ i ip̄o habitat ois
pleitudo diuitatis corpalit̄ · gr̄a at̄ q̄ hoī ihesu
xp̄o magna gr̄a donata ē · vt ex q̄ hō fieri cepiſſ3
pfect9 eēt et de9 · Multo at̄ magis i eo q̄ v̄bum
dei et de9 erat · Nec ꝯfortari idigebat · nec hēbat
augeri Adhuc at̄ cū puul9 eēt · habebat graciā
dei · vt quō i illo oia mirabilia fuerāt · ita et peri
tia mirabil̄ eſſet · vt dei ſapia ꝯpleret̄ · ſequit̄ · Et
ibāt pa · ei9 p om · an · i hie · i die ſol · pa · Criſo ·
Jn hebreorū ſollēnitatib3 nō ſolū tēp9 · ſ3 et locū
obſuare lex iuſſerat · Et iō nec dn̄i pentes ex hie
roſolimā celebrare paſcha volebāt Aug · d̄ cō ·
euā · Quō at̄ ibāt pentes e9 p oēs ānos puericie
xp̄i i hieruſalē · ſi archelai tiore illuc ꝓhibebant̄
accedē · h̃ mihi diſſoluē nō eēt difficile · nec ſi ali
q̄s euāgeliſtarū exp̄ſſiſſ3 · q̄diu regnet archilaus
Fieri · n · poterat vt p diē feſtū iter tā igentē tur
bā latent̄ aſcēderēt · mox reūſuri · vbi tn̄ alijs die /
bus habitare metuerēt · vt nec ſolēnitate p̄tmiſſa
eēnt irreligioſi · nec ꝯtinua māſiōe ꝯſpicui · Cum
v̄o et d̄ regno archelai oēs q̄ fuerit diuturnū ta
cuerit · Jſte q̄ itellect9 patet · q̄ lucas dicit per
omnes annos eos aſcendere ſolitos in hieruſalē
tunc accipimus factum · cum iam non timeretur
archelaus ·

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Et cũ factus eſſet ihs ãnoꝝ· xij· aſcẽdentibꝫ ill' jeroſolimã ſcḋm ꝯſue tudĩnẽ diei feſti· Con ſummatiſq; diebus vt rediret· remãſit puer ihs i jeruſalẽ· ⁊ nõ co gnouerũt parentes eius Exiſtimãtes aũt illũ eẽ i ꝯmitatu· venerũt iter diei ⁊ reqrebãt eũ int ꝯgnatos ⁊ notos· Et nõ inueniẽtes regreſſi ſunt i jeruſalẽ reqren tes eũ· et factũ ẽ poſt triduũ iuenerũt illũ in tẽ plo ſedẽtẽ i medio do ctoꝝ audiẽtẽ illos ⁊ interrogãtẽ Stupebãt aũt oẽs q̃ eũ audiebãt ſup prudẽcia ⁊ reſpõ ſis eius· Et videntes admirati ſunt· ⁊ dixit mat' eius ad illũ· Fili q̃d feciſti nob ſic· Ec ce pr̃ tuꝰ ⁊ ego dolen tes q̃rebamꝰ te· ⁊ ait ad illos· q̃d ẽ· ꝙ me q̃ rebatĩ· neſciebatis q2 in his q̃ pr̃is mei ſunt optet me eẽ· ⁊ ipi nõ intellexerũt vbũ· q̃d locutus eſt ad illos·

Ciril· Quia dixerat euangeliſta ꝙ puer creſcebat· et ꝯforta/ batur· ꝓpũ ſmonẽ ve/ rificat· iducẽs iheſũ vna cũ ſacꝛ vgĩe in je ruſalẽ aſcẽdentẽ· vñ dr̃ Et cũ fac· eẽt ihe· an· xij· aſcẽ· illis hie· Grecꝰ Nõ· n· indi cium ſapie traſcẽdit etatis mẽſuram· ſ; q̃ tpe penes nos diſcre cõis rõ pficiꝯſueuit xij· ſcz ãno xp̃i ſapia dmõſtrat Ambro· Vel a· xij· ãno dñice ſubdit diſputacõis exordiũ· Hic· n· p̃di cãde fidei euãgelizã diũ numerꝰ dbebat· Baſil· poſſumꝰ et h̃ dicẽ· q2 ſic ſepte/ nario nũo ſic duode/ nario q̃ multiplica/ tis int' ſeiuicẽ ſepte/ narij ptibꝫ ꝯſtat· vl' reꝝ vel tẽpoꝝ vni uſitas ac pfectio dſi gnat· atq; iõ q̃ oĩa lo ca vel tpa doceat oc cupari· recte a duo/ decio nũo iubar xp̃i ſumit exordiũ Be· in ho· Qd aũt dñs p oẽs ãnos cũ parentibꝫ i paſcha jeroſolimã veit· hũilitatis ẽ hu mane idiciũ· hois nã q; ẽ ad offerẽda deo ſacficia ꝯcurrẽ· ⁊ eũ orõibꝫ ꝯciliare· Fecit ḡ dñs int' hoies hõ natus· q̃d faciendũ ho mibꝫ p angelos ipa uit deꝰ· vñ dr̃ Scḋm ꝯſue· di· fe· Sequamĩ igit' it' huãne ꝯuſacõis eiꝰ· ſi deitatis gloriã dlectamĩ in tueri Grecꝰ Celebrato aũt feſto alijs remeãtibꝫ· ihs latent' remãſit· vñ ſequit· Cõſũmatiſq; diebꝫ cũ rediret· ꝛmãſit puer ihs i hieruſalẽ· ⁊ nõ cog nouerũt parentes eiꝰ· Dicit aũt ꝯſũmatiſq; diebꝫ q2 ſeptẽ diebꝫ durabat ſolẽnitas· Jdeo aũt latent' re/ manet· ne pẽtes ipedimẽto eẽnt dſputacõi pagẽ de cũ legiſpitis· Vel forſitã h̃ euitãs videat' paren tes ꝯtẽnẽ· ſi mãdãtibꝫ nõ parẽt Latent' ḡ rema net· ne aut reſ̃baẽ· aut ſit iobediẽs Orig· Nõ aũt mirẽmĩ parentes vocatos· q̃ꝝ alt' ob ptũ· alt' ob ob ſeq̃ũ pr̃is et matris meruerũt vocabula Beda in ho· Sꝫ q̃ret aliq̃s· quõ dei filius tãta parẽtũ cura nutritꝰ potuerit obliuiſcẽdo relinq̃· Cui rñdendũ q2 filijs iſrael moris fuit· vt tpibꝫ feſtis· vel hie/ roſolimã ꝯfluẽtes· vel ad ꝓpria redeũtes· ſeorſũ

viri ſeorſũ femie icederẽt· Infanteſq; vel pueri cũ q̃libꝫ parente i differẽt ire potuerit· iõq; mariã vel ioſeph viciſſim putaſſe pueꝝ ihm quẽ ſecũ ñ cernebãt· cuꝫ alt'o parente reuẽſũ· vñ ſequit· Exiſti· aũt illũ eẽ i com· ve· iter di· et req· cuꝫ int' cog· et no· Orig· Sicut aũt qñ iſidiabãt' ei iudei· elap/ ſus ẽ d medio eoꝝ ⁊ nõ apparuit· ſic ⁊ nũc puto ẽ manſiſſe pueꝝ iheſum· et parentes eius vbi remã ſerit ignoraſſe· ſequit· n· Et nõ inue· re· ſũt i hie· req̃ eũ Glo· vna q̃dẽ die reuẽſi ſũt a hieruſalẽ· Scḋa q̃rũt int' cognatos ⁊ notos ⁊ nõ iueniẽtes Tercia die regreſſi ſũt i hieruſalẽ· ⁊ ibi iuenerũt· vñ ſequit· Et fac· ẽ pꝰ tri· iue· eũ i tẽ· Orig· nõ ſtati vt q̃rit' inueit'· Nõ· n· int' cognatos et caris ꝓpin q̃s iuenit' ihs Neq; · n· poterat huãna cogna cio dei filiũ ꝯtinẽ· Nõ iuenit' int' notos· q2 maior eſt mortali notitia· i multoꝝ ꝯmitatu nõ pt' inue niri· nec vbiq; iuenerũt· ſ; in tẽplo Et tu ḡ q̃re ihe ſũ i tẽplo dei· q̃re i eccia· vbi xp̃i ſmonẽ atq; ſapiẽ ciã id ẽ filiũ dei repies Ambro· pꝰ triduũ repit' i tẽplo· vt eẽt idicio q2 pꝰ triduũ triũphat' paſſiõis i ſede celeſti ⁊ honore diuio fidei nr̃e ſe oñdẽt re/ ſurgẽs q̃ mortuꝰ credebat' Glo· vel q2 q̃ſitꝰ ad uẽtꝰ xp̃i a p̃riarchis añ legẽ nõ ẽ iuentꝰ· q̃ſitꝰ a ꝓphetis et iuſtis ſub lege nõ ẽ iuentꝰ· q̃ſitꝰ a gẽ tilibꝫ ſub gr̃a iuenit' Orig· q2 vbo puulꝰ erat· iuenit' i medio p̃ceptoꝝ· ſactificãs ⁊ erudiẽs eos vñ dr̃· Sedẽ· i me· doc· au· illos et int'· Et h̃ pieta tis offitio· vt nos doceret q̃d pueris q̃uis ſapiẽ/ tes et eruditi ſint ꝯueniret· vt audiãt potius ma giſtros q̃ docẽ dſideręt· et ſe vana oſtẽtacõe non iactẽt Interrogabat aũt ñ vt addiſceret· ſ; vt intro gatꝰ erudiret· ex vno q̃ppe doctrĩe fõte manat· ⁊ interrogare· ⁊ rñdere ſapient'· vñ ſeq̃t· Stupebãt aũt oẽs q̃ eũ au· ſup pru· ⁊ reſ· eiꝰ Beda Ad oſtẽ dendũ eĩm q2 hõ erat· hoies mgr̃os hũilit' audie bat Ad ꝓbandũ vo q2 deꝰ erat· eiſdẽ loquẽtibus ſublimit' rñdebat Grecꝰ Querit· n· rõnabiliter audit prudẽt'· rñdetq; prudẽtiꝰ· q̃d ſtuporẽ faci ebat· vñ ſequit' Et vi· admi· ſũt Criſ· ſup iohẽꝫ Nullũ q̃ppe miraculũ egit dñs i puericia h̃ tñ vnũ ꝓdit lucas· p q̃d mirabilis videbat' Beda diuia ſiq̃dẽ ligua ſapiam ꝓdebat· ſ; iſirmitatẽ etas p̃tẽ debat huãnã· Vñ iudei int' alta q̃ audiũt· ⁊ infir ma q̃ videt· dubia admiracõe turbant'· Nos aũt ne q̃q̃ mirẽmĩ· ſi ſcientes ſcḋm ꝓphaꝫ ꝙ ſic puulꝰ na tus ẽ nob· ꝙ pmaẽt deꝰ fortis Grecꝰ· Mirãda vo dei genit'x mat'nis affecta viſceribꝫ· q̃ſi cũ la mẽtis inq̃ſicõꝫ doloroſã oñdit· et oĩa ſic mat' et fi/ ducialit' et hũilit' ⁊ affectuoſe exp̃mit· vñ ſequit'· Et dixit mat' eiꝰ ad illũ Fili q̃d fe· no· ſic ecce pa· tu· et ego do· q̃re· te Orig· Nouerat vgo ſacta hũc nõ eẽ filiũ ioſeph· ⁊ tñ patrẽ vocat illiꝰ ſpõ ſũ ſuũ· ꝓpt' iudeoꝝ ſuſpicõꝫ eſtimãciũ ipſum vul go fore ꝯceptũ· Dicet' aũt forte ſimplicit' ꝙ eũ ho norauit ſpũſſanctꝰ pr̃is noĩe eo ꝙ puerũ ihm edu cauit artificioſiꝰ vo· eo ꝙ genealogiã ioſeph ex dauid ꝓduxit· ne ſupflua cẽſeret'· Cur aũt dolẽtes eũ q̃rebant· an ex eo ꝙ piret puer· an errauerit· Abſit· nũq̃d ei fieri poterat vt pditũ formidarẽt infãteꝫ· quẽ dñm eẽ cognouerãt· ſ; quõ tu ſiqñ ſcripturas legis· q̃ris i eis ſenſũ cũ dolore· non ꝙ

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ſcripturas erraſſe arbitreris· ſ; veritatez quã in/
tenſecus hñt· q̄ris ĩueire· Jta illi q̃rebãt ihm ·ne
forte relinquẽs eos reuſus eẽt ad celos · cum illi
placuiſſ; itez̃ ðſcẽſurꝰ Optet ḡ eũ q̃ q̃rit ihm·ñ
negligẽt̃ et diſſolute trãſire ſic multi q̃rũt·et nõ
ĩueniũt· ſ; cũ labore ⁊ dolore Gloſa Vel metue-
bãt·ne ꝙ herodes ĩ infãcia eiꝰ paſſe q̃ſierat tũc
iã ĩ puericia poſitũ ĩuẽta optunitate aliꝗ̃ interfice-
rẽt Grecꝰ S; ipe dñs rñdet ad oĩa et corrigẽs
quodãmõ dictũ eiꝰ ð eo q̃ putabat̃ pr̃·vez p̃rez
maĩfeſtat docẽs nõ ꝑ ĩfima gradi· ſ; ĩ altũ extolli
vñ ſeq̃t̃· Et ait ad illos· q̃d ẽ ꝙ me q̃rebatis Be
da Et q̃d potiꝰ debebat ei cui ẽ eẽnꝰ filiꝰ·mẽtis
oculos attollẽ cogit· vñ ſequit̃· Neſciebat̃ q: in
his q̃ p̃ris mei ſũt·optet me eſſe Ambr· Due ſũt
ĩ xp̄o gñacõs· vna ẽ p̃rna·alt̃a matña· P̃rna diui/
nior· mr̃na ꝟo q̃ ĩ nr̃m laborẽ vſq; ðſcẽdit Ciril
lus· h̃ igit̃ dicit oñdẽs ſe mẽſurã huãnã trãſcẽde
re·et ĩuẽs ꝙ ſacra ꝟgo effecta ſit miſtra nego/
cij cũ pepit carnẽ · Jpſe ꝟo naẗalit̃ et vere deus
erat· et filiꝰ p̃ris excelſi· Hinc at̃ valẽtini ſeq̃ces
audiẽtes ꝙ tẽplũ erat dei pudeat dicẽ ꝙ creator
et legis deꝰ et tẽpli nõ ipe p̃r ẽ xp̄i Ephipha·
Attẽdat et hebion ꝙ pꝰ annos· xij·et nõ pꝰ tce
ſimũ ãnũ xp̄s repit̃ ſtupẽdꝰ ĩ ſmoĩbꝫ grẽ Quam
obrẽ nõ ẽ dicẽ ꝙ poſtq̃ veit ad eũ ſpũs ĩ baptiſ
mo·factꝰ fuit xp̄s· ſ; ab ipa puericia et tẽplũ ag
nouit et patrẽ Grecꝰ· h̃ ẽ ðmõſtracõ p̃ma ſapiẽ
et ꝟtꝰ pueri ihu·q̃ nãq; puerilia eiꝰ vocãt·dia-
bolice putamꝰ eẽ ↄſideracõis· niſi q̃s ea ſola velit
acceptare neq̃q̃ his q̃ tenemꝰ oppugnãtia· ſ; ma
gis ↄſona ꝓpheticis dictis · q: ſpecioſus p̄ filijs
hoim·et matri obediẽs et moribꝫ facetꝰ· et viſu ñ
modicũ venerãdꝰ ⁊ placidꝰ·ad loquendũ facũdꝰ
dulcis ⁊ ꝓuidꝰ·et multũ ſtrenuitate cognitꝰ tã
q̃ q̃ repletꝰ ſapia fuerat·et ſic in alijs·ſic ↄũſacio
nis huãne atq; locucõis q̃uis ſup̃ hoiem ẽminꝰ ⁊
rõ·mãſuetudo eñ ſibi p̄cipuũ· Sup h̃ aũt oĩa vbi
aſcẽdit ſup verticẽ eiꝰ·nec huãna manꝰ excepta
matña· hic at̃ poſſumꝰ vtilitatẽ ↄſeq̃· Dũ eñ ma
triã increpat dñs q̃rentẽ ipſũ int̃ ꝓpinq̃s·omiſſio
nẽ vinculoꝝ ſãguinis aptiſſime ſuggerit· oſten
dẽs ꝙ nõ ↄtigit metã ꝑfectõis attigẽ eũ qui ad
huc vagat̃ ĩ his q̃ corpi ↄferũt · et ꝙ hõ ðficit a
ꝑfectõe ꝑ affectũ cognatoꝝ·ſequit̃ Et ipi nõ in
tel·ver· q̃d lo·ẽ ad illos Beda· q: ſcz ð ſua diui
nitate ad eos loq̃bat̃ Orig· vel neſciebãt vtrũ
dicẽs in his q̃ p̃ris mei ſũt· ſig̃ficaret ĩ tẽplo· an
aliq̃d altiꝰ·et q̃d magis edificat· Vnuſquiſq;·n·
nr̃m ſi bonꝰ fuerit·potiꝰ ſeſſio dei p̃ris ẽ· Si quiſ
aũt noſtrũ ſeſſio dei patris ẽ· h̃t ĩ medio ſui ihm·

**Et ðſcẽdit cũ eis ⁊ ve
nit nazareth · et erat
ſubditꝰ ill̃ Et mat̃ cõ
ſuabat oĩa ꝟba h̃ cõ
ferẽs in corde ſuo·Et
ihs ꝓficiebat etate ⁊
ſapia· ⁊ gracia apud
deum et homines ·**

Grecus·Totã int̃
mediã xp̄i vitã q̃ eſt
int̃ ↄñſionẽ etatis ⁊
tẽpꝰ baptiſmatis ve
lut imunẽ alicuiꝰ fa-
moſi ⁊ puplici mira-
culi ⁊ doctrĩe euãge
liſta ſub vno verbo
colligit dicẽs·Et de
ſcẽ· cũ eis ⁊ ve·naz·
Orig·Crebro ihs
ðſcẽdit cũ diſcipulis ſuis nec ſp ꝟſat̃ ĩ mõte· q: ñ
valebãt q̃ varijs morbis laborãt· aſcẽdẽ in mõtẽ
Jdeo et nũc ðſcẽdit ad illos· q̃ deorſũ erãt· ſeq̃t̃ ·
Et erat ſubditꝰ ill̃s Grecꝰ·q̃nq; eñ ꝟbo p̄mꝰ
legis inſtituẽs ipe ſecũdario ope ↄprobabat·ſic
ill̃s· Bonꝰ paſtor aiaz ſuã poit ꝓ ouibꝰ ſuis· Jpo
nãq; paulo pꝰ nr̃am ſalutẽ exq̃rẽs aĩam expoſuit
ꝓpriã·aliq̃ñ verꝰ pꝰ viuẽdi ꝓpoit exẽplar·et po
ſtea ꝓmebat· ꝟbo tenꝰ ſãctionẽ Sic h̃·hec tria p̄
ceteris ope mõſtrãs diligẽ deũ·honorare p̃ẽteſ
deũ ꝟo et ipſis p̄ferre p̃entibꝫ Cũ·n·reph̃ẽdẽẽt
a p̃entibꝫ minoris cure cet̃a reputat· q̃ q̃ ſũt dei·
Deniq; ipſis q̃; p̃entibꝰ obediẽtiã p̄ſtat Beda
Q̃d eñ magiſter ꝟtutis niſi officiũ pietatis iplẽt
Quid int̃ nos aliũ q̃ q̃d agi a nob̃ vellet ageret
Orig· Diſcamꝰ ḡ et nos filij p̃ẽtibꝫ nr̃is eẽ ſub
iecti· q̃d ſi p̃res ñ fuerit · Subijciamꝰ his q̃ patrũ
hñt etatẽ· Jhs filiꝰ dei ſubijcit̃ ioſeph ⁊ marie·
Ego ꝟo ſubijciat epõ q̃ mihi ↄſtitutꝰ ẽ pr̃· puto
ꝙ itelligebat ioſeph q: maior ſe erat ihs· et tre
pidꝰ moderabat̃ ipũ· videat ḡ vnuſquiſq; ꝙ ſe
pe q̃ ſubiectꝰ ẽ maior ſit· Q̃d ſi itellexerit·nõ ele/
uabit̃ ſupbia q̃ ẽ ſublimior digtate ſciẽs ſibi me/
liorẽ eẽ ſubiectũ Greg̃·miſe·Ampliꝰ q̃ñ ipube
ribꝫ adhuc ẽ ipfecta diſcrecõ·egetq; ꝑ ꝓuectos
ad ſtatũ ꝓuchi ꝑfectiorẽ·iõ cũ ꝑ trigiſſ;·xij·ãnũ
paret p̃entibꝫ·vt oñdat ꝙ quicq̃d ꝑ ꝓmocionez
ꝓficit̃·anq̃ ad finẽ ꝑueiat· obediẽtiã tanq̃ ꝑdu
centẽ ad bonũ·vtilit̃ ãplexat̃ Baſil·ĩ li·religio/
nũ· ab ipa aũt p̄meua etate p̃entibꝫ obediẽs quẽ
libꝫ laborẽ corporeũ hũilit̃ et reuerẽt̃ ſuſtinuit ·
Cũ·n·hoies eẽnt honeſti et iuſti·egeni tñ neccio-
rũ penuriã paciẽtes·teſte p̄ſepi ptꝰ venerãdi mi
ſtro · manifeſtum ẽ ꝙ ſudores corporeos ↄtinuo
frequẽtabãt·neccia vite ſibi q̃rẽtes ihs at̃ obediẽſ
ill̃ vt ſcptura teſtat̃·eẽ ſuſtinẽdo labores ſubiecti
onẽ plenariã ſuſtiebat Ambro· ⁊ miraris·ſi p̃ri
ðfert· q̃ ſubdit̃ mr̃i·nõ vtiq; ĩfirmitatis· ſ; pieta-
tis ẽ iſta ſubiectõ·attollat licet caput hereticꝰ vt
alieis auxilijs aſſerat eũ q̃ mittit̃ idigẽ·nunq̃d et
huãno egebat auxilio·vt mr̃no ſuiret ipio· ðfere
bat ancille· ðferebat ſimulato p̃ri·et miraris ſi dõ
ðtulit·an hoi ðferre pietatis ẽ· ðferre deo ĩfirmi
tatis Beda· ꝟgo at̃ ſiue q̃ itellixit ſiue q̃ nõdũ
itelligẽ potuit·oĩa ſuo p̃it̃ in corde q̃ſi rimmãda
et diligẽciꝰ ſcrutãda recõdebat· vñ ſeq̃t̃·Et mat̃
eiꝰ ↄſuabat oĩa ꝟba h̃ ↄferẽs ĩ corde ſuo Grecꝰ
Cõſidera prudẽtiſſimã mulierẽ mariã·vere ſapiẽ
mẽtez· q̃lit̃ ſcolaris ſit pueri· Nõ·n·ei vt puero·ne
q; vt viro· ſ; vt deo vacabat vltiꝰ·et illiꝰ voceſ
diuĩas ⁊ opa reputabat ideo nil ex dictis aut ac
tis ab eo incaſſum illi petebat· S; ſic ipſũ ꝟbũ p̄
us ĩ viſceribꝫ·ita nũc euſdẽ modos et dicta ↄcipi
ebat· ⁊ ĩ corde ſuo quodãmõ fouebat· Et h̃ q̃dez
iã ſecũ ĩ p̃nti ↄtẽplabat̃· h̃ at̃ expectabat in futu
rũ clariꝰ reuelandũ· ⁊ hac q̃dẽ tanq̃ regula et le
ge ꝑ totã vitã vtebat̃· vñ ſequit̃·Et ihs ꝓfici
bat etate et ſapia et grã apũ deũ ⁊ hoies Theo·
S; inq̃ũt·quõ pr̃ equal̃ p̃ri eẽ in ſubã q̃ ſcz ipfec
tus creſcẽ dr̃·nõ aũt in eo ꝙ ẽ ꝟbũ·dr̃ incremẽtuz
ſuſcipe· S; in eo ꝙ factꝰ ẽ hõ· ſi eñ vere ꝓfecit
poſtq̃ factũ ẽ caro q̃ añ impfectus extiterat· q̃d

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ergo grās agim⁹ ei· velut incarnato ꝑ nobꝭ. Nua
lit aūt ſi ipē ē vera ſapia· in ſapia pt augeri· Vel
ꝙlit q ceteris largit grām· ipſe in gīa ꝓmouet·
Amplı⁹ ſi nemo ſcādalizat· cū audit· ꝙ ꝟbū ſeip
ſū hūiliauerit· īfima q̄dā de ſe ꝟbo ſētiens· Sed
poti⁹ mirat miſericordiā ei⁹ quō non ē ſupuaca
neū ſcādalizari audiēdo ꝙ ꝓfecit· ſtā ſic ꝓnobis
hūiliat⁹ ē· ſic ꝓ nobꝭ ꝓfecit· vt nos i eo ꝓficiā⁹·
q lapſi fuim⁹ p peccatū· nā q̄cq̄d ſpectat ad nos
ipſe vere ꝓ nobꝭ xp̄s ſuſcepit· vt cūcta reformet
ī meli⁹ Ciril· Et attēde ꝙ nō dixit ꝓficē ꝟbū ſʒ
iħm· ne ſimplex ꝟbū ꝓficē itelligas· ſʒ ꝟbum ca
ro factum Theo· Et ſic ꝟbū in carne paſſuʒ fa
teri· q̄uis ſola caro fuit paſſa· q: caro ꝟbi erat·
q paciebat· ita ꝓficē dr ex eo ꝙ huāītas ꝓfici
ebat in ipō Greg· Naziāzenus· Dr aūt ſm huā
nitatē ꝓficē· nō ꝙ ipa ſuſcipiat augm̄tū q ab in
icio fuit pfecta ſʒ ex eo ꝙ paulati maifeſtabat
The· Natural· n· lex reſpuit hoieʒ ſēſu maiore vti
q̄ etas corpis patiat· erat itaqʒ ꝟbū factū hō p
fectū· cū ſit ꝟtus ⁊ ſapia pr̄is· veꝝ q: dādū erat
aliq̄d nr̄e naē moribʒ· ne aliq̄d extraneū a vidēti
bus reputet· tāq̄ hō paulati creſcēte corpe ma
nifeſtabat ſeipſū ⁊ q̄tidie ſapiētior ab audiētibus
et vidētibʒ cēſebat Grec⁹· ꝓficiebat ꝗ ſm eta
tem q̄dē corpe i virilē ſtatū ꝓmoto· Sapia at p
eos q ab eo diuia docebāt· Gracia ꝟo q cū gau-
dio ꝓmouent· credētes i fine obtinē q ab ipſo ꝓ
miſſa ſūt· vt h̄ quidē apud deū ex eo ꝙ aſſumpta
carne p̄mū opus pegit· apud hoies ꝟo p ꝯuſaci
onē eoꝝ a cultu idoloꝝ ad ſūme t̄nitatis noticiaʒ
Theo· Dicit at apud deū et hoies q: pus decet
placē deo et poſtea hoibʒ Greg· niſe· Differēt
etiā ꝓficit ꝟbū in his q ipſū ſuſcipiūt· ſm ei imen
ſurā illi⁹ appareʒ aut ifans aut adult⁹ aut pfect⁹·

CAPIT· ·III·

Anno autē quītodecio iperij tiberij ceſaris·
ꝓcurāte pōtio pilato
iudeā· Tetrarcha at
galilee herode philipo
at frē eius tetrarcha
ituree ⁊ trachonitidiſ
regiōis· ⁊ lyzama ab
ylie tatrarcha· ſb pn
cipib⁹ ſacdotū anna ⁊
cayppha· factū ē ꝟbū
domini ſuper iohannē
zacharie filiū i deſto·

Greg· in ome· Redēptoris p̄curſor q
tpe ꝟbū p̄dicacōis
accepit· mēorato ro
mane reipu· pncipe
et iudee regibʒ dſig
nat· cū dr· Anno aūt
quītodecio imperij ti
berij ceſaris q: enim
illū p̄dicare veiebat
q ex iudā q̄ſdā et mł
tos ex gētib⁹ redēp
tur⁹ erat· p regem
gentiū ⁊ pncipes iu
deoꝝ p̄dicacōis ei⁹
tpa dſignant· q: at
gētilitas colligēda
erat i romana reipu-
blice· Vn⁹ p̄fuiſſe d
ſcribit· cū dr· Impe-
rij tiberij ceſaris·
Grecus Mortuo em̄
auguſto Manarcha
a q romani pncipes
nom̄ auguſti adepti
ſūt· Tyberius p⁹ illū ad iura monarchie ſuccedēſ
xv· annū ſuſcepti pncipat⁹ agebat Orig· Et in

ꝓphetico quidē ſmone ſolis iudeis p̄dicato· ſolū
iudeoꝝ regnū dſcribit· Viſio nāq̄ iſaie i diebus
ozie ioathan achas regū iuda· At i euāgelio qd
erat p̄dicādū vniūſo mūdo dūm dſcribit· Tiberij
ceſaris· q toci⁹ orbꝭ dn̄s videbat· Veꝝ ſi ſolū hi
q ſūt d gentibʒ· eēnt ſaluādi· Satis erat ſoli⁹ ti-
berij facē mētionē· ſʒ q: oportebat ⁊ iudeos credē
Ob h̄ et iudeoꝝ regna dſcribunt· ſeu tetrarchie
cū ſubdit· ꝓcurāte pōtio pilatto iudeā tetracha
at galilee herode· philippo at et frē ei⁹· Tetrar
cha ituree et trachonitidis regiōis et lyzama ab
ylme tetrarcha Greg· i ho· q: ei iudea erat ꝓ
culpa pfidie diſpgēda· In iudee regno p parteʒ
et partē plurimi pncipabant· ſm illud Omne reg
nū in ſeipſū diuiſū dſolabit Beda· Pilat⁹ q̄deʒ
xij· anno tiberij ceſaris i iudeā miſſus ꝓcuracionē
gētis ſuſcepit· atʒ ibi p decē ꝯtinuos annos vſqʒ
ad ipſū pene finē tiberij pdurauit· Herodes at et
philippus et lyzanias filij ſūt herodis illi⁹· ſub q
dn̄s natus ē· int q̄s et ipē herodes archelaus frē
eoꝝ decē ānis regnauit· q a iudeis apd auguſtū
criminat⁹ apud viennā exilio pijt· Regnū at iudee
q mi⁹ validū fiēt· idē auguſt⁹ p tetrachias diuſ
dere curauit Greg· i ho· Et q: iohes illū p̄di-
cauit· q ſił rex et ſacdos exiſtēt· lucas euāgeliſta
p̄dicacōis ei⁹ tpa nō ſolū p regnū· ſʒ et p ſacdo-
ciū dſiguit· vn̄ ſubdit· Sub pncipibʒ ſacdotū an
na et cayppha Beda· Ambo q̄dē incipiēte p̄dica
cōe iohis id ē annas et caypphas pncipes fuē ſac
dotū Sʒ annas illū annū· Caypphas ꝟo eū q cru-
cem dn̄s aſcēdit admiſtrabat· tribʒ alijs in medio
pōtificatu pfūctis· Veꝝ hi maxie q ad dn̄i paſſi
onē ptinēt· ab euāgeliſta ꝯmemorant· Legalib⁹
nāqʒ tūc p̄ceptis vi et ambicōe ceſſantibʒ· nulli
pōtificat⁹ honor vite vel gn̄is merito reddeba-
tur· ſʒ romana ptate ſūma ſacdocij preſtabat· Jo-
ſeph⁹· n· refert· ꝙ valeri⁹ gracch⁹ anna a ſacdo
tio dturbato iſmahelē pontificē dſignault filium
baphi· Sʒ et hūc nō multo p⁹ abijciēs· Eleazarū
ananie pōtificis filiū ſubrogauit· p⁹ annū ꝟo et
hūc arcet officō et ſimoni cuidā Caphi filio pon
tificat⁹ tradidit miſteriū· q non amplius ipē q̄ vni
us anni ſpacio pfūctus ioſephū cui et caypphaſ no
mē fuit· accepit ſucceſſorē· p h̄ oē tempus q dn̄s
nr̄ docuiſſe dſcribit· int q̄driennij ſpacia coartat·
Ambro Cōgregat⁹ at ecclam dei fili⁹ aī opa
tur in ſuulo· Et iō bn̄dicit· Factū ē ꝟbū dn̄i ſup
iohēm zacharie filiū· vt eccia nō ab hoie ceperit
ſʒ a ꝟbo· bene at lucas ꝯpēdio vſus ē· vt iohēʒ d
clararet ꝓphetā dicēs· Factū ē ſup eum ꝟbuʒ dei
alia nō adderet Nulli⁹· n· eget iudicō ſui· q vero
dei abūdat· vnū itaqʒ dicēs oīa dclarauit· At ꝟo
mathe⁹ et marc⁹ veſtitu et cinctu et cibo ꝓphām
dclarare voluerūt Criſ· ꝟbū at dei h̄ mādatuʒ
eſſe dr· q: nō a ſe veit zacharie fili⁹· ſʒ deo ipſum
mouēte Theo· p totū aūt tēp⁹ p̄teritū vſqʒ ad
ſui oſtēſionē occult⁹ fuit i deſto· Et h̄ eſt qd ſub
dit i deſto vt nulla ſuſpicio inaſcat hoibʒ vt gr̄a
affinitatis ad xp̄m vel ꝯuſacōis a teneris ānis· ta
lia d ipſo teſtaret· vn̄ ipē teſtificās dicebat Ego
neſciebā illū Greg· niſe· Simul et q in ſpū et ꝟ
tute helie hāc vitā ingreſſus ē· amot⁹ a ꝯuſacōe

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

huãna inuiſibiliũ ſpeculacõi vacãs· ne hmõi fal/
lacia ꝙ̃ p ſenſus ingerunt̃· aſſuet9 q̃dã ↄfuſione
ac errorē incuerēt erga viri boni diſcrecõez· Et
iõ ad tãtã diuinaꝝ grãꝝ eleuat9 ē apicē· vt pluſ
ꝙ̃ ꝓphetis ſibi grã in funderet̃ · qꝛ mũdus et ex
pers cuiuſlibꝫ natalis paſſiõis ꝺ̃ſideriũ ſuũ a pñ/
cipio vſqꝫ ad finē diuis aſpectibus obtulit Am
bro· Deſtũ eē ē ipſa eccia qui a plures filij ꝺ̃ſerte
magis ꝙ̃ ei9 q̃ habet virũ· Factũ ē g̃ v̄bũ dñi vt
q̃ erat ante deſerta· fructũ nob̃ terra generat

**Et venit i omnē regio-
nē iordanis p̄dicans
baptiſmũ peitēcie· in
remiſſionez pccoꝝ ſic
ſcriptũ ē i libro ſmo-
nũ yſaie ꝓphete· Vox
clamãtis i deſto pate
viã dñi· rectas facite
ſeitas ei9· Ois valli i
plebit̃· ⁊ ois mons et
coll̃ huiliabit̃· Et erīt
praua idirecta· ⁊ aſpe
ra in vias planas· et
videbit omis caro ſa
lutare dei·**

Amb· Factũ v̄bũ
vox ſecuta ē· v̄bũ ei
pus int9 opat̃· ſeq̄t̃
nob̃ officiũ· vñ dr̃ Et
ve·i om·re·iord·
Orig· Jordanis idē
eſt ꝙ deſcēdens· De
ſcēdit·n·dei fluuius
aqua ſalubris· Que
aũt loca decebat pam
bulare baptiſtã· niſi
iordani ↄ̃cumadiacē
cia· vt ſi quē penitē
ↄtigerit· ꝓtin9 oc-
currēt flueti humili
tas ad recipiēdũ pe
nitēcie baptiſmum·
Subdit̃·n·p̄di· bap
tiſ·pe·i remiſ·pec·
Greg̃· in ho· Cũctis
legētibus liquet· qꝛ
iohes baptiſmũ pei
tēcie nõ ſolũ p̄dicauit· veꝝ eē quibuſdã dedit· tñ
baptiſmũ ſuũ i remiſſionē peccatoꝝ dare nõ po
tuit Criſ· ſup iohem· Cũ·n· nondũ oblata eſſꝫ
hoſtia· nec ꝺ̃ſcēdiſſet ſpũs· q̃lit̃ erat fiēda remiſ/
ſio· q̃d eſt g̃· qd̓ lucas dicit In remiſſionē pctoꝝ·
Erãt ſiquidē iudi ignari· nec culpas ꝓpas ppen-
debãt· Qm̃ igit̃ h̓ erat cã maloꝝ vt peccata ag/
noſcerēt ad redēptorē q̃rendũ· venit iohes ho t/
tãs illos peitenciã agere· vt p peitentiam effecti
meliores atꝫ ↄtriti ad recipiēdã veniã ſatagant
Apte g̃ cũ dixiſſꝫ· ꝙ veit p̄dicãs baptiſmũ peitē
cie i remiſſionē peccatoꝝ· q̃ſi dicēt· Ideo ſuade
bat illis peitere· vt ſubſequētē veniã facili9 ipe
trarēt· credētes in xp̄m· q̃ã niſi penitēcia ducerē
tur· nequaq̃ꝫ expoſcerēt grãm· Vñ baptiſma illd̓
nullã aliã ht̃ cauſã niſi ꝙ ꝑparatoriũ erat ad fidē
xp̄i Greg̃ ·i ho· Vel iohes dr̃ p̄dicãs baptiſmũ
peitencie i remiſſionē peccatoꝝ· Qm̃ baptiſmum
qd̓ peccata ſolueret· qꝛ dare ñ poterat p̄dicabat
vt ſic incarnatũ v̄bũ p̄us p̄currebat v̄bo p̄dica
cõis· ita baptiſmũ penitēcie q̃ peccata ſoluũt̃· p̄
currēt ſuo baptiſmate q̃ peccata ſolui nõ poſſunt
Ambro ·Et iõ pleriqꝫ ſãcto iohãn typũ legis
iponũt eo ꝙ lex peccatũ ꝺ̃nũtiare potuit· donare
nõ potuit Greg̃· nazianzen9· Et vt aliq̃ten9 de
baptiſmatũ differēcia diſſeram9· baptiſauit moi
ſes· ſꝫ in aqua· nube et mari h̓ autez figuralit̃ age
bat̃· Baptizauit qꝫ iohãnes· nõ vtiqꝫ ritu iudeoꝝ
nõ eñi ſolũ i aqua· ſꝫ eē in remiſſionē· Non tñ oino
ſpiritalit̃· neqꝫ ei addit in ſpũ· Baptizat ihs· ſꝫ in
ſpũ· et hic ē pfectio· Eſt qꝫ quartũ baptiſma· qd̓
fit p martiriũ et ſãguinē· q̃ etiã ipe xp̄s ē bapti
ſatus· qd̓ cetis ē venerabili9 nimis eaten9 q̃tin9
iteratis ↄtagijs nõ fedat̃· Eſt e quintũ ex lacri/
mis labori oſi9 tñ· iuẽ qd̓ quidē ſingul̓ noctibꝫ ſu
um rigãt cubile et ſtratũ in lacrim s· ſequit̃· Sic
ſcriptũ ē in libro yſaie ꝓphete· vox clamãtis in de
ſerto· Ambro· Bene vox dr̃ iohes v̄bi p̄nũci9
qꝛ vox p̄cedit inferior· v̄buz ſequit̃· qd̓ p̄cellit·
qꝛ derelicte ac deſtitute iudee ſolatiũ redēpcõis
annũciat· q̃d aũt clamaret apit̃· cũ dicit̃· Parate
viam dñi rectas facite ſemitas ei9· Ois·n· q̃ fidē
rectã et bona opa p̄dicat· q̃d aliđ ꝙ̃ venienti dño
ad corda audiētiũ viã parat· vt rectas deo ſemi-
tas faciat· dũ mũdas in aĩo cogitacõs p ſmonem
bone p̄dicacõis format Orig· vel i corde noſtro
via ꝑparanda ē dño Magnũ·n·eſt cor hoĩs et ſpa
cioſũ· Si tñ fuerit mũdũ· neqꝫ i corpis q̃ntitate·
ſꝫ in v̄tute ſenſuũ magtudinē ei9 intellige· q̃ tan
tam ſcientiam capiat veritatis· Prepara g̃ in tuo
corde viã dño p ↄuerſationē bonam· et egregijs
vel pfectis opib9 dirige ſemitã vite· vt in te ſer
mo dei abſqꝫ offēſa pambulet Baſil· Et qꝛ ſemi
ta iſta via quã p̄cedētes calcauerãt et quã poſteſ
hoĩes corruperũt eam iterato dirigē iubet ſmo·
ill̓ q̃ a p̄cedētiũ zelo recedũt Criſ ·clamare aũt
Parate viã dñi· non regis erat· ſꝫ p̄curſoris offi/
cium Et iõ eum vocauerat vocē· qꝛ v̄bi erat pre
curſor Ciril· Sꝫ q̃ſi q̃s reſpõderet· et dicēt q̃li
ter viã ꝑparabi9 dño vel q̃lit̃ ei9 ſeitas rectas fa
ciem9· cũ plã ſint ipedimēta honeſtã vitã volē-
tibꝫ ducē· At h̓ ꝓphetic9 ſmo rñdet· ſũt ei vie q̃
dã et ſemite neq̃ꝙ̃ ad eũdũ habiles· adeo vt alicu
bi ad tumulos et iuga tollant̃· alicubi declines
ſint· Et ad h̓ remouēdũ dicit· Ois vallis iplebit̃·
et ois mõs et collis hũiliabit̃ Quedã viaꝝ in eq̃
liter diſpoſite ſũt· et dũ nũc ſurſũ erigũt· nunc v̄
gũt deorſũ valde ſũt ad eũdũ difficiles· Et q̃ntũ
ad h̓ ſubdit· Et erũt p̄ua indirecta· et aſpera i vi
as planas· h̓ aũt itelligit̃ actũ eſſe· p nři ſaluato
ris potēciã· q̃ndã eñi euãgelice ↄuerſacõis et vi
te iter erat ad eundũ difficile· ex eo ꝙ et mentes
ſinguloꝝ mũdane voluptates oppreſſerãt· vt aũt
de9 factus hõ peccatũ dãnauit in carne· expla
nata ſũt oia et reddita ſũt ad eundũ facilia et nec
collis nec vallis ꝓficere volētibꝫ obuiat Orig·
q̃ñ eñi veit ihs et ſpũm ſuũ miſit· ois vallis reple
ta ē opib9 bonis et fructib9 ſpũſſancti· Quos et
ſi habueris nõ ſolũ vallis eē deſiſtis· ſꝫ etiã mons
dei eē incipies Greg̃· miſe· vel quietã in v̄tuti
bus ↄuerſacõꝫ ſigſicat p cõualles· ſcd̓m illđ pſal
mi· valles habũdabt̃ frumēto Criſ ·Elatos aũt
ſupbos noie mõtis ꝺ̃nũciat· q̃s xp̄s hũiliauit Col
les aũt ꝺ̃ſperatos appellat· ñ ſolũ ob ſupbiã m̃tis
ſue· ſꝫ ꝓpt̃ deſpacõis ſterilitatē· Collis·n· nullos
fruct9 ꝓducit Orige· vel itelligas q̃ñ mõtes
et colles qui ſũt adũſarie poteſtates· p aduentũ
xp̄i ꝓſtrati ſũt Baſil· Sicut aũt colles reſpectu
mõtiũ magtudine differunt· in alijs ſũt idē· ſic et
adũſe poteſtates ꝓpoſito quidē ↄformes ſũt· in
manitate tñ offenſionũ ſecernũtur Greg̃· i ho·
Vel vallis ipleta creſcit· mõs aũt et coll̓ hũiliat9

decreſcit·qꝛ in fide xp̄i et gentilitas plenitudinē
gracie accepit· et iudea p horrorē pfidie ꝭ vnde
timebat pdidit· humiles eñ donū acceperūt q̄d a ſe
corda ſupbiencū repellūt Criſ·Vel p hoc de
clarat legis difficultatē in fidei facilitatē ↄūſaꝫ
ac ſi dicat·nō vlteri⁹ ſudores et dolores inueniēt
ſꝫ gracia et remiſſio peccatoꝝ· facilē viam pari
unt ad ſalutē Greg̃·Niſenus ·vel iubet valles
impleri·deīce ꝟo colles et mōtes·volēs oſtendē
qꝫ nec ob defectū ꝟtutis ordo ſit cōcauus· nec di
ſcrepet ob exceſſuꝫ Greg̃·in ho·Praua aūt di
recta fiūt cum maloꝝ corda · p iuſticiā detorta
ad iuſticie regulā dirigūtꝰ Aſpera aūt in vias pla
nas immutanꝰ cū immites,atꝫ iracūde mētes per
infuſionē ſupne gracie ad lenitatē māſuetudis re
deūt Criſ·Deinde hoꝝ ſubiicit cauſā dicēs·Et
videbit omnis caro ſalutare dei ·oſtēdens qm̄ vſ
qꝫ ad fines mūdi diffūdetꝰ euāgelij ꝟtus·atqꝫ co
gnicō ex more ferino et obſtiata voluntate·ad mā
ſuetudinē et lenitatē humanū gen⁹ ↄuertēs·Nō
aūt ſolū iudei et proſeliti · ymo tota huāna naťa
ſalutare dei videbit Criſ··Jd ē patris q̄ filiū mi
ſit vt noſtrū ſaluatorē·caro aūt ad pn̄s accipitur
ꝓ toto hoīe Gre ·in ho·vel aliť oīs caro ·i·oīs
hō ſalutare dei videlicet xp̄m ī hac vita videre
nō potuit· ꝓpħa ḡ oculū ad extremū iudicij dieꝫ
tendit·qn̄ hūc oēs ꝛ electi et reꝓbi piť videbūt

Dicebat aūt ad tur-
bas q̄ exibāt · vt bap
tizarenꝰ ab eo· Geni
mia viperaꝝ q̄s oſtē
dit vob̄ ſugere a ven
tura ira Facite ergo
fruct⁹ dignos penitē
cie·ꝛ ne ceperitis dicē
Patrē habem⁹ abra
ham· dico eñ vob̄· qꝛ
poteſt de⁹ de lapidibꝫ
iſtis ſuſcitare filios a
brahe·Jam ei ſecuriſ
poſita ē ad radicē ar
boris· oīs ergo arbor
nō faciēs fructū bonū
excidetur·et in ignēꝫ
mittetur ·

Criſ· Manens ali
quis in p̄ſtino ſtatu
ꝛ mores ſuos ꝛ ↄſue
tudinē nō relinquēſ
neq̄q̄ꝫ rite ad baptiſ
mū venit· Si quis ḡ
velit baptiſari egre
diaꝰ·vn̄ ſignanť dr̄·
et dicebat ad turbaſ
q̄ exibāt vt baptiza
reꝰ ab eo· Egredieñ
tib⁹ itaqꝫ ad lauacꝝ
turb̄ loquitꝰ· q̄ ſequū
tur Si ·n·iam egreſſi
eſſent· neq̄q̄ꝫ ad eos
dicēt genimia vipe
raꝝ Criſ ·ille itaꝫ
qꝫ cultor deſerti·vi
dēs omēs icolas pa
leſtine ↄſtātes ipſū
et admirātes· non in
flectabaꝰ ꝓ tāta re
uerencia ſꝫ inſurgēs
ipſos arguebat Sa
cra aūt ſcriptura ſe
cūdū ſtimulātes paſ
ſiones plerūqꝫ feraꝝ noīa impoit hoībus· Jnter
dū canes eos nomians cauſa ꝓcacitatis · eq̄s ob
luxū·aſinos ꝓpter dementiā Et leones et pardos
cauſa rapacitatis et petulācie Aſpides cā doli·ſ
pentes ꝛ vipas cauſa veneni et calliditatis · Vn̄
et nūc iohes iudeos audacter genimia vipaꝝ vo
cat Baſil · Optet aūt ſcire qꝫ hec noīa natus et
filius de aīalibꝫ dicūtur·genimen ꝟo pť dici fet⁹
anteq̄ꝫ effigietꝰ· fruct⁹ eť palmaꝝ genimia dicūtꝰ

Naro aūt in aīalibꝫ accipiunꝰ·et ſp̄ in malo·
Orig·ꝑferūt aūt vipam marē coeūdo necare·cui⁹
ſemen excreſcēs perimit matrē et ſic ꝓdit in luceꝫ
ſciſo pentis vtero ī vindictā quodāmō pentis ge
nitoris· Jta patricida ē proles vipa tales erāt iu
dei· qui patres ſpirituales eoꝝ atqꝫ doctores oc
cidebāt· qꝫ aūt ſi inueit eos peccātes· ſꝫ incipien
tes cōuerti·nō debebat eis ↄuitiari· ſꝫ p mulcere
dicendū qꝫ nō adhibebat mentē his q̄ fiebāt exte
rius Mentis eñ eoꝝ arcana cognouerat dn̄o re
uelāte·nimis eñ ſe iactabat in ꝓgeitorib⁹·hinc
ḡ radicē ſcindēs noīat illos genimina viparum
nō quidē vitupans paťarchas·aut eos vipas no
mians Greg̃·Sꝫ qꝛ p hoc qꝫ bonis iuidēt·eoſqꝫ
pſequūtur· patrū ſuoꝝ carnaliū vias ſequētes ·
q̄ſi venenati filij ꝺ veneficis pentibꝫ nati ſūt · qꝛ
ꝟo ſupdicta ſētentia intēdit qꝫ extremo xp̄s exa
mine ab oī carne videbitꝰ·recte ſubditꝰ·Quis oſtē
dit vob̄·fugere a vētura ira·Ventura ira ē aīad
uerſio vltionis extreme Ambro· Oſtēditur aūt
his dei miſeracōe infuſa prudētia·vt gerant ſuo
rū penitēciam delictoꝝ·futuri terrorē iudicij ꝓ
uida deuocōe metuētes·aut fortaſſe iuxta q̄d dic
tum ē· Eſtote prudētes ſic ſpentes ↄn̄duntꝰ hēe
prudēciam naturalē q̄ ꝓ futura videāt et ſponte
ꝺpoſcant·ſꝫ adhuc noxia nō relinquāt Grego ·
in ho· Quia ꝟo tūc fugere ab ira peccatoꝝ non
valet ·q̄ nunc ad lamēta penitencie non recurrit·
ſubditꝰ·Facite ḡ fruct⁹ dignos penitēcie Criſ·
Non·n·ſatis ē penitentibꝫ peccata dimittere ſed
opus ē eius fruct⁹ ferre ſcd̄m illud· Declina a ma
lo·et fac bonū·ſicut nō ſufficit ad ſanacōꝫ ſagittā
euellere·ſꝫ optet vlceri medicamētū appone ·Nō
aūt dicit fructū ſed fruct⁹ copiam ꝺſignās Gre
go·in ho· Nec ſolū fruct⁹ penitēcie·ſꝫ dignos pe
nitencie admonet eē faciendos· Quiſquis·n·illici
ta nulla omiſit·huic ↄceditꝰ vt licitis vtaꝰ ac ſi q̄ſ
in culpā lapſus ē·tāto a ſe licita debet abſcindē·
q̄nto meminit ſe ppetraſſe illicita · Neqꝫ enim par
fructus eſſe boni opis debet ei⁹ q̄ minus et qui am
plius deliq̄t·aut eius q̄ in nullis· et ei⁹ q̄ in q̄buſ
dam facinoribꝫ cecidit·p hoc ḡ cuiuſlibꝫ ↄſcien
cia ↄuenitꝰ· vt tanto maiora q̄rat bonoꝝ operuꝫ
lucra p penitēciā· q̄nto grauiora ſibi intulit dā
na p culpā Maxi·Penitēcie fruct⁹ ē impaſſibi
litas aīe q̄ plenarie nō fruimꝰ·dū intēdū paſſiōibꝫ
inſtigamꝰ· nondū eñ fruct⁹ penitēcie dignos pe
gimus peniteam⁹ ḡ veraciť·vt a paſſiōib⁹ expe
diti peccatoꝝ veniā ↄſeq̄mur Gre ·in ho·ſꝫ iu
dei de generis nobilitate gloriātes·idēco ſe ag
noſcere peccatores nolebāt · qꝛ de abrahe ſtirpe
deſcēderāt· quibꝫ recte dr̄ Et ne ceperitis dicere·
patreꝫ habemus abrahā Criſ · Non ꝭ indicās
qꝫ ab abrahā naťali origine nō deſcēderāt · ſꝫ qꝛ
nihil ꝓdeſt abrahā deſcēdiſſe·niſi ſm̄ ꝟtutē co
gnacōꝫ obſuent·Cognacōis nāqꝫ leges ↄſueuit
ſcriptura vocare nō eas· q̄ ſcd̄m naturā ↄſiſtunt·
ſꝫ que deriuātꝰ a ꝟtute vel vicio · quibꝫ namqꝫ ſe
quiſqꝫ ↄformē ſtatuit·hoꝝ fili⁹ vel frater voca
tur Ciril·Quid·n·ↄferi carnaľ generoſitas·ni
ſi ↄſimilibꝫ ſtudijs fulciaꝰ · Vanū eſt igiť extolli
de bonis p̄deceſſorib⁹·et deficē ab eoꝝ ꝟtutib⁹

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Baſilius· Neq3 eñ equū velocez eſſe facit patris
erga curſū ſtrenuitas· Sʒ veluti ceteroꝝ anima
lium ꝓbitas ꝯſideraṫ in ſingulis Sic q3 laus pro
pria viri diſcerniṫ quā pñtium bonoꝝ in ſe com/
probat argumētum· Turpe namq3 ē alienis orna
ri decoribus· quē vtu ꝓpria nō venuſtat Gre
go· Niſen9 Sic igiṫ iudeoꝝ ꝓmulgato exilio· cō
ſequenṫ ingerit ꝯuocacōʒ gentiliū· quos lapides
appellat· vñ ſequiṫ· Dico· n· vobis qꝛ pt̄ de9 de la
pidibʒ iſtis ſuſcitare filios abrahe Criſ· Quaſi
di· ne putetis ꝙ ſi vos perieritis· filijs priueṫ pa
triarcha· poteſt eñ deus etiā ex lapidib9· hoīes
illi prebere et ad illū pducere ſāguinem· Nam et
ab ipſo pñcipio ſic euenit· Et namq3 qđ eſt ex la/
pidibus homines fieri· equipollet exitus filij ab
illo emortuo vteroſare Ambro· Sed licet deus
poſſit diuerſas cōuertere et mutare naturas· tñ
mihi plus miſteriū· q̄ꝫ miraculū ꝓdeſt· Quid eñ
aliud q̄ꝫ lapides habebanṫ· qui lapidibʒ ſuiebāt
Similes vtiq3 hijs qui fecerant eos· ꝓphetatur
igiṫ ſaxoſis gentiliū fides infūdenda peccatori=
bus et futuros p fideʒ abrahe filios oracula pol
licenṫ· vt aūt ſcias quia lapidibʒ cōparati ſūt ho
mines· arboribus q3 hoīes cōparauit· cuʒ ſubdit
iam eñ ſecuris poſita eſt ad radicem arboris· Exē
pli aūt ideo facta eſt mutacō vt illo ꝯparacōis
ꝓceſſu quidā intelligaṫ hoī clemēcior iam ꝓfec
tus· Orig· Et quidē ſi iam vigeret cōſumacio·
et temporꝝ finis inſtaret· nulla mihi queſtio na/
ſceretṫ· Dicerē eñ ꝓpterea hoc ꝓphetatum eſſe qꝛ
illo tpe complebitur· Cum aūt tanta poſt ſecula
fluxerit quo ſpirituſſanctus hoc dicit· ego puto
iſrahelitico populo ꝓphetari ꝙ p̄caſio eius vici/
na ſit Ubis eñ qui egrediebātur ad eum· vt bap/
tizarenṫ· hec inṫ cetera loquebaṫ Ciril· Secu/
rim ḡ in pñti nomiat mortiferā iram· q̄ diuinitus
irruit in iudeos ꝓpter exercitā ipietateʒ in criſtū
non tñ heſiſſe radici· ſecurim p̄nunciat· ſʒ ad radi=
cem id ē iuxta radicem poſitā Decisi namq3 fuerṫ
rami· nec radicit9 extirpata eſt planta· reliquie
eñ iſrael ſalue fient Greg· in ho· vel aliṫ arbor
hui9 mūdi eſt vniuerſū genus humanū· Securis
vero eſt redēptor noſter· qui velut ex manubrio
et ferro teneṫ ex humanitate· ſʒ incidit ex diuini=
tate· q̄ videlicet ſecuris iam ad radicē arboris po
ſita eſt· qꝛ et ſi p pacienciā expectat· videṫ tñ q̄d
factura eſt· Et notandū ꝙ non iuxta ramos ſecuri
poſitam· ſʒ ad radicē dicit Cum· n· maloꝝ filij tol
lunṫ· quid aliđ q̄ꝫ rami infructuoſe arboris abſci/
dunṫ· Cum vo tota ſimul ꝓgenies cū parēte tol
litur infructuoſa arbor a radice abſciſa eſt· Vnuſ=
quiſq3 aūt ꝑuerſus paratā cuius gehēne cōcre=
macionē mucit qui fructū boni opis ꝯtemnit· vñ
ſequiṫ· Omis ḡ arbor q̄ non facit fructū bonuʒ ex
cideṫ· ꝛ in ignem mitteṫ Criſ· Elegāter dictuʒ
eſt non faciens fructum· et adijciṫ bonū· officioſū
eñ hoc animal de9 et creauit et naṫalis eſt ſibi ex
ercicioꝝ inſtancia· otium vo innaturale Obeſt ei
inercia etiā cūctis corpis mēbris· nulli aūt vt aīe
Ea nāq3 cum ꝯtinuo ſit naturaliṫ mobilis· ociari
non patiṫ· ſicut autem ocium malū eſt· ita et inde
cens exerciciū Ex eo autē ꝙ pmiſit penitenciam·
p̄dicat ꝙ ſecuris adiacet· non quidē incidens· ſed
terrorem incuciens Ambro· Faciat ḡ fructuʒ q̄
poteſt gr̄e· qui debet penitentie· adeſt dñs q̄ fru
ctū req̄rat fecundos viuificet· ſteriles rep̄hēdat

Et interrogabāt euʒ
turbe dicentes· quid
ergo faciem9· Reſpō
dēs aūt dicebat illis
Qui habet duas tuni
cas· det nō habēti· et
qui habet eſcas· ſimili
ter faciat· Venerunt
autem ꝛ publicani vt
baptiſarenṫ· et dixe=
runt· Magiſter quid
faciemus· et ille dixit
ad eos· nichil ampli9
q̄ꝫ qđ conſtitutum eſt
vobis faciatis Inṫ=
rogabant aūt eum ꝛ
milites· d· quid facie=
mus ꝛ nos Et ait illis
neminē cōcuciatis ne
q3 calūniaʒ faciatis ꝛ
cōtenti eſtote ſtipen=
dijs veſtris

Gre· in ho· In pre
miſſis vbis baptiſte
iohis ꝯſtat ꝙ audiē
tiuʒ corda ṫbata ſūt
que ꝯſiliū querebāt
cum ſubinfṫ Et in
ter· cum turbe di· q̄d
ergo fa· Origenes
Tres ordines īdicū
tur ſuſcitantiū iohēʒ
ſup ſalute ſua· Vnus
quē ſcriptura appel=
lauit turbas· alius
queʒ publicanos no
miat· Tercius q̄ mili
tū appellacōe cenſeṫ
Theo· Et quideʒ
publicanis et mili/
b9 a malo abſtinē p̄=
cipit Turbis aūt q̄ſi
ñ malicioſis exiſtenti
bus bonuʒ aliqđ p̄ci
pit· obſeruari· vnde
ſequiṫ Rñdens autē
di· illis q̄ ha· du· tu·
det nō hñti Greg
in ho· ꝓpṫ h· ꝙ tu/
nica plus eſt neceſſa
ria vſui nr̄o q̄ꝫ palliū
ad fructū dignū pe
nitētie ptinet· vt nō
ſolū exteriora q̄cum
q3 ſʒ ipſa nob valde neceſſaria diuidē cuʒ ꝓximis
debeamus ſcʒ vel tunicā q̄ veſtimur· vel eſcam q̄
carnaliṫ viuimus· vñ ſequiṫ· Et qui habet eſcas ſi
militer faciat Baſil· Hic aūt docem̄· ꝙ ex oī eo
ꝙ affluit ſupra ꝓprij victus neceſſitatē· tenemur
erogare illi q̄ non hꝫ ꝓpṫ deum· q̄ quecūq3 poſſi=
demus largitus ē Greg· in ho· Quia· n· in lege
ſcriptū eſt Diliges ꝓximū tuū ſicut teipſū min9
ꝓximū amare ꝯuinciṫ· q̄ nō cū eo i neceſſitate illi
us eē ea que ſūt ſibi neceſſaria partitur· ideo de
diuidēdis cum ꝓximo duab9 tunicis daṫ p̄ceptū
q̄m ſi vna diuidiṫ· nemo veſtiṫ· Inṫ hec aūt ſcien
dum ē q̄ntū miſericordie opa valeāt· cum ad fru
ctus dignos penitēcie ipſa p̄ ceteris p̄cipiunṫ
Ambro· Alia eñ officia p̄cepta ꝓpria ſūt ſingulo
rum· miſericordia omnium eſt vſus· Ideo cōmune
p̄ceptū ē omibus vt ꝯferant nō hñti· Miſericor=
dia eſt pleitudo vtutū· miſericordie tñ ipſi9 pro
poſſibilitate ꝯditioni huāne mēſura ſuatur vt ñ
ſibi vnuſquiſq3 totū eripiat· ſʒ ꝙ habet· cum pau
pere ptiaṫ Orig· Profūdiorē aūt locus iſte re
cipit intellectū Quō· n· nō debem9 duobus ſuire
dñis· ſic nec duas hr̄e tuicas· ne ſit vnū indumtū
veteris hoīs et alterꝝ noui· ſʒ debem9 nos exuere
veterem hoīeʒ et ei dare qui nudus ē Alius enim
habet vnum· alius vo oīno non hꝫ· Contraria ſcʒ

foꝛtitudo. et quō ſcriptū eſt vt in ꝓfundū maris
ꝓ̄cipitem⁹ noſtra delicta. ſic ꝓiici a nobis opꝫ et
vicia atq̄ʒ peccata. et iacere ſup eum qui eoꝝ no
bis cā̄ extitit Theo. Quidā aūt tunicas duas eē̄
dixit ſpū̄ʒ ſcripꝰ̄e et lr̄am. hn̄tē̄ vo duo ꝭ monet
iohes. vt inſtruat ignorātem. et det ei ad minus
lr̄am Beda quantā aūt baptiſte ſmo v̄tutē ha
buerit. hinc ꝓbatur. cū et publicanos et milites
ad ꝯſiliū ſalutis ſue coegerit inquirendū. vn̄ ſeq̄
tur Venerūt aūt publicani vt baptizarenꝰ. et di
xerūt. Magiſter quid faciem⁹. Criſ. Magna ē̄
v̄tutis foꝛtitudo. dū felicitatis viam requirūt ab
indiguo locupletes. Beda. Precepit ḡ eis ne
vltra ꝓ̄ſcriptū exigant. vn̄ ſequiꝰ. Et ille dixit ad
eos. Nihil ampli⁹ quā quod ꝯſtitutum eſt vobꝭ fa
ciatis. Publicani vo appellanꝰ hi qui vectigalia
publica exigūt. ſiue q̄ cōductoꝛes ſūt vectigaliū
fiſci vel reꝝ publicaꝝ. nec nō et hij q̄ ſeclī huiuſ
lucra ꝑ negocia ſectanꝰ. Eodem vocabulo cenſen
tur. quos omēs parit̄ in ſuo quēq̄ʒ gradu ab agē̄
da fraude coercet. vt dum primo ſe ab alienoꝛum
tē̄perarēt appetitu tandeʒ ad ꝓpria cum ꝓximis
ꝯmunicāda ꝑtingerēt. ſequiꝰ Interrogabāt autē̄
eum et milites dicentes Quid faciem⁹ et nos. Iu
ſtiſſimo aūt moderamie ꝓ̄monet. ne ab eis calum/
niando ꝓ̄dam requirāt quibʒ militādo ꝓdeſſe de
buerāt. vnde ſequiꝰ. Et ait illis. neminē̄ ꝯcuciatiſ
ſcʒ ꝑ violentiā. neq̄ʒ calūniam faciatis ſcʒ ꝑ frau
dulentā maliciā. Et contenti eſtote ſtipendiis ve
ſtris Ambro. Docens ideo ſtipendia milicie cō
ſtituta. ne dum ſūptus queriꝰ. ꝓ̄do graſſeꝰ Gre
go. Nazianzenus. Stipendiū em̄ appellat imperia
lem ꝓuiſionē̄ et deputata ꝑ legem dignitatibus
munera Aug⁹. ꝯtra fauſt. Sciebat em̄ eos cuʒ
militarēt non eſſe homicidas. ſʒ miniſtros legis ⁊
non vltoꝛes iniuriaꝝ ſuaꝝ. ſʒ ſalutis publice de
fenſoꝛes. alioq̄n reſpōderet eis Arma abiicite mi
liciam iſtam deſerite neminē̄ ꝑcutite vulnerate ꝓ
ſternite. Quid em̄ culpaꝰ in bello. an q2 moꝛiunꝰ
q̄nq̄ʒ moꝛituri. vt domenꝰ in pace victuri. hoc re/
ꝓ̄hendere timidoꝝ eſt. nō religioſoꝝ. nocendi cu
piditas. vlciſcendi crudelitas. impacat⁹ atq̄ʒ im/
placabilis anim⁹. feritas rebellandi. libido dn̄an
di. et ſi q̄ ſimilia. Hec ſūt q̄ in bellis iure culpanꝰ.
q̄ pleruq̄ʒ vt eciā inde puniāꝰ aduerſus violen/
ciam reſiſtenciū. ſiue deo ſiue aliq̄ legittimo impe
rio iubente. gerenda ip̄a bella ſuſcipiunꝰ a bonis
cum in eo rerum huānaꝝ oꝛdine inueniunꝰ. vbi
eos vel iubere tale aliq̄d vel in talibus obedire iu
ſte ip̄e oꝛdo ꝯſtringit Criſ. ſup math. volebat
aūt iohes q̄n publicanis et militibʒ loquebatur
ad aliā maioꝛē philoſophiā ipſos traducē̄. Sed
qm̄ nondū erāt ad illa idonei. minoꝛa reſerat. ne ſi
potioꝛa ꝓferret nequaq̄ illis intenderēt. et his
etiā priuarenꝰ.

Existimante aūt pplo et cogitātib⁹ omibʒ in coꝛdibʒ ſuis ð iohe ne foꝛte ipſe eſſet xp̄s

Rñdit iohes dicēs oībus Ego quideʒ baptizo vos in aqua venit em̄ foꝛcioꝛ me poſt me cui⁹ non ſum dignus ſoluere coꝛrigiā calciamētoꝝ ei⁹ Ipſe vos baptizabit in ſpū̄ ſancto et igne cui⁹ ventilabrū in manu eius et ꝑmūdabit areā ſuam et ꝯgregabit triticuʒ in hoꝛreū ſuum paleaſ auteʒ conburet igne inextinguibili.

Orige. dignū erat
vt plus iohi q̄ ceťis
hominibus deferreꝰ.
qui aliť q̄ cūcti moꝛ
tales vixerat. Quam
ob cauſā diligebant
quidē̄ eum iuſtiſſime
ſed non ſeruabant in
caritate modū. vnde
dr̄. exiſtimāte aūt po
pulo et cogitantibʒ
omnib⁹ in coꝛdibus
ſuis de iohe ne foꝛte
eſſet xp̄s. Ambro.
Quid aūt ineptiuſ q̄
q2 is qui in alio eſti/
matur in ſeip̄o eſſe n̄
crediꝰ. quē ꝑ mulie/
rē̄ venturū putabāt
ꝑ v̄ginem veniſſe n̄
credūt. Et vtiq̄ʒ di/
uini aduent⁹ ſignum
in v̄ginis ꝑtu nō in
mulieris ꝯſtitutuʒ ē̄
Orige. Habet aūt
piculū dilectō. ſi mo
dum trāſeat Debet ei
q̄ aliquam diligit na
turā ⁊ cauſas cōſide
rare diligendi. et non plus diligē̄ q̄ mereꝰ. Nam
menſurā caritatis modūq̄ʒ ſi tranſcēderit. et q̄ di/
ligit. et qui diligiꝰ. in peccato erūt Greg. Vn̄
iohes non fuit gloꝛiatus i habita opinioē ð ip̄o
ab omibus. nec aliq̄ten⁹ viſus ē̄ ꝓ̄matū appetere
ſʒ infimā hūilitatē̄ amplex⁹ eſt. vn̄ ſequiꝰ. Rñdit
iohes dicens oibʒ ego quidē̄ baptizo vos in aq̄.
Beda. quō aūt reſpōdit eis q̄ in decreto coꝛdis
qui xp̄s eſſet cogitabāt niſi q2 nō ſolū cogitabāt
ſʒ etiā ſic alius euāgeliſta declarat. miſſis ad euʒ
ſacerdotibʒ ac leuitis an eēt xp̄s inq̄rebāt Am
bro. vel videbat iohes coꝛdis occulta Sʒ ꝯſidere
mus cuius grā dei munus ē̄ qui reuelat. non v̄tuſ
hoīs q̄ diuio mag̃ adiuuaꝰ bn̄ficio q̄ naturali cer
nit officio Cito aūt rn̄dens ꝓbauit non eē̄ ſe xp̄m
q̄ viſibili opeꝛ officio. Nam cum ex duabʒ naturis
id ē̄ ex aīa homo ſubſiſtit et coꝛpe. viſibile ꝑ viſi/
bilia. inuiſibile ꝑ inuiſibilia miſterium ꝯſecratur
aqua em̄ coꝛpus abluiꝰ. ſpū̄ anime delicta mūdā
tur licet eť in ip̄o fonte ſācꞇificacō diuinitatis aſpi
ret. et ideo aliud fuit baptiſma penitencie Aliud
eſt grē. Iſtud baptiſma ex vtroq̄ʒ. illud ex vno
opus hoīs eſt gerere penitētiā delictoꝝ. Dei mu
nus ē̄ graciā implere miſterij. Declinans ḡ maie/
ſtatis inuidiā non v̄bo ſʒ ope declarauit non eſſe
ſe xp̄m. vn̄ ſequiꝰ. Venit. n. foꝛcioꝛ me poſt me.
in hoc q̄ dicit foꝛcioꝛ me. ꝯparacionē̄ non fecit.
neq̄ʒ em̄ int̄ dei filiū et hoiem vlla poterat eē̄ cō
pacō. ſʒ q2 mlťi foꝛtes foꝛtioꝛ nēo n̄ xp̄s. Demq̄ʒ
non fecit ꝯpacionē̄ eo q̄ addiderit. Cuius non ſū
dignus ſoluere coꝛrigiā calciamētoꝝ eius. Au
g⁹. de con euan. Mathe⁹ quidē̄ dicit. Cui⁹ nō ſū
dignus calciamēta poꝛtare. Itaq̄ʒ ſi ad rem ꝑti/
net ad aliq̄d aliud intelligē̄ in eo q̄ dictū eſt calci
amēta poꝛtare. et coꝛrigiā calciamētoꝝ ſoluere.
vt vn⁹ euāgeliſtaꝝ hoc. alij aliud dicerēt omēs
veꝝ narrauerūt. Si aūt nihil intendit iohes cū
de calciamētis dn̄i diceret. niſi excellenciā eius et
hūilitatē̄ ſuam. q̄dlibet hoꝝ dixerit. ſiue de ſoluē̄
da calciamētoꝝ coꝛrigia. ſiue de poꝛtādis calcia
mentis. eandē̄ tn̄ ſētenciam tenuit. Quiſquis etiaʒ

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

verbis ſuis p calciamẽtoꝝ memoriã eandẽ ſigni
ficacõz hũilitatis exp̃ſſit Ambro •p hoc eẽ q̃
dici• Cuius nõ ſũ dignus calciamẽta portare euã
gelice p̃dicacõis oñdit in app̃los grãm eſſe col=
latam qui ſũt calciati in euãgeliũ• Videt̃ tñ iõ ẞ
dicẽ q̃ plerũqz iohẽs pſonã accipit ppli iudeoꝝ
Gre• Sed et iohẽs ſe indignũ eẽ ad ſoluendũz
corrigiã calciamẽti eius denũciat• ac ſi apte dicat•
Ego redẽptoris veſtigia denudare non valeo qui
ſpõſi nomẽ mihi imeritus non vſurpo• Mos enim
apud veteres fuit• vt ſiquis eam q̃ ſibi opeteret
accipe nollet vxorẽ• ille ei calciamẽtum ſolueret• qui
ad hanc ſponſus iure ꝓpinq̃tatis veniret• vel q̃z
calciamẽta ex mortuis aĩalibz ſiũt incarnatus dñs
q̃ſi calciat9 apparuit• q̃ morticina nr̃e corrupcõis
aſſumpſit Corrigia ḡ calciamẽti eſt ligatura miſte
rij iohẽs itaqz ſoluẽ corrigiã calciamẽti e9 nõ valet
quia incarnacõis miſteriũz• nec ipſe inueſtigare
ſufficit• q̃ hãc p ꝓphecie ſpiritũ agnouit Criſ•
Et q̃z dixerat q̃ ſuũ baptiſma nihil plus hr̃et q̃
aquã• ↄſequent̃ oñdit excellẽciã exhibiti p xp̃m
baptiſmatis• cum ſubdit• Ipſe vos baptizabit in
ſpũſancto et igne• p ipſã dicti metaphorã oſtẽ
dens abũdanciã gr̃e• non enĩ ait• Dabit vob̃ ſpũz
ſanctũ• ſz baptizabit• ac rurſus p id q̃d dr̃ igne ſubij
cit oſtendit ṽtutem gr̃e et ſic xp̃s aquam vocat
ſpũs graciã• oſtendẽs p vocabulũ aque nitorez
qui ↄtingit ex ea• et ↄſolacionẽ imenſã que menti
bus capacibz illius ingerit̃• Sic et iohẽs p ignis
vocabulũ exp̃mit feruorẽ et rectitudinẽ gr̃e• nec
non et peccatoꝝ ↄſumacionẽ Beda• Poteſt et
ſpũſſanctus noĩe ignis ſãctificatus intelligi• q̃z
incendit p amorẽ et p ſapientiã corda q̃ replet •
illuminat• vñ et apoſtoli baptiſma ſpũs in ignis
viſione pcipiũt• Sunt q̃ ita exponũt• q̃ in p̃nti i
ſpũ et in futuro baptizaremur i igne vt videlicet
ſic in remiſſionẽ oĩm peccatoꝝ ex aqua et ſpũ re=
naſcimur• ita et tũc de leuibz quibuſdã peccatis
purgatorij ignis baptiſmate mũdemur Orig•
Et quõ iohẽs iuxta iordanẽ fluuiũ venientes ad
baptiſmũ p̃ſtolabat̃ et alios abigebat dicẽs• ge
neracõ vipaꝝ• Eos vero qui ↄfitebant̃ peccata
ſuſcipiebat Sic ſtabit in igneo flumie dñs ihẽſus
iuxta flammeã rumpheã• vt quicũqz p9 exitũ vi=
te hui9 ad padiſũ trãſire deſiderat• et purgacõe
indiget• hoc eum lauamie baptizet• et ad padiſũ
trãſmittat• eum ṽo qui nõ habet ſignũ p̃oꝝ bap
tiſmatũ lauacro igneo non baptizet Baſil• Non
aũt ꝓpẽ hoc q̃ dicit• Baptizabit vos in ſpũſancto
integrũ quis eſſe baptiſma fatebit̃• in quo nomẽ
ſolius ſpũs inuocatũ eſt• Oportet enĩ ſp illibitã ma
nere aſſignatã tradicõnem in viuificãte gracia•
Nam addere vel minuere quicq̃• excludit a vita
perpetua• ſicut enĩ credim9 ſic et baptiſma ſuſci/
pimus• in noĩe patris et filij et ſpiritusſancti•
Orige• Per hoc ḡ q̃ dicit• baptizabit in ſpũſan/
cto• oſtendit abũdanciã gracie et beneficij copiã
Ne aũt aliqui putent q̃ dona largiri et poteſtas
et volũtas eſt creatori• punire ṽo inobedientes
nullam ſibi fore cauſã• ob hoc ſubdit• cui9 vẽtila
brum in manu eius oſtendẽs q̃ non ſolũ munific9
eſt dignis• ſed etiã p̃uaricacionũ vltor• Ventila=
brum aũt ꝑmtitudinẽ iudicij exp̃mit• non enĩ cuz
inducijs• ſz in inſtanti et abſqz quolibet interuallo
ſeparat damnãdos a collegio ſaluãdoꝝ Ciril•
Per id aũt q̃ ſubdit• Et pmũdabit aream ſuaz• de
ſignat baptiſta eccleſiã ptinere ad xp̃m q̃ſi ad do
minũ Beda• Per areã enĩ• p̃ns eccleſia figurat̃
in qua multi ſũt vocati• pauci ṽo electi cui9 aree
purgacõ et nũc viritim gerit̃• cum quiſqz p̃uſus
vel ob maifeſta peccata de eccleſia• ſacdotali ca=
ſtigacõe eijcit̃• vel ob occulta poſt mortẽ diuina
diſtrictione damnat̃• Et vniũſaliter in fine pficie
tur• qñ mittet fili9 hoĩs angelos ſuos et colligẽt
de regno eius oĩa ſcandala Ambro• Ventilabri
ergo indicio diſcriminãdoꝝ dñs declarat̃ ius ha
bere meritoꝝ• eo q̃ dum frumẽta ventilant̃ i area
plena a vacuis velut quodã aure ſpirantis exami
ne ſepantur• vñ ſequit̃• Et ↄgregabit triticũz in
horreũ ſuũ paleas aũt cõburet igne inextinguibi
li• p hanc aũt opacionem dñs oſtendit q̃ iudicij
die• ſolida merita• fructuſqz ṽtutis ab inanis iac=
tancie exilitqz factoꝝ infructuoſa leuitate diſcer
nat• pfectioris meriti viros locaturus in mãſiõe
celeſti• Ipſe• n• pfectior fructus ẽ• qui meruit ei9
eſſe ↄformis• qui ſic granũ tritici excidit• vt pluri
mos fructus afferret Ciril• At palee lentos et
inanes ſignant et quolibz vento peccati ventila/
tos ꝛ volubiles Baſil• Conferũt aũt his qui di
gni ſũt regno celoꝝ velut palee tritico non tñ in
tuitu diuine caritatis et ꝓximoꝝ hoc faciũt• ſiue
ſpiritalibz bonis ſiue corpalibz beneficijs Orig•
Vel q̃z abſqz vento non poſſunt triticum et palee
ſepari• Ideo habet ventilabꝝ in manu ſua quod
alios paleas alios triticũ eſſe demõſtrat• Cum ei
eſſes palea leuis ſcz incredulus• oñdit te eſſe tẽp
tacio q̃d latebas• Cum aũt fortit̃ tẽptamenta tol
leraueris• non te facit fidelẽ temptacõ atz paciẽ
tem• ſed ṽtutem q̃ in te latebat• ꝓfert in mediũz
Greḡ• Niſenus• Expedit autẽ ſcire q̃ nec bona
q̃ p repromiſſiones repoſita ſũt honeſte viuẽtibz
talia ſũt• vt ṽbo valeat explicari• q̃z nec ocul9 vi
dit• nec auris audiuit• nec in cor hoĩs aſcenderũt
Nec peccatoꝝ pene ad aliq̃d eoꝝ que in p̃nti ſen
ſum afficiunt• ꝓportionẽ habẽt• et q̃uis aliqua il
laꝝ penaꝝ p noſtra nominẽtur vocabula• differẽt
tamẽ non modicũ Cum enĩ audis ignem• aliud q̃d
dam conijcere doceris ex eo q̃ addit̃• inextingui/
bili• q̃d in iſtum ignẽ non cadit• Greḡ• xv• mor•
Miro modo exp̃ſſus ẽ ignis gehẽne ignis nanqz
noſter corporeus p ↄgeſta ligna nutrit̃• Nec va
let niſi focus ſubſiſtere• at ↄtra gehẽne ignis cũ
ſit corporeus ꝛ in ſe miſſos reprobos corpaliter
exurat• lignis non nutrit̃• ſz creatus ſemel inextin
guibilis durat•

Orige• Annũciaue
rat iohẽs criſtũ bap
tiſmuz ſpiritusſancti
p̃dicabat• et cetera
q̃ euãgelij tradit hi
ſtoria• Exceptis er=
go his alia ãnunciaſ
ſe mõſtratur in eo q̃
dr̃• Multa quidem ꝛ
alia exhor• euã• po•

Multa quidez ꝛ alia
exhortans euãgeliza
bat pplo Herodes aũt
tetrarcha cũ corripe=
ret̃ ab illo• de herodi
ade vxore fratris ſui•

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

de omnibus malis que fecit herodes adiecit et hec ſup omīa et incluſit iohēm in carcere.

Theo. exhortacōem enī eius erat bona doctrina. et id cōuenienter euāgeliū dicit. Orige. Et quō in euāgelio ſm̄ iohēm de xpo refert. quia multa et alia locutus ē. ſic et in p̄nti loco intellige qđ lucas h̄ dixit. qm̄ maiora quedā a iohe annūciabant. q̄ꝫ vt deberēt litteris credi. Miramur aūt iohēm quo int̄ natos mulierꝫ maior nēo fuerit q̄ in tantā opinionē meritis v̄tutis aſcenderit. vt a pleriſqꝫ xps putaret̄. Sed illud multo mirabilius q̄ non timuit herodem non formidauit interitum vn̄ ſequit̄. Herodes aūt tetrarcha cū corriperetur ab illo. Euſebius. dicit aūt tetrarcha. ad differēciam alterius herodis quo regnāte natus eſt xps. Erat enī ille rex. hic aūt tetrarcha. Erat aūt illi coniux arethe regis arabū filia. quā cū coniux eēꝫ fratris ſui philippi more ſacrilego duxit. q̄uis ꝓlem haberet a fratre. his enī ſolū licebat hoc agē quorꝫ fratres ſine ꝓle vitam cōpleuerant. Sup hoc herodē rep̄hendebat baptiſta Primo quidē diligent̄ eius audiebat ſmones. cuꝫ ſciret eos pōderoſos. et cōſolacōe plenos. ſꝫ herodiadis cōcupiſcencia cogebat eum aſpernari v̄ba iohis. Unde et eum detrudit in carcerem. et hoc eſt q̄ d̄r. Adiecit et hec ſup omnia. et incluſit iohannem in carcere. Beda. Non aūt his diebus captus ē iohes ſed iuxta euāgelium iohannis poſt aliqua geſta ſigna a domino. et poſt eius baptiſmum diffamatum Sed a luca ꝓpter exaggerandā maliciaꝫ herodis p̄occupatū eſt. Qui cum videret ad p̄dicacionem iohānis multos cōfluere. milites credere. publicanos penitere. totum vulgus baptiſma ſuſcipere ipſe ecōuerſo non ſolum iohannem cōtempnit. ſed vinculat. et occidit. Gloſa. Ante etiam q̄ꝫ lucas aliquid narret de actibus ihesu. dicit iohannem ab herode captum. vt oſtendat. ſe ſolummodo eadem facta p̄cipue deſcripturum. que eo anno geſta ſūt. quo iohes captus eſt. vel punit⁹

Factum eſt autē cum baptizaret̄ omnis populus et ihū baptizato ⁊ orante. aptum ē celum. et deſcēdit ſpiritusſanct⁹ corporali ſpecie ſicut colūba in ipſuꝫ. ⁊ vox de celo facta ē. tu es filius meus dilect⁹. in te cōplacui michi.

Ambro. Pulchre in his q̄ a ceteris dicta ſunt. Lucas compendium ſumpſit Et intelligendū magis q̄ a iohāne dominus baptizatus eſt. q̄ꝫ expreſſuꝫ reliquid. vn̄ dicitur. Factum eſt autem cum baptizaretur omnis popul⁹ et ihesu. baptizato et orante. apertum eſt celum. Baptizatus eſt autem dominus non mundari volens. ſed mundare aquas. vt ablute per carnem criſti que peccatum non cognouit. baptiſmatis ius haberent. Gre. Nazianzenus Accedit etiam criſtus ad baptiſmuꝫ forſan ſanctificans baptiſtam. quod autem nulli dubium eſt vt totum veteranuꝫ adam immergat aque. Ambro. Que etiam ſit dominici cauſa baptiſmatis. dominus ipſe declarat dicens Sic decet implere iuſticiam. que eſt ergo iuſticia niſi quia quod alterꝫ tibi facere velis. prior ipſe incipias. et tuo alios horteris exemplo. Nemo igitur refugiat lauacrum gracie. quādo criſtus lauacrū penitencie non refugit. Criſ. Fuerat autē baptiſma iudaicum. qđ ſordes carnis amouebat. non cōſciencie crimina. Noſtrum aūt baptiſma. ſeparat a peccatis. Lauat animā. et ſpiritus copiam elargitur. Baptiſma vero iohānis iudaico preſtancius fuit. neqꝫ enī ad obſeruanciam corporalium mundificacionum inducebat. ſed monebat a vicio. in v̄tutē cōuerti Noſtro vero baptiſmate min⁹. eo q̄ nec ſpiritumſanctū adminiſtrabat. nec remiſſionem que p̄ graciam fit. exhibebat. cum quaſi finis quedaꝫ eſſet vtroruūqꝫ baptiſmatū. Sed neqꝫ iudaico baptiſmate nec noſtro baptizatus eſt criſtus. qꝛ nec indulgencia peccatorꝫ egebat. nec illa caro expers erat ſpiritusſancti. que per ſpiritumſanctuꝫ ab ipſo principio cōcepta eſt. ſed baptizatus eſt iohannis babtiſmate vt ex ipſa natura baptiſmatis ſcias quia neqꝫ cauſa peccati neqꝫ ꝓpter indigenciam doni baptizatus eſt. Dicit autem baptizato et orante. vt perpendas q̄ ſuſcepto baptiſmate oportuna ſit iugis oracio. Beda. Quia et ſi peccata ſūt omīa in baptiſmo laxata. nō adhuc terrene carnis eſt fragilitas ſolidata. Nam quaſi tranſito mari rubro gratulamur ſubmerſos egipcios. Sed in deſerto mundane conuerſacōnis hoſtes occurrunt. aliꝫ qui duce criſti gracia noſtro ſudore vincantur. donec perueniamus ad patriā Criſoſtimus. Dicit autem apertum eſt celum. tanq̄ hactenus recluſum fuiſſet. Jam autem ouili ſuperno et infimo in vnum redacto et vno exiſtente ouium paſtore. celum patuit. et homo terricula aggregatus eſt angelis. Beda. Non enim ei celum tunc apertum eſt. cuius oculi celorum interiora cernebāt. ſed virtus ibi baptiſmatis oſtenditur. de quo quiſqꝫ cum egreditur. regni celeſtis ei ianua aperitur. dumqꝫ caro innoxia frigentibus tangitur aquis oppoſita quondā noxijs rumphea extinguitur ignea. Criſoſtim⁹ Deſcendit etiam ſpiritusſanctus ad criſtum tanq̄ ad generis noſtri principium. vt in criſto ſit p̄mo qui non ſibi. ſed nobis potius illum ſuſcepit. Unde ſequitur. Et deſcendit ſpiritusſanctus corporali ſpecie ſicut colūba in ipſum. Non exiſtimet aliq̄s q̄ cum non habuit eum ſuſcepit ipſum Nanqꝫ illū deſurſum tanq̄ deus mittebat at idem vt homo recipiebat inferius. Igitur ex eo deuolauit in eū ex ipſius deitate ad eius humanitatem. Aug⁹. xv. de trini. Abſurdiſſimum autem eſt. cum iam xxx. annorꝫ eſſet accepiſſe ſpiritum ſanctum. Sꝫ venit ad baptiſmū ſic ſine peccato ita non ſine ſpiritusancto Si enī de iohanne ſcriptum eſt ſpiritu ſancto replebit̄ ab vtero matris ſue. quid de homine criſto credendum eſt. cuius carnis ipſa concepcio nō carnalis ſed ſpiritalis fuit. Nunc ergo corpus ſuum id eſt eccleſiā prefigurare dignat⁹ eſt. in q̄ baptizati p̄cipue accipiūt ſpūmſanctum

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Chriſ. Redolebat illud bapma aliquid vetuſta
tis et partim ſapiebat nouitatem. Quod enim bap
tiſma ſuſciperet a pꝓpheta. oſtendebat aliquid ve-
tuſtatis. Quod autem ſpiritus deſcenderit. nouum
aliquid deſignabat. Amb. Merito autem ſpiri-
tus ſe in corpore demonſtrauit. quoniam in diuini
tatis ſubſtancia non videtur. Aduertamus miſte-
rium quare ſicut columba. ſimplicitatem enim laua
cri requirit gracia. quam in typo veteri columba
quondam ad illam arcam que ſola fuit diluuij im-
munis. reuerſa eſt. Chriſ. Vel nunc ut manſue-
tudinem magiſtri declaret. in ſpecie columbina ap
paret. in penthecoſte autem quemadmodum ignis
ut oſtendat penam. Cum enim oportebat delictiſ
ignoſcere. manſuetudo neceſſaria erat. ſed ut adep
ti ſumus graciam. reſtat examinis et iudicij temp9
Cipria. de vnitate ecceleſie. Eſt autem columba
ſimplex et letum animal non felle amarum. nõ mor
ſibus ſeuum. non vngule laceracione violentũ. ho-
ſpicia humana diligere vnius domus noſſe conſor
cium. cum generant filios. ſimul ſedé cõmeant vo
latu. inuicem coherere. conuerſacione omnium vitã
ſuam degere. oris oſculo concordiam pacis agno
ſcere. legem circa omnia vnanimitatis implere.
Chriſ. Et quidem xp̃us in ortu ſuo p plurima
ſe manifeſtauerat oracula. Verum quia noluerũt
aduertere. cum medio latuerit tempore. rurſum ſe
ab alio clariore patefecit principio. non ſtella ſed
deſuper indicabat pater in vndis iordanis. et ſpi
ritus deuolabat protrahens illam vocem ſup ver-
ticem eius. qui baptiſabatur. Vnde ſequitᷣ. et vox
de celo facta eſt. Tu es filius meus dilectus. in te
complacui mihi. Ambro. Vidimus ſpiritum. ſꝫ
in ſpecie corporali. Et patrem quem videre ñ poſ
ſumus. audiamus. Inuiſibilis enim eſt pater. ſed
et filius inuiſibilis ſecundum diuinitatem. ſed de-
monſtrare ſe voluit in corpore. et quia pater cor
pus non gerebat. Ideo probare voluit nobis in fi
lio ſeſe preſentem dicens. Tu es fili9 me9 Atha
naſi. Sacra quidem ſcriptura ex nomine filij dupli
cem intellectum oſtendit. Vnum quidem ut in euã
gelio dicitur. Dedit eis poteſtatẽ ut fiant filij dei
Alterum autem intellectum iuxta queꝫ yſaac eſt fi
lius abrahe. Xp̃us ergo non ſimpliciter dicitur dei
filius. ſed cum articulari addicione. ut comprehen-
damus. quoniam ipſe ſolus eſt qui reuera et ſecun-
dum naturam eſt filius. quamobrem et vnigenituſ
dicitur. Nam ſi ſecundum inſaniam arrij dicitur fili
us. ſicut qui hoc nomen p graciam aſſequuntur. in
nullo a nobis differre videbitur. Reſtat ergo ſe-
cundum alium intellectum fatendum eſſe xp̃m filiũ
dei ſecundum quem yſaac filius abrahe eſſe cogno
ſcitur. quod enim ab alio naturaliter gignitur. ñ
autem ab extrinſeco ſumit exordium. filium natura
recenſet. ſed dicit. Nunquid ut hominis eſt paſſibi
lis natiuitas filij. minime. ſed deus cum ſit indiuiſi
bilis impaſſibiliſ pater et filij. Vnde verbum pa-
tris dicitur. quia nec ipſum ut humanum paſſibili
ter producitur. et cũ ſimplex ſit natura diuina. vni
us ſolius filij patꝛ eſt. Et propter hoc additur dile
ctus. Chriſoſtomus. Cum enim quis vnum ſolũ
poſſidet maxime diligit. Si vero pater factus ſit
plurium. diſpertitus affectus remittitur. Atha-
naſius. Cum autem antea propheta protulerit dei
promiſſa dicentis. Mittam xp̃m filium meum nunc
apud jordanem quasi ꝯſumato premiſſo. decenter
ſubiungit In te complacui mihi. Beda. Ac ſi di-
cat. in te placitum mihi conſtitutum. i. ꝑ te ge
rere. quod mihi placet. Gregorius. Vel aliť om
nis penitendo corrigit aliqua. que fecit. eo ipõ ꝙ
penitet. ſe tibi diſplicuiſſe indicat. qꝛ emendat qđ
fecit. Et omnipotens pater humano modo de pec
catoribus locutus eſt dicẽs. Penitet me feciſſe ho
minem. quaſi ſibimetipſi diſplicuit in peccatoribuſ
quos creauit in ſolo autẽ xp̃o ſibi ꝯplacuit quia in
ſolo eo non inuenit culpam. in qua ſe reprehendat
quaſi per penitenciam. Auguſtinus. de concor
dancia euangeliſtarum. Quod autem matheus di-
cit hic eſt filius meus. Lucas autem. Tu es filius
meus dilectus. ad eandem ſentenciam explicandaꝫ
valet. Vox enim celeſtis. vnum horum dixit. Sed
matheus oſtẽdere voluit ad id valere quod dictũ
eſt hic eſt filius meus. ut illꝛ qui pocius audiebãt
indicaretur ꝙ ipẽ eſſet filius dei. non enim xp̃o in
dicabatur. qui ſciebat. ſed audiebant. qui aderant
propter quos eciam ipſa vox facta eſt.

Et ipſe jheſus erat in-
cipiens quaſi annoruꝫ
triginta ut putabatᷣ fi
lius joſeph. qui fuit he
ly. Qui fuit mathat. q̇
fuit leui. Qui fuit mel-
chi. Qui fuit iãne. qui
fuit joſeph. q̇ fuit ma-
thathie. qui fuit amoſ
Qui fuit naum. qui fu-
it heſly. Qui fuit nag-
ge. Qui fuit maat. qui
fuit mathathie. qui fu
it ſemei qui fuit joſeph
Qui fuit iuda. Qui fu
it johanna. qui fuit re-
ſa. Qui fuit zorobabel
Qui fuit ſalathiel. qui
fuit neri. Qui fuit mel-
chi. Qui fuit addi. qui
fuit coſam. Qui fuit el
madam. qui fuit her. q̇
fuit ieſu. qui fuit elye-
ſer. qui fuit iorim. qui
fuit mathat. q̇ fuit le-
ui. qui fuit ſymeõ. q̇ fu
it iuda. qui fuit joſeph
qui fuit iona. qui fuit

Origenes. Cum
autem baptiſatũ do
minum dixiſſet ge-
neracionem domini
exponit non a ſupe-
rioribus ad inferio-
ra deducens. ſed a
xp̃o vſqꝫ ad ipſum
peruenit deum. Vn
de dicit. Et ipſe jhe-
ſus erat incipiens
q̃ſi ãnoruꝫ. xxx. Nõ
enim baptiſatus eſt
et miſterium ſecun-
de generacionis aſ
ſumpſit. tunc dicitᷣ
incepiſſe. ut tu quo
qꝫ priorem natiuita
tem deſtruas. et in
ſecunda regeneraci
one naſcaris Gre
gorius. Nazianzen9
Eſt ergo conſiderã
dum quis eſſet. qui
baptiſatus eſt. et a
quo. et quando. Mũ
dus ſiquideꝫ et a jo
hanne et iam incep
tis miraculis. ut et
hic ſuſcipiamus do
ctrinam nos premũ
dandi et humilitatẽ
amplexandi. Nam
et imperfectione et
ſpiritalis et carnalꝛ
etatis predicandi.
q̃ꝛ primũ dictũ ſit
bapma ſuſcipiẽtib9

elyachim· qui fuit mel
cha·qui fuit mēna·qui
fuit mathatha ·qui fu
it nathā ·q̄ fuit dauid
qui fuit ieſſe·qui fuit o
beth· qui fuit boos ·q̄
fuit ſalomō qui fuit na
aſon · qui fuit amma
dab·qui fuit aram·qui
fuit eſrom · q̄ fuit pha
res · qui fuit iude · qui
fuit iacob·qui fuit yſa
ac· qui fuit abrahe ·q̄
fuit thare · qui fuit na
chor · qui fuit ſeruth·
qui fuit ragan ·qui fu
it phales·qui fuit heb̄
qui fuit ſale·q̄ fuit cha
inan ·qui fuit arphax
at·qui fuit ſem· qui fu
it noe·qui fuit lamech
qui fuit mathuſalem ·
qui fuit enoch· qui fu
it iared ·qui fuit male
hel·qui fuit chainan·q̄
fuit enos· qui fuit ſeth
qui fuit adam · qui fu
it dei·

et non premunienti
bus ſe per habituꝫ
bonum· Nam et ſi re
laxacionem pecca-
torum faciat bonuꝫ
baptiſmi· Verendū
tamen eſt·ne ad eū-
dem vomitum reuē
tamur · Secundum
dictum eſt aduerſuſ
inſurgenteſ contra
diſpenſatores miſte
rij· Siquid ipſi dig
nitate precellunt ·
Tercium edituꝫ eſt
illis qui de iuuenta
confidunt· et quod
libet tempus arbi-
trantur ad prelacio
nem vel doctrinam
ſpectare Purgatur
iheſus et tu purga
cionem contemnis a
iohanne·actu in tu-
um monitorē inſur
gis tricenarius tu au
tem docendo ſenio-
res lanuginem pre
uenis· Sꝫ aſſunt da
nielis et ſimilium ex
empla in ore · Nam
quilibet nouus ad
reſpondendum pa-
ratus eſt· Non ē au-
tem lex eccleſie ·qđ
raro cōtingit· eo ꝙ
nec vnica hyrundo
ver ſtatuit· Chri
ſoſtomus· Vel idcirco vſqꝫ ad illam etatem que cū
cta peccata recipit· expectat totam legem pficiēs
ne quis dicat ·ꝙ ideo legem ſoluit ꝙ eam non po-
terat conſumare· Grecus· Ob hoc eciam tricena
rius accedit ad baptiſma· ut oſtendat ꝙ ſpiritalis
regeneracio viros parit perfectos ſecundum ſpi-
ritalem etatem· Beda· Poteſt eciam tricena-
lis baptiſati ſaluatoris etas · noſtri eciam baptiſ-
matis ſeminare miſterium propter fidem· ſ· trini-
tatis et operacionem decalogi· Gregorius· Bap
tiſandum eſt tamen infantulos ſi neceſſitas vrge-
at· nam vtilius eſt inſenſibiliter ſanctificari· ꝙ nō
ſignatos tranſmigrare· Sed dices · Xp̄us tricena
rius baptiſatur cum deus eſſet· tu vero iubes acce
lerare baptiſma, cum dixiſti deus· ad obiectum ſol
uiſti· ipſe non indigebat purgamine nec aliqđ im
minebat ei periculuꝫ dum differret baptiſma ·at ti
bi in paruum non redundat piaculum · ſi tranſmi-
gres in corrupcione natus· non autem incorrupci
onis veſte indutus · Et quidem bonum eſt baptiſ-
mi mundiciam cuſtodire · ſed pocius eſt interdum
pauliſper maculari· ꝙ gracia carere omnino
Cirillus· Licet tamen xp̄us ſecundum carnem
careat patre· ſuſpicabantur aliqui eum patrem ha

bere· Vnde ſequitur· ut putabatur filius ioſeph
Ambroſius· Bene ut putabatur · Qui vere nō
erat· Sed ideo putabatur· quia eum maria que io-
ſeph viro ſuo erat deſponſata· genuerat· Cur au
tem ioſeph magis ꝙ marie generacio deſcribitur·
cum maria de ſpiritu ſancto genuit xp̄m· et ioſeph
a generacione domini videatur alienus· Dubitare
poſſemus niſi conſuetudo nos inſtrueret ſcriptu-
rarum· que ſemper viri originem querat · maxime
cum in ioſeph eciam origo ſit marie· Nam cum vir
iuſtus fuerit ioſeph· vtiqꝫ ex tribu ſua et ex patria-
ſua accepit vxorem· Itaqꝫ et cenſus tempore· aſcē
dit ioſeph de domo et de patria dauid ut profite-
retur cū maria vxore ſua· q̄ ex ea domo et ex eadeꝫ
patria profeſſionem defert · Vtiqꝫ eiuſdem tribus
et eiuſdem patrie ſe eſſe deſignat · Vnde generacō
nem ioſeph explicans ſubdit · Qui fuit hely ·illud
autem aduertamus ꝙ ſanctus matheus iacob qui
fuit pater ioſeph filium· Nathan eſſe cōmemorat·
Lucas vero ioſeph cui deſponſata fuit maria· fili-
um hely eſſe deſcripſit· Quomō vnius duo patres
ſ· hely et iacob eſſe potuerunt· Gregorius· na
zian· Dicunt autem quidam ꝙ vnica eſt ſucceſſio a
dauid vſqꝫ ad ioſeph· licet diuerſis nominibus ab
vtroqꝫ euangeliſta narratur · Sed hoc abſurde fa
tentur· quoniam inicium huius generacionis duos
fratres obtinuit nathan· ſ· et ſalomonem· vnde ge
neraciones diuerſimode profluxerunt· Euſe-
bius · Ipſorum ergo verborum ſentencie intelle-
ctum attencius explicemus· Si eīn approbante ma
theo ioſeph eſſe filiuꝫ iacob ·Lucas ſimiliter appro
baſſet ioſeph eſſe filium hely· eſſet aliqua contrōu
ſia· Ceterum cum approbante matheo lucas pluriū
opinionem declararet ·non propriam dicens ut pu
tabatur· non arbitror aliquod relinqui dubiū· Cū
enim eſſent inter iudeos diuerſe opiniones de xp̄o
et omnes reducerent ipſum ad dauid ·propter pro
miſſiones ei factas· Plurimi autem aſſererent xp̄m
a dauid eſſe futurum· per ſalomonem et alios re-
ges· Quidam hanc opinionem vitabant· eo ꝙ plu
rima de regibus dicuntur enormia · Et quia de ie-
chonia iheremias dixit · ꝙ non orietur ſemen ex eo
collocandum in ſede dauid· quorum opinionem o
memorat lucas ſenciens enarrare matheum qualis
eſſet veritas generacionis· Et hec eſt prima racio
Eſt et alia profundior · Matheus enim cū incipet
ſcribere ante concepcionem marie et carnalem na-
tiuitatem iheſu· opportune velut in hyſtoria pre-
mittit carnalem progeniem· vnde et generacionē
a ſuperioribus deriuat deſcendens· Cum enim ver
bum dei carnem acciperet deſcendebat· Sed lucas
ad factam per lauacrum regeneracionem proſilit·
et ibi aliam generum ſucceſſionem exponit · et ab
imis ad prima ſubleuans et pariter· et peccatorum
quos narrauit matheus memoriam abdicat ·eo ꝙ
quicumqꝫ in deo renaſcitur· fit alienus a criminoſis
parentibus dei filius factus· et eorum qui ſecundū
deum vitam duxerunt honeſtam · Sic enim abrahe
dictum eſt· tu proficiſceris ad patres tuos· non q̇-
dem carnales ſed in deo patres· propter ſimilitu-
dinem honeſtatis· igitur ei qui in deo naſcit̄ aſcri-
bit parentes qui ſunt ſecundum deum p eq̇paranciā

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

morum· Auguſtinus de que·no·et ve·teſtam
ti·Vel aliter matheus a dauid per ſalomonē deſcē
dit ad joſeph· Lucas vero ab hely qui tēpore fu-
it ſaluatoris aſcendit per traducē nathan filij da
uid et hely et joſeph iunxit tribum oſtendens vni9
generis eſſe vtrumqꝫ·ac per hoc non ſoluꝫ joſeph
filium eſſe ſaluatorem·ſed et hely ·Ipſa enim raci
one qua joſeph filius dicitur eſſe ſaluator· ipſa e-
ciam eſt et hely filius et ceterorum omnium qui de
eadem tribu ſunt·hinc eſt· quod dicit apoſtolus·
quorum patres et ex quibus xp̄us ſecundum car-
nem· Auguſtinus de queſtionibus euangeli-
ſtarum·Vel tres cauſe occurrunt·quarum aliquaꝫ
euangeliſta ſecutus ſit· aut enim vnus euāgeliſta
patrem eius a quo genitus eſt nominauit· alt̄ ve-
ro vel auum maternum vel aliquē de cognatis ma
ioribus poſuit· aut vnus erat joſeph natura" pa-
ter et alter eum adoptauit·aut more iudeorum cuꝫ
ſine filijs vnus deceſſiſſet·eius vxorē propinquuſ
recipiens filium quem genuit·propinquo mortuo
deputauit· Ambroſius·Tradit̄ enim nathan
qui a ſalomone genus duxit·Jacob generaſſe fili-
um·et vxore ſuperſtite deceſſiſſe· quā poſtea mel
chi accepit vxorem·ex qua generat9 eſt hely·Rur
ſus hely fratre iacob ſine liberis decedente·copula
tus eſt fratris vxori et generauit filium joſeph ·q̄
iuxta legem jacob filius dicitur· quoniam ſemē fra
tris defuncti iuxta legis veteris ſeriem ſuſcitabat
Beda·Vel aliter jacob fratris hely ſine libe-
ris defuncti vxorem de mandato legis accipiēs ge
nuit joſeph natura quidem germinis filium ſuum·
ſecundum vero legis preceptum efficitur filius he
ly· Auguſtinus de con·no·et ve· teſtamenti·
probabilius enim intelligimus lucam adoptantis
originem tenuiſſ·qui noluit joſeph genitum dice-
re ab illo cuius filium eſſe narrauit·Commodius ei
filius dictus eſt a quo fuerat adoptatus q̄ꝫ diceře
tur ab illo genitus·cuius carne nō erat natus ·Ma
theus autem dicens abraham genuit yſaac· Yſaac
autem genuit jacob·atqꝫ in hoc verbo quod eſt ge
nuit·perſeuerans·donec in vltimo diceret ·Jacob
autem genuit joſeph·ſatis expreſſit ad eum ſe pa-
trem pduxiſſe originem generacionꝫ a q̄ joſeph ñ
adoptatus ſed genitus erat· Quamq̄ ſi eciam ge-
nitum lucas diceret joſeph ab hely·nec ſic nos hoc
verbum perturbare deberett· Neqꝫ enim abſurde
quiſqꝫ dicitur non carne ſed caritate genuiſſe·quē
ſibi filium adoptauit · Merito autem lucas adopcō
nis originem ſuſcepit·quia per adopcionem effici-
mur filij dei· Per carnalem vero generacionem fi-
lius dei pocius propter nos filius hominis factus
eſt· Chriſoſtomus· Quia vero hec pars euan
gelij conſiſtit in ſerie nominum· nihil preciofū ex-
inde acquiri exiſtimant· Ne igitur hoc paciam̄·ex-
periamur eciam hunc paſſum ſcrutari· Eſt enim ex
nudis nominibus copioſum haurire theſaurum qꝛ
plurium rerum indicatiua ſunt nomina·nam et diui
nam clemenciam et oblatas a mulieribus graciarū
actiones ſapiunt ·Cum enim filios impetrabāt·no
men imponebant a dono· Glo · Interpretat̄
igitur hely deus meus vel ſcandens·Qui fuit ma-
thas id eſt donans peccata · Qui fuit leui id ē ad-

ditus· Ambroſius·Pulchre lucas quando fi-
lios jacob non poterat plures comprehendere·ne
extra generaciones euagari ſuperflua ſerie vide-
retur· licet in alijs·i·longe poſterioribus· Patri-
archarum tamen antiqua nomina non pretermit-
tenda arbitratus eſt joſeph·jude ſymeonis et leui
quatuor enim genera in his cognoſcimus fuiſſe v-
tutum·In iudea paſſionis dominice per figurā mi
ſterium prophetatum· In joſeph· preceſſiſſe caſti
tatis exemplum · In ſymeone vindictam pudoris·
in leui officium ſacerdotis·Vnde ſequitur·Qui fu-
it melchi id eſt rex meus·Qui fuit jane id eſt dext̄·
Qui fuit joſeph·i·accreſcens·Fuit autem alius iſte
joſeph ·Qui fuit mathathie·i·donuꝫ dei vel aliqñ
Qui fuit amos·i·onerās vel onerauit ·Qui fuit na-
um·i·conſolacio vel conſolator·Qui fuit helly·i·
adiuua me ·Qui fuit nagge·i·meridies vel meridi
anum·Qui fuit naat·i·deſiderium· Qui fuit matha
thie ut ſupra·Qui fuit ſemei·i·obediens · Qui fuit
joſeph·i·augmentum· Qui fuit iuda·i·confitens·
Qui fuit johanna·i· dominus vel gracia eius vel
dominus miſericors · Qui fuit reſa·i miſericors·
Qui fuit zorobabel·i·princeps vel magiſter baby
lonis·Qui fuit ſalatiel·i·peticio mea deus· Qui fu
it neri·i·lucerna mea ·Qui fuit melchi·i·regnū me
um·Qui fuit addi·i·robuſtus vel violentus· Qui
fuit coſā·i·dominans · Qui fuit helmadam ·quod
eſt dei menſura · Qui fuit her·quod eſt vigilans ꝟ
vigilia vel pelliceus · Qui fuit jheſu quod eſt ſal-
uator·Qui fuit elyezer·i·deus meus adiutor · Qui
fuit joram·i·dominus exultans vel exaltans · Qui
fuit mathat ut ſupra·Qui fuit leui·ut ſupra · Qui
fuit ſymeon·i· audiuit triſticiam vel ſignum · Qui
fuit juda ut ſupra · Qui fuit joſeph ut ſupra · Qui
fuit jona·i·columba vel dolens·Qui fuit elyachim
quod eſt dei reſurrectō·Qui fuit melcha·i·rex ei9
Qui fuit menna·quod eſt viſcera mea·Qui fuit ma
thathia·i·donum·Qui fuit nathan·i·dedit vel dā
tis· Ambroſius·per nathan autem expreſſam
aduertimus prophecie dignitatem ut quia vnus
omnia xp̄us jheſus in ſingulis quoqꝫ maiorib9 ge
nera virtutum diuerſa precederent·Sequit̄·Qui
fuit dauid· Origenes·Dominus deſcendens in
mundum aſſumpſit peccatorum hominum perſonā
et naſci voluit de ſtirpe ſalomonis ut r̄fert mathe
us cuius peccata ſcripta ſunt et ceterorum ex qui-
bus multi fecerunt maluꝫ in conſpectu dei·Qui ve
ro aſcendit et ſecundo per baptiſmum ortus eē de
ſcribitur·ut refert lucas· non p ſalomonem· ſed p
nathan naſcitur qui arguit patrem ſuper vrie mor
te ortuqꝫ ſalomonis· Auguſtinus in libro re
tracta·dicendum autem q̄ huiuſmodi nominis p-
pheta arguit dauid·ne putetur idem fuiſſe homo
cum alter fuerit · Gregorius·Nazian·Sed ad
dauid·vltra ſecunduꝫ vtrumqꝫ euangeliſtam ē ge
neris proceſſus indiuiſibilis·Vnde ſequitur· Qui
fuit ieſſe· Gloſa · Interpretatur dauid manu
fortis·Jeſſe incenſum·Sequitur ·Qui fuit obeth·
quod eſt ſeruitus·Qui fuit boos· quod eſt fortis·
Qui fuit ſalomon·quod eſt ſenſibilis vel pacificus
Qui fuit naaſon quod eſt auguriuꝫ vel ſerpentin9
Qui fuit aminadab·i· populus voluntarius · Qui

fuit aram· quod eſt erectus vel excelſus · Qui fuit
eſrom· i· ſagitta· Qui fuit phares quod eſt diuiſio
Qui fuit iude· i· confitens· Qui fuit jacob quod eſt
ſubplantator· Qui fuit yſaac qđ eſt riſus vel gau=
dium· Qui fuit abraham quod eſt pater multaruʒ
gencium vel videns populum· Chriſoſtom9
Matheus quidem tanq̃ qui iudeis ſcribebat· nihil
ſtuduit vlterius ſcribere· niſi q̃ ab abraham et da
uid xp̄us proceſſerat· hoc enim maxime placabat
iudeos· Lucas vero ſicut qui omnibus comuniť lo=
quebatur vlterius protendit ſermonem attingẽs
vſq̃ʒ ad adam· Vnde ſequitur· Qui fuit thare

Glo'a Quod interpretatur exploracō ſiue ne
quicia· Qui fuit nachor· quod eſt requieuit lux · Qui
fuit ſeruth· quod eſt corrigia vel comprehendens
lorum vel perfectio · Qui fuit ragan quod ẽ egro
tus vel paſcens · Qui fuit phales · quod eſt diui=
dens vel diuiſum· Qui fuit heber quod eſt tranſit9
Qui fuit ſale· quod eſt tollens· Qui fuit chaynan·
quod eſt lamentacio vel poſſeſſio eorum· Be
da· Nomen et generacio chaynan iuxta hebraicam
veritatẽ neq̃ʒ in geneſi neq̃ʒ in v̈bis dierꝝ inueniť
Sed arfaxat ſelaa vel ſale filium nullo interpoſi=
to genuiſſe phibeť· Scito ğ lucam hanc gñacio=
nem de· lxx· inť p̄retũ edicōne ſumpſiſſe· vbi ſcrip=
tum eſt· q̃ arphaxat· c· xxxv· annorũ genuerit cai
nan· et ipe caynan cũ· xxxv· fuerit ãnorum genue=
rit ſela· Sequiť qui fuit arphaxat· Glo· Quod
eſt ſanans depopulacōneʒ· qui fuit ſem· qđ eſt no
men vel nominatus· Qui fuit noe qđ eſt requies

Amb· Noe quidẽ iuſti inť dominicas gñaciones
comemoracō non debuit p̄termitti· ut q̄ edifica=
tor eccleſie naſcebať· cum ſui generis autorẽ pre
miſiſſe videať· q̄ eaʒ in typo ante fũdauerat· Qui
fuit lamech· Glo· qđ eſt humiliatũ vel pcucien
tem pcuſſum vel humiľ· Qui fuit mathuſaleʒ qđ
eſt mortis emiſſio vel mortuus et interrogauit

Amb· Huius vltra diluuiũ numeranť anni· ut q̃
niam ſolus ẽ xp̄us vn9· cuius vita nullã ſentit eta=
tem· in maioribus q̃ʒ ſuis non ſenſiſſe diluuia vi de
retur· Qui fuit enoch· et h̃ pietatis domice et diui
nitatis manifeſtũ indicium eſt· eo q̃ nec mortẽ ſen
ſerit dñs et ad celum remeauerit· cuius generis au
tor raptus ad celum eſt· Vñ manifeſtũ eſt xp̄m po
tuiſſe non mori· ſed voluiſſe· ut no bis mors illa p
deſſet· et ille quidem raptus ne malicia mutarꝫ cor
eius· dñs autem quem malicia ſeculi mutare ñ po=
terat· eo vnde venerat· nature ſue maieſtate reme
auit· Beda· Pulchre autẽ a baptiſato dei filio
vſq̃ʒ ad deum patreʒ aſcendenſ· lxx· gđu enoch po
nit· qui dilata morte tranſlatus eſt in padiſum ut
ſignificet eos qui in gr̃am adopcōnis filiorꝝ ex aq̃
et ſpiritu ſancto regñantur· interim poſt corpis
abſolucōnem eternã ſuſcipiẽdos in requiẽ · Sep=
tuagenarius eñ ꝑpť ſeptimã ſabbati· illorũ req=
em ſignificat· qui iuuante dei gr̃a decalogũ legis
impleuerunt· Glo· Interp̄tať autẽ enoch dedica=
cio· Qui fuit iared qđ eſt defendens ſiue cotinens·
Qui fuit malaleel qđ eſt laudatus dei vel laudans
deum· Qui fuit caynan ut ſup̄· Qui fuit enos· i· ho=
mo deſperãs vel violentus· Qui fuit ſeth qđ ẽ po
ſicio· ſiue poſuit· Amb· Seth poſterior filius a=
de non ſileť· ut cũ due ſint populi gñaciones ſig ̃fi=
careñť in typo in poſteriore pocius q̃ in p̄ore ge
neracōne xp̄m numeranđ· Sequiť· Qui fuit adam·

Glo· Qđ eſt homo vel terren9 vel ind gẽs· Qui
fuit dei· Amb· Quid pulchri9 potuit conuenire·
q̃ ut ſancta gñacō a dei filio inciperet et vſq̃ʒ ad dei
filium duceretť· creatuſq̃ʒ p̄cederet in figura ut na
tus in veritate ſequereť· ad y agimẽ fact9 p̄iret·
ꝑpť quẽ dei ymago deſcenderꝫ· Putauit eciaʒ lu=
cas ad deuʒ xp̄i originẽ referendã· q̃ ver9 xp̄i ge
nerator de9 ſit· vel ſm gñacionẽ veram pater· vel
ſm lauacrꝝ et regñacionem miſtici autor muneris
Et ideo non a p̄mo gñacionem eius cepit deſcribe
re· ſʒ poſtea q̃ bap̄ma eius explicuit· ut et ſcđm na
turã et ſm gr̃am dei filiũ demonſtrarꝫ· Qđ autem
euidencius diuine gñacionis indiciũ· q̃ qđ de gña
cione dictur9 patrẽ premiſit loquentẽ· Tu es fili9
me9 dilect9 Aug· de con· euã · Satis eciã p h̃ de
monſtrauit· ñ ſe ioco dixiſſe joſeph filiũ hely q̃ de
illo genitus· ſʒ q̃ ab illo pocius illi fuerit adopta=
tus· cũ eciã ipſuʒ adam filiũ dixit cũ ſit fact9 a deo
ſʒ p gr̃am (quã poſtea peccando amiſit) tanq̃ filiuſ
in padiſo conſtitut9 ſit· Theo· ideo eciã gñaci=
onẽ finit in deũ· ut addiſcam9· q̃ qui i medio ſunt
patres xp̄us ad deũ eriget· et filios dei faciet· ut
eciã crederetť· xp̄i gñacio ſine ſemie fuiſſe· q· d· Si
non credis q̃ ſcđus adã fact9 ſit ſine ſemie· deuen=
as ad p̄mum adam· inuenies eũ abſq̃ʒ ſemie factũ a
deo Aug· de con· euã · Et mathe9 quidẽ ſig ̃fica=
re voluit dñm deſcendentẽ ad n̄ram mortalitatem·
Ideo gñaciones ab abrahã vſq̃ʒ ad xp̄i natiuitatẽ
deſcendẽdo comemorauit ab inicio euãgelij ſui· Lu
cas autẽ non ab inicio· ſʒ a baptiſmo xp̄i gñacio=
nes narrat· nec deſcendendo · ſʒ aſcendẽdo tanq̃ ſa
cerdotẽ expiandis peccatis magis aſſignãſ· vbi te
ſtimoniũ phibuit d i· ẽs· Ecce q̃ tollit peccata mun
di· Aſcendẽdo autẽ peruenit ad deũ cui mũdati et ex
piati reociliañ Amb· Nec ſic euãgeliſte diſcre=
pare videanť· qui veterẽ ordinẽ ſũt ſecuti · Nec mi
reris ſi ab abrahã plures· ſm lucã ſucceſſiones vſ=
q̃ʒ ad xp̄m ſũt pauciores ſm matheũ· cũ p alias p=
ſonas gñacionem fatearis eẽ decurſam· Poteſt eñ
fieri ut alij longeuã tranſegerint vitã· alterius ve
ro gñacionis viri i matura etate deceſſerint· cũ vi
deamus q̃ plures ſenes· cum ſuis nepotib9 viuere
alios vero viros ſtatim filijs obire ſuſceptis·

Aug· đ con· euã· Cōuenientiſſime aũt lucas bap=
tiſato dño gñaciones p· lxxvij· pſonas ſurſũ ver=
ſus numerat nã et aſcendẽs ad deũ· cui p peccato=
rum obliuionẽ reconciliañ expreſſus eſt et p bap=
tiſmũ fit homini omniũ remiſſio peccatorum· q̃ illo
numero ſignificať· nam vndecies ſeptem · ſeptua=
ginta· et ſeptem ſũt · In denario autẽ pfectio beati
tudinis eſt· quod tranſgreſſio denarij deſiğt pec=
catum p ſup biam plus aliquid haberi cupientis ·
H̃ autẽ ſepcies ꝑpterea ducitur· ut motu hominis fa
cta ſig ̃ficetur illa tranſgreſſio· Ternario eñ nume
ro incorporea pars hominis ſig ̃ficatur· quaternario
vero corpus· motus autẽ in numeris non exprimi
tur cum dicimus vnum duo tria ſed cum dicimus ſe
mel bis ter· Vnde p ſepcies· xi· ſignificatur motu
hominis facta tranſgreſſio·

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

CAPITVLVM ·IIII·

Ihesus aūt plenus ſpiritu ſancto regreſſus eſt a iordane·et agebatur in deſertum in ſpū·xl·diebuſ et temptabatur a diabolo et nichil manducauit in illis diebus·Et conſumatis illꝭ eſuriit·Dixit autem illi diabolus Si filius dei es·dic lapidi huic vt panis fiat·et reſpōdit ad illū ihūs·ſcriptū eſt·Non in ſolo pane viuit hō ſed in omni verbo dei·

Theophilꝰ· Poſt baptiſmū xp̄us temptatur innuēs nobis ꝙ poſtꝗ̄ erimus baptizati temptaciones imminent nobis· Vnde dicitur· Ihesus autē plenus ſpū ſancto regreſſus eſt a iordane

Ciril·Dudum dixit deus nō permanebit ſpūs meus in hominibus iſtis eo ꝙ ſūt caro· Vbi vero regeneracione per aquaꝫ et ſpiritū ditati ſumus·facti ſumus diuine nature participes·Per ſpūs autē participacionem primogenitꝰ aut ī multis fratribꝫ primus recepit ſpūm qui et ſpiritus dator eſt vt eciam ad nos per ipſū perueniat gracia ſpiritꝰ ſancti· Orige·Quando igitur legis ihesum plenū ſpiritu ſancto ·et in actibus ſcribitur de apoſtolis ꝙ repleti fuerint ſpū ſancto·vide ne equales putes eſſe aplos ſaluatori Quomodo enim ſi volueris dicere·Hec vaſa plena ſunt vino vel oleo·non ſtatim dices ꝙ equali menſura ſunt plena·ſic et ihesus et paulus pleni erant ſpū ſancto·ſed vas pauli multominꝰ erat ꝗ̄ ihesu·et tamē erat ſcdum menſurā ſuā vtrunqꝫ repletū·accepto itaqꝫ a ſaluatore pleno ſpū ſancto baptiſmo qui ſup eum in ſpecie columbe de celis venerat ducebatᷣ a ſpiritu quia quotquot ſpū dei ducūtur·hij filij dei ſunt iſte autē ſupra oēs ꝓprie filius dei erat· Beda· Ne cui autē veniret in dubiū a quo ſpiritu ductū ſiue expulſū·alij euangeliſte dicerēt in deſertū·cōſulte lucas demū intulit· Et agebatᷣ in deſertum ſpiritu·xl·diebus·ne quid contra eum valuiſſe ſpūs putaretᷣ immundus·qui plenus ſpū ſancto quecūqꝫ volebat agebat· Grecꝰ·Si vero nos arbitrio ꝓprio noſtrā vitam diſponimus·quomodo ipe trahebatᷣ inuitꝰ·ꝙ ergo dicitᷣ agebatur ſpiritu·huiōi habet intellectum ſpōte ſpiritalem duxit conuerſacionē ·vt locū exhiberet temptanti

Baſilius· Non enim verbo ꝓuocans inimicū ſed ope viſitans querit deſertū· delectatᷣ eñ diabolꝰ in deſerto·non patitᷣ eſſe in vrbibus·ↄtriſtat ipm cōcordia ciuiū· Ambro· Agebatᷣ igitᷣ in deſertū ↄſilio vt diabolū ꝓuocaret·Nam niſi ille certaſſet non michi iſte viciſſet·miſterio·vt illū adam de exilio liberaret ·qui de paradiſo in deſertū eiectꝰ eſt exemplo·vt oſtēderet nobis diabolum ad meliora tendentibꝫ inuidere et tūc magis eſſe cauēdum·ne miſterij graciā deſerat mentis infirmitas·Vnde ſequitur·Et temptabatᷣ a diabolo· Ciril·Ecce factus eſt in athletis iubens agones deus in hijs qui coronat ſanctoꝝ vertices· Grego·iij·moralium Hoſtis tamē noſter mentē mediatoris dei et hoīm temptaciōe quaſſare nō valuit· Sic eñ dignatus eſt temptaciōes exterius ſuſcipe ·vt tñ eius mens interius diuinitati inherēs inconcuſſa ꝑmaneret·

Orige· Temptatᷣ autē ihesus a diabolo·xl·diebꝫ et que fuerint temptamēta neſcimꝰ· que ideo forſitan ꝑtermiſſa ſunt·qꝛ maiora erant·ꝗ̄ vt litteris crederentᷣ· Baſi·Vel dominus ꝑ quadragenā in temptatus manſit·Nouerat eñ diabolus ꝙ ieiunabat·et nō fameſcebat·et ideo non audebat accedē Vnde ſequitᷣ· Et nichil manducauit in illis diebus Ieiunauit ſiquidem oſtendēs ·ꝙ illi qui ſe vult ad pugnas temptacionū accingere ſobrietas eſt neceſſaria· Ambro·Tria igitᷣ ſunt que ad vſū ꝓficiunt ſalutis humane·ſacramentū·deſertū·ieiuniū Nemo niſi qui legittime certauerit coronatᷣ·Nemo autem ad certamen virtutis admittitur·niſi prius ab omnibꝫ ablutus maculis delictoꝝ gracie celeſtis munere ↄſecretᷣ· Grego·Quadraginta ſiquidem diebus ieiunauit nichil manducās ·erat enim deus·nos aūt ieiuniū poſſibilitati ꝓporcionamus·licet zelus aliquibus ꝓgredi ſuadeat vltra poſſe·

Baſi·Sed tamē non ſic vtendū eſt carne·vt per egeſtatē alimti naturalis vigor eius ſoluatᷣ ·neqꝫ vt ad vltimatū torporē intellectus vrgeatᷣ ꝑ diſſolucionis exceſſuꝫ· Vnde dñs noſter ſemel hoc pegit·Sed per totū ↄſequens tempꝰ ordine debito gubernauit corpꝰ·et ſimiliter moyſes et helias· Chriſ·Valde autē prudenter factū eſt·ꝙ in ieiunando eorum nō exceſſit numerū·ne ſcꝫ putaretur apparenter veniſſe non aūt recepiſſe veram carnē aut ꝑter humanā eſſe naturā· Ambro·Quadraginta aūt dieꝝ miſticum numeꝝ recognoſcis ·tot enim diebus aquas abiſſi effuſas eſſe meminiſti·et tot ieiunio dieꝝ ſanctificato refuſa celi ſerenioris oſtendit clemenciā· tot ieiunio dieꝝ moyſes ꝑcepcionē legis emeruit·tot annos in heremo cōſtituti patres panē angeloꝝ conſecuti ſunt· Augꝰ·de con·euan·Numerus aūt iſte laborioſi huiꝰ tempis ſacramentū quo ſub diſciplina regis xp̄i aduerſus diabolū dimicamus·Hic eñ numerus tꝑalem vitā ſignificat·tempa eñ annoꝝ quadriptitis vicibus currūt·Quadraginta autē quater habent decem·Porro ipſa decē ab vno vſqꝫ ad quatuor ꝓgrediente numero ↄſumantᷣ·Quod declarat ꝙ·xl·dierū ieiuniū hoc eſt humiliacionē anime ↄſecrauit et lex et ꝓphete ꝑ moyſen et heliā ·et euāgelium ꝑ ipſius domini ieiuniū · Baſi·Verū qꝛ non eſurire ſupra hominē eſt·aſſumpſit dñs paſſionē famis indicans eam non eſſe peccatū ·et ↄceſſit ·cum voluit nature humane que ſua ſūt pati et agere·Vnde ſequitur et conſūmatis illis eſuriit·non coactus ad neceſſitatem que ꝑeſt nature·ſed quaſi ꝓuocans diabolū ad duellū·Senciens eñ diabolus qꝛ vbi fames·ibi imbecilitas·aggreditᷣ ad temptandū et ꝗ̄ſi temptacionum excogitator·Famem xp̄o pacienti·ſuadebat lapidibus appetitū ſedare·Vnde ſequitᷣ·Dixit autē illi diabolꝰ·ſi filius dei es· dic lapidi huic vt panis fiat· Amb·Tria ꝑcipue docemur tela eſſe diaboli quibus ad conuertendā mentē hoīs conſueuit armari·Gule vnū·aliud iactantie·Tercium ambiciōis· Inde ergo cepit·vnde iam vicit ſcilicꝫ adam·Diſcamus igitᷣ cauere gulā·cauere luxuriam

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

q̄ꝛ telū eſt diaboli· Sȝ q̄d ſibi vult tal̄ ſmo ſi filiꝰ
dei es· n̄ q̄ꝛ cog̃uerat d̄i filiū eſſe venturū ſ; veniſſe
ꝑ hāc īfirmitatē corpis n̄ putābat· Aliud explo
rantis· aliud tēptantis· iō ꝓfiteř ſe credē· ⁊ hoī
conař illudē· Orige· Rogato aūt patre a filio
panē nec dāte lapideȝ ꝓ pane iſte q̄ſi aduerſariꝰ
et fallax ꝓ pane dat lapidē· Baſi· Suadebat q̄
deȝ lapidibꝰ appetitū ſedare· ſ; ē ꝑmutare deſide
riū ab alimēto naturali ad exīntiaȝ ꝑter naťaȝ·
Orige· Puto eē q̄ vſq; hodie lapidē diaboluꝰ oſtē
dit· ⁊ hortať ſingulos ad loquendū· dic vt lapis
iſte panis fiat· Si videris hereticos dogmatuȝ ſuo
rū mendatiū ꝓ pane comedē· ſcito lapidē eoꝝ eē
ſermonē quē mōſtrat ei diabolꝰ· Baſilius· Diſ
ſipator aūt temptatōnū xp̄s· nō repellit a naťa
famē· Vn̄ ſequiť· Et rn̄dit ad illū ihs· ſcriptū eſt
q̄ꝛ nō in ſolo pane viuit homo· ſ; in omi verbo dei
Theophi· Quaſi dicēt· nō ſolis panibꝰ hūa
na naťa ſuſtentať· ymo ſufficit verbū dei ad nutri
endū vniuerſā naťaȝ humanā· Taliter paſtus eſt
iſrahelitic9 ꝑpl'us colligēs ānis· xl· manna ⁊ gau
dens volatiliū ꝑda· Diuino ꝯſilio helias conuiuas
habuit coruos· Heliſeus herbis agreſtibꝰ ſocios
nutriuit· Ciril· Vel aliť· Terrenis cibis terre
nū noſtꝝ alitur corpꝰ· anima v̄o rōnalis diuino
verbo vigorať ad bonā hitudinē ſpūs· nō em̄ na
turā incorporeā corpꝰ alit· Grego· Vn̄ nō ali
tur virtꝰ pane· nec ꝑ carnes bn̄ ſe habet aīa ⁊ pi
gueſcit· aliȷ̄s epulis vita ſublimis educatur ⁊ cre
ſcit· nutrimentū boni caſtitas panis· ſapiētia pul
mentū· iuſticia potꝰ· impaſſibilis ſtatꝰ delectacō
bn̄ ſapere· Ambro· Vides igiť quo gn̄e vtať
ar moꝝ quo hominē a ſpiritalis nequicie incurſio
ne defendat aduerſū incitamēta gule· Nō em̄ q̄ſi
deꝰ vtitur poteſtate q̄d em̄ michi ꝓderat· Sȝ q̄ſi
hō cōmuni ſibi accepit auxilio vt diuino pabulo
lectōnis intentꝰ famē corpis negligat· alimentū
verbi acquirat· nō em̄ poteſt q̄ verbū ſequiť· pa
nem deſiderare terrenū· humanis em̄ diuina ꝑſta
re nō dubiū eſt· ſimul cū dicit· Nō in ſolo pane vi
uit homo· oſtēdit hominē eſſe temptatū hoc eſt ſu
ſceptionē noſtram· non ſuam diuinitatem·

Et duxit illū diabolꝰ
in monteȝ altiſſimū et
oſtendit ei oīa regna
orbis terre in mom̄to
tp̄is· et ait illi· Tibi
dabo poteſtatē hanc
vniuerſaȝ et gloriā il
loꝝ q̄ꝛ michi tradita
ſūt· ⁊ cui volo do illa
Tu ergo ſi adoraue
ris corā me· erūt tibi
oīa ſubdita· et rn̄dēs
ihēſꝰ dixit illi· ſcriptū
ē· dn̄m deū tuū adora
bis· ⁊ illi ſoli ſeruies·

Theophilus· Pri
mo inimicus xp̄m de
gula tēptauerat· ſicē
et adam· Deīde de cu
piditate ſiue auaricia
in hoc q̄ oſ̄ndit ei oīa
regna mūdi· Vn̄ ſeq̄
tur· Et duxit illū dia
bolꝰ et oſ̄ndit ei omīa
regna orbis terre in
mom̄to tp̄is· Gre
go· in ho· Quid mirū
ſi ſe ꝑmiſit ab illo in
montē duci· q̄ ſe ꝑti
lit etiā a mēbris ipſi
us crucifigi· Theo
phi· Sȝ q̄liter oſten
dit ei omia regna or
bis t̄re· Quidā dicūt
q̄ mēte hec ei oſ̄ndit·
ego aūt dico q̄ ſenſibiliť ⁊ in fantaſia apparē fec̄
Tytus· Vel deſcripſit orbē verbo ⁊ velut q̄n
dam domū intentōni eiꝰ maifeſtat vt exiſtimabat
Ambro· Bene aūt in momēto tp̄is ſecularia et
terrena mōſtranť· nō em̄ tam ꝯſpectus celeritas
indicať· q̄m caduce fragilitas ptātis exp̄miť· In
momēto em̄ cūcta illa ꝑtereūt· et ſepe honor ſecu
li abiȷ̄t anteq̄m venerit· Seq̄tur· Et ait illi· Tibi
dabo ptātem hāc vniuerſā ⁊ gloriaȝ illoꝝ· quia
michi tradita ſūt· et cui volo do illa· Grecus
· In vtroq; mentiebať· neq; em̄ habebat· nec ꝯfer
re poterat· quo carebat· nulliꝰ em̄ obtinet ptātē
ſed ad pugnā eſt aduerſariꝰ delictus· Ambro·
Alibi em̄ legis· q̄ꝛ omis poteſtas a deo eſt· itaq;
a deo eſt poteſtatū ordinacō· a malo ambicō po
teſtatis nec eſt ptās mala· ſ; is qui male vtiť pote
ſtate· Quid ḡ bonū eſt vti poteſtate· ſtudere ho
nori· bonū· ſi deferať nō eripiať· Diſtingue tn̄ ſ;
ipſū bonū· alius em̄ bonus i ſeculo· alius perfecte
virtutis vſus· Bonū eſt em̄ deū querē· ⁊ cogno
ſcende diuinitatis ſtudiū nullis occupat ōibꝰ im
pediri· Quod ſi is q̄ deū querit· ꝓpť fragilitatem
carnis ⁊ mētis anguſtias ſepe temptať· q̄ntomā
gis q̄ ſeculū querit obnoxius eſt· Docem̄ ergo am
bicōnē deſpicere· eo q̄ diabolice ſubiecit poteſta
ti· Tytus· Habet aūt forenſ gracia domeſticū
piculū· et vt dominet aliȷ̄s· ꝑus ſeruit· curuať ad
obſequiū· vt honore donet· ⁊ dū vult eſſe ſublimi
or· ſimulata humilitate fit vilior· Vn̄ ſubdit· Tu
ergo ſi adoraueris corā me· erūt tibi omīa ſubdita
Ciril· Quomō tu cuius ſors eſt inextinguibilis
flāma· q̄liť oīm dn̄o que ſua ſūt· ſpōdes· putaſti
cultorē habere cuiꝰ metu tremūt vniuerſa· Ori
genes· Vel aliť totū· duo reges certatim regna
re feſtinant· peccati rex peccatoribꝰ diabolus· et
iuſticie rex iuſtis xp̄s· ſcienſq; diabolus ad hoc ve
niſſe xp̄m· vt regnū eius tolleret· oſtēdit ei omīa
regna mūdi· Nō quidem regnū pſaꝝ medoꝝ· ſed
regnū ſuū· quō regnaret in mūdo· quō ſcȝ aliȷ̄ re
gneneť a fornicacōe· aliȷ̄ ab auaricia· Et oſtēdit ei
in puncto tp̄is· hoc eſt in p̄nti temporꝝ curſu· q̄ꝛ
ad ꝯpacōnem eternitatis· pūcti obtinet inſtar·
Neq; em̄ neceſſariū habebat ſaluator vt ei diuciꝰ
huiꝰ ſeculi negocia mōſtrareneť· ſ; ſtatim vt acieȝ
luminū ſuoꝝ ad ꝯtemplanduȝ vertit· ⁊ pc̄ta re
gnantia et eos q̄ regnareneť a viciȷ̄s ꝯſpexit· dicit
ergo ad eū· Veniſti vt aduerſꝰ me de impio dimi
ces· adora me ⁊ accipe regnū q̄d teneo· Veꝝ dn̄s
vult quidē regnare· ⁊ q̄ſi iuſticia vt abſq; pecca
to regnet· vult gētes ſibi eſſe ſubiectas· vt ſerui
ant veritati· nec ſic vult regnare cetis· vt ip̄e re
gneť ab alio· Vn̄ ſequiť· Et reſpondens iheſus et
dixit illi· ſcriptū eſt· dn̄m deū tuū adorabis· ⁊ illi
ſoli ſuies· Beda· dicēs diabolus ſaluatori ſi ꝓ
cidens adoraueris me· ecōtrario audit· q̄ ip̄e ma
giſter adorare euȝ debeat q̄ſi dn̄m et deum ſuum·
Ciril· Qualiť aūt ſi ſecunduȝ hereticos filius eſt
creatura· adorator· q̄d crimē inferreť aduerſus
eos· q̄ ſuierūt creature ⁊ nō creatori· ſi filiū ſecū
dū eos creaturā exiſtentē colimꝰ tanq̄m deum·
Origenes· Vel aliter hoc inquit oīs ꝓpterea
michi volo eſſe ſubiectos· vt dn̄m deū adorent· ⁊

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ipſi ſoli ſeruiãt· tu autē a me vis incipe peccatum qđ ego diſſoluturꝰ huc veni· Ciril· Hoc autē mandatū eius tetigit intima· ante aduētū em̄ eiꝰ ipſe vbiqꝫ colebat̄· lex aūt diuina eiciens ipſum a dño vſurpato adorare ſtatuit ſolū eū· q̇ naturalit̄ deus eſt· Beda· Querat aūt aliq̇s quomō cōue niat qđ hic ꝑcipit̄· ſoli dño ſeruiendū· Apł̄i ver bo qui dicit· Per caritatē ſeruite inuicē· Sꝫ i greco dulia intelligit̄ ſeruitus cõmunis hoc eſt ſiue deo ſiue homi exhibita· ſecundū quā iubemur ſeruire inuicem· Latria aūt vocat̄ ſeruitꝰ diuinitatis cultui debita· qua iubemur ſoli deo ſeruire·

Et duxit illū in hieruſalē· et ſtatuit eū ſupˀ pinnaculū tēpli et dixit illi· ſi filiꝰ dei es mitte te hinc deorſum· Scriptū ē em̄ qm̄ angelis ſuis mandauit de te· vt ꝯſeruēt te· et qꝛ in manibꝰ tollent te· ne forte offendas ad lapidē pedē tuū· Et rñdens ihesus ait illi· Dictū eſt· nō tēptabis dñm deū tuū· et ꝯſummata omi temptatōe diabolꝰ rceſſit ab illo vſqꝫ ad tēpꝰ·

Ambroſius Sequitur iactãtie telū quo in ꝓcliue delinquit̄· qꝛ dū homies gloriam v̄tutis ſue iactare deſiderāt· de loco meritoꝝ et ſtatōne recedūt· Vñ dicit̄· et duxit illū in hierł̄m· et ſtatuit eū ſupˀ pinnaculū templi· Origenes· Seq̇bat̄ plane quaſi athleta ad temptatōnem ſpōte ꝓficiſcens· et q̇dam modo loquebat̄· Duc quo vis· et inuenies me in omibꝫ fortōrē Ambro· Iſta ē aūt iactãtia vt dū ſe putat vnuſquiſqꝫ ad altiora ꝯſcendere· ſublimiū vſurpatōne factoꝝ ad iferiora trahatur· Vñ ſequit̄· Et dixit illi· ſi filius dei es· mitte te hinc deorſum· Athanaſius· Nō aūt cōtra diuinitatē certamē diabolꝰ iniit· neqꝫ em̄ audebat Et ideo dicebat· ſi filius dei es· ſꝫ cū homine certamen iniit quē quondā ſeducē potuit· Ambro· Vere aūt diabolica vox eſt· q̄ mentē homis de gradu altiori meritoꝝ ꝑcipitare ꝯtendit· ſimul infirmitatē ſuā diabolꝰ maliciāqꝫ deſignat· qꝛ nemi poteſt nocere· niſi deorſum ſe miſerit· nam q̇ relictis celeſtibꝫ terrena elegit· volūtariū q̇dam ꝑcipiciū vite labentis incurrit· ſimul qm̄ telū ſuū diabolus vidit obtuſum q̄ oīs homines ꝓprie ſubiecerat poteſtati· plus cepit q̄m hominem iudicare· Transfigurat aūt ſe ſathanas velut angelū lucis et ꝯ̄ ſcripturis ſepe diuinis laq̄um fidelibꝫ parat Vnde ſequit̄· Scriptū eſt em̄ qm̄ angelis ſuis mādauit de te· vt ꝯſeruent te· et qꝛ in manibꝫ tollēt te· ne forte offendas ad lapidē pedem tuū· Origenes· Vnde tibi diabole ſcire ꝙ iſta ſcripta ſunt nūquid legiſti ꝓphetas vel diuina eloquia· legiſti quidē· nō vt ipſe ex lectione eoꝝ melior fieres· ſꝫ vt de ſimplici littera eos q̇ amici ſūt littere· interficias· ſcis qui ſi de aliis eius volumibꝫ loqui volueris non decipies· Ambro· Ergo nō te capiat hereticus· qꝛ poteſt de ſcripturis aliq̄ exempla proferre· vtit̄ et diabolus teſtimoniis ſcripturaꝝ· ñ vt doceat· ſꝫ vt fallat· Orige· Vide aūt quomō et in ipſis teſtimoniis verſipellis eſt· vult em̄ minuere gloriā ſaluatoris· quaſi angeloꝝ indigeat auxilio offenſurus pedem niſi eoꝝ manibꝫ ſubleuet̄· Hoc em̄ teſtimoniū nō de xp̄o· ſꝫ ꝯ̄ ſanctis generalit̄ ſcriptū eſt· neqꝫ em̄ indiget angeloꝝ auxilio q̇ maior eſt angelis· Nam pocius diſce diabole ꝙ niſi deꝰ adiuuaret angelos· offenderēt pedem ſuū· et tu ꝓpterea cū fulgure cecidiſti· qꝛ credere in ihm̄ xp̄m dei filiū noluiſti· Quare aūt ſiles· qđ ſequit̄· ſupˀ aſpidē et baſiliſcū ambulabis· niſi qꝛ tu es baſiliſcus· tu draco· tu leo· Ambro· Sed dñs rurſus neqꝫ que de ſe fuerāt ꝓphetizata ad arbitriū diaboli putauit eſſe faciēda· ſꝫ diuinitatis ꝓprie autoritate ſeruata verſucie eius occurrit· vt qꝛ ſcripturaꝝ exemplū ꝑtenderat· ſcripturarū vinceret̄ exemplis· Vñ ſequit̄· Et rñdens ihs ait illi· Dictū eſt qꝛ nō temptabis dñm deum tuū·

Criſ· Diabolicū em̄ eſt ſeipm̄ inicere ad ꝑicula· et temptare ſi eripiat· Ciril· Nō em̄ temptantibus largit̄ deꝰ auxilia· ſꝫ credentibꝫ i eū· Vñ xp̄s temptātibꝫ eū nō oſtēdebat miracula· q̇bus dicebat· generacō praua ſignū querit et non dabitur ei· Criſ· Aſpice aūt quomō nō turbatus ē dñs ꝑmo de ſcripturis humilime cū iniquo diſceptat· et ꝯformeris xp̄o ꝓpoſſe· Nouit diabolꝰ arma xp̄i quibꝫ ſuccubuit· ex māſuetudine eū cepit· ex humilitate deuicit Tu quoqꝫ cū videris hominē effectum diabolū· et tibi obuiantem eo mō deuincas· Doceas aīam tuā formare os cō decens ori xp̄i· ſicut em̄ cū romanus forſan reſidet iudex non exaudiet reſpōſum ignorantis eo modo loqui quo ipſe· ſic et xp̄s niſi ſuo modo loquaris· nō exaudiet te· nec vacabit tibi· Greg̊· niſenus· Legit time aūt pugnanti agonū repit̄ terminꝰ· vel ꝙ aduerſarius ſua ſponte cedat vincenti· vel trino caſu ꝯ̄ponit̄ ſecundū pugnatorie artis decretū· Vñ ſequit̄· Et ꝯſumata omi temptatōe diabolus receſſit vſqꝫ ad tempus ab illo· Ambro· Non dixiſſet ſcriptura omnē temptatōnē ꝯſumatā niſi in tribꝫ ꝑmiſſis eſſet oīm materia ꝯ̄lictoꝝ· qꝛ cauſe temptatōnū cauſe cupiditatum ſunt· ſ· carnis oblectacō· ſpes glorie· auiditas potentie· Athana· Acceſſerat quidē ad eū hoſtis ad vt hominē· nō inueniēs aūt in ipſo antiqui ſui ſemīs ſigna diſceſſit Ambro· Vides ergo ipſū diabolū in ſtudio nō eſſe ꝑtinacem· cedere vere ſolere virtuti· etſi inuidē nō deſinat tñ inſtare formidat· qꝛ frequentius refugit triūphari· Audito itaqꝫ dei nomie receſſit inquit vſqꝫ ad tempꝰ· poſtea em̄ nō temptaturꝰ· ſꝫ apte pugnaturus venit· Theophi· Vel qꝛ de voluntate temptauerat i deſerto· receſſit ab eo vſqꝫ ad tempꝰ crucis· in quo eū erat de triſticia temptaturus· Maximꝰ· Vel diabolꝰ i deſerto xp̄o ſuggeſſerat· ꝑferre mūdi materiā diuino amori· quē dñs retrocedē iuſſit· qđ erat indiciū diuini amoris· vñ poſtea ſatagebat ꝑuaricatorē eū facere dilectōnis ad ꝓximos· et ideo docēte eo ſemitas vite· ꝓuocabat ad illius inſidias phariſeos et ſcribas· vt ad eoꝝ odiū ꝑuertant̄· ſꝫ dñs dilectōnis intuitu quē habebat in eos· mouebat· arguebat beneficia conferre nō ceſſabat· Augꝰ· de con·

euan·Totū autem hoc ſimiliter mathe⁹ narrat·ſ3
nō eodem ordine·vnde incertū eſt qd prius factū
ſit·vtrū regna terre ꝑus demōſtrata ſint ei·ꝗ po
ſtea in pinnā templi leuatus ſit·an hoc ꝑus ꝗ illd
poſtea·nichil tn̄ ad rem dū oīa facta eſſe maiſe
ſtuʒ ſit· Maxim⁹·Ob hoc aūt euāgeliſtarū·hāc
iſte·illā vero ille ꝑmittit·qꝛ inanis gloria ꝗ aua
ricia adinuicē ſeſe gignūt· Orige·Johānes aūt
qꝛ a deo exordiū fecerat dicens· In ꝑncipio erat
verbū·temptatōnem dn̄i non deſcripſit·qꝛ deus
temptari nō poteſt de quo ei erat ſermo·qꝛ vero
in mathei euangelio et in luca generacō hominis
ſcribit̃·et in marco·homo aūt eſt·qꝛ temptat̃·jō
mathe⁹ lucas ꝗ marc⁹ tēptacōʒ dn̄i deſcripſerūt

Et regreſſus eſt ihs
in virtute ſpūs in ga=
lileaʒ·et fama exijt p
vniuerſaʒ regionem
de illo·⁊ ipſe docebat
in ſinagogis illorū et
magnificabat̃ ab oī=
bus·⁊ veīt nazareth
vbi erat nutrit⁹·⁊ in
trauit ſecundū ɔſue=
tudinē ſuā die ſabba
ti in ſinagogā·et ſur=
rexit legere·et tradi
tus eſt ei liber yſa·et
vt reuoluit librū inue
nit locū vbi ſcriptuʒ
erat·ſpūs dn̄i ſup me
ꝓpt̃ quod vnxit me·
euangelizare paupi=
bus miſit me·ſanare ɔ
tritos corde·et predi
care captiuis remiſſi
onē·⁊ viſum cecis·di
mittē ɔtractos·in re=
miſſionē·ꝑdicare an=
nū dn̄i acceptū ⁊ diē
retributōis Et cū pli
cuiſſet librū·reddidit
miſtro et ſedit·⁊ oīm
i ſinagoga oculi erāt
intendētes in eū·Ce=
pit aūt dicē ad illos
qꝛ hodie impleta eſt
ſcriptura hec in auri=
bus veſtris·

Orige· Quia dn̄s
temptatoreʒ vicerat
virtus ei addita eſt·
ꝗntū ſcʒ ad maifeſta
tōnem·Vn̄ dicit̃·Et
regreſſus eſt ihs in
virtute ſpūs in gali
leam· Beda Virtu
tem ſpūs ſigna mira
culorū dicit· Ciril·
Agebat aūt miracl'a
non ab extrinſeco et
ꝗſi acquiſitaʒ habēs
ſpūſſancti graciā ſic
alij ſancti·ſʒ poci⁹ cū
eſſet naturalit̃ filius
dei et ɔſors oīm que
ſūt patris·tanq̄m ꝓ
pria virtute ꝗ opa=
tione vtit̃ ea que eſt
ſpūſſancti· Decebat
aūt ex tūc eū notum
fieri·et humanacōis
fulgere miſterium a
pud eos qui erant d
ſangue iſrael·Jō ſe=
quit̃·Et fama exijt p
vniuerſā regionē de
illo· Beda·Et quia
ſapientia ꝑtinet ad
doctrinaʒ·virtus ve
ro refert̃ ad opera·
vtraqʒ hic ɔiūgunt̃
Vn̄ ſequit̃·Et ipſe do
cebat in ſinagogis e
orū· Sinagoga gre
ce latine dicit̃ ɔgre=
gacō·quo nomie nō
ſolū turbarū conuen
tum·ſed et domuʒ in
qua ad audiēdū ver
bum dei ɔueniebant
iudei appellare ſole=
bant ſicut nos eccle=
ſias et loca ꝗ choros
fidelium vocamus·ve=
rum differt inter ſi=
nagogā ꝗ ɔgregacio·et eccleſiam que ɔuocacō interꝑtat̃·qꝛ ſcʒ et
pecora ꝗ queqʒ res ɔgregari in vnū poſſunt·con
uocari nō poſſunt·niſi rōne vtentia·jdeo noue g̃=
cie ꝓplm ꝗſi maiore dignitate ꝑditum·recti⁹ eccle
ſiam q̄m ſinagogā nominare aplicis doctrinis vi=
ſum eſt·Merito aūt et magficatus a ꝑſentibʒ aſ=
ſeuerat̃ ꝑcedentibʒ factorū dictorū ve indicijs·
cū ſequit̃·Et magficabat̃ ab omibʒ· Orige·Ca
ue aūt ne beatos tm̄ illos iudices·ꝗ te arbitreris
ꝑuatum eſſe xpi doctrina·quia nūc etiam in toto
orbe docet p organa ſua·ꝗ nūc magis glorificat̃
ab omibus q̄m illo tpe quo tm̄ in vna ꝓuincia co
gnoſcebat̃· Ciril·Largitur aūt ſui noticiaʒ illis
inter quos educatus eſt ſcdm carnem·Vnde ſequi
tur·Et venit nazareth vbi erat nutrit⁹· Theo
philus·Vt ꝗ nos doceat prius ꝓprios beneficiare
et docere·deinde et ad reliquos amiciciaʒ ſpargē
Beda·Cōfluebant aūt die ſabbati in ſinagogis
vt feriatis mūdi negocijs ad medicāda legis mo=
nita quieto corde reſiderent·Vnde ſequit̃·Et in
trauit ſcdm ɔſuetudinē ſuam die ſabbati in ſina=
gogam· Ambro·Jta aūt dn̄s ad oīa ſe curua=
uit obſequia·at ne lectoris q̄dem aſpernaret̃ offi
ciū·Vnde ſequit̃·Et ſurrexit legē·et traditus eſt
illi liber yſa·Accepit quidē librū vt oſtēderet ſe
ipſū eſſe qui locutus eſt in ꝓphetis·et remoueret
ſacrilegia ꝑfidorum·qui aliū deum dicūt vetis te=
ſtamenti aliū noui·vel qui iniciū xpi dicunt eſſe d
virgine·Quomō em̄ cepit ex virgine·q̄ ante vgi
nem loquebat̃· Orige·Non aūt fortuitu reuol=
uit librū·et caput de ſe vaticināns repit lectōnes·
ſed hoc ꝓuidentie dei fuit·Vnde ſequit̃·Et vt re
uoluit librū inuenit locū vbi ſcriptū erat·ſpirit⁹
dn̄i ſup me·Xp̄s em̄ eſt q̄ ita ɔmemorat· Atha
naſius·Explicans em̄ nobis cauſam facte in mūdo
reuelatōnis·et ſue humanacōnis hoc dicit·ſic em̄
filius cū ſit ſpūs dator·non recuſat fateri tanq̄m
homo q̄ in ſpiritu dei eijcit demonia·ita nō recu
ſat dicere·ſpūs dn̄i ſup me·ꝓ eo q̄ fact⁹ eſt hō·
Ciril·Similit̃ aūt fatemur eū vnctum fuiſſe in
q̄ntum carnem ſuſcepit·Vn̄ ſequit̃·Propter qd
vnxit me·non em̄ vngitur diuina natura·ſed qd
nobis cognatū exiſtit·ſic etiā et qd dicit ſe miſſuʒ
imputandū eſt humanitati·nā ſequit̃·Euangeli=
zare paupibʒ miſit me· Ambro·Vides t̃nitateʒ
coeternā atqʒ ꝑfectaʒ·ipſū loquit̃ ſcriptura ihm
deū hominēqʒ in vtero ꝑfectū·loquit̃ ꝗ patrem
et ſpiritūſanctū qui cooꝑator oſtēdit̃ qn̄ corꝑali
ſpecie ſicut columba deſcendit in xp̄m· Orige·
Paupes aūt nacōnes dicit·Jſti aūt erāt paupes
nichil oīno poſſidentes·non deū·non legem·non
ꝓphetas·non iuſticiam reliquaſqʒ v̾tutes· Am=
bro·Vel vniuerſalit̃ vngit̃ oleo ſpiritali et v̾tu=
te celeſti·vt pauptatem ɔdicōis humane·the ſau
ro reſurrectōnis ditaret eterno· Beda·Mittit̃
etiā euāgelizare paupibʒ dicens·Beati paupes
qꝛ veſtrū eſt regnū celorū· Ciril·Forſitan enim
paupibʒ ſpū in his oſtendit exhibitū liberale do
num inter omnia dona que p xp̄m obtinent̃·Seq=
tur·ſanare ɔtritos corde·vocat contritos corde
debiles fragilem mentē habentes·et reſiſtere ne=
queuntes inſultibus paſſionū·quibus remedium

ſanitatis ꝓmittit· Baſi· Vel contritos corde
venit ſanare id eſt remediũ dare habentibꝫ cor ɔ
tritũ a ſathana p peccatũ·eo qꝛ p̃ ceteris peccat
cor humanũ ꝓſternit· Beda·Vel qꝛ ſcriptum
eſt·Cor ɔtritum et humiliatũ deus non ſpernit·
ideo miſſum ſe dicit ad ſanandũ ɔtritos corde·ſe=
cũdum illud p̃s·Qui ſanat ɔtritos corde· Sequi
tur·Et p̃dicare captiuis remiſſionẽ· Criſ·Cap
tiuatõis vocabulũ multiplex eſt· Eſt enĩ capti=
uatõ bona·ſicut paulus dicit·Captiuãtes omnes
intellectũ ad obedientiam xp̃i·Eſt et praua et ſen
ſibilis q̃ eſt a corpalibꝫ hoſtibꝫ· ſed deterior eſt i
telligibilis· de qua hic dicit·Fungiť ei peccatũ
peſſima tirannide·precipiẽs mala et obedientes
ɔfundens·ab hoc intelligibili carcere nos xp̃us
eripuit· Theophi· Poſſunt aũt et hec de mor=
tuis itelligi·qui captiui exiſtẽtes ·ſoluti ſunt ab
inferni dño p xp̃i reſurrectõnem·Sequiť· Et vi=
ſum cecis· Ciril·Profluentes enĩ a diabolo tene
bras in corda humana·Xp̃s q̃ſi ſol iuſticie remo=
uit·faciens homines filios nõ noctis et tenebraꝝ
ſed lucis ⁊ diei·Qui enĩ aliq̃n errabant pceperũt
iuſtoꝝ ſemitas·Sequiť· Dimittere ɔfractos i re
miſſionẽ· Orige·Quid enĩ ita fractũ atqꝫ colli
ſum fuerat vt homo·qui a ihũ dimiſſus eſt·et ſa=
natus· Beda·Vel dimittere ɔfractos in remiſſi
onem·eſt eos qui legis põdere importabili fue=
rant depreſſi releuare· Orige·Iſta aũt omia p̃
dicta ſũt·vt poſt viſionem ex cecitate·poſt liber
tatem ex vinculis·poſt ſanitatem a diuerſis vul=
neribꝫ veniam⁹ ad annũ dñi acceptũ·Vñ ſequiť·
Predicare annũ dñi acceptũ·Aiũt aũt q̃dam ıux̃
ſimplicem intelligentiaꝫ anno vno euãgeliũ ſal=
uatorem in iudea predicaſſe· et hoc eſt qꝺ dicitur
predicare annũ dñi acceptũ Vel annus dñi accep
tus eſt totũ tempus eccleſie·quo dum verſať in
corpe pegrinať a dño· Beda·Neqꝫ enĩ ſol⁹ ille
annus quo dñs predicabat fuit acceptabilis ·ſed
etiã iſte quo predicat apl's dicens·Ecce nũc tẽp⁹
acceptabile·Poſt annũ ſane dñi ſubdit·Et diẽ re
tribucõnis ſcꝫ extreme·qñ reddet vnicuiqꝫ ſcd̃m
opus ſuũ· Ambro·Vel diem hũc annũ dñi ac=
ceptũ dicit ꝑpetuis diffuſum tempibꝫ·qui redire
in orbem laboris neſciat·ɔtinuatõnẽ fructus ho=
minibꝫ et quietis indulgeat·Sequitur·Et cũ pli
cuiſſet libꝝ reddidit miſtro et ſedit· Beda·Li
brum audientibꝫ illis qui aderãt·legit·ſed lectuꝫ
miſtro reddidit·qꝛ dũ eſſet in mũdo·palam locu=
tus eſt docens in ſinagogis et templo·ſed ad cele
ſtia reuerſur⁹ his qui ab inicõ viderãt· et miſtri
ſmonis fuerant·euangelizandi officiuꝫ tradidit·
Stans legit·qꝛ nobis ſcripturas que ꝺ ipſo erãt
aperuit·qꝛ in carne dignatus eſt opari· ſꝫ reddi
to libro reſidet·qꝛ ſe ſupne quietis ſolio reſtituit
Stare enĩ opantis eſt·ſedere autẽ quieſcẽtis vel
iudicantis·ſic et predicator verbi ſurgat· legat
id eſt opeť·et predicet· et reſideat id eſt premia
quietis expectet·Reuolutũ aũt libꝝ legit· qꝛ ec
cleſiam miſſo ſpũ omnẽ veritatẽ docuit· plicatum
miſtro reddidit·qꝛ nõ omia omibus dicenda· ſꝫ ꝓ
captu audientiũ omittit doctori diſpẽſandũ ver
bum·Sequiť·Et oĩm in ſinagoga oculi erant in=
tendentes in eũ· Orige·Et nũc etiã ſi volumus
oculi noſtri poſſunt intendere ſaluatoreꝫ· Cũ enĩ
principale cordis tui direxeris ad ſapiẽtiam· ve=
ritatem deiqꝫ vnigenitũ ɔtemplandum· oculi tui
intueñť ihẽſũ·Ciril·Tũc aũt oĩm oculos ɔuerte=
bat ad ſe·qꝺãmodo ſtupentiuꝫ qualiť litteras no
uit quas non didicit· ſꝫ qm̃ mos erat iudeis· ꝓmul
gatas de xp̃o ꝓphetias dicere ɔſumari ·vel in qui
buſdam eoꝝ p̃poſitis·vel in aliquibꝫ ſãctis pro
phetis dñs hoc predicauit·Vñ ſequiť·Cepit aũt
dicere ad illos·qꝛ hodie impleta eſt hec ſcriptura
in auribꝫ veſtris· Beda· Quia ſcꝫ ſicut illa ſcri
ptura predixerat ⁊ magna faciebat·et maiora do
min⁹ euangelizabat·

Et oĩs teſtimoniũ il
li dabãt·et miraban=
tur in verbis gracie
que ꝓcedebãt de ore
ipſi⁹·et dicebãt·Nõ
ne hͣ eſt filius joſeph
et ait illis vtiqꝫ dice=
tis mihi hãc ſiĺitudi=
neꝫ· Medice cura te
ipſuꝫ·Quãta audiui=
m⁹ facta in caphar=
naũ·fac et hͣ in patͣa
tua·ait aũt·Amẽ di=
co vobis· qꝛ ꝓpheta
nemo accept⁹ eſt in
patria ſua In verita
te dico vobis· multe
vidue erãt i dieb⁹ he
lie in iſrael qñ clauſuꝫ
eſt celũ ãnis trib⁹ et
menſibꝫ ſex · cũ facta
eẽt fames i oĩ terra·⁊
ad nullã eaꝝ miſſus ẽ
helias niſi in ſareptaꝫ
ſidonie ad mulierẽ vi
duã· Et multi leproſi
erãt in iſrael ſub heli=
ſeo ꝓpheta· et nemo
eoꝝ mũdatus eſt niſi
naaman ſirus·

Criſ·Cũ veniſſet in
nazareth dñs a mira
culis abſtinet ne pro
uocaret eos ad maio
rem liuorem·Preten
dit aũt eis doctrinaꝫ
non min⁹ admirãdaꝫ
miraculis·Erat enim
quedam diuina g̃cia
ineffabilis in dictis
ſaluatoris ɔcurrens
aĩmas ꝓmulcens au
ditoꝝ·Vnde dicitur
Et omnes teſtimoniũ
illi dabant ⁊ mirabã
tur in verbis gracie
que ꝓcedebãt ꝺ ore
ipſius· Beda· Te
ſtimoniũ illi dabant
atteſtando illũ vere
eſſe vt dixerat·de q̃
ꝓpheta cecinerat·
Criſ· Sed ſtulti
admirantes ſmonis
virtutem p̃uipendũt
ipſũ ab eo qui puta
batur pater·Vñ ſeq
tur·Et dicebãt·Non
ne hic ẽ fili⁹ joſeph·
Ciril· Sed q̃d im
pedit vt venerabiliſ
⁊ admirabilis ſit ſi fi
lius eſſet·vt putaba
tur joſeph·Nõne vi
des diuina mira· Sa
thanam iam ꝓſtrať·
nõnullos ab his eg̃
tudinibꝫ liberatos ·
Criſ· Poſt multũ
enĩ tempus et ſigno
rum oſtenſioneꝫ ꝓfe
ctus ẽ ad eos· nec eũ
ſuſtinuerũt·ſed iteꝝ ſe ſuccendebãt·inuidia·Vñ
ſequiť·Et ait illis·vtiqꝫ dicetis michi hanc ſiĺitu
dinem·Medice cura teipm̃·Quãta audiuim⁹ facta
in capharnaũ·fac et hic in patria tua· Ciril·
Cõmune quidem ꝓuerbiũ apud hebreos ad imꝓ
periũ excogitatũ Clamabãt ei aliq̃ ɔtra medicos

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Infirmos·Medice ſana teipm̄· Gloſa·Quaſi dice
rent·qui in capharnaū pl'es te curaſſe audiuimꝰ
cura etiam teipm̄·id eſt fac ſimiliter in tua ciuita
te vbi ↄceptus es et nutritus· Augꝰ· de q̄ſti·
euan·Cū aūt iam magna ab illo facta fuiſſe cōme
morant·que ſe nondū narraſſe ſcit·quid euidētiꝰ
q̄m hoc eū ſcienter p̄occupaſſe narrandū·Neqꝫ ei
tm̄ ab eius baptiſmo ꝓgreſſus eſt vt oblitus pu
tet̄ nondū ſe aliquid ↄmemoraſſe de his que in ca
pharnaū geſta fuerant· Ambro·Nō ocioſe aūt
ſaluator ſe excuſat ꝙ nulla in patria ſua miracula
virtutis opatus ſit·ne fortaſſis aliq̄s viliorez pa
trie nobis eſſe debere putaret affectū·nam ſeq̄tur
Ait aūt·Amen dico vobis qꝛ ꝓpheta nemo accep
tus eſt in patria ſua· Ciril· Quaſi dicat·Vultis
multa ꝓdigia inter vos a me fieri penes quos ſū
nutritus·ſed non latet me quedā ↄmunis q̄ mł'tis
accidit paſſio·Contempnūtur eīn q̄dāmodo ſp ec
optima queqꝫ qn̄ non raro ↄtingūt alicui ſꝫ ſup
petūt ad velle·Et ſic etiā ↄtingit in hominibus·
familiaris eīn qꝛ ſemp preſto eſt· debita reueren
tia p̄uat̄ a notis eius· Beda·Prophetam autē
dici in ſcripturis xp̄m et moyſes teſtis eſt·qui di
cit· Prophetam vobis ſuſcitabit deus de fratbꝰ
veſtris· Ambro· Hoc aūt exemplo declarat̄ ꝙ
fruſtra opez miſericordie celeſtis expectes·ſi alie
ne fructibus virtutis inuideas·Aſpernator enim
deus iudeoꝝ eſt·et ab his qui diuina bn̄ficia in a
lijs perſequūtur·miracula ſue poteſtatis auertit
Dominice q̄ppe carnis actus diuinitatis exemplū
eſt·et inuiſibilia nobis eius p ea q̄ ſūt viſibilia de
monſtrant̄·Videte igit̄ quid mali inuidia afferat
indigna ꝓpter inuidiā patria iudicat̄·i qua ciuis
opetur que digna ſūt·in qua dei filius naſceretur

Orige·q̄ntū ad luce hiſtoriā ptinet·ne dūz in
capharnaū feciſſe aliqđ ſignum deſcribit̄·Nā an
teq̄m veniret in capharnaū in nazareth dixiſſe le
gitur·Quecūqꝫ audiuimꝰ facta in capharnaum·
Vnde puto in p̄nti ſermone aliq̄d latitare miſte
rij·et nazareth eſſe typum iudeoꝝ·capharnaum
typum gentiū·Erit eīn tempꝰ qn̄ dicturus ē po
pulꝰ iſrael·que oſtendiſti vniuerſo orbi·oſtende
et nobis·p̄dica ſermonem tuū pp̄l'o tuo iſrael·vt
ſaltem cū ſubintrauerit plenitudo gentium tunc
omnis iſrael ſaluus fiat· Quāobrem videt̄ michi
ↄuenienter reſpōdiſſe ſaluator· Nemo ꝓpheta ac
ceptus eſt in patria ſua·plus iuxta ſacramentum
q̄m iuxta litteraz·licet et jeremias in anathoth
patria ſua non fuerit acceptus· et reliqui ꝓphete
ſed magis videt̄ michi intelligi vt dicamꝰ patri
am oim̄ ꝓphetaꝝ fuiſſe pp̄l'm circūciſionis·Et na
tiones q̄dem ſuſcepūt vaticinium xp̄i ihū· magis
habentes moyſen et ꝓphetas de xp̄o predicantes
q̄m illi qui ex his non ſuſcepūt ihe̅ſū· Ambro·
Pene aūt apto ↄpatōis exemplo·arrogātia ci
uiū retundit̄ inuidoꝝ·dn̄icumqꝫ factū ſcripturis
docet̄ veteribꝫ ↄuenire·Nam ſequit̄· In veritate
dico vobis·multe vidue erāt in iſrael in diebꝫ he
lie·non qꝛ helie dies fuerūt·ſed in quibꝫ helias o
peratus eſt· Criſ· Ipſe quidem terreſtris an
gelus·celeſtis homo·qui nec tectum nec menſam
nec amictum habebat vt multi· Clauem celorum
gerit in lingua·Et hoc ē qđ ſequit̄· Quando clau
ſum eſt celum annis tribꝫ et menſibꝫ ſex· Poſtq̄m
aūt celum ſerauit·terramqꝫ reddidit ſterilem·re
gnabat fames et ↄſumpta ſunt corpora·Vn̄ ſeq̄
tur·Cū facta eſſet fames in terra· Baſilius·Vt
eīn aſperit ex ſaturitate non modicū generari ob
ꝓbrium·p famem illis ieiuniū attulit·quo culpaz
eoꝝ que in immenſum creſcebat cohibuit·Corui
aūt facti ſunt iuſto cibi miniſtri· qui conſueuerūt
aliorum pabula vſurpare· Criſ·Sed quoniam
exiccatus eſt fluuius ex quo pocula iuſto dabant̄·
Vade inquit deus in sareptam ſidonie illic māda
bo mulieri vidue vt paſcat te·Vnde et hic ſequit̄
Et ad nullam earum miſſus eſt helias niſi in ſarep
ta ſidonie ad mulierem viduam·qđ ex quadam dei
diſpenſatōne factum eſt·fecit enim deus eum per
longum iter pergere vſqꝫ in ſidonem·vt viſa mū
di peſte·poſcat a domino pluuias· Multi autem
tunc temporis opulenti erant· ſed nullus tale ali
quid fecit vt vidua·reuerentiā eīn mulieris ad ꝓ
phetam·non prediorum ſed voluntatis fiebant di
uicie· Ambro· Miſtice autem dicit in diebus he
lie·quia dies faciebat illis qui in eius opibus lu
cem videbant gracie ſpiritalis· Et ideo apiebat̄
celum videntibus diuina miſteria·Claudebat̄·qn̄
fames erat·quia nulla erat cognoſcende diuinita
tis vbertas· In vidua autem illa ad quam helias
directus eſt·typus eccleſie premiſſus eſt· Ori
ge·Occupante eīn fame pp̄l'm iſrael ſcilicꝫ audien
di ſermonem dei·venit ꝓpheta ad viduam·de qua
dicitur·Multi filij deſerte magis q̄m eius q̄ hꝫ vi
rum·et cū veniſſet panem illius et alimenta mul
tiplicat· Beda·Sidonia autem venacō inutilis
Sarepta incendiū vel anguſtia panis interp̄tat̄·
Quibus omnibus gentilitas exprimit̄·que inutili
venacōni dedita·id eſt lucris et negocijs ſeculi ſ
uiens·incendium carnalium cupiditatum· paniſqꝫ
ſpiritalis anguſtias paciebatur· donec helias·i·
ꝓpheticus ſermo ceſſante ſcripturarum intelligē
tia·ꝑ pfidia iudeoꝝ venit ad eccleſiam·vt recep
tus paſceret et reficeret corda credentiū· Ba
ſi·Quelibet etiam anima viduata et priuata vir
tute·et diuina noticia·poſtq̄ diuinum verbū re
cipit ꝓpria delicta cognoſcens· docetur nutrire
verbum virtutum panibus· et irrigare fonte vi
te doctrinam veritatis· Orige· Sed et aliud ad
eundem ſenſum ptinens loquitur·cum ſubdit· Et
multi leproſi erant in iſrael ſub heliſeo ꝓpheta·et
nemo eorum mundatus eſt niſi naaman ſirus· Qui
vtiqꝫ non erat ex iſrael· Ambro·Miſtice autem
pp̄l'us eccleſiam contingit vt ſequatur pp̄l'us ille
ex alienigenis congregatus· ante leproſus p̄uſ
q̄m miſtico baptizaretur in flumine id eſt poſt ſa
cramenta baptiſmatis·maculis corporis et men
tis ablutis īmaculata virgo cepit eſſe ſine ruga·

Beda·Naaman eīn qui decorus interp̄tatur·po
pulum ſignificat nacōnum·qui ſepties lauari iu
betur·quia illud baptiſma ſaluat qđ ſeptiformis
ſpiritus regenerat·Caro eius poſt lauacruz ſicut
pueri apparet·quia mater gracia omnes in vnam
parit infantiam·Vel quia xp̄o conformatur·de q̄
dicitur·puer natus eſt nobis·

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Et repleti ſunt omēs
in ſinagoga ira hͣ au
dientes· Et ſurrexe=
runt·et eiecerūt illuȝ
extra ciuitateȝ·et du
xerunt illum vſqȝ ad
ſupciliū montis· ſup
quem ciuitas illoꝝ e=
rat edificata·vt pre=
cipitarent eum·Ipſe
autem tranſiens per
medium illorum ibat

Grecus·Quia prauā
eorum intencōnē re=
darguerat·ideo indi
gnantur· Et hoc eſt
qḋ dicitur·Et reple
ti ſunt omnes in ſina
goga ira·ꝑ eo etiaȝ
qḋ dixerat·hodie cō
pleta eſt hec ꝓphecia
arbitrati ſūt ꝙ ſeip=
ſum ꝯparet ꝓphetis
et ideo indignantur
et fugāt eum extra
ciuitateȝ·Vn̄ ſequit̄
Et ſurrexerūt et eie=
cerūt illū extra ciui=
tatem· Ambroſi9·
Necmirū ſi pdiderūt ſalutem·qui eiecerūt de ſuis
finibus ſaluatorem· Dn̄s aūt qui docuerat apl'os
exemplo ſui omnib; omnia fieri· nec volentes re=
pudiat·nec inuitos alligat·nec eicientib; relucta
tur·nec rogantib; deeſt·non mediocriter aūt inui
dia ꝓditur· q̄ caritatis oblita i acerba odia cau=
ſas amoris inflectit·Cum em̄ ipſe dn̄s per ꝓꝑl'os
beneficia diffunderet·illi iniurias irrogabāt·Vn̄
ſequitur·Et duxerūt illum vſqȝ ad ſupciliū mon=
tis·ſup quem ciuitas illoꝝ erat edificata·vt pre
cipitarent eū· Beda·Peiores ſūt iudei diſcipli
diabolo magiſtro·Ille vero ait·Mitte te deorſuȝ
iſti facto mittere conant̄·ſed illoꝝ mente mutata
ſubito vel obſtupefacta deſcendit· qꝛ adhuc illis
penitentie locum reſeruat·Vn̄ ſequit̄·Ipſe autē
tranſiens p mediū illoꝝ ibat· Criſ·In quo et
que ſunt humanitatis et q̄ ſunt diuinitatis oñdit
Stare em̄ in medio inſidiantiū et non apprehēdi
diuinitatis eminentiam oñdebat· diſcedē͛ vo diſ=
ſpenſacōnis approbabat miſteriū· Ambro·Si
mul intellige non ex neceſſitate fuiſſe· ſȝ volūtari
am corpis paſſioneȝ·etem̄ qn̄ vult capit̄·qn̄ vult
labit̄·nam quēadmodū a paucis teneri potuit·q̄
a ꝓl'o non tenet̄·ſed voluit ſacrilegiū eſſe multo
rum·vt a paucis quidem affligeret̄·ſed pro toto
orbe moreret̄· Quinetiā malebat iudeos adhuc ſa
nare q̄m pdere·vt efficaci furoris exitu deſinerēt
velle qḋ implere non poſſent Beda·Nōdū etiā
venerat hora paſſionis que in paſceue paſce futu
ra extiterat·necdū locū paſſionis adierat·qui nō
in nazareth·ſed hieroſolimis hoſtiaꝝ ſanguine
figurabatur·nec hoc genus mortis elegerat·qui
crucifigendum ſe a ſeculo preconabatur·

Et deſcēdit i caphar
naum ciuitatem gali
lee·ibiqȝ docebat il=
los ſabbatis· Et ſtu=
pebant in doctrina e=
ius·quia in poteſtate
erat ſermo ipſius· Et
in ſinagoga erat hō
habens demoniū imū
dū·et exclamauit vo
ce magna dicēs· ſine
Quid nobis et tibi ie
heſu nazarene veniſti
pdere nos· Scio em̄
te quia ſis ſanctus dei
Et increpauit illū di
cens· Obmuteſce ⁊
exi ab illo· et cū ꝓie=
ciſſet illum demoniuȝ
in mediū exijt ab illo
nichilqȝ illi nocuit· ⁊
factus eſt pauor i om
nibus· Et colloque=
bantur adinuicem di
centes Quod eſt hoc
verbū·quia in pote=
ſtate et virtute impe
rat imundis ſpiritib;
et exeunt·et diuulga
bat̄ fama de illo i om=
nem locum regionis·

Ambro·Nō indigna
tione cōmotus dn̄s
nec ſcelere offenſus
iudeam deſeruit·qn̄
etiaȝ immemor iniurie
memor clemētie·nūc
docendo· nūc ſanan=
do infide plebis cor
da demulcet·Vn̄ dici
tur·Et deſcendit i ca
pharnauȝ ciuitatem
galilee ibiqȝ docebat
illos ſabbatis· Ci
ril· Quāuis em̄ ſci
ret ꝙ inobediētes eſ
ſent et duri cordis·
tamen viſitat illos·
ſicut bonus medicus
illos qui vltima labo
rant egritudine tem
ptat ſanare·docebat
aūt in ſinagogis con
fidenter ſecūduȝ illḋ
pſa· nequaq̄ꝫ occulte
locutus ſum·nec i ob
ſcuro loco terre· In
ſabbato quoqȝ diſ=
putabat cum eis qꝛ
vacabant Mirati ſūt
ergo de doctrine v͛
tute i poteſtatis ma
gnitudine·Vn̄ ſequi
tur·Et ſtupebant in
doctrina eius quia in
poteſtate erat ſ͛mo
ipſius·id eſt non blā
dus ſed imperioſus ad
ſalutem·Iudei autē
putabant eſſe criſtuȝ
ſicut aliquem ſancto
rum aut ꝓphetaruȝ·
Vt aūt maiorem de
eo opinionem accipi
ant tranſcendit menſuram ꝓpheticam·non em̄ di=
cebat·Hec dicit dn̄s·vt ꝓphete ꝯſueuerant dicē·
ſed ſicut dn̄s legis que ſunt ſupra legem ꝓfere=
bat traſferens litteram ad veritatem· et figuras
ad ſpiritualem intelligentiam·Beda Sermo etiā
doctoris in poteſtate fit·cū ea que doc et operat̄
Qui em̄ facto deſtruit qḋ predicat ꝯtempnitur·
Ciril·Opportune aūt dogmatib; pleꝝqȝ ardua
miſcet opa·quos em̄ non diſponit racio ad cogno
ſcendū·hos inſtigat ſignoꝝ oſtenſio· Vnde ſeq̄=
tur·Et in ſinagoga erat homo habens demonium
inundum· Ambro·Sabbato medicine diuine o
pera cepta ſignificat· vt inde noua creatura ce=
perit·vnde vetus creatura ante deſiuit·ne ſub le
ge eſſe dei filiū ſed ſupra legem in ipſo principio
deſignaret··Bene etiā ſabbato cepit·vt ipſuȝ ſe
oſtenderet creatorem·qꝛ opa opib; interſerit·⁊
ꝓſequitur opus·qḋ ipſe ante iam cepat·vt ſi do=
mum faber renouare diſponat· non a fūdamentis
ſed a culminib; incipit ſoluere vetuſtatem·ita ibi
prius manū admouet vbi ante deſiderat· Deinde
a minoribus incipit·vt ad maiora pueniat·libera
re a demone etiam homines ſed in verbo dei pn̄t·
reſurrectōnem mortuis impare diuine ſoli9 ē po
teſtatis· Ciril· Calūniabant̄ aūt iudei gloriam
xp̄i dicentes· hic n̄ eicit demones niſi i beelzebub
principe demonioꝝ· ad qḋ remouendū cū repſen
tarent̄ demones inuicte poteſtati eius· nec tolle=
rarent congreſſum deitatis·ſeuam vocem emitte
bāt·Vnde ⁊ hic ſequit̄· Exclamauit voce magna
dicens·ſine·q̄d nobis ⁊ tibi ihesu nazarene·veiſti

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ꝓdere nos· Beda· Quaſi diceret paulului a me vexando quieſce· cui nulla eſt ſocietas cum noſtra laude· Ambro· Nec quenq̄m mouere debet ꝙ iħu nazareni nomē in hoc libro diabolus dixiſſe ꝑmus inducitur· Nec enī ab eo xp̄s nomen accepit· qđ de celo angelus ad virginem detulit· Eſt hui9 impudētie diabolus· vt inter homines aliquid ꝑmus vſurpet· et ad homines quaſi nouū deferat· quo terrorem ſue poteſtatis incuciat· Vñ ſequit̄ Scio enī te quia ſis ſanctus dei· Athana· Nō dicebat eum ſanctum dei quaſi alijs ſanctis ſimilis ſed quaſi eo ſingulariter ſancto exiſtente cū articuli adiectōne· ipſe eſt ei naturaliter ſanct9 cui9 ꝑticipatōne omnes alij ſancti vocant̄· neq3 tamen hoc dicebat quaſi eum veraciter noſſet· ſed ſe cognoſcere fingebat· Ciril· Putauerūt enī demones ꝙ ꝑ huiōi laudem facerent ipſū inanis glorie amatorem· vt abſtineret ab eoꝝ ꝯtrarietate· vt pote ꝓ gracia graciam recōpenſans· Criſ· Voluit etiam demon ꝑturbare ordinem reꝝ· ꝛ apl̄orum rapere dignitatē· et ſurgere m̄ltis vt ei obediant· Athana· Quāuis igitur vera fateretur· ꝯpeſcebat tñ eius ſermonem ne ſimul cū veritate etiam ſuā iniquitatē ꝓmulget· vt nos etiā aſſue faciat ne curemus de talibȝ· etſi vera loqui videant̄· nefas eſt enī vt cū aſſit nobis ſcriptura dīna inſtruamur a diabolo· Vnde ſequit̄· Et increpauit illū dicens· obmuteſce ꝛ exi ab illo· Beda· Diuina aūt ꝑmiſſione liberandus a demone homo proicit̄ in mediū· vt virtus patefacta ſaluatoris· ꝑſes ad viam ſalutis inuitet· Vñ ſequit̄· Et cum ꝓieciſſet illum demoniū in mediū exijt ab illo· nichilq3 illi nocuit· videt̄ aūt repugnare qđ hic dicitur marco· qui ait· et diſcerpens eū ſpūs imūd9 et exclamās voce magna exiuit ab eo· niſi itelligamus hoc dixiſſe marcum diſcerpens eū qđ hꝫ lucas dicit· Et cū ꝓieciſſet illum ī mediū· vt ꝙ ſequut9 ait· nichilq3 illi nocuit intelligat̄· quia iactacō illa mēbroꝝ atq3 vexacō non eum debilitauit· ſicut ſolent exire demonia etiam q̄buſdam mēbris amputatis et euulſis· vnde merito ꝓ tam integra reſtitutōne ſanitatis mirantur· Nam ſequit̄· Et factuſ eſt pauor in omibus· et colloq̄bant̄ adinuicem dicentes· Qđ eſt hoc verbū ꝙ in poteſtate ꝛ virtute impat imundis ſpiritibȝ· et exeūt· Theophi· Quaſi dicant· quale eſt p̄ceptū hoc qđ p̄cepit· exi ab eo· ꝛ exit· Beda· Expellere quidem demoīa et homines ſancti· ſed in verbo dei poſſunt· Ipſū aūt dei verbū ꝓpria poteſtate virtutes operat̄· Ambro· Miſtice aūt qui in ſinagoga ſpiritū habebat imundum· ꝑpl'us eſt iudeoꝝ qui innodatus diaboli laqueis· ſimulatam corpis mūdiciam interioris mentis ſordibȝ inquinabat· et bñ ſpiritum imundum habebat· qꝛ ſpiritū ſanctū amiſerat· introierat enī diabolus vñ xp̄s exierat· Theoph· Sciendū eſt etiam ꝙ multi nūc demonia habent· ſcȝ qui demonioꝝ deſideria implēt· vt furioſi habent demoniū ire· et ſic de ceteris· ſed dñs in ſinagogam venit cū mens hominis fuerit ꝯgregata· et tūc dicit demoni inhabitāti· obmuteſce· ꝛ ſtatim eiciens eum in mediū· egredit̄ ab eo· non enī decȝ hominē ſemꝑ iracundū eſſe· beſtiale nāq3 hoc eſt· nec ſemꝑ abſq3 ira· Inſenſibile nāq3 eſt hoc· ſȝ medīū iter āmbulare oportet· et irā ꝯt̄ mala habē et ſic ꝓicit̄ hō· cum imundus ſpūs ab eo egreditur·

Surgens aūt de ſinagoga· introiuit in domum ſimonis· ſocrus autē ſimonis tenebatur magnis febribus ꝛ rogauerūt illum ꝓ ea Et ſtans ſuꝑ illam imꝑauit febri et dimiſit illam· et ꝯtinuo ſurgens miniſtrabat illis

Ambro· Poſtq̄m lucas virum a ſpū neq̄cie liberatū ante premiſit· ſubſtituit feīe ſanitatem· vtrūq3 ei ſexum dñs curatur9 aduenerat et prior ſanari đbuit· qui prior creatus eſt· Vñ dicitur· Surgens aūt de ſinagoga introiuit ī domum ſimonis Criſoſtomus· Manebat enī apud diſcipulos honorās ip̄os et ob hoc aīoſiores reddens· Ciril· Aſpice aūt quomō manet penes viꝝ inopem xp̄s· qui ſpōtaneam pauꝑtatem ꝓ nobis paſſus eſt· vt diſcam9 cum pauꝑibus ꝯuerſari· nec ſpernere depſſos et paupes· Sequit̄· Socrus aūt ſimonis tenebatur magnis febribȝ et rogauerūt illū ꝓ ea· Hiro· ſuꝑ math· Modo ſaluator rogat9 modo vltro curat egrotos· oſtendens ſe ꝯtra peccatoꝝ quoq3 paſſiones et p̄cibȝ ſemꝑ annuere fideliū· ꝛ ea que ipſi minime in ſe intelligūt vel intelligēda dare vl̄ non intellecta dimittere· ſcđm illud· Delicta quis intelligit· ab occultis meis mūda me dñe· Criſ· Qđ aūt matheus hic reticuit non differt· illđ enī eſt breuitatis· hoc aūt exquiſite interꝑ̄tacōnis· Sequit̄· Et ſtans ſuꝑ illam imꝑauit febri ꝛ dimiſit illam· Baſi· In quo lucas figurauit ſmonē tanq̄m đ precepto aīali ſenſibili facto· ſic dicēs Febri imparum· ꝛ ꝙ febris non omiſit impantis operatōnem· Vnde ſequit̄· Et ꝯtinuo ſurgens miniſtrabat illis· Criſ· Quia enī morbus curabilis erat ꝑ modū medendi poteſtatem ſuā declarauit faciens qđ minime ars medicine facere potuiſſet· Poſt febris enī ſedacōnem multo tꝑe pacientes egent· vt priſtine reſtituant̄ ſanitati· tūc autē ſimul omnia facta ſūt· Ambro· Si aūt altiori cōſilio iſta ꝑpendam9· animi debemus intelligere et corpis ſanitatem· vt p̄us aīm9 qui ſerpentis laborabat inſidijs abſolutus ſit· Demq3 non prius eua eſurijt ꝗ̄ ſerpentis eam verſucia temptauit· ꝛ iō aduerſus ipſum autorem peccati prius debuit medicina ſalutis opari· fortaſſis etiam in typo mulieris illius· varijs criminum febribus caro noſtra langueſcebat· nec minorem febrem amoris eſſe dixerim q̄m caloris· Beda· Si enī virum a demonio liberatum moraliter animū ab imunda cogitatione purgatum ſignificare diximus· conſequēter femina febribus tenta· ſed ad impiū dñi curata· carnem oſtendit a concupiſcentie ſue feruore per continentie precepta frenatam· Ciril· Et nos ergo ſuſcipiamus ihēſum· Cum enim viſitauerit nos· et portamus eum in mente et corde· tunc enormium voluptatum eſtum extinguet· et incolumes faciet vt miniſtremus ei· hoc eſt ei beneplacita peragamus·

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Cuz aūt ſol occidiſſʒ omnes qui habebāt i firmos varijs languoribus·ducebant illos ad eum At ille ſinguliſ manus imponens curabat omnes·Exiebant autē demonia a multis clamātia et dicētia·quia tu es filiꝰ dei·Et increpās nō ſinebat ea loqui·qz ſciebāt eum eſſe xp̄m·

Theophi·Conſiderandū eſt turbe deſideriū·nam cū ſol occidiſſet adducūt ad eum infirmos·non a tempore impediti·Vnde dicitur·Cū āt ſol occidiſſet·omnes qui habebāt īfirmos varijs languoribus ducebāt illos ad eū· Origenes·Ideo quidem circa ſolis occaſum·id eſt elapſa die illos educebant·qz verecūdabātur·vel timebāt phariſeos·vel qz de die intenti erant circa alia·vł qz putabant non licere ſanare in ſabbato·Ipſe aūt ſanabat eos·Vnde ſequit̄·At ille ſinguliſ manus imponens curabat oīs· Ciril·Quamuis aūt vt deus potuiſſet oīs verbo pellere morbos tñ tangit eos·oſtendēs ꝓpriam carnem efficacem ad preſtāda remedia·nam caro dei erat·Sicut ei ignis appoſitus vaſi eneo imprimit ei ꝓprie caliditatis effectū·ſic omipotens dei verbū cum vniuit ſibi veraciter aſſumptū templū ex virgine aīmatum et intellectū pticeps ſue poteſtatis eius effectū inſeruit·Tangat igit̄ et nos·ymo pociꝰ nos illū tangamus·q̃tinus et nos ab aīaꝝ infirmitatibus liberet·nec nō a demonū impugnacōe et ſuperbia·Sequit̄ ei·Exiebant aūt demonia a multis clamantia et dicentia·qz tu es filius dei· Beda·Demonia filiū dei ꝯfitent̄·et ſicut poſtea dicit̄ ſciebant ipſū eſſe xp̄m·qz cū ieiunio fatigatū eum diabolus videret·veꝝ hominē itellexit·ſed quia temptando non ꝓualuit·vtꝝ filius dei eſſet dubitabat·Nūc aūt p ſignoꝝ potentiam vel intellexit vel pocius ſuſpicatus eſt eſſe filiū dei·Non igitur ideo iudeis euʒ crucifigere pſuaſit qz xp̄m ſiue dei filiū non eſſe putauit·ſed qz ſe morte illiꝰ non vidit eſſe damnandū·De hoc eīn miſterio a ſeculis abſcondito·dicit apl̄us qꝫ nemo principum huiꝰ ſeculi cognouit·ſi eīn cognouiſſent nūq̃ʒ dominū glorie crucifixiſſent· Criſo·In hoc aūt qꝫ ſequit̄ et increpans·non ſinebat ea loqui·pcipe xp̄i humilitatem·Non ſinebat vt demones inmūdi eum manifeſtarent·Non eīn oportebat eos ſubripere officij aplīci gloriam·nec decebat xp̄i miſteriū lingua feda publicari· Theophi·Quia non eſt ſpecōſa laus in ore peccatoris·vel qz nolebat inuidiam accendere iudeoꝝ·ex hoc qꝫ ab omibus laudaret̄· Beda·Ipſi aūt apl̄i precipiūtur reticere de illo·ne diuina maieſtate predicata·paſſionis diſpēſatō differret̄

Facta aūt die egreſſus ibat i deſertuʒ locum et turbe requirebant eum·et venerūt vſqʒ ad ipſuʒ et detinebant illū ne diſcederʒ ab eis·Quibʒ ille ait·Quia et alijs ciuitatibus oportet me euangelizare regnuʒ dei quia ideo miſſus ſum et erat predicans in ſinagogis galilee·

Cris·Poſtq̃m ſatis vtilitatis ꝓplis p miracula eſt collatum oportebat eum abeē maiora nanqꝫ putantur miracula poſt abſentiam cpantis·dū ipa magis exclamāt et vice vocis fruūtur Vnde dicit̄ Facta āt die egreſſus ibat in deſertum locum· Grecus·Abijt etiaʒ in deſertum vt marcus dicit et orabat·non qꝫ ipſe oracōne indigeret·ſed vt nob̄ bone opacōis fierʒ forma· Cris·Phariſei quidem ipſis ꝓdigijs p̄dicātibʒ potentiam xp̄i ſcādalizabant̄·ꝓplī vero eloquia audientes acq̄eſcebant et ſeq̄bantur·Vnde ſequit̄·Et turbe req̄rebāt eū et venerūt vſq̃ʒ ad ipſum et detinebāt illū ne diſcederet ab eis·non quidem aliq̄ p̄matum aut ſcribaꝝ ſed quoſcūqꝫ malicie fucus non denigrauerat et illeſam habebāt ꝯſciam· Grecus·Qđ aūt marcus dicit aplos ꝓueniſſe ad euʒ dicentes·qꝫ omnes querūt te·Lucas vero dicat ꝓplos ꝓueniſſe·non diſcrepant ab inuicem·Applicuerant eīn ad ipſū ꝓplī·aploꝝ ſequentes veſtigia·dn̄s autē gaudebat detentus·ſed mandabat vt eū dimitterent·vt etiam alij pticipes forēt eius doctrine·q̄ſi tempore ſue preſentie non multū duraturo Vñ ſequit̄·quibʒ ait·Quia et alijs ciuitatibʒ oportet me euāgelizare regnū dei·quia ideo miſſus ſum·Marcus dicit ad hoc veni·oſtendēs diuinitatis eius celſitudinē et volūtariam exinanitōnem·Lucas vero dicit·ad hoc miſſus ſum id eſt icarnacōʒ oſtēdens·necnō bn̄placituʒ patris miſſionē appellans·et ille quidem ſimpliciter dicit vt p̄dicē·iſte vero regnū dei adiūgit qđ eſt ipſe xp̄s· Cris·Simul etiam conſidera qꝫ poterat in eodem loco manendo oīs attrahere ad ſe·non tñ hoc fecit·p̄bens nobis exemplū vt pambulemꝰ et req̄ramus peūtes ſicut paſtor ouem pditam et medicꝰ accedit ad infirmū·Vna eīn anima recupata poterit aliquis mille delicta abolere·Vnde et hic ſequit̄ Et erat predicās in ſinagogis galilee·freq̄ntabat quidem ſinagogas·docens illos qꝫ non eēt ſeductor nam ſi iugiter inhabitata coleret diffamarent eum velut latitantē· Beda·Si aūt occaſus ſolis miſtice mors dn̄i exp̄mit̄·die redeūte reſurrectio illiꝰ indicat̄·cuiꝰ manifeſta luce a credētium turbis requirit̄·Et in gentiū deſerto inuentus·ne abeat detinet̄·maxime cuʒ hoc contigerit prima ſabbati quo reſurrectio celebrara eſt·

CAPITVLVM·V

Factuʒ ē āt cū turbe irruerent in eum vt audirēt verbū dei ⁊ ipſe

Ambro·Vbi dn̄s impertiuit multis varia genera ſanitatū·nec tempore nec loco cepit a ſtudio ſanandi turba cohiberi·veſpera icubuit·ſeq̄bātur ſtagnum et turbe vrgebant·Vñ dicitur·Factū eſt autē cū turbe irruerent i

ſtabat ſecus ſtagnū genazareth· et vidit duas naues ſtātes ſecꝰ ſtagnum· piſcatores aūt deſcenderant et lauabant retia· Aſcendens aūt in vnaʒ nauim que erat ſimonis rogauit euʒ a terra reducere puſillum et ſedens docebat de nauicula turbas·

eum· Criſ· Erant eñ ei connexi diligentes eū et mirantes· tenere cupientes· Quid eñ diſceſſiſſet dū huiõi miracula faciebat· qui voluiſſet ſolam ꝓſpicere faciē et os talia loquēs neqȝ eñ in agendo miracula ſoluʒ admirabilis erat ſed et viſꝰ eius abundabat plurima gracia· Vnde ꝛ loquentē euʒ audiūt in ſilencõ· ſeriem locucõis non irrūpētes· dicit̄ eñ vt audirent verbū dei· et ipe ſtabat ſecus ſtagnū genazareth· Beda· Stagnū genezareth idem dicūt eſſe ꝙ mare galilee vel mare tiberiadis· Sed mare galilee ab adiacente ꝓuincia dicitur· mare aūt tiberiadis a ꝓpria ciuitate· Porro genezareth a laci ipſiꝰ natura· qua criſpātibꝰ aquis de ſeipō ſibi excitare aura ꝑhibet̄· greco vocabulo quaſi generās ſibi aurā dicit̄· Neqȝ eñ in ſtagni morem ſternit̄ aqua· ſed frequētibʒ auris ſpirantibʒ agitat̄· hauſto dulcis et ad potandum abilis· Sed hebree lingue ɔſuetudine omnis aquaꝝ ɔgregacõ ſiue dulcis ſiue ſalſe mare nuncupat̄· Theophi· Fugit aūt dñs gloriam q̄nto magis ipſa eum ſequebat̄· et ideo a turbis ſe ſeparans aſcendit in nauem· Et vidit duas naues ſtantes ſecus ſtagnum· piſcatores aūt deſcēderāt· et lauabant retia· Criſ· Hõ ſignū erat vacacõis Scdm vero matheū inuenit eos reficientes retia· tantus eñ erat paupertatis exceſſus vt laniata repararēt· noua nequeūtes habere· Volens aūt diligenter ɔgregare ſpectaculū· vt nemo remanēt poſt tergū· ſed omnes facie ad faciem cernerent· aſcendit in nauim· Vnde dicit̄· Aſcendēs auteʒ in vnam nauim que erat ſimonis· rogauit eū a terra reducere puſillum· Theophi· Vide aūt xp̄i manſuetudinē· quō rogat petrum· ꝛ petri obediētiā quomō in omībʒ fuit obediens· Criſ· Poſtq̄m vero multa ꝑegerat miracula· iteꝝ doctrinā ꝓponit· et exiſtens in mari piſcatur exiſtētes in terra vnde ſequit̄· Et ſedens docebat turbas de nauicula· Greg· nazianzenꝰ· Cunctis ɔdeſcendens vt a ꝓfundis extrahat piſcem hoiem ſcʒ natantē i mobilibʒ rebus et a maris huiꝰ vite ꝓcellis· Beda· Miſtice aūt due naues circūciſionē ꝛ ꝑpuciuʒ figurant· quas videt dn̄s· qꝛ i vtroqȝ ꝓpl'o nouit qui ſūt eius· et ad future vite tranq̄llitateʒ quaſi ad littus videndo hoc eſt miſericordit̄ viſitādo ꝓuehit· Piſcatores ſūt eccleſie doctores· qui nos ꝑ rethe fidei ɔprehendunt· ꝛ quaſi littori ſic terre viuentiū aduehūt· Sed hec retia modo laxantur i capturā· modo lota plicant̄· qꝛ non omne tempꝰ eſt abile doctrine· ſʒ nūc exercenda eſt lingua doctoris· et nūc ſiimet cura gerenda· Nauis ſimois eſt eccleſia primitiua de qua paulꝰ dicit· Qui operatus eſt petro in apl'atum circūciſionis· bene vna dicta qꝛ multitudīs credentiū erat cor vnū et aīa vna· Augꝰ· de ɔſenſu euā· De qua docebat turbas· quia de autoritate eccleſie docet gentes· ꝙ aūt dn̄s aſcendens in nauim rogat eum a terra reducere puſillum· ſignificat tēꝑate vtendū verbo ad turbas· vt nec terrena eis ꝑcipiant̄· nec a terrenis in ꝓfunda ſacramentoꝝ recedat̄· Vel ꝑus in proximis regionibʒ gentibʒ ꝑdicanduʒ· vt qđ poſtea dicit· duc in altum· ad remotõres gentes poſtea predicandum precipiat· Ciril·

Vt aūt ceſſauit loqui dixit ad ſimoneʒ· duc in altum et relaxate retia veſtra in capturam· Et reſpondēs ſimon dixit illi· Preceptor ꝑ totaʒ noctē laborantes nichil cepimus· In verbo autē tuo laxabo rete· et cū hoc feciſſet concluſerūt piſciū multitudinem copioſam· Rumpebat̄ autem rete eorum· et annuerūt ſociis qui erant in alia naui vt venirent ꝛ adiuuarent eos· et venerunt· et impleuerunt ambas nauiculas ita vt pene mergerētur

Poſtq̄m ſufficienter ꝓpl'm docuerat· īgreditur iteꝝ ad mag̃ficentias ꝓpias ꝛ ꝑ piſcatoria magiſteria piſcat̄ diſcipl'os· Vn̄ ſequit̄· Vt aūt ceſſauit loqui· dixit ad ſimonem· Duc in altuʒ ꝛ laxate retia vr̄a in capturam· Criſo· Condeſcendēs enim hominibʒ ſicut magos ꝑ ſidus vocauit· ſic ꝛ piſcatores ꝑ piſcatoriam arteʒ· Theo· Petrus aūt non diſtulit· Vnde ſequitur Et reſpondens ſimō dixit illi· Preceptor ꝑ totam noctem laborantes nihil cepimꝰ Non aūt addidit· nō te audiam· nec ſecundis laboribʒ me exponam· Sed magis ſubdidit· in verbo auteʒ tuo laxabo rethe· qꝛ vero turbam de nauicl'a dn̄s iſtruxerat non ſine mercede nauicule dn̄m dereliquit· dupliciter bn̄ficians ipſū· qꝛ ꝑmo dedit ei multitudinem piſciū· et deinde diſcipulū ipſū fecit· Vn̄ ſequit̄· Et cū hoc feciſſet· cōcluſerūt piſciū multitudinē copioſam· Tot aūt piſces cepit· vt non poſſet eos foras educere· ſʒ a ſociis auxiliū peteret· Vnde ſequit̄· Rumpebat̄ aūt rethe eoꝝ ꝛ annuerūt ſociis qui erant in alia naui vt venirēt ꝛ adiuuarēt eos· Per nutū ipſos vocant· qꝛ ex ſtupore ꝓpter capturaʒ piſciū loqui non poterāt· Et ſequitur de eoꝝ auxilio cū dicit̄· Et venerūt ꝛ impleuerūt ambas nauiculas· ita vt pene mergerent̄· Auguſtinꝰ de ɔſenſu euan· Johānes quidē videtur ſimile miraculū dicere· ſed illud lōge aliud eſt· qđ factū eſt poſt reſurrectōneʒ dn̄i ad mare tiberiadis· ibi eñ non ſolum ipſū tempus valde diuerſū eſt· ſed etiā res ipſa ꝑl'imū diſtat· Nam retia illic in dexteraʒ ꝑtem miſſa· centū quiquagintatres piſces ceperūt· magnos quidē· ſʒ ꝑtimuit ad euangeliſtam dicere· ꝙ cū tam magni eſſent· retia non ſunt diſrupta· reſpicientē ſcʒ ad hoc factuʒ qđ lucas ɔmemorat· vbi pre multitudine piſciū reti

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

rũpebantur· Ambroſius· Miſtice autem nauis
petri ſecundũm matheum fluctuat· ſcd̃m lucam re
pletur piſcibus vt et principia eccleſie fluctuan
tis· ⁊ poſteriora exuberantis agnoſcas· Non tur-
batur iſta que petrum habet· Turbatur illa que
iudam habet· in vtraq̃ȝ petrus· ſed qui ſuis me-
ritis firmus eſt· turbatur alienis· Caueamus igi-
tur proditorem ne per vnum plurimi fluctuem⁹
Illic turbacõ vbi modica fides· hic ſecuritas vbi
perfecta dilectio· deniq̃ȝ etſi alijs imperatur· vt
laxent retia ſua· ſoli tamen petro dicitur· duc i al
tum hoc eſt i profundum diſputacõnum· Quid ẽ
tam altum q̃m ſcire dei filium· Que ſunt autem
apl̃orum que laxari iubentur retia· niſi verborum
complexiones· et quaſi quidam oracõnis ſinus et
diſputacõnum receſſus· qui eos quos ceperint·
non amittant· Et bene apoſtolica inſtrumẽta pi
ſcandi retia ſunt· que non captos perimunt· ſed
reſeruant· et fluctuantes de infimis ad ſuperna
tranſducunt· Dicit autem preceptor per totã no
ctem laborantes nihil cepimus· quia non hoc hu
mane facundie opus· ſed ſuperne vocatõnis eſt
munus· Qui autem nihil ante ceperant magnam
in verbo domini concludunt piſciũ multitudinẽ·
Ciril· Hoc autem fuit figura futuri· non incaſ
ſum laborabunt euangelice doctrine rethe tendẽ
tes· ſed greges gentium aggregabũt· Aug⁹
de con· euan· Q̃d autem retia rumpebant̃ piſciuȝ
copia et nauicule implete ſunt ita vt pene mer-
gerentur· ſignificat hominum carnaliũ multitu-
dinem tantam futuram in eccleſia· vt etiam diſru
ptione pacis per hereſes et ſciſmata ſcinderent̃
Beda· Rumpitur autem rethe· ſed non labitur
piſcis· quia ſuos dominus inter perſeq̃ntiũ ſcan
dala ſeruat· Ambroſius· Alia autem nauis eſt
iudea· ex qua iohannes et iacobus eliguntur· Hij
igitur de ſinagoga ad nauim petri· hoc eſt ad ec
cleſiam conuenerũt vt implerent ambas nauicu
las· Omnes enim in nomine ihesu genuflectunt·
ſiue iudeus ſiue grecus· Beda· Vel alia nauis ẽ
eccleſia gentium· Que et ipſa vna nauicula non
ſufficiente piſcibus impletur electis· Quia nouit
dominus qui ſunt eius et apud ipſum certus eſt
ſuorum numerus electorum· dumq̃ȝ tot in iudea
credituros non inuenit· quot ad fidem vitaq̃ȝ
predeſtinatos nouit eternam· quaſi alterius na-
uis receptacula piſcibus querens ſuis· corda q̃ȝ
gentiuȝ fidei gracia replet· et bene rupto rethi
ſocia nauis aduocatur· Quando autem iudas pro
ditor· Simon magus· Ananias· et ſaphira· ⁊ mł
ti diſcipulorum abierunt retro· ac deinde barna-
bas et paulus a gentium apoſtolatu ſegregati·
Ambroſius· Poſſumus tamen et aliam eccleſiã
intelligere nauim alterius· Ab vna enim plures
eccleſie deriuantur· Ciril· Innuit autem ſocijs
vt auxiliarent̃ eis· Multi enim ſequũtur apl̃oruȝ
labores· et prius illi qui euangeliorũ ediderunt
ſcripturas· poſt quos alij preſides et ꝓ l̃oruȝ pa
ſtores· et in deitatis doctrina periti· Beda· Ha
rum autem implecõ nauium in fines ſeculi creſcit
ſed ꝙ implete merguntur· hoc eſt in ſubmerſiõe
premuntur· non enim ſunt ſubmerſe ſed pericli-
tate· Apoſtolus exponit· In nouiſſimis diebus
erunt tempora periculoſa et erunt homines ſeip
ſos amantes ⁊c̃· Nam mergi naues eſt homines
in ſeculo ex quo electi per fidem fuerant morum
prauitate relabi·

Quod cuȝ videret ſi-
mon petrus procidit
ad genua ihesu dicẽs
Exi a me quia hõ pec
cator ſum dñe· Stu-
por em̃ circũdederat
eum· ⁊ oẽs qui cũ illo
erant in captura pi-
ſciũ quã ceperant· ſili
ter autem iacobuȝ et
iohannem filios zebe
dei qui erãt ſocij ſimo
nis· Et ait ad ſimonẽ
ihesus· noli timere ex
hoc iam homĩes eris
capiens ⁊ ſubductis
ad terram nauibȝ re-
lictis omibus ſequuti
ſunt eum·

Ambroſius·
Admirabatur petr⁹
dona diuina· et quo
plus meruerat preſu
mebat minus· Vnde
dicitur· Quod cũ vi-
deret ſimon petrus·
procidit ad genua
ihesu dicẽs· Exi a me
quia homo peccator
ſum domine· Ciril·
Reducens enim ad ꝯ
ſcientiam patrata d̃
licta· tremit et trepi
dat et velut immund⁹
mundum non credat
ſe poſſe ſuſcipere· ac
ceperat enim a lege
diſtinguendum eſſe
inter maculatum et
ſanctum· Grego·
niſenus· Cum enim
mandaſſet demergẽ
retia tota copia pi-
ſcium capta eſt· q̃ tũ
ipſe maris dominus
et terre voluerat·
Vox enim verbi ſp ẽ
vox virtutis· cui⁹ precepto in origine mũdi lux
et cetere creature prodibant· in his admirat̃ pe
trus· Vnde ſequitur· Stupor enim circũdederat
eum et omnes qui cum illo erant in captura piſci
um quam ceperant· ſimiliter autem iacobum ⁊ io
hannem filios zebedei· qui erant ſocij ſimonis·
Aug⁹· de con· euan· Andream non nominat· qui
tamen intelligitur in ea naui fuiſſe ſ̃m mathei et
marci narracõnem· Et ait ad ſimonem ihesus· No
li timere· Ambroſius· Dic et tu· Exi a me dñe·
quia peccator ſum· vt reſpondeat de⁹· Noli timẽ
indulgenti domino peccatum fatere· Vides q̃ȝ bo
nus dominus· qui tantum tribuit hominibus· vt vi
uificandi habeant poteſtatem· vnde ſequit̃· Ex
hoc iam homines eris capiens· Beda· Hoc ad
ipſum petrum ſpecialiter ꝑtinet· Exponit em̃ ei
dñs quid hec captura piſciũ ſignificet· ꝙ ſcȝ ipſe
ſicut nũc per retia piſces· ſic aliq̃n per verba ſit
capturus homines· totuſq̃ȝ facti hui⁹ ordo quid
in eccleſia· cui⁹ ipſe typuȝ tenet· quotidie gerat̃
oñdit· Criſ· Cõſidera aũt eorum fidem et obediẽ
tiam· habentes em̃ opus pre manibus appetibilᷓ
piſcacõnis cum audiſſent mandantem· non diſtule
rũt· ſed relictis omibus ſequebant̃· Talem enim
obedientiam requirit a nobis xp̃s· vt eam non ꝑ-
termittam⁹· etiam ſi aliquid valde neceſſariũ vr
geat· Vnde et ſequitur· Et ſubductis ad terram
nauibus· relictis omnibȝ ſequuti ſũt eum· Aug⁹·
de con· euan· Matheus et marcus breuiter hoc ꝑ
ſtringũt· quẽadmodũ geſtum ſit· quod lucas hic

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

aptius explicauit. Hoc tñ videt̃ diſtare ꝙ tm̃ pe
tro a dño dictū ɔmemorat. ex hĩ iaȝ hoies eris ca
piēs. q̄d illi ābobȝ fratrib9 dictū eē narrauerūt
Sȝ potuit vtiqȝ ꝓ9 hĩ petro dici. cū ꝯ capta ingē
ti multitudie piſciū miraret̃. q̄d īſinuauit ambobȝ
poſtea q̄d illi duo ɔmeōrauerūt. vel intelligend̄
eſt hĩ ꝑmo fuiſſe factū. q̄d lucas ɔmeōrat. nec tūc
eos a dño vocatos. ſȝ tm̃ fuiſſe ꝑdictū petro. ꝙ
hoies eſſet capturus. ñ aūt ꝙ nunq̄m piſces eſſet
captur9. vñ dat̃ loc9 ītelligē eos ad capturā pi
ſciū remeaſſe. vt poſtea fieret q̄d mathe9 ɂ mar-
cus narrāt. Tūc ñ ſubductis ad terrā nauibȝ tan
ꝙ cura redeūdi. ſȝ ita eū ſequuti ſūt tāꝙ vocātes
aut iubentē. ſȝ ſi ſm̄ iohānē iuxta iordanē ſequuti
ſūt eū petr9 et andreas. quō ab alijs euāgeliſtis
d̄r. ꝙ eos in galilea piſcātes īuenit. et ad diſcipu
latū vocauit. ñ qȝ ītelligēdū eſt ñ ſic eos vidiſſe
dñm iux̄ iordanē vt ei īſepabilit̃ coherērēt. ſȝ tm̃
ɔgnouiſſe q̄s eſſȝ. cūqȝ miratos ad ꝓpa remeaſſe
Ambro. Miſtice aūt q̄s petr9 ī verbo capit in ꝟ
bo credidit. negat ſuā ꝓdā. negat ſuū mun9. Exi
inq̄t a me dñe. Noli timē ɂ tu q̄ tua ſūt dño defer
re. qȝ q̄ ſua nobis ille ɔceſſit. Aug9. de q̄ſti.
euā. Vel alit̃ ex pſona eccleſie carnalibus hoibus
plene petr9 dic̃. Exi a me qȝ hō pctor ſū. tanq̄m
eccl'ia turb̄ carnaliū īpleta et eoꝝ moribus pene
ſubmerſa. regnū ſpiritaliū in q̄bus maxie pſona
xp̄i eminet. a ſe q̄dāmō repellit. Nō em̄ hoc voce
lingue dicūt hoies bonis miſtris d̄i. vt eos a ſe re
pellāt. ſȝ voce moꝝ et actuū ſuadent a ſe recedi.
ne p bonos mergant̃. et eo vehemētius q̄ d̄ferūt
eis honorē vt hōrificentiaȝ eoꝝ ſig̃ficauerit. pe
trus cadēs ad pedes domi. mores aūt ī eo ꝙ dixit
Exi a me Beda. Cōfortat aūt dñs timorē carna
liuȝ ne q̄s vel de ſue ɔſcia culpe tremens. vel de
alioꝝ īnocentia ſtupēs ſcītatis iter formidet ag-
gredi. Aug9. de q̄ſti. euā. Dñs aūt duȝ ñ receſ
ſit ab eis. ſig̃ficat ī bonis et ſpūalibȝ viris ñ eſſe o
portē hāc volūtatē vt peccatis turbaꝝ cōmoti
q̄ q̄ſi ſecuri9 tranq̄lliuſqȝ viuāt. mun9 eccleſiaſti
cū deſerāt. ꝙ aūt ſubductis ad terrā nauibȝ reli-
ctis oibus ſequuti ſūt eū pot̃ ſignificare finē tem
poris quo ab hui9 mundi ſalo. qui criſto inhereſ-
tunt penitus receſſuri ſunt. Ambroſius.

Et factum eſt cuȝ eēt
in vna ciuitatum ɂ ec
ce vir plenus lepra. ɂ
videns iheſum ɂ pro
cidens in faciē. roga
gauit eum dicēs. Do
mine ſi vis potes me
mūdare. et extendēs
iheſus manuȝ tetigit
illum dicens. Volo.
mundare. Et ɔfeſtim
lepra diſceſſit ab illo
Et precepit vt nemi
diceret. ſȝ vade oſtē
de te ſacerdoti. ɂ of-
fer pro emundatōne
tua ſicut ꝑcepit moy
ſes in teſtimoniū illis
Perambulabat aūt
magis ſermo de illo.
et cōueniebāt turbe
multe vt audirent. ɂ
curarentur ab infir-
mitatibus ſuis. Ipſe
aūt ſecedebat in de-
ſertum et orabat.

·Quarto ſigno ex quo
in capharnaū domi-
nus venit. leproſus
ſanatur. Si autē q̄r-
to die ſolem illumia
uit et clariorem cete
ris fecit. hoc clarius
opus eſtimare debe-
mus de quo dicitur.
Et factum eſt cū eēt
in vna ciuitatum. et
ecce vir plen9 lepra
Bene vbi leproſus
mundat̃. certus non
exprimitur locus. vt
oſtendatur non vnū
ꝓpl'm ſpecial' alicui9
ciuitatis ſed omnes
ꝓpl'os fuiſſe ſanatos.
Athana. Adorauit
autem leproſus dñm
deum exiſtenteȝ ī cor
pore. et neqȝ ꝓpter
carnem putauit eſſe
creaturā verbuȝ dei
nec ꝓ eo ꝙ erat vili
ꝑēdit carnē quā ve-
ſciebat. ymo vt in tē
plo creato adorabat
oīm creatorem in fa
ciē ꝓcidens. ſequit̃
em̄. Et vidēs ihm̄.
et ꝓcidens ī faciē ro
gauit eū. Amb. Q̄d
in facieȝ ꝓcidit hu-
militatis eſt et pu-
doris. vt vn9quiſqȝ ꝯ vite ſue macul' erubeſcat ſȝ
ɔfeſſionē verecūdia nō repſſit oſtēdit vulnus. re
mediū poſtulauit dicens. dñe ſi vis. potes me mū
dare. de volūtate dñi. ñ q̄ſi pietatis icredul9 du
bitauit. ſȝ q̄ſi indignatis ſue ɔſcius ñ ꝑſūpſit. Reli
giōis āt et fidei plena ɔfeſſio ē ī volūtate dñi tri
buit ꝑtatē. Ciril. Nouerat em̄ lepram expmētis
medicoꝝ nō cedē. ſed vidit diuina maieſtate pel
li demones. et ceťos ab alijs valitudibȝ curari. q̄
cōiecit diuina dextra fieri. Tytus. Addiſcam9
etiā ex verbis leproſi corporaliū infirmitatū me
delam nō querē. ſȝ diuino bñplacito totū ɔmittē
qui nouit opportuna et omnia iudicō diſpoſuit.
Ambroſius. Eo autem ſanat genere quo fuerat
obſecratus. Vnde ſequitur. Et extendens iheſus
manum. tetigit illum. Lex tangi leproſos prohi-
bet. ſed qui dñs legis eſt non obſequit̃ legi. ſed
legem facit. Non ergo tetigit. quia ſine tactu mū
dare non poterat. ſed vt probaret. quia ſubiect9
non erat legi. nec contagiuȝ timebat vt homines
ſed quia cōtaminari non poterat. quia alios libe-
rabat. Simul ecōtrario vt lepra tactu dñi fugare
tur. que ſolebat cōtaminare tangentē. Theo.
Ipſi9 em̄ ſacra caro eſt purgatiua et vitā tribu
ens. ſicut exiſtens verbi dei caro. Amb. In hoc
aūt ꝙ ſubdit. Volo mūdare. hēs volūtateȝ. hēs
et pietatis effectū. Ciril. A maieſtate aūt ꝓceſ
ſit imperioſū mandatū. q̄lit̃ igit̃ in hiis ɔputatur
vnigenit9 fili9 q̄ volēdo tm̄modo cūcta pf̄. legit̃
de deo patre. ꝙ oia quecūqȝ voluit fecit. Qui ꝟo
ſui patris poteſtate fungitur. quomō diuerſifica
bit̃ in natura ab eo. Solēt etiā q̄cunqȝ ſūt eiuſdē
ꝟtutis. ei9dem eſſe ſb̄e. Mirare tñ in his xp̄m di
uine et corpaliter opantē. Diuinū em̄ ē ita velle
vt ꝑſto fiāt oia. humanū aūt extendē dextrā. V-
nus itaqȝ xp̄s ex vtriſqȝ pficit̃ eo ꝙ verbuȝ caro
factū eſt. Greg. niſen9. Et qȝ cū vtraqȝ homis
ptculà aĩa.ſ.ɂ corpe vnita eſt deitas. p vtraqȝ
patebāt ſupne nat̃e indicia. Corp9 em̄ recōditū
ī ſe lumē declarabat. cū palpādo ꝑſtabat imedia
ſȝ aia ꝑpotēti volūtate diuā ɔſidebat ꝟtutē ve-
lut em̄ ſenſus tactus ꝓprius corpis eſt. Sic et aie
volūtari9 mot9. vult aia. tangit corp9. Amb.
Dicit ergo volo. ꝓpt̃ photinū. impat ꝓpt̃ ariuȝ

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Tangit ꝓpter manicheum· Nihil autē medium eſt
inter opus dei atqȝ ꝑceptū· vt intelligas meden
tis affectū· virtutem opis· Vnde ſequit̄· Et cōfe
ſtim lepra diſceſſit ab illo· Sed ne lepra tranſire
poſſit in medicū· vnuſquiſqȝ domice humilitatis
exemplo iactantiam vitet· nā ſequit̄· Et precepit
illi vt nemī diceret· vt ſcȝ doceret non vulganda
noſtra beneficia ſȝ premenda· vt non ſolū a mer=
cede abſtineam⁹ pecunie ſȝ etiam gracie· aut for=
taſſe illa ſilencij cauſa eſt impati ꝙ meliores puta
bat· qui fide magis ſpontanea q̄m ſperatis bene
ficijs credidiſſent· Ciril· Leproſo etiā ſilēte ſuf
ficiebat ipā negocij vox ad narrādū omibȝ agno
ſcentibȝ ꝑ eū poteſtatem curantis· Criſ· Et qꝛ
vt plīmū homines dū egrotant dei ſūt memores
vt aūt ↄualeſcūt hebetant̄· mandat vt deū ꝑ ocu
lis habeat· dans gloriam deo· Vnde ſequit̄· Sed
vade oſtende te ſacerdoti· vt ſcȝ mūdat⁹ lepros⁹
ↄmitteret ſe ſacerdotis aſpectui· ac ſic ꝑ illi⁹ cen
ſuram numeraret̄ iter ſuos· Ambro· Et vt etiā
intelligeret ſacerdos nō legis ordine ſȝ gracia dī
ſupra legem eſſe curatū· vt dū mandat̄ ſacrificiū
ſcḋm preceptū moyſi oſtendēt dn̄s qꝛ legē non ſol
ueret ſed impleret· Vn̄ ſequit̄· Et offer pro emū
tua ſicut precepit moyſes· Aug⁹· de q̄ſti· euā·
Videt̄ hic approbare ſacrificiū qḋ ꝑ moyſen ꝑce=
ptū eſt· cū id non recipiat eccleſia· qḋ ideo iuſſiſſe
intelligi poteſt· qꝛ nondū ceperat eſſe ſacrificiū
ſanctū ſanctoꝝ qḋ corpus eius eſt· non eñ opor
tebat auferri ſignificatiua ſacrificia· priuſq̄ȝ illud
qḋ ſignificabat̄· ↄfirmatū eſſet ↄteſtacōne aplo
rum ꝑdicantiū et fide credentiū pploꝝ· Amb·
Vel qꝛ lex ſpiritalis eſt· videt̄ ſacrificiū mādaſſe
ſpiritale· Vnde dixit· ſicut precepit moyſes· De=
niqȝ addidit· in teſtimoniū illis· Tytus· Here=
tici ꝑ peram hoc accipiūt dicentes in obprobriuȝ
legis eſſe dictū· Qualiter aūt iuberet offerre ꝓ
emūdacōne ſcḋm preceptū moyſi· Criſ· Dicit ergo
In teſtimoniū illis· qꝛ ex hoc facto oſtendit̄ xp̄m
incōpabili excellentia moyſi preferri· qꝛ eñ moy
ſes inſufficiens erat a ſorore lepre pellē morbū·
orabat dn̄m vt eam liberaret· ſȝ ſaluator in ptāte
diuina ꝓtulit· volo mūdare· Ciril· Vel in teſti
moniū illis hoc eſt ad rep̄henſionē eoꝝ et ad pro
bacōnem ꝙ legem reuereor· Cū eñ te curauerim
mitto te ad ſacerdotū experientiā· vt atteſteris mi
hi ꝙ non ſum ꝑuaricatus in legem· Et q̄uis dn̄s
impendens remedia moneret nemī dicere· inſtru=
ens nos euitare ſupbiā· fama tamen eius volabat
vndiqȝ inſtillans auditui cūctoꝝ miraculū· Vnde
ſequit̄· Perambulabat aūt magis ſmo de illo·
Beda· Vni⁹ aūt ꝑfecta ſaluacō multas ad do=
minū cogit turbas· Vnde ſequit̄· Et ↄueniebant
turbe multe vt audirent ⁊ curarent̄ ab infirmita
tibȝ ſuis· vt eñ leproſus exteri⁹ ⁊ interi⁹ ſe ſana
tum doceret· ꝑceptū beneficiū vt marcus ait etiā
iuſſus non tacet· Greg· vj· moraliū· Redemptor
aūt noſter ꝑ diem miracula in vrbibȝ exhibet· et
ad oracōnis ſtudiū in nocte pnoctat Vnde ſeqtur
Ipſe aūt ſecedebat in deſertum· et orabat· vt ꝑ=
fectis videlicet ꝑdicatoribȝ inuat q̄tin⁹ nec acti
uam amore ſpeculacōnis funditus deſerant· nec
ↄtemplacōnis gaudia opacōnis nimietate ↄtem
pnant ſȝ quieti· nec ↄtemplantes ſorbeāt ꝙ occu
pati erga proximos loq̄ntes ꝓfundāt· Beda·
Nō aūt ſecedit orare· non ei nature tribuas· que
dicit· volo· mundare· ſȝ ei que extendēs manū teti
git leproſum· Non ꝙ iuxta neſtoriū gemina ſit fi
lij pſona· ſed eiuſdem pſone ſicut nature· ſic et o=
pacōnes ſunt due Greg· nazianzen⁹· Et opera
quidem in pplō· oracōnes aūt in dſerto pagebat
vt plīmū· ſanciens q̄ꝑ liceat parum quieſcē vt mē
te ſincera cum deo colloquam̄· Neqȝ eñ ipſe indi
gebat remotōne qꝛ non erat in eo qḋ remitteret̄
cū deus eſſet· ſed vt pateat nobis et opacōnis ho
ra et altioris ſollercie· Beda· Tipice aūt lepro
ſus humanū genus languidū peccatis deſignat·
plenum lepra· qꝛ omnes peccauerūt ⁊ egent gra
cia dei· vt ſcȝ extenta manu id eſt verbo dei hūa=
nam contingente naturā· a priſci erroris varieta
te mundent̄· et offerāt ꝓ emūdacōne· corpa ſua
hoſtiam viuam· Ambro· Si aūt lepre medicina
verbum eſt· contemptus verbi lepra mentis eſt·
Theophi· Vide aūt ꝙ poſtq̄m mūdatus eſt ali=
quis tūc dignus eſt offerre hoc munus ſcȝ corp⁹
et ſanguinē dn̄i· quod eſt diuine viuitum nature·

Et factū eſt in vna di
erum et ihūs ſedebat
docens· ⁊ erāt phari
ſei ſedentes ⁊ legiſdo
ctoreſ qui venerāt ex
omni caſtello galilee
et iudee ⁊ hierl'm· et
virtus erat domi ad
ſanandū eos· Et ecce
viri portantes i lecto
hominem qui erat pa
liticus· ⁊ querebāt e=
um inferre· et ponere
ante eum· et non inue
nientes qua pte eum i
ferrent· ꝑ turba· aſcē
derūt ſupra tectum·
et ꝑ tegulas ſubmiſe
rūt illum cū lecto i me
diū ante ihm· quoruȝ
fidem vt vidit· dixit
Homo remittūtur ti
bi peccata tua· Et ce
perūt cogitare ſcri=
be et phariſei· Quis
eſt hic qui loquit̄ blaſ=
femiaȝ· Quis poteſt
peccata dimittere ni

Ciril· Scribe et pha
riſei qui facti fuerāt
ꝓdigioꝝ xp̄i viſo=
res audiebāt· ipſum
quoqȝ docentem· vn̄
dicit̄· Et factū eſt in
vna dierum et iheſus
ſedebat docens· et e
rant phariſei ſedētes
et legiſ doctores q̄
venerant ex omni ca
ſtello· galilee et iude
et hierl'm· et virtus
dn̄i erat ad ſanandū
eos· Nō quaſi mutuo
acciperet poteſtatē
alteri⁹ ſed quaſi de⁹
et dn̄s ꝓpria opabat̄
virtute· ſiūt aūt ho
mines ſepe donorum
ſpiritaliū digni· ſed
plerīqȝ deficiunt ea
tacōne quā nouit do
noꝝ largitor· qḋ in
xp̄o nō accidit· afflu
ebat eñ in preſtādiſ
remedijs virtus diui
na· Quia vero neceſ
ſariū erat· vbi tanta
ſcribaꝝ et phariſeo
rum turba ↄuenerat
aliquid fieri ex his q̄
virtuti atteſtarent̄
ipſi⁹· coram eis q̄ eū
ꝑuipēdebāt· factuȝ
eſt qḋdam miraculū
in palitico· i q̄ quia
defeciſſe videbatur

ni ſolus deus· Vt autē cognouit ihs cogitationes eoꝝ reſpōdēs dixit ad illos· Quid cogitatis in cordibꝰ veſtris· Quid eſt facilius dicere· dimittuntur tibi peccata an dicere· ſurge ⁊ ambula· Vt aūt ſciatis qꝛ filius hoīs poteſtatē habet in terra dimittendi peccata· ait palitico· Tibi dico· ſurge· tolle grabatū tuum ⁊ vade in domū tuam· Et confeſtim ſurgens coram illis tulit lectum· in quo iacebat· ⁊ abijt in domuꝫ ſuam magnificās deū et ſtupor apprehēdit omnes· et magnificabant deum· et repleti ſunt timore dicentes quia vidimus mirabilia hodie·

medicinalis ars portabat̄ a proximis ad ſupnum et celeſtem medicum· Vn̄ ſequit̄ et ecce viri portantes in lecto hominē qui erat paliticus· ⁊ querebāt eū inferre et ponere ante eum· Criſ· Mirandi vero ſunt qui paliticū adduxerūt· qualiter cū neqſſent īmīre per oſtiū nouū aliqd ⁊ alienū attemptarūt· Vn̄ ſequit̄· Et n̄ inuenientes qua pte eum īferrent ꝑ turba· aſcēderūt ſupra tectum· detegentes aūt tectuꝫ deponūt grabatum et ponūt ī medio paliticū· Vnde ſequit̄· Et p tegulas ſubmiſerūt illū cū lecto in mediū ante ihesū· Dicet aliquis demiſſum fuiſſe locū a quo per tegulas depoſuerunt palitici lectum· Beda· Hominē aūt dn̄s a paliſi curaturus ꝑꝰmo peccatoꝝ vincula diſſoluit vt oſtenderet eū obnexus culparum artuū diſſolutōne damnari· nec niſi his relaxatis mēbroꝝ poſſe recupatōne ſanari Vnde ſequit̄· Quoꝝ fidem vt vidit· dixit· homo remittunt̄ tibi peccata tua· Ambro· Magnꝰ dominꝰ qui alioꝝ merito ignoſcit alijs· et dū alios ꝓbat· alijs relaxat errata· Cur apud te homo collega non valeat· cum apud deū ſeruꝰ et interueniendi meritū et ius habeat impetrādi· ſi grauium peccatoꝝ diffidis veniam· adhibe precatores· adhibe eccleſiā que ꝓ te precet̄· cuiꝰ ꝯtemplacōne qd tibi dn̄s negare poſſet· ignoſcat· Criſo· Occurrebat aūt et in hoc ipſiꝰ pacientis fides· nō em̄ ſuſtinuiſſet ſe inferius ſubmitti niſi crediſſꝫ Augꝰ· de qſti· euan· Qd aūt dicit· Homo dimittūtur tibi peccata· ad hoc inſinuandū valet· qꝛ hoi dimittebant̄ pcc̄a· q̄ hoc ipſo ꝙ homo erat n̄ poſſet dicere· nō peccaui· ſimul etiam vt ille ꝙ hoī dimittebat· intelligeret̄ deus· Criſ· Nos autē ſi corpaliter patimur· ſatagimꝰ nociuū abijcere· Cū vero male ſit anime et differimꝰ· atqꝫ ideo nec a corpis nociuis curamur· Abſcindamꝰ igit̄ fontē maloꝝ et ceſſabūt egritudinū fluxus· Metu autē multitudinis ſuā intentōnē apire pharifei nō audebant· ſed ſolū in cordibꝫ ſuis meditabant̄· Vn̄ ſequit̄· Et ceperūt cogitare ſcribe ⁊ phariſei dicentes· Quis eſt hic qui loquit̄ blaſfemiā· Ciril·

In quo mortis ꝑcipitāt ſententiaꝫ· Erat em̄ mandatū in lege ꝙ quicūqꝫ blaſfemaret in deū morte puniret̄· Ambro· Itaqꝫ ab ipſis ex opibꝫ ſuis dei filius accipit teſtimoniū· Nam et validius eſt ad fidem· qd ꝯfitentur inimici· et pniciosiꝰ ad culpam, ꝙ negant· qui ſuis aſſercōnibꝫ relinquūtur Vnde ſequit̄· Quis poteſt peccata dimittē niſi ſolus deus· Magna in fide plebis amentia· vt cū ꝯfeſſa fuerit ſoliꝰ dei eſſe donare peccata· n̄ credat deo peccata donanti· Beda· Veꝝ em̄ dicūt· qꝛ nemo pcc̄a dimittere niſi deꝰ poteſt qui p eos q̄ꝫ dimittit· quibꝫ dimittendi tribuit ptātem· Et iō xp̄s vere deꝰ eſſe ꝓbatur· qꝛ dimittē pcc̄a quaſi deus poteſt· Ambro· Dn̄s aūt ſaluos volēs facē peccatores ex occultoꝝ cognicōne deū ſe eē demonſtrat· Vnde ſequit̄· Vt aūt ꝯgnouit deus cogitacōnes eoꝝ· reſpondens dixit ad illos· Quid cogitatis in cordibꝫ veſtris· Ciril· Quaſi dicēt O phariſei qꝛ dicitis· quis poteſt pcc̄a dimittē n̄ ſolus deus· Reſpondeo vobis· Quis poteſt ſecreta cordis ſcrutari niſi ſolus deus· qui p ꝓphetas dicit· Ego dn̄s· ſcrutans corda et ꝓbans renes· Criſ· Si ergo increduli eſtis erga ꝑmū· ſcꝫ rimiſſionem peccati· Ecce aliud adijcō dū intima veſtra patefacō· quin etiā aliud· dū palitici corpꝰ conſolido· vnde ſubdit· Quid eſt faciliꝰ dicere· dimittunt̄ tibi peccata· an dicere· ſurge ⁊ ambula· palam q̄dē eſt qꝛ ꝯſolidare corpꝰ facilius eſt· q̄nto nanqꝫ nobilior eſt anima corpore· tanto eſt excellentior abſolutō criminū· veꝝ qꝛ illud n̄ creditis eo ꝙ lateat· adijciam qd minꝰ eſt· aptiꝰ tamē q̄tinus qd eſt magis occultū· p hoc demōſtret̄· Et q̄dem cū allocutus eſt infirmantē· non dixit· dimitto tibi peccata· ꝓpriaꝫ exprimēs poteſtatē· ſed remittunt̄ tibi peccata· Cogentibꝫ aūt illis euidentius ꝓpriam declarat poteſtateꝫ dicens· Vt auteꝫ ſciatis qꝛ filius hoīs poteſtatē habet in terra dimittendi pcc̄a· Theophi· Vide ꝙ ī terra dimittit pcc̄a· dum em̄ ſumus in terra· peccata noſtra delere poſſumus· Poſtq̄ vero a terra tollimur non valebimꝰ confiteri· claudit̄ em̄ ianua· Criſ· Demonſtrat aūt pccōꝝ veniam p corpis ſanacōnē· vnde ſequit̄· Ait palitico tibi dico ſurge· Ipſam vero corpis ſanacōnem demōſtrat p lecti portatōnem· vt ſic non reputet̄ fantaſia qd factum eſt Vnde ſequit̄· Tolle grabatū tuū et vade ī domū tuam· quaſi di· Ego volebā p tuā paſſionē curare illos qui ſani vident̄· infirmant̄ aūt in aīa· ſꝫ quia nolūt· vade tuā correcturꝰ familiam· Ambro· Nec mora vlla ſanitas interuenit· vnū dictoꝝ remedioꝝ qꝫ momentū eſt· vnde ſequit̄· Et ꝯfeſtim ſurgens coram illis tulit lectuꝫ in quo iacebat· et abijt in domū ſuam magficans deū· Ciril· Quo facto patuit ꝙ filius hoīs poteſt in terra relaxare peccata qd ꝓ ſe et ꝓ nobis dixerat· ipſe nāqꝫ vt deus factus homo tanq̄ dn̄s legis peccata dimittit· Sortiti ſumꝰ etiaꝫ nos ab eo tam mirabilem graciaꝫ· Dictū eſt em̄ diſcipulis· quoꝝ remiſeritis pcc̄a· remittūtur eis· Quomō aūt nō magis ipſe peccata dimittit· qui ceťis ptātē faciēdi hoc tradidit· Criſ· Reges aūt terreni ⁊ pn̄cipes homicidas abſoluentes a pena preſenti liberant·

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

crimibz expiare autem non poſſunt· Ambroſi· Spectant aūt ſurgentē incredulí·mirantē abeūtē Unde ſequit̄·Et ſtupor apprehēdit oīs ꝛ magnificabant deū· Criſ·Paulat im ſerpunt iudei magnificātes deū·nō tn̄ putāt eū deū eſſe·obſtabat em̄ eis caro·nec tn̄ erat modicū extimare eū precipuū eſſe mortaliū·et a deo ꝓceſſiſſe· Ambroſi9 Diuini aūt opis miracula malūt timere q̄ credere vnde ſequit̄·Et repleti ſunt timore dicētes·qr vidim9 mirabilia hodie·Si aūt credidiſſent·non timuiſſent vtiqz ſz dilexiſſent·Perfecta em̄ dilectō foras timorem excludit·Non ocioſa aūt hui9 paralitici nec anguſta medicina eſt·qm̄ oraſſe ꝑmittitur·non ꝓpter ſuffragiū·ſz ꝓpter exemplū· Auguſtin9·de qſti·euā·De palitico em̄ poteſt intelligi aīam diſſolutam menbris·hoc eſt opacōnibz xp̄m q̄rere·i·volūtatem verbi dei·Impediri aūt a turbis ſcz cogitacō nū·niſi tecta·i·opta ſcripturaꝝ apiat·et p hoc ad noticiam xp̄i pueniat·hoc eſt ad eius humilitatē fidei pietate deſcēdat

Beda·Et bene dom9 ihēſu tegulis otecta deſcribit̄·qr ſub otemptibili litteraꝝ velamie ſpiritalis gracie virtus iuenit̄· Ambro·Vnuſquiſqz aūt eger petendo precatores ſalutis debz adhibere·p quos noſtre vite opago reſoluta actuūqz noſtroꝝ clauda veſtigia verbi celeſtis remedio reformen̄·Sint igit̄ aliqui monitores mētiſ qui aīmum homis q̄uis exterioris corpis debilitate torpentē ad ſupiora erigant· quoꝝ rurſus adminiculis et attollere et humiliare ſe facilis añ ihēſū locetur dominico videri dignus aſpectu·humilitatē em̄ reſpicit dn̄s· Aug9·de q̄ſti·euan·Ubi ergo a quibz deponit̄·doctores eccleſie pn̄t ſignificare·q aūt cū lecto deponit̄· ſignificat ab homīe in iſta carne adhuc conſtituto xp̄m debere ognoſci· Ambro·Dn̄s aūt plenam ſpem reſurrectōnis oſtendens·peccata donat animoꝝ·debilitatem carnis excludit·Hoc eſt em̄ totū hominē eſſe curatum·q̄uis igit̄ magnū ſit hominibz pctā dimittere·tn̄ multo diuini9 eſt reſurrectōnem donare corpibus q̄nquidem de9 reſurrectio ē·lect9 aūt qui tolli iubet̄ nihil eſt aliud q̄ corp9 humanū· Aug9·de q̄ſti·euan·Vt non iam in carnalibus gaudijs tanq̄ in lecto requieſcat infirmitas anime·ſed magis ipſa otineat affectōnes carnales·et tendat ad domū ſuā id eſt requiem ſecretorum cordis ſui· Ambro·Vl' domū repetere ſuā hoc eſt ad padiſum redire·Ea em̄ eſt vera dom9·que hominē prima ſuſcepit·nō iure amiſſa ſ; fraude·Merito ergo reſtituit̄ qm̄ venerat qui nexuz fraudis aboleret et iuſqz reformaret·

Et poſt hoc exijt·ꝛ vidit·publicanū nomie leui ſedētē ad theolo neum·et ait illi·ſequere me·Et relictis omibus ſurgens ſequut9 eſt eum·Et fecit ei cōuiuiū magnuz leui in domo ſua·et erat turba multa publicanorū ꝛ alioꝝ qui cū illiſ erāt diſcumbētes·et murmurabāt phariſei et ſcribe dicentes ad diſcipulos eius·q̄re cū publicāis ꝛ peccatoribus manducatis ꝛ bibitis·et reſpōdens ihēſ9 dixit ad illos·Nō egent medico qui ſani ſunt ſed q̄ male habent·nō em̄ veni vocare iuſtos ſz pc̄tores ad penitētiā

Aug9·Poſt paliticum ſanatū de coūerſione publicani ſubiungit dicens·Et p9 hec exijt ꝛ vidit publicanū nomine leui·ſedentez ad theoloneum·ipſe eſt mathe9 qui et leui· Beda·Sed lucas et marc9 ꝓpter honorem euangeliſte nomen tacēt vulgatū·Mathe9 āt in ſermonis pricipio accuſator ſui factus mathēū ſe et publicanū nominat·ne q̄s a ſalute deſperet ꝓ imanitate peccatoꝝ·cū ipſe de publicano in apl'm ſit mutatus Ciril·Publican9 ei fuerat leui·vir auarus effrenis erga ſuꝑflua·alieni amator hoc em̄ eſt publicanoꝝ officiuz·ſed ab ipſis officinis malicie detrahit̄·xp̄o euz vocante·Vnde ſequit̄·Et ait illi·Sequere me· Ambro·Seq̄ iubet nō corpis greſſu·ſed mētis affectu Itaqz ille verbo vocatus ꝓpria dereliquit·qui rapiebat aliena·vnde ſequit̄·Et relictis omibz ſurgens ſequut9 eſt eū·

Criſ·Vbi et vocantis virtutē et vocati obedientiam oſidera·Neqz em̄ obſtitit neqz facillauit·ſed ꝓtinus paruit·nec in ꝓpriaz domū ire voluit vt ſuis hoc intimaret·ſicut nec piſcatores· Baſili9·Nec ſolū fenora theolonei poſtpoſuit·ſz etiaz otempſit picula que ſibi ac ſuis accidere poterāt dū calculos theolonei dimittēt ipfectos Theophi·Et ſic ab accipiente cenſū a tranſeūtibz xp̄us cenſum accepit·non quidem eius accipiēs pecuniam ſed totaliter eū trāſferens ad ſuū conſortiū·

Criſ·Vocatum aūt leui dn̄s honorauit·duz cū eo ofeſtim epulatus eſt·Hoc em̄ ei maiorem pſtabat fiduciam·vnde ſequit̄ Et fecit ei conuiuiū magnum leui in domo ſua·Nec ſolū cū eo diſcumbit·ymo cū plibus·vnde ſequit̄·Et erat turba multa publicanoꝝ et alioꝝ qui cū illis erant diſcūbentes·Cōuenerāt em̄ publicani ad eum ſicut ad collegam·et hominē euiſdem officij·Sed et ipe glorians de preſentia xp̄i ouocauit oīs· Xp̄s etiam q̄libet genus remedij exhibebat·et non ſolū diſputando et preſtando ſanitatis remedia vel etiā redarguendo emulos·ſz etiā comedēdo nōnullos errantiū corrigebat·Inde nos inſtruens q q̄libet opus ꝛ temp9 pot eſt nobis vtilitatē afferre Sed nec publicanoꝝ pticipatōnem vitauit ꝓp̄ vtilitatem ſequentē·more medici qui niſi tangēt ſaniem non liberaret a morbo· Ambro·Cū peccatoribz em̄ manducādo etiā cū gentibz non ꝓhibet nos inire ouiuiū· Criſ·Sed tn̄ dn̄s inculpatus eſt inde a phariſeis inuidētibz et volentib9 a xp̄o diſcipulos ſepare·vnde ſequit̄·Et murmurabāt phariſei et ſcribe dicentes ad diſciplos ei9 Quare cū publicanis et pctōribz mādūcatis ꝛ bibitis· Ambro·Serpentina vox eſt·hāc ꝑmam·vocem ſerpens emiſit dicens eue·Quid dixit de9 nolite māducare ꝛ c̄·g̃ patris ſui venena diffūdēt

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Augꝰ· de ꝯ·euã· Videt̃ aũt lucas hoc aliq̃to
differentiꝰ ab alijs euangeliſtis ꝯmemoraſſe· nõ
eñ dicit tm̃ dño obiectũ eſſe· ꝙ cũ publicanis et
phariſeis mãducaret et biberet· ſʒ diſcipłis ꝙ de
ipſo ac de ipſis accipet̃· ꝓpterea eñ matheus et
marcus de xp̃o diſcipłis obiectũ narrant· qꝛ ꝙ di
ſcipłi cũ publicanis et peccatoribꝫ mãducabant·
magiſtro magis obiciebat̃· quẽ ſectando imitabã
tur· vna ergo ſentencia eſt tanto meliꝰ ĩſinuata·
q̃nto qbꝰdam verbis manente veritate variata·
Criſ· Ipſe aũt dñs incõtrariũ eoꝝ ſermonem
ꝯuertit· oſtendens non eſſe culpam cũ pc̃toribus
ꝯuerſari· ſʒ etiam ꝯſonũ miſericordie ꝓprie· vnde
ſequit̃· Et rñdens ihẽſꝰ dixit ad illos· Non egent
medico qui ſani ſũt· ſed qui male hñt· in quo com
memorat eos ꝯmunis infirmitatis· et de numero
languentiũ eos eſſe oſtendit· ſe vero medicũ eſſe
latenter ſubiũgit· non eñ veni vocare iuſtos ſed
peccatores· Greg̃· niſenꝰ· Quaſi di· adeo pecca
tores nõ abominor· qꝛ eoꝝ tm̃ gracia veni nõ vt
maneãt peccatores ſʒ vt ꝯuertant̃ et boni fiant·
Augꝰ· de ꝯ·euan Vnde addidit in penitẽtiã
qđ ad explanandã ſententiaꝫ valet· ne quiſq̃ꝫ pec
catores in hocipſo ꝙ peccatores ſũt· diligi arbi
tret̃ a xp̃o cum illa ſimilitudine de egrotis vñ bñ
intimet quid velit deus vocando peccatores tan
q̃ medicus egrotos· vt ab iniquitate tanq̃ ab eg̃
tudine ſalui fiant· Ambro· Sed quomõ diꝫ iu
ſticias dilexit· neq̃ꝫ vidit dauid iuſtum derelictum
ſi iuſtus derelinq̃tur· peccator aſciſcit̃· nõ intelli
gas ꝙ eos iuſtos dicit qui ex lege p̃ſumant· et
euangelij graciã non reqrant· Nemo aũt iuſtifica
tur ex lege· ſed redimit̃ ex gracia· nõ vocat ergo
eos qui ſe iuſtos dicũt· vſurpatores eñ iuſticie ñ
vocant̃ ad graciam· nam ſi gracia eſt ex pñia· vti
q̃ꝫ qui faſtidit pñiam abdicat graciam· Beda·
Peccatores aũt vocat eos qui ſua mala attenden
tes· nec p legem iuſtificari ſe poſſe putantes· xp̃i
gracie ſe penitendo deſpiciũt· Criſ· Ironice
aũt dicit illos iuſtos· ſicut qñ dicit̃· Ecce adam fa
ctus eſt quaſi vnus noſtꝝ· ꝙ aũt nullꝰ erat iuſtꝰ
ſup terram· oſtendit paulus dicens· omnes pec
cauerũt· et egent gracia dei· Greg̃· niſenꝰ· Vł
dicit nõ egere ſanos ⁊ iuſtos medico ſcꝫ angelos
ſed male habẽtes· et peccatores· i· nos qꝛ morbũ
peccati incurrimꝰ qui in celis non eſt· Beda·
Per mathei aũt electõnem fides gentiũ exp̃mit̃·
que prius mundanis inhiabãt· ſʒ nũc xp̃i corpꝰ ſe
dula deuocõne conficiũt· Theophi· Vel publi
canus eſt qui principi mundi ſeruit et debitũ car
ni reddit· cui guloſus reddit eſcas· adulter volu
ptatem· et alius aliud Cũ aũt viderit eũ dñs ſedẽ
tem in theloneo· i· non mouentẽ ſe ad maioreꝫ ne
quiciam· tũc a malo eriget̃· et ſequit̃ ihm̃· et ſu
ſcipiet in domo aĩe dñm· Ambro· Qui aũt domi
cilio xp̃m recipit interno maximis delectacõibꝰ
exuberantiũ paſcit̃ voluptatuꝫ· itaq̃ꝫ libent̃ dñs
ingredit̃· et in eius recũbit affectu· ſʒ rurſus accẽ
dit̃ inuidia pfidoꝝ· et future pene ſpecies p̃figu
rat̃· Epulãtibꝫ eñ fidelibꝫ in regno celoꝝ pui
dia ieiuna torquebit̃· Beda· Vł p hoc deſigna
tur iudeoꝝ inuidia que de gentiũ ſalute torquet̃

Ambro· Simul etiam oſtendit̃ q̃tum ſit inter
emulos legis et gracie· ꝙ illi qui legem ſequunt̃
mentis famẽ pacient̃ eternam· Qui vero verbum
in interioribꝫ anime recepũt· alimenti celeſtis et
fontis vbertate recreati eſurire et ſitire non pñt
Et ideo q̃ aiõ ieiunabant murmurabant Ciril·

Et illi dixerũt ad euꝫ
Quare diſcipuli iohã
nis ieiunant frequent̃
⁊ obſecracõnes faci
unt· ſimiliter ⁊ phari
ſeorũ· tui aũt edunt·
⁊ bibunt· Quibꝫ ipſe
ait· Nũquid poteſtis
filios ſponſi dũ cum
illis eſt ſponſus· face
re ieiunare· veniẽt ãt
dies cũ ablatus fue
rit ab illis ſponſus·
tũc ieiunabũt in illis
diebus· Dicebat aũt
et ſimilitudineꝫ ad il
los· qꝛ nemo cõmiſſu
ram a veſtimento no
uo imittit in veſtimẽ
tum vetꝰ· alioquin ⁊
nouũ rumpit· ⁊ vete
ri nõ ꝯuenit ꝯmiſſura
a nouo· Et nemo mit
tit vinum nouũ in v
tres veteres· alioqui
rumpit vinum nouuꝫ
vtres ⁊ ipſum effũde
tur· ⁊ vtres peunt· ſʒ
nouum vinũ in vtres
nouos mittenduꝫ eſt
et vtraq̃ꝫ conſeruan
tur· Et nemo bibens
vetꝰ ſtatim vult nouũ
Dicit enim vetus me
lius eſt·

Poſtq̃m primũ v̓bũ
accepunt a xp̃o ab a
lijs ad alia ſe trãſfe
rũt· volentes oſten
dere ſacros diſcipu
los et ipſum cum eis
ihm̃ minime curaſſe de
lege· Vnde dicit̃ At
illi dixerunt ad eum·
Quare diſcipłi iohã
nis ieiunãt freq̃nter
et obſecracões faci
unt· ſimiliter ⁊ pha
riſeoꝝ· tui aũt edũt
et bibũt· Quaſi dice
rent· comeditis cum
publicanis et pc̃tori
bus· cũ iubeat lex in
mundo non cõicare·
ſed in excuſacõneꝫ p̃
uaricacõis vobis ac
cedit miſericordia·
Cur ergo non ieiuna
tis vt mos eſt ſm̃ le
gem volentibꝫ viuẽ
Sed ſancti quidẽ id
circo ieiunant· vt cor
pus affligẽtes quie
tent paſſiones ipſius
Sed xp̃s nõ egebat
ieiunio ad pfectõneꝫ
virtutis · cũ tanq̃m
deus abſolutus eſſet
a quolibet vinculo
paſſionis ſed nec eiꝰ
comitiua ieiunio ege
bat ſʒ pticeps gracie
eius· ſine ieiunio deco
rata virtuoſe ꝯuerſa
bat̃· q̃ſi xp̃us xl· die
bus ieiunauerat· non
hoc fuit vt in ſe paſ
ſionem mortificaret·
ſed vt normam abſti
nentie oſtendat car
nalibus· Auguſti·
de ꝯ· euan· Euiden
ter aũt lucas alios d
alijs hoc dixiſſe narrauit· Vnde ergo mathẽꝰ dic̃
Tũc acceſſerũt ad eũ diſcipuli iohãnis dicentes·
Quare nos et phariſei ieiunamꝰ· niſi qꝛ ⁊ ipſi ade
rant· et omnes certatim vt quiſq̃ꝫ poterat· hoc ob
iecerũt· Augꝰ· in eodem· Eſt aũt duplex ieiuniuꝫ
Vnũ in tribulacõne ad ꝓpiciandũ deũ ĩ peccatis
aliud in gaudio· cũ tanto minꝰ delectãt carnalia
q̃nto ſpiritaliũ maior ſarcina eſt· Interrogatꝰ g̃

dominꝰ cur diſcipuli eius nō ieiunarent·δ vtroqꝫ ieiunio reſpondit·et p̄mo de ieiunio tribulacōis· Sequit̄ em̄· Quibꝫ ipſe ait·Nunquid poteſtis filios ſponſi dū cū illis eſt ſponſus facere ieiunare·

Criſ· Quaſi dicēt·preſens tempꝰ leticie eſt et alacritatis·Non igit̄ imiſcenda ſunt triſtia· Ciril· Saluatoris em̄ noſtri in hoc ſeculo demōſtracio nihil aliud fuit q̄ quedā feſtiuitas intelligibiliter quaſi q̄ndam ſponſam copulās illi noſtraꝫ naturam·vt q̄ndam ſterilis fecunda fieret· igit̄ filij ſponſi eſſe noſcunt̄· quicūqꝫ vocati ſūt ab eo p nouā ꝗ euāgelicā diſciplinā n̄ āt ſcribe cū phariſeis q̄ ſolam legis vmbram ꝯſiderāt· Augꝰ· de con· euan· Per hoc aūt q̄ ſolus lucas dicit·Nō poteſtis filios ſponſi facere ieiunare· intelligitur eos ipſos q̄ loq̄bantur fuiſſe facturos vt lugētes ieiunarent filij ſponſi·qm̄ ipſi eſſent ſponſum occiſuri· Ciril· Vbi vero ꝯceſſerat filiꝰ ſonſi q̄ nō decebat eos laborare tanq̄ qui ſpiritaleꝫ ſollēnitatem habebāt·ne inter nos anullaret̄ ieiunū diſpenſatiue ſubiūgit dicens·veniēt autē dies cum ablatus fuerit ab eis ſponſus·tūc ieiunabūt i ill̄ diebꝫ· Augꝰ· de q̄ſti·euan· Quaſi diceret·tunc deſolabunt̄ ꝗ in merore ꝗ luctu erūt·donec eis p ſpiritūſanctū gaudia cōſolatoria retribuant̄·

Ambro· Vel aliter· nō hoc ieiunū relegatur· q̄ ꝯficitur caro·et corpis luxuria caſtigat̄· hoc ieiunū nos ꝯmendat deo· Sed nō poſſumꝰ ieiunare qui xp̄m habemꝰ· ꝗ xp̄i carnem epulamur ꝗ ſāguinem· Baſi· Filij etiam ſponſi ieiunare neq̄ūt hoc eſt anime nutrimentū nō ſumere·nec viuere i omi verbo qδ de ore dei ꝓcedit· Ambro· Sed qui ſūt illi dies quibꝫ nobis xp̄s auferet̄· cū ipſe dixerit·vobiſcum ero vſqꝫ ad ꝯſūmatōnē mundi· ſed nemo tibi xp̄m poteſt auferre· niſi te illi ipſe auferas· Beda· Quādiu em̄ ſponſus nobiſcum ē in leticia ſumꝰ·nec ieiunare poſſumꝰ nec lugere· Cū aūt p peccata ille recedit· tūc indicendū eſt ieiunū·et requirendꝰ luctus· Ambro· Deniqꝫ de aīmi dictū eſt ieiunio vt ſeq̄ntia declarant·ſequit̄ em̄· Dicebat aūt ſiſitudinem ad illos·qꝛ nemo ꝯmiſſuram· i· pticulam ablatam a veſtimento nouo imittit in veſtimentū vetus·appellauit vetus qδ exuendū aplus eſtimauit dicens·ſpoliate vos veterem hominē cū actibꝫ ſuis·In eadē igit̄ forma ſeries ꝯuenit p̄ceptoꝝ·ne actus veteris et noui homis miſceamꝰ· Augꝰ· de q̄ſti·euan· Vel aliter·dono ſpūſſancti pcepto·Genus autem ieiunij qδ fit p leticiā·iam renouati in vitam ſpiritalem ꝯueniētiſſime celebrāt·qδ anteq̄ accipiant·dicit eos eſſe tanq̄ vetera veſtimenta·q̄bus incōueniēt̄ pannꝰ nouꝰ aſſuitur·i·aliqua pticula doctrine que ad noue vite tempantiam ptinet qꝛ ſi hoc fiat et ipſa doctrina qδāmodo ſcindit̄· que docet generale ieiunū non a cōcupiſcētia ciborum tm̄ ſed ab omi leticia tpalū delectacōnum cuiꝰ pticulam q̄ ad cibos ptinet·dicit non oportere homibꝫ adhuc veteri ꝯſuetudini deditis impartiri ·qꝛ et illic quaſi ꝯciſio videt̄ fieri·et ipſi vetuſtati non ꝯuenit· Dicit etiaꝫ eos eſſe ſimiles veteribꝫ vtribꝫ·Vnde ſequit̄·Et nemo mittit vinum nouū in vtres veteres· Ambro·Fragilitaſ humane ꝯdicionis apitur·cū corpora noſtra exuuijs defunctoꝝ aīmaliū ꝯparant̄· Augꝰ·de q̄ſti·euan· Veteribꝫ aūt vtribꝫ ꝯpant̄ apl̄i·q̄ vino nouo q̄ſi ſpiritalibꝫ p̄ceptis facilius diſrumpunt̄ q̄ ꝯtineant· vnde ſequit̄·Alioquin rumpit vinū nouū vtres·et ipſū effundet̄·ꝗ vtres peūt·Erūt aūt noui vtres cū poſt aſcenſionē accepto deſiderio ꝯſolacōnis eius·orando ꝗ ſperādo inouabunt̄ Vnde ſequit̄·Sed nouū vinū in vtres nouos mittendū eſt·et vtraqꝫ ꝯſeruant̄· Beda·Vino ſiq̄dē intus reficimur·veſte aūt foris tegimur·Veſtis ergo ſūt bona opa que foris agimꝰ·quibꝫ coram homībus lucemus·vinū feruor fidei· ſpei ꝗ caritatis·Aliter·Veteres vtres ſūt ſcribe ꝗ phariſei nouus pannus et nouū vinū·precepta euangelij· Grego·niſenus·Vinuꝫ em̄ de nouo elicitum ꝓpt̄ feruorem naturalis humidi fumoſū eſt deſpumāſ naturali agitacōne a ſe materialem imundiciem· Tale nouū teſtamentū eſt qδ antiqui vtres qui ꝓpter incredulitateꝫ inueterati ſūt non capiunt· ymo ſcindūtur excellentia doctrine·necnon et gr̄ciam ſpūs incaſſum fluere faciūt·qꝛ in maliuolaꝫ aīam non intrabit ſapientia Beda·Sed cuicūqꝫ anime nondū innouate ſꝫ in vetuſtate malicie perſeueranti·nouoꝝ miſterioꝝ ſacramēta nō debēt omitti·qui etiam p̄ceptis euangelicis precepta legis miſcere volūt·vt galatie·vinū nouū in vtres veteres mittūt·Sequit̄·Et nemo bibens vetus ſtatim vult nouū·dicit em̄ vetus meliꝰ eſt·qꝛ iudeis vite veteris ſaliua imbutis· noue gracie p̄cepta ſordebant·qꝛ maioꝝ traditōibꝫ ꝯmaculati dulcedineꝫ ſpiritalium verboꝝ pcipe n̄ valebāt

CAPITVLVM ·VI·

Factum eſt auteꝫ i ſabbato ſecundo primo cuꝫ tranſiret p ſata vellebāt diſcipuli eiꝰ ſpicas ⁊ māducabāt confricātes manibus ſuis· Quidā aūt phariſeoꝝ dicebant illis Quid facitis qδ nō licet in ſabbatis·Et reſpondēs iħs ad eos dixit· Nec hoc legiſtis qδ fecit dauid cū eſuriſſet ipſe ⁊ qui cū eo erant·quomō intrauit in domū dei et panes ꝓpoſicōis ſumpſit·⁊ manducauit·⁊ dedit his qui cum ipo

Ambroſi·Non ſolum ꝯprehenſione verborum ſed etiam ipo vſu ſpecieqꝫ geſtoruꝫ incipit hominē dn̄s veteris obſuacōne legis exuere· Vnde dicitur ·Factum ē āt in ſabbato ſcδo primo cū tranſiret p ſata· vellebāt diſcipl̄i eius ſpicas·ꝗ manducabāt confricantes manibꝫ ſuis· Beda Non habentes enim diſcipuli ſpaciū manducandi ꝓpt̄ importunitatē turbarum· eſuriebāt vt homies ſꝫ vellētes ſpicas inediam ꝯſolabant̄· qδ eſt indiciū auſterioris vite· non p̄paratas eſcas ſꝫ ſimpliceſ q̄rere cibos· Theo· Dicit aūt in ſabbato ſecūdo primo·qꝛ iudei omnem feſtiuitatem ſabbatū nuncupabāt·requies enim

erant·quos non lice=
bat manducare niſi
tm̄ ſacerdotibꝫ·⁊ di=
cebat illis quia dn̄s
eſt filius homis etiaꝫ
ſabbati·

dicitur ſabbatum·
Multociens ergo cō
tingebat in paſceue
feſtiuitas ⁊ vocabāt
paſceuē feſtum ꝓpt
ſabbatum·deinde pn̄
cipale ſabbatuꝫ ſecū
dum ꝑmum dicebāt·
qđ ſcđm exiſtens a ꝑ
cedentis diei feſtiuitate·Criſ·Duplex em̄ erat fe
ſtum et principalis feſti et alterius ſollēnitatis
ſabbati·Yſidorus·Vel dicit ſecūdo ꝑmo· qꝛ ſcđm
erat paſca·ꝑmū aūt azimoꝝ· cū imolarent enim
paſca in ſero·ſeqnti die feſtū azimoꝝ celebrabāt
ꝙ aūt ita ſit·patet ex hoc·ꝙ apl̄i vellebāt ſpicaſ
et manducabāt· in illo nāqꝫ tpe ſpice flectunꝰ a
fructu· Epiphaniꝰ·Die igiꝰ ſabbati viſi ſunt·
trāſeūtes ꝑ ſegetes et ſpicas edebāt·oſtēdētes
qm̄ diſſolutū eſt vinculū ſabbati·vbi magnuꝫ ad
uenit ſabbatum·hoc eſt xp̄s qui fecit nos q̄eſcere
ab ope delictoꝝ noſtroꝝ· Ciril·Phariſei aūt
et ſcribe ignari ſacraꝝ ſcripturaꝝ·in vnū ꝯſpi
rauerāt ad rep̄hendendū xp̄i diſcipulos·Vnde ſe
quiꝰ·Quidam aūt phariſeoꝝ dicebāt illis·Quid
facitis qđ non licet in ſabbatis· Dic mihi tu cum
in ſabbato tibi menſa ꝑponiꝰ· nōne frangis pa=
nem·quid igitur alios reprehendis· Beda·Alij
vero dicūt ipſi dn̄o hec fuiſſe obiecta·ſꝫ a diuerſis
et ipſi dn̄o et diſcipulis potuerūt obijci·et cuicū
qꝫ obiectum ad ipſum maxime reſpicit Ambro·
Dn̄s aūt defenſores legis arguit neſcire q̄ legis
ſunt·exemplū inducens dauid·vnde ſequitur·Et
reſpondens iheſus ad eos dixit·Nec hoc legiſtis
qđ fecit dauid·⁊ qui cū eo erāt· Ciril·Quaſi d·
cū expreſſe dicat lex moyſi·iudicate iuſtū iudiciū
nec ꝯſiderabis ꝑſonam in iudicō·q̄liter increpa=
tis diſcipulos qui vſqꝫ in hodiernū diem extollitiſ
dauid vt ſanctū ⁊ ꝓphetam·cū moyſi ꝑceptū non
ſeruauerit· Criſ·Et attende ꝙ qn̄cunqꝫ dn̄o fit
ſermo ꝓ ſuis·i·diſcipulis·ſeruos ducit in mediuꝫ
ſcꝫ dauid ⁊ ſacerdotes·qn̄ vero ꝓ ſe·introducit
patrem ſicut ibi·pater meꝰ vſqꝫ modo opatur·⁊
ego operor· Theophi·Aliter autē eos rep̄mit
cū ſubdiꝰ·Et dicebat illis·qꝛ dn̄s eſt filius homis
etiam ſabbati·quaſi dicat·Ego ſum dn̄s ſabbati·
tanq̄ diſpoſitor·et ſicut legiſlator poteſtatē ha
beo ſoluere ſabbatum· filius em̄ homis vocatꝰ ē
xp̄s·qui dei exiſtens filius miraculoſe dignatꝰ eſt
filius homis ꝓpter homines fieri et vocari· Cri
ſoſtomꝰ·Marcus aūt de omniū natura hoc ipſum
ꝓtuliſſe fateꝰ·Dicebat em̄ ꝓpter homies ſabbaꝰ
factū eſt·non homo ꝓpter ſabbatū·Expedit igiꝰ
pociꝰ ſabbatū homi ſubici q̄ huic colla ſubicere
ſabbato· Ambro·Non mediocre aūt miſterium
hic eſt·Ager em̄ eſt hic mūdus· agri ſeges in ſa
tione humani generis fecūditas numeroſa ſcōꝝ·
Spice agri·fructus eccl̄ie quos opibꝫ diſcucien=
tes ſuis apl̄i paſcebanꝰ· noſtro ſe alentes ꝓfectu
et tanq̄ folliculis corpoꝝ·mentiū fructus ad fi=
dei lucem ꝑclaris opeꝝ ſuoꝝ miraculis eruebāt
Beda·Spicas em̄ ꝯfricant qꝛ in illis quos ī cor
pꝰ xp̄i volūt traicere·mortificāt veterē hominē

cū actibꝫ ſuis·a terrena intentōne extrahendo·
Ambro·Sed hoc putabāt iudei ſabbato non licē
Xp̄us aūt noue gracie munere deſignabat ocium
legis opus gracie·Mire tn̄ ſecūdo ꝑmū·non ꝑmo
ſecundū ſabbatū dixit·qꝛ ſabbatuꝫ illud ex lege
ſolutum eſt qđ erat primū·et hoc primū factum
eſt qđ ſecundo ꝯſtitutū eſt·Sabbatū igiꝰ dicitur
ſcđm iuxta numeꝝ·primū iuxta opacōnis graciā
Meliꝰ eſt em̄ ſabbatū quo impunitas daꝰ q̄ quo
pena ꝑſcribiꝰ·Hoc forte primū eſt·hoc in ꝑde=
ſtinacōne ꝯſilij·et ſcđm in ſanctōne decreti·Deīde
ꝙ dauid cum ſocijs fugit·hic ꝑfiguratus in lege
xp̄s eſt·qui cū apl̄is principē mūdi lateret·Quō
aūt ille obſeruator legis atqꝫ defenſor panes ⁊ ip
ſe manducauit·et dedit his qui ſecū erant·quos n̄
licebat mādúcare niſi ſacerdotibꝫ·niſi vt ꝑ illam
demonſtraret figuram ſacerdotalem cibū ad vſū
tranſire ꝑploꝝ ſiue ꝙ omnes vitam ſacerdotalem
debemꝰ imitari·ſiue qꝛ omnes filij eccleſie ſacerdo
tes ſūt·vngimur em̄ in ſacerdotiū ſanctū offeren
tes nosmetipſos deo hoſtias ſpirituales·Si autem
ſabbatū ꝓpter homines factū eſt·vtilitas aūt ho
minū poſtulabat eſurientem hominē qui diu fue=
rit terre fructibꝫ abdicatis veteris panis vitare
ieiunia·non vtiqꝫ lex ſoluitur ſed impletur·

Factū eſt aūt ⁊ i alio
ſabbato vt intraret
in ſinagogaꝫ·⁊ doce
ret·⁊ erat ibi homo ⁊
manꝰ eius dextera a=
rida·Obſeruabāt āt
ſcribe ⁊ phariſei ſi ſa=
bato curaret vt inue
nirent vnde accuſa=
rent euꝫ·ipſe vero ſci
ebat cogitacōes eo=
rū·⁊ ait homi qui ha
bebat manū aridam
ſurge·⁊ ſta in medio
Et ſurgens ſtetit·ait
aūt ad illos ih̄s·Inꝰ
rogo vos·ſi licet ſab
bato benefacere· an
male·animā ſaluaꝫ fa
cere·an ꝑdere·⁊ cir=
cūſpectis omibus di=
xit homini·Extende
manum tuam·⁊ extē=
dit ⁊ reſtituta eſt ma
nus eius· Ipſi aūt re
pleti ſunt inſipientia
⁊ circūloquebanꝰ ad

Ambro·Hic ad alia
ꝓgrediꝰ dn̄s·nam q̄
totū hominē ſaluum
facere diſpoſuerat·
ꝑ ſingula mēbra cur
rebat·Vnde dicitur
factū eſt aūt in alio
ſabbato vt intraret
in ſinagogā ⁊ docēt
Beda·Sabbatis ma
xime curat et docet·
non ſolū ꝓpter inſi=
nuandū ſpiritale ſab
batū·ſꝫ etiam ꝓpꝰ ce
lebriorem ꝑpl̄i ꝯuen=
tum· Ciril·Doce=
bat aūt reuera tran=
ſcendētia intellectū
et que ſalutis future
ꝑ eum reſerabant au
dientibꝫ ſemitam·de
inde ꝓcedente doctri
na·ſubito diuinam o
ſtendebat virtutem
Vnde ſequiꝰ·et erat
ibi homo et manꝰ eiꝰ
dextra arida· Beda
Quia vero deſtructō
nem ſabbati quam in
diſcipulis arguebāt
ꝓbabili magiſter ex
cuſauit exemplo·nūc
ip̄ſū obſeruando magi
ſtrum calūniari voleꝰ
Vnde ſequiꝰ·Obſer
uabant aūt ſcribe et
phariſei ſi ī ſabbatis

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

inuicem quid nam facerent de ihesu·

cũraret·vt ſcʒ ſi non curet· crudelitatis ꝟ imbecillitatis·ſi curʒ tranſgreſſionis vicõ arguant· vnde ſequit̃·Vt inuenirẽt vñ accuſarẽt illum· Ciril·Hic em̃ eſt mos aduerſarij·paſcit ĩ ſe doloris morbum alioꝝ preconijs·Sed domin⁹ nouit omnia·et corda rimat̃·vñ ſequit̃·Jpſe aũt ſciebat cogitacões eorum·et ait homĩ·qui habebat manũ aridam·ſurge·et ſta ĩ medio·Et ſurgẽs ſtetit· vt forſan incitaret ad pietatem crudelem· phariſeũ·et ipſa paſſio flãmas mitigaret liuoris Beda·Preueniens aũt dñs calũniam q̃m ſibi preparabãt·arguit eos qui precepta legis male interp̃tando etiã a bonis opibʒ ſabbato eſtimabãt feriandũ·cum lex a ſeruili ope·i·a malis abſtinẽ· p̃cipiat in ſabbato·vnde ſequit̃·Ait aũt ad illos ihesus·Jnterrogo vos ſi licet ſabbato benefacẽ an male· Ciril·Nimis eſt idonea q̃ſtio·nam ſi licet in ſabbato bñfacere nec aliquid obſtat vt laborantes a deo miam ꝯſeq̃ntur·deſinas colligere aduerſus xp̄m calũniam·Si aũt nõ licet in ſabbato bñfacere·et lex ꝓhibet aiaꝝ ſalutem· fact⁹ es legis accuſator· Jpſam q̃ʒ ſabbati ſanctõnem ſi velim⁹ diſcutere·ad opus pietatis introductũ fuiſſe repiem⁹·iuſſit em̃ in ſabbato feriari·vt q̇eſcat inquit puer tu⁹ et ancilla tua·bos tu⁹ ꝛ q̇d libet pecus tuũ·Qui vero bois miſeret̃ et ceteꝝ pecoꝝ·quõ non miſerebit̃ hominis graui morbo ꝯpleri·Lex aũt in preſentibʒ formam p̄figurauit futuroꝝ·in quibʒ vtiq̃ʒ maloꝝ ferie ſũt nõ bonorum·nam licet ſecularia opa ꝯquieſcãt· nõ ocõſ⁹ tamen boni opis actus eſt·in d̃i laudes requieſcẽ Aug⁹·de q̃ſti·euan·Cũ aũt dñs corpus curauerit ſic interrogauit·animã ſaluã facere aut pdẽ· Vel q̃ illa miracula ꝓpter fidem faciebat·vbi ſalus eſt aĩe·vel q̃ ipſa ſanacõ manus dextre ſalutem aĩe ſignificabat· q̃ a bonis opibʒ ceſſans·aridam q̃dãmodo dexterã habere videbat̃·vel aĩaʒ ꝓ homine poſuit·ſicut dici ſolet·tot aĩe ib· fuerẽt Aug⁹·de con·euan·Sed poteſt mouere quõ matheus dixerit·ꝙ ipſi interrogauerũt dñm ſi licʒ curare ſabbato cũ lucas hic illos poti⁹ a dño interrogatos eſſe phibeat· Jtaq̃ʒ intelligendũ eſt ꝙ illi prius interrogauerũt dñm·ſi licet ſabbato curare·Deinde intelligens cogitatõnes eoꝝ·aditum accuſandi q̃rentiũ· ꝯſtituit in medio eum q̃m fuerat ſanaturus· et interogauit q̃ marcus et lucas eum interogaſſe ꝯmemorãt·Sequit̃·Et circũſpectis omĩbʒ·Titus· Quaſi collectis oĩm oculis quin etiã incitata mente eoꝝ ad ꝯſideratõnẽ negocij dixit homĩ·Extende manũ tuaʒ ego tibi mãdo·qui creaui hominẽ·audit aũt q̃ leſam habebat manũ·et ſanus fit·vnde ſequit̃· Et extendit ꝛ reſtituta eſt ſanitati manus eius·Quos aũt oportebat in miraculo ſtupere augent maliciam·vñ ſequit̃·Jpſi aũt repleti ſũt inſipientia et colloquebantur adinuicem·quid nam facerẽt de iheſu· Orige·Et vt narrat matheus·exeũt et ꝯſiliantur vt occidant eum· Ciril·Cernis o phariſee operantem diuine ac ſupna maieſtate liberãtẽ lãguẽtes· et mortem portas ex liuore· Beda·Hõ aũt iſte humanũ genus ſignificat·in fecũditate boni operis arefactũ·ꝓ manu in primo parẽte ad pomũ extenſa·ꝛ bene manus in ſinagoga erat arida q̃ vbi maius donum ſciencie·ibi tranſgreſſor maiori ſubiacet culpe· Ambro·Audiſti igitur verba dicentis·Extende manũ tuam·omnis iſta generaliſq̃ʒ medicina eſt·et tu qui putas manu ʒ habere te ſanam·caue ne auaricia vel ſacrilegio contrahat̃·Extende ſepi⁹ eam·vt proximũ iuues vt vidue preſidiũ feras·eripias iniurie quẽ vides iniuſte ꝯtumelie ſubiacere·extende ad paupeʒ qui te obſecrat·Extende ad dñm pro peccatis tuis· ſic manus extenditur·ſic ſanatur·

Factum eſt aũt in ill' diebus exijt in montẽ orare·ꝛ erat pnoctãs in oracõne dei·Et cuʒ dies factus eſſet vocauit diſcipulos ſuoſ et eligit·xij· ex ipſis quos ꝛ apl̃os nominauit·Simonẽ queʒ cognominauit petrum et andream fratrem eius·jacobũ et johannem·philippũ ꝛ Bartholomeũ· matheum et thomam·jacobum alphei·ꝛ Simoneʒ q̇ vocatur zelotes·Judam jacobi ꝛ Judaʒ ſcarioth·q̇ fuit pdi·

Gloſa· Jnſurgentibus aduerſarijs contra xp̄i miracula et doctrinam·apl̃os elegit q̃i defenſores veritatis et teſtes·q̃ꝝ electõnẽ oracõnẽ p̄mittit·vñ dicit̃·fcm eſt aũt in illis dieb⁹ exijt in monteʒ orare Ambro·Noli inſidiatrices apire aures· vt putes filiũ dei q̃ſi infirmũ rogare vt impetret·q̇d implẽ nõ poſſit· ptãtis em̃ auctor·obedientie mgr̃ ad p̄cepta virtutis· ſuo nos informat exemplo· Ciril·Scrutemur igit̃ in his q̃ xp̄s egit·q̃liter nos doceat oracõibʒ diuinis inſiſtere· ſeniotim ſcʒ et ſecreto·nemine vidente amota quoq̃ʒ mundana ſolicitudine·vt ſurſum ad diuine ſpeculacõis intuitum erigatur intencõ· q̇d deſignat̃ in hoc ꝙ ſeſmotim orabat ihs exiens ĩ montẽ· Ambro·Vbiq̃ʒ etiam ſolus obſecrat·dei em̃ ꝯſiliũ humana vota non capiũt·Nec quiſq̃ʒ interioꝝ poteſt eſſe p̄ticeps xp̄o·non aũt omis qui orat·aſcendit ĩ mõtem·ſʒ qui orat a terrenis ad ſupiora ꝓgrediẽs· ſʒ non ille qui de ſeculi diuicijs aut d̃ honore ſollicitus eſt·omnes ſublimes in montẽ aſcendũt·q̃re in euangelio inuenies ſolos in montẽ cũ domino aſcendiſſe diſcipulos·Spẽs aũt tibi xp̄iane dat̃· forma preſcribit̃ quã debeas emulari·cuʒ ſeq̃tur Et erat pnoctans ĩ oracõne dei·Quid em̃ te ꝓ ſalute tua facere oportet· qñ ꝓ te xp̄s in oracõne pnoctat· Criſ·Et ſurge igit̃ tu tempe noctis· Purior eſt tũc tp̄is anima·ipſe tenebre ſilentum nimiũ poſſunt ſufficienter ad ꝯpũctõnem pducẽ Ceteꝝ ſi ipſũ q̃ʒ celum inſpicias pũctatum ſtell' quaſi infinitis luminibus·ſi cõſideres ꝙ qui p diem ſaltãt·iniuriant̃q̃ʒ hij·tũc nihil a mortuis diſcrepant·deteſtaberis quẽlibet auſum humanũ·Hec omnia ſufficiũt ad animã erigendam·tũc ñ vexat

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

manis gloria·non accidia·non ocitacō occupat· non ſic ignis ferri ſequeſtrat rubiginē·velut nocturna oracō eruginem peccatoꝝ· quem die ſol pcuſſit·nocte refrigerat·quēlibet rorem ſupant nocturne lacrime· et contra concupiam valent·et quēlibet timorem· Si vero predicto rore non foueatur homo·areſcit ſub die·qua ꝓpt' licet ñ multum ores noctu· ſemel ora vigilando·et ſufficit· oſtende q̄ non ſolum ad corpus nor ptinet ſ; etiā ad animam Ambro· Quid aūt te facere conuenit cū vis aliqd officiū pietatis adoriri·qñ xp̄s miſſurus aplōs prius orauit·Sequit̄ eñ·Et cū dies factus eſſet·vocauit diſcipulos ſuos ⁊ elegit xij·ex ipſis·q̄s et aplōs nominauit·Quos ſc; ad ꝓpagādum auxiliū ſalutis humane p terraꝝ orbem ſatores fidei deſtinauit·Simul aduerte celeſte oſiliū non ſapientes aliquos·nō diuites·nō nobiles·ſ; piſcatores et publicanos q̄s dirigeret elegit·ne diuicijs aut potentie nobilitatiſq; autoritate traxiſſe aliquos ad ſuam graciam videret̄· vt veritatis racō non diſputacōis gracia ꝓualeret· Ciril· Attende aūt maximā euāgeliſte ſedulitatem· non ſolum dicit electos fuiſſe ſacros aplōs· pmo nominatim eos enumerat·ne quiſq; audeat alios inſcribere aplōꝝ catalogo· Simonē quē ognomiauit petꝝ et andream fratrē eius· Beda· Non modo primū euz ognomiauit ſ; longe prius cū ab Andrea adducto dicitur·Tu vocaberis cephas qd interpretat̄ petr9·Sed volēs lucas nomina aplōꝝ enumerare cū neceſſe hēt petꝝ dicē breuiter voluit innuere q̄ non hoc antea ognoiaret̄·ſed ita dn̄s ognomiauerit· Euſebius· Secunda aūt obinacō eſt jacobi et johānis·vñ ſequit̄ jacobū et johannē·ambos ſc; filios zebedei·q̄ etiam piſcatores fuerāt· Poſt hos aūt dicit·philippum et bartholomeū·philippū dicit johānes fuiſſe de betſayda·cōciuem andree et petri· Ipſe q̄; Bartholome9 vir ſimplex et expers ſcie mūdane et amaritudīs·Mathe9 vero ex his qui prius cenſus exigebāt·vocatus eſt·de quo ſubdit matheū et thomam· Beda·Mathe9 opari ſuo thome in ordine·humilitatis cauſa ſe ſuppōnit·cū a ceteris euangeliſtis ꝑlatus ſit· Seq̄tur jacobū alphei et ſimonem qui vocat̄ zelotes· Glo· Quia ſc; fuit de chana galilee qui interꝑtatur zelus qd addit̄ ad differenciā ſimonis petri·Sequit̄ judā jacobi et judam ſcarioth·qui fuit ꝓditor· Aug9·de con·euan·In nomine iude jacobi lucas videt̄ diſcrepare a matheo qui eū thadeum appellat·ſ; q̄s vnq̄m ꝓhibuit duob; vel trib; nominibus vnū hominē vocari·Eligit̄ aūt judas proditor non p imprudentiam ſ; p ꝓuidentiaz·ſuſcepat quidez hominis fragilitatez· et iō nec has ptēs recuſauit infirmitatis hūane· voluit ab aplō ſuo tradi·vt tu a ſocō proditus moderate feras·tuū erraſſe iudiciū piſſe beneficiū· Beda·Miſtice aūt mons in quo aplōs elegit·altitudinez deſignat iuſticie·q̄ inſtituendi erāt et eam ꝑdicaturi·ſic et lex i monte data fuit· Ciril·q̄ſi libet interꝑtacōnē aplicorum noīm ſcire·ſcito q̄ petrus dicit̄ diſſoluens vl' agnoſcens·Andreas decora potentia vel rñdens jacobus aūt ſupplātator doloris·johānes domini gracia·mathe9 donatus·philippus os magnū vl' orificiū lampadis· bartholome9 filius aquas ſuſpēdentis·Thomas abyſſus vel gemin9 vite·judas confeſſio·et ſimon obedientia·

Et deſcendēs cū illis ſtetit in loco campeſtri ⁊ turba diſcipulorum eius ⁊ multitudo copioſa plebis ab oī iudea ⁊ hierl'm ⁊ maritima ⁊ tyri·⁊ ſydōis qui venerant vt audirent illū et ſanarent̄ a lāguorib; ſuis·et q̄ vexabant̄ a ſpiritib; imundis curabantur Et omnis turba querebat eum tangere· quia virtus d' illo exibat·⁊ ſanabat oīs·

Ciril· Celebrata ordinacōne aplōꝝ pl'ibus ogregatis et de regione iudeoꝝ·nec non a maritima tyri et ſydonis qui erant ydolatre· conſtituit eos tocius orbis doctores vtpote q̄ euocarent iudeos a legis ſeruitute· cultores aūt demonū ab errore gentili ad veritatis ognicōnem·Vñ dicit̄·Et deſcendens de monte cū illis ſtetit in loco campeſtri et turba diſcipuloꝝ eius·et multitudo copioſa plebis ab omī iudea ⁊ hierl'm ⁊ maritima· Beda· Nō a proximo mari galilee maritimū dicit·q; hoc non miraculi loco poneretur·ſed a mari magno ognominatur·in quo etiam tyrus et ſidon comprehēdi poterāt·de q̄b; ſequit̄·Et tyri et ſidonis·Que q; ciuitates gentium ſunt·conſulte nominatim ponuntur·vt quanta ſit fama virtuſq; ſaluatoris intimetur·que exteros quoq; ad ſanitatem doctrinamq; capeſſendam citates accerſat·vnde ſequit̄·Qui venerant vt audirent eum· Theo·Hoc eſt ad animarum medelam ⁊ ſanarentur a lāguoribus ſuis·hoc eſt ad medelam eoꝝ corpoꝝ· Ciril·Poſtq̄ autez ſacerdos publicauit aplōs·plurima ardua fec̄ miracula· vt qui conuenerant iudei et gentiles·ſcirent eos decoratos eſſe a criſto dignitate apoſtolatus·et q̄ ipſe non erat ſicut vnus aliorum hominum·magis autem deus vt verbum incarnatum· Vnde ſequitur·Et omnis turba querebat eū tangere·quia virtus de illo exibat et ſanabat oīs· Neq; enim alienam virtutem accipiebat criſtus· ſed cum naturaliter eſſet deus ꝓpriam virtutem ſuper infirmos emittēs ſanabat omnes· Amb· Aduerte autem omnia diligenter·quomō et cum apoſtolis aſcendat ac deſcendat ad turbas·Quo modo cum turba ſequitur ad excelſa· Deniq; vbi deſcendit·inuenit infirmos·in excelſis enim infirmi eſſe non poſſunt· Beda·Raro hoc quoq; vſpiam vel turbas dominum ad altiora ſequi· Vel quēpiam debilem inuenies in monte curari· ſ; extincta febre libidinum accenſaq; ſciencie luce pedetentim quenq̄m ad culmen ſubire virtutum· Turba autem que dominum tangere potuit·ſpiritus illius virtute ſanatur·vt ſupra leproſus domino tangente mundatur· Tactus ergo ſaluatoris opus eſt ſalutis·quē tangē eſt fideliter i euz credere·a quo tangi eſt eius munere ſanari·

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Et ipſe eleuatis ocul'
in diſcipulos ſuos di
cebat Beati paupes
quia veſtrū ē regnū
dei·Beati qui nūc eſu
ritis qm̄ ſaturabimi·
Beati qui nunc fletis
qm̄ ridebitis·Beati
eritis cū vos oderint
homines·et cuꝫ ſepa
uerit vos·ꝛ exprobra
uerint·ꝛ eiecerint no
men veſtrū tanq̄ꝫ ma
lum ꝓpter filiū hois·
Gaudete in illa die ꝛ
exultate·Ecce enim
merces veſtra multa
eſt i celo·Secd̄m hoc
enim faciebant pro
phetis patres eoꝛuꝫ·

Ciril·Poſt apl'oꝛuꝫ
oꝛdinacōnem ad euā
gelice vite nouitatē
ſaluatoꝛ ſuos diſci-
pulos rectificauit·
Ambro·Diuinita-
tis aūt promptur9
oracula incipit eſſe
ſublimior·etſi in hu
mili ſtabat·tn̄ ocl'os
eleuauit·Vnde dicit̄
Et ipſe eleuatis ocu
lis·Quid eſt leuare
oculos·niſi interius
lumen apire· Bed
Et q̄uis generaliter
omībꝫ loquat̄·ſpeci
ali9 tn̄ oculos in di-
ſcipulos leuat·Seq̄
tur eīn in diſcipl'os
ſuos·vt his q̄ verbū
intenta coꝛdis aure
pcipiūt·lacius ſapo
ris intimi lumen api
at· Ambro·Qua-
tuoꝛ autem tm̄ beati
tudines lucas poſuit
octo vero matheꝰ·ſꝫ
in iſtis octo ille ſūt q̄tuoꝛ·et in iſtis quatuoꝛ ille
octo·Hic eīn quatuoꝛ velut virtutes amplex9 eſt
cardinales·ille in illis octo miſticū oꝛdinē refera
uit ſicut eīn ſpei noſtre octaua perfectō ita octa
ua ſūma virtutū eſt·Primā aūt beatitudinē pau
pertatis vterq̄ꝫ euāgeliſta poſuit·Oꝛdine enim
prima eſt·et parens q̄dam virtutū·qꝛ qui ɔtēp
ſerit ſecularia ipſe merebit̄ ſempiterna·Nec pot
quiſq̄ꝫ meritū regni celeſtis adipiſci·Qui mundi
cupiditatē poſt ſe emergendi non habet faculta
tem·vnde ſequit̄·Dicebat·Beati paupes· Ci-
ril·In euāgelio quidem qd̄ eſt ſm̄ matheū bt̄os
fieri dixit paupes ſpiritu·vt intelligam9 eē pau
perem ſpū habentē intellectū modeſtū ꝗ q̄dāmō
remiſſum·Vnde dicit ſaluatoꝛ·Diſcite a me·quia
mitis ſum et humilis coꝛde·Hic aūt beatos aſſe
rit paupes non addito ſpū·paupes appellās di-
uicias ɔtemnentes·Decebat eīn vt cum ꝓnūcia
turi eſſent ſalutiferi euāgelij dogma·mentē non
gererēt cupidā·ſꝫ promptū affectum haberent
erga maioꝛa· Baſi·Non aūt omīs quē pauper
tas premit beatus eſt·ſed qui xp̄i preceptū mun
danis ꝑtulerit opibus·Pl'es ei paupes ſūt i ſub-
ſtantia·auariſſimi tn̄ ſm̄ affectū·quos non ſaluat
paupṫas·ſed affectus damnat·Nihil eīn inuolūta
rioꝝ beatificabile eſt·eo q᷑ omīs virtus libero
deſignat̄ arbitrio·Beatus ergo paup·q̄ſi criſti
diſcipulus·qui ꝓ nobis paupṫatem ſuſtinuit·nā
ipſe dn̄s qd̄libet opus impleuit·qd̄ ad beatitudi
nē ducit·ſe prebens exemplar diſcētibꝫ· Euſe·
Sed cū celeſte regnū in multis gradibꝫ bonoꝛuꝫ
ɔſideret̄·Prim9 gradus ſcandentiū eſt eoꝝ qui
diuino intuitu colūt paupṫatēꝫ·tales aūt fec̄ eoſ
qui primo facti ſūt eius diſcipuli·Ob hoc in eoꝝ
pſona dicit·qꝛ veſtꝝ eſt regnū dei·q̄i demōſtra
tiue hoc ꝓferens ad pn̄tes ad quos etiā oculos
eleuauit· Ciril·Poſtq̄ igit̄ mandauit paupta-
tem colere·ea que cōſequūtur inopiam·coꝛonat
honoribꝫ·Contingit aūt paupṫatē colentes·ne
ceſſarioꝝ incurrē defectū·et vix acquirē victum
jdcirco non ſinit diſcipulos puſillanimes ſup hoc
fieri·dicens·beati qui nūc eſuritis·i·beati qui ca
ſtigatis coꝛpus veſtꝝ·et ſeruituti ſubicitis·qui ī
fame et ſiti verbo operaꝫ datis·qꝛ celeſtiū tunc
gaudioꝝ habebitis vbertate pfrui· Greg·in
ſenus·Sicius aūt ſicut ſcd̄m ſenſibilē eſcam diuer
ſificat̄ pticipantiū appetitus ad comeſtibiliū ſpe
cies·ſic et in cibo aīe ab his quidē opinabile ab
his aūt appetit̄ qd̄ naturalit̄ ē bonū·Vn̄ hic ſm̄
matheū beatificant̄ qui iuſticiā loco cibi et pot9
reputant·non in q̄ pticularē ſꝫ vniuerſalē virtu
tem·q̄m qui eſurit beatificanduꝫ dicit· Beda·
Aptiſſime nos inſtruens nūq̄ nos ſatis iuſtos e-
ſtimare debere·ſꝫ quotidianū iuſticie ſemp ama-
re ꝓfectū·ad cui9 pfectā ſaturitateꝫ non in hoc
ſeculo·ſed in futuro poſſum9 puenire·Ps ondit
dicens·Saciaboꝛ cū manifeſtabit̄ gloꝛia tua·vn̄
ſequit̄·quia ſaturabimi· Greg·Auidis eīn iu-
ſticie deſideratoꝝ copiaꝫ ſpondet·nihil eīn eoꝝ
que ſm̄ voluptatē in vita q̄rant̄·ſaciat inq̄rētes
Solū aūt virtutis ſtudiū ſubſequit̄ pmiū qd̄ ide
ficiens gaudiū inſerit anime· Ciril·Cōſequit̄
aūt inopiam non ſolū defectus reꝝ ad delectacō
nes facientiū·ſed etiam depreſſus vult9 ꝓpt̄ me-
ſticiam·Vnde ſequit̄·beati qui nūc fletis·beatifi
cat flentes·non eos qui ſimpliciter ab oculis lac̄
mas emittūt·Cōmune eīn eſt hoc tam fidelibus
q̄ infidelibꝫ ſi qd̄ triſtiū accidat·Magis auteꝫ il
los beatos aſſerit·qui leuē vitam et implicitam
carnalibꝫ voluptatibꝫ deditā vitant·refutantes
delicias et pene lacrimātes ꝓpt̄ odiū mūdanoꝛuꝫ
Criſ·Magnū quid vero ſm̄ deū triſticia eſt·
ꝗ impetrat ei penitentiā in ſalutē·vnde paulus
cū non haberet ſuos defectus flere ꝓ alienis lu-
gebat·Talis luctus eſt alacritatis materia·Vn̄
ſequitur·qꝛ ridebitis·etenī ſi nihil ꝓſumus his
ꝓ quibꝫ flemus·tn̄ ꝓficim9 nobiſmetipſ̄·naꝫ q̄
ſic aliena deflet·multomagis non p̄teribit infle-
biliter ſua delicta·Magis aūt nec facile labetur
in ſcelus·non diſſoluam̄ i hac breui vita ne ſuſpi-
rem9 in infinita·Nō q̄ramus delicias a q̄bus ma
nat luctus·et doloꝛ nimi9 ſꝫ triſtemur triſticia q̄
germinat veniam·Eſt etiā dn̄m ſepius repire lu
gentem·ridentē nequaq̄·Baſi·Promittit aūt
flentibꝫ riſum·non quidē emiſſum p mandibulas
ſonum·ſꝫ meram et impmixtam cuilibet triſticie
alacritateꝫ· Beda·Qui ergo ꝓpter diuicias he
reditatis xp̄i·ꝓpter panem vite eterne·ꝓpt̄ ſpeꝫ
celeſtiū gaudioꝝ fletus·eſuriē paupṫateq̄ꝫ pati
deſiderat beatus eſt·Multo aūt beatioꝛ qui has
virtutes inter aduerſa ſeruare non trepidat vnde
ſequit̄·Beati eritis·cū vos oderint homīes·Licꝫ
eīn homīes odiant coꝛde nefando dilectū coꝛ xp̄o
ledere neq̄unt·Sequit̄·Et cū ſepauerint vos·ſe
parent et a ſinagoga expellūt·Xp̄us inuenit et
ɔfirmat·Sequit̄·Et exprobrauerint·exprobrēt

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

nomẽ crucifixi· Ipſe omortuos ſibi correſuſcitat et conſedere facit i celeſtib9 Sequit̃· Et eiecerit nomen veſtrum tanq̃ malum vbi nomẽ xpianoꝝ ſignificat quo a gẽtilibus iudeiſq; ſepiſſime q̃ntuz ad ipſos memorie abraſum et ab hominibꝫ eſt abiectum· nulla exiſtente cauſa odij· niſi ꝓpter filium hominis qui ſcꝫ credentes nomẽ xpi ſuũ ognomen facere voluerũt· Docet ergo eos ab hominibꝫ infectandos· ſed vltra homines eſſe beandos· Vñ ſeq tur· Gaudete in illa die ꝛ exultate· ecce eñi merces veſtra multa eſt in celo· Criſ· Multũ ꝛ paucum menſurat̃ dignitate ꝓferentis Fueramus igitur q̃s multam ꝓmiſit mercedez· ſiquidẽ ꝓphe ta vel apl̃us velut homo paucũ eſſe multũ exiſtimauit· nũc autẽ dñs q̃ poſſidꝫ ꝓphẽnes theſauros opes q̃ quelibet intellectũ tranſcẽdunt· multam pollicit9 ẽ mercedẽ· Baſi· Rurſus magnuz aliqñ abſolutam habꝫ intẽcionẽ· ſicut magnũ ẽ celũ ꝛ magna ẽ terra· Aliqñ vero ad aliquid habꝫ relacõnẽ· vt magnus equus ꝛ bos in ↄpacõne ſimiliũ· Sic arbitror multam fore mercedẽ repoſitaꝫ paciẽtibus opprobria ꝓpt̃ xpm· non tanq̃ ↄpatã ad ea q̃ p̃ nes nos ſunt· ſꝫ in ſe multam exiſtentez et tanq̃ a deo donatã· Damaſce· Illa etiaꝫ que mẽſurari vel numerari pñt· terminate ingerunt̃· Qð aũt ex quadã excellẽtia omnẽ tranſcẽdit mẽ ſuram ꝛ numeꝝ· indeſiniate dicitur magnum et multũ· puta qñ dicim9 multã eẽ dei miſericordiã

Euſe· Deinde muniẽs diſciplos ad pugnam aduerſarioꝝ q̃m paſſuri erãt p totũ orbẽ p̃dicantes ſubdit· ſcd̃m hec eñi faciebãt ꝓphetis patres eoꝝ· Ambro· Quia ꝓphetas iudei vſq; ad mortem corporis pſecuti ſũt· Beda· Quia vera dicentes ſolent pſecutõnẽ pati· Nec tamẽ iõ ꝓphe antiqui timore pſecutõis a veritatis p̃dicacõe defecerũt· Euſe· Hoc aũt dicebat muniẽs diſcipulos ad pugnam aduerſarioꝝ p̃dicãtes p totũ orbẽ· Ambro· In hoc ergo q̃ dicit· Beati pauperes· habes tꝑanciaꝫ q̃ te a peccato abſtinet· ſeculũ calcat· illecebroſa non q̃rit· Beati qui eſuritis· habes iuſticiam· Qui eñi eſurit· eſurienti ↄpatit̃· cõpaciẽdo largit̃· largiendo fit iuſtus· q̃a iuſticia eius manꝫ inet̃num· Bt̃i qui nũc fletis· habes prudẽtiam cui9 ẽ flere q̃tidiana· ꝛ ea q̃ et̃na ſũt querẽ· Beati eritis cũ vos oderint homines· hẽs fortitudinẽ· ſꝫ eam q̃ nõ odiũ meretur ex crimine· ſꝫ pfectõnem paciat̃ ex fide· Sic eñi ad paſſionis puenit̃ coronam· ſi graciã hoim negligas· diuinã ſequaris· ergo tꝑantia cordis habꝫ mundiciam· iuſticia pacem· miam prudẽtia· manſuetudinẽ fortitudo· Cõnexe ſibi ſunt ꝛ concathenate virtutes· vt qui vnã habꝫ· pl̃es habẽ videatur· ꝛ ſanctis vna ↄpetit virtus· ſed eius q̃ fuerit vberior eſt premiũ· Quãta hoſpitalitas in abraam· q̃nta humilitas· ſed q̃ fide p̃ſtitit· ſidi p̃ ceteris meruit principatũ· Ergo vnicuiq; pl̃a premia· q̃ plima incentiua virtutum· ſed quo i aliquo merito copioſius hoc etiam in premio redũdanti9·

Verũtamen ve vobis diuitibus· qui habetis conſolacionem veſtram· Veh vobis qui ſaturati eſtis· q̃ eſurietis· Veh vobis qui ridetis nũc· quia lugebitis et flebitis· Veh cũ benedixerint vobis omẽs homines ſcd̃m hec faciebant ꝓphetis patres eoꝝ·

Ciril· Predicto q̃ pauptas ꝓpter deũ cauſa fit cui9libꝫ boni· et q̃ eſurire ꝛ flẽ non vacabit mercede ſanctoꝝ· trãſfert ſermonẽ ad oppoita et innuit ipſa dãnacionis et ſupplicij fore materiam· Vñ dicit̃· Verũtamen ve vobis diuitibꝫ q̃ habetis ↄſolacõꝫ vr̃aꝫ Criſ· Hec eñi dictio ve· ſemp in ſcripturis dicit̃ his qui non poſſunt euadere a futuro ſupplicõ· Ambro· Licet aũt pecuniarijs copijs multa ſunt lenocinia delictoꝝ· pleraq; tñ ſunt incentiua virtutũ· q̃q̃ virtus ſubſidia non req̃rat· et ↄmendacior ſit collacõ paupis q̃ diuitis lib̃alitas· tamẽ non eos qui habeãt diuicias· ſed eos q̃ vti his neſciant· ſentencie celeſtis autoritate ↄdemnat· Nã vt ille paup laudabilior eſt· qui ꝓmpto largit̃ affectu· ita criminoſior diues eſt· q̃ de eo cõferre graciam deo debuit· qð accepit· nec cenſum ad ↄmunem vſũ datuꝫ ſine vſu abſcondẽ· Non cenſus igit̃ ſꝫ affectus i crimĩe eſt· Et q̃q̃ nulla pena grauior ſit q̃ ſucceſſoꝝ ꝓ futura ↄpendijs anxio timore ſeruare· tñ q̃m auaricie deſideria cõgerẽdi q̃dam voluptate paſcunt̃· q̃ ↄſolacõnẽ vite preſentis habuerũt· remuneracõnꝫ ꝑpetuã p̃diderũt Poſſumus tñ hic diuitem intelligẽ ꝑl̃m iudeoꝝ vel hereticos vel certe phariſeos· qui vbertate verboꝝ et q̃dam ambicõſe facũdie patrimonio delectati· ſimplicitatẽ vere fidei ſupgreſſi· theſauros inutiles ↄdiderũt· Seq̃tur· Ve vobis qui ſaturati eſtis· q̃ eſurietis· Beda· Diues ille purpuratus ſaturabat̃· epulãs q̃tidie ſplendide ſed dirũ ve ſuſtinebat eſuriens· qñ de lazari queꝫ deſpererat digito guttam aque q̃rebat Baſi· Qð aũt neceſſaria ſit abſtinẽtie rõ· palã ẽ ex eo· q̃ apl̃us eam inter fructus ſpũs enumerauit· Sb iectio eñi corporis p nihil aliud ſic obtinet̃· ſicut p abſtinentiã· q̃ ſicut quodã freno decet ↄpeſcere iuuẽtutis feruorez· Eſt igit̃ abſtinẽtia int̃ empcõ criminis· amocõ paſſionũ· vite ſpiritalis iniciũ· obtundens in ſe illecebraꝝ aculeũ· Ne aũt coincidẽtia fiat cũ inimicis dei· docet accipi· qðlibet cum exigit temp9· ad oſtendendũ q̃ mũdis oĩa mũda Procedẽdo quidẽ ad neceſſaria vite· abſtinẽdo ãt omino ab his q̃ faciũt ad voluptatẽ Attamẽ nec eandẽ horã ſibi cũctis ſancire poſſibile· nec modũ nec menſurã· Sit aũt cõmunis intencõ non expectare replecõꝫ· Replere nãq; ventrẽ· ipſũ q̃ꝫ corpus inutile facit erga ꝓprias opacõnes· ſonnolẽtum et ad nocumẽta diſpoſitũ· Beda· Aliter· ſi beati ſũt illi qui iuſticie ſemp eſuriũt opera· infelices ecõtra eſtimandi ſũt· qui ſibi i deſiderijs placentes nullã viri boni famẽ paciũtur· Sequitur· Ve vobis q̃ ridetis nũc· q̃ lugebitis ꝛ flebitis

Baſi· Cum dñs ridẽtes nũc arguat· palam ẽ q̃ nunq̃ erit fideli temp9 riſus· et p̃cipue in tanta multitudine eoꝝ q̃ in pc̃o moriũtur· ꝓ quibus oportet lugẽ· Sup̃fluus aũt riſus ẽ imoderãtie

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ſignum et effrenis anime motus· ſed vſqꝫ ad vul=
tus iocūditatē exprimere paſſionē aīe non decet
Criſ· Dic aūt mihi· cur cōcuteris et defluis q̄
debes aſſiſtere terribili iudicō et ponē rōnem de
omibus ſic opatis· Beda· Quia vero ipſa pc̄ti
nutrix adolacō· ſicut oleum flāmis· ſic i culpa ar=
dentibꝫ ſolita eſt miſtrare fomentū· ſubdit· Ve
cū bn̄dixerint vobis omnes homīes· Criſ· Nō
aūt contrariū eſt qđ hic dicit̄ ei· qđ alibi dominꝰ
dicit· Luceat lux veſtra coram hominibus vt ſcilicꝫ
manifeſtemꝰ bn̄ agere ad gloriam dei non ad ꝓ
priā· P ernicō ſiim eīn quid eſt inanis gloria· ⁊
inde ſumit ortum iniq̄tas atqꝫ deſperacō· ⁊ mat̄
maloꝝ auaricia· qꝯi viam q̄ris diuertendi ab hoc
dirigas aſpectū ſemp ad deum· et eſto ꝯtentꝰ ea
que apud eum eſt gloria· Nam ſi in qualibꝫ facul
tate doctores eligere oportet i arbitros· quomō
virtutis experimentū plibꝫ credis· non aūt illi q̄
pre omnibꝰ eam nouit et dare et coronare pot·
a quo ſi gloriam cupis· vita laudem humanā· De
nullo eīn alio magis ꝯſueuimꝰ admirari q̄ꝫ de re
ſpuente gloriam· qꝯi nos· multomagis dominus
oīm· Deinde illud ꝯſideres· qꝛ hoīm gloria cele=
riter deficit· qꝛ ꝑ curſum tpis obliuioni tradun
tur· Sequit̄· Scđm hec faciebāt ꝓphetis patres
eoꝝ· Beda· pſeudo ꝓphete ſignificant̄· eo qꝛ
ad captandū vulgi feruorem futura preloqui co
nent̄· itaqꝫ dn̄s in monte btitudines ſolūmō pro
boꝝ· In campo vero etiam ve deſcripſit repro
boꝝ· qꝛ rudes adhuc auditores neceſſe eſt terro
ribꝰ ad bona ꝯpelli pfectos aūt ſatis ē premiis i
uitari· Ambro· Et attende qꝛ mathꝰ premiis
ad virtutem et fidem ꝑplos ꝓuocauit· Hic autēꝫ
etiam a criminibus atqꝫ pc̄tis futurorum ſupplicio=
rum denūciacōne deterruit·

Sed vobis dico q̄
auditis· diligite ini=
micos veſtros· Bene
facite his qui oderūt
vos· Benedicite male
dicentibus vobis· et
orate ꝑ calūniantibꝰ
vos· et ei q̄ pcutit te
in maxillā· pbe ei et al
terā· ⁊ ab eo q̄ aufert
tibi veſtimētum· eciaꝫ
tunicaꝫ noli ꝓhibere·
Omni petenti te tribue
et qui aufert que tua
ſunt· ne repetas· et ꝑ
ut vultis vt faciāt vo
bis homines· et vos fa
cite illis ſimiliter·

Beda· qꝛ
dixerat ſupra quid
ab inimicis pati poſ
ſent· nunc qualit̄ cuꝫ
eiſdem inimicis agē
debeāt· oñdit dicēs
Sed vobis dico qui
auditis· Ambroſi·
Non ocō ſe plimorꝫ
factoꝝ celeſtiū enu=
meracōne ꝓgreſſus
ad hūc locum ſerius
venit· vt ꝓplus diui=
nis miraculis robo=
ratus· vltra legis t̄=
mitem virtutū veſti
giis ꝓgredi edocēt̄
Deniqꝫ iter tria ma=
xima ſpem· fidē ⁊ ca
ritatem· maior eſt ca
ritas que ordinatur
cum dicitur· diligite
inimicos veſtros·
Baſi· Inimici q̄dē
ꝓpriū eſt obeſſe· ⁊ inſi
diari· Omis igit̄ qui
q̄liter cūqꝫ nocet ali
cui dicit̄ inimicus· Ciril· Cōueniēs āt erat huiꝰ
modi ꝯuerſacō doctoribꝰ ſanctis q̄ predicaturi
erant vbiqꝫ terraꝝ ſalutarē ſermonem· quos ſi ꝯ
tingeret velle recipe de pſeq̄ntibꝰ vindictam· ꝯ
miſiſſent eos ad ꝯgnicōnem veritatis vocare·
Criſ· Non aūt dicit· ne odio habeas· ſꝫ diligas
neqꝫ ſimpliciter mādauit diligere· ſꝫ etiā bn̄facē
Vnde ſequit̄· bn̄facite his qui oderūt vos Ba
ſiliꝰ· Veꝝ qꝛ homo ex corpe cōſiſtit et aīa· ſcđm
aīam quidē bn̄faciemꝰ huiōi arguentes et ꝯmo
uentes eos· et oīno ad ꝯuerſionem manuducētes
ſcđm corpus aūt bn̄facientes eis in neceſſariis vi
ctui· Sequit̄· Bn̄dicite maledicentibꝫ vobis·
Criſ· Qui eīn pcuciūt ꝓprias aīas· digni ſunt
lacrimis et fletibus non maledictōnibꝰ· Nihil ei
deteſtabiliꝰ eſt aīa maledicta· nec inmundius lin=
gua que maledictōnes offert· Homo es· aſpidum
venena non euomas· nec vertaris in beluam· eſt
tibi datū os non vt mordeas ſꝫ vt alioꝝ vulnera
ſanes· Inimicos aūt mandauit nobis ānumera
re gradui amicoꝝ· non quoꝝcunqꝫ ſꝫ precipuo=
rū ꝓ quibꝰ orare ſolemus· Vnde ſequit̄· Orate
ꝓ pſeq̄ntibus vos· Pleriqꝫ aūt ecōtra ꝓcumbē
tes· et fronte ſup terrā pcucientes· et manus ex=
pandētes· non ꝓ ſuis criminibꝰ orant deū· ſed ad=
uerſus inimicos qđ nihil aliud eſt q̄ꝫ ſeipm tranſ
fodere· Cū qui ꝓhibuit ꝯtra inimicos orare· p̄=
caris vt te maledicentē inimicis exaudiat· Quō
poſſibile eſt audiri qn̄ ꝓuocas· exauditurꝝ verbe
rando inimicū coram rege· etſi non manibꝫ verb
tamen· Quid facis homo· ſtas vt veniaꝫ ipetres
peccatoꝝ· et imples os amaritudine· Mitigacō
num eſt tempꝰ oracōnis et gemitꝰ non furoris·
Beda· Sed merito mouet̄ q̄ſtio quō in ꝓphe
tis inueniūtur multe impcacōnes aduerſus inimi
cos· vbi videndū eſt· qꝛ ꝓphete ꝑ imprecacōneꝫ
quid eſſet futurꝝ cecinerūt· non optantis voto·
ſed ſpiritū ꝓuidentis· Ciril· Vetus aūt lex mā
dabat non offendere alios· vel ſi priꝰ fuerimuſ le
ſi· non vltra ꝓporcōnes ledentiū iras protendere
Sed pfectio legis in xp̄o eſt et in ſuis mandatis
Vnde ſequit̄· Et qui te pcuſſerit in maxillam· pre
be ei et alteram· Ciril· Nam et medici cuꝫ calce
feriūtur ab inſanis· tūc maxime miſerentur eis· ⁊
accingūt ſe ad eorum remedia· Tu quoqꝫ ſimileꝫ
habeas ꝯiecturam erga pſeq̄ntes· Ipſi nāqꝫ ſūt
qui precipue infirmant̄· nec prius deſiſtamus q̄ꝫ
totam amaritudinē euomuerint· tūc vberes gra
cias aget tibi· et ipſe deꝰ te coronabit· eo qꝛ fra
trem tuū a peſſima egritudine liberaſti· Beda
Fere aūt cūcti ꝯtra hoc mandatū ꝓcedimꝰ et p̄
ſertim potentes vel principes non ſolum ſi paſſi
fuerint ꝯtumelias· ſed etſi preſtita eis non ſit re
uerentia· aduerſarios reputātes quicūqꝫ eos mi
nus reueriti ſūt· q̄ꝫ ſe reputauerint dignos· Eſt
aūt magna infamia principis eſſe promptuꝫ ad
vindictam· Nam et qualiter aliū docebit nī mali
ꝓ malo rependē· qui nocenti retribuē ſatagit·
Ciril· Vult aūt dn̄s inſup eſſe ꝯtemptorē rerū
Vnde ſequit̄· Et ab eo qui aufert tibi veſtimētū
etiam tunicam noli ꝓhibere· Hec eſt eīn virtus
anime que oīno auerſa eſt a paſſione cupiditatis
diuiciaꝝ· Decet eīn eum qui pius eſt· et obliuiſci

malorum·vt et ea quibus caros amicos cūramus pſequētibus oferamus· Criſ· Non aūt dixit· fer humiliter iniuriantis impetū· ſ; pcedas p ſapientiam· et vlterius te diſponas ad paciendum que ille cupiat facere· ſupans inſolentiā eius vbertate prudenti· vt habito pudore in excellēti pacientia tua diſcebat· Sed dicet aliqs· Quō pt hoc fieri cū videris deū factum hominē tot paſſum p te· adhuc queris et dubitas quō poſſibile ſit nequicijs ignoſcere conſeruoꝝ· quis tale paſſus eſt quale dn̄s tuus dū ligaret· flagellaretur· ſputa pferens· mortem paciens· Vn̄ ſequit· Omni aūt petenti te tribue· Aug9· Non dicit omnia petenti vt id des· qđ iuſte et honeſte potes· i· qđ nec tibi nec alteri noceat· q̄ntum ſciri aut credi ab homine poteſt· et cui iuſte negaueris qđ petit iudicanda eſt iuſticia et aliqn̄ melius aliqđ tribues cū petentem iniuſta correxeris· Criſ· In h̄ tn̄ peccam9 non modicū· nō ſolum nō dando petentibus ſed et eos increpādo· Cur inquit nō laborat cur ocioſus alitur· dic mihi et tu laborādo poſſides· ſ; etſi laboras· ad hoc laboras· vt vituperes aliū· pꝑter vnicū panem et tunicā appellās cupidum· tribuas· nec cōuicieris· cur nec tu misereris et volentibus diſſuades· Si cūctis indifferenter erogauerim9· ſemp miſerebimꝰ· qz eñ abraā cūctos recipiebat· recepit et angelos Nam et ſi homicida ſit· et predo· nōne tibi dignus videt panis habendi· Non igit ſimus ſeueri alioꝝ cenſores· ne nos quoqz exquiſite iudicemur Sequitur Et qui aufert que tua ſūt· ne repetas· Criſ· A deo pcipim9 omīa· qđ aūt dicim9 meū et tuū· nuda tm̄ ſunt verba· ſi nāqz domū tuam aſſeris· emiſiſti verbū carens ſubſiſtentia rei · Nam et aer et ſolum et cementū creatoris ſūt· Tu etiā ipſe qui domū deſtruxiſti· ſ; etſi tuus ſit vſus dubitat· nō ſolum pꝑter mortem ſ; etiā pꝑter reꝝ euentus aīa tua non poſſidet a te· et quo pacto tue reputabuntur opes· Vult aūt de9 tua fore q̄ tibi pro fratribz credita ſūt· ſūt aūt tua· ſi p alijs diſpēſaueris· Sin vero tibi affluent expenderis q̄ ſūt tua iam facta ſūt aliena· Sed pꝑter nefandā opū cupidinem homīes in curijs oriūtur· Cōtra qđ xp̄s dicit· Et qui aufert que tua ſūt ne repetas· Auguſt· de ver· do· in mon· Qđ de veſte· domo· fundo· iumento· et generalit omni pecunia dicit· Nō aūt criſtianū oportet ſic poſſidere ſeruū quō equū aut argentū· ſeruus ſi honeſtius a te regēt q̄ ab illo qui eum tibi cupit auferre· neſcio vtrū quiſq̄ dicere audeat eū debere contemni· Criſ· Eſt aūt nobis inſita lex natural p quā dinoſcim9 quid ſit virtus et vicium· Vnde ſequit· Et prout vultis vt faciāt vobis homines· et vos facite ill ſimiliter· Non ait q̄cunqz non vultis vt faciāt nec vos faciatis· Cū eñ due ſint vie q̄ ducūt ad virtutem· ſcz abſtinentia mali et opacō boni· hanc poſuit p iſtā et illā ſignificans· etſiquidem dixiſſet· vt ſitis homīes· diligite beſtias· eſſet mandatum difficile· ſi vero homines diligere iuſſit· ad quod naturalis monicō eſt quā difficultatē res otinet quā leones et lupi ſeruāt· in quibus naturalis cognacō amiciciā cogit· Oſtēdit igit q xp̄s nihil ſtatuit noſtram trāſcendentis naturā ſed qđ dudū inſeruit oſcie noſtre· docet vt pꝑia volūtas pro lege ſit tibi· vt ſi vis bene tibi· benefacias alij· ſi ſi vis vt alius tui miſereatur· proximi miſerere·

Et ſi diligitis illos qui vos diligūt · que vobis ē gracia· nam et peccatores diligētes ſe diligūt Et ſi benefacitis his· qui vobis benefaciūt· que vobis eſt grā · Siquidez et peccatores h̄ faciunt Et ſi mutuū dederitis his a quib9 ſperatis recipe· que grā eſt vobis· nam et peccatores peccatorib9 feneranꝰ vt recipiāt equalia· Verūtamē diligite inimicos vr̄os et bn̄ facite et mutuū date nichil inde ſperātes et erit merces vr̄a mlta et eritis ſilij altiſſimi · qz ipſe benign9 eſt ſuper ingratos et malos Eſtote ēgo miſericordes ſicut et pater veſter miſericors eſt·

Criſ· Dixerat dominus dilig dos eē inimicos· ne aūt putares hyperbolice eē dictum· eſtimās ſolum ad terrorē eis dici· adicit rōnem dicens Etſi diligitis illos q̄ vos diligūt· que vobis eſt gracia· ples quidem cauſe ſunt q̄ dilectiōes oſtituunt Dilectio vero ſpiritalis vniuerſas pcellit· nihil eñ terrenū eam parit· non vtilitas· non bn̄ficiū· non natura · non tempus ſed de celo deſcendit Quid aūt miraris· ſi non indiget· bn̄ficio vt oſiſtat· qñ nec ex caſu maloꝝ puertit pater quidem paſſ9 iniurias rūpit foed9 amoris· coniūx poſt iurgia viruz reliquit fili9 ſi longeuū videat patrē grauatur at paulus ibat· ad lapidātes bn̄facturus eis moyſes lapidat a iudeis· et orat pro eis · Venerem itaqz ſpiritales amicicias· qz ſunt inſolubiles· Vnde arguēs volentes pigreſcere· Subdit· Nam et pcōres diligentes ſe diligūt· quaſi diceret· Quia volo vos his amplius aliquid poſſidere non monio amicos diligere· ſed etiā inimicos · Benefaciētibz etiā bn̄ benefacere omune eſt omibus· Oſtendit autem ſe parum plus petere q̄ ſit moris peccatorū q̄ bn̄ faciūt amicis· Vnde ſequit· Etſi bn̄facitis his q̄ vobis benefaciūt· que vobis eſt gracia· ſiquidez et pcōres hoc faciūt· Beda· Non ſolum aūt dilectionem vel beneficiū pcōꝝ quaſi infructuoſa redarguit ſed etiam mutuū· Vnde ſequit· Et ſi mutuū dederitis his a quib9 ſperatis recipere que gracia eſt vobis· nam et peccatores pcōribz feneranꝰ· i· mutuant vt recipiant equalia· Ambro· In tres aūt ptes phia ſibi videtur diuiſiſſe iuſticiā· vnā in deū que pietas vocat· alteram in parentes vel reliquū genus humanū· terciā in mortuos vt his exeq̄arum iura ſoluant· at dn̄s legis oraculū ac pꝑhecie faſtigiū ſupgreſſus i eos quoqz qui leſerūt· pietatis correxit officium· cuz ſubdit· verūtamen diligite inimicos veſtros·

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

Criſ·In quo plus tibi ꝙ illi conferes· ille em̄
diligitur a cōſeruo·tu vero efficieris filiꝰ deo·ē
aūt maxime virtutis· q̄n nocere uolētes bñficijs
ↄplectun̄·vnde ſubdit̄·et bñfacite·ſicut em̄ for=
nacem ſuccenſam aqua ꝓiecta extinguit·ſic iram
rō cum lenitate· qḋ em̄ eſt aqua igni·hoc eſt ire
humilitas et manſuetudo·et ſicut non ex ignitur
igniꝫ p ignem·ſic nec ira p iram mitigat̄· Gre·
niſenus·Debet aūt homo vitare dampnoſam ſolli=
citudinē·ne querat ab inope diuiciarū augmēta
eris·et auri metalloꝝ ſterilū exigens fructum·
vnde ſubdit·Et mutuū date nihil ſperantes·Ma
lignam foenoꝝ excogitacōnē·ſiquis appellꝫ fur
tum et homicidiū non peccabit·Nam quid refert
ſuffoſſo pariete quenꝗ̄ erepta poſſidere·ac feno
rū ncc̄itate poſſidē illicita Baſi·Tal' āt auari=
cie modus tolleos merito nūcupat̄ in greco·a pa
riendo·ꝓpter mali fecūditatē·Aīalia ſiquidem
tractu tp̄is adoleſcūt et pariūt·ſed fenus ſtatiꝫ
cum oritur incipit ꝓcreare·Aīalium que citiꝰ pa
riūt citiꝰ a generacōne deſiſtūt·Sed num̄ꝰ aua
rorum cū tp̄e ꝓpagatur·aīalia trāſferentia ptuꝫ
ad ꝓprios aliūnos ipſa parē ceſſant·Ēs aūt aua=
roꝝ et ſupueniencia ꝓcreat·et p̄cedentia reno/
uat·non attemptes igit̄ mortiferam beluā·Que
nāqꝫ vtilitas que cauet̄·hodierna paupies que
iterato irruet·augmētata iam meditare vnde re
ſtituas·vnde intm̄ multiplicabit̄ cenſus·vt tuā
ptim releuet egeſtatem·ptim integret capitale
et inſuper pariat fenus·ſed ais·Qualiter ergo
victum acquiram·labora ſerui·tandem mendica·
Vnūqḋqꝫ tolerabiliꝰ eſt fenoris mutuo·Dicis āt
Nonam eſt illud mutuū cui ſpes retribucōis non
heret·Conſidera virtutem ſermonis et mirabis
pietatem autoris·Cū daturꝰ es paupi diuine ca
ritatis intuitu·idipſū et mutuū eſt et donum·Do
num quidē ob inſperatam retribucōē·at mutuū
ob munificentiā dn̄i qui vice illiꝰ reſtituit Vnde
ſequit̄·Et erit merces veſtra multa·Non vis omī
potentē tibi obligari ad reſtitucōnem·an quenꝗ̄
opulentiū ciuiū ſi fideiubeat acceptas·deū autē
ꝓ paupibus fideiubentē repudias· Criſ·At=
tende mutui naturā mirabilem·aliꝰ recipit·et a=
lius obligat ſe ꝓ debitis centuplū i pñſenti red
dens·in futuro vero vitam eternā· Ambroſiꝰ
Quāta miſericordie merces que filijs diuine miſeri
cordie aſciſcit̄· Sequit̄ em̄·Et eritis filij altiſſimi
ſeq̄re igit̄ miam vt merearis graciā·late patꝫ be
nignitas dei ſup ingratos pluit·malos fecunda
non negat terra prouentus·ſequit̄·q2 ipſe beni=
gnus eſt ſup ingratos et malos· Beda·Vel tē
poralia bona largiendo vel celeſtia dona ſingl'a
ri gracia inſpirādo· Ciril·Magnū eſt ergo pre
conū pietatis·Reddit em̄ hec virtꝰ nos deo con
formes·et quaſi quedā ſigna ſublimis nature no=
ſtris imp̄mit aīabus·vnde ſequit̄ Eſtote ergo mi
ſericordes ſicut et pater veſter miſericors eſt·
Athana·Vt ſcꝫ aſpicientes bñficia eius·bona
que facimus·non hominū ſed eius ītuitu faciamꝰ
quatinus a deo non ab hominibus p̄mia conſe=
quamur·

Nolite iudicare ⁊ nō
iudicabimi·Nolite ↄ
demnare et n̄ ↄdēna
bimi·Dimittite et di
mittetur vobis·Da
te ⁊ dabitur vobis·
menſuram bonam et
confertam et coagi
tatam et ſupeffluen
tem dabunt in ſinum
veſtꝝ Eadē quippe
mēſura qua menſi fue
ritis remeciet̄ vobis

Ambro·Addidit do
minꝰ non temere iu=
dicandū·ne cui ↄſciꝰ
ipſe delicti·in alteꝝ
cogaris ferre ſenten
ciā·vnde dicit· Noli
te iudicare· Criſo·
Non iudices precedē
tes te·i·qui diſcipu=
lus es magiſtꝝ pec
catorꝫ inocentē·quos
non oportet incre=
pare ſed monere·et
caritatiue corrigere
nec etiā iudicandum
ē i incertis et q̄libuſ
cūqꝫ que nec ſilitudi
nem h̄nt peccati aut
que n̄ ſūt grauia ſiue
prohibita· Cirillꝰ
Sedat ergo hic peſſimam paſſionem noſtraꝝ cō
ſciarum ↄtemptus principiū·ꝙuis em̄ deceat ali
quos ſe circūſpicere ⁊ ſm̄ deum ↄuerſari hoc nō
faciūt·ſed examināt aliena·Et ſi videāt aliquos ī
firmari tanꝗ̄ ꝓpriaꝝ paſſionum obliti faciūt hec
detractōnis materiā· Criſ·Nec facile reperieſ
quenꝗ̄ neqꝫ patremfamilias·neqꝫ clauſtralem ex
ptem huiꝰ erroris·Sūt aūt he diabolice tempta
tionis inſidie·nam q̄ ſeuere diſcutit aliena nunꝗ̄
ꝓpriorꝫ reatuū merebitur veniam·vnde ſequit̄·
Et non iudicabimi·Sicut em̄ pius et mitis repre
mit peccatoꝝ timorem ſic ſeuerus ⁊ dirus adicit
criminibus ꝓpriis· Greg·niſenꝰ·Non igit̄ cū acri
monia precipitetis in ſeruos ſententiā ne ſimilia
ꝑaciami vocat em̄ iudiciū aſperiorem dampnacōē
Vnde ſequit̄·nolite ↄdempnare et non ↄdempnabi
mi·non em̄ iudiciū cum venia ꝓhibet· Beda·
Breui aūt ſentencia cūcta que de ↄuerſando cum
inimicis mādauerat·ↄprehendēdo ↄcludit dicēs
Dimittite et dimittet̄ vobis·Date et dabit̄ vob
vbi dimittere nos iniurias et dare beneficia iubet
vt et nobis peccata dimittent̄·⁊ vita det̄ eterna
Ciril· Quod aūt ampliori manu recōpenſacōē
accipiemꝰ a deo qui largiflue donat diligentibꝰ
eū·oſtendit ſubdens·Menſuram bonā et excoagi
tatam et ſupeffluentem dabūt in ſinum veſtrum
Theophi·q·d·ſicut ſi farinam ſine pcitate men
ſurare velles·conferres eam·coagitares·et ſup
effunderes abunde·ſic dn̄s menſuram magnā ⁊ ſu
pereffluentē dabit in ſinum veſtꝝ· Augꝰ·de
concor·euā·Dicit aūt dabunt·q2 per illoꝝ meri
ta quibus vel calicem aque frigide in nomie diſci
puli dederūt mercedē celeſtem recipe merebunt̄
Sequit̄·Eadem quippe menſura qua menſi fueri
tis remetiet̄ vobis· Baſi·Qua em̄ menſura vnꝰ
quiſqꝫ veſtrum menſurat in bene opando aut pec
cando eadem vel p̄mia vel penas feret· Theo·
Interrogabit aūt fortaſſis aliquis ſubtiliꝰ·Si
em̄ ſupeffluenter redditur·quō eadem ē mēſura·
Ad qḋ dicimus ꝙ non dixit·in tanta mēſura reme
cietur vobis in eadem·Qui em̄ benefecit benefiet
ei·qḋ eſt remetiri eadē menſura·Sꝫ ſupeffluentē

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

menſuram dicit· qꝛ millies benefiet ei· ſic et in iudicando· Qui enī iudicat· et deinde iudicat̃ accipit eandem menſurã· ſcd̃m vero q̄ ad plus diiudicat̃ qꝛ ſibi ſimilem iudicauit· ſm̄ hoc ſupefluens eſt menſura· Ciril· Hoc etiã ſoluit apl̄us dicens· q̄ parce ſeminat· hoc eſt modice et manu tenaci· parce et metet· hoc eſt non copioſe· et q̄ ſeminat i benedictõibus· in bñdictõib9 et metet hoc eſt copioſe· Siquis aũt non habet· ſi non faciat· nõ delinq̄t· In eo enī q̄d habet acceptat̃· ñ i eo q̄ caret·

Dicebat autem illis et ſimilitudinem· numquid poteſt cecus cecum ducere· nonne ambo in foueam cadunt non eſt diſcipulus ſuper magiſtrum· perfectus autem omis erit ſi ſit ſicut magiſter eius· Quid autem vides feſtucaꝫ in oculo fratris tui· trabem aũt que in oculo tuo eſt· non conſideras· Et quomõ potes dicere fratri tuo· frater ſine eiciam feſtucam de oculo tuo ipſe in oculo tuo trabem nõ vidẽs hipocrita· Eice p̄mũ trabem de oculo tuo et tunc perſpicies vt educas feſtucam de oculo fratris tui·

Ciril· Addidit dominus predictis parabolam valde neceſſariã vnde dicit̃· Dicebat aũt et illis ſimilitudinem· erãt enī ei9 diſcipuli futuri mundi doctores vnde docebat eos ſcire viaꝫ cõuerſacõis honeſte quaſi illuſtratã mentem habentes diuino fulgore ne ceci cecos ducerent· et ideo ſubdit· Nũquid poteſt cecus cecũ ducere· nõne ambo in foueã cadunt Etſi contingat aliquos hoc attingẽ vt equalem virtuteꝫ docẽtiũ virtute poſſideant· ſiſtant i menſura docentiũ· et illorũ ſequant̃ veſtigia Vnde ſequit̃· Nõ eſt diſcipulus ſup magiſtrum· perfectus aũt omnis erit ſcilicet diſcipulus· ſi ſit ſicut magiſter ei9· vñ et paulus dicit· Imitatoẽs mei eſtote ſicut et ego xp̄i· Criſto ergo non iudicante cur tu iudicas· neqꝫ enī venit iudicare mũdum ſed miſereri Theophi· Vel aliter ſi tu aliũ iudicas· et ipſe in eiſdem peccas· nõne aſſimilaris ceco cecum ducenti quõ enī ille a te ducet̃ ad bonũ· cuꝫ et tu pecces· Non eſt enī diſcipulus ſuper magiſtꝝ· Si igitur tu peccas qui te magiſtꝝ et ductoreꝫ putas· vbi erit qui a te diſciplinat̃ et ducit̃· Perfectus enim erit diſcipulus· ſi ſit ſicut magiſter eius· Beda· Vel ſenſus huius ſentencie pendet ex ſupioribus vbi dãda eleymoſina et iniuria dimittẽda p̄cipit̃· Si te inquit ira ꝯtra violentum et ꝯtra petentẽ auaricia cecauerit· nũquid tua mente viciata viciũ eius curare poteris· Sic etiã magiſter xp̄s qui quaſi deus potuit ſuas vlciſci iniurias· maluit pſecutores reddere mitiores· eandem neceſſe eſt q̄ diſcipuli qui puri homines ſũt· regulam perfectionis ſeq̄ntur· Aug9· de con· euan· vel q̄ dicit̃· Nũquid poteſt cecus cecũ ducere· ideo ſubiunxit vt non ſperarẽt a leuitis ſe accepturos menſurã illã de qua dixit· dabũt in ſinum veſtꝝ· q̄m decimas dabãt eis· quos cecos dixit· qꝛ euangeliũ nõ tenerent ut illã remuneracõnẽ p diſcipulos dñi poci9 plebs inciperet iam ſperare· q̄s imitatores ſuos volens oſtendẽ addidit· Non eſt diſcipulus ſuper magiſtꝝ· Theophi· Inducit aũt dñs et aliam pabolam de eodem ſubdens· Quid autẽ vides feſtucam id eſt modicũ criminis in oculo fratris tui· trabem aũt que in oculo tuo eſt· id eſt peccatum tuũ maximũ non conſideras Beda Hoc autẽ ad ſupiorem ſenſum reſpicit· vbi cecuꝫ a ceco duci id eſt peccantem a peccatore caſtigari non poſſe p̄monuit· Vnde dicit̃ Aut quõ potes dicere fratri tuo· frater ſine eiciam feſtucam de oculo tuo· ip̄e in oculo tuo trabem non videns· Cirillus· q· d· Qui grauibꝫ obnoxius eſt peccatis que trabẽ vocat qualiter dannat eum qui pauca vel nũq̄ nil mali cõmiſit· hoc enim feſtuca ſignificat· Theo· Cõuenit aũt hoc omibus et maxime doctoribus q̄ ſubditoꝝ cũ minima peccata puniãt· ꝓpria impuniſta relinquũt ꝓpter hoc eos dñs hypocritas vocat· qui ex hoc alioꝝ peccata iudicant· vt iuſti videant̃· vnde ſequit̃· hypocrita eice primũ trabeꝫ de oculo tuo et tũc perſpicies vt educas feſtucaꝫ de oculo fratris tui· Ciril· Videlicet teip̄m p̄mũ mundũ oſtendas a magnis peccatis· ꝯſeq̄nt̃ cõſules proximo· modica confitenti· Baſilius· Videtur enī reuera ꝯgnicõ ſuipſi9 grauiſſimum oim̄· neqꝫ enī ſolus oculus exteriora videns ſuper ſe viſu non vtitur· ſed et ipſe noſter intellect9 cũ alienũ velociter ꝯiectat peccatũ· Lentus ẽ erga ꝓpriorum percepcõnem defectuum·

Non eſt enī arbor bona que facit fructus malos neqꝫ arbor mala faciens fructum bonum· vnaqueqꝫ enim arbor de fructu ſuo ꝯgnoſcitur· neqꝫ enim de ſpinis colligunt ficus· neqꝫ de rubo vindemiant vuam· Bonus hõ de bono theſauro cordis ſui profert bonum et mal9 homo de malo theſauro profert malũ· Ex habundancia enī cordis os loquitur·

Beda· Contra hypocritam que ceperat dñs exequit̃ dicens· Non eſt enim arbor bona que fac̃ fructus malos· Neqꝫ arbor mala faciens fructuꝫ bonum· q· d· ſi veraꝫ et non fictam vis habere iuſticiam· q̄ verbis oſtentas· etiã facto compenſa· qꝛ et ſi ſe bonuꝫ fingat hypocrita· non eſt bonus· qui facit opera mala· etſi rep̄hẽdat inſontem· non ideo malus eſt qui facit opera bona· Tytus Hoc aũt audiens nõ ſumas inde tibi fauorem inercie· naturaliter enī arbor mouet̃ tu vero libero arbitrio fũgeris· Et oĩs arbor ſterilis ad aliquid ordinata eſt· tu vero factus es· ad opera virtutũ· Theophi· Abbas ñ ergo p̄niam ſed ꝓtinaciaꝫ mali excludit· Cũ enim mala ſit non poteſt fructus bonos producere· in

virtutem vero cõuerſa fructifi cat· Quod autem eſt
arboribus natura hoc eſt nobis affectio· qui ergo
arbor mala non poteſt fructum bonũ producere
poterit tamen· Criſ· Quãuis aũt fructus cau
ſetur ex arbore· facit tamen noticiam arboris eo
q arboris diſtinctio p fructum apparet· vnde ſe-
quit̃· vnaqueq; eñ arbor de fructu ſuo ↄgnoſcit̃
Ciril· Sed et vita morum vniuſcuiuſq; erit ſig
ficatiua· neq; eñ extrinſecis· ornamentis et fictis
humilitatibꝰ vere felicitatis· apprehendit̃ decor
ſed et ex his que aliquis operat̃· cuiꝰ rei exẽplũ
ponens ſubdit· neq; eñ de ſpinis colligunt ficus
Ambro· In ſpinis iſtius mũdi ficus illa repiri
non poteſt que fecundis fructibꝫ melior eſt bone
ſpes et reſurrectõis aptatur· vel quia vt legiſti
ficus dederunt groſſos ſuos· q immaturus et cadu
cus et inutilis in ſinagoga fructus ante preceſſit
vel quia imatura noſtra vita eſt in corpore ma-
tura in reſurrectõne· et ideo procul a nobis debe
mus ſeculares ſolicitudĩes abdicare que mordẽt
animũ mentemq; adurunt· vt maturos fructꝰ cul
ture diligentis poſſimus adipiſci· hoc ergo ad
mundum et reſurrectõnez· alterꝝ ad aĩaz et cor
pus refertur· cũ ſubditur· neq; de rubo vindemi
ant vuam· vel quia nemo peccatis fructuz acq̃rit
anime ſue· que ſicut vua proxima terris corrũpit̃
in ſuperioribꝫ maturat̃· vel q nemo poteſt domi
nacõnem carnis euadere· niſi quẽ xp̃s redemerit
qui ſicut vua pependit i ligno· Beda· Vel ſpi
nas et rubum ſeculi curas et pũctiones puto eſſe
viciorum· ficus vero et vuam nouam ↄuerſacõnis
in feruorem dilectõnis· non aũt de ſpinis ficus ne
q; vua de rubo colligitur· q mens adhuc veteris
hominis ↄſuetudĩe depreſſa ſimilare poteſt· ſed
fructus noui hoĩs ferre non poteſt· Sed ſciẽdũ
q ſicut ferax palmes ſepi inuolutus recumbit·
portanſq; fructum ſpina non ſuũ vſibus ſeruat·
humanis· ſic dicta vel acta malorꝝ ſi qñ proſunt
boĩs· nõ hoc ipſi faciũt mali ſed fit de illis dei ↄ
ſilio· Ciril· Poſtq̃ aũt oſtendit q ex operibus
poteſt diſcerni homo bonꝰ et malus· ſicut ex fru
ctibus arbor· nunc idem oſtendit p aliud ſignum
dicens· Bonus homo de bono theſauro cordis ſui
pfert bonum· et malus homo de malo pfert ma
lum· Beda· Idem eſt theſaurus cordis qđ ra-
dix eſt arboris· Qui ergo in corde theſaurꝝ paciẽ
tie perfectiq; habet amoris optimos fructus ef-
fundens diligit inimicum ⁊c̃· facit que ſupra edo
cuit· at qui theſaurum nequam corde ſeruat· con-
traria facit· Baſilius· Verbi etiam condicõ cor
a quo proceſſit manifeſtat· euidenter oſtendens
diſpoſicõnem precordiorum noſtrorꝝ· vnde ſeq̃-
tur· Ex abundantia enim cordis os loquitur· Cri
ſoſtomꝰ· Naturalis enim ↄſequentia eſt vt cũ in-
tus abundet nequicia· effluãt oretenus verba ne
quaz· vnde cum audieris hominem inhoneſta p
ferentem· non tantam in eo putes latere maliciã
q̃nta verbis exprimit̃· Sed coniecta fontez riuo
eſſe vberiorem· Beda· Per oris etiam locucõꝫ
dñs vniuerſa que dictu vel factu vel cogitatu de
corde proferimus inſinuat· Moris eſt enim ſcrip
turarum verba pro rebus ponere·

Quid aũt vocatis
me domĩe· et nõ faci-
tis· q̃ dico Omis qui
venit ad me· et audit
ſermones meos· et fa
cit eos Oſtendaz vo
bis cui ſimil' ſit Simi
lis ẽ homini edificãti
domũ· qui fodit in al-
tum· et poſuit funda
menta ſup̃ petrã Inũ
dacione aũt facta illi
ſum ẽ flumẽ domui illi
et nõ potuit eã mouẽ
fundata eñ erat ſup̃
petrã Qui autẽ audi
uit ⁊ non fecit ſimilis
eſt homini edificanti
domũ ſuam ſup terrã
ſine fundamẽto· in quã
illiſus ẽ fluuiꝰ· ⁊ cõti
nuo cecidit et facta
eſt ruina domꝰ illius
magna·

Beda Ne aliquis ſibi
fruſtra blandiretur
ex eo q dictum eſt·
Ex abũdantia cordiſ
os loquit̃· quaſi ver
ba ſolum et non ma
gis opera veri criſti
ani querant̃· Conſe
quẽt dñs adiungit
Quid ãt vocatis me
dñe et nõ facitis que
dico· q· dicat· qđ fo-
lia recte confeſſioniſ
vos germinare iacta
tis· qui nullos opis
boni fructus oſtẽdi-
tis Ciril· Cõuenit
aũt ſoli ſupreme om
niũ nature domina-
cionis et nomẽ ⁊ res
Athana· Non eſt er-
go hoc verbum ho-
minis ſed dei· oſten
dentis ꝓpriuz ortuz
a patre· dñs eñ eſt
qui natus eſt a ſolo
dño· non timeas aũt
dualitatẽ· non enim
ſm naturam ſepant̃
Ciril· Que autem
ſit vtilitas in mãda
torꝝ obſeruacõe· qđ
ue damnuz accidere
poſſit ex inobedientia· oſtendit ſubdens· Omis q̃
venit ad me· et audit ſermones meos et facit eos
oſtendam vobis cui ſimilis ſit· Siĺs eſt homi edi
ficanti domũ qui fodit in altum et poſuit funda
mentũ ſupra petram· Beda· Petra aũt xp̃s qui
fodit in altum· qui preceptis humilitatis t̃rena
omnia de cordibꝫ fideliũ eruit· ne ꝓpter cõmodũ
temporale ſeruiãt deo· Baſi· Ponere autẽ fun
damentũ ſupra petram hoc eſt initi fidei xp̃i vt
ĩmobilis perſeueret in aduerſ ſiue humanitꝰ ſiue
diuinitus accidãte· Beda Vel fundamentuz do
mus ipſa eſt intencõ bone cõuerſacõnis· que per
fectus verbi auditor in adimplendis xp̃i manda
tis firmiter inſerit· Ambro· Vel oĩm fundamen
tum docet eſſe virtutum obedientiã celeſtiũ pre
ceptorꝝ· per quã domus hec noſtra non in ꝓflu
uio voluptatũ· non nequicie ſpiritalis incurſu· ñ
hymbre mundano· non hereticorꝝ poſſit nebulo
ſis diſputacõnibus cõmoueri· Vnde ſequit̃· In-
undacõne autem facta illiſum eſt flumen domui
illi· et non potuit eam mouere· Beda· Inunda-
cio tribus modis fit vel imundorꝝ ſpirituum· vel
improborum hominũ· vel ipſa mentis aut carnis
inq̃etudine· et q̃ntum ꝓpriis viribus homines fi
dant inclinant̃· Nitum vero inuictiſſime illi pe
tre adherent· etiam labefactari nequeũt· Criſ·
Oſtendit etiam nobis dominꝰ q nullam pit fideſ
vtilitatem· ſi feda ſit conuerſacõ· Vnde ſequitur
Qui aũt audit· et nõ facit· ſimilis eſt hoĩ edificãti

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

domum ſuam ſupra terram ſine fundamēto· Be
da· Domus dyaboli mundus qui in maligno poſi=
tus eſt· quē ſuper terram edificat· quia obſequē
tes ſibi de celis ad terrena detrahit· ſine fūdamē
to edificat· quia omne peccatū fundamētum non
habet· quia non ex ꝓpria natura ſubſiſtit· Malum
quippe ſine ſubſtancia eſt· quod tamen quodcūqȝ
fit in boni natura conualeſcit· Quia vero a fundo
dicitur fundamentū· Poſſumus eciam fundamen
tum ꝓ fundo poſitum non inconuenienter accipe
re· ſicut qui in puteo mergitͤ· putei fundo retinetͤ
ſic anima corruens quaſi in quodaȝ fundi loco cō
ſiſtit· ſi ſe in aliqua peccati mēſura continet· Sed
cum peccato in quo labitur non poteſt eſſe con=
tenta dum quotidie ad deteriora deicitur· quaſi
in puteo in quo cecidit· fundum non inuenit quo
figatur· Ingruente autem qualibet temptacione
et vere mali et victe boni peiores fiūt· donec ad ex
tremum ꝑpetuam· labantͤ in penaȝ· Vñ ſequitur
In quam illiſus eſt fluuius et continuo cecidit· et
facta eſt ruina domus illius magna· Poteſt eciam
per impetū fluminis extreme iudicij diſcrimen in
telligi· quādoqȝ vtraqȝ domo cōſumata ibūt im=
pij in ſupplicium eternum· Iuſti autȝ in vitam eter
nam· Cirillus vel ſuper terrā ſine fundamēto
edificat qui ſuper harenam dubietatis que ſcdm
opinionem eſt ponūt fundamētum ſpiritalis fa=
brice· quod pauci ſtille temptacionū diſſipaꝝ·

Auguſtinus· de cō· euan· Hunc autem ſermoneȝ
domini ꝓlixum ſic exorſus eſt lucas ſicut et mathe
us· vterqȝ enī dixit beati paupes· deinde multa q̄
ſecuntͤ· in vtriſqȝ narracione ſimilia ſūt et ad extre
mū ſermonis ipā concluſio prorſus eadeȝ reperi=
tur ſcȝ de homine qui edificat ſupra petram et ſu
per harenam· poſſet ergo facilime credi eundem
lucas domini interpoſuiſſe ſermone in· aliquas tū
ꝑtermiſiſſe ſentencias quas matheus poſuit· Item
alias poſuiſſe quas matheus nō dixit niſi moueret
qȝ matheus in mōte dicit habitū ſermonem a do=
mino ſedēte lucas auteȝ in loco campeſtre a domi
no ſtante· nō tamē iſtos duos ſermones longa tē
poris diſtācia ſeperari improbabiliter creditur
qȝ et ante et poſtea quedam ſimilia vel eadem am
bo narrarūt· quanqȝ illud poſſit· occurrere in ali
qua excellenciori parte montis· primo cum ſolis
diſcipulis fuiſſe dominuȝ· quando ex eis illos· xij·
elegit· deinde cum eis deſcēdiſſe de monte· ſcȝ de
ipſa montis celſitudine· in campeſtrem locum· id
eſt in aliquam equalitatem que in latere montis
erat et multas turbas capere poterat· atqȝ ibi ſte
tiſſe donec ad eū turbe congregarentͤ· ac poſtea
cum ſediſſet· acceſſiſſe ꝓpinquius diſcipulos ſuos
atqȝ illis ceteriſqȝ turbis preſentibȝ vnū habuiſ=
ſe ſermonem·

CAPITVLVM· VII·

CVm auteȝ
ipleſſȝ om
nia verba
ſua ī aures
plebis· intrauit in ca=
pharnaū· centurionis
auteȝ cuiuſdam ſuus
male habens erat mo
riturus· qui illi erat
preciosus Et cū audiſ
ſet de ihū· miſit ad eū
ſeniores iudeorum· ro
gans eū vt veniret et
ſaluaret ſuū eius· At
illi cum veniſſent ad
ihesum rogabāt eum
ſollicite dicētes ei quia
dignus eſt· vt hoc illi
preſtes diligit enī gē
tem noſtrā et ſinago=
gaȝ ipſe edificauit no
bis· Ihesus aūt ibat
cum illis· et cū iam non
longe eſſȝ a domo mi
ſit ad eū cēturio ami
cos dicens· Domine
noli vexari nō enī dig
nus ſum vt ſub tectuȝ
meū intres ꝓpter qd
et me ipm nō ſum dig
num arbitratus vt ve
niret ad te· ſȝ dic tm
verbo et ſanabitͤ pu=
er meus Nam et ego
homo ſum ſub poteſta
te cōſtitutus habens
ſub me milites et dico
huic vade et vadit et
alio veni et venit· et ſer
uo meo fac hoc· et fa=
cit quo audito ihesus
miratus eſt· et cōuer
ſus ſequētibus ſe tur
bis dixit· Amen dico
vobis· nec in iſrahel
tantā fideȝ inueni Et
reuſi qui miſſi fuerāt
domū· inuenerūt ſuū
qui lāguerat ſanum·

Titus· Cum per
fectioribus documen
tis ſuos refeciſſet di
ſcipulos· vadit cap=
harnaū ibi prodigio
ſa operaturus· vnde
dicitur· Cū auteȝ im
pleſſet omnia verba
ſua in aures plebis
intrauit in caphar=
naum· Auguſtinus· de
con· euan· Hic intel=
ligēdum eſt quia nō
anteqȝ hec verba ter
minauit intraſſet· ſȝ
nō eſſe expreſſum post
quantum temporis i
teruallum cum iſtos
ſermones terminaſ=
ſet· inīuerit· caphar
naum· ipſo quippe in
teruallo leproſus il=
le mundatus eſt quē
ſuo loco matheus in
terponit· Ambro
ſius· Pulchre autem
vbi precepta com=
pleuit· forma docetͤ
ſuoꝝ preceptoꝝ ex
equi· Nam ſtatim gē
tilis centurionis ſer
uus domino curandus
ofertur· Vnde ſequi
tur· Centurionis au
tem cuiuſdam ſeruus
male hñs erat mori=
turus qui illi erat p̄
cioſus qȝ moriturum
dixerit euāgeliſta nō
fefellit moriturus enī
erat· niſi fuiſſet ſana
tus a criſto· Euſe=
bius· Strenuus ſiqui
dē ibecillis erat iſte
centurio· et militibȝ
romanis prefectus·
Quia vero ſpecialis
ſeruiens eius domi lā
guens iacebat· Con
ſiderans quales ſal=
uator erga ceteros
virtutes agebat· ſa
nando languidos· et
indicans qȝ non ſecū
dum vires humanas
hec agebantur mira
cula mittit ad eū Vt
ad deum· Nō habito
reſpectu ad apprens
organum· Quo cum
hominibus conuerſa
batur· Vnde ſequitͤ·
Et cū audiſſet de ihe
ſu miſit ad eum ſenio
res iudeoꝝ· rogans
eum vt veniret· Et
ſaluaret ſeruum eius
Auguſtinus· de cō·
euā· Quomodo ergo verū erit quod matheus nar
rat acceſſit ad eum quidam centurio cum ipſe non

acceſſerit · vbi diligent̄ aduertentes intelligam9 mathеū non deſeruiſſe vſitatum modū loquendi · Si em̄ ipſa peruentō vſitate dicit̄ per alios fieri quanto magis acceſſus per alios fieri poteſt · Nō ergo abſurde matheus · p alios facto acceſſu cētu rionis ad dominū compendio dicere voluit ipſu3 pocius acceſſiſſe ad criſtum q̄ illos p quos verba ſua miſit · q̄ quo magis credidit · eo magis acceſſit · Criſoſtomus · Qualiter etiā matheus dicit · q̄ ipſe dixit · Non ſum dignus vt intres ſub tectū meum · Lucas aūt hic dicit · quomā rogat · vt veniat · Sed michi videt̄ · q̄ lucas ſignificat nobis iudaicas blandicias · Credibile em̄ eſt vt cum vellet abire centurio · retraheret̄ a iudeis blandientibus et dicentib3 · quia nos euntes ducemus eum · Vnde et eo2 preces adulacōnib3 plene ſūt Sequitur em̄ · At illi cum veniſſent ad ihesū · rogabant eum ſollicite dicentes · quia dignus eſt vt hoc illi preſtes · diligit em̄ gentē noſtram · et ſinagoga3 ipſe edificauit nobis decebat ſiquide3 ipſos dicē quomā ipē volebat venire et ſupplicare · nos aūt detinuimus · calamitatem videntes ⁊ cadauer qđ in domo iacebat · aut promere fidei eius immēſitatem · ſed nolebant ꝓpter inuidia3 fidem viri detegere · ne magnus aliquis ēe videret̄ cui p̄ces porriguntur · q̄ autē matheus ſignificat ipſum iſraelitam non eſſe · Lucas vero dicit · quomā edificauit ſinagogam · non ē contrarium Potuit em̄ ⁊ iudeus non eſſe · et ſinagogam conſtruxiſſe · Beda In hoc autē oſtendunt · quia ſicut nos eccleſiā · ſic etiā illi ſinagogam non conuentū ſolūmodo fidelium · ſed etiam locum quo conueniebāt ſint ſoliti appellare · Euſebius Et ſeniores quidē iudeo2 ꝓ modicis ſūptib9 ad opus ſinagoge datis grā3 poſcunt · ſed dominus nō ꝓpter hoc ſed ꝓ maiori volens ſc3 gnare credulitatem in cūctis mortalibus p ſuam virtutem · ſemetipm exhibuit · Vnde ſequit̄ Ihesus aūt ibat cum illis Ambroſi9 · Nō vtiq3 non ideo faciebat quia abſens curare nō poterat · ſed vt formā tibi daret humilitatis imitande · ad reguli filiū noluit pergere ne videret̄ magis diuitijs detuliſſe hic ipſe prexit · ne videretur in centurionis famulo condicōnē deſpexiſſe ſeruilem · centurio vero militari tumore depoſito reuerentiam ſumit · et ad fidem facilis ⁊ ad honorificēciam ꝓmptus · Vnde ſequit̄ · Et cum longe eſſet a domo · miſit ad eum centurio amicos dicēs · domine noli vexari · non em̄ hoīs ſed dei poteſtate cōiecit dari a criſto hominib3 ſanitatē · Iudei quidē dignitatē eius p̄tenderāt · Iſte vero indignū ſe aſſeruit · non ſolū beneficij · ſed etiā ſuſcepcionis domini · non em̄ dignus ſū vt ſub tectum meum intres Chriſ · Poſtq̄ em̄ liberatus ē a iudeorum tedio · tūc mittit dicens ne putes p̄ tedio me non veniſſe · ſed indignum reputauit ei domi recipere

Ambro · Bene aūt lucas in occurſum amicos dicit eſſe a centurione trāſmiſſos · ne p̄ſencia ſua · et generare domini verecūdiam videret̄ ⁊ officiō ꝓuocaſſe · Vnde ſequit̄ ꝓpter quod et meipm nō ſū dignum arbitratus · vt venirem ad te · ſed dic tm̄ verbo · et ſanabitur puer meus Criſ · Vbi attē de centurionē debitam opinionem habentem de domino · non em̄ dixit · ora ſed tantūmodo iube dubitans ne ſe humliādo renueret · ſubdit ſtā et ego homo ſum · ſub poteſtate conſtitutus · habēs ſub me milites · et dico huic vade · et vadit · et alio veni et venit · et ſeruo meo fac hoc · et facit Beda Hominē ſe vt poteſtati vel tribum vl' preſidis ſubditum dicit · imperare tamē minoribus vt ſubaudiatur eum multo magis qui deus ſit · non p aduētum tm̄ corporis · ſed p angeloru3 miſteria poſſe implere · quod vellet · repellende em̄ erāt vel infirmitates corpo2 vel fortitudines contrarie · et verbo domini et miſterijs angelo2 · Criſ · Eſt aūt hic notandū · q̄ hoc verbum fac imperiū deſignat dictu3 ſeruo · ob hoc deus cum hominem vellet creare · non ait vnigenito · fac hominē · ſed faciamus hominē · vt p formam conſenſus verborum declararet equipanciā · Quia ergo in criſto conſiderabat excellenciam domini · ob hoc ait dic verbo · nam et ego dico ſuo meo et cetera criſt9 aūt non eum reprehendit · ſed eius intencōne3 roborauit Vnde ſequitur · Quo audito ihesus miratus eſt Beda Sed quis in illo fecerat ipſam fidem niſi ille qui ammirabat̄ · ſed et ſi alius eam feciſſet quid miraret̄ · qui preſcius erat · q̄ ergo miratur dominus · nobis mirandū eſſe ſignificat omnes em̄ tales motus cum de deo dicunt̄ · non ꝑturbati animi ſigna ſūt · ſed docentis magiſtri · Criſoſtom9 Vt aūt liqueat tibi q̄ dn̄s hoc ideo dixit vt alios inſtruat · prudenter em̄ euangeliſta hoc aperiens ſubdit · Amen dico vobis · nec in iſrahel tantam fidem inueni · Ambroſius · Et quide3 ſi ſic legas · In nullo tantam fidem inueni in iſrahel ſimplex intellectus et facil' eſt Si vero iuxta grecos nec in iſrahel tantā fidem inueni · fides huiuſmodi etiā electoribus et deum vidētibus antefertur · Beda Non aūt de omibus retro p̄triarchis et ꝓphetis · ſed de preſentis eui · loquit̄ hominib3 Quibus ideo cēturionis fides antefert̄ · quia illi legis ꝓphetarumq3 monitis edocti · hic aūt nemine docente ſponte credidit · Ambroſius · Probatur autē fides domini · et ſerui ſanitas roborat̄ Vnde ſequit̄ · Et reuerſi qui miſſi fuerant domū · inuenerūt ſeruū qui languerat ſanum · Poteſt ergo meritum domini et famulis ſuffragari · non ſolum fidei merito · ſed et ſtudio diſcipline · Beda Plenius aūt hec explicat matheus · q̄ dicente domino centurioni · Vade ſicut credidiſti · fiat tibi · ſanatus ſit puer ex illa hora · Sed beato luce moris eſt que plene viderit ab alijs euangeliſtis expoſita abbreuiare · vl' etiā de induſtria p̄terire · que vero ab eis ommiſſa vel breuit' cognouerit tacta · dilucidare ſolertius · Ambro · Miſtice aute3 ſeruo centurionis populus nacōnum qui mūdane ſeruitutis vinculis tenebat̄ · eger letalibus paſſionib3 beneficio domini ſanandus exprimit̄ Beda · Cēturio autem cuius fides iſraheli p̄fertur · electos egentibus oſtendit · qui quaſi centenario milite ſtipati virtutum ſpiritalium ſūt perfectione ſublimes · Numerus em̄ centenarius qui de leua tranſfertur ad dexteram in celis vite ſignificacōne poni conſueuit Tales ergo ꝓ his neceſſe eſt domino ſupplicent · qui adhuc ſpiritu ſeruitutis p̄munt̄ ·

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Nos autem qui de gentibus credimus· non ipſi ad
dominū venire poſſumus· quē in carne videre nō
valemus· ſed ad eū accedere debemus per fidem·
Seniores autē iudeoꝝ mittere· hoc eſt ſūmos ec
cleſie viros qui nos ad dominū ꝓceſſerunt· ſuppli
citer obſecrando patronos acquirere· qui nobis
teſtimoniū reddētes ꝙ eccleſiā edificare curem⁹
pro noſtris peccatis intercedant Pulchre autem
dicitur· quia ihesus non longe erat a domo q꞉ ꝓpe
timentes eū ſalutare ipſius· Et qui naturali lege
recte vtitur· quo bona que nouit operatur· eo illi
qui bonus eſt· aperiat Ambro· Non vult autem
ihesum vexari centurio q꞉ quē iudeorum populus
crucifixit inuiolatum ab iniuria manere deſiderat
populus nacōnum· et quod ad miſteriū ſpectat·
vidit in pectora adhuc gentiliū nō eſſe penetra
bilem criſtum· Beda· Milites autē et ſerui qui
centurioni obediunt· virtutes ſūt naturales· q̄ꝝ
copiam multi ad dominū venientes deferūt ſecū
Theo· Vel aliter· Centurio eſt intellectus qui
multoꝝ in milicia princeps exiſtit· dū multas in
hac vita res habet· Habet aūt ſeruum infirmum
irracionabilē anime partem· iraſcibilem et concu
piſcibilem dico· Et mittit ad ihesū mediatores iu=
deos id eſt ꝯfeſſionis cogitaciones et verba et ꝯ
feſtim ſuſcipit ſeruū ſanū·

Et factum eſt dein
ceps ibat in ciuitatē
que vocatur naym· et
ibāt cum illo diſcipu
li eius et turba copi
oſa· Cum autē appro
pinquaret porte ciui
tatis· ecce defunctus
efferebat̄ filius vnic⁹
matris ſue· et hec vi=
dua erat· et turba ci
uitatis multa cū illa
Quā cum vidiſſet do
minus· miſericordiā
motus ſup eam dixit
illi· noli flere· et acceſ
ſit et tetigit loculum
hi aūt qui portabāt
ſteterūt· et ait adole=
ſcens tibi dico· ſurge
Et reſedit q̄ erāt mor
tuus· et cepit loqui
Et dedit illum matri
ſue Accepit aūt om̄s
timor· et magnifica=
bant deum dicentes·

Ciril· Mira dn̄s
miris annectit· et ſu
pra quidem acceſſi=
tus occurrit· hic ve
ro non vocatus acce
dit Vnde dicit̄· Et fa
ctū ē deinceps ibat
in ciuitatem que vo
catur naym Beda
Naym eſt ciuitas ga
lilee in ſecūdo milia=
rio montis tabor· di
uino autē nutu mul
ta turba dominū co
mitat̄ vt multi eſſent
tāti miraculi teſtes
Vnde ſequit̄ Et ibāt
cū illo diſcipuli eius
et turba copioſa·
Greḡ· niſen⁹· reſur
rectionis autē expe=
rimentum nō ita ver
bis ſicut operibus a
ſaluatore didicimus
qui ab inferioribus
inchoans opus mira
culi· fidem noſtrā aſ
ſuefacit ad maiora·
Primo quidē in eg̃
tudine deſperata ſer
ui centurionis· reſur
rectionis incepit po
teſtatē· poſt hec al
cōri poteſtate ducit
homines ad fidem re
ſurrectionis· dum ſu
ſcitauit filium vidue

quia ꝓpheta magn⁹
ſurrexit in nobis· ⁊ q꞉
deus viſitauit plebē
ſuam· Et exijt hic ſer
mo in vniuerſā iudeā
de illo· et in omnem
circa regionem·

qui ferebatur ad mo
numentum Vnde ſe=
quitur· Cum autem
appropinq̄ret porte
ciuitatis ecce defunc
tus efferebat̄ filius
vnic⁹ matris ſue· Di
ceret eñ aliquis de
puero centurionis·
ꝙ mortuus non erat· vt igitur temerariā linguā
compeſceret· iam defūcto iuueni criſtū· obuiare
fatetur· vnico filio vidue· Nam ſequit̄· Et hec vi
dua erat· et turba ciuitatis multa cū illa· Erūne
molem breuibus verbis explicuit· Mater vidua
erat et non ſperabat vlterius filios ꝓcreare· nō
habebat in quē aſpectū dirigeret· vice defūcti
hunc ſolū lactauerat· ſolus aderat· alacritatis
cauſa in domo quicquid matri dulce ac precioſum
hic ſolus extiterat· Ciril· Miſeranda paſſio et
ad fletum et lacrimas potēs prouocare· Vnde ſe=
quit̄· Quam cū vidiſſet domin⁹· miſericordia mo
tus ſup eam dixit illi· noli flere· Beda· Quaſi
diceret· deſiſte quaſi mortuū flere· quē mox viuū
reſurgere videbis Cri· Iubens autem ceſſare
a lacrimis· qui conſolat̄ meſtos· monet nos pre
ſentibus defunctis conſolacōnem recipere reſur=
rectionem ſperātes· Tenet autem feretrum vita
obuians morti Vnde ſequit̄ Et acceſſit et tetigit
loculum· hi aūt qui portabāt ſteterūt· Ciril·
Ideo autē non ſolo verbo peragit miraculū· ſed
et feretrū tangit· vt cognoſcas efficax eſſe ſacrū
criſti corpus ad humanam ſalutē· Eſt eñ corpus
vite et caro verbi omnipotētis cuius habet vir=
tutem ſicut eñ ferrū· ad iunctū igni perficit op⁹
ignis· ſic poſtq̄ caro vnita eſt verbo quod viui=
ficat om̄ia· ipſa quoq; facta ē viuificatiua et mor
tis· Titus· Non aūt ſaluator ſimilis eſt helie de
flenti filium ſaraptene· nec qualis heliſeus· qui
ꝓprium corpus applicuit corpori defūcti· nec qua
lis eſt petrus· qui pro thabita orauit· Sed ipſe
qui non encia velut encia vocat· qui mortuos vt
viuos alloqui poteſt· Vnde ſequit̄· Et ait adole
ſcens tibi dico ſurge· Gregorius· niſenus Qui
dixit adoleſcentē· florētis ſignificauit temporis
horam· primam ꝓducentem lanuginem· qui pau
lo ante mulcebris erat maternoꝝ oculorum aſpe
ctui· Iam aſpirans ad tempus ſponſaliū virga
generis· ſucceſſionis ramus baculus ſenectutis·
Titus· Incontanter autem erectus eſt cui ſunt
mandata directa· Diuina eñ poteſtas· eſt irre=
fragabilis· nulla mora nulla oracionū inſtancia·
Vnde ſequit̄· Et reſedit· qui erat mortuus· et ce
pit loqui· et dedit illum matri ſue· Iudicia ſunt
hec vere reſurrectōnis· Corpus eñ exanime loq̃
non poteſt· Nec reportaſſet mulier ad domū defū
ctum filium inanimatum· Beda· Pulchre autē
euāgeliſta dominum prius miſericordia· motum
eſſe ſuper matre· ac ſi filiū reſuſcitare teſtatur·
vt in vno nobis exemplū imitande pietatis oſtē
deret· in altero fidem mirande poteſtatis aſtru
eret· Vnde ſequit̄· Accepit autem omnes timor
et magnificabāt deū dicentes· q꞉ ꝓpheta magn⁹

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ſurrexit in nobis · et quia deus viſitauit plebem ſuam· Cirillus ·hoc magnū fuit in populo inſē ſibili et ingrato· Poſt modicū em̄· nec ꝓphetā nec ad vtilitatem populi ꝓcedere ipſum exiſtimauit ꝓ̄eminem aūt habitātium iudeam hoc miraculum latuit Vnde ſequit̄ Et exijt hinc ſermo in vniuerſam iudeam · et in omnē circa regionem Ambroſius· Idoneum aūt eſt dicere· ꝙ ſeptem reſurreccti ones ante dominicam narrant̄ · quaꝝ prima eſt filij ſaraptene Secūda filij ſunamitis Tercia que facta eſt in reliquijs heliſei· Quarta q̄ facta eſt in naym· Quinta filie archiſinagogi· Sexta laſari · Septima· in criſti paſſione· Multa nāqꝫ corpora ſanctoꝝ ſurrexerūt Octaua eſt criſti qui expers mortis remāſit vlteriꝰ in ſignū ꝙ cōmunis reſurrectio que morte futura eſt in octaua etate · non tolletur morte· ſed indiſſolubilis permanebit· Beda · Defūctus aūt qui extra portam ciuitatis multis eſt intuentibꝰ elatus· ſignificat hominem letali funere criminū ſoporatū· et anime mortem non cordis adhuc cubili tegentē Sed ad mltoꝝ noticiā per locucōnis operiſue iudicium quaſi ꝑ ciuitatis hoſtia ꝓpalantem· Portam em̄ ciuitatis puto aliquem de ſenſibus eſſe corporalibus · qui bene filius vnicus matris ſue fuiſſe ꝓhibetur · qꝛ vna eſt ex mltis pſonis collecta mater eccleſia vi duaꝫ aūt eſſe eccleſiam om̄is anima que ſe domini morte redemtam meminit· agſcit̄ Ambro· hanc em̄ viduam ꝑ poꝝ turba circūſeptam plus video eſſe ꝙ̄ feminam q̄ reſurrectōneꝫ vnici adoleſcētis filij a pompa funeris reuocat ad vitā ſuaꝝ ꝯtem placione lacrimaꝝ · que flere ꝓhibet̄ eum· cui reſurrectō debebat̄· Beda· vel nouati dogma confunditur · qui dum penitentiū mūdacōneꝫ euacuare conatur · matrē eccleſiā de natoꝝ ſuoꝝ ſpiritali extinctō e plorantē ſpe vite reddēde · negat conſolari debere · Ambro ·Hic aūt mortuus in loculo materialibus q̄tuor ad ſepulchrū ferebat̄ elemētis · ſed ſpē reſurgēdi habebat · qꝛ ferebat̄ in ligno · qđ et ſi nobis ante nō ꝓderat · tñ poſtea ꝙ̄ criſtus id tetigit · ꝓficere cepit ad vitaꝫ et eſt indicō ſalutem populo ꝑ crucis patibulum refundendā· In ſecreto em̄ iacemꝰ exanimes · cū vel ignis in modice cupiditatis exeſtuat vl frigidꝰ humor exundat · et pigra q̄dam corporis habitudīe vigor hebetat̄ animoꝝ Beda · vel loculus in q̄ mortuus effertur · male ſecura deſperati corpis conſciencia eſt· Qui vero ſepeliendū portant· vl immūda deſideria · vel blandim̄ta ſūt ſocioꝝ · qui domino loculū tangente ſteterūt · qꝛ ſuperni formidine iudicij tacta conſciencia · carnales ſepe voluptates et iniuſte laudātes cohercēs ad ſe reuertitur · vocantiqꝫ ad vitam · reſpōdet ſaluatori · Ambro· Si ergo graue peccatum eſt· quod penitentie tue lacrimis ipſe lauare nō poſſis · Fleat ꝓ te mater eccleſia· aſſiſtat et turba iam reſurgens a funere · et incipies alia vita loq̄ timebūt omnes vnius em̄ exemplo omēs corrigunt̄ · Laudabunt etiā deum· qui tanta nobis remedia vitande mortis indulſit Beda · viſitauit aūt deus plebē ſuā non ſolū ſemel verbum ſuū icorporādo · ſed ſemp in corda mittendo · Theophilus · Viduā etiam potes intelligere animā virū amittentē id eſt diuinum ſermonē· filius em̄ eſt intellectꝰ qui extra ciuitatem efferet̄ viuētium· Loculus eius ē· corpꝰ eius quod quidē dixerūt eſſe ꝑ ſepulchrum· Tangens aūt eum dominus · eleuat ipſum· iuueneſcere faciens eum · qui ſurgens a peccato incipit loqui et alios edocere· Non em̄ prius ei crederetur ·

Et nūciauerunt iohanni diſcipuli eiꝰ de omnibꝫ his · Et cōuocauit duos diſciplos iohannes ⁊ miſit eos ad ihesum dicēs· Tu es· qui vēturus es· an aliū expectamus · Cū aūt veniſſent ad eum viri· dixerūt· Johes baptiſta miſit nos ad te dicens· Tu· es qui vēturus es· an alium expectamus · In ipſa aūt hora curauit multos a languoribꝫ · et plagis et ſpiritibus malis· et cecis multis donauit viſum· Et reſpondēs dixit illis Eūtes renūciate iohāni q̄ audiſtis et vidiſtis qꝛ ceci vident· claudi ambulāt· leproſi mundant̄· ſurdi audiunt · mortui reſurgūt pauperes euangeliſant̄ · Et beatus ē· q̄ nō fuerit ſcādaliſatꝰ in me

Cirillus · Miraculum quod omēs inhabitātes iudeaꝫ et galileam ſciuerāt · referunt ſancto baptiſte quidā ex eiꝰ diſcipulis · vnde ſequit̄ · Et nūciauerūt iohanni diſcipuli eius de omnibus his · Beda· Nō ſimplici corde vt opinor · ſed inuidia ſtimulāte ꝑ̄ſam et alibi conq̄runtur dicentes· Rabbi· qui erat tecū trans iordaneꝫ ecce hic baptiſat· et omēs veniūt ad eum Criſ · Tunc autē magis ad eū erigim̄ cū incūbit neceſſitas Et ideo iohannes detruſus in carcerem · quando magis diſcipuli eiꝰ indigebant ihesu · tūc mittit eos ad criſtū · ſequit̄ em̄ Et conuocauit duos diſcipulos iohannes et miſit eos ad ihesū dicens· Tu es qui vēturꝰ es an aliū expectamus Beda non ait tu es q̄ veniſti· ſꝫ tu es· qui vēturus es Et eſt ſenſus · Māda mihi · qꝛ interficiendus ab herode et ad inferna deſcēſurꝰ ſū vtrū te et infimis debeam nuntiare qui ſuperis nuntiaui · an hoc non conueniat filio dei· et alium ad hec ſacramenta miſſurus es· Cirillus· Sed om̄ino reprobāda eſt talis opinio · nūq̄ em̄ reperimus ſacrā ſcripturā diſſerere · ꝙ infernalibus p̄nūtiauerit baptiſta iohannes ſaluatoris aduentū· Illud et verū ē dicere · ꝙ nō ignorauit baptiſta v̄tutē miſterij incarnacōnis vnigeniti· Vnde et hoc cū alijs nouerat · ꝙ illūinaturꝰ erat in inferno manētes· cum pro omnibus guſtauerit mortē tam viuis ꝙ̄ mortuis Sed q̄ñ ſermo ſacre ſcripture hūc quidem p̄dixit venturū tanq̄ deum et dominū· alij vero miſſi ſunt ſic famuli ante xp̄m ideo oīm ſaluator et dominꝰ a ꝓphetis noiabatur qui venit · vel qui venturus eſt · ſecundum illud

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

pſalmi· Benedictus qui venit in nomine domini·
et ī abacuck poſt modicū· qui venturus ē· veniet
et nō tardabit Igitur diuinus baptiſta quaſi no
men accipiens a ſacra ſcriptura ·miſit quoſdaꝫ di
ſcipuloꝝ ſuorum queſituros an ipſe ſit ·qui venit
vel qui vēturus eſt Ambro· Sed quō fieri poſ
ſet· vt de quo dixerat· Ecce qui tollit peccatū mū
di ·adhuc eum dei filiū eſſe non crederet ·aut enī
inſolentie eſt ei tribuere diuina que neſcit· aut de
dei filio dubitaſſe pfidie eſt Nonnulli aūt de ipſo
iohāne intelligūt magnū quideꝫ ita ꝓphetam vt
criſtum agnoſceret · ſed tamē nō tanq̄ dubiū ſed
tanq̄ piū vatem quē venturū crediderat · nō cre
didiſſet moriturū ·Non igit̄ fide ſed pietate dubi
tauit· ſicut et petrꝰ· ꝓpicius tibi eſto domine ·nō
fiet hoc Ciril · Vel ex diſpenſacōne interrogat
Nouerat enī vt p̄curſor paſſionis criſti ·miſteriū
ſed vt diſcipulis ſuis conſtet quāta ſit excellēcia
ſaluatoris· ex ꝓprijs diſcipulis prudētiores miſit
q̄s p̄cepit ſciſcitari· a viua ſaluatoris voce cog
ſcere· ſi ipſe eſt qui expectabat̄ vnde ſubditur Cū
aūt ad eum veniſſent viri· dixerūt· iohānes bap
tiſta miſit nos ad te dicens Tu es qui venturꝰ es
an aliū expectamꝰ· Sciens aūt vt deus quo aīo
miſiſſet eos iohānes et cauſam aduentꝰ eoꝝ ·tūc
tempis egit vberiora miracula Vnde ſequit̄ · In
ipſa aūt hora curauit multos a languorib͡ꝫ et pla
gis et ſpiritibus malis et cecis multis donauit vi
ſum · Non dicit eis expreſſe ego ſū · ſed ducit eos
magis ad rei certitudinē vt congrua rōne ſumen
tes fidē ipiꝰ reuertant̄ ad eū q̄ miſit eos vnde nō
ad verba· ſed ad ꝓpoſitum mittentis reſponſū ex
hibuit ·nam ſequit̄· Et reſpondēs dixit illis· Eun
tes renuntiate iohanni· que audiſtis et vidiſtis·
q·d· narrate iohāni· que quidem audiſtis p ꝓphe
tas· cōſumari vero vidiſtis a me· Ea enī tūc age
bat· que p̄dixerant ꝓphete eū facturum· de quib͡ꝫ
ſubditur· qꝛ ceci vidēt· claudi ambulant ·leproſi
mundant̄· ſurdi audiūt ·mortui reſurgūt· Am
broſius· Plenum ſane teſtimoniū· quo dominū ꝓ
pheta cognoſceret · de ipō enī fuerat ꝓphetatum
Quia dn̄s dat eſcam eſurientibꝰ erigit eliſos ·ſol
uit compeditos· illuminat cecos· et qui iſta facit
regnabat in eternū· ergo nō humane iſta ſed diuine
virtutis inſignia ſunt· Huiꝰ aūt euangelij exem
pla vel rara vel nulla inueniūtur· vnus thobias
oculos recepit et hec fuit angeli nō hominis medi
cina· helias mortuū ſuſcitauit ipſe tamē rogauit
et fleuit· hic iuſſit· heliſeus leproſū mundari fec̄·
non tamen ibi valuit precepti autoritas ſꝫ miſte
rij figura· Theophi· Sūt etiā hec verba yſa·
dicentis· Deus ipſe veniet et ſaluabit nos· tūc a
perient̄ oculi cecoꝝ· et aures ſurdoꝝ patebunt·
tūc ſaliet ſicut ceruus claudus· Beda· Et quod
his non minꝰ eſt· ſubdit· Paupes euāgelizantur
pauperes ſcꝫ ſpiritu vel opibus ītus illuminant̄
vt inter diuites et egenos· in p̄dicacōne nulla di
ſtantia ſit· hoc magiſtri cōprobauit veritateꝫ qn̄
omis qui apud eum ſaluari poteſt equalis eſt·
Ambro· Sed tn̄ parua adhuc iſta dominice· teſti
ficacōnis exempla plenitudo fidei· crux dn̄i· obi
tus· ſepultura eſt· vnde addidit· Et beatꝰ eſt qui
non fuerit ſcandalizatus in me· Crux enī etiaꝫ ele
ctis ſcandalū poſſet afferre· ſꝫ nullū hoc maiꝰ di
uine perſone eſt teſtimoniū· Nihil eſt enī qd̄ ma
gis eſſe vltra humana videat̄· q̄ totū ſe obtuliſ
ſe ꝓ mundo· Ciril· Vel per hoc volebat oſtēdē
q̄ queciīq̄ verſabant̄ in cordibus eoꝝ· ab oculiſ
ipſius effugere nequerūt· ipſi enī erāt qui ſcādi
lizabant̄ de ipſo· Ambro· Miſtice aūt in iohe
ſupra diximꝰ typum eſſe legis que prenūcia fuit
xp̄i· Mittit ergo iohānes diſciplos ſuos ad xp̄m·
vt ſupplementū ſcie cōſeq̄mur· qꝛ plenitudo legis
eſt xp̄s· Et fortaſſe iſti diſcipli ſūt duo ppl̄i· q̄ꝝ
vnus ex iudeis credidit· alter ex gentib͡ꝫ· qui ideo
credidit· qꝛ audiuit· voluerūt ergo et iſti videre
qꝛ beati oculi qui vident Cū aūt venerint ad euā
geliū et cognouerint illuminari cecos· ambulare
claudos· tūc dicent oculis noſtris perſpeximus·
Videmur enī nobis vidiſſe que legimus· aut for
taſſe in pte quadam corpis noſtri oīs videmur ī
ueſtigaſſe dn̄ice ſeriem paſſionis· fides enim per
paucos ad plures puenit· Lex ergo xp̄m vēturū
annūciat· euangelij ſcriptura veniſſe confirmat·

Et cū diſceſſiſſent nuncij iohānis· cepit dicere de iohanne ad turbas· Quid exiſtis in deſertū videre· arūdinem vento moueri· Sed quid exiſtis videre hominē mollibꝰ veſtimētis indutum· Ecce qui in veſte p̄cioſa ſūt et ī delicijs· ī domibus regū ſunt· Sed quid exiſtis videre· ꝓphetam· vtiq̄ꝫ dico vobis et plus q̄ ꝓphetā hic ē de quo ſcriptum ē· Ecce mitto angelū meū ante faciē tuā qui p̄parabit viā tuā ante te· Dico enī vobis maior inter natos mulieꝝ ꝓpha· iohāne baptiſta nō eſt· Qui aūt minor eſt in regno dei maior ē illo

Ciril· Coniecit do
minus tanq̄ hominū
ſecreta cog̃ſcens ali
quos dicturos ſiuſq̄ꝫ
hodie ignorat iohā
nes ihesū · qualit̄ euꝫ
oſtendebat nobis di
cens· Ecce agnꝰ dei
q̄ tollit peccatū mun
di vt igitur ſanaret
hāc paſſionem· q̄ eis
acciderat dannū qd̄
ex ſcādalo ꝓcedebat
excluſit Vnde dicit̄·
Et cū diſceſſiſſent nū
cij iohānis ·cepit di
cere d̄ iohāne ad tur
bas · Quid exiſtis in
deſertū videre arun
dinem vento moueri
Quaſi diceret· mira
ti eſtis de iohāne ba
ptiſta et plies perre
xiſtis ad eum p̄currē
tes tam longa deſti
itinera· fruſtra ſi qui
dem ſi ſic leuem ipſuꝫ
exiſtimatis· vt ſimil̄
ſit arūdini declinan
tis quocunq̄ꝫ agitat
ventus· Talis enim
eſſe videtur· ſi q̄ co
gnouit ex leuitate ſe
ignorare fatetur·
Tytus· Non aūt exi
ſtis in deſertum vbi nulla iocunditas· ciuitatibꝰ
omiſſis· niſi de hoc viro curam gerentes· Grecꝰ
Hoc aūt poſt receſſum diſcipuloꝝ iohannis dn̄s
dixit· non enī eis ꝓferre volebat baptiſte preco
nia· ne blandientis verba eſſe putarent̄· Ambro·

Non ocioſe autem johannis hic perſona laudat̄·
ꝗ vite amore poſt habito iuſticie formā nec mor-
tis terrore mutauit· Deſerto em̄ mundus hic cō-
parari videt̄· adhuc ſterilis· adhuc incultus· in
quez negat nobis dn̄s ita prodeūdū· vt mēte car
nis inflatos natoſqȝ virtutis interne viros ꝯ fra
gilis glorie ſecularis ſublimitate iactantes· exē-
plari quodā et imagine nobis putem9 imitādos
quos procellis hui9 mundi obnoxios vita mobil̄
inquietat· iure arūdini ꝯparandos· Grec9· Eſt
etiā infallibile teſtimoniū vite johānis veſtitus
cū carcere· in quē detruſus non fuiſſet ſi ſciuiſſet
fauere principibus· Vnde ſequit̄· Sed ꝗd exiſtis
videre· hominez mollibus veſtimentis indutum·
Ecce qui in veſte precōſa ſūt et in delicijs· in do-
mibus regum ſūt· mollibus veſtimentis indutos
viuentes in delicijs ſignificat· Criſ· Mollis aūt
veſtis diſſoluit rigidaȝ animā etſi rigidū corpus
aſſumat et aſperum· facile ꝑ huiōi molliciem de-
licatū reddit et fragile· Facto vero corpore mol
liori neceſſe eſt et aīam ꝑticipare leſionem· Nā vt
ꝑlimū ꝯpacōnes ipſi9 ꝯſonāt diſpoſicōnib9 cor-
poris· Ciril· Qualit̄ ergo tanta ſedulitas reli-
gionis vt carnales paſſiones ſubijceret· ad tātaȝ
ignorantiā deueniret· niſi ex mentis leuitate q̄m
non aſpitates ſed illecebre mūdane delectāt· igit̄
ſi velut non colentem delicōſa johānē imitami·
date ei robur ꝯtinentie cōpetens· Si vero nihil
amplius deberur honeſte ꝯuerſacōni· ꝗd omiſſa
reuerentia delicatoꝝ incolam deſerti· vileqȝ te-
gumē et cameloꝝ vellus mirami· Criſo· Per
vtrūqȝ aūt dictoꝝ deſignat· ꝙ johānes nec na-
turalit̄ nec facile mobilis erat· nec vlla volupta
te flecteret̄· Ambro· Et q̄uis pleroſqȝ mollio
res· cura veſtis effeminet· tn̄ alia videt̄ hic indu
menta ſignificare· humana ſcȝ corpora quibȝ aīa
noſtra veſtit̄· Sūt aūt mollia indumēta delicōſi
actus et mores· hi vero quibȝ fluida delicijs mē-
bra ſoluūtur· regni celeſtis exteriores ſūt· quos
rectores mundi hui9 atqȝ tenebraꝝ ceperūt· hi
ſūt em̄ reges qui dominant̄ ſuoꝝ opeꝝ emules
Ciril· Sed forte incōueniēs eſt circa hoc excu
ſare johānem· fatemi em̄ eum imitabilem eſſe· vn̄
ſubdit· Sed quid exiſtis videre ꝓphetā· vtiqȝ di-
co vobis pluſq̄ȝ ꝓphetam ꝓphete naqȝ ꝑdicabāt
venturꝝ· Hic aūt non ſolū venturꝝ ꝑdicauit· ſed
et p̄ſentem indicauit dicens· ecce agnus dei·
Ambro· Maior ſane ꝓpheta· in quo finis ē ꝓphe-
tarū· qꝛ multi cupierūt videre quē iſte ꝯſpexit·
quē iſte baptizauit· Ciril· Cum igit̄ ꝯ a loco ꝯ
a veſtibȝ et ex ꝯcurſu hominū morem eius deſcri-
pſerit· introducit ꝓphete teſtimoniū dicens· Hic
eſt de quo ſcriptū eſt· ſcȝ in malachia· Ecce mitto
angelū meū· Tytus· Angelum appellat hoīem
non qꝛ natura eſſet angelus· hō em̄ naturalit̄ e-
rat· ſed qꝛ opus angeli exercebat nūciando criſti
aduentū· Grecus· Qd̄ aūt ſubdit· ante faciem
tuam· ꝓpinq̄tatē deſignat· apparuit em̄ hominibȝ
ꝓpe criſti aduentū· quapropter et pluſq̄ȝ ꝓphetam
ipſuȝ eſſe exiſtimādum eſt· Nam et hi qui in mili-
cijs collaterales ſūt regibȝ digniores et familia
riores ſūt· Ambro· Viam autem dn̄o non ſolum
naſcendi ſcḋm carnem ordine· fideiqȝ nunciō· ſȝ etiaȝ
precurſu quodā parauit paſſionis· vnde ſequit̄·
Qui p̄parauit viam tuā ante te· Ambro· Si āt
et xp̄s ꝓpheta· quō maior hic omibus· ſȝ inter mu
lieres non virginis natos· maior em̄ his fuit· ꝗbȝ
equalis poterat eſſe ſorte naſcēdi vnde ſequitur
Dico em̄ vobis maior inter natos mulieꝝ ꝓpheta
johāne baptiſta non eſt· Criſ· Sufficit quidez
dn̄i vox prebens teſtimoniū p̄eminentie johānis
inter homines· repiet aūt qui vult et reuerita-
tem cōſonam· ſi menſam ei9 ꝯſiderauerit· ſi vitā·
ſi mentis excellentiā· velut em̄ ꝗ celitus deſcēdiſ
ſet· degebat in terra fere nullā gerens curaȝ de
corpore intellectualit̄ erectus in celū· et ſoli deo
ꝯiūctus· de nullo mūdanoꝝ ſollicitus ſermo ſeue
rus et lenis· Nam cū ꝓpō iudeoꝝ viriliter et fer
uenter· cū rege audacter cū ꝓprijs diſcipulis le-
niter ꝯferebat· nil fruſtra vel leuiter· ſed omnia
ꝯuenienter agebat· Iſidorus abbas· Maior eē
inter natos mulieꝝ johānes· eo ꝙ ab ipſo mr̄is
vtero ꝓphetauit· et poſitus in tenebris lumē ꝗd
iam venerat non ignorauit· Ambro· Deniqȝ eo
vſqȝ cū dei filio non poterit johānis eſſe vlla col
lacō vt et infra angelos eſtimet̄· vnde ſequitur·
Qui aūt minor eſt in regno dei maior eſt illo·
Beda· Hec ſentētia duobus modis poteſt intel
ligi· aut em̄ regnū dei appellauit ꝗd nonduȝ acce
pim9· in quo ſūt angeli· et quilibet in eo minor·
maior eſt quolibet iuſto portāte corp9 ꝗd agg̅
uat aīam· aut ſi regnū dei intelligi voluit hui9 tē
poris eccleſiam· ſeip̄m dn̄s ſignificauit ꝙ naſcendi
tpe minor erat johāne· maior aūt diuinitatis au
toritate et poteſtate dn̄ica· proinde ſcḋm p̄maȝ ex
poſicōnē ita diſtinguit̄· Qui aūt minor eſt in re
gno dei· ac deinde ſubinfertur· maior eſt illo· Se
cundū poſteriorē vero ita· qui aūt minor eſt· ac
deinde ſubinfertur· in regno dei maior eſt illo·
Criſ· Vt em̄ copia laudum johānis occaſionem
iudeis non daret p̄ferendi johānem criſto ſꝫ ſub
didit· Ne aūt putes ꝙ comparatiue ſe dixerit maio
rem johāne· Ambro· Alia em̄ eſt iſta natura·
nec cū humanis generacōnibȝ comparanda· Nō pt̄
em̄ homi cū deo vlla eſſe collacō· Ciril· Miſti
ce aūt cum johānis p̄rogatiuā oſtendit· inter na
tos mulieꝝ· ponit ex oppoſito aliꝗd maius eo ſcȝ
hui per ſpiritūſanctuȝ natus eſt filius dei regnū
em̄ donum dei ſpūs eſt· Quāuis ergo ſcḋm ꝯpacōȝ
et ſanctitatem minores ſum9 his qui legis miſte
riū ſunt aſſecuti· quos johānes ſignificat· tamen
maiora ꝑ criſtū attigim9 ꝑticipes facti dīne naē

Et omnis ꝓplus audiens et publicani iuſtificauerūt deū baptizati baptiſmo johīs· Phariſei aūt et legiſperiti cōſiliū dei ſpreuerūt in ſemetipſis· n̄ baptizati ab eo· Cui

Criſ· Premiſſa comē
dacōne johānis· ma
gnū phariſeoꝝ ꝯ le
giſpitoꝝ ꝓdidit cri
men· Qui nec p9 pub
licanos baptiſma jo
hannis accepunt vn̄
dicit̄· Et omīs ꝓplus
audiens et publicaī
iuſtificauerūt deum
baptizati baptiſmo
johānis· Ambro·

ergo ſimiles dicā· homines generacōnis huius· et cui ſimiles ſunt· pueris ſedentibus in foro et loquētibus adinuicem et dicentibꝫ· Cātauimus vobis tybijs et nō ſaltaſtis Lamentauimꝰ et non ploraſtis· venit enī johānes baptiſta neqꝫ manducās panē neqꝫ bibens vinum· ⁊ dicitis dmoniū habꝫ venit filius hominis manducās et bibens ⁊ dicitis· Ecce homo deuorator et bibēs vinum· amicus publicanorum et peccatorum et iuſtificata eſt ſapientia ab oībꝫ filijs ſui·

·Juſtificatꝰ deꝰ p baptiſmū· dum ſe hoīes peccata ꝓpria confitendo iuſtificāt· Qui enim peccat et confitetur deo peccatum· iuſtificat deū· credens ei vincenti· ab eoqꝫ graciam ſperās· In baptiſmate igitur iuſtificatur deus in quo eſt et confeſſio et venia peccatorum· Euſe· Quia etiā crediderunt iuſtificauerunt deū· apparuit enim eis iuſtus in oībus que fecit pharisei aūt repellēdo johānem tanquam inobediētes· non cōſonabāt ꝓphete dicēti vt iuſtificeris in ſermonibꝫ tuis· Vn̄ ſequitur ·pharisei aūt et legiſpiti conſiliū dei ſpreuerūt· in ſemetipſis non baptizati ab eo· Beda· Hec verba ſiue ex pſona euāgeliſte ſiue ex pſona ſaluatoris vt quibuſdam placꝫ· dicta ſunt qd autem dicit in ſemetipſis· vel otra ſemetipſos ſignificat· qꝛ qui graciā dei reſpuit· otra ſemetipſum facit· vel ad ſemetipſos miſſum dei conſilium ſtulti et ingrati vitupantur noluiſſe recipe· Conſiliū ergo eſt dei qꝛ p paſſionē et mortem criſti ſaluare decreuit qd pharisei et legiſpiti ſpreuerūt·

Ambro· Non odemnamus ergo ſicut pharisei oſilium dei· qd eſt in johānis baptiſte· hoc eſt cōſiliū qd magni conſilij angelus recepit· johānis cōſiliū nemo contempnit· dei oſilium quis refutet·

Ciril· Erat aūt quidā modus ludendi talis conſuetus apud filios iudeorum· biptiebatur puerorum caterua· qui rerum pſentis vite deridentes repentinā trāſmutacōnē· hi quidē canebāt· hi vo merebant· ſed nec gaudentibꝫ ogaudebāt merētes nec qui gaudebāt oformabāt ſe flentibꝫ· Deinde arguebāt ſe inuicem improperātes icō paſſionis maliciam· tale quid paſſam fuiſſe iudeorum plebem vnacū principibꝫ criſtus innuebat· Inde ex pſona xpi ſubditur· Cui ergo dicam ſimiles homies generacōnis huiꝰ et cui ſimiles ſūt· ſiles ſūt pueris ſedentibꝰ in foro· et loquētibꝫ adinuicē et dicētibus· Cātauimꝰ vobis tibijs et non ſaltaſtis· lamentauimꝰ et non ploraſtis· Beda· Generacio iudeorum oparatur pueris· qꝛ doctores olim ꝓphas habebāt· de quibꝫ dicitur· Ex ore infantiū et lactētiū pfeciſti laudem· Ambro· Cantauerūt autē ꝓphete ſpiritalibus modulis publice ſalutis oracula reſultātes· fleuerūt threnis flebilibꝫ iudeorum dura corda mulcentes· Hoc canticū non i foro· non in plateis canebatur· ſed in hierl'm ipſa eſt enim dn̄icum forum· in quo preceptorum celeſtium iurā conduntur· Canticum aūt et lamento nil aliud eſt qꝫ exceſſus· hoc quidem gaudij· illud vo meroris· Reſonat aūt quedam conſona melodia ex organo muſico· ſm quā dum homo pede et motu cōſono corporis omouetur· intrinſecā diſpoſicōnem manifeſtat· et ideo dicit· Lamen· ⁊c̄· Augꝰ· de qſti· euan· Hec aūt ptinent ad johānem et criſtū qꝛ enī dicit· Lamentauimꝰ et non ploraſtis· ad johannē ptinet cuiꝰ abſtinentia a cibis et potu luctum pn̄ie ſignificabat· vnde exponēdo ſubdit· venit enī johānes baptiſta neqꝫ manducās panem· neqꝫ bibens vinū· et dicitis demoniū habet Cirillus· Preſumūt criminari virum qlibet admiratione dignū demoniū habere· dicūt mortificātem legem peccati que latet in mēbris· Augꝰ· de qſti· euange· Qd aūt e n dixerat· cātauimus tibijs et non ſaltaſtis· ad ipm dn̄m ptinet· qui vtendo de ceteris cibo et potu leticiā regni ſignificabat Vnde ſequitur· Venit filius hoīs māducans et bibens· et dicitis· Ecce homo deuorator et bibens vinū· Tytus· Noluit ei xp̄s abſtinere ab huiōi cibis ne occaſionem daret hereticis· q dicūt creaturas eſſe malas et vitupant carnes et vinum·

Cirillus· Vbi autem potuerūt oſtendere dn̄m voratorem· Inuenitur enī criſtus vbiqꝫ reprimere īmoderantiā et ad modeſtiam ducens Cōuerſabatur aūt cum publicanis et peccatoribus· vnde cōtra eum dicebant· Amicus publicanorum et peccatorum· cum tamen nullatenus ipſe poſſet in peccatum incidere· ſed econtra fiebat eis cauſa ſalutis· non enim coinqnatur ſol radians ſuper totam terram et frequenter ſupueniens imundis corporibus· Nec ſol iuſticie ledetur oūerſando cū prauis· Nemo autem conetur compare ꝓpriam menſuram dignitatibus criſti· ſed quilibet ꝓpriam fragilitatem conſiderans vitet conſorcia taliū· Praua nāqꝫ colloquia mores corrumpūt bonos· Sequitur· Et iuſtificata eſt ſapientia ab omnibus filijs ſuis· Ambroſius· Sapientia dei filius eſt per naturam non per profectum que iuſtificatur per baptiſma in eo qꝛ non per contumaciam refutatur· ſed per iuſticiam dei munus agnoſcitur· In eo ergo iuſtificacō dei eſt· ſi non ad indignos et obnoxios· ſed per innocentes per ablucōnem ſanctos et iuſtos videatur ſua munera tranſtuliſſe· Criſoſtomus· Filios autem ſapientie dicit ſapientes Conſueuit enim ſcriptura malos magis ex peccato qꝫ ex nomine iudicare· Bonos autem filios appellare informantis eos virtutis· Ambroſius Bene autem dicit ab omnibus· quia circa omnes iuſticia reſeruatur· vt ſuſcepcio fiat fidelium et eiectio perfidorum· Auguſtinus de queſtionibus euangeliſtarum· Vel dicit· Juſtificata eſt ſapientia ab omnibus filijs ſuis· oſtendit filios ſapientie intelligere · nec in abſtinendo nec in manducando eſſe iuſticiam· ſed in equanimitate tolerādi inopiam· Non enim vſus ſed cōcupia reprehēdenda eſt· dūmodo congruas in generibus alimētorum his cum quibus tibi viuendum eſt·

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Rogabat aūt eum q̇
dam phariſe9·vt mā
ducaret cum illo· Et
ingreſſus domū pha
riſei diſcubuit·Et ec
ce mulier que erat in
ciuitate peccatrix vt
ognouit ꝙ ihesus ac
cubuit in domo pha=
riſei attulit alabaſtꝝ
vnguenti·et ſtans re
tro ſecus pedes eius
lacrimis cepit rigare
pedes eius· et capill'
capitis ſuis t̄gebat·
et oſculabatur·ſui pe
des eius·et vnguēto
vngebat· Vidēs aūt
phariſeus qui voca=
uerat eum ait intra ſe
dicēs·Hic ſi eſſet pro
pheta·ſciret vtiq̧ q̄ ꝛ
qualis eſſet mulier· q̄
tangit eū quia pecca
trix eſt Et reſpondēs
ihesus dixit ad illum·
Simon habeo tibi a
liquid dicere·At ille
ait magiſter dic duo
debitores erant cui=
dam feneratori·vnuſ
debebat d̄narios q̄n
gentos·et alius quin
quaginta·Non habē
tibus aūt illis vn̄ red
derent·donauit vtriſ
q̧·Quis ergo eū pl9
diligit·Reſpondēs ſi
mon dixit· Eſtimo q
is cui plus donauit·
At ille dixit ei·Recte
iudicaſti· Et conuer
ſus ad mulierez dixit
ſimoni Vides hāc mu
lierem· intraui in do=
mum tuam·aquā pe=
dibus meis non dedi=

Beda ·Quia ſupiūs
dictu; fuerat·et oīs
pp̄ls audiens et pub
licani iuſtificauerūt
deū baptizati bapti
ſmate jo hāīs·Idez
euāgeliſta que verb̄
xpo fuerat etiam fa=
ctis aſtruit·iuſtifica
tam ſcz ſapiam a iu=
ſtis et penitentibus
dicens· Rogabat āt
illū quidā phariſe9
vt māducaret cū illo
Grego·miſenus·hec
oſcripcō q̄ndam vti
lem intellectuz ſapit
Sūt ei plerīq̧ eoꝝ·
qui ſe iuſtificāt iſla=
ti ſuſpicōne vani ſen
ſus· p̄ muſq̄ʒ veniat
verum iudiciū·ſepa/
rantes ſeipſos velut
agnos ab hedis·nec
tecto nec eſcis cū ple
riſq̧ omunicare vo=
lent·es abomīnātes
omnes quicūq̧ non
extremuz ſed mediuz
tenēt callem in vita
Lucas ergo pl9 me=
dicus animaꝝ ꝙ cor
poꝝ·oſtendit ipſuz
deū et ſaluatorē no=
ſtrum piſſime alios
viſitantē Vn̄ ſequit̄
Et ingreſſus domuz
phariſei diſcubuit·
Non vt aliquid de vi
cijs eius ſorciatur·ſꝫ
vt impciatur d̄ iuſti
ſticia ꝓpria· Ciril·
Mulier aūt inhone=
ſte vite promēs aūt
fidelem affectum·ve
nit ad criſtum quaſi
potentē veniam cō/
miſſoꝝ largiri·Seq̄
tur enī·Et ecce mu/
lier que erat in ciui=
tate peccatrix vt co
gnouit qđ ihesus ac
cubuit in domo pha
riſei· attulit alaba=
ſtrum vnguēti· Be
da· Alabaſtrum eſt
genus marmoris cā=
didi varijs coloribꝰ
intercinctī·qđ ad va
ſa vnguētaria caua=
ri ſolet· eo ꝙ optie
ſeruare incorrupta

ſti·Hec aūt lacrimis
rigauit pedes meos
et capillis ſuis terſit
Oſculum mihi non de
diſti· hec aūt ex quo
intraui· non ceſſauit
oſculari pedes meos
oleo caput meum nō
vnxiſti· hec autez vn
guento vnxit pedes
meos· ꝓpter qđ tibi
dico· remittuntur ei
peccata multa· quo=
niam dilexit multum
Cui autem minus di
mittit̄ minus diligit
Dixit autem ad illam
Remittunt̄ tibi pcc̄a
Et ceperūt qui ſimul
accumbebāt dicere i
tra ſe quis eſt hic qui
etiam peccata dimit
tit· Dixit autem ad
mlierē·Fides tua te
ſaluā fec̄·vade i pace

dicat̄· Greg̃·in o=
mel'· Quia enim hec
mulier turpitudinis
ſue maculas aſpexit
lauanda ad fontem
miſericordie cucur=
rit·cōuiuantes non e
rubuit·Nam quia ſe
metipſam grauiter
erubeſcebat intus·
nihil eſſe credidit ꝙ
verecūdaret̄ foris·
Diſcite quo dolore
ardet·que flere ꝛ in
ter epulas non erube
ſcit· Grego·niſen9
Indignitatem autē
ſuā oſtēdens ſtabat
poſt terguz deiectis
luminibus et effuſa co
ma pedes amplectēſ
lacrimiſq̧ eius pfun
dens· rebus triſtē ai
mū oſtendebat·veni
am implorās·Seq̄t̄
enim Et ſtans retro
ſecus pedes eius·lac̄
mis cepit rigare pe
des eius· Gregori9
in omel'· Oculis eñ
terrena cupierat ſed
hos iam per pn̄iam
conterēs flebat·Ca
pillos ad ꝯpoſicōnē
vultus exhibuerat ſꝫ iam capillis lacrimas ter=
gebat· Vnde ſequit̄· Et capillis capitis ſui t̄ge
bat·ore ſuperba dixerat ſed pedes domī oſculās
hoc in redemptoris ſui veſtigia figebat· Vn̄ ſeq̄
tur·Et oſculabat̄ pedes eius· vnguentū ſibi pro
odore ſue carnis exhibuit· Qđ ergo ſibi turpiter
exhibuerat·hoc iam deo laudabiliter offerebat·
Vnde ſequit̄·et vnguento vngebat·Quot ergo
in ſe habuit oblectamēta· tot de ſe inuenit holo
cauſta·cōuertit ad virtutum numeꝝ ·numeꝝ cri
minū·vt totum deo ſeruiret in paciencia qđ quid
ex ſe deum ꝯtempſerat in culpa· Sic igitur me
retrix effecta eſt honeſtior virginibꝫ·Poſtq̄ ei;
accenſa eſt pn̄ia exarſit in xp̄i amorem·et hec qui
dem que dicta ſūt agebant̄ exteri9· Que vero re
uoluebat eius intencō multo feruēcōra his erāt
que ſolus de9 inſpiciebat· Grego·i omel'·Hec
aūt phariſeus intuens deſpicit· et non ſolū veni
entem peccatricē mulierē· ſed etiā ſuſcipientem
dn̄m reprehendit·Videns aūt phariſeus qui vo
cauerat eum·ait intra ſe dicens· Si hic eſſet pro
pheta·ſciret vtiq̧ que et qualis mulier eſt q̄ tan
git eum·Ecce phariſeus veracit̄ apud ſe ſupbꝰ
et fallaciter iuſtus·egrum reprehēdit de egritu
dine·medicū d̄ ſubuencōne· que profecto mulier
ſi ad phariſei pedes veniſſet·calcibus repulſa di
ſcederet·Inq̄nari enim ſe alieno peccato credēt
quia hūc vera ſua iuſticia ñ replebat· Sic ꝛ q̄daʒ

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ſacerdotali officio prediti· ſiquid fortaſſe iuſte
exteriꝰ vel tenuiter egerint· ꝓtinus ſubiectos d̄
ſpiciūt· et peccatores quoqꝫ in plebe poſitos de
dignanť· Neceſſe eſt aūt vt cum peccatores quoſqꝫ
ꝯſpicimus· noſmetipſos prius in eoꝝ calamitate
defleamus· qꝛ fortaſſe in ſimilibꝫ aut lapſi ſumꝰ
aut labi poſſumus· Oportet autē vt ſollicite di
ſcernamꝰ· qꝛ diſtrictōnem debemꝰ vicijs cōpaſſi
onem nature· Si eñ feriendꝰ eſt peccator nutriē
dus eſt proximꝰ Cum vero iam ꝑ penitentiā per
cutit ipſe qd̄ fecit· iā noſter proximꝰ peccator ñ
eſt· qꝛ hic in ſe punit qd̄ iuſticia diuina reꝑhēdit
Inter duos ergo egros medicus aderat· ſꝫ vnus
in febre ſenſum tenebat· alter ſenſū perdiderat
mentis· Illa quippe flebat qd̄ fecerat· phariſeus
aūt de falſa iuſticia elatus· vim ſue validitudiniſ
exaggerabat· Tytus· Dñs aūt non verba eius
audiens ſed cogitacōnes inſpiciens· dñm ſe ꝓphe
tarum oſtendit· Vnde ſequiť· Et reſpōdēs iheſꝰ
dixit ad illū· Simon habeo tibi aliquid dicere·
Glosa· Qd̄ quidem dixit eius cogitacōm ridens·
Phariſeus aūt ex verbis dñi attencior eſt factus
Vnde diciť· At ille ait· magiſter dic· Gregoriꝰ
De duobꝰ aūt ei debitoribꝰ paradigma oppoiť
quoꝝ vnus minꝰ· alius amplius debet· Vnde ſeq̄
tur· Duo debitores erāt cuidam feneratori· vnꝰ
debebat denarios quigentos et alius qūq̄ginta
Tytus· Quaſi diceret· neqꝫ tu abſqꝫ debito es·
quid igiť ſi in paucioribꝰ teneris· non ſuperbias
quia tu quoqꝫ venia eges· Vnde de venia ſubdit
dicens· Non habētibus aūt illis vnde redderent
donauit vtriſqꝫ· Glo· Nullus eñ poteſt per ſe
ipſū a debito peccati liberari· niſi diuina gracia
veniam cōſequať· Grego· in omel· Vtroruqꝫ
aūt debito dimiſſo· quis amplius largitorem de
biti diligat phariſeꝰ interrogať· Sequiť enim
Quis ergo plus eum diligit· Quibꝰ verbis pro
tinus ille reſpondit· Eſtimo qꝛ is cui plꝰ donauit
Qua in re notandū eſt· q̄ dum ſua ſentēcia phari
ſeus conuincitur· quaſi freneticus funem portat ·
ex quo ligetur· Vnde ſequiť· at ille dixit ei· Recte
iudicaſti Enumeranť aūt ei bona peccatricis· enu
meranť et mala falſi iuſti· vnde ſequiť· Et cōuer
ſus ad mulierem dixit ſimoni· vides hāc mlierem
intraui in domū tuam· Ambro· Quaſi di· Facil'
eſt vſus aquaꝝ· non eſt facilis lacrimaꝝ effuſio
tu promtis non es vſus· hec effudit non promta
lauans lacrimis pedes meos· lauit maculas ꝓpas·
terſit comis· vt per eas ſibi aſſumat ſacros ſudo
res· et quibꝰ venata eſt ad peccatū iuuentutem·
venata eſt ſanctitatē· Criſo· Sicut aūt vbi ve
hemēs ymber prorūpit fit ſerenitas· ſic lacrimis
effuſis apparet tranquillitas· et perit caligo rea
tuū· et ſicut ꝑ aquā et ſpiritū· ſic ꝑ lacrimas ꝛ cō
feſſionem denuo mūdamur· vnde ſequiť· Propť
qd̄ dico tibi· remittunť ei peccata multa qm̄ dile
xit multum· Nam qui vehementē ſe ingeſſerūt ma
lis· rurſus et bonis vehementer inſiſtent· conſcij
ad quot debita ſe obligauerūt· Grego· Tāto
ergo amplius peccati rubigo conſumitur· q̄nto
peccatoris cor magno caritatis igne cōcremať ·
Tytus· Contingit aūt ſexus eū qui multū pec
cauit ꝑ ꝯfeſſionem purgari: pauca vero peccātē
ex arrogantia non venire ad ꝯfeſſionis remediū·
Vnde ſequiť· Cui autem minꝰ dimittiť· minꝰ di
ligit· Criſ· Opus eſt ergo nobis feruenti aīa·
qꝛ nihil impedit hominē fieri magnū· Nullus ḡ
ꝯſtitutoꝝ in peccatis deſperet· nemo virtuoſus
dormitet· nec hic confidat· ſepe enim meretrix ꝑ
cedet eum· nec ille diffidat· poſſibile nāqꝫ eſt euꝫ
etiam primos ſuparare· vnde et hic ſubdiť· Dixit
aūt ad illā· Remittunť tibi peccata tua Greḡ·
Ecce que ad medicū venerat egra ſanata eſt· ſed
de ſalute eius adhuc alij egrotant· ſequiť enim ·
Et ceperūt qui ſimul accumbebāt· dicere intra ſe
quis eſt hic qui etiam pcc̄a dimittit· ſed celeſtis
medicus egros non reſpicit· quos etiā de medica
mento fieri deteriores vidit· eam aūt quam ſana
uerat· ꝑ pietatis ſue ſentenciā cōfirmat· vnde ſe
quiť· Dixit aūt ad mulierem· fides tua te ſaluam
fecit· qꝛ ſcꝫ hoc qd̄ pecijt poſſe ſe accipere nō du
bitauit· Theophi· Poſtq̄ aūt ei peccata dimi
ſit· non ſiſtit in remiſſionem peccati· ſed adijcit o
peracōnē boni· vnde ſubdiť· vade in pace· id eſt
in iuſticia· qꝛ iuſticia eſt pax hoīs ad deū· ſicut
pcc̄m eſt inimicicia inter deū et hoīem· q· dicēt
opare oīa que ad pacem dei te ducūt· Amb·
Hoc aūt loco pleriqꝫ pati videnť ſcrupulū q̄ſtio
nis· vtrū videanť euāgeliſte diſcordaſſe de fide
Grecus· Quia eñ q̄tuor euāgeliſte dicūt xp̄m
vnctum fuiſſe vnguēto a muliere· tres puto fuiſ
ſe mulieres ex perſonaꝝ qualitate· ex mō agen
di· ex differencia tempoꝝ· Johānes quidē narrat
de maria ſorore lazari· qm̄ ſex diebus ante paſca
vnxit pedes iheſu in ꝓpria domo· at matheꝰ Poſt
q̄ dñs dixerat· ſcitis qꝛ poſt biduum fiet paſca ·
Subdit q̄ in bethania ī domo ſimonis leproſi mu
lier fudit vnguentū ſuper dñi caput· non autem
vnxit pedes vt maria· Marcus etiam matheo ſiliť
Lucas aūt non circa tempus paſche· ſed in medio
euangelij hoc refert· Criſoſtomꝰ aūt binas aſſe
rit has mulieres fuiſſe· vnam quidem q̄ ꝯtinetur
in johāne· alterā vero cuiꝰ mencō fit a tribus
Ambro· Hāc ergo mulierē inducit matheꝰ ſuꝑ
caput criſti effudentem vnguentū· et ideo noluit
dicere peccatricē· Nam peccatrix ſm̄ lucam ſuꝑ
criſti pedes effudit vnguentū· Poteſt ergo non
eadem eſſe ne ſibi ꝯtrariū euāgeliſte dixiſſe vide
anť· Poteſt etiam q̄ſtio meriti et temporis diuer
ſitate diſſolui· vt adhuc illa peccatrix ſit· iaꝫ iſta
perfectior· Augꝰ· de ꝯcor· euan· Eandem eniꝫ
mariam bis hoc feciſſe arbitror itelligendū ſemel
ſcꝫ q̄ lucas narrauit cū primo accedēs cū humili
tate et lacrimis meruit remiſſionē peccatoꝝ· vñ
johānes cū de lazaro reſuſcitādo cepiſſet loqui ·
anteq̄ veniret in bethaniā dicit· Maria aūt erat
que vnxit dñm vnguento· et terſit pedes eius ca
pillis ſuis· cuiꝰ frater lazarus infirmabať· Iam
itaqꝫ hoc maria fecerat· Qd̄ aūt in bethania rur
ſum fecit· aliud eſt qd̄ ad luce narracōnem nō per
tinet ſed pariter narratur ab alijs tribꝫ Greḡ·
in omel· Miſtico aūt intellectu phariſeꝰ de falſa
iuſticia preſumēs iudaicum pp̄lm· peccatrix mlier
ſed ad veſtigia dñi veniens et plorans ꝯuerſam

gentilitatem deſignat· Ambro· Vel princeps
huiꝰ ſeculi quidā leproſus eſt· Domꝰ aūt ſimōis
leproſi terra eſt· ergo dn̄s ex illis ſupioribus lo
cis deſcendit in terrā· Neqꝫ eñ ſanari potuiſſet iſ
mulier que ſpeciem habet anime vel eccleſie niſi
criſtus veniſſet in terram· Merito aūt ſpeciez ac
cipit peccatricis· qꝛ criſtus quoqꝫ formā pecca-
toris accepit· itaqꝫ ſi conſtituas aīaz fideliſ ap
propinq̄ntem deo· non peccatis turpibꝰ et obſce
nis· ſed pie fluientem dei verbo· habentē imacla-
te fiduciam caſtitatis· ad ipſū criſti caput aſcēdit
Caput aūt criſti deus eſt ſed qui caput non tenet
ipſi ille pedes teneat· peccator ad pedes· iuſtus
ad caput· habet tñ etiā ea que peccauit· vnguen
tum· Gregoriꝰ· Quid aliud vnguento niſi bo-
nus odor opionis exprimit· Si igit̄ recta opera
agimus· quibꝫ opinione boni odoris eccleſiaz re/
ſpergamus· quid in corpore dn̄i niſi vnguentuz
fundimꝰ· ſed ſecus pedes mulier ſtetit· Contra
pedes eñ dn̄i ſtetimꝰ · cū in peccatis poſiti eius
itineribus renitebamur· ſed ſi ad veraz pn̄iaz pꝰ
peccata conuertimꝰ· iam retro ſecus pedes ſtamꝰ
qꝛ eius veſtigia ſeq̄mur· que impug̃bamꝰ· Am
broſiꝰ· Defer et tu poſt peccata pn̄iam· vbicūqꝫ
audieris criſti nomen accurre· In cuiuſcūqꝫ inte-
riorem domū iheſū intraſſe cognoueris· et ipē fe
ſtina· cū reperis ſapiam· cū reperis iuſticiam in a
liquibꝫ penetralibꝰ recumbentē· accurre ad pe/
des· hoc eſt vel extremā ptem querē ſapie· lacri
mis cōfitere peccata· Et fortaſſe ideo non lauit
pedes ſuos criſtus· vt eos lacrimis nos lauemus·
bone lacrime que non ſolū noſtꝛ̄ poſſunt lauare
delictum· ſed etiā verbi celeſtis rigare veſtigiū·
vt greſſus eius nobis exubarēt· bone lacrime in q̄
bus non ſolū redempcō peccatoꝝ· ſꝫ etiā iuſtoꝝ
refectio eſt· Gregoriꝰ· Lacrimis eñ dn̄i pedeſ
rigamꝰ· ſi quibuſlibet vltimis mēbris dn̄i cōpaſ
ſionis affectu inclinemur· Capillis pedes domini
tergimꝰ· qn̄ ſanctis eius quibꝰ ex caritate cōpa-
timur· ex his que nobis ſupfluunt miſeremur·
Ambro· Expande eciā capillos ſterne ante euz
omnes corporis tui dignitates· nō mediocres ca
pilli ſūt q̄ poſſunt pedes tergere criſti· Greg·
Oſculat̄ mulier pedes quos terſit· qđ nos quoqꝫ
plene agimꝰ· ſi ſtudioſe diligimꝰ· quos ex largi-
tate otinemꝰ· Poteſt quoqꝫ p pedes ipm̄ miſte/
riū incarnacōnis eius intelligi· Oſculamur igit̄
redemptoris pedes cū miſteriū incarnacōis eiꝰ
ex toto corde diligimꝰ· vnguēto pedes vngimꝰ
cū ipſam humilitatis eius potentiaz ſacri eloquij
bona opione p̄dicamꝰ ſed hoc etiam phariſeꝰ
vidit· et vidit qꝛ cū iudaicꝰ ꝑplus gentilitatem
deū predicare oſpicit· ſua aput ſe malicia tabe-
ſcit· ſic aūt phariſeus retūdit̄· vt per eū perfidꝰ
ille ꝑpl's oſtendat̄· qꝛ videlicet infidelis ille ꝑpl's
nec ea que extra ſe erāt· nunq̄ꝫ ꝓ dn̄o tribuit· Cō
uerſa aūt gentilitas ꝓ eo non ſolū reꝝ ſubſtāciā
ſed etiā ſangūnem fudit· vnde phariſeo dicit· aq̄m
pedibꝰ meis non dediſti· hec aūt lacrimis riga-
uit pedes meos· aqua quippe extra nos eſt· lacima
rum humor intra nos eſt· Infidelis etiā ille ꝑpl's
deo oſculum non dedit· qꝛ ex caritate cum amare
noluit· cui ex timore ſeruiuit· oſculum q̄ppe dilecti
onis eſt ſignū· vocata aūt gentilitas redēptoris
ſui veſtigia oſculari non ceſſat· qꝛ in eius otinuo
amore ſuſpirat· Ambro· Non mediocris aūt hec
meriti eſt· de qua dicit̄· intraui ex quo non ceſſa-
uit oſculari pedes meos· vt aliquis niſi ſapiētiaz
loqui neſciat· niſi iuſticiam diligere· niſi caſtitatē
libare· niſi pudiciciā oſculari· Grego· Phari-
ſeo aūt dicit̄· oleo caput meū nō vnxiſti· qꝛ ipaz
quoqꝫ diuinitatis potentiā in qua ſe iudaicꝰ ꝑl's
credere ſpopōdit· digna laude predicare negle-
xit· Hec aūt vnguento vnxit pedes meos· qꝛ duz
incarnacōnis eiꝰ miſteriū gentilitas credidit· ſū
ma laude eius etiam ima p̄dicauit· Ambro· Be
atus qui poteſt et oleo vngere pedes criſti· ſꝫ be-
atior qui vngit vnguento· multoꝝ eñ florum
in vnū collecta ſparſit· Et fortaſſe iſtud vnguen
tum non poſſet alius niſi eccleſia ſola deferre· q̄
diuerſi ſpiramis inumerabiles habet flores· et iō
nemo poteſt tm̄ diligere q̄ꝫtum illa que in plibꝰ
diligit· In domo aūt phariſei id eſt in domo legiſ
et ꝓphete· non phariſeꝰ ſed eccleſia iuſtificatur·
Phariſeus eñ non credidit· iſta credebat· lex mi
ſteriū non habet· quo occulta mūdant̄· et ideo qđ
in lege minꝰ eſt ↄſūmatur in euāgelio· Duo autē
debitores duo ꝑpl'i ſunt feneratori illi theſauri
celeſtis obnoxij· Non matialem autem feneratori
huic debemꝰ pecuniā· ſed meritoꝝ examina· era
virtutū· quaꝝ merita grauitatis pondere· iuſti
cie ſpecie ſono ↄfeſſionis expendunt̄· Non medio
cris aūt eſt iſte denariꝰ in quo regis imago for-
mat̄· veh mihi ſi non habuero qđ accepi· aut quia
difficile quiſq̄ꝫ eſt qui feneratori huic debituz in
tegrum poſſit exoluere· veh mihi ſi non peciero
concedi mihi debitū· Sed quis eſt ꝑpl's iſte qui
āpliꝰ dꝫ ſi nos q̄bꝫ āpliꝰ nob̄ creditū ē· illꝭ credita
ſūt eloq̄a di nob̄ credit̄ virgis ptꝰ emanuel id eſt
nobiſcū deꝰ· dn̄i crux· mors· reſurrectio· itaqꝫ nō
eſt dubiū ꝙ plus dꝫ· q̄ plus accipit ſm̄ hoīes plꝰ
fortaſſe offēdit· q̄ plꝰ debuerit· ſꝫ p miam dn̄i cā
mutatur· vt amplius diligat qui amplius debuit
ſi tamen graciam conſequatur· Et ideo quoniam
mihi eſt qđ digne dō referre poſſimꝰ· veh mihi
etſi non dilexero· Reddamus ergo amorem pro đ
bito· amplius enim diligit cui donatur amplius·

·CAPI· ·VIII·

Et fa
ctum
eſt de
ince-
ps· ꝛ
ipſe
iter faciebat per cita
tes ꝛ caſtella p̄dicās
et euāgelizās regnū
dei· et duodecim cum

Theophi· qui celitꝰ
deſcendit vt exēplū
fiēt nobis et forma·
inſtruit nos non pi-
gritare in dicendo·
Vnde dicitur· Et fa
ctum eſt deinceps ꝛ
ipſe iter faciebat p
ciuitates et caſtella
predicās et euange
lizans regnum dei·
Grego· nazianzenꝰ
Vadit quippe de lo
co in locum non ſolū
vt plures lucretur·
ſed etiam vt multa đ
dicet loca· Dormit·

ſillo·et mulieres que e
rant curate a ſpiriti=
bus malis et inſirmi=
tatibꝫ· maria que vo
catur magdalena de
qua ſeptem demonia
exierant·et johanna
vxor huze procurato
ris herodis et ſuſan=
na· et alie multe que
miniſtrabant ei de fa
cultatibus ſuis·

laborat·vt ſomnum
et laborem ſanctifi=
cet·plorat vt det p̄
ciū lacrimis· p̄dicat
celeſtia·vt audiēt e3
exaltet· Tytus·q̄
eñ de celo ad terraꝫ
deſcendit· annūciat
habitantibꝰ terram
regnū celeſte·vt t̄=
ram in celū ꝯuertat
Quis aūt predicare
debebat regnū dei ñ
filius dei cuiꝰ eſt re=
gnū·venerūt plureſ
ꝓphete non tamen p̄
dicauerūt regnum
celorum·nam qualiter eoꝝ que non viderūt ſer=
monem pretenderēt· Iſidorꝰ abbas·Hoc autē
regnū dei aliquibꝫ videť alcius et melius regno
celeſti·Quibuſdam vero vnū ⁊ idem ſm̄ eſſenciā
ſed diuerſimode nomiari·Aliq̄n quidē regnū dei
a regnante·aliq̄n aūt regnū celoꝝ a ſubditis an
gelis et ſanctis qui celi dicuntur· Beda·More
aūt aquile prouocantis ad volandū pullos ſuos·
dn̄s pedetentim diſcipulos ſuos ad ſublimia eri
git·Siquidē primo docet in ſinagogis ⁊ miracu
la facit·ex his duodecim quos aplōs noiat elegit
poſtmodū omnes p̄dicās ſecū ducit·vnde ſeq̄tur
Et xij·cū illo· Theophi·Non docentes aut predi
cantes·ſed inſtruēdi ab eo·ne aūt femineꝰ ſexus
prohiberi videtur ſequi criſtū·Subdiť·Et muli
eres aliq̄ que erāt curate a ſpiritibꝰ malis et iſir
mitatibꝫ· Maria q̄ vocatur magdalena de q̄ ſep
tem demonia exierant· Beda·Maria magdale
na ipſa eſt cuiꝰ tacito nomine proxima lectio pei
tenciā nominat·Nam pulcre euāgeliſta vbi eam
cum dn̄o iter facere ꝯmemorat·noto hāc vocabu
lo manifeſtat·vbi vero peccatricē ſed peitenteꝫ
deſcribit·mulierem generaliť dicit·ne nomē tan=
te fame priſci erroris nota fuſcaret·de qua demo
nia ſeptem exiſſe referunť· Gregorꝰ in cmeť
Quid eñ per ſeptem d̄monia niſi vniuerſa vicia
intelliguntť·quia enim ſepteꝫ diebꝫ omne tempꝰ
ꝯprehēdiť·recte ſeptenario numero vniuerſitas
figurať·Septem ergo demonia maria habuit·q̄
vniuerſ̄ vicijs plena fuit·Sequitur·Et johanna
vxor huſe ꝓcuratoris herodis·et ſuſanna et alie
multe que miſtrabant ei de facultatibus ſuis·
Hiero·ꝯtra vigilantiū· Cōſuetudinis iudaice
fuit·nec ducebať in culpam more gentis antiq̄·
vt mulieres de ſubſtācia ſua victum atq̄ veſtitū
p̄ceptoribus darent·hoc q̄ ſcandalū facē pcťat
in nacōibꝰ paulus ſe abiecíſſe ꝯmemorat· Mini
ſtrabāt aūt dn̄o de ſubſtancia ſua·vt metēt eaꝝ
carnalia·cuiꝰ ipſe metebāt ſpiritalia·non q̄ indi
geret cibis dn̄s creaturaꝝ·ſꝫ vt tipum oſtendēt
magiſtroꝝ q̄ victu atq̄ veſtitu de diſcipulis de
berent eſſe ꝯtenti· Beda·Interp̄tať autē ma=
ria amaꝝ mare ꝓpter pn̄ie rugitum· magdalene
turris·vel melius turrenſis·a turre de qua diciť·
factꝰ es ſpes mea turris fortitudis a facie inimici
johanna domus gracia eius vel domꝰ miſericors
interp̄tatur·videlicet q̄ eius eſt omne q̄d viui=
mus·Si aūt maria mūdata a ſorde vicōꝝ eccliaꝫ
de gentibꝫ inſinuat·cur non johanna eandem deſi
gnat eccleſiam·q̄ndam ydoloꝝ cultui ſubditam·
Nam quilibet malignus ſpiritus dū ꝓ regno dia
boli facit·quaſi herodis ꝓcurator exiſtit·interp̄
tať ſuſanna liliū·aut gr̄a eius·ꝓpť odoriferꝫ cele
ſtis vite cādorē aureuq̄ȝ eterne dilectōis ardorē·

Cum aūt turba pluri
ma conueniret·et de
ciuitatibus ꝓperarēt
ad eum·dixit per ſimi
litudinē· Exijt qui ſe
minat ſeminare ſemē
ſuū· et dum ſeminat·
aliud cecidit ſecꝰ vi
am· et conculcatum
ē·et volucres celi co
mederūt illud·Et ali
ud cecidit ſupra pe
tram·et natum aruit
quia nō habebat hu
morem ·et aliud ceci
dit inter ſpinas·et ſi
mul exorte ſpine ſuf
focauerūt illud·Et a
liud cecidit in terraꝫ
bonam· et ortum fec̄
fructum centuplum·
Hec dicēs clamabat
qui habet aures au
diendi audiat·· Intē
rog abant autē diſci
puli eius que eſſꝫ hec
p̄abola·Quibus ipſe
dixit· vobis datū eſt
noſſe miſteriū regni
dei· ceteris autem in
parabolis·vt viden
tes non videant· et
audiētes ñ itelligāt·
Eſt aūt hec parabo
la· Semen eſt verbū
dei· Quod aūt ſecus
viaꝫ hi ſunt qui audi
unt·deinde venit dia
bolus et tollit verbū

Theophi·Qd̄ dauid
in p̄ſona criſti predi
xerat·apiam in para
bolis os meū· hic do
minꝰ implet·vn̄ dici
tur· Cum aūt turba
p̄lima ꝯueniret ⁊ de
ciuitatibꝰ ꝓperarēt
ad eū·dixit p ſilitudi
nē ·Loquiť aūt dn̄s
p ſilitudinē p̄mo q̄d
vt attencōres facēt
auditores· Cōſueue
rūt ei homies in ob
ſcuris ſe exercitare·
et ſpernere maifeſta
Deinde vt non cape
rent indigni que mi
ſtice dicebanť· Or=
rigenes· Et ideo ſi=
gnanter diciť· Cum
turba p̄lima ꝯueiret
Non ei ſūt multi ſed
pauci qui per artam
viam incedunt· et q̄
inuenūt viam q̄ du
cit ad vitam· Vnde
matheꝰ dicit q̄ extra
domū docebat p pa
rabolas·ſed intra do
mū p̄abolam diſcipu
lis expoſuit Euſe·
Satis aūt congrue
criſtus ꝓponit p̄maꝫ
p̄abolam multitudi
non ſolū tunc aſtan
tiū ſed etiā futuroꝝ
poſt illos inducēteꝫ
ad audientiā v̄borū
ſuoꝝ·cuꝫ dicit·Exijt
qui ſemiat ſeminare
ſemen ſuū· Beda·
Satorem iſtū nullū
melius q̄m filiū dei i
telligere poſſumus·
qui de ſinu patris q̄
creature non erat ac
ceſſus·egrediens ad
hoc venit in mūdum
vt teſtimoniū perhi
beret veritati· Cri
ſoſto· Exijt autem q̄
vbiq̄ȝ non localiť· ſꝫ

de corde eorum· ne
credētes ſalui fiāt nā
qui ſupra petram· hi
ſunt qui cū audierint
cum gaudio ſuſcipi
unt verbum· hi radi
ces non habent· qui a
ad temp9 credunt· ⁊
in tempore temptaci
onis recedūt· Qd aūt
in ſpinis cecidit· hi
ſunt qui audierūt· et
a ſolicitudinibꝫ et di
uicijs et voluptatibꝫ
vite euntes ſuffocan
tur· et nō referūt fru
ctum· Quod autem i
terram bonā· hi ſunt
qui in corde bono et
optimo audiētes ver
bum retinent· et fru
ctū afferūt in pacia·

per amictum carnis
nobis appropinqua
uit· decenter aūt ad
uentū ꝓpriū criſtus
exitum nominat· Ex
ramus enim excluſi a
deo et ſicuti ꝯdemna
ti et rebelles regi e
iecti ſūt· qui vero cū
reconciliare vult e
os ex eundo ad ipos
extra cum eis loquiē
donec dignos iam fa
ctos aſpectu regio e
os introducat· ſic eē
criſtus fecit· Theo
phi· Exijt aūt nūc
non vt agricolas ꝑ
deret aut cōbureret
terraꝫ· ſed exijt ſemi
nare· Sepe enī agri
cola qui ſeminat ob
aliam cauſam exijt·
non ſolū vt ſeminet
Euſebius· Exierūt
aūt nōnulli a patria
celeſti· et ad homīes
deſcenderūt· non tū
vt ſererent· neqꝫ enī
ſatores erant· ſed ad
miſtratorij ſpiritus in miniſterium miſſi· moyſes
etiam et ꝓphete poſt eum· non inſeruerūt homi
nibus miſteria regni celorum· Sed retrahendo
inſipientes ab errore nequicie ⁊ ydolorum cul
tu· quaſi colebant animas hominum et in noualia
redigebant· Solus autē oim ſator verbū dei exi
uit euangelizaturus· noua ſemina ſcꝫ miſteria re
gni celoꝝ· Theophi· Non ceſſat aūt dei filius
ſemper in noſtris aīabus ſeminare· non ſolum cū
docet ſed etiā cū creat in noſtris aīabus ſeminat
ſemina bona· Tytus· Exijt autē vt ſeminaret ſe
men ſuū· non auteꝫ accepit verbū quaſi mutuatū
cū ipſe naturalī ſit verbū dei viui· Non eſt igiē
ſuū ꝓpriū ſemen pauli vel iohānis ſed habēt cū
acceperint· criſtus aūt habet ꝓpriū ſemē ꝓferēſ
doctrinā ex ſua natura· vnde et iudei dicebāt· q̄li
ter hic līas nouit quaſi nō didicit· Euſe· Docꝫ
igiē duos eſſe gradus eoꝝ qui recipiūt ſemina·
primū quidem eoꝝ qui digni facti ſūt vocacōe
celeſti· ſed labuntur a gracia ꝓpter negligentiaꝫ
et torporem· ſcđm vero multiplicantiū ſemen in
bonis fructibꝫ· Ponit aūt ſm̄ matheū tres diffe
rencias in quolibet gradu· Nam qui corrūpit ſe
men non ſiſem habent ꝑdicōnis modū· et qui ab
eo fructificāt· non equam recipiūt copiam· Sane
actōnes perdentiū oñdit ſemen· Nudā enī cū nō
peccauerint ſuis aīabus inſita ſibi ſemīa ſalubria
ꝑdiderūt· ſubtracta ab intencōne et memoria eo
rū per ſpūs malignos et demones qui volāt per
aerem· vel viros fallaces et callidos que volati
lia nūcupauit· vnde ſubdit· Et dum ſemīat aliud
cecidit ſecus viam· Theophi· Non dixit q̄ ſe

minans proiecit aliud ſecus viam· ſed q̄ ſemen
cecidit· Qui enī ſeminat docet rectum ſermoneꝫ·
ſed ſmo diuerſimode cadit in audientes· vt qdaꝫ
eoꝝ via dicanē· et ꝯculcatū eſt· et volucres celi
comederūt illud· Ciril· Arida enī eſt et inculta
qđāmodo oīs via· eo q̄ a cūctis ꝯculcatur· ac ni
hil ex ſeminibꝫ humaē in ea· Sic igiē hñtes cor i
docile non penetrat diuina inonicō vt poſſit lau
dem germinare virtutū· ſꝫ tales ſūt via freq̄nta
ta imundis ſpiritibꝫ· Sūt iterū aliqui leuiter ge
rentes fidem in ſe· q̄ſi in verboꝝ ſimplicitate· ho
rū fides caret radice· de quibꝫ ſubditur· Et aliud
cecidit ſupra petrā et natum aruit· qr non habe
bat humorem· Beda· Petrā dicit durum et indo
mitum cor· hoc eſt aūt humor ad radicem ſeminis·
qđ iuxta aliam pabolam oleum ad lampades vir
ginū nutriendas· id eſt amor et pſeuerācia virtu
tis· Euſe· Sunt etiā aliqui qui ꝑ auariciā ⁊ ap
petitū voluptatū et mūdanas ſolicitudies quas
quidā ſpinas nuncupant inmiſſum ſibi ſemen ſuffo
cari fecerūt· de quibꝫ ſubdiē· et aliud cecidit inī
ſpinas et ſimul exorte ſpine ſuffocauerūt illud·
Criſo· Sicut enim ſpine non ꝑmittūt oriri ſe
men· ſed ex ꝯdenſacōne ſuffocant inmiſſum· ſic ſo
licitudies vite preſentis ſemen ſpiritale fructifi
care non ſinūt· increpandus aūt eſſet agricola q̄
ſuper ſenſibiles ſpinas et petram et viam ſemina
ret· Non enī poſſibile eſt petram terrā fieri nec
viam non eſſe viam· nec ſpinas non eſſe ſpinas·
in rōnalibus aūt ſecus eſt· Poſſibile eſt enim pe
tram ꝯuerti in terraꝫ pinguem· et viam non con
culcari· et ſpinas diſſipari· Ciril· Sūt autem
terra pinguis et ferax anime honeſte et bone q̄ i
profundo ſuſcipiunt verbi ſemīa et retinent et fo
uent· et q̄tum ad hoc ſubdiē· Et aliud cecidit in
terram bonam· et ortū fecit fructū centuplū Cū
enī in menteꝫ mūdam ab omibus ꝑturbantib9 v
bum diuinum infunditur· tūc inmittit radices i ꝓ
fundum· et germinat tanq̄ ſpica et ꝯueniēt ꝑ
ficiē· Beda· Fructū enim centuplū fructum ꝑ
fectum dicit· Nam denari9 numer9 ꝓ pfectione
ſemꝑ accipiē· qr i decem p̄ceptis legis cuſtodia
ꝯtinetur· Denari9 aūt numer9 ꝑ ſemetipſū mul
tiplicat9 in centenariū ſurgit· vnde centenari9
magna perfectio ſignificatur· Ciril· Que autem
ſit ſentencia pabole accipiam9 per eū qui eam ꝯ
poſuit· vnde ſequiē· Hec dicēs clamauit· qui hꝫ
aures audiendi audiat· Baſi· audire pertinet
ad intellectū· vnde per hoc dñs excitat ad exau
diendū· attente mencōneꝫ eoꝝ que dicunē· Be
da· Quociēs enī hec admonicō· vel i euāgelio vł
in apocalipſi iohānis interponiē· miſticū eſſe qđ
diciē· querendūqꝫ a nobis intenci9 oſtendiē· vñ
diſcipuli ignorantes ſaluatorē interogāt· ſequiē
enī· Interrogabāt aūt diſcipuli ei9 que eſſet hec
pabola· nemo tñ putet· finita mox pabola diſci
pulos hoc interogaſſe· ſed vt marcus ait cū eſſet
ſingularis interogauerūt eum· Orige· Eſt aūt
pabola ſermo quaſi facti· non aūt facti· iuxta qđ
diciē· poſſibilis aūt fieri reꝝ ſignificatiu9· ꝑ tnſ
ſumpcōnem eaꝝ que i pabola tradunē· Enigma
vero eſt proceſſus ſermonis in his que dicuntur

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

quaſi facta que tamen non ſūt facta· nec poſſibi/
lia fieri· ſignificat vero aliquid in occulto· ſicut
q̄d dicitur in libro judicum q̄ ligna iuerunt vt vn-
gerent ſibi regem· non eſt aūt ad lr̄am factuʒ q̄d
dicitur· Exijt qui ſeminat ſicut ea que narrat hiſto
ria· poſſibile tamen fuit fieri· Euſe· Dn̄s vero
docuit eos cauſam quare turbis per parabolas loq̄
batur· vnde ſubdit· Quibʒ ipſe dixit· vobis ē da
tum noſſe miſterium regni dei· Grego· nazian/
zenꝰ· Cū hoc audis nō introducas diuerſas natu
ras ſm̄ quoſdam hereticos qui putāt hos q̄dem
eſſe pereūtis nature· hos vero ſalubris· Quoſ dā
vero ſic ſe habere vt eoꝝ voluntas eos ducat ad
peius vel melius· Sed addas ei q̄d dicitur· Vobis
datum eſt id eſt volentibus et ſimiliter dignis·

Theophi· his aūt qui ſūt indigni tātis miſte
rijs obſcure dicuntur· vnde ſequitur· Ceteris autem in
parabolis vt videntes nō videāt· et audiētes non
intelligant· videre enī ſe putant· non vidēt aūt
et audiūt quidē· ſʒ non intelligūt· Huiꝰ ergo gra
cia hoc eis criſtus abſcondit ne maiꝰ eis p̄iudiciū
generet ſi poſtq̄ nouerint criſti miſteria cōtēpſe
rint· qui enī intelligit et poſtea ſpernit grauiꝰ
punitur· Beda· Recte igitur in parabolis audiuerūt
qui clauſis ſenſibus cordis nō curant cognoſcē ve
ritatem· obliti enī q̄d dn̄s dixerat· Qui habʒ au
res audiēdi audiat· Grego· in omel· Dn̄s autē
dignatus eſt exponere q̄d dicebat· vt ſciamꝰ re
rum ſignificacōnes querē· etiā in his que per ſe-
metipſū voluit explanare· ſequitur enī· Eſt aūt hec
parabola· Semen eſt verbū dei· Euſe· Deſtru
entiū aūt immiſſa ſemina ſuis aīabus tres dicit eſſe
cauſās· Quidam enī deſtruūt in ſe ſemen recondi
tum dantes leuiter auditum volentibʒ fallere· de
quibʒ ſubdit· Q̄d autē ſecus viam· hi ſūt qui audi
unt· deinde venit diabolus et tollit verbū de cor
de eoꝝ· ne credentes ſalui fiant· Beda· Qui ſcʒ
verbum q̄d audiūt nulla fide· nullo itellectu· nul
la ſaltem temptāde vtilitatis actione percipere
dignantur· Euſe· Quidā vero cū in mentis pfū
do non ſuſcepint verbum dei facile extinguūtur·
adueniēte aduerſitate· de q̄bus ſubdit· Nam qui
ſupra petram hi ſūt· qui cū audierint ſuſcipiunt
verbum· et hi radices non habēt· q̄ ad tempus
credūt· et in tpe temptacōnis recedūt· Ciril·
Cū enim intrant eccleſiā letantur attentāt diuina
miſteria· ſed ex leui voluntate· vt aūt egreſſi ſūt
eccleſiam· obliuiſcuntur ſacraꝝ diſciplinaꝝ· etſi fi
des criſtiana non fluctuet pmanent· turbāte vo
pſecucōne perfugam hn̄t mentem· fides eoꝝ ca
ret radice· Grego· in omel· Multi boni operis
inicia ꝓponūt· ſed mox vt fatigari aduerſitatibꝰ
vel temptacōibʒ ceperint· inchoata dēlinquūt·
Petroſa ergo terra humorem nō habuit· q̄ hoc
q̄d germinauerat ad fructus pſeuerātiaʒ non per
duxit· Euſe· Quidā vero ſuffocāt recōditum i
eis ſemen diuicijs et illecebris· quaſi quibꝰdam
ſuffocātibus ſpinis· de quibʒ ſubdit· Q̄d autē in
ſpinis cecidit· hi ſūt qui audierūt· et a ſolicitudi
bus et diuicijs et voluptatibꝰ vite euntes ſuffo
cantur et non referūt fructum Grego· i omel·
Mirū quomō dn̄s diuicias ſpinas interp̄tatꝰ ſit·
cū ille pungant· iſte delectent· et tn̄ ſpine ſunt·
q̄ cogitacōnū ſuaꝝ pūctōibus mentem lacerāt
et cū vſqʒ ad peccatū pertrahūt q̄ſi inflicto vul
nere cruentant· Duo aūt ſūt que diuicijs iūgit ſo-
licitudines et voluptates· q̄ per curam mentem
opprimūt· et per affluentiaʒ reſoluūt· ſuffocant
aūt ſemen· q̄ importunis cogitacōnibʒ guttur
mentis ſtrangulant· et dum bonum deſideriū in-
trare ad cor non ſinunt· q̄ſi aditum vitalis flatus
vetant· Euſebiꝰ· Hec aūt ex ꝓuiſione a ſaluato
re p̄dicta ſūt· ſic aūt ſe habere patefacit effectꝰ
Non enī aliter aliqui a verbo diuini cultus defici
unt niſi ſm̄ aliquem modoꝝ predictoꝝ ab eo·

Criſ· Et vt plura breuibʒ cōprehendā· hi q̄dem
tanq̄ negligentes audire· hi tanq̄ delicati ꝛ de
biles· hi vero tanq̄ ſerui facti voluptatis ꝛ reꝝ
mūdi a bono deſiſtunt· Bonus etiam ordo vie· pe
tre et ſpinarum· Opus eſt enim primo memorie
ꝛ cautele· deinde fortitudīs· cōſeq̄nter cōtemptꝰ
preſentiū· Cōſeq̄nter ponit bonaʒ terrā cōtrario
modo ſe hn̄tem ad viam et petram ꝛ ſpinas· cuʒ
ſubdit· Q̄d aūt in terram bonam· hi ſūt qui i cor
de bono et optimo verbum recipiunt· et fructum
afferūt in paciencia· Nam q̄ ſecus viam poſiti ſūt
non retinent verbū· ſed rapit eis ſemen diabolꝰ·
Qui vero ſunt in petra nō ſuſtinēt in pacia tēp-
tacōnis inſultum· ꝓpter imbecillitatē· Qui vero
ſunt in ſpinis nō fructificant ſed ſuffocantur·

Gregoriꝰ in omel· Terra ergo bona fructum
per paciam reddit· quia nulla ſunt bona que agi
mus· ſi non equanimiter etiam proximoꝝ mala to-
leramꝰ· fructū ergo per pacientiā reddūt· quia
cum humiliter verba ſuſcipiunt· poſt flagella ad
requiem ſublimiter cum gaudio ſuſcipiuntur·

Nemo autem lucer-
nam accendēs operit
eam vaſe aut ſubtus
lectum ponit· ſed ſup
candelabrū ponit vt
intrantes videāt lu-
men· Non enī eſt oc-
cultū· quod n̄ manife
ſtetur neqʒ abſcondi
tum quod non cognoſ-
catur· et in palam ve
niat· Videte ergo
quomodo auditis· q̄
enī habet dabitur il
li· Et quicūqʒ non ha
bet· etiam quod pu-
tat ſe habere auferē
ab illo·

Beda· Quia ſupra
dixerat apl̄is· vobis
datuʒ eſt noſſe miſte
riū regni dei· ceteris
aūt in parabolis· Nūc
oſtendit per eos ali
q̄n etiam ceteris idē
miſteriū eſſe reuelā
dum dicens· nemo āt
lucernam accendens
operit eam vaſe· aut
ſubtus lectum ponit
ſed ſupra cādelabrū
ponit vt intrantes
videant lumē· Eu
ſebiꝰ· q̄ſi diceret· ſic
lucerna accenditur·
vt luceat· nō vt opi
atur ſub modio vl̄ le
cto· ſic etiaʒ ſecreta
regni celoꝝ in pa
rabolis edita· q̄uis la
teant alienos a fide
non tn̄ penes omnes
manifeſtum hēbunt
ſenſum· Vnde ſubdit
Nō enim eſt occultū q̄d non manifeſtetur· neqʒ ab
ſconditū q̄d non cognoſcatur et in palam veniat

Quaſi diceret quis plurima i parabolis dicta ſūt
vt videntes nō videāt· et audiētes nō intelligāt
ꝓpter ſui incredulitatē· tot⁹ tamē ſermo patebit
Aug⁹· de q̄ſti· euāgeli· vel aliter· Totam his
verbis tipice docet fiduciā ꝑdicandi· ne q̄s timo
re carnaliū incōmodoꝝ lucem ſcie abſcondat· va
ſis enim et lecti nomie carnem· lucerne aūt voca-
bulo verbū deſignat· qḋ ob metum carnalium in
cōmodoꝝ occultat· qui ipſam carnē ꝑponit mai
feſtacōni veritatis· et ea q̄ſi operit verbū qui ꝑ-
dicare trepidat· ſupra cādelabrum aūt ponit lu-
cernam· qui corpus ſuū miniſterio dei ſubijcit· vt
ſupior ſit predicacō veritatis· et inferior ſuit⁹
corporis· Orige· Sed et qui vult adaptare luc̄
nam pfectōribꝫ criſti diſcipulis· pſuadebit nob̄
per ea que dicta ſūt de iohanne· qm̄ ipſe erat lu
cerna ardens et lucens· non decet ergo eū qui luc̄
nam rōnalem accendit in aīa· abſcondē eā ſub le-
cto vbi quis requieſcit· nec ſub aliquo alio vaſe·
q̄ qui facit hoc non prouidet intrantibꝫ domuꝫ
quibꝫ lucerna paratur· ſed oportet ſupponē can
delabro id eſt omi eccleſie· Criſ· Hoc autē di
cens inducit eos ad vite diligentiam docens eos
ſtrēnuos eſſe quaſi expoſitos aſpectibꝫ omnium·
ac pugnantes in mūdo quaſi in theatro· q· di· ne
oſideretis ꝙ manem⁹ in modica parte mundi· e-
ritis eñi omibꝫ noti· q̄ tantā virtutem ipoſſibi-
le eſt latere· Maxim⁹· Vel forſan ſeipm̄ appel
lat dn̄s lucernam radiantē cūctis hitantibꝫ do-
mū id eſt mundū cū ſit naturaliter de⁹· et factus
diſpenſatiue caro· et ſic quaſi lux ad inſtar lucer-
ne retinet̄ in teſta carnis per mediā animaꝫ ſic ꝑ
lichnum ignis in teſta lucerne· Vocat aūt cande
labꝝ eccleſiā· ſupra quā verbū diuinū effulgēs
quaſi q̄ndam domū illuminat radijs veritatis· di
xit aūt ſiſitudinarie vas aut lectū· corporalē cul
tum legis ſub quo otineri non vult· Beda· In
ſtanter aūt nos dn̄s docet verbo auſcultare· vt e
tiam et noſtro illud pectore otinue ruminare et
alieno eructare ſufficiam⁹ auditui· vnde ſequit̄
Videte ergo quō audiatis· qui eñi habet dabit̄
illi· et quicūqꝫ non habet etiā qḋ putat ſe habē·
auferet̄ ab illo· q· di· Tota intencōe ṽbo qḋ au
ditis operam date· q̄ qui amorē habet verbi da
bitur illi· et ſenſus intelligendi qḋ amat· at qui
verbi audiēdi amorem non habet etſi vel natura
li ingenio vel literatorio callere ſe putarit exer-
cicio· nulla ſapientie dulcedine gaudebit· Sepe
enim deſidioſus ingeniū accipit· vt de negligen
tia iuſtius puniat̄· q̄ qḋ ſine labore aſſequi pote
rit ſcire otemnit et nōnunq̄ ſtudioſus tarditate
intelligentie premit̄· vt eo maiora premia retri-
bucōis iueiat· q̄ magis ſtudio iuencōis elaborat

**Venerunt aūt ad il-
lum mater et fratres
eius· et non poterant
adire eum pre turba
et nunciatum eſt illi·
mater tua et fratres**

Tytus· Derelictis o
gnatis carnalibꝫ do
mini⁹ inſiſtebat doct̄
ne paterne· q̄ vero
deſiderabat̄ ꝑpt̄ ab-
ſenciā accedūt ad eū
vnde dicit̄ Venerūt
aūt ad illum mater ꝛ
fratres eius· et non

**tui foris ſtant· volen
tes te videre· Qui re
ſpondens dixit ad e-
os· mater mea et fra
tres mei hi ſunt q̄ ver
bū dī audiūt ꝛ faciūt**

poterāt adire eum ꝑ
turba· Si audiueris
ḋ fratribꝫ domini ad
diſce pie tatē· et itel
lige graciā· null⁹ ei
ſm̄ diuinitatē ſalua-
toris frater eſt· vni-
genit⁹ eñi eſt· ſꝫ pie
tatis gracia cōicauit
nobis in carne et ſangne· et factus eſt frater no
ſter cū eſſet naturalit̄ deus· Beda· Fratres tn̄
dn̄i ſm̄ carnem dicūtur· non filij beate marie gei-
tricis dei· nec filij ioſeph de alia vxore ſm̄ quoſ-
dam putandi ſūt· ſed eoꝝ poci⁹ intelligendi ſūt
etiā ognati· Tytus· Putabāt aūt fratres ei⁹
ꝙ cū eoꝝ audiret preſentiā dimittēt populum·
reuerit⁹ maternū nomē· et flexus amore matno·
vnde ſequit̄· Et nunciatū eſt illi· mater tua ꝛ fra
tres tui foris ſtant volentes te videre· Criſ·
Conſidera quale erat aſtante ei toto ꝑplo et ab
ore eius pendente iam inchoata doctrina eū foraſ
extrahere· ob hoc dn̄s quaſi increpando reſpon
dit· ſequitur enim· Qui reſpōdens dixit ad eos·
Mater mea et fratres mei hi ſūt qui verbū dei au
diūt et faciūt· Ambroſi⁹· Moralis magiſter q̄
de ſe ceteris prebet exemplū ꝑ ſcripturis cetis·
qm̄ qui non reliquerit patrem aut matrem ſuam
non eſt filio dei dignus· Sentencie huic ipſe pri
mus ſe ſubijcit· non ꝙ materne refutet pietatis
obſequia· ipſius enim preceptū eſt q̄ non honori
ficauerit patrē et matrem morte moriet̄· ſed q̄a
paternis ſe miſterijs amplius q̄ maternis affe-
ctibus debere ognoſcit· neqꝫ tn̄ iniurioſe refutan
tur parentes· ſꝫ religioſiores copule menciuꝫ do
cent̄ eſſe q̄ corporꝫ· Ergo hic non vt quidā here
tici tendiculas aucupant̄· mater negatur· q̄ etiā
de cruce agnoſcit̄· ſꝫ neceſſitudini corporali pre-
ſcriptoꝝ celeſtiū forma preferet̄ Beda· Hi igi
tur qui verbum dei audiūt et faciūt mater dn̄i vo
cantur· eo ꝙ illū quotidie ſuo exemplo vel dicto
quaſi parturit i cordibus proximoꝝ· fratres q̄ꝫ
ſūt eius· cū et ipſi faciāt volūtatem patris eius·
qui in celis eſt· Criſ· Nō aūt hoc dixit icrepā
do matrem· ſed eā plurimū adiuuādo ꝑſtam ſi erga
ceteros ſollicit⁹ erat· vt generaret eis de ſe de
bitam opionem· multomagis erga matrem· non
aūt eleuaſſet eam ad illa faſtigia· ſi ſemp expecta
ret honorari ab eo tanq̄ a filio· non aūt eū dn̄m
reputaret· Theophi· Quidā vero hoc ſic itel
ligunt· ꝙ criſto docente quidā inuidentes ſubſa
nantes eum ſuper doctrina ei⁹ dixerūt mater tua
et fratres tui ſtant foris volentes te videre tan
q̄ ꝑpter hoc ignobilem eū demōſtrarēt· et ideo
qui mentem eoꝝ ognouit· ſic eis reſpondit· qm̄
non nocet vilis conſangnitas· Sed ſi ignobil' q̄s
exiſtat· Audiat aūt verbū dei· ipm̄ oſangneuꝫ re
putat· q̄ tamen audire ſolum neminem ſaluat· ſꝫ
magis odemnat· ſubiūgit· Et faciūt· Decet enim
audire et facere verbū aūt dei dicit ſuā doctrinā
Quecūqꝫ enim ipſe dicebat patris erāt· Amb·
Miſtice aūt non debuit foris ſtare qui criſtum q̄
rebat· Vn̄ et ille ait· accedite ad eū· et illumiami·

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Si enim foris ſtant·nec ipſi agnoſcunt̃ parentes
et ꝓpter noſtꝝ fortaſſe non agnoſcunt̃ exemplū
queādmodum nos non agnoſcim̄ ſi foris ſtemus·
Illud quoq; intelligere non abhorret·quia per
figurā parentum demonſtrat iudeos·ex quibus
eſt criſtus ſm carnem·eccleſiamq; ſinagoge cre/
didit p̄ferendā· Beda·Intus enim eo docente
venientes intrare nequeūt·cuiꝰ ſpiritalit̃ intel
ligere dicta negligūt·p̄occupans aūt turba itra
uit in domū·q2 differente iudea gentilitas cōflu
xit ad criſtum·foris aūt ſtantes volūt criſtuz vi
dere qui ſpiritalem in lege ſenſum q̄rentes·ſeſe
ad cuſtodiam lr̃e foris fixerūt·et quaſi criſtū po
cius ad docenda carnalia cogunt exire q̄ ſe ad di
cenda ſpiritalia conſenciūt intrare·

Factum eſt aūt i vna
dierū et ipſe aſcendit
i vnā nauiculā ⁊ diſci
puli eiꝰ·⁊ ait ad illos
Tranſfretemꝰ trans
ſtagnū·et aſcēderūt
Nauigātibus autem
illis obdormiuit·⁊ de
ſcendit ꝓcella venti i
ſtangnum·et cōpelle
bant̃·et periclitabāt̃
Accedentes aūt ſuſci
tauerunt eū dicentes
Preceptor perimus·
at ille ſurgens incre
pauit ventū·et tēpe
ſtatē aque·⁊ ceſſauit
et facta eſt tranquil
litas Dixit autē illis
Vbi eſt fides veſtra
Qui timentes mirati
ſunt adinuicē dicētes
Quiſputas hic ē q̄a
et vētis īpat·et mari
et obediunt ei·

Ciril· Quia diſcipl̄i
omnes bn̄ficiatos a
criſto videbāt·dece
bat etiā ipōs ſenſim
in beneficijs criſti d
lectari·non ei ſiliter
quis ꝯſiderat q̄ fiūt
in alienis corpibus·
et in ſuo·et ideo do
minꝰ diſciplōs ī ma
ri et vētis expoſuit
Vnde dicitur·factū
eſt aūt in vna dierū
et ipſe aſcendit in v
nam nauiculā·et di
ſcipuli eius·et ait ad
illos· Traſfretemꝰ
trans ſtagnum·et a
ſcenderūt· Criſo·
Vitans quidē lucas
queſtionem que ſibi
fieri poſſet de tēpo
rum ordine·dicit cū
in vna dieꝝ intraſſe
nauiculam· Ciril·
Si aūt vigilāte dn̄o
accidiſſet tempeſtas
vel nō timuiſſent di
ſcipuli·vel nō exhor
ruiſſent vel nec cre
didiſſent eum poſſe
tale aliquid facere·
quaꝓpter dormit p̄
ſtans tempꝰ timori
ſequit̃ enī·Nauigā
tibus aūt illis obdormiuit·et deſcendit procella
venti in ſtagnum· Ambro· Supra habes quia
pnoctabat in oracōne·quō hic i tempeſtate dor
mit·ſed exprimit̃ ſecuritas tempeſtatis·quomō
omnibus timentibꝰ ſolus intrepidꝰ quieſcebat·ſꝫ
q̄eſcebat corporis ſomno·cū intenderet diuinita
tis miſterio·nihil enim ſine verbo fit· Ciril· cū
magna aūt diſpenſacōne videt̃ eſſe peractum·ne
mox poſtq̄ tempeſtas inuadere cepit nauiculam
q̄reret ab eo ſuffragiū·ſed poſtq̄ malū iualuit·
vt manifeſtior fiat diuine maieſtatis poteſtas·
Vnde dicit̃·et cōpellebant̃ et piclitabant̃·Qd

quidem dn̄s permiſit exercitacōis gracia·vt cū
confeſſi fuerint periculū·ꝯgnoſcāt miraculi ma
gnitudinē·Vnde poſtq̄ magnitudo piculi i into
lerabilē metum eos vrgebat tanq̄ aliam ſpez nō
habentes ſalutis·niſi ſolū ipm dn̄m virtutū eum
excitauerūt·ſequit̃ enim·Accedentes aūt ſuſcita
uerūt eum dicentes·p̄ceptor perimꝰ· Auguſ·
de con·euan·mathꝰ quidem dicit·dn̄e ſalua nos
perimꝰ·marcus aūt magiſter non ad te attinet·
q2 perimꝰ· Eadem aūt eſt ſentencia excitantium
dn̄m volentiūq; ſaluari·Nec opus eſt q̄rere quid
horum pociꝰ criſto dictum ſit· ſiue enim aliquid
hoꝝ triū dixerint·ſiue alia verba que nullꝰ euā
geliſtaꝝ ꝯmemorauit·tantūdem autez valentia
quid ad rem intereſt·q̄mq̄ etiam hoc fieri potue
rit·vt plūibus eum excitantibꝫ omīa hec·aliud āt
ab alio diceretur· Ciril·Non aūt erat poſſibile
eos pire exn̄te cum eis omipotente·Vnde illico
ſurgit criſtus qui habet oīm poteſtatē·et ſedat
confeſtim procellam et ventoꝝ impetū·et ceſſa
uit tempeſtas et facta eſt tranqllitas·in q̄ oſten
dit ſe deum eſſe·cui in p̄s·dicit̃· Tu dominaris
poteſtati maris·motū aūt fluctuū eiꝰ tu mitigas
Beda·Sic igit̃ in hac nauigacōne dn̄s vtraq;
vniꝰ eiuſdemq; perſone naturā oſtendit·dum is
qui vt homo dormit in naui·furorez maris vt dꝰ
verbo coercet· Ciril·Simul aūt cū tempeſtate
aquaꝝ ſoluit tempeſtatē aiaꝝ·vnde ſequit̃·di
xit aūt illis·vbi eſt fides veſtra·In quo vbo oſtē
dit·q; timorem non facit temptacō nī inductio·
ſed imbecillitas mentis·ſicut enim aurum probat̃
in igne·ſic in temptacōnibꝫ fides· Augꝰ·de ꝯ
cor·euan·Hoc aūt ab alijs euāgeliſtis alijs verb
dictum eſt·Mathęꝰ enim di·eū dixiſſe·Quid timi
di eſtis modice fidei·Marcꝰ aūt dicit·Quid timi
di eſtis·necdum habetis fidem·i·illam perfectaz
velut granum ſinapis·hoc ergo et ille ait·modi
ce fidei·Lucas aūt·vbi eſt fides veſtra·Et totuz
quidem dici potuit·quid timidi eſtis·vbi ē fides
veſtra·modice fidei·Vnde aliud hic aliud ille cō
memorat· Ambro·Pacata igitur tempeſtate
ad imperiū criſti diſcipuli ſtupefacti miraculo ſu
ſurrabāt adinuicem·Vnde ſequit̃·Qui timentes
mirati ſunt adinuicem dicentes·Quiſputas hic ē
quia et ventis impat et mari et obediūt ei·Non
aūt diſcipuli vt ignorantes eum hoc dixerunt ad
inuicem·Nouerant eum deū eſſe et filiū dei ihēſū
Admirant̃ aūt innate poteſtatis abundantiaz·et
diuinitatis gloriam·q̄uis ſimilis nobis eſſet·et
viſibilis ſm carnem·vnde dicūt·Quis eſt hic·i·
qualis et q̄ntus et in q̄nta virtute et maieſtate·
imperioſum enī eſt opus dominantiū preceptum
non ſeruilis peticō· Beda·Vel non diſcipl̄i·ſꝫ
naute et alij mirant̃ qui in naui erant·allegorice
aūt mare vel ſtagnum tenebroſus eſt et amarus
mundi eſtus·nauicula arbor crucis·cuiꝰ beneficō
fideles adiuti emerſis mundi fluctibus obtinent
littus patrie celeſtis· Ambro·Itaq; dn̄s q̄ ſe
intelligit ꝓpter diuinum in terras miſteriū veniſ
ſe relictis nauem aſcendit parentibus· Beda·
Aſcendūt autem et diſcipuli admoniti cū eo·Vn̄
ipſe ait·Siquis vult poſt me venire abneget ſe

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

metipſum·et tollat crucem ſuam· et ſequať me·
Diſcipulis nauigantibus id eſt fidelibus ſeculum
calcātibus·et futuri ſeculi aīo quietem meditāti
bus·et per ſanctiſpūs flatum·vel etiam ꝓprij re
migij conatum·inſidos mūdi faſtus certatim p⁹
terga iactantibꝫ ſubito obdormiuit dn̄s id eſt ad
uenit tempus dn̄ice paſſionis ·et deſcendit pro=
cella qꝛ domino ſomnum mortis in cruce ſubeūte
fluctus perſecucōnum demoniacis flatibꝫ excita
ti exurgunt·fluctibus aūt non dn̄i paciencia tur=
batur·ſed diſcipulorꝫ imbecillitas ocutiť·et tre
pidat·qui ſuſcitarūt dn̄m·ne eo dormiente peāt
qꝛ cui⁹ mortem viderāt·reſurrectōnē optant·
que ſi differretur ipſi ippetuū perirent·Vnde ſur
gens increpat ventum· qꝛ celeſti reſurrectione
per mortem deſtruit ſuperbiā diaboli qui hēbat
impium mortis·Tempeſtatē aūt aque facit ceſ/
ſare·quia rabiem iudeorꝫ·morti eius inſultātiū
reſurgens labefacit· Ambro· Et aduertas ſine
temptacōne neminem poſſe ex hoc vite curricu=
lo demigrare·quia exerciciū fidei temptacō eſt·
Subiecti igitur ſum⁹ nequicie ſpiritalis procel
lis·ſed quaſi peruigiles naute gubernatorē exci
tem⁹ qui non ſeruiat ſed imperet ventis· Qui et
ſi iam non dormiat ſui corporis ſōno·et caueam⁹
tn̄ ne noſtri corporis ſomno nobis dormiat·et q̄
ēſcat·Bene aūt arguūtur qui preſente criſto ti=
mebāt·cū vtiqꝫ ibi aderat q̄ perire non poſſit Be
da·Cui ſimile eſt q᷑ poſt mortē diſcipulis appa=
rens exprobrauit īcredulitatē eorꝫ ꝛ ſic tumidiſ
gurgitibus ſedatis patefecit cunctis potentiam
ſue diuinitatis·

Et nauigauerūt aūt
ad regionem geraze
norum que eſt contra
galileam·et cū egreſ
ſus eſſet ad terraꝫ oc
rit ei vir quidam·qui
demoniū hēbat iaꝫ
temporibꝫ multis·et
veſtimento non indu
ebatur neqꝫ in domo
manebat· ſed in mo=
numētis· Jħs vt vidit
ihēſum procidit ante
illum·et exclamās vo
ce magna dixit·quid
mihi et tibi eſt ihēſu
fili dei altiſſimi· obſe
cro te ne me torque=
as· Precipiebat eñ
ſpiritui immundo vt
exiret ab homine·mľ
tis eñ temporibꝫ ar

Criſ· Saluator na=
uigando vna cuꝫ di=
ſcipulis ad portum
peruenit·Vnde dici
tur·Et nauigauerūt
autem ad regionem
gerazenorum que ē
contra galileam·
Titus·Veracōra
exemplaria nec gera
zenorum habēt nec
gadarorꝫ· ſed ger=
gezinorꝫ · Eſt enim
gadara ciuitas in iu
dea ·ſtagnum autem
vel mare nullatenus
inuenit̄ in ea· Sꝫ ge
raza ciuitas arabie
eſt nec ſtagnum nec
mare iuxta habens·
Eſt aūt gergeſa aq̄
gergezei vrbs anti
qua iuxta tiberiacuꝫ
ſtagnum·circa quaꝫ
eſt rupes ſtagno vi
cino· In q̄ oſtendit̄
deiectos fuiſſe por=
cos a demonibus qꝛ
tamen geraza et ga
dara confiniū habe·

ripiebat illum·et vin
ciebatur cathenis et
ꝯpedibus cuſtodit⁹·
et ruptis vinculis a=
gebatur a demonio
in deſerto· Interro=
gauit autem illū ihē
ſus dicens·Quod ti=
bi nomen eſt· At ille
dixit legio·quia itra
uerūt demonia mul=
ta in eum·ꝛ rogabāt
eum ne imparet illis
vt in abiſſum irent·
Erat autem ibi grex
porcorum multorum
paſcentiū in monte·
et rogabant eum·vt
ꝑmitteret eos in illoſ
igredi·et ꝑmiſit illos
Exiuerunt ergo de=
monia ab homine·et
intrauerūt in porcoſ
Et impetu abijt grex
ꝑ preceps in ſtagnuꝫ
et ſuffocatus eſt·Qď
vt viderunt factum
qui paſcebant·fuge=
runt·et nunciauerūt
in ciuitatem et in vil
as·Exierunt autem
videre quod factum
eſt·et venerūt ad ihe
ſum·et inuenerūt ho=
minem ſedentē a quo
demonia exierant·ve
ſtitū ac ſana mēte ad
pedes ei⁹ꝛ timuerūt
Nunciauerūt autem
illis·qui viderāt quō
ſanus factus eſt a le
gione·Et rogauerūt
illum omnis multitu
do regionis geraze
norum vt diſcederet
ab ipſis quia timore
magno tenebantur·

cum terra gergezio
rum·veriſimile ē ide
ad horꝫ terram por
cos fuiſſe adductos·
Beda·Geraſa eñ
vrbs eſt īſignis ara=
bie tranſiordanē iu=
cta mōti galaad·q̄m
tenuit tribꝫ manaſſe
non longe a ſtagno
tiberiadis in q̄ porci
ꝑcipitat ſūt· Cri
ſoſto· Cum aūt dn̄s
deſcēdiſſet a mari oc
currit ei aliud terri
bilius miraculum·
Nam demoniacus tā
q̄m ſeruus videns
dominum ſuitutem
confitetur·vnde ſeq̄
tur·Et cum egreſſ⁹
eſſet ad terrā occur
rit ei vir quidam q̄
demoniū habebat iā
temporibus multis·
Aug⁹·ď ꝯcor euā·
Qď mathe⁹ duos di
cit fuiſſe demoiacos
Marc⁹ aūt et lucas
vnum ꝯmemorāt·in
telligas vnum eorū
fuiſſe pſone alicui⁹
clarioris et famoſio=
ris quē regio illa ma
xime dolebat·et pro
cui⁹ ſalute plimum
ſatagebat·hoc volē
tes ſignificare duo
euāgeliſte ſolum cō
memorandū iudica=
uerunt· de quo facti
hui⁹ fama lacius ꝑ=
clariuſqꝫ fragraue=
rat· Criſo· Vel lu
cas elegit ex illis du
obus eum qui ſenior
erat·Vnde flebilius
narrat eius infortu
niū eum ſubdit· Et
veſti·non idue·neqꝫ
in do·ma·ſed in mo·
Viſitant autem de
mones mortuorū ſe
pulcra volentes im
buere homines picu
loſa doctrina q᷑·ſcꝫ
mortuorꝫ anime de
mones ſiūt· Ciril·
Qď aūt nudus pete
bat def[un]ctorum ſe
pulcra ďmoiace fero
citatis erat indiciuꝫ

66 r 2

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Ipſe autem aſcendēſ nauem reuerſus eſt ⁊ rogabat illum a quo demonia exierāt· vt cum eo eſſet· Dimiſit autem iheſus dicens Redi in domū tuam· et narra quanta tibi fecit deus· Et abijt p vniuerſam ciuitatem predicans quanta illi fecit iheſus·

pmittit aūt quoſdā diſpenſatiue de9ſub eſſe demonibus vt nos ꝓpendam9 p eos quales ſūt demones erga nos· vt renua/mus eis ſubici velle· et ſic vno paciente e dificanẽ ꝗ̄plures·
Criſ· Quia vero hominem eum popu li fatebanẽ· acceſſe/rūt demones diuini=tatem predicantes ipſius· quā etiā ma=re ſua trāquillitate clamauerat· Vnde ſe quitur· Is vt vidit iheſum procidit ante illuꝫ et exclamans voce magna dixit· Ciril· Attendas hic timorem annexum audacie et deſperacōi mul te· Signum em̄ diabolice deſperacōis eſt in au=diendo dicere· Quid mihi et tibi eſt iheſu fili dei altiſſimi· timoris vero cum precaẽ· obſecro te ne me torqueas· Sed ſi noſti eum eſſe filiū dei altiſſi mi· fateris eum celi et terre· et eoꝝ que ↄtinenẽ in eis· q̄liter igiẽ non tua ymo ſua vſurpas· et di cis· quid mihi et tibi· Quis aūt principum terre noꝝ oīno ſuſtinebit a barbaris laceſſiri ſuo ſubie ctos imperio· vnde ſequiẽ· Precipiebat em̄ ſpi=ritui inmundo vt exiret ab homine· et neceſſitateꝫ precepti oſtendit ſubdens· Multis em̄ tpibꝫ ar ripiebat illū· et vinciebaẽ cathenis· et ↄpedib9 cuſtodit9· et ruptis vinculis agebaẽ a demonio in deſerto· Criſ· Vnde quia nemo audebat de moniacum tenere· ipſe criſtus ad eū vadit· allo=quēs ipſū· ſequiẽ enim· Interogauit aūt illū ihs dicens· q̄d tibi nomen eſt· non velut neſcius nom̄ inquirit· ſed vt confeſſa peſte quā tolerabat· vir tus curantis gracior emicaret· Beda· Sed et noſtri temporis ſacerdotes q̄ per exorciſmi gra ciam demones eijcere norunt· ſolent dicē pacien tes non aliter valere curari· niſi omne q̄d ab im=mundis ſpiritibꝫ vigilātes dormiētesue ptulerit· confitendo patenter exponant· et maxime qn̄ cor poris humani ↄcubitum petere ſe ac patrare cō fingūt· vn̄ et hic ↄfeſſio ſubdiẽ· At ille dixit· Le gio q: intrauerūt demonia multa in eum· Gre go· nicenus· Imitantes quidā demones ſupnas malicias et legiones angelicas dicūt ſe legioneꝫ ſicut et eoꝝ princeps dicit ſe poſiturū thronuꝫ ſuper aſtra· vt fiat altiſſimo ſilis· Criſ· Poſtꝙ̄ aūt dn̄s ſuperuenerat demonibus creaturam dei perturbātibꝫ· putabāt eum ꝓpter exceſſum eoꝝ que fiebant non expectare temp9 ſupplicij· Et q̄a culpam diffiteri non poterāt· inſtant ne cito ſu ſtineant penam· vnde ſequiẽ· Et rogabant eum ne imperaret illis vt in abiſſum irent· Theo· Quod quidem poſtulant demones volentes adhuc cum hominibus cōuerſari· Ciril· Hec aūt palam eſt q̄ emule caterue maieſtatis diuine· ineffabili potentia ſaluatoris detrudebanẽ ad inferna· Maxim9· Statuit aūt deus vnicuiqꝫ maneriei peccatoꝝ conſonām penam· gehēnam ignis ꝓpẽ carnis incendiū· ſtridorem dentiū ꝓpter riſum la ſciuū· intolerabilem ſitim· ꝓpter voluptatem et crapulam· puigilem vermē ꝓpter obliquū ↄ ma lignum cor· caliginem ꝑpetuā ꝓpter ignorantiaꝫ et fallaciā· limbum abiſſi ꝓpter ſuperbiā· Vn̄ de monibꝫ tanꝙ̄ ſuperbis abiſſus delegatur· ſequiẽ Erat aūt ibi grex multoꝝ porcoꝝ paſcentium· in monte· Aug9· de concor· euan· q̄d marc9 di xit circa montem fuiſſe gregem porcoꝝ· Lucas aūt in monte· non repugnat· Grex enim porcoꝝ tam magnus fuit· vt aliquid eius eſſet in monte· aliquid circa montem· Erant enim duo milia por coꝝ ſicut marcus expreſſit· Ambro· Demones aūt celeſtis lumīs claritateꝫ ſuſtinere non pote rant· vt qui oculos dolent radios ſolis ferre non poſſunt· Ciril· Et ideo turba imūdoꝝ ſpirituū petit mitti incōformem ſibi gregem imūdorum porcoꝝ· ſequiẽ enim· Et rogabāt eum· vt pmit teret eos in illos ingredi· Athana· i vita anto nij· q̄ſi ſuper porcos poteſtatē non habent· mul tomagis nullū habent dominiū ↄtra homines fa ctos ad imaginem dei· oportet ergo deum ſoluꝫ timere· illos aūt ↄtemnere· Ciril· Dn̄s autem ↄceſſit eis poteſtatem vt hoc inter cetera fiat no bis cauſa ſalutis et roboris ſpes· ſequiẽ enim· Et permiſit illos· Cōſiderare ergo oportet q̄ demo nes praui ſūt et hoſtiles his qui eis ſūt ſubditi· vt poteſt patere ex eo q̄ p̄cipitauerūt et ſuffo cauerūt in aquis· vnde ſequiẽ· Exierunt ergo de monia ab homine et intrauerūt in porcos· et im petu abijt grex p preceps in ſtagnum et ſuffoca tus eſt· Et ideo conceſſit eis criſtus petentibus vt ex euentu appareat ꝙ̄ ſint crudeles· Erat etiaꝫ neceſſariū oſtendere filiū dei prouidentiā rerum habere non min9 ꝙ̄ pater vt equalitatis decor in vtroqꝫ appareat· Tytus· Fugam aūt paſto res arripiunt ne cū porcis perirent· vnde ſequiẽ Quod vt viderūt factum qui paſcebāt· fugerūt et nūciauerūt in ciuitatem et in villas· et huiōi ter rorem ciuib9 intulerūt· duxit aūt eos ad ſaluato rem damni neceſſitas· ſequiẽ em̄· Exierūt autem videre q̄d factum eſt· et venerūt ad iheſū· Vbi ↄ ſidera q̄ dum deus homines punit in rebꝫ cōfert bn̄ficiū animabꝫ· Cū autem profecti eſſent vide rūt ſanum eum qui iugiter vexabaẽ· ſequiẽ enim et inuenerūt hominē ſedentē a quo demonia exie rant veſtitū· qui antea ↄtinuo nudus erat· ac ſa na mente ad pedes eius· non enim diſcedit a pedi bus a quibus eſt nactus ſalutem· et ſic agnoſcen tes ſignum· mirati ſūt paſſionis remediū ↄ obſtu puerūt in facto· ſequiẽ em̄· et timuerūt· hoc aūt factum ptim viſu compiunt· ptim verbis audiue rant ſequiẽ em̄· nūciauerūt aūt illis qui viderāt quō ſanus factus eſt a legione· Oportebat auteꝫ eos ſupplicare dn̄o ne inde recederet· ſed cuſtos eſſet regionis ne demones haberēt acceſſum ad eos· ſed p̄ timore ꝓpriam ſaluteꝫ amiſerūt· rogā tes ſaluatorem recedere· Sequiẽ em̄· Et rogaue rūt illum omnis multitudo regionis gerazenorū vt diſcederet ab ipſis quia timore magno tene banẽ· Theophi· Timebāt enim ne iteꝝ dānuꝫ

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

aliquod paterenẗ· ſicut paſſi fuerāt in ſubmerſi
one porcoꝝ· Criſ· Attendas aūt criſti humili
tatem· Poſtq̄ eī collatis a ſetalibus beneficijs
emittebāt eū non obſtat ſed diſcedit eos q̄ ipos
indignos ſua doctrina ꝓmulgauerāt· relinquens
Sequiẗ eī· Ipe aūt aſcendens nauem reuerſus
eſt· Tytus· Sed eo deſcēdente ille qui paſſus
fuerat a ſaluatore non diſcedit· Sequiẗ ei· Et ro
gabat illū a quo demonia exierant vt cū eo eſſet·
Theophi· Nam ſicut expertus timebat ne for
te elongatus a ihesu rurſus demonibꝫ eſſet patꝰ
dn̄s aūt oſtendit ei ꝙ q̄uis non ſit cū eo preſenci
aliter· tn̄ poteſt euꝫ gracia ſua ꝓtegere· ſequiẗ
enim· Dimiſit aūt ihesus dicens· Redi in domum
tuam et narra q̄nta tibi fecit deꝰ· Non aūt dixit
q̄nta tibi feci ego· formā prebens humilitatiſ vt
rectitudines noſtras referamꝰ in deum· Tytꝰ
Nec tamen p̄uaricatur in lege veritatis· q̄dquid
enim filius operaẗ· pater opatur· Cur autēꝫ qui
vbiqꝫ omnes liberatos monebat nulli dicē· huic
liberato a legione dicit· narra q̄nta tibi fec̄ deus
quia ſcꝫ tota regio illa deum ignorabat irretita
cultibus demonuꝫ vel verius· quando quidem ad
patrem retorquet miraculum dicit narra· Cum
vero loquiẗ de ſeip̄o monet nulli dicere· Ille aūt
qui liberatus eſt a demonibus nouerat deuꝫ eſſe
ihesum· et ideo predicauit q̄nta fecit illi ihesus·
Sequitur enim· Et abijt per vniuerſam ciuita
tem· predicans quanta illi fecit ihesus· Criſo·
Et ſic illos qui ſe indignos ſua doctrina ꝓmulga
uerant derelinquens· ſtatuit eis eum in magiſtruꝫ
qui fuerat a demonibus liberatꝰ· Beda· Miſti
ce aūt geraſa ſignificat nacōnē gentiū q̄s poſt
paſſionem et reſurrectōnē ſuā dn̄s per p̄dicato
res viſitauit· Vnde geraſa vel gergeſi vt q̄dam
legunt· interpretaẗ colonum eijciens id eſt diabo
lum a quo prius incolebaẗ· vel aduena ꝓpinq̄ns
qui prius longe erat· Ambro· Licet autē diſcor
det numerus curatorum a criſto ſm̄ lucam et ma
theum· tn̄ concordat miſteriū· Vt enim iſte q̄ habe
bat demoniū ꝑpli gentilis eſt figura· duo quoqꝫ
illi ſilr̄ figuram ꝑpli gentilis accipiūt· qm̄ cum
tres filios Noe genuit· Sem· Cham· et Japhet·
Sem tantūmodo familia in poſſeſſionem aſcita ē
dei· ex duobus illis diuerſarum nacōnum populi
pullularūt qui multis inquit temporibꝫ hēbat
demoniū· vtpote quia diluuio vſqꝫ ad aduentum
dn̄i vexabatur· Nudus aūt erat q̄r tegumentum
nature ſue et virtutis amiſit· Augꝰ· de q̄ſtio·
euāge· In domo non habitabat· hoc eſt in conſcīa
ſua non requieſcebat· In monumentis manebat·
id eſt in mortuis operibꝰ· hoc eſt peccatis delcā
tur· Ambro· Vel qd̄ ſūt corpora perfidorum
niſi quedam ſepulcra in quibꝫ dei verba non ha
bitant· Augꝰ· de q̄ſti· euange· ꝙ aūt cōpedi
bus ferreis et cathenis ligabatur· ſignificat gra
ues et duras leges gentiū· quibꝫ etiam in eorum
republica peccata cohibenẗ· qd̄ autem vinculis
talibus diruptis agebaẗ a demonio in deſertum
ſignificat ꝙ etiā ipſis trāſgreſſis legibus ad ea
ſcelera cupiditate ducebatur· que iam vulgarem
ꝯſuetudinem excederet ꝙ vero in eo legio demo
nium erat· ſig̃ficate ſunt gentes que multis demo
nibus ſeruiebāt· ꝙ in porcos paſcentes i montibꝫ
demonia ire conceſſa ſūt· ſignificāt etiā inmundos
et ſuperbos homines quibꝫ demonia domināẗ
ꝓpter ydoloꝝ cultus· Ambro· Porci enim hi
ſūt qui inmundoꝝ vſu aīalium vocis et racōis ex
pertes· luculentis vite ſue actibus· naturaliū co
inq̄nauerūt ornamenta virtutū· Augꝰ· de q̄ſti·
euāge· qd̄ aūt in ſtagnum precipitati ſūt ſignifi
cat ꝙ iam clarificaẗ eccleſia· et liberato populo
gentiū a dominacōne demonioꝝ i abditis· agūt
ſacrilego ritus ſuos qui criſto credere noluerūt
ceca et profunda curioſitate ſubmerſi· Amb·
Impetum aūt fecerūt in preceps· qm̄ nulliꝰ me
riti contemplacōne reuocanẗ· ſed tanq̄ de ſupiori
bus ad inferiora ꝑ improbitatis ꝓcliue detruſi
inter fluenta mundi huiꝰ· intercluſo pereunt ſpi
ritus cōmeatu· Neqꝫ enim in his q̄ fluido eſtu vo
luptatis huc atqꝫ illuc feruntẗ· illiꝰ ſpiritus poſ
ſe cōmertiū· Videmus igiẗ quia homo ipſe ſue
eſt autor erumne· Nam niſi quis porci more vixiſ
ſet· nunq̄ accepiſſet in eū diabolꝰ poteſtatē aut
ſi accepiſſet non vt p̄deret· ſed vt ꝓbaret· et for
taſſe diabolꝰ quia poſt dn̄i aduentū bonos iā de
p̄dari non poterat· non oīm hoīm ſed leuiuꝫ q̄rit
interitum· vt latro non armatis ſed inſidiatur in
ermibus· Viderūt hoc magiſtri gregum et fuge
rūt· Neqꝫ eī vel philoſophie ꝓfeſſores vel pn̄
cipes ſinagoge ꝑeuntibꝫ ꝑplis poſſunt ferre me
dicinā ſolus eſt criſtus qui aufert peccata ꝑploꝝ
Augꝰ· de q̄ſtio· euā· Vel ꝙ porcoꝝ paſtores
fugientes iſta nūciauerūt· ſig̃ficat quoſdam pri
mates impioꝝ tanq̄ criſtianā legem fugientes
potentiā tamen eius pergentes ſtupendo et mi
rando predicare· ꝙ aūt geraſeni cognoſcētes qd̄
factum eſt· rogant ihesum vt ab eis diſcederet·
magno timore ꝑculſi· ſig̃ficat mag̃tudinem vetu
ſta ſuauitate delectatam· honorare q̄dem ſꝫ nolle
pati criſtianā legem· dū dicūt ꝙ eam implere nō
poſſunt ammirātes tn̄ fidelem ꝑp̄lm a priſtina p
dita cōuerſacōne ſanatum· Ambro· Vel in gera
ſenoꝝ ciuitate ſpecies ſinagoge videẗ exiſtere·
qui rogabāt vt diſcederet· q̄r timore magno te
nebanẗ· Infirma eī mens non capit dei verbum
nec poteſt pondus ſuſtinere ſapie· Et ideo diu
eius moleſtus non fuit· ſꝫ aſcendit ab inferioribꝫ
ad ſupiora· a ſinagoga ſcꝫ ad eccleſiā· et egreſſꝰ
eſt ꝑ ſtagnum· Nemo eī de eccleſia ad ſinagogā
ſine piculo tranſit ſalutis Sed ille qui de ſinago
ga ad eccleſiā trāſire deſiderat· crucem ſuam tol
lat vt diſcrimen euadat· Augꝰ· de concor· euan·
Qd̄ autem ille ſanatus cupit iam eſſe cum criſto·
et dicitur ei· Redi in domum tuam et narra q̄nta
tibi fecit deus· ſic intelligitur· vt ſic quiſquis in
telligat poſt remiſſionem peccatoꝝ redeunduꝫ
ſibi in conſcienciam bonam ſicut in domum· et ſer
uiendum euangelio ꝓpter eorum ſalutem· vt de
inde cum criſto requieſcat· ne cum p̄ꝓpere vult
eſſe cum criſto· negligat miſterium predicacōis
fraterne redempcōni accomodatum·

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Factū ē āt cū rediſſꝫ
ihesus excepit illum
turba · Erant enim
omnes expectātes eū
Et ecce vir cui nomē
jairus·et ipſe pn̄ceps
ſinagoge erat et ceci
dit ad pedes ihesu ro
gans eum vt intrarꝫ
in domum eius·quia
filia vnica erat illi·fe
re annorum xij·et hec
moriebatur·et ɔtigit
dum iret a turba cō=
premebatur·et muli=
er quedam erat i flu=
xu ſanguinis ab ānis
xij· que in medicos e
rogauit omnē ſubſtā
ciam ſuam·nec ab illꝭ
potuit curari· acceſ
ſit retro·et tetigit fi
briam veſtimenti ei9
et confeſtim ſtetit flu
xus ſanguinis eius ⁊
ait ihesus· quis eſt q̇
me tetigit ·negātibꝫ
aūt omibus· dixit pe
trus et q̇ cū illo erāt
preceptor turbe te ɔ
primūt et affligunt
et dicis·quis me teti
git · et dixit ihesus ·
tetigit me aliquis ·
nam et ego noui vir
tutem de me exiſſe·vi
dens aūt mulier quia
non latuit eū·tremēs
venit·et procidit an̄
pedes illi9·et ob quā
cauſam tetigerit euꝫ
indicauit coram omī
ꝑplo·et queādmoduꝫ
ſi confeſtim ſanata ẽ·
At ipſe dixit·Filia fi
des tua te ſaluā fecit
vade in pace·

Aug9· de con·euā·
Poſt narratum apꝰ
geraſenos miraculū
tranſit ad narrandū
d̄ archiſinagogi fi=
lia dicens· Factum ē
autem cum rediſſet
ihesus exce·illū tur
ba·Erant em̄ omnes
expec·eum· Theo
phi·Simul quidem
ꝓpter doctrinam et
ꝓpē miracula· Au
guſti· de ɔcor·euā·
Qd̄ vero adiūgit Et
ecce vir cui nomen
iairus· non cōtinuo
factum accipienduꝫ
eſt· ſꝫ prius illud de
ɔuiuio publicanorū
ſicut narrat mathe9
cui rei ſic coniungit
hoc vt non poſſit a=
liud factum cōſeq̄nē
intelligi· Tytus·
Eſt autem poſitum
nomen iudeorꝝ cau=
ſa qui tunc nouerūt
qd̄ accidit· vt nomē
demonſtracō mira=
culi fiat·Acceſſit āt
n̄ aliquis infimorꝝ ſꝫ
princeps ſinagoge
vt magis obturarē
tur iudeorum ora ·
Vnde ſequit̄·Et ipē
princeps ſinagoge
erat· Acceſſit auteꝫ
ad criſtum cauſa ne=
ceſſitatis·vrget em̄
aliq̄n dolor ad agē=
dum ea que decent·
ſm̄ illud pſalmi· In
chamo et freno ma=
xillas eorꝝ ɔſtringe
qui non approximāt
ad te· Theophi·
Vnde neceſſitate in
ſtante cecidit ad pe
des eius · ſequit̄ em̄
Et ceciderūt ad pe/
des ihesu · Decebat
aūt vt abſqꝫ neceſſi
tate cogente cadēt
ad pedes eius et co=
gnoſceret ipm̄ deuꝫ
eſſe· Criſ·Sed cōſ
idera eius inerciam
querit enim a criſto
vt in domum veniat
Sequit̄ em̄·rogans
eum vt intraret do·

mus·ignorans ſcꝫ ꝙ abſens poterat liberare·nā
ſi ſciuiſſet dixiſſet ſicut centurio· dic verbo et cu=
rabit̄ filia mea· Grego· Cauſa autem aduent9
eius ponit̄·cū ſubdit̄·qꝛ vnica filia erat illi·do=
mus fundamentū·ſucceſſio generis· fere annorū
xij·in ipſo ſcꝫ flore etatis· et hec moriebat̄· pro
thalamis efferenda ad tumulum· Criſo· Adue=
nerat aūt dn̄s·non vt iudicaret mudum ſꝫ vt ſal=
uaret·qua ꝓpter non examiat dignitatē petētis
ſꝫ equanimit̄ arripit opus·ſciens qd̄ q̄rebat̄·vo=
cabat̄ aūt ad remediū egrotantis· nouit autē ſe
ſuſcitaturū iam mortuam inſerturū terrenis fir
mam ſpem reſurrectōnis· Ambro·Suſcitatur9
aūt mortuā ad faciendum fidem·emorroiſſam cu
rauit· ſic vt et reſurrectio tpalis in paſſione dn̄i
celebrabat̄·vt perpetua illa credat̄·et contigit
dum iret a turba cōprimebatur· Ciril·Qd̄ ma
ximū erat indiciū ꝙ veram carnē iduerat ⁊ omnē
ɔculcaret ſuperbiā· Neqꝫ em̄ a longe ſeq̄bant̄·
ſed eū circūdabāt· Grego·Quedā aūt mulier
graui morbo detenta ob cui9 infirmitatis curam
medici omnes diuicias ɔſumpſerāt·ſolam ſpeꝫ in
tanta diffidentia repit vt ꝓciderent dn̄o· de qua
ſequit̄·Et mulier quedā erat in fluxu ſang· ab ā
nis xij· que in me erogauerat omneꝫ ſubſtanciam
ſuam·nec ab illis potuit curari acceſſit retro·

Tytus·Qualit̄ aūt non eſt digna ꝑconio hec
mulier·que viribus extinctis corporeis ob cōti
nuū ſangnis fluxum et tanto ꝑplō ɔcurrente ēca
illū affectu roborata et fide pecierat ꝑpt̄m ⁊ re
tro latens tetigerat fimbriam veſtimēti· ſequit̄
enim· Tetigit fimbriam veſtimēti ei9· Ciril·
Neqꝫ em̄ licebat inmundis vel tangere quenq̄ ſan
ctorꝝ vel appropinq̄re viro ſancto Criſ·Ritu
aūt legis huiōi paſſio reputabat̄ imundicia ma/
gna·aliter etiā·nondum enim nec ipſa habebat
dignam opionem de eo·nō enim putauiſſet latē·
ſed tn̄ confiſa de ſanitate accedit· Theophil9
Sicut aūt cū aliquis oculuꝫ lucerne lucenti adhi
bet·aut igni ſpinas ſtatim operant̄· ſic quidem
qui fidem affert potenti curare·ſtatim curacōnē
ɔſequit̄·Et confe·ſte· flux·ſang·eius· Criſo·
Non aūt ſola veſtimenta ipi9 mulierē ſaluauerūt
Nam et milites ſortiti ſūt ea intra ſe· ſꝫ fidei eius
intencō· Theophi·Credidit em̄ et ſaluata ē·
et vt ɔgruū fuit·primo tetigit criſtū itellectua
liter·deinde corporalit̄· Grego·Audiuit autem
dn̄s tacitas mulieris cōſideracōnes liberauit ta
centē·paſſus ſua ſponte ſanitatis rapinam· ſed
poſtea miraculū publicat·vn̄ ſequit̄·Et ait ihs·
quis eſt qui me tetigit· Ciril·Non enim latuit
dn̄m ꝑpetratum miraculū·ſꝫ qui cūcta ɔgnoſcit·
q̄ſi neſciret interrogat· Grec9·Neſcientibꝫ āt
diſcipulis qd̄ q̄rebatur· ſꝫ putantibꝫ de ſimplici
quodam tactu dicere dn̄i q̄ſtioni rn̄dent· ſequit̄
enim·Negātibꝫ aūt omibus dixit petr9 et q̇ cum
illo erāt·preceptor turbe te ɔprimūt ⁊ affligūt
et dicis· quis me tetigit·Et ideo dn̄s tactum ſua
rn̄ſione diſtinguit·ſequit̄ em̄·et dixit illis ihe9·
tetigit me aliquis ſicut etiam dicebat· qui habꝫ
aures audiendi audiat·q̄uis om̄s habeāt huiōi
corporalē auditum· ſed non eſt vere audire · Si

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

audiatur incaute· nec vere tangere· ſi in fidelit̄ tangatur· Ciril·Propalat aūt cōſequēter q̄ꝺ factum ē·cum ſubdit̄·nam ꝯ ego noui virtutē de me exiſſe· Ciril·Rn̄det ſm opinionē audientiū his tn̄ nobis manifeſtat̄·ꝙ ipe verus eſt deus· ꝯ ex eo q̄ꝺ prodigialiter factū eſt·ꝯ ex ſmonibꝰ Tranſcēdit enim naturā noſtrā et forſan angeli cam poſſe quēꝗ̄ virtutē emittē·q̄ſi a ꝓpria nat̄a cōuenit autē hoc ſoli ſupreme nature· nulla nāqꝫ creaturaꝝ aliquā gerit ſaluandi poteſtatē·Vel etiā aliqua alia·ſ·miracula faciendi· ſꝫ diuinitus ꝑſtitam·non em̄ ambicōne glorie non dimiſit la tere diuine virtutis oſtēſionē·qui multociēs pre cepat taceri ſua miracula· ſꝫ q2 ſpectabat ad vti litatē eoꝝ qui vocabant̄·per fidem ad graciam

Criſ·Primo em̄ ſoluit femineum metuꝫ· ne re morſum ꝯſciencie pateret̄·q̄ſi ſurripiēs graciam Secūdo corrigit eam q2 latere putauerat· Ter cio fidem eius exprimit cūctis· vt et alij imitent̄ proditqꝫ non minꝰ miraculū retencōne ſanguis dum oſtendit ſibi cūcta patere· Ciril· Inſup principem ſinagoge ꝑſuadebant indubitabilit̄ credē ꝙ a laqueis mortis eripiet filiam eius·

Criſ·Ob hoc aūt dn̄s non ſtatim eā manifeſta uerat·vt oſtenſio ꝙ omīa ſibi liquēt· faciat muli erem ꝑdicare q̄ꝺ factū eſt· vt ſuſpicōe miraculū careat·vnde ſequit̄·Videns aūt mulier quia non latuit eum tre·ve·ꝯ proci·ante pedes eiꝰ· ꝯ ob quā cauſam teti·eum indicauit coram omni ꝑꝓlo et quēadmodū confeſtim ſanata ſit· Origenes· Eandem aūt ſanitatē quā nacta eſt mulier ex con tactu verbi ꝯfirmauit ſaluator· Vnde ſequitur At ipſe dixit·filia fides tua te ſaluam fecit·vade in pace id eſt eſto ſana a tuo flagello et ſanat q̄ dē primo p fidē animā·deinde ꝟo corpus· Ti tus·Vocat autē filiam iam fidei cauſa ſanatam· fides enim graciā adopcōnis impendit Euſe· Dicūt aūt hāc mulierē in paneade que ē ceſarea phi l ppi vnde fuit orunda·ſtatuiſſe triumphos inſignes collati ſibi beneficij a ſaluatore· ſtabat nāqꝫ ſuper altam baſim ad limina domꝰ eius ene um ſimulacrū mulieris flexis genibꝰ manibuſqꝫ iūctis quaſi precaret̄· ex cuiꝰ oppoſito aliud ere ctum ſimulacrum ad inſtar viri eiuſdemqꝫ matie amictum diploide et manū verſus mulierem ex tendens·ante cuiꝰ pedes ſup ip̄am baſim aliena ſpecies plante orta que vſqꝫ ad enee diploidis o ras ꝑtingens medicina oīm paſſionū eſſe fereba batur·Hanc aūt ſtatuam dicebat rep̄ſentare cri ſtum·quā maximꝰ deſtruxit· Ambro· Miſtice aūt reliq̄rat in geraſenis ſinagogam criſtus·et quē ſui non receperant recepimꝰ alieni· Beda· Vel in fine ſeculi dn̄s eſt ad iudeos reditur9 atqꝫ ab eis p fidei ꝯfeſſionem libenter accipiendus

Ambro·Quem aūt putamꝰ ſinagoge pn̄cipeꝫ eſſe niſi legem cuiꝰ ꝯtemplacōne dn̄s ſinagogaꝫ non penitꝰ dereliq̄t· Beda·vel princeps ſina goge moyſes intelligit̄·Vnde bn̄ jairus id eſt il luminās vel illuminatus vocat̄ quia q̄ accipit ꝟ ba vite dare nobis·et per hoc ceteros illuminat· et a ſp̄uſancto illuminat̄·Cecidit aūt archiſinago gꝰ ad pedes ihesu·q2 legiſlator cū tota patrum

progenie criſtū in carne apparentē longe ſibi ꝑ ferendū eſſe ꝯgnouit· Si em̄ caput criſti deꝰ cō ueniens pedes accipiēdi ſūt incarnacō qua terrā noſtre mortalitatis tetigit·Rogauit aūt intrare in domum eius·q2 eius videre deſiderabat aduen tum·filia aūt vnica eius eſt ſinagoga q̄ ſola lega li eſt inſtitucōne ꝯpoſita q̄ xij· etatis anno·hoc ē tempore pubertatis appropinq̄nte moriebatur q2 nobiliter a ꝓphetis educata·poſtq̄ȝ ad intelli gibiles annos ꝑuenerat·in q̄bus ſpiritales deo fructus gignere debebat·ſubito erroꝝ lāguo re ꝯternata ſpiritalis vite viā amiſit et ſi criſtꝰ non ſuccurrēt corruiſſet in mortem·Ad puellam aūt ſanandā ꝑgens dn̄s a turba ꝯprimit̄·q2 gē ti iudee ſalutaria monita ꝑbens carnaliū ꝑꝓloꝝ eſt conſuetudine grauatus· Ambro·Ad hanc aūt principis filiam dum ꝓperat dei verbum vt ſaluos faceret filios iſrael·ſancta eccleſia ex gē tibus congregata q̄ inferioꝝ lapſu criminū de peribat·paratam alijs fide ꝑripuit ſanitatem·

Beda· Dupliciter aūt ſanguis fluxus poteſt intelligi·hoc eſt et ſup ydolatrie ꝓſtitucōne·et ſuper his que carnis et ſanguis oblectacōne pa trant̄· Ambro·Quid aūt ſibi vult ꝙ hec prin cipis filia annoꝝ xij·moriebat̄· et mulier iſta flu xu ſanguis ab annis xij·laborauit· niſi vt intelli gatur q2 q̄ndiu ſinagoga viguit laborauit eccle ſia· Beda· Vna em̄ pene ſeculi etate ſinagoga in patriarchis naſci cepit· et gentiliū nacōnem ydolatria fedauit· Ambro· Sicut aūt illa i me dicis erogauerat omnē ſubſtāciā ſuā·ita ꝯgrega cio gentiū amiſerat omnia bona nature· Beda· Medicos aūt itellige ſiue falſos theologos ſiue ph̄os·legūqꝫ doctores ſeculariū qui multa ꝺ vir tutibꝫ vicijſqꝫ differentes·vtilia ſe viuendi inſti tuta mortalibus dare ꝓmittebāt·ſeu ipſos inmū dos ſp̄us qui velut hominibꝫ ꝯſulendo·ſe ꝓ deo colendos ingerebāt· q̄bus audiendis gentilitas q̄ntomagis naturalis induſtrie vires expēderat tanto minꝰ potuit ab iniq̄tatis ſue ſorde curari·

Ambro·Audiens aūt egrotare ꝑꝓl'm iudeoruꝫ ſperare cepit ſalutis ſue remediū·tempꝰ veniſſe cognouit·q̄ medicus adeſſet de celo· ſurrexit vt occurrēt fide prompcior·pudore ꝯtractior·hoc em̄ eſt pudoris et fidei agnoſcē infirmitatē·non deſperare veniam·verecūda ergo fimbriam teti git·fidelis acceſſit·religioſa credidit·ſapiēs ſa natam ſe eſſe cognouit·ſic ſancta plebs gentium que deo credidit peccatū erubuit vt deſerēt fidē detulit vt crederet·deuocōnem exhibuit· vt ro garet ſapientiā induit· vt ſanitatem ſuam ipſa ſentiret·fiduciā ſumpſit vt fateret̄ ꝙ ꝑripuiſſet alienum·retro aūt tangit̄ criſtus q2 ſcriptum ē· Poſt dn̄m deū tuū ambulabis· Beda· Et ipſe ait·Siquis mihi miniſtrat me ſequat̄· ſiue q2 p̄ſen tem in carne dn̄m non videns· vel q2 peractis di ſpenſacōnis ſacramentis p fidem cepit veſtigia eius ſubſequi· Grego·iij·mora· Premente aūt turba vna redemptorem noſtrꝝ mulier tetigit· q2 carnales quiqꝫ in eccleſia eum comprimūt a q̄ longe ſūt et ſoli tangūt qui huic veracit̄ humiles adiūguntur·Turba igitur premit et nō tangit

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

quia et importuna eſt p preſentiam·et abſens p
vitam· Beda·Vel vna credula mulier dominū
tangit·qꝛ qui diuerſis hereſibꝫ inordinate affli
gitur·ſolo catholice eccle ſic corde fideliter ꝗrit
Ambro·Non enim credūt qui oprimūt credūt
qui tangūt·fide tangitur criſtus fide videt·De
niqꝫ vt fidem credentis exprimeret·dicit·Ego ꝯ
gnoui virtutem de me exiſſe·qꝺ eſt euidentiꝰ in
diciū qꝛ non intra poſſibilitatē ꝯdicōnis hūane
atqꝫ intra corporis clauſtruꝫ diuinitas coartata
eſt·ſꝫ vltra finem noſtre mediocritatis virtꝰ ex
undat eterna·Non eīn humana ope plebs gen
ciū liberatur·ſꝫ dei munus eſt cōgregacō racio
num·que etiā breui fide miam inclinat eternam·
Nam ſi ꝯſideremus ꝗnta ſit fides noſtra·et intel
ligamꝰ ꝗntus ſit dei filiꝰ·videmꝰ qꝛ ꝯparacōe
eiꝰ fimbriam tantūmodo tangamꝰ·ſupiora vero
veſtimenti eius nequimus attingere·Si igiẗ ⁊ nos
curari volumꝰ fide tangamꝰ fimbriam criſti·nō
aūt latet eum quicūqꝫ tetigerit·Beatus qui ex
tremā ꝑtem verbi tetigerit·Naꝫ totum quis po
teſt comprehendere·

Adhuc illo loquēte
venit quidam ad prin
cipē ſinagoge di·ei·
qꝛ mortua eſt filia tua
noli vexare illū·Ihe
ſus autē audito hoc
verbo reſpondit patꝛ
puelle·Noli timere·
crede tantū·et ſalua
erit·Et cum veniſſet
ad domum·nō per
miſit itrare ſecū quēq̄
niſi petrum ⁊ iohānēꝫ
et iacobū·et patrē et
matrē puelle·flebant
autē oēs et plange
bant illā At ille dixit
Nolite flere non eſt e
nim mortua·ſed dor
mit et deridebāt euꝫ
ſcientes quia mortua
eſſet·ipſe autē tenenſ
manum eiꝰ clamauit
dicens·Puella ſur
ge·et reuerſus eſt ſpi
ritus eius·et ſurrexit
continuo et iuſſit illi
dari manducare·Et
ſtupuerūt parentes

Criſ·Oportuīt do
minꝰ expectabat pu
elle mortē·vt ꝓpala
retur reſurrectōis
miraculuꝫ·ꝓpter qꝺ
et tardius incedit et
loquiẗ cum muliere
diuciꝰ vt archiſina
gogi filia expiraret
et huiꝰ aduentꝰ nū
cij aduenirent·vnde
diciẗ·Adhuc illo lo
quente ve·quidā ad
principem ſinagoge
di·ei quia mor·eſt fi
lia tua noli vexare il
lum· Augꝰ·ꝺ cō·
euan Sed cū matth·
archiſinagogū non
morituram filiā ſuā
narret et domino nun
ciaſſe·ſed oīno defū
ctam·Lucas auteꝫ ⁊
marcus nondū mor
tuam vſqꝫ adeo vt
dicāt veniſſe poſtea
qui mortuā nūciarēt
ꝯſiderandū eſt.ne re
pugnare videatur·
Et intelligenduꝫ eſt
breuitatis hoc cauſa
matheuꝫ pociꝰ dicē
voluiſſe·rogatū eſſe
dnm vt faceret·qꝺ
eum feciſſe maifeſtū
eſt ſcꝫ mortuā ſuſci
tare·Attendit eniꝫ
non verba patris ꝺ
filia ſua ſed qꝺ ē po
tiſſimū volūtatem·

eiuꝫ·quibꝫ precepit
ne alicui dicerent qꝺ
factum erat·

Sane ſi alij duo ve
quiſqꝫ eoꝝ patrem
cōmemoraſſet dixiſ
ſe·qꝺ venientes de
domo dixerūt·vt iā
non vexareẗ ihesus quia puella mortua fuiſſet·
repugnarēt eius cogitacōni verba que poſuit
matheꝰ·Nūc vero illud nunciātibꝫ et ꝓhibētibꝫ
ne magiſter veniret·non legiẗ qꝫ ipe cōſenſerit
Vnde dns non diffidentem rep̄hendit·ſed credē
tem robuſtius confirmauit·Vnde ſequiẗ·ihesus
aūt audito hoc verbo rn̄dit patri puelle·noli ti
mere ſꝫ crede tm̄·et ſalua erit· Athana·Fidem
dns exigit ab inuocantibꝫ eū·non qꝛ indiget ad
miniculo alieꝝ·ipe nāqꝫ et dns et largitor eſt fi
dei·Sed ne videreẗ ex accepcōne perſonaꝝ ſua
dona conferre oſtendit·qꝫ credentibꝫ fauet·⁊ ne
ſine fide accipiāt beneficia et ea p infidelitatem
aboleāt·vult eīn bn̄faciens durare graciā·et ſa
nans inꝯcuſſum pmanere remedium· Theo·
Mortuam āt ſuſcitaturꝰ eiecit omnem quaſi nos
docens abſqꝫ inani gloria eſſe·et nihil ad ꝺmō
ſtracōnem facere·Et qꝫ cū quis debet miracula
ꝑpetrare non decet ipm eſſe in medio plurimoruꝫ
ſed ſolitariū et ab alijs ſeparatum·Et cū veniſ·ad
domū nō pmi·intra·ſecū quēq̄ niſi petrum et
iohānem et iacobū·et patrem et matrem puelle
Solos aūt hos intromiſit tanq̄ diſciplos diſci
puloꝝ vertices et potentes miraculū occultare
Non eīn volebat ipm ante tempus plibus reuela
ri·forte ꝓpter inuidiam iudeoꝝ·Sic et cuꝫ quis
nobis inuidet·non debemꝰ iuſticias noſtras ei re
uelare·ne ei maioris inuidie occaſio tribuatur
Criſ·Ceteros aūt diſciplos non aſſumpſit·ꝓ
uocans eos ad appetitū maiorem·ob id ꝗꝫ qꝫ non
dum erant plene diſpoſiti·vt et alij iſtos imiten
tur·Aſſumpſit etiā parētes in teſtes·ne quis di
cere poſſet fallax eſſe reſurrectionis indiciū·Ad
hoc etiam illud nota qꝫ deflentes excluſit a domo
et indignos oſtēdit huiōi viſione·Sequiẗ enim
Flebant eīn omnes et plangebāt illā·qꝫ ſi tūc ex
cluſit multomagis nunc·tūc enim nō patuerat in
ſomnum mortem fuiſſe cōuerſam·Nullus ḡ de ce
tero ſe ꝯtendat iniuriam inferens criſti victorie
qui ſupauit mortē·et eam in ſomnum conuertit
ad cuiꝰ oſtenſionē ſubdiẗ·At ille dixit·Noli·fle·
non ē enim mortua ſꝫ dormit·Oſtēdens ſingula ſi
bi fore in promptu·et qꝫ eā viuificaret·quaſi ſu
ſcitaret in ſomno·nihilominꝰ tn̄ deridebāt eum
Sequiẗ ei·et deridebant eū ſcientes qꝛ mortua
eſſet·quos non obiurgauit nec deriſionē rep̄ſſit
vt etiā deriſio fiat mortis indiciū·Nam qꝛ vt plu
rimū poſt acta miracula homines pſeuerēt icredu
li ꝺ bis ꝓprijs eos preuenit·vt aūt ꝗſi per viſuꝫ
diſponeret ad reſurrectōnis fidē tenet manum
puelle·Vnde ſequiẗ·ipſe aūt tenēs manum eius
clamauit dicēs·puella ſurge·Cūqꝫ tenuiſſet ſuſ
ſcitat eam·Vnde ſequiẗ·Et reuer·eſt ſpūs eius
et ſur·ꝯtinuo·Non enim infudit aliā animā·ſed
illam eandem que expirauerat reſtituit·nec ſolū
modo ſuſcitat·ymo iubet etiam illā cibari·Sequi
tur m·Et iuſſit illi dari mādu·ne ſcꝫ fantaſticuꝫ

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

eſſe videatur· qđ factum eſt·nec ipſe ꝑꝑ'iat·ſed
alijs mandat· Sicut et in lazaro dixit · Soluite
eum ac deinde pɩcipē mēſe fecit· Grecus·De
inde ſtupefactos in raculo ⁊ pene clamantes pa
rētes cohibet ne factum ꝑdicent· Sequit̃ enim
Et ſtu·pa·eius qui·ꝑcepat ne alicui dicerent qđ
factum erat·Oſtendēs ꝙ largitor bonoꝝ eſt·nō
aūt cupidus glorie·datqȝ totuȝ nihil recipiens·
Qui vero venatur operum gloriam aliqđ quidē
exhibuit·aliquid vero recepit· Beda·Miſtice
aūt ſaluata a fluxu ſangnis muliere·mox filia pn̄
cipis mortua nūciatur·qr dum eccl̃ia a vicōruȝ la
be mundata eſt·ꝯtinuo ſinagoga ꝑfidia atqȝ
inuidia ſoluta ē· Perfidia quidē quia in criſtum
credē noluit·jnuidia ꝟo qr eccl̃iam crediđiſſe do
luit· Ambro·Adhuc aūt ⁊ ſeruuli principis in
creduli erāt ad reſurrectionē quā ihēſus in lege
ꝑdixit·in euangelio cōpleuit·Vn̄ dicūt·Noli ve
xare illum·q̃ſi ſit ſibi impoſſibile ſuſcitare mortu
am· Beda·Vł p eos ſignificat̃ qui a đo deſti
tutum ſinagoge ſtatum vidēt·vt reſtaurari poſ
ſe non credant·jdeoqȝ ꝓ ſuſcitacōne illius ſuppli
candum eſſe eſtimēt· Sȝ quia īpoſſibilia ſūt apđ
homines· Vnde dn̄s ei dixit·noli timē· crede tm̄
⁊ ſalua erit· Pater puelle cetus doctoꝝ legis ac
cipit̃·qui ſi credē voluerit·etiam ſubiecta ei ſina
goga ſalua erit·jtaqȝ cum veniſſet in domum·

Ambro·Paucos future reſurrectōis arbitros
aſciuit·Non enim a multis continuo ē credita re
ſurrectio que tamen tante diuerſitatis eſt cauſa·
Supra publice filius vidue ſuſcitat̃·hic remouē
tur pſ̄es arbitri·ſed puto ꝙ pietas ibi domi de
clarat̃·quia vidua mater vnici filij non paciebat̃
moras Eſt enim forma ſapiētie in filio vidue cito
eccl̃iam creditură·Jn archiſinagogi filia credi
turos quidē iudeos·ſed ex plībȝ paucōres·Deni
qȝ dicēte dn̄o·Non eſt mortua puella ſed dormit
deridebāt·Quicūqȝ enim nō credit irridȝ· Fleāt
igitur mortuos ſuos qui putāt mortuos·vbi re
ſurrectōnis fides eſt non mortis ſpecies ſȝ q̄etis
eſt· Beda·Sinagoga etiam qr ſponſi leticiaȝ
qua viuere poſſit amiſit·quaſi inter plangentes
mortua iacens·nec hoc ipm̄ quare plangatur itel
ligit· Ambro·Tenēs aūt dn̄s manuȝ puelle ſa
nauit eam·Beatus enim ſi cuiꝰ manus ſapientia
teneat·inducat in penetralia ſua·dari iubeat mā
ducare·Panis anim celeſtis eſt dei verbum inde
et illa ſapientia que dei corporis ⁊ ſangnis alta
ria repleuit alimētis·Venite inquit edite panes
meos·⁊ bibite vinum qđ miſcui vobis· Beda·
Surrexit aūt puella cōtinuo quia criſto manum
cōfortante homo a morte anime reſipiſcit· Sūt
enim nōnulli qui iacēte tantum cogitacōne pc̄ti
ſibi mortē cōſciſcunt·ſed tales ſe viuificare ſigni
ficans·dn̄s ſuſcitauit filiam archiſinagogi· Alij
ꝟo ipſum malum qđ delectant̃ agendo mortuuȝ
ſuū q̄ſi extra portas efferunt·⁊ hos ſe ſuſcitare đ
monſtrans ſuſcitauit filium vidue extra portas
ciuitatis·Quidam ꝟo etiam peccati ꝯſuetudine
ſe quaſi ſepeliendo corrumpūt·et ad hos etiā di
rigendos adeſt gracia ſaluatoris ad qđ intiman
dum reſuſcitauit lazarum q̄tuor dies in monumē
to habentem· Quanto em̄ grauior eſt mors aīe·
tanto arrior penitentis feruor inſiſtat·vnde ia
centem in conclaui mortuā leui voce mortuaȝ le
ni voce reſuſcitat·delatum foras iuuenem pluri
bus dictis corroborat· Ad q̄triduanū vero ſuſci
tandū fremuit ſpiritu lacrimas fudit·et voce ma
gna clamauit·Sed et hic notandū ꝙ publica no
xa publico egent remedio·leuia peccata ſecreta
queūt penitentia deleri· Puella in domo iacens
paucis arbitris reſurgit· juuenis extra domum
turba multa comitante ſuſcitatur·lazarus de mo
numento vocatus multis populis innotuit·

CAPITVLVM· IX·

Conuoca-
tis autem
xij· aplīs·
dedit illis
virtutem ⁊
poteſtatem ſup omīa
demonia·⁊ vt lāguo
res curarent·⁊ miſit
illos ꝑdicare regnū
dei et ſanare īfirmoſ
Et ait ad illos·nihil
tuleritis in via· neqȝ
virgam·neqȝ peram
neqȝ pecuniam·neqȝ
duas tunicas hēatis
Et in quācunqȝ do-
mum intraueritis ibi
manete·et īde ne exe
atis·Et quicūqȝ non
receperint vos exeū
tes de ciuitate illa·
etiam puluereȝ pedū
veſtroꝝ excutite in
teſtimoniuȝ ſup illos
Egreſſi autem circui
bant per caſtella euā
gelizantes et curan
tes vbiqȝ

Ciril·Decebat inſti
tutos miſtros ſacra
rum doctrinaꝝ poſ
ſe mira ꝑagere et ꝑ
ipſos effectus credi
ꝙ eſſent dei miniſtri
Vn̄ dicit̃·Conuoca
tis aūt xij·aplīs de
dit illis virtutem et
ptātem ſup omīa de
monia· jn quo eleua
tum ſupcilīū diaboli
flectit·qui dicebat
aliqn̄·non eſt qui cō
tradicere valeat·

Euſe·Et vt per eoſ
veneretur genus hūa
num· non ſolum dat
eis vt prauos ſpūs
pellāt ſed etiā quāſ
libet infirmitateȝ ſa
nent ex eius imperio
Vnde ſequit̃· Et vt
languores curarent

Criſ·Attendas h
diuinam filij ptātem
nature corporali nō
ꝯuenientē agē nāqȝ
miracula aderat ſan
ctis·non natura· ſed
pticipacōne ſpūſſan
cti·Super hoc autē
alijs ꝯcedere ptāteȝ
prorſus alienuȝ erat
ab eoꝝ virtute·q̄li
ter em̄ poſſet nāa
creata ſuper ſpiritꝰ
dona poſſidē dn̄ium·
At dn̄s noſter ihēſꝰ
criſtus tanq̄ȝ natura
liter deus exiſtens
imptit̃ huiōi graciam quibus vult·nō inuocās
in eos alienam virtutē· ſed īfundēs ex promptu
arijs ꝓprijs· Criſ·Poſtq̄ȝ aūt ſatis confortati
fuerant ex cuiꝰ cōmitiua et compotes facti ſunt
argumentum virtutis eius mittit eos·vn̄ ſequit̃
Et miſit il·ꝑ·re dei·et ſanare infirmos Vbi con
ſidera ꝙ non omitit̃ eis aliqđ ſenſibile dicere ſic̃
moyſes ⁊ ꝓphete qui terram et bona terrena per
mittebāt·hi vero regnum celoruȝ et quecunqȝ

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ↄtinenꝰ in eo· Grego·nazianzenꝰ Mittēs aūt di
ſcipulos ad predicādum dn̄s multa eis inīūxit· q̄
rum ſūma eſt ſic eos virtuoſos eſſe·ſic ↄſtantes
atq; modeſtos· ⁊ vt breuiter loquar celeſtes vt
non minꝰ ꝓpter eoꝝ modū viuendi q̄ꝫ ꝓpter ver
bum· euangelica doctrina ꝓpagaretur· Et ideo
cum eris et baculi carencia ⁊ amictus ſingularita
te mittebanꝫ·Et iō ſubdit· Et ait ad illos·nihil
tuleritis in via· neq; virgam·neq; perā·neq; pe
cuniam·neq; duas tunicas habeatis· Cirillus·
Plima quidem p hoc conſtituebat· Primo q̄dem
in ſuſpectos reddens diſcipulos·ſecūdo ſeq̄ſtrās
eos a qualibet cura· vt totū ſtudiū adhiberent
verbo·Tercō docens eos ꝓpriam virtutē· Sed
forſan dicet aliquis cetera quidē habere racōnē
ſed; non habere peram in via·nec duas tunicas
nec baculum cuiꝰ rei cauſa p̄cipit·Volens ſcꝫ ex
citare eos in qualibet diligentia ·Et vt loquar
ex hominibus angelos faciet eos·dirimens a q̄li
bet cura vite vt vna ſola cura detineanꝫ doctrīne
Euſebiꝰ· Volens igiꝫ eos carere cupidine re
rum in ſolicitudibus vite ꝓteſtatus eſt hec·ſu=
mebat eīn experimentū fidei ⁊ animoſitatis eorū
qui habito in mādatis extreme vitā ducere pau
pertatis non effugiūt que iubentur·decebat eīn
eos q̄ddam cōmerciū facere· et recipientes ſalu=
bres virtutes recōpenſare obediencia mādatoꝝ
Et cū milites eos faceret regni dei·accingit eos
ad pugnam in hoſtes·monens colere paupertatē
Nullus eīn militans deo implicat ſe vite ſeclaris
negocijs· Ambro·Qualis ergo eſſe debeat qui
euāgelizat regnum dei·p̄ceptis euāgelicis deſi=
gnatur·hoc eſt vt ſubſidij ſecularis āminicula n̄
requirat·fideiq; totus inherens putet q̄ minus
iſta requirat·magis poſſe ſubpetere· Theo·
Sic eīn ipos medicos mittit q̄ neq; panes ipos
portare vult·nec aliquid aliud quibꝰ indigent
multi· Augꝰ·de con·euan·Vl' dn̄s hec poſſidē
diſcipulos ac ferre noluit·non q̄ neceſſaria non
ſint ſuſtentacōni huiꝰ vite· ſꝫ quia ſic eos mitte=
bat·vt eis hec deberi mōſtraret ab illis quibus
euangeliū credētibus annūciarent· vt ſic ſecuri
non poſſiderent ·neq; portarēt huic vite nccia·
nec magna nec minima· Ideo poſuit ſm̄ marcum·
nec virgam·oſtendens a fidelibꝰ ſuis om̄ia debe
ri miniſtris ſuis nulla ſuperflua reqrentibus· hāc
aūt poteſtatem virge nomine ſignificauit·cū di
ceret·ne q̄d tollerent in via niſi virgam tantum
Ambro·Poſſunt etiā qui volūt hoc ad eum de
ducere tractatum· vt ſpiritalem iſt in̄modo locus
iſte firmare videaꝫ affectum· qui velut indumen
tum q̄ddam videatur corporis exuiſſe·non ſolū
poteſtate reiecta ↄtemptiſq; diuicijs· ſꝫ etiā car
nis ipius illecebris abdicatis· Theophi·Quid=
dam etiā aplos non portare peram neq; baculū
aut duas tunicas ſic intelligūt·q̄ n̄ theſauriſent
Hoc eīn pera innuit congregās multa·neq; ſint
iracūdi et tribulati ſpūs q̄d ſiḡficat baculꝰ neq;
ſint ficti e duplici corde q̄d ſiḡficat tūica duplex
Ciril· Sed dicēt aliquis· Vnde eis neceſſaria
erūt·et ideo ſubdit·Et in quācunq; do·intra·ibi
ma·et inde ne exe·q̄ſi di· Sufficiat vobis diſcipu
loꝝ fructus qui recipiētes vobis ſpiritalia vos
ꝓcurabūt· Iuſſit aūt eos in vna domo manere ·
vt nec hoſpitem grauent eum ſcꝫ dimittēdo· nec
ipi guloſitatis et leuitatis ſuſpicōnem incurrāt
Ambro·Alienum nāq; a p̄dicatore regni cele
ſtis aſſerit curſitare p domos·et inuiolabilis ho=
ſpicij iura mutare·Sed vt hoſpicij gracia deferē
da cenſetur·ita etiam ſi non recipianꝫ excucien=
dū puluerem egrediendūq; de ciuitate mādatur
cū ſequiꝫ·Et quicunq; non rece·vos exe·de ciui·
illa etiam puluerē pedum ve·excu·in teſti·ſuper
illos· Beda ·Puluis excutiꝫ de pedibus apo
ſtoloꝝ in teſtimonīū laboris ſui q̄ ingreſſi ſunt
in ciuitatem et p̄dicacō aplica ad illos vſq; per=
uenerit· Siue excutiꝫ puluis cum nihil ab eis ac=
cipiant·nec ad victum quidē neceſſariū qui euā=
geliū ſpreuerūt· Criſ· Nam iprobabile valde
eſt ↄtemnentes ſmonem et patrēfamilias ſe fa/
mulis benignos oſtendere·vel bn̄dictiones eorū
exigere· Ambro·Vel mediocris et boni remu=
neracō docetur hoſpicij vt non ſolū pacem t̄bus
amꝰ hoſpitibus·veꝝ et ſiqua eos terrene obum
brat delicta leuitatis·receptis aplice p̄dicacōis
veſtigijs auferanꝫ· Beda· Qui vero perfidia
negligentia vl' etiā ſtudio verbū dei ↄtempnūt
hoꝝ vitanda ↄmunio eſt·excuciendus puluis pe
dum ne geſtis manibus pulueri ↄparandis men=
tis caſte veſtigium polluaꝫ· Euſe· Cum autem
p̄cinxiſſet dn̄s diſcipulos ſuos tanq̄m milites dei
diuinis virtutibus et ſapiencie monitis·mittens
eos iudeis vt doctores·et medicos ipſi ſcd̄m iſ p̄
cebant·Vnde ſequiꝫ·Egreſſi aūt circu·p caſtel·
euange·ſꝫ curantes vbiq; · q̄ſi doctores·quidem
euangelizantes· et quaſi medici preſtātes reme=
dia·et verba miraculis comprobantes·

Audiuit autem hero
des tetrarcha om̄ia
que fiebant ab eo·et
heſitabat·eo q̄ dice=
retur a quibuſdam ·
quia johannes ſurre=
xit a mortuis· A qui=
buſdam vero quia he
lias apparuit· ab a=
lijs aūt· quia ꝓpheta
vnus de antiquis ſur
rexit·Et ait herodes
johannem ego decol
laui· Quis autem eſt
iſte de quo audio ta
lia et querebat vide
re eum·

Criſ · Multo tranſ
acto tempore non a
principio percepit
herodes facta iheſu
vt pateat tibi tyrā
ni ſuperbia·vn̄ diciꝫ
Audiuit aūt herodeſ
te om̄ia que fi·ab eo
Theophi·Iſte he
rodes erat filius ma
gni herodis q̄ pue
ros interemit·ſed ille
quidē rex erat·iſte
aūt terrarcha·inq̄re
bat aūt de criſto q̄s
eſſet · Vnde ſequiꝫ·
Et heſitabat· Cri
ſoſtomꝰ·Peccatores ei
ſcientes et neſciētes
q̄n̄q; ſtrepitum per
timeſcūt· peccatum
autem nemine argu
ente hominē ꝓdit·
nemine accuſāte cō
dēpnat ·et timidum
et pigrū reddit delinq̄ntem·Cauſa aūt tioris po
niꝫ cōſeq̄nter cū diciꝫ· eo q̄ di·a qui·q: Jo·ſur·

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

a mor· a q̄ · ve· q̄r he· ap· ab alijs āt q̄r pro· vn9
de anti· ſurre· Teophi· Judei em̄ reſurrectōʒ
mortuoꝝ expectabāt in vita carnali et in om̄e ſ
ſacōmbus et potibus· ſʒ reſurgentes non erūt in
carnalibus actibus· Chriſ· Cū ergo audiſſet
herodes quibus iheſus vteret̄ miraculis ait· jo
hannem ego decollaui· qđ non erat oſtentacōis
verbum· ſed cōſolantis ſuū timorem et pſuaden-
tis anime pturbate recolere q̄ ipſe eum occidit
Et quia johannem decollauerat· ſubdit· Quis āt
iſte de quo au· ta· Theophi· q̄ſi diceret· Si jo
hannes eſt et a mortuis reſurrexit· videns eū co
gnoſcam· Vnde ſequit̄· Et que· vi· eum· Aug9·
de concor· euan· Lucas aūt hūc eundem narrādi
ordinem quē marcus tenens non cogit credi re-
rum geſtarum eundem ordinem fuiſſe· In his ec
verbis marcus atteſtatur ad hoc dūtaxat· q̄ a/
lij dixerint non herodes johannem a mortuis ſur
rexiſſe· ſʒ quia heſitantem cōmemorauit herodem
Intelligendum eſt autem poſt iſtam heſitacōeʒ
confirmaſſe in animo ſuo qđ ab alijs dicebat̄· cū
ait pueris ſuis ſicut mathe9 narrat· Hic ē jo͞hes
baptiſta ipſe ſurrexit a mortuis· aut ita ꝓnunci-
anda fuit h̄ v̄ba mathei vt heſitātē adhuc idicēt

Et reuerſi apl̄i narra
uerunt illi quecunqʒ
fecerunt· ⁊ aſſumptis
illis ſeceſſit ſeorſum i
locum deſertum quí
eſt betſaida · Quod
cuʒ cognouiſſent tur
be· ſecute ſunt illum·
et excepit illos et lo-
quebatur illis de re-
gno dei et eos qui cu
ra idigebāt ſanabat
Dies aūt ceperat de
clinare· ⁊ accedenteſ
xij· dixerunt illi · Di-
mitte turbas vt eun
tes in caſtella villaſ-
qʒ que circa ſunt di-
uertant et inueniant
eſcas· quia hic in lo
co deſerto ſum9· Ait
aūt ad illos· Vos da
te illis mādurare· at
illi dixerūt Non ſunt
nobis plus q̄ quinqʒ
panes et duo piſces·
ñ forte nos eam9 ⁊ e
mam9 in om̄e hanc

Aug9· de con· euā·
Mathe9 et marc9 ex
p̄cedenciū occaſiōe
narrant quēadmodū
ſit johanes ab hero
de occiſus· Lucas āt
qui iam longe ſupra
de paſſione johānis
narrauerat· poſtq̄m
cōmemorauit illā he
rodis heſitacōneʒ đ
domo quiſnam eſſet
cōtinuo ſubiūgit· Et
reuerſi apl̄i nar · illi
quecūqʒ fe· Beda
Non ſolum autē nar
rant que ipſi fecerūt
et docuerūt· ſʒ etiaʒ
que jo͞hes eis in do/
cendo occupatus ſit
paſſus· vel ſui vel e
iuſdem johānis ei di
ſcipuli renūciant ſic
matheus inſinuat·
Iſido· Quia vero
domin9 viros ſang/
num abhominat̄· et
cōmorantes cuʒ eis·
ſi a ꝓprijs criminibus
non diſcedāt poſt oc
ciſionem baptiſte de
ferens occiſores di-
ſceſſit· Vnde ſequit̄
Et aſſumpt is ilł ſe·
ſeor· in locū deſertū
qui eſt betſaida·
Beda· Eſt aūt bet
ſaida in galilea ciuis

turbam eſcas· Erant
aūt viri quaſi quinqʒ
milia· ait autez ad di
ſcipulos ſuos· Facite
illos diſcumbere per
cōuiuia quīquagenos
et ita fecerūt· ⁊ diſcū
bere fecerunt omnes
Acceptis autez quīn
qʒ panib us et duobʒ
piſcibus reſpexit i ce
lum· et benedixit illiſ
et fregit· ⁊ diſtribuit
diſcipulis ſuis vt po
nerent ante turbas
et manducauerūt om
nes et ſaturati ſunt·
Et ſublatum eſt qđ
ſuperfluit illis fragm̄
torum cophini xij·

tas andree et petri
et philippi apl̄orum
ꝓpe ſtagnū geneza-
reth· Non aūt timo-
re mortis hoc egit·
vt quidā arbitrant̄
ſed parcens inimiciſ
ſuis ne homicidio ho
micidiū iūgerent· ſicł
et oportunū ſue paſ
ſionis tempus expe
ctans· Chriſ· Nō
autem prius ſed re-
lato ſibi qđ acciđat
diſceſſit· manifeſtās
per ſingula carnis
veritatem Theo·
In deſertum autem
locum abijt dominus
quia operatur9 erat
miraculum panum ·
Ne quis diceret đ ci
uitate ꝓpe exiſtente
oblati ſunt panes·
Chriſ· Vel vadit
i deſertum lo· vt ne/
mo ſequeret̄ Sʒ nec
ſic plebs diſceſſit· ſed comitat̄ ipſum· Vñ ſequit̄·
Quod cum cognouiſſent turbe ſecute ſunt eum·
Cirillus· Hi quidem poſtulantes a demonib9
liberari· Hi vero languorum remocōnem· necnō
quos eius oblectabat doctrina illum attentiſſime
viſitabant· Beda· Ipſe autem vt potens piuſ
qʒ ſaluator excipiendo fatigatos· docēdo inſcios
ſanando egrotos· reficiendo ieiunos· q̄ntum deuo
cione credentium delectetur inſinuat Vnde ſequi
tur· Et excepit illos et loquebat̄ illis de regno
dei· et eos qui cura indigebant ſanabat The·
Vt addiſcas q̄ que ſm̄ nos eſt ſapientia diuidit̄
verbo et opere· et quod decet dicere operata· et
operari dicta· Reclinante aūt die diſcipuli iaʒ in
cipientes aliorum curam habere turbe miſerent̄
Vnde ſequitur· Dies autem ceperat declinare et
accedētes xij· dixerūt illi· Dimitte turbas vt eun
tes in caſtella villaſqʒ que circa ſunt diuertant ⁊
inue· eſcas· quia hic in loco deſerto ſumus· Ci-
ril· Sicut enim dictum eſt diuerſarum paſſionum
poſtulabat remedia· Et quia videbant diſcipuli
ſolo nutu poſſe perfici· qđ infirmi petebant· di-
cunt· dimitte eos· ne amplius anxientur· Aſpice
autem exuberantem manſuetudinem eius qui ro-
gatur· non enim illa tantum largitur que poſtu/
lant diſcipuli· ſed ſequentibus ipſum adicit bona
munifice dextre· mandans eis eſcas exhiberi· Vñ
ſequitur· Ait autem ad illos· Vos date ilł man-
du· Theophi· Non aūt hoc di· eorum rñſionem
ignorans ſed volens ipos inducere vt dicerēt q̄t
panes haberent· et ſic magnum oſtenderet̄ ex eo
rum confeſſione miraculum panum q̄ntitate au/
dita· Ciril· Sed qđ mādabatur intolerabile di/
ſcibulis erat· qui non habebāt penes ſe niſi q̄nqʒ
panes et duos piſces· Vnde ſeq̄tur· At illi dixert

Non ſunt nobis pluſq̄ꝫ q̄nq̄ꝫ panes et duo piſces· niſi forte eamus et ema·m omnem hāc tur·eſcas
Auguſtinus de concordancia euange· In qui/ bus quidem verbis lucas in vnam ſentenciam cō ſtrinxit reſponſionem philippi dicentis· Ducento rum denariorum panes non ſufficiunt eis vt vnꝰ quiſq̄ꝫ modicum quid accipiat·et reſponſionem andree di· Eſt puer vnus hic qui habet quinq̄ꝫ panes ordeaceos et duos piſces·vt narrat johes Quod eṁ ait·Non ſunt nobis plus q̄ꝫ q̄nq̄ꝫ paneſ et duo piſces· Ad andree retulit reſponſionem · Quod vero adiūxit niſi forte nos eamus et ema/ mus in omnem hanc turbam eſcas·Videtur ad re ſponſionem philippi pertinere·niſi ꝙ de ducētis denarijs tacuit· q̄mq̄ꝫ et in ipſius andree ſentēcia hoc poſſet intelligi·Cum enim dixiſſet·Eſt puer vnus hic qui habet quinq̄ꝫ panes ordeaceos et duos piſces adiunxit · Sed hec quid ſunt·inter tantos·hoc eſt differencie niſi forte nos eamus et emamꝰ in omnem hanc turbam eſcas·Ex qua va rietate verborum·rerum autem ſentenciarꝫ cō cordia ſatis apparet ſalubriter nos doceri· nihil querendum in verbis niſi loquentiū voluntatē cui demonſtrande inuigilare debent omnes veri/ dici narratores·cum de homine vel de angelo vl̕ de deo aliquid narrant· Cirillus·Vt autem ad huc ad magis ardua feratur miraculum·oſtendi tur non parua fuiſſe multitudo virorum·cum ſeq̄ tur·Erant autem viri fere quinq̄ꝫ milia·exceptis ſcilicet mulieribus atq̄ꝫ pueris vt alius euange/ liſta refert· Theophilus·Docꝫ autem dominꝰ ꝙ decet cum hoſpitamur aliquem reclinare ipm̄ et omnis conſolacōis participem facere·Vnde ſequitur·Ait autem ad diſcipulos·facite illos di ſcumbere per cōuiuia quinquagenos et ita fece/ runt·et diſcumbere fecerunt omnes· Auguſti· de concor·euange· Quod lucas hic dicit quinq̄/ genos iuſſos eſſe diſcumbere·Marcus vero quin quagenos et centenos· ideo non mouet·q2 vnus partem dixit·alter totum· Verum ſi alius de qn̄/ quagenis tantum cōmemoraret·alius de cētenis valde videretur eſſe contrariū·nec ſatis dinoſce retur vtrūq̄ꝫ dictum eſſe· vnum autem ab altero alterum ab altero eſſe cōmemoratum et tamē at tencius conſideratum inueniri debuiſſe quis non fateatur· Hoc ideo dixi· quia exiſtunt ſepe aliq̄ eiuſmodi que parum intendentibus temere iudi/ cantibus contraria videantur et non ſint Criſ· Et quia credendū erat criſtum veniſſe a patre fa cturus miraculum aſpexit in celum· vnde ſequit̄ Acceptis autem quinq̄ꝫ panibus et duobus piſci bus reſpexit in celum· Cirillus· Hoc etiam di ſpenſatiue pro nobis fecit·vt diſcamus ꝙ i prin cipio menſe cum frangere debemus panem·debe mus deo offerre et elicere ſuper ipſum benedicti onem ſupernam·Vnde ſequitur· Et benedixit et fregit et diſcipulis ſuis diſtribuit·vt ponerent ante turbas· Chriſoſtomus · Dat quidem eis per manus diſcipulorꝫ honorādo eos·et ne dent obliuioni iam peracto miraculo·non autem ex nō entibus facit eſcas ad paſcendum turbas vt ob/ turet os manichei aſſerentis alienā eſſe ab eo crea

turam·oſtendens ſe eſſe victualiū largitorem·et eū qui dixit·germinet terra· Multiplicat quoq̄ꝫ piſces ad ſignificandum ꝙ tam mari q̄ꝫ aride do/ minatur·Bene autem in languentibus ſpeciale p egit miraculum·agit et beneficiū generale alens omnes etiam non languentes·vnde ſequitur· Et manduca·om·et ſaturati ſunt· Grego·miſeriſ quibus nec celum fluebat manna nec tellus iuxta ſui naturam producens frumentum eorum ſatiſ/ faciebat egeſtati·ſed ineffabilibus horreis diui/ ne potencie beneficium affluebat· Panis para/ tur factus in manibus miniſtrantium·nec non per ſaturitatem edentium augmentatur· Eſum etiaꝫ piſcium eorum neceſſitati non miniſtrabat mare· ſed ille qui in mari piſcium genus inſeruit Am broſius·Non exiguo ſed multiplicato cibo popu lum liquet eſſe ſaciatuꝫ·videns incomp̄henſibili quodam rigatu inter diuidentium manus quas non fregerant multiplicare particulas·et inta/ cta frangentium digitis ſponte ſua fragmenta ſurripere· Cirillus· Nec vſq̄ꝫ adhuc tantum p/ uenit miraculum·ſed ſequitur· Et ſublatum eſt quod ſuperfluit eis fragmentorum cophini xij · vt hinc eſſet manifeſta certificacō ꝙ opus cari/ tatis in proximos vberem vendicat retribucōnē a deo· Theophilus·Et vt addiſceremus q̄ꝫtū hoſpitalitas poteſt et q̄ntum augentur noſtra cum indigentibus ſubuenimus· Chriſoſtomus Fecit autem ſuperabundare non panes·ſed fra/ gmenta·vt oſtendat illorum panum eſſe reliq̄as que tot facte ſunt·vt totidem eſſent cophini·q̄t et diſcipuli· Ambroſius·Miſtice autem poſtq̄ꝫ illa que eccleſie typum accepit fluxu curata ſan/ guinis·poſtea q̄ꝫ apl̄i ad euāgelizandū ſūt deſti/ nati·gr̄e celeſtis impti̕r alimentū·ſꝫ q̄bꝫ impciat̄ aduerte·n̄ ocioſ·n̄ in ciuitate·q̄ſi i ſinagoga·vl̕ ſe culari dignitate reſidēribꝫ ſꝫ int̕ deſ̕ta q̄rentibus criſtū· Beda·Qui delicta iudea q̄ ꝓpꝫ c.e ſibi n̄ credēdo caput abſtulerat·in deſ̕to eccl̄ie q̄ viruꝫ nō hēbat·v̕bi pabula largit̄·Petentē v̕o deſer ta gentiū criſtū mlr̄e fideliū caterue relictis mē bris p̄ſce ꝯuerſacōis et varioꝝ dogmatū ſequū tur· Amb·Qui aūt faſtidiūt ipi excipiūt̄ a xp̄o et cū ipis loquit̄ dei v̕bū·n̄ de ſecl̕aribꝫ·ſꝫ de re gno·Et qui corꝑalis gerūt vlcera paſſionis his medicinā ſuam libenter indulget·Vbiq̄ꝫ aūt mi/ ſterij ordo ſeruat̄·vt prius ꝑ remiſſionē pc̄orū vulneribꝫ medicina tribuat̄·poſtea alimonia mē/ ſe celeſtis exuberet· Beda·Die aūt declinante turbam reficit·id eſt fine ſeculoꝝ appropinq̄nte Vel cū ſol iuſticie ꝓ nobis occubuit· Ambroſi· q̄ꝫq̄ꝫ nondū validioribus hec turba reficiatur ali/ mentis·Primū eṁ in modum lactis q̄nq̄ꝫ ſunt pa nes·ſcd̄m vij·terciū ipm̄ corpus criſti eſt eſca ſo/ lidior·Siquis autē petē cibum veret̄·ipſe reli/ ctis ſuis cibus feſtinet ad dei verbū·Dū āt aliq̄s audire incipit dei v̕bꝫ incipit eſurire·Incipiūt apl̄i eſurientē vidē etſi illi adhuc nō itelligāt q̄d eſuriant intellexit criſtus·ſcit ꝙ nō ſecularem ci/ bum eſuriant·ſed cibum criſti· Nodum ei itellexe rant apl̄i cibū credentes nō eſſe venalē·Nouerat criſtꝰ nos pociꝰ eſſe redimēdos·ſuas v̕o epulas

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

eſſe gratuitas Bed· Nondū aūt erāt apl̄is niſi
quinqȝ panes moyſaice legis· et duo piſces vtri
uſqȝ teſtamenti· que in abdito miſterioꝝ laten=
ciū quaſi aquis abiſſi tegebanť· Quia vero qnqȝ
ſūt exterioris hominis ſenſus· quinqȝ milia viri
dn̄m ſequuti· deſignant eos qui in ſeculari adhuc
habitu poſiti exterioribȝ que poſſident bene vti
nouerunt· Qui quīqȝ panibȝ aluntur qꝛ tales ne=
ceſſe eſt legalibȝ adhuc p̄ceptis inſtrui ·Nam q̄
mundo ad integrum renūciant euangelica refe=
ctione ſublimes ſunt· Diuerſi aūt conuiuantium di=
ſcubitꝰ deſignant diuerſos p orbeȝ terraꝝ eccle
ſiarum conuentus· qui vnam catholicam faciūt·
Ambro· Hic vero panis quem frangit ihesꝰ mi
ſtice quidem dei verbū eſt et ſermo de criſto· q̄
cum diuidiť augetur· de paucis enim ſmonibus·
populis redundanteȝ alimoniam miſtrauit· De=
dit ſmones nobis velut panes qui noſtro duȝ li=
bantur ore geminantur· Beda· Turbis auteȝ
eſurientibus ſaluator non noua creat cibaria· ſed
acceptis his que habuerūt diſcipuli· benedicit·
quia veniens in carne· non alia q̄ȝ p̄dicta ſunt p̄
dicat· ſed ꝓphecie dicta miſterijs gracie grauida
demonſtrat· reſpicit in celum· vt illuc dirigēdaȝ
mentis aciem ibi lucem ſcie doceat eſſe querendā
frangit et ante turbas ponenda diſtribuit diſci
pulis· quia legis et ꝓphecie ſacram eis vt p mun
dum p̄dicent patefecit· Ambro· Non ocioſe āt
que turbe ſuperfuit a diſcipulis colligunť· qꝛ ea
que diuina ſunt apud electos facilius poſſis q̄ꝫ a=
pud ꝑplos repire· Beatus ille qui poteſt colligē
que etiam doctis ſuperſūt· Qua rōne aūt cophi=
nos criſtus xij· impleuit· niſi vt illud ꝑpl̄i iudaici
ſolueret· q̄a manus eius in cophino ſuierūt· hic
eſt ꝑplus qui ante lutum in cophinis colligebat
ſed iam per crucem criſti vite celeſtis operatur
alimoniam· nec paucorum hoc munus ſed oīm eſt
Nam per xij· cophinos tanq̄ꝫ tribuum ſingularū
fidei firmamentū redundat· Beda· Vel per co
phinos xij· apl̄i figuranť· et omnes ſequentes do
ctores· Foris quidem hominibȝ deſpecti· ſȝ intus
ſalutaris cibi reliquijs cumulati·

**Et factum eſt cum ſo
lus eſſet orans· erant
cum illo et diſcipuli·
et interrogauit illos
dicens· Quem me di
cunt eſſe turbe· At il
li reſponderūt· et di=
xerunt johannē bap=
tiſtam· alij aūt heliaȝ
Alij quia ꝓpheta vnꝰ
de prioribus ſurrexit
Dixit autem illis· voſ
autem quem me eſſe
dicitis· reſpōdens ſi=
mon petrus dixit· cri
ſtum dei· At ille icre
pans eos precepit ne
cui dicerent· hec di=
cens· quia oportet fi
lium hominis multa
pati· et reprobari a ſe
nioribus et a princi=
pibus ſacerdotum et
ſcribis ⁊ occidi· ⁊ ter
cia die reſurgere·**

Ciril· Sequeſtratꝰ
a populis dn̄s et ſe
orſum poſitus vaca
bat oracōnibꝰ· Vn̄
diciť· Et factum eſt
cum ſolus eſſeȝ orans
erant cū illo et diſci
puli · formam enim
in hoc ſeipſū conſti=
tuebat · docens diſci
pulos artem facileȝ
doctrinalū dogma=
tum· Reor em̄ opor
tere ꝑploꝝ antiſti=
tes etiam meritis p̄
eſſe ſubditis ſuis in
rebus neceſſarijs iu
giter conuerſantes et
illa tractantes q̄bꝰ
deus placatur Bed·
Aderāt aūt diſcipu
li dn̄o ſed ipſe p̄tem
ſolus orauit· qꝛ poſ
ſunt ſancti domino
fidei amoriſqȝ ſocie=
tate coniungi· vbiqȝ
ſolus obſecrat· quia
dei conſiliū humana
vota non capiūt nec
quiſq̄ȝ poteſt in iio=
rum p̄ticeps eſſe cū
criſto· Ciril· Pote
rat aūt oracōnis ne
gociū turbare diſci=
pulos· Videbant eū
humanitus orare ·
quem olim viderāt autoritate diuina pagentem
miracula· Vt igitur huiꝰ ꝓpelleret turbacōnem
eos interrogat· non qꝛ neſciret ab exterioribus
ſibi collata precomia· ſȝ vt eos a plurium opione
auferret· et rectam fidē eis īſereret· vnde ſeq̄ť·
Et interrogauit illos dicens· quem me dicūt eſſe
turbe· Beda· Pulcre dn̄s fidem diſcipulorum
exploraturꝰ prius turbarum ſentenciā int̄rogat
ne illoꝝ confeſſio· non veritatis agnicōne ꝓba
ta· ſed vulgi videatur opinione formata· nec cō
perta credere· ſed inſtar herodis de auditis heſi
tare putentur· Augꝰ· de con· euan· Poteſt āt
illud mouere q̄ꝫ lucas dn̄m interrogaſſe diſcipu=
los ſuos quem illū dicerent homines· tunc dixit
cum eſſet ſolus orans et adeſſent etiā ipi· Porro
aūt Marcus in via dicit illos hoc ab eodem inter
rogatos· ſȝ hoc eum mouet· qꝛ nunq̄ꝫ orauit i via·
Ambro· Non eſt autē ocioſa turbe opinio quā
diſcipuli reſpondent· cū ſubdiť· At illi rn̄derūt
et dixerūt johannem baptiſtam quē decollatum
ſciebant· alij aūt heliam quem venturꝫ putabāt·
Alij aūt qꝛ ꝓpheta vnus de p̄oribus ſurrexit· ſed
hoc querere alterius prudencie eſt· Nam ſi paulo
apl̄o ſatis eſt nihil ſcire niſi criſtum ihesū ⁊ hūc
crucifixum· quid amplius nihil deſideranduȝ eſt
ſcire q̄ꝫ criſtum· Cirillus· Vide autem interro=
gacōnis elegantiam· Dirigit eī omnes eos ad ex
trinſecas laudes· vt eis vniuerſ veraȝ opinionē
generet· Vnde cū dixiſſent diſcipuli plebis opio
nem eoꝝ ſentenciā interrogat· cum ſubditur· Di
cit aūt illis· Vos aūt quē me eſſe dicitis· O q̄ꝫ pre
cipuū illud vos· Excipit eos ab alijs vt eorū vi=
tent opiniones· q̄ſi diceret· vos qui cenſura mea
vocati eſtis ad apl̄atuȝ· teſtes miraculoꝝ meoꝝ
quē me eſſe dicitis· Preuenit aūt petrus ceteros
ſitqȝ os tociꝰ collegij· eructatqȝ diuini amoris e
loquia· ꝓfertqȝ fidei cōfeſſionem· cum diciť· Re
ſpondens aūt petrus dixit xp̄m dei· Non ait ſim
pliciter eum eſſe criſtum dei· ſed magis cum arti
culo· Vnde in greco habetur ton criſton· Nā plu
res diuinitꝰ vncti· diuerſimode vocati ſūt criſti·
Quidam enim vncti fuerunt in reges· quidam in
ꝓphetas· Nos aūt p criſtuȝ ſancto puncti ſpiritu
nomen obtinuimꝰ criſti· ſed vnus ſolus eſt q̄ eſt
criſtus dei et patris quaſi ipſo ſolo ꝓpriuȝ hn̄te
patrem qui in celis eſt· et ſic lucas cōcordat q̄dē

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

in ſentencijs cum matheo qui narrauit petrum
dixiſſe· Tu es criſtꝰ filius dei viui ·ſed vtens bre
uiloquio ait eum dixiſſe criſtum dei· Ambro·
In vno enim hoc nomine et diuinitatis et incar
nacōnis expreſſio ⁊ fides eſt paſſionis· Comple
xus eſt itaqꝫ omnia qui et naturā et nomen expſ
ſit· in quo ſūma virtutum eſt· Ciril· Sed notā
dum ꝙ vnum ꝯfeſſus eſt eſſe criſtū prudētiſſimꝰ
petrꝰ· ꝯtra ꝓſumētes emanuelē in duos criſtos
diuidere· Neqꝫ eīn ſciſſitatus eſt eos dicēs· quem
dicūt homines eſſe diuinū verbum· ſꝫ filiuꝫ hoīs
quem petrꝰ confeſſus eſt eſſe filium dei· In hoc
ergo admirandꝰ eſt et dignus factus tam preci
puis honoribꝰ· qꝛ quē admiratꝰ eſt in forma no
ſtra hunc credidit eſſe criſtum patris ſcꝫ homieꝫ
factum verbum qđ proceſſit de patris ſubſtācia

Ambro· Dn̄s autem ihesus criſtus predicari ſe
primo noluit· ne vllus ſt repitus naſceretᷣ· Vnde
ſequitᷣ· At ille increpans eos ꝑcepit ne cui dice-
rent· Multis ex cauſis iubet tacere diſcipꝉos ·vt
fallat principem mundi· vt declinet iactantiam·
doceat humilitatem ꝗ criſtus noluit gloriari· et
tu qui ignobilis natus es gloriaris· Simul ne ru
des et imꝑfecti adhuc diſcipuli maxime ꝑdicacō
nis mollibꝫ opprimanᷣ· Prohibenᷣ ergo euāge-
lizare eum dei filiū· vt euangelizarēt poſtea cru-
cifixum· Criſ· Oportune etiā dn̄s tunc vetuit
nulli dicere ꝙ ipſe eſſet criſtus· ꝗtinus ſublatis
de medio ſcandalis et crucis ꝯſumato patibulo·
hitualiter imꝑmeretᷣ audientiū menti cōueniens
de eo opinio· Nam radicatū ſemel et poſtmodum
euulſum vix vnꝗ denuo inſitum retinebitᷣ· Quod
aūt ſemel inſitum pſeuerat imobile de facili cōcre
ſcit· Nam ſi petrus ex ſolo auditu ſcandalizatꝰ eſt
quid ꝗ ꝑples paterenᷣ· cū audiſſent filium dī ec-
luderent autem crucifixum et cōſputum Ciril·
Oportebat ergo diſcipulos eum vbiqꝫ terrarum
ꝑdicare· hoc eīn erat opus electorum ab eo ad a-
poſtolatꝰ officiū· Sed vt ſacra ſcriptura teſtaᷣ
tempus eſt vniuiqꝫ rei· Dicebat ei vt crux ⁊ re-
ſurrectio impleretᷣ· et ſic ſeqretur apꝉorum pre-
dicacō· Vnde ſequitᷣ· Hec dicens quia oportꝫ fi-
liū hoīs multa pati et reprobari a ſenio· et prin
cipibꝫ ſacerdotū et ſcribis et occidi· et tercia die
reſurgere· Ambro· Fortaſſe qꝛ ſciebat dominꝰ
difficile paſſionis et reſurrectōnis miſteriū etiā
diſcipulos credituros· ipſe voluit eſſe ſue paſſio
nis et reſurrectionis aſſertor·

Dicebat aūt ad oēs
Siquis vult poſt me
venire abneget ſemꝫ
ipſum· ⁊ tollat crucē
ſuam quotidie et ſeq̄
tur me· Qui enim vo
luerit animā ſuam ſal
uam facere· perdet il
am· naꝫ qui perdidit
animam ſuam ꝓpter

Ciril· Cum magna-
nimi ſtrēnuos in ar-
mis ad audaciā pro-
uocant· non ſolū eis
honores pollicendo
victorie· ſed etiā ip
ſum pati generoſuꝫ
eſſe fatentes· tᷓe ꝗd
videmꝰ docere dn̄m
ihesum criſtum· Pre
dixerat eīn apꝉis ꝙ
oporteret euꝫ ꝑpeti
iudeorꝝ calūnias oc-
cidi· et tercia die re-

me· ſaluam faciet illā
Quid enim proficit
homi· ſi lucretur vni
uerſum mundum ſeip
ſum autem ꝑdat· et d̄
trimentum ſui faciat
Nam qui me erubue
rit et ſermones meos
hunc filius hominis
erubeſcet cum vene
rit in maieſtate ſua ⁊
patris et ſanctorum
angelorum· Dico āt
vobis vere· ſunt aliq̄
hic ſtantes qui non
guſtabunt mortem·
donec videāt reg· dī

ſurgere· Ne igitᷣ pu
tarent criſtum ꝗdeꝫ
paſſurum pſecucōeſ
pro vita mundi ·eis
vero liceret lentam
vitam ducere· oſten
dit neceſſario ꝙ per
equa certamina gra
di decet cupientes e
ius gloriam obtinē·
vnde dicitᷣ· Dicebat
aūt ad omnes· Be
da· Pulcre poſuit
ad omnes qui ſupio
ra que ad fidem dn̄i
ce natitatis vel paſ
ſionis ꝑtinent cū ſo
lis diſcipulis ſeorſū
egit· Criſ· Cum
aūt ſaluator ſit piꝰ
et benignus· nullum
inuitum aut coactuꝫ
habere vult famulū
ſed ſpontaneos ⁊ ꝗ
cias agentes ei ꝓ famulatu· Et ideo nemīnem co
gendo aut neceſſitatē imponendo· ſꝫ perſuadēdo
et benefaciendo vniuerſos volentes attrahit· di
cens· Siquis vult· Baſi· Vitam autem ꝓpriam
in formam optime ꝯuerſacōnis tradidit volenti
bus ei obedire· cū dicit· poſt me venire· non obſe
cucōnem corporalem inſinuans· eſſet eīn in omi-
bus impoſſibilis domino iam in celis exiſtente· ſꝫ
debitam ꝯuerſacōnis ꝓ poſſe imitacōnē· Beda
Niſi autem quis a ſemetipſo deficiat ad eum qui
ſupra ipſum eſt non appropinquat· Vnde dicitᷣ·
Abneget ſemetipſum· Baſi· Abnegacō ꝗdem
ſuiipſiꝰ eſt tōlis ꝑteritorꝝ obliuio· et receſſus a
ꝓprijs volūtatibꝫ· Orige· Abnegat etiā aliq̄s
ſeipm̄ dum vitam prius in malicia conſuetaꝫ alte
racōne debita cōmutat· puta qui dudum in la-
ſciuia vixerat· abnegat ſemetipſū laſciuū cuꝫ ſit
caſtus· et ſiliter abſtinentia cuiꝯlibet criminis ſui
ipſiꝰ abnegacō eſt· Baſi· Appetitus autē mor
tis tolerāde ꝓ criſto et mortificacō mēbrorum
que ſūt ſuper terrā· et viriliter diſponi ad omne
ꝑiculum ſuſtinendū ꝓ criſto· et non affici quenꝗ
ad vitam ꝑn̄tem hoc eſt tollere crucem ſuaꝫ· Vn̄
ſubditᷣ· Et tollat crucem ſuam quotidie· Theo·
Crucem hic dicit· mortem exprobrabilē inuens·
ꝙſiquis vult criſtum ſequi· non debet effugere
ꝓpter ipſū etiam exprobrabilē mortē· Greg·
in omē· Duobus etiā modis crux tollitᷣ· dum aut
per abſtinentiā affligitur corpꝰ· aut ꝑ cōpaſſio
nem afficitᷣ animꝰ· Grecꝰ· Recte aūt cōiungit
hec duo· abneget ſemetipſū et tollat crucē ſuaꝫ·
Sicut eīn qui ꝑatus eſt aſcendere crucem ſumit
in mente ſua mortis intencōnem· ſicqꝫ vadit vt n̄
eſtimans amplius hanc vitam ꝑticipare· ita qui
ſequi vult dn̄m· ꝑmo debet abnegare ſeipſū· et
ſic tollere crucem vt eius voluntas ſit prompta
ad omnem miſeriam ſuſtinendam· Baſi· In hoc
igitur cōſiſtit ꝑfectio vt īpoſſibiliter ſe habeat

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ſm affectum etiam ad ipſum viuere· et habeat in
promptu mortis reſponſum vt nequaq̄ī ſeipſo
confidat·· Sumit aūt exordiū ꝑfectio ab exterio-
rum alienacōne· puta poſſeſſionū vel inanis glo
rie· vel preciſe affectionis inutiliū rerꝫ· Beda·
Predictam igitur crucem et q̄tidie tollere ꝛ ea
ſumpta dn̄m ſequi iubemur qui crucem ꝓpriā ba
iulauit· vnde ſequit̄· Et ſequat̄ me· Origenes·
Hui⁹ aūt cauſam aſſignat ſubdens· Qui em̄ vo-
luerit animā ſuā ſaluam facere perdet illā id eſt
qui vult ſm vitam preſentē viuere· et ꝓpriā aīaꝫ
in ſenſibilibꝫ ꝯſuare· hic em̄ perdet non ducens
eam ad terminos beatitudis· Econtrario autem
ſubdit· Nam qui ꝑdiderit animā ſuam ꝓpter me·
ſaluam faciet illam id eſt qui negligit ſenſibilia
intuitu veritatis· exponens ſe morti· hic tanq̄m
animā perdens ꝓ criſto eam poci⁹ ſaluabit· ita-
qꝫ ſi animā ſaluari beatum eſt· relatum ad eam q̄
eſt in deo ſalutem· debet eſſe et q̄dam bona ꝑdi-
cio anime q̄ fit intuitu criſti· Videt̄ etiam mihi ꝑ
ſimile ei qd̄ eſt abnegare ſeipm̄ ſm predicta dicē
ꝑdere quēlibet ꝓpriam aīam peccatricem· vt ſu-
mat eam que ꝑ virtutem ſaluatur· Ciril· q̄ āt
incōparabiliter exerciciū pacis criſti· ſup et delici-
as et p̄cioſa mundi inſinuat ſubdēs· Quid ꝓficit
homi· ſi lucretur vniuerſū mundū· ſeipm̄ autem
perdat ꝛ detrimentū ſui faciat· q̄ͥ di· Cum aliq̄s
aſpiciens p̄ſentem dulcedinē aut vtilitatē· renu-
it quidem pati· eligit autē ſplendide viuere· ſi
ſit opulent⁹· qd̄ inde ſibi cōmodum erit cū perdi-
derit animā· Tranſit em̄ hui⁹ mundi figura· et
amena velut vmbra diſcedunt· non em̄ ꝓderunt
theſauri impietatis· eripit autē a morte iuſticia·
Grego· in ome· Quia ergo ſancta eccl̄ia habꝫ
aliud tempus ꝑſecucōnis atqꝫ aliud pacis dn̄s
vtraqꝫ tempora deſignauit in p̄ceptis· Nam per
ſecutōnis tempore ponenda eſt anima· qd̄ ſigni
ficauit dicens· Qui ꝑdiderit animā· pacis autem
tempore ea que amplius dominari poſſunt· fran
genda ſūt deſideria terrena· qd̄ ſignificauit di-
cens· quid proficit homi· Plerūqꝫ aūt labentia
cūcta deſpicim⁹· ſꝫ tamen adhuc humane verecū
die vſu ꝑpedimur· vt rectitudinē quā ſuamus
in mente nondum exprimere valeamus in voce·
Sed huic quidem vulneri ꝯgruū dn̄s ſubiungit
medicamentū dicens· Nam q̄ me erubuerit et me
os ſmones hūc filius homis erubeſcet· Theo·
Erubeſcit criſtum qui dicit· nūquid credam cru-
cifixo· ſꝫ et ſermones eius erubeſcit· qui euangelij
ruditatem ꝯtemnit· Qd̄ aūt hunc dn̄s erubeſcet
in regno ſuo· tale eſt· ſicut ſi aliquis paterfami-
lias habens ſuū prauū· erubeſcat eum nominare
Ciril· Incutit aūt eis timorem dicens ſe celit⁹
deſcenſurū· non in priſtina humilitate et menſu
ra ꝓporcōnabili nobis· ſed in gloria patris mini
ſtrantibꝫ angelis· Sequit̄ em̄· Cū venerit in ma
ieſtate ſua et patris et ſanctorꝫ angelorꝫ· Peſſi
mū igit̄ et damnoſum notari inimicicia et operis
inercia q̄n tantus iudex deſcenderit· agminibus
circūſtantibus angelorꝫ· Hinc aūt percipias q̄
carne ſumpta et ſanguine fili⁹ non min⁹ eſt de⁹
q̄ ſe pollicet̄ in maieſtate dei patris venturum·
Et q̄ ei tanq̄ iudici omniū miſtrabūt angeli· qui
factus eſt homo ſimilis nobis· Ambro· Semp
aūt dn̄s ſicut exigit ad premia futura virtutum·
atqꝫ vtilem ſeculariū rerum docet eſſe ꝯtemptū·
ita etiam infirmitatē mentis humane preſentiū
renumeracōne ſuſtentat· Ardu⁹ ū quippe ē crucem
tollere et animā ꝑiculis morti corpus offerre·
Negare quid ſis cum velis eſſe qd̄ non ſis· raroqꝫ
q̄uis excelſa virtus futuris ꝯmutat preſentia ſꝫ
bonus magiſter ne quis deſperacōne frangatur
aut tedio· ꝯtinuo ſe videndū fidelibꝫ pollicetur
dicens· Dico aūt vobis vere· ſūt aliqui hic ſtan
tes qui non guſtabūt mortem· donec videant re-
gnum dei· Theophi· id eſt gloriam in q̄ iuſti
erunt· hoc aūt dixit de tranſfiguracōne q̄ forma
erat future glorie· acſi diceret· ſūt aliqui hͨ ſtan-
tes ſcꝫ petrus· iacobus et iohannes qui nō attin
gent mortem· donec in tempore tranſfiguracōis
videāt in qua gloria erūt qui me ꝯfitent̄· Gre
go· in ome· Vel regnum dei hoc loco p̄ns eccl̄ia
vocat̄· et quidā ex diſcipulis vſqꝫ a deo in corꝑe
victuri erāt vt eccleſiam dei ꝯſtructaꝫ ꝯſpicerēt
et contra mundi hui⁹ gloriam erectam· Amb·
Itaqꝫ ſi et nos volumus mortem non timere· ſte-
mus vbi criſtus eſt· ſoli enim non queūt guſtare
mortem· qui ſtare poſſunt cum criſto· in q̄ licet
ex verbi ipſi⁹ qualitate ꝑpendere· nec tenuem q̄-
dem ſenſum mortis habituros· qui criſti videan
tur meruiſſe conſorcia· certe mors corporis libā
do guſtetur· vita anime poſſidendo teneat̄· Non
enim hic mors corporis· ſed anime denegatur·

Factum eſt aūt poſt
hec verba fere dies
octo· et aſſumpſit pe
trum et iacobum ꝛ io
hannem· et aſcendit
in montem vt oraret
Et facta eſt dum ora
ret ſpecies eius alte
ra· et veſtitus eius al
bus refulgens· Et ec
ce duo viri loqueban
tur cuꝫ illo· Erāt aūt
moyſes et helyas viſi
in maieſtate et dice
bant exceſſum ei⁹ q̄ꝫ
completurus erat in
hieruſalem·

Euſe· Cum dn̄s diſci
pulis ſuis ſcd̄e appa-
ritōnis ſue promul
gauerit ingens mi-
ſteriū ne ſolis verb̄
credere viderentur
ꝓcedit ad opa oſtē
dens eis occulata fi
de imaginem regni
ſui· Vnde dicit̄· Fc̄m
eſt aūt poſt hec ver
ba fere dies octo et
aſ· pe· et iaco· et io·
et aſcen· in mon· vt
ora· Damaſ· Ma-
the⁹ quidem et mar
cus ſexto die poſt fa
ctam ꝓmiſſionem di
ſcipulis· Lucas autē
poſt octauū dicit ce
lebratam fuiſſe trāſ
figuracōneꝫ· nec eſt
diſſonantia in dictis
ſed q̄ ſex numeraue
runt demptis extre
mis primo dico ꝛ vltimo quo pollicitus eſt· et
quo fecit medios computauerunt· At qui octo
cōnumerauit· vtrūqꝫ predictorum computauit·
Sed cur non omnes· ſed aliqui vocati ſūt ad hāc
viſionem· Vnus quidem erat qui ſolus indign⁹
erat diuinitatis viſione ſcilicet iudas ſm illud

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Tollatur impius ne videat gloriã dei· Si ſolus
ergo eſſet omiſſus tanꝗ̃ inuidus ad maiorẽ eſſet
maliciam ꝓuocatus· Proinde proditori tollit ꝓ
dicõis occaſionẽ cum dimiſit inferius reliquam
apl'oꝝ congeriem· Aſſumpſit aũt tres vt in duo
bus vel tribus ſtet omne verbum· petrũ quidez
aſſumpſit· volens teſtimoniũ qđ teſtatus fuerat
ei oſtendẽ· p patris teſtimoniũ confirmari· ꝛ q̃ſi
p̄ſidem futurum toci9 eccleſie· ſʒ jacobuʒ aſſumpt
ſit tanꝗ̃ morituꝝ ꝓ criſto ante omnes diſcipl'os
johannẽ vero tanꝗ̃ theologie puriſſimũ organũ
vt viſa gloria filij que non ſubiacet tempori· re
ſonet illud· In principio erat verbum. Ambro·
Vel petrus aſcendit qui claues regni celoꝝ acce
pit· johannes cui omittiẽ mater· jacob9 qui pri
mus ſolũ ſacerdotale conſcẽdit· Theophilus·
Vel aſſumit hos tanꝗ̃ hanc rem celare potentes
et nulli alij reuelare· Aſcendit aũt in montem vt
oraret docens nos ſolitarios· et aſcendentes ora
re ad nihil terrenorum declinantes. Damaſce·
Aliter tamen orant ſui· aliter orabat dñs· Nam
ſui orantis oracõ eſt p intellect9 aſcenſũ ad deũ
ſed ſacer intellectus criſti qui ſm hipoſtaſim do
minus erat· manuducens nos ad aſcenſũ· quo per
oracõnem ad deũ aſcendiẽ et docens ꝙ aduerſa
ri9 dei non eſt· ſʒ tanꝗ̃ principiũ veneratur geni
torem· qñetiam alliciens tirannũ explorantem ſi
deus eſſet· qđ miraculoꝝ virtus p̄dicabat quaſi
ſub quadam eſca hamũ otegeret· vt qui ſpe deifi
cacõis amauerat hominẽ· corpus amictu decen
ter amareẽ· Vnde ſequiẽ· Et facta eſt dũ oraret
ſpecies vultus eius altera· Ciril· Non tanꝗ̃ cor
pore humanã formam mutante· ſʒ quadã ſplẽdi
da gloria ſupueniente· Dam· Videns aũt dia
bolus oracõibʒ refulgentẽ recordat9 eſt moyſi
cui9 glorificata eſt facies· ſʒ moyſes quidem glo
rificaẽ extrinſec9 adueniẽte gloria· dñs autez ex
innato glorie diuine fulgore Cũ em̄ ſm hipoſta
ſis vnionẽ vna et eadem ſit gloria verbi ꝛ carniſ
trãſfiguraẽ· non quaſi accipiens qđ non erat ſed
qđ erat manifeſtans diſcipulis· Vnde ſm math·
diciẽ· ꝙ transfiguratus eſt coram eis· et ꝙ facies
eius refulſit vt ſol· Qđ em̄ eſt inſenſibilibʒ ſol· ſʒ
intelligibilibʒ deus· Et ſicut ſol qui eſt lucis fõs
de facili videri non poteſt· lux aũt eius ex eo ꝙ ad
terram puenit aſpicitur· ſic facies criſti in tenſi9
refulget vt ſol veſtimenta eius dealbanẽ· Vnde
ſequiẽ Et veſtitus eius albus refulgens· illuſtra
tus ſcʒ per diuine lucis participacõnem· His ãt
ita ſe habentib9 vt vnus oſtendereẽ dñs noui et
veteris teſtamenti· et hereticoꝝ ora obturentur
et fides fiat reſurrectõis· necnon qui transfigu
rabaẽ viuoꝝ et mortuoꝝ dñs credereẽ· moyſes
et helyas tanꝗ̃ famuli aſſiſtunt dño in gloria· vñ
ſequiẽ· Ecce duo viri loqͣbantur cũ illo· erãt aũt
moyſes et helias viſi in maieſtate· Oportebat eiʒ
vt videntes oſeruoꝝ gloriam et fiduciam mira
renẽ quidem pium dñicum deſcenſũ· zelarent vo
eos qui prius laborauerãt viſuri amenitatẽ futu
roꝝ bonoꝝ· et magis fortificarenẽ in laboribus
Nam qui laborum nouerit emolumẽta labores fa
cilius tollerabit. Chriſ· Aliter quoqʒ quoniã

vulgus aſſerebat eum eſſe heliam vel hieremiam
vt diſcernereẽ inter dominũ et famulos· ꝛ vt pa
teat eum non eſſe aduerſariũ dei et legis trãſgreſ
ſorem· eos ſibi aſſiſtentes monſtrauit· Non enim
legiſlator moyſes ꝛ qui pro gloria diuina zelat9
eſt helias aſtitiſſent ei· ſʒ et ꝓpter virtutes viro
rum demõſtrandas· Nam vterqʒ ꝓ mandatis diui
nis q̃pl'ies ſe morti expoſuerat· Volebat etiã di
ſcipulos eos imitari in regimine ꝓpl'i vt fierẽt mi
tes ſicut moyſes· et zelantes ſicut helias· Induẽ
etiam eos vt oſtendat crucis gloriã ad oſolãdũ
petrũ et alios paſſionẽ timentes· vnde ſequitur·
Et dicebãt exceſſum eius quẽ completurus erat
in hierl'm· Ciril· Videlicʒ miſteriũ diſpenſatio
nis in carne· necnon ſalutiferã paſſionem opletã
in venerabili cruce· Ambro Miſtice autẽ poſt
verba p̄dicta transfiguracõ criſti oſtendiẽ· qm̄
is qui verba criſti audit et credit· reſurrectõis
gloriam videbit· Octaua em̄ die facta eſt reſurre
ctio· vnde et pleriqʒ pſalmi ꝓ octaua ſcribuntur
aut forte vt oſtenderet nobis qđ dixerat ꝙ is q̇
ꝓpter dei verbum pdiderit animã ſuã ſaluam fa
ciet eam· quoniã ꝓmiſſa ſua in reſurrectõne reſti
tuet· Beda· Nam ſicut ipſe poſt ſeptimã ſabba
ti qua in ſepulcro q̇euerat· a mortuis reſurrexit
et nos poſt vj· ſeculi etates et ſeptimaʒ quietis
animaꝝ· que interim in alia vita geritur· quaſi
octaua etate reſurgem9· Ambro· Sed mathe9
et marcus poſt dies vj· aſſumptos hoc eſſe cõme
morarũt ꝺ quo poſſemus dicere ꝙ poſt ſex milia
ãnorum· mille em̄ ãni in conſpectu dei tanꝗ̃ dies
vna· Sed pl'es q̃ ſex milia oputanẽ anni· et ma
luim9 ſex dies per ſimbolum intelligere ꝙ vj· die
bus mundi opera ſũt creata· vt per temp9 opa·
et per opera mundũ intelligam9· Et ideo mundi
temporibʒ impletis· reſurrectio futura monſtraẽ
aut quia is qui ſupra mundũ aſcenderit· et huius
poſt ſeculi momenta trãſcẽderit· velut i ſublimi
locatus· future reſurrectõis fructus expectabit
in eternum· Beda· Vnde in montem oraturus
et transfiguratur9 aſcendit· vt oſtendat eos qui
fructum reſurrectõis expectãt· et regem i deco
re ſuo videre deſiderãt· mentem excelſis habita
re et otinuis precibus debere incumbere· Am
bro· Putarem in tribus qui ducunẽ ad montem·
miſtice genus humanum oprehenſũ· quia ex tb9
filijs noe genus omne defluxit humanum· niſi ele
ctos cernerem· Tres igiẽ eligunẽ qui aſcendunt
in montem· qꝛ nemo poteſt reſurrectõis videre
gloriam niſi qui miſteriũ trinitatis i corrupta fi
dei ſinceritate ſuauerit Beda· Trãſfiguratur9
aũt ſaluator gloriam future vel ſue vel noſtre re
ſurrectõis oſtendit· qui qualis tunc apl'is appa
ruit· poſt iudiciũ cũctis apparebit electis· Veſti
tus aũt dñi ſanctoꝝ illi9 corpus accipiẽ· qui vi
delicet domino in terris oſiſtente deſpect9 vide
batur· ſed illo montem petente· nouo candore re
fulget· quia nunc filij dei ſum9 et nondũ apparu
it quid erim9· ſcim9 aũt qm̄ cum apparuerit ſiles
ei erim9 Ambro· Vel aliter ꝓ tua poſſibilitate
tibi verbũ aut minuitur· aut creſcit ac niſi alcõris
prudentie cacumẽ aſcendas· nõ tibi apparet q̃ta

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ſit gloria in dei verbo· Veſtimenta aūt verbi ſūt
ſermones ſcripturaꝝ et queda m intellectus idu
menta diuini· Et ſicut veſtitus albus refulſit ita
in oculis tue mentis diuinarum lectionum ſenſus
albeſcit· Inde apparet moyſes et helias· hoc eſt
lex et ꝓpheta in verbo· Neqꝫ enim lex poteſt eſſe
ſine verbo· nec ꝓpheta niſi q̄ de dei filio ꝓphetauit

Petrus vero et qui
cum illo erant grauati
erant ſomno· et vigi
lantes viderūt maie
ſtatem eiꝰ· ⁊ duos vi
ros qui ſtabāt cū illo
Et factū eſt· cū diſce
derent ab illo ait pe-
trꝰ ad iheſum precep
tor· bonum eſt nos hic
eſſe· et faciamus tria
tabernacl'a vnū tibi
⁊ vnū moyſi· et vnum
helie· neſciēs quid di
ceret· Hec autē illo
loquente· facta eſt nu
bes et obumbrauit il
los· et timuerunt itrā
tibus illis in nubem·
Et vox facta ē de nu
be dicens· Hic ē filiꝰ
meus dilectus· ipſum
audite· Et dū fieret
vox· inuētꝰ eſt iheſus
ſolus· et ipſi tacuerūt
et nemini dixerunt in
diebus illis quicq̄ ex
his que viderant·

Theophi· Criſto
vacante oracōni pe
trus ſomno deprimi
tur· infirmus em̄ e-
rat· et qđ humanum
erat impleuit· Vnde
dicitur· Petrus vo
et qui cum illo erāt
grauati erant ſōno
Excitati aūt gloriā
eius cernūt· et duos
viros cum eo· Vnde
ſequit᷑· Et vigilātes
viderūt maieſtatem
eius· et duos viros
qui ſtabant cū illo·
Chriſ· Vel ſōnuꝫ
vocat ingeſtum eis
nimiū ſtuporem ex
illa viſione· Neqꝫ em̄
nocturnum tempus
erat ſed lucis excel-
lentia grauabat ocu
lorum debilitatem·
Ambro· Premit ei
icomꝑhenſibil' ſplē
dor diuinitatis nři
corporis ſenſus· nā
ſi ſolis radium e re-
gione oculoꝝ cōtu-
entiū corpora neq̄t
acies continere· quō
dei gloriam hūano-
rum ferret corrup-
tela mēbroꝝ· ⁊ for
taſſe ideo grauati ſō
no erant vt reſurre-
ctionis viderēt ſpe
ciem poſt quietem·

Itaqꝫ vigilantes viderunt maieſtatē eius· Nemo
em̄ niſi vigilans gloriam videt criſti· Delectatꝰ
eſt petrus et quem ſeculi huiꝰ illecebroſa nō ca
perent gloria reſurrectōnis illexit vnde ſequit᷑
Et factū eſt cū diſcederent ab illo ait petrus ad
iheſum ꝑceptor bonum eſt nos hic eſſe. Ciril·
Eſtimabat forſan diuus petrus immere tempus
regni dei· et ideo approbat montis incolatum·
Dam· Non eſt aūt bonum petre tibi ꝙ criſtꝰ ibi
moretur· qm̄ ſi manſiſſet nequaq̄ tibi facta pro-
miſſio ꝯſequeret᷑ effectum· Neqꝫ enim claues ob-
tinuiſſes regni· nec mors tiranni abolita eſſet· nō
queras ante tempus felicia· vt adam deificacōꝫ·
Erit qn̄ hunc aſpectum indeſinent᷑ ꝑcipias et co-
habitabis illi qui lux eſt et vita· Ambro· Petrꝰ
aūt non ſolum affectu ſꝫ etiam factoꝝ deuocōne
ꝓſtancior· ad edificanda tabernacl'a tria ipiger
operarius omnis obſequij miſteriū pollicetur·
Sequit᷑ em̄· Et faciamus tria tabernacula· Vnuꝫ
tibi· et vnū moyſi et vnum helie· Dam· Nō aūt
te dn̄s tabernaculoꝝ ſꝫ vniuerſalis eccl'ie ꝯſtru-
ctorem ꝯſtituit· verba tua tui diſcipuli oues tue
mūdauerūt effectum criſto tabernaculū conſtru
entes· necnon et ſeruis eius· Hoc aūt non ex intē-
cione petrus ꝓferebat· ſed inſpiracōne ſpiritus
reuelantis futura· Vnde ſequit᷑· neſciens quid di
ceret· neſciebat etiam quid diceret· neqꝫ em̄ ade-
rat tempus finis ſeculi· nec participande a ſāctis
ꝓmiſſe ſpei· et cū iam ſumeret exordiū diſpēſacō
quo pacto criſtū oportebat deſiſtere a mundi di-
lectione volentem pati ꝓ eo· Dam· decebat eū
non ſolum perſtringere fructū incarnacōnis ad
opus exiſtentiū in monte· ſꝫ diffundi ad oms cre-
dentes qđ per crucem et paſſionē erat ꝯſumādū
Tytus· Ignorabat etiam petrus qđ dixerat·
quia non oportebat tribus tria tabernacula facē
Non em̄ ꝯnumerantur dn̄o famuli· nec cōpantur
creature creatori· Ambro· Neqꝫ capit hūana
condicō in hoc corruptibili corpore facere tab-
naculū deo ſiue in animo ſiue in corpore ſiue in q̄
libet alio loco· Et q̄uis neſciret quid diceret· tn̄
pollicebat᷑ officiū· cū non incōſulta petulantia ſꝫ
primatum deuocō fructus pietatis accumulat·
Nam qđ ignorabat ꝯdicōnis fuit ꝙ ꝓmittebat
deuocōnis· Criſ· Vel aliter audiebat ꝙ opor
tebat ipſū mori· et tercia die reſurgere· videbat
aūt multam diſtantiam et ſolitudinē· vnde conſi
derauit ꝙ ꝑlimam haberet locus tutelam ob hoc
dixit· Bonum eſt nos hic eſſe· Aderat qꝫ moyſes
qui nubem intrauit· et helias qui in monte igneꝫ
deduxit· igitur euāgeliſta confuſionem mentis e
ius ex qua hoc ꝓferebat· oſtendens dixit· neſci-
ens quid diceret Augꝰ· de ꝯcor· euāge· qđ aūt
hic lucas dixit de moyſe et helia· Et factū eſt dū
diſcederent ab illo· ait petrus ad iheſum· Prece
ptor bonum eſt nos hic eſſe· non debet putari ꝯ
trariū ei qđ matheꝰ et marcus ita dixerunt pe-
truꝫ hec ſuggeſiſſe quaſi adhuc moyſes ⁊ helias
cū dn̄o loq̄rentur· non em̄ expreſſerūt tūc ſed ta-
cuerūt pocius qđ iſte addidit illis diſcedentibꝰ
hoc petrum dn̄o ſuggeſiſſe· Theophi· Petro
autem dicente faciamꝰ tria tabernacula· dominꝰ
tabernaculū non manufactum fabricat· et in eum
ingreditur cum ꝓphetis· Vnde ſubditur· Hoc āt
illo loquente facta eſt nubes et obumbrauit eos
vt oſtenderet ꝙ non minor eſt patre· Sicut in
veteri teſtamento in nube habitare dn̄s dicebat᷑
Sic et nūc nubes ſuſcepit dn̄m· non caliginoſa·
ſed lucida· Baſiliꝰ· nam obſcuritas legis tran-
ſierat· Sicut em̄ fumus ab igne· ſic nubes a luce
cauſata eſt· Verum quia nebula ſignum trāquilli
tatis eſt· quies future manſionis oſtendit᷑ ꝑ nu-
bis operimentū· Ambro· Diuini em̄ ſpiritꝰ eſt
obumbracō iſta que non caligat affectibꝫ hoim·
ſed reuelat occulta· Orige· Hanc aūt gloriam
diſcipuli ſufferre nequeūtes· ꝓcubuerūt humilia-
ti ſub potenti dextera dei nimiū timentes· cū ſci-
rent ꝙ dictum fuit moyſi non videbit homo faciē

hi eam et viuet·Vnde ſequit̃·Et timuerũt intran
tibus illis in nubem· Ambro·Cognoſce autem
nubem iſtam non coacti aeris caligine piceam et
que celum tenebrarum horrore ſubtexerat·ſʒ lu/
cidam nubem que nos non pluuialibꝫ aquis ima=
didet·ſed qua mentes hominũ voce dei omipotẽ
tis emiſſa fidei ros rigauit·Sequit̃ enim·Et vox
facta eſt de nube dicens· hic eſt filius meꝰ dile=
ctus·non helias filius·non moyſes filius·ſed hic ẽ
filius quem ſolum videtis· Ciril·Qualit̃ ergo
oportebat eum qui reuera filius eius factum vel
creatum exiſtimare·deo patre deſuper intonãte
hic eſt filius meus·q̃ſi diceret·non vnus ex filiis
ſed qui vere et naturaliter filius· ad cuiꝰ exem/
plar·alij ſunt adoptiui· Illi ergo iuſſit ob dire·
cum ſubdit·ipm̃ audite·Et magis ꝙ moyſen a he
liam·qꝛ chriſtus eſt finis legis et ꝓphetarũ·Vñ
ſignant̃ euangeliſta ſubdit·Et dum fieret vox i/
uentus eſt iheſus ſolus· Theophi·Ne ſcʒ puta
ret aliquis hoc dictum·hic eſt filius meꝰ dilectꝰ
de moyſe vel helia fuiſſe prolatum· Ambroſi·
Receſſerũt ergo illi vbi ceperat dñs deſignari·
Tres etiam in principio vident̃·vnus in fide p/
fecte enim fidei vnũ ſunt·ergo et illi q̃ſi recipiũt̃
in criſti corpus·quia et nos vnũ erimꝰ in criſto
iheſu·aut fortaſſe quia lex et ꝓphete ex verbo.

Theophi·Que aũt ex verbo ceperũt in verbo
deſinunt·p hoc eñ innuit ꝙ vſqꝫ ad tempꝰ aliqđ
lex et ꝓphete apparẽnt·ſicut hic moyſes a helias
Poſtmodum aũt ſolus iheſus illis recedentibus
nam tũc euãgeliũ manet tranſactis legalibus·

Beda·Et nota·ſicut dño in iordane baptizato·
ſic etiam in monte clarificato tociꝰ trinitatis mi
ſteriũ declarari·qꝛ gloriam illius quã in baptiſ/
mate confitemĩ·in reſurrectione videbimus·Nec
fruſtra ſpũſſanctus hic in lucida nube illic appa/
ret in columba·qꝛ qui nũc ſimplici corde fidẽ q̃m
percipit ſeruat·tũc luce apte viſionis que credi
derat contemplabit̃· Orige·Non vult aũt iſt̃s
dici que ipſiꝰ ſpectant ad gloriam ante ſuã paſſi
onem·Vnde ſequit̃·Et ipſi tacuerũt et nemini di
xerũt in illis diebus quicꝙ̃ ex his que viderant
offenſi enim fuiſſent·et p̃cipue vulgus ſi vidiſſet
crucifigi eum qui ſic fuerat glorificatꝰ· Dam̃·
Hoc etiam p̃cepit dñs ſciens diſciplo̅s ipfectos
qui nondum ſortiti erãt plenam ſpũs pticipacõꝫ
nec corda aliorum qui non viderãt ſubuerterent̃
triſticia·et ne ꝓditor incitaret̃ ad inuidie rabiẽ

Factum eſt autem in
ſequenti die deſcẽdẽ
tibus illis de monte·
occurrit illi turba mĺ
ta·Et ecce vir de tur
ba exclamauit dicẽs
magiſter obſecro te·
reſpice in filium meũ
quia vnicus eſt mihi
Et ecce ſpiritus app
hendit eum·ꝛ ſubito
clamat·et elidit·ꝛ diſ
ſipat eum cum ſpuma
et vix diſcedit dilani
ans eum·et rogaui di
ſcipulos vt ejcerent
illum· et non potue=
runt·Reſpondẽs aũt
iheſus dixit·O gene
racio infidelis et per
uerſa·quouſqꝫ ero a=
pud vos ·et paciar
vos· adduc huc filiũ
tuũ·et cum accederꝫ
eliſit illum demoniũ
et diſſipauit·et incre
pauit iheſus ſpiritũ
imundum·ſanauit pu
erum·et reddidit il=
lum patri eius·Stu=
pebant autem omnes
in magnitudine dei·

Beda·Loca rebꝫ cõ
ſtruũt·in monte do/
minꝰ orat· transfor
matur·diſcipulis ar
chana ſue maieſtatiſ
apuit in inferiora đ
ſcendens · turbe oc=
curſu excipitur· Vñ
dicitur ·Factum eſt
aũt in die ſequenti·
deſcendentibꝰ illis
de monte·occurrit il
li turba multa· ſurſũ
patris vocẽ pãdit
deorſum ſpiritꝰ ma/
los expellit·Vñ ſeq
tur·Et ecce vir de t̃
ba exclamabat dicẽſ
magiſter obſecro te
reſpice in filiũ meũ·

Tytus· Videt̃ in
ſapiens quidem hic
eſſe·non eñ dixit ſal
uatori·Fac hoc vel
illud· ſed reſpice· ĥ
enim ſufficit ad ſalu
tem ſicut ꝓpha dice
bat· Reſpice in me·
et miſerẽ mei·et dic̃
ſup filiũ meũ vt rõ/
nabilem demonſtret
inuerecũdiã·ꝙ ſolꝰ
in multitudine cla/
mat·Addit·qꝛ vni/
cus eſt mihi·q̃ſi di·
nullus alius expecta
tur futurus remediũ
ſenectutis·Cõſeq̃nt̃
explicat paſſionem·
vt audientẽ moueat
ad pietatem dicens
Et ecce ſpũs appre/
hendit eum et ſubi/
to clamat et elidit·
et diſſipat eum cũ ſpuma et vix diſcedit dilaniãs
eum·Deinde videt̃ criminari diſcipulos·ſʒ magis
rñdit ꝙ iuſte verecũdiam depoſuerit dicens·Et
rogaui tuos diſcipulos vt ejcerent illũ·et nõ po
tuerũt· q̃ſi dicẽt·non putes ꝙ leuiter ad te pue=
nerim·ſtupenda ẽ dignitas tua·nec ſtatim te mo
leſtaui·ad diſcipulos tuos acceſſi primo· nũc q̃a
non curauerũt·cogor ꝓficiſci ad te·Vnde et dñs
non ipm̃ ſed genus incredulũ increpat· Sequit̃
eñ·Reſpondens aũt iheſus di· O generacõ infi
delis et puerſa quouſqꝫ ero apud vos· et paciar
vos· Chriſ· Sed hũc hominẽ multum infirmari
in fide euãgeliorꝫ ſcriptura oſtendit· ex pluribus
ex eo ſcʒ ꝙ dixit·Adiuua incredulitatem meã·et
ſi potes· Et ex eo ꝙ criſtus dixit credenti omnia
poſſibilia ſũt· Ciril·Vnde melius puto icredu/
lum reputatũ demoniaci patrem ꝙ et ſacros a=
poſtolos obiurgauit dicens eos non poſſe impa/
re demonibus·pociꝰ aũt erit honorando deũ ab
eo petere graciam ãmiſit eñ veneratꝰ·Qui autẽ
dicit debilitati erga virtutem que eſt i malignoſ
ſpũs·eos qui a criſto adepti ſũt poteſtatẽ ejciẽ/
di eos·graciam magis calũniatur q̃m fulgentes
ea in quibꝫ criſtus operat̃·Vnde offendit̃ criſtꝰ
accuſatis ſanctis quibꝰ eſt omiſſum verbũ p̃dica
cõnum ſacrarꝫ ꝓpter qđ dñs increpat eum·et cõ
cordes ei dicens· O generacõ infidelis a pueſa
q̃ſi diceret·cauſa tue infidelitatis·gracia effectũ
ſortita non eſt· Chriſ·Non aũt dirigit ſermo=
nem ad eum tm̃ ſed ad omnes iudeos ne faciat eũ
heſitare·oportebat eñ ſcãdalizari ꝙ plures·

Theophi·ꝙ aũt dicit peruerſa·demonſtrat ꝙ

non a principio neq̃ naturaliter inerat eis mali-
cia·ſed natura quidem erãt recti ſemen abrahe
exiſtentes·ſꝫ per maliciam erãt peruerſi· Ciril·
quaſi neſcientes ꝓcedere rectis inceſſibus· cum
eis aũt qui ſic ſũt diſpoſiti·criſtus cõmorari di-
gnatur·Vnde dicit̃·Vſquequo ero apud vos et pa
ciar vos·ferens quaſi moleſte eoꝝ cõuerſacõnem
ꝓpter prauitatem ipſoꝝ Chriſ·Per hoc etiã
oſtendit deſideratum ſibi eſſe ſuũ receſſum·q̃ nõ
erat graue crucis patibulũ ſꝫ magis ipſoꝝ cõuer/
ſacõ· Beda·Non q̃ tedio ſupat9 ſit manſuetus
ac mitis ſed in ſiſitudine medici ſi egrotum vide
at contra ſua precepta ſe gerere dicat·vſqꝫquo ac
cedam ad domũ tuam· me aliud iubente·te aliud
faciente·Intm̃ autem non eſt iratus homi·ſꝫ vi-
cio·vt ſtatim intulerit·adduc huc filium tuũ·

Tytus·Poterat quidem ſolo iuſſu eũ liberare
ſed ꝓpalat ſuam paſſionẽ ſubiciens infirmũ pre/
ſentiũ viſioni deinde demoniũ poſtq̃ dñm ſenſit
cõcutit pueꝝ·Vnde ſequit̃ Et cũ accederet·eli/
ſit illũ demoniũ et diſſipauit·vt ſic prius exprima/
tur paſſio·deinde adhibeat̃ remediũ· Chriſ·
Non tamẽ hoc dñs ad oſtentacõnem facit·ſꝫ cã
patris·vt cũ viderit demoniũ cõturbari ꝓpter ſo
lam vocacõnem· ſic ſaltem inducatur ad fidẽ fu-
turi miraculi·de quo ſequit̃·Et increpauit iheſ9
ſpiritũ imundum et ſanauit puerum et reddidit
illum patri eius· Ciril·Antea aũt non erat pa-
tris ſed demonis occupantis·Subdit aũt euãge
liſta ſtupere plebem in magnalijs dei dicens·
Stupebant aũt omnes in magnitudine dei· Ambꝰ
dicit ꝓpter donum criſti qui ſacris quoq̃ apl'is
cõtulit poteſtatem agendi diuina miracula et im-
perandi demonibus· Beda·Miſtice aũt ꝓ qua
litate meritorum cotidie alijs aſcendit dominꝰ dũ
pfectos quoꝝ cõuerſacõ in celis eſt·ſublimiꝰ ex-
tollendo glorificat·et de eternis inſtruit·et do-
cet·que a turbis audiri non valent· alijs aũt de-
ſcendit·dum terrenos et inſipientes cõfortat·do-
cet et caſtigat·Huc aũt demoniacũ matheus lu-
naticũ·marcus ſurdum et mutum deſcribit·Sig
ficat enĩ illos qui vt luna mutantur p diuerſa vi
cia creſcentes et decreſcẽtes qui muti ſũt·non cõ
fitendo fidem·ſic ſurdi·nec ipſũ fidei audiẽdo ſer
monem·Dum puer aũt ad dñm accedit elidit̃·q̃a
cõuerſi ad dñm plerumq̃ a demonio grauiꝰ pul/
ſantur·vt vel odium virtutis incuciat vel expul-
ſionis ſue vindicet iniuriam·ſicut eccleſie pmor/
dijs tot grauiſſima intulit certamia·quot ſuo re
gno doluit ſubito illata diſpendia· Non puerum
autem qui vim paciebat̃·ſed demonem qui infe-
rebat increpat·quia qui peccant em emendare cõ
ſiderat·viciũ arguendo et odiendo depellere·ſed
hominem debet amando refouere·donec ſanatũ
ſpiritalibus eccleſie poſſit reddere patribus·

**Omnibuſq̃ miranti-
bus in omnibꝫ que fa
ciebat dixit ad diſci-
pulos ſuos· Ponite
vos i cordibꝫ veſtris
ſermones iſtos·filius
enĩ homis futurum ẽ
vt tradatur in manꝰ
hominũ·At illi igno
rabant verbum iſtud
et erat velatum ante
eos·vt non ſentirent
illud·et timebant eũ
interrogare de hoc
verbo·**

Ciril· Omnia quecũ
q̃ operabatur iheſus·
admiracõne digna
penes omnes erant
·Irradiabat enĩ q̃d-
dam precipuũ et di
uinum in q̃libet opa
tione ipſiꝰ ſcḋm illud
Gloriam et decorem
ſuppones ei· Etſi om
nes quidem miraren
tur in his que facie/
bat· ipſe tamen hec
que ſequũtur·nõ oĩ
bus ſed diſcipul' re/
tulit·Vnde dicitur·
Omibuſq̃ miranti-
bus in omnibus que
faciebat dixit ad di/
ſcipulos ſuos· Poni
te vos in cordibus
veſtris ſmões iſtos
oſtenderat in monte
diſcipulis gloriam ſuam·et poſt hoc liberauerat
q̃ndam a ſpiritu neq̃m·ſed oportebat eũ ſuſtinẽ
paſſionem pro nobis· poterant autem diſcipuli
conturbari dicentes·nũquid decepti ſumus dum
deum eſſe eum arbitrarenĩ·Vt ergo ſcirent quid
circa ipſum futurum erat velut q̃ddam depoſitũ
iubet eos in mente habere paſſionis miſteriuꝫ di-
cens· Ponite vos in cordibus veſtris·q̃d dicit·
vos diſtinguit eos ab alijs Neq̃ enim oportebat
vulgares ſcire quoniã paſſurus eſſet·ſed erãt po
cius certificandi quoniã mortuus reſurgẽt cõſtru
ens mortem ne ſcandalizarent̃· Tytus· Cũctis
igitur admirantibꝰ ſigna·ipſe pnunciat paſſio/
nem·non enim ſigna ſaluant·ſed crux beneficia p
ſtat·Vnde ſubdit· Filius enim homĩs futuruꝫ eſt
vt tradatur in manus hoĩm· Orige·Non autem
exprimit manifeſte a quo tradendus ſit· aliquis
enim dicit eum traditum a iuda·aliquis a pplõ·
Paulus autem dicit q̃ deus pater ꝓ nobis oĩbꝫ
tradidit eum·Sed iudas tanq̃ ꝓ pecuia tradẽs
eum hoſtiliter ꝓdidit·ſed pater beneficij cauſã·

Theophi· Eorum aũt infirmitati dñs conde/
ſcendens·et eos diſciplina quadam gubernãs q̃d
de cruce dictum eſt·intelligere non permiſit· vñ
ſequit̃·At illi ignorabant verbum iſtud·et erat
velatum ante eos vt non ſentirent illud· Beda
Hec ignorantia diſcipuloꝝ non tam de tardita/
te q̃ de amore naſcit̃·qui carnales adhuc et mi-
ſterij crucis ignari·quem dñm rerum crediderũt
moritꝝ credere nequiuerũt·Et quia per figu-
ras eum ſepe loq̃ntem audire ſolebant ·etiam que
de ſua tradicõne loq̃batur·figuratiue eum illud ſi
gnificare putabant· Ciril·Dicet autem aliquis
forſan·q̃liter ignorauerũt diſcipuli crucis criſti
miſterium cum per vmbram legis in pluribus lo-
cis tangeretur·Sed vt paulus commemorat vſ/
q̃ ad hodiernum diem quando legitur moyſes·ve
lamen adiacet cordi eorum· Expedit ergo acce/
dentes ad criſtum dicere· Detege oculos meos
et contemplabor mirabilia de lege tua· Theo
philus· Vide etiam diſcipulorum reuerenciam·
In hoc q̃ ſequitur·Et timebãt interrogare eum
de hoc verbo·Nam timor gradus eſt reuerencie·

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Intrauit autem co
gitacio in eos quis e
orum eſſet maior· At
ihesus videnſ cogita
cionem cordis eorū
apprehendens pueꝝ
ſtatuit illum penes ſe
et ait illis· Quicūq;
puerū ſusceperit iſtū
in nomine meo· me re
cipit· et quicunq; me
recipit· recipit illum
qui me miſit· Nā qui
minor eſt iter vos om
nes· hic maior eſt· re
ſpondens aūt johan
nes dixit· preceptor
vidimus quendam in
nomine tuo eicientē
demonia et ꝓhibui
mus eum· quia non ſe
quitur te nobiſcū· Et
ait ad illum ihesus·
Nolite prohibere· q̇
enim nō eſt aduerſū
nos· pro nobis eſt·

Ciril· Inſidiatᷣ dia/
bolus multimo de di
ligentibus optimā
vitam· et ſiquidē ꝑ
carnales illecebres
obſidere valet alic⁹
mentem affect⁹ vo/
luptatū exacuit· ſiq̄ſ
hos effugerit laq̄os
cupidinis· glorie ſu
ſcitat paſſionē· que
quidem paſſio vane
glorie inuaſit q̄ndā
apl'orum ſuoꝝ· Vñ
dicitᷣ· Intrauit aūt
cogitacō in eos q̇s
eoꝝ eſſet maior· hoc
enim cogitare ē cu/
pientis ceteris ſuper
eſſe· improbabile āt
puto omnes hāc eg/
tudinem incurriſſe·
Et ideo ne crimē ali/
quod contra aliquē
diſcipulorum euāge
liſta machinari vi/
deretᷣ· exprimit inde
terminate dicens q
intrauit in eos cogi
tacio· Theophi·
videtur aūt hāc paſ
ſionem ex hoc ortam
fuiſſe· q demoniacū
curare non valuerūt
eis de hoc altrican/
tibus· vno dicente q non ꝓpter meā impotētiā
ſed alteri⁹ curari non voluit· vt ex hoc accenſa ꝯ
tencō fuerit· quis eoꝝ maior eſſet· Beda· Vel
quia viderāt petrum jacobum et johannē ſeorſū
ductos in montem· et petro claues regni celorū
ꝓmiſſas fuiſſe· rati ſunt vel ipſos tres ceteris vel
petꝝ oībus eſſe p̄latū Vel q: tributi ſolucōe pe
trum ipſi dño parificatū viderāt· ipſū pre ceteris
arbitrabantᷣ preferendum· Sed diligens lector
hanc intra eos q̄ſtionem ꝓpter didrachma reddi
tum inueniet fuiſſe verſatam· deniq; mathe⁹ hoc
in capharnaū memorat eſſe geſtum· dicit autem
marcus· Et venerūt capharnaū· qui cū in domo
eſſent· interrogabat eos quid in via tractabatis
At illi tacebant· Siquidem inter ſe in via diſpu
tauerūt quis illorū eſſet maior· Ciril· Dñs aūt
qui nouit ſaluos facere· videns in mēte diſcipl'o/
rum ſup hoc cogitacōnem exortam velut q̄ndā
amaritudinis radicem prius quā augmentum ſuſci
peret· radicitus eam euellit· Cum enim incohant
paſſiones in nobis facile deuincuntur· ſed aucte
difficile ſunt mobiles· Vnde ſequitᷣ· At ihes⁹ vi·
cogitacōnem cordis eoꝝ app're· pue· ſtatuit illū
penes ſe· Diſcat qui nudum hominem putat eſſe
ihesum ſe erraſſe· q̄uis eñ verbum caro factum
ſit· manſit tamen deus· Nam ſolius dei eſt poſſe
rimari corda et renes· Qđ aūt pueꝝ aſſumpſit· et
ponebat penes ſe· agebatᷣ cā apl'oꝝ vtilitatis et
noſtre· Depaſcitur eñ inanis glorie morbus vt
plimū qui p̄eminent in hominibus alijs· Puer autē
ſinceram gerit mentem· imaculatum cor et manet
in ſimplicitate cogitacōnum· non ambit hōres·
nec nouit cuiuſuis p̄rogatiue modū· nec refugit
videri non min⁹ ſe habere· multū gerit ſeuerita/
tem in mente et corde· Tales aūt dñs amplexatᷣ·
et diligit· et ꝓpe ſe dignatur habere q̄ſi qui ele/
gerūt que ſua ſunt ſap're· ait enim diſcite a me·
quia mitis ſum et humilis corde· Vnde ſequitur·
Et ait quicūq; ſuſceperit iſtum in nomīe meo· me
recipit· q̄ſi diceret· q̄ñ vna et eadem eſt merces
honorantib⁹ ſanctos· ſiue forſan minus ſit· ſiue p̄
clarus honore et gloria quia in eo criſtus ſuſcipitᷣ
quđ non vanum eſt petere inuicem fungi p̄roga/
tiua· Beda· In hoc aūt non ſimpliciter paupeſ
criſti ab his qui velint eſſe maiores· ꝓ ei⁹ docet
honore ſuſcipiendos· vel malicia puulos iſtos eē
ſuadet· Vnde cū diceret· Quicūq; ſuſceperit pue
rum iſtum· addit in nomīe meo· vt ſcꝫ formam vir
tutis quā natura duce puer obſeruat· ipi ꝓ noīe
criſti rōnis induſtria ſequantᷣ· Sed quia et ſe in
puero ſuſcipi docet et ipē puer nat⁹ eſt nobis ne
putaretᷣ hoc eſſe ſolum qđ videbatᷣ ſubiūxit Et q̇
cūq; me recipit· recipit illū qui miſit me· Talem
ſe vtiq; ac tantum credi volens· qualis ac q̄ntus
eſt pater· Ambro· Qui enim imitatorem criſti
recipit criſtū· et q̇ imaginem dei recipit· deū re/
cipit· Sed q: imaginem dei non poteram⁹ vidē·
facta eſt nobis ꝑ incarnacōnem pñs· vt recōcilia
retᷣ nobis que ſupra nos eſt diuinitas· Ciril⁹
Adhuc aūt magis inſinuat ꝓmiſſi verbi intencō
nem dicens· Nam qui minor eſt inter vos omnes
hic maior eſt· qđ de modeſto dicit· qui nihil ꝺ ſe
ſublime putat ꝓpter honeſtatem· Theophil⁹
Quia dñs dixerat· qui minor eſt inter vos oīs·
hic maior eſt· timuit johannes· ne forte malū ali
quid fecerint· ꝓpria poteſtate q̄ndam hominem
ꝓhibentes· Nam ꝓhibicō non minorem ꝓhiben
tem oſtendit· ſed maius aliquid ſapientem· vnde
ſubditᷣ· Rñdens aūt iohannes dixit· Preceptor
vidimus q̄ndam in nomine tuo ejicientē ꝺmonia
et ꝓhibuim⁹ eum· Non quidem inuidentes ſed o
peracōnē miraculoꝝ diiudicantes· non eñ cū eis
miraculoꝝ poteſtatem acceperat· neq; eū dñs
miſerat ſicut illos neq; ihesum in omibus ſeq̄batᷣ
Vnde ſubdit· Qui non ſequitᷣ te nobiſcum· Am
bro· Johannes eñ plimū diligens et ideo reama
tus excludendū putat bñficio eum qui non vtatᷣ
obſequio· Ciril· Sed oportebat magis pēſare
non hunc ipm eſſe miraculoꝝ autorem· ſꝫ graciā
que eſt in eo· que in virtute criſti miracula pficit
Quid aūt ſi non cōnumeratᷣ· multe ſūt differēcie
criſti donoꝝ· Sed quia tradidit ſaluator ptatē
apl'is vt ſpūs imundos ejicerent· putauerūt nulli
alioꝝ q ſibi ſolis licere cōceſſam gerē digtatē
et ideo accedūt ſciſcitantes ſi liceat et alios hoc
agere· Ambro· Non rep̄henditur aūt johānes
quia amore faciebat ſed docetur vt nouerit infir
moꝝ eſſe firmoꝝq; diſtantiam· Et ideo dominus
etſi forcōres remunerᷣ et· tñ nō excludit iſirmos·

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Vnde ſequitur Et ait ad illum ihesus· Nolite ꝓ/
hibere· Qui enim non eſt aduerſum nos ꝓ nobis
eſt bene dn̄e· Nam et ioſeph et nicodem⁹ occl'ti
diſcipuli ꝓpter metum· in tempore tamē ſuū tibi
officiū non negauerūt· ſed tamen ꝙ alibi dixiſti·
Qui non eſt mecum aduerſū me eſt· et qui mecum
non colligit diſpgit· aperi nobis· ne videāt̄ otra
riū· et puto quia ſiquis mentē ū oſideret ſcrutato
rem non debeat dubitare vtriuſcu⁹ qꝫ factū men
te diſcernit· Criſ· Illic enim cū dixit· Qui non
eſt mecum· aduerſum me eſt· oſtendit diabolum
et iudeos ſibi eſſe otrarios· hic autem oſtēdit eū
qui in nomine xp̄i demones eijciebat· in parte cū
eis exiſtere· Cirillus· Quaſi diceret Pro vobis
qui xp̄m diligitis· ſūt· qui perſeq̄ volunt· que ad
ipſius gloriam ſpectāt· eſ iudem gratia coronati
Theophilus· Mirare autē xp̄i virtutē qualit̄
per indignos et non diſcipulos eius gratia opa
tur· ſicut et p ſacerdotes ſanctificantur homines
quamuis ſacerdotes ſancti non fuerint Amb·
Cū autem hoc eos qui poſſunt per manus impoſi
tōꝫ immūdis imperare ſpiritib⁹ i nomie ihesu ne
get eſſe prohibēdos· ſcd̄m matheum dicit his·
nō noui vos· Sed aduertere debem⁹· nō eſſe ſen-
tētiarum diſcordiā· ſed illud cenſeri ꝙ non ſolum
officij in clericos ſed etiā virtutis opera requi-
rāt̄· tm̄qꝫ eſſe chriſti nomē· vt etiā parū ſanctis
opituleť ad gratiā Vnde nemo purgati hominis
ſibi gratiam vēdicet· i quo eterni nominis virt⁹
operata ſit Nō eni merito ſuo diabolus· ſed odio
ſui vinciť Beda· Itaqꝫ i hereticis et malis catho
licis nō ſancta cōmunia in quib⁹ nobiſcū ſunt· et
aduerſū nos non ſunt· ſed diuiſiōem paci veritati
qꝫ cōtrariā qua aduerſū nos ſunt· et dominū nō ſe
quūť· nobiſcū deteſtari et ꝓhibere debem⁹·

Factum eſt autē dū
complerenť dies aſ-
ſumpcōnis eius· et ip
ſe faciem ſuam firma
uit· vt iret in hierl'm
et miſit nuncios ante
conſpectum ſuum· et
euntes intrauerūt ci
uitatem ſamaritano
rum vt pararent illi
et non receperūt illū
quia facies eius erat
euntis in hierl'm· Cū
vidiſſent autem diſci
puli eius iacobus et
iohannes dixerunt·
Domine vis dicim⁹
vt ignis deſcēdat de
celo· et cōſumat illos
Et conuerſus incre-
pauit illos· et dixit·
Neſcitis cui⁹ ſpirit⁹
eſtis· filius hominis
non venit animas p-
dere ſed ſaluare· et a
bierūt i aliud caſtel·

Cirill⁹· Cum immine
ret temp⁹ quo dece
bat dominum pacta
paſſione ſalubri celū
aſcēdere· decreuit aſ
cendere hieroſolimā
Vnde diciť· Factū ē
autem dum cōplerē
tur dies aſſumpcōis
eius et ipſe faciē ſuā
firmauit · vt iret in
hierl'm· Tyt⁹· qꝛ
ibi oportebat verū
agnū offerri vbi fi-
guralis agnus ymo/
labatur· Dicit autē
Firmauit faciē ſuam
id eſt non huc et il/
luc ibat· nec pambu
labat inui cipia· ſꝫ it̄
tenebat v'ſ⁹ hierl'm
Beda· Ceſſent ḡ
pagani quaſi hoiem
videre crucifixū quē
et temp⁹ ſue crucifi
xionis conſtat· quaſi
deum ꝑuidiſſe· et q̄ſi
ſpōte crucifigend⁹
locum quo crucigen
dus erat firmata fa-
cie id eſt obſtinata
atqꝫ imperterita men
te petiſſe· Ciril⁹
Miſit autem nuncios
paraturos ei et comiti
bus eius hoſpiciū· q̄
cū iuiſſent ad terram ſamaritanoꝝ nō fuerūt ad
miſſi· Vnde ſequiť· Et miſit nūcios ſuos ante con
ſpectū ſuū· Et euntes intrauerūt in ciuitatē ſama
ritanoꝝ vt pararent illi et non receperūt illum
Ambro· Diſce qꝛ recipi noluit ab his· quos ſcie/
ebat non ſimplici mente oūerſos· Nam ſi voluiſſꝫ
ex īdeuotis deuotos feciſſet· ſed de⁹ quos dignať
vocat et quem vult religioſū facit· Cur aūt non
receperūt euāgeliſta memorat dicens· qꝛ facies
eius erat euntis in hierl'm· Theop· Sed ſi in/
telligam⁹· ꝙ ꝓpter hoc illū non receperūt· quia
ire hierl'm determiauerat· inueniūtur hi excuſati
qui non receperūt eū· ſꝫ dicendū eſt· ꝙ in hoc ꝙ
dicit euāgeliſta· et nō receperūt illū· intelligiť
illud· ꝙ neqꝫ in ſamariā venit· Deinde q̄ſi aliquo
interrogante q̄re non receperūt ipſum· neqꝫ eos
adiuit · hic dicitur· non quia impotens eſſet· ſꝫ ꝙ
illuc ire nolebat· ſꝫ magis hieroſolimā· Beda·
Vel hierl'm ire conſpiciūt ſamaritani dominū nō
recipiūt Non eni couturť iudei ſamaritanis vt io
hannes oſtendit· Cirillus· Sed cū dn̄s ꝙ omia
nouerat ſciret ꝙ ei⁹ nuncij non eſſent a ſamarita-
nis recipiēdi· ideo tamen p̄cepit eis ꝙ p̄cederent
qꝛ mos erat ei omia ſatagere erga ꝓfectū diſci/
puloꝝ· Aſcendebat q̄dem hieroſolimā ꝓpinq̄n/
te tempore paſſionis· Vt igitur q̄n pati eū vide
rent ſcādalizarenť· cōſiderantes ꝙ oportet paci
entes eſſe cū otumelias inferūt aliqui premiſit·
quaſi q̄ddam p̄ludium ſamaritanorū repulſam·
Profuit aūt eis et aliter· Futuri eni erāt docto/
res orbis terraꝝ· ciuitates et villas ꝓcurantes
ad p̄dicandū euāgelicā doctrinā· quibꝫ aliq̄n oc/
current aliqui nūme recipiētes ſacratā p̄dicacōꝫ
q̄ſi non ocedentes ſecum omorari ihesum· docuit
igiť eos ꝙ diuinā annūciātes doctrinā pleni eſſe
debebāt manſuetudine· non aūt hoſtiles et iracū
di· et in peccātes in eos atrociter inſurgentes· ſꝫ
adhuc non ſūt tales· ymo zelo feruido cōcitati vo
lebāt ignem de celo ſuper eos deducere Sequiť
eni· Cum vidiſſent aūt diſci· ei⁹ iaco· et io· dixe·
Dn̄e vis dicim⁹ vt ignis deſcē· de celo et conſu·
illos· Ambro· Sciebant eni et phinees reputa
tum ad iuſticiā· qꝛ ſacrilegos interemerat· et ad p̄
ces helie ignem deſcendiſſe de celo· vt ꝓphete vi
dicareť iniuria· Beda· Sancti eni viri q̄ optime
ſcirent mortem iſtam q̄ aiam diſſoluit a corpore
non eſſe formidandā· ſed eoꝝ tn̄ animum qui illam
timerent nō nulla peccata morte punirent· q̄ et
viuentibus vtilis metus incutereť illis q̄ morte
apuniebanť non ipſa mors noceret ſꝫ peccatū q̄d
augeri poſſet ſi viuerent Ambro· Sed vindice
tur qui timet· vindictā non querit qui non timet
Similiter oſtenditur nobis in apl'is fuiſſe merita

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ꝓphetaꝝ· qm̄ eandē ſibi poteſtatē quā ꝓpha me
ruit īpetrādi iure pſumūt q adſ̄monē ſuā ignis
de celo deſcenderit· qm̄ filij ſūt tonitrui· Tyt9
Cenſetur aūt ab eis multo iuſtius eſſe ſamarita-
nos pire· dn̄m non admittentes q̄ quiquagīta
ſeruū excludere temptātes· Dn̄s aūt in eos nō o
mouetur vt oſtenderet quia non habet viciōis
ſtudium perfecta virtus· nec vlla ſit iracundia·
vbi plenitudo eſt caritatis· Nam nec excludenda
eſt infirmitas ſed iuuanda· procul a religioſ idi/
gnacō· ꝓcul a magnanimis cupiditas vlciōis·
Vnde ſequit̄· Et ɔuerſus increpauit illos ⁊ dixit
Neſcitis cui9 ſpūs eſtis· Beda· Reprehendit i
eis dn̄s non exemplū ꝓphete ſancti ſed ignorātiā
vindicandi que adhuc erat in rudibȝ· animaduer
tens eos non amare correpcōnem· ſȝ odio deſide-
rare vindictam· Itaq̧ poſtea q eos docuit· quid
eſſet diligere proximū tanq̄ ſeipm̄· infuſo et ſpi/
ritu ſancto non defuerūt tales vindicte q̄uis mul
to rari9 q̄ in veteri teſtamento· qꝛ ſicut ſequit̄·
Filius hoīs non venit aīas pdere ſȝ ſaluare·
Quaſi di· Et vos ergo qui ei9 ſpiritu ſignati eſtis
etiā acta eius imitamī· nūc pie cōſulentes· ſed in
futuro iuſte iudicātes Ambro· Non enim ſemp
in eos qui peccauerūt eſt vindicādū· qꝛ nōnūq̄
amplius ꝓdeſt clementia tibi ad pacientiā· lap/
ſo ad correpcōnem· Deniq̧ ſamaritani cici9 cre/
diderūt a quibus hoc loco ignis arcetur·

Factum eſt autē ambulantibus illis ī via dixit quidam ad illū Sequar te quocūq̧ ieris· et ait illi ihesus Vulpes foueas hn̄t et volucres celi nidoſ Filius autem hoīs non habet vbi caput ſuum reclinet Ait āt ad alterum ſequere me· Ille autem dixit Domine pmitte mihi primo ire et ſepelire patrem meū· dixit q̧ illi ihesus· ſine vt mortui ſepeliant mortuos ſuos· tu autē vade et annūcia regnū dei· Et ait alter· Sequar te domine· ſed primum permitte mihi renūciare his qui domi ſunt· Ait ad illum ihesus· nemo mittens manum ſuam in aratrum et reſpiciēs retro aptus eſt regno dei·

Ciril· Etſi munificus ſit oīm dn̄s· non ſim/
pliciter et improui/
de ſingulis dat ⁊ ſu/
perna diuina dona·
ſed illis q̄ digni ſunt
recipe· qui ſcȝ aīam
ſuam alienant a ma/
culis prauitatum· et
hoc nos docet euan-
gelicoꝝ verboꝝ ꝯ
tus· cū dicit̄· Factū
eſt aūt ambulātibus
illis in via· dixit qui
dam ad illū· Sequar
te quocūq̧ ieris· pri
mo quidem plurima
continet̄ in acceſſu
inercia· conſeq̄nter
oſtendit̄ q plen9 ſit
ipudentia nimia· ne-
q̧ em̄ ſiliter criſtum
ſequi petebat· ſicut
alij pl'es de populo
ſed magis inſiliebat
ad aplicas dignita/
tes· cū paulus dicat
Non aſſumat quiſq̧
ſibi honorem ſȝ a deo
vocatus· Athan·
Auſus etiam fuit cō
parare ſe incōprehē
ſibili ſaluatoris po/
teſtati dicens· Seq̄r
te quocūq̧ ieris· eo
q ſequi ſaluatorem
ſimpliciter ad ei9 au
diendū doctrinā poſ
ſibile eſt hūane nat̄e
ꝓprietate qua fungi
tur erga homines· non eſt aūt poſſibile ſeq̄ eū con
currē vbilibet exiſtenti· Ipſe nāq̧ incomphenſi
bilis eſt· et non circūſcribitur loco· Ciril· Alio
quoq̧ modo non imerito recuſabilem facit eum·
Decebat em̄ ipſū crucem ſuā accipe ad ſeq̄ndum
dn̄m· et abrenūciare preſentis vite affectibȝ· Et
hoc domin9 in eo rephendit non vitupans ſȝ cor
rigens· Sequit̄ em̄· Et ait illi ihesus· Vulpes fo
ueas habent· et volu· celi nidos ſu· filius aūt ho/
minis non habet vbi caput ſuū reclinet· Theo
phil9· Quia em̄ viderat dn̄m multū ꝓpl'm adducē
tem· putauit q ab eis haberet preciū· et q ſi ipſe
dn̄m ſeq̄ret̄ poſſet pecuniā cōgregare· Beda
Vnde dicitur ei· Quid me ꝓpter diuicias et lucra
hui9 ſeculi cupis ſequi· cū tāte ſim paupertatis vt
nec hoſpiciolum quidē habeam et non meo vtar
tecto· Chriſ· Aſpice qualit̄ paupta tē quā do
min9 docuerat p opera demonſtrat· Non erat ei
menſa· non candelabrū· non domus· nec quicq̄m
aliud talium· Ciril· Miſtica aūt ſignificacō· vul
pes et volatilia celi· malignas et aſtutas pote-
ſtates demonum vocat· quaſi di· quando vulpes
et volatilia in te manſionem habent· qualit̄ criſt9
in te requieſcet· q̄d ɔmune eſt luci et tenebris·

Athanaſi9· Vel in hoc domin9 magnitudinem
ſui muneris docet· q̄ſi diceret· Oīa generabilia
circūſcribi poſſunt· verbum vero incomphenſi/
bilis poteſtatis eſt· Et ideo ne dicas· ſequar te q̄
cunq̧ ieris· cetꝛ· ſi velis diſcipulus fieri· abdi-
ces irrōnabilia· eo q impoſſibile eſt eum qui mo
ratur in irracōnabilitate verbi diſcipulum fieri·

Ambro· Vel vulpes hereticis compat· falla r
quippe animal· et inſidijs ſemp intentū· et rapi/
nam fraudis exercet· Nihil tutum· nihil ocioſum
nihil patitur eſſe ſecurum· eo q intra hoſpicia ho
minū predam req̄rit· ita ſūt heretici qui domum
ſibi parare non norunt· ſed circūſcripcōibȝ ſuis
alios decipe conant̄· hoc animal neq̧ manſueſcit
vnq̄· Vnde aplus ait· hereticū poſt vnā correcti
onem deuita· volucres vero celi frequent̄ ad ne-
quicie ſpiritalis ſilitudinē deriuant̄· et veluti ni
dos quoſdam ſtruūt in pectoribȝ improboꝝ· et
ideo dominante verſucia in affectibȝ ſingulorum
nulla poteſt diuinitatis eſſe poſſeſſio· Vbi autē
mentem probarit innoxiam· ſupra ipm̄ q̄dāmodo
vim ſue maieſtatis reclinat· qꝛ ꝓfuſiore quadā
gracia pectoribȝ inſonatur· Sic igitur non vide
tur ɔuenire rōm vt ſimplicem fidelemq̧ ipſū ar
bitrēū· qui domini dignacōne reſpuit̄· cū inde/
feſſi famulatus obſequiū ſpopondiſſet· ſȝ dn̄s nō
obſeq̄orum ſpeciem· ſed puritatem q̄rit affectus
Nec obſequiū eius admittit̄· cui9 non ꝓbatur of
ficiū· Circūſpectum etem̄ fidei debet eſſe hoſpi-
ciū· ne dum infidelibȝ noſtre domus interna reſe/
ram9· in alienam perfidiā improuida credulitate
labamur· Itaq̧ vt aduertas deum non cultum

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

aſpernantē eſſe ſed fraudis· qui repudiauit frau
dulentū elegit innocentem ſequitur eīm ·Ait autē
ad alterū ſequere me ·Sed hoc dicit ei cuius pa
trem iam ſciebat mortuū Vnde ſequit̄ ·Ille autē
dixit Domīe pmitte mihi primū ire ⁊ ſepelire pa
trem meū · Beda ·Non diſcipl'atū reſpuit ſʒ ex
pleta p̄mū paterni funeris pietate liberioꝛ aſſeq̄
deſiderat· Ambro· Sed dominus quos miſerat̄
aduocat· Vnde ſequitur ·Dixitqʒ ihūs ·Sine vt
mortui ſepeliant mortuos ſuos tu autem vade et
annuncia regnum dei· Cum religioſū humani cor
poris ſepeliēdi accipim⁹ officiū quo pater̄ni q̄
qʒ funeris ſepultura ꝓhibetur· niſi vt intelligas
humana poſthabēda diuīs ·bonū ſtudiū ſed mai
us impedimentū nam qui ptitur ſtudiū ·deriuat
affectū ·qui diuidit curā differt ꝓfectū ergo p̄9
ſūt obeunda q̄ maxiā Nam et apoſtoli ne occupa/
rentur ſtudio diſpenſandi miſtros paupibus or/
dinarūt· Chriſ· Quid autē magis neceſſariū
paternis exequijs quid facilius cum non eſſet mł
tum tempis dandū p hoc docem̄ q minimū tpus
fruſtra ducere docet et ſi mille cogēcia ſūt ·immo
p̄ferre ſpiritalia cūctis admodū neceſſarijs ·Dia
bolus em̄ inſiſtit attencius volens aliquē additū
inuenire et ſi modicā ſumat negligenciā ·magnā
opatur puſillanimitatem · Ambro·Non ergo
paterni funeris ſepultura ꝓhibetur ſed neceſſi=
tudini generis diuine religionis pietas anteferē
·Illud cōſortibus relinq̄tur ·hoc mandat̄ electis ·
quō autem mortui ſepelire mortuos poſſunt· niſi
geminam hic intelligas mortē · vnā nature alte
ram culpe Eſt eciā mors tercia in q̄ peccato mo=
rimur deo viuimus · Chriſ· Cum ergo dixiſſet
mortuos ſuos oſtendit hūc non eſſe mortuū eius
puto em̄ de numero infideliū fuiſſe defūctum ·
Ambro ·Aut qꝛ ſepulchrū patens eſt guttur im
pioꝛū memoria eoꝛū abolenda p̄ſcribitur · quoꝛū
ſimul cū corpore meritum occidit nec reuocat̄ ab
officio patris filius ·ſed fidelis a pfido cōmuni/
cacōne ſecernit̄ ·non interdictum eſt muneris ſed
religionis miſteriū cōmunionē nobis cum genti
libus mortuis non futuram· Cirillus Vel aliter
Erat em̄ pater ſenectute grauatus ·putat autem
honeſtū aliquid agere dū ꝓponeret obſuare ei
debitam pietatē ſcdm illud ·honora patrē tuum
et matrē tuā· vnde vbi vocatus eſt ad euāgelicū
miſteriū dicente domīo ſequere me q̄rebat indu/
cias q̄ ſufficere poſſent ad decrepiti patris ſuſtē
tacōnem dicens pmitte mihi p̄mum ire et ſepeli/
re patrem meū ·Non q defunctū patrem ſepeli=
re rogaret neqʒ em̄ xp̄us hoc agere volentem im
pediuiſſet ſed dixit ſepelire id eſt ſuſtentare in ſe
nectute Sed dominus ad eum dixit Sine mortu=
os ſepelire mortuos ſuos· erant em̄ et alij curato
res linea parentele aſtricti ſed vt eſtimo mortui
eo q nondū xp̄o crediderāt Hic pcipeq p̄feren
da ſit pietas qua deo tenemur ·amori parentum·
quibus reuerenciā exhibemus ·quia p eos geni
ti ſumus Sed omniū deus cum non eſſemus ad eē
nos conduxit ·parentes autem facti ſunt miniſtri i
troitus ad eſſe · Auguſtinus de con·euā·Hoc
ergo dicebat dominus illi cui dixerat ſequere me

Alius vero diſcipul⁹ miſit ſe i medio cui nemo ali
quid dixerat vnde ſequit̄ Et alter ait Sequar te
dn̄e ſed p̄mū pmitte mihi ire et renūciare his q̄
domi ſunt ne forte quō fieri ſolet querāt me ·
Ciril· Imitāda autem huiuſmodi ꝓmiſſio et omī
laude plena ſed querere renūciare his qui domi
ſunt licenciādo ſe ab eis ·oſtendit q vtcūqʒ diui=
ſus ſit a domino ·dum hoc pfecte adire ꝓpoſuerit
mēte Nā velle cōſulere ꝓximos non cōſenſuros·
Huic ꝓpoſito indicat ſe vtcunqʒ labentem Prop
ter quod dominus hoc imꝓbat Sequit̄ em̄ · Ait
ad illum ihūs Nemo mittēs manū ſuā in aratrum
et reſpiciēs retro aptus eſt regno dei ·Apponit
manū aratro qui affectuoſus eſt ·ad ſequēdū ·tn̄
reſpicit retro qui dilacōnem petit occaſione rede
undi ad dominū et cum ꝓpinquis conferendi ·
Auguſti·de verbis dn̄i quaſi dicat ei vocat te ori
ens et tu attendis occidentē · Beda Manū etiā
cuilibet i aratrū mittere ē quodāq̄ſi compūctiōis
inſtrumēto ligno et ferro domice paſſionis duri
ciam ſui cordis atterere ·atqʒ ad ferēdos bonoꝛū
opum fructus apire quā ſiquis excolere incipiēs
cum vxore loth ad ea que relinquerat reſpicere d
lectatur futuri iam regni munere priuat̄· Gre/
cus Crebri nanqʒ intuitus eoꝛū que deſeruimus ·
ꝓpter cōſuetudinē trahūt ad retroacta violentū
em̄ quid vſus ad retinendum ſibi Non habitus ex
vſu ex habitu ſ'o nat̄a innaſcit̄ Naturā vero amo
uere vel alterare difficile Nam et ſi pauliſper de
clinet coacta redit ad ſeipam velociter· Beda·
Si autem ſecuturus dominū diſcipul⁹ quia vel
domi renunciare velit arguit̄ quid fiet illis qui
nulla vtilitatis gracia ſepe viſitant domos illoꝝ
quos in mundo reliquerunt·

CAPIT ·X

Poſt h̄ aūt dſignauit dominus ⁊ alios ſeptuagīta duos et miſit illos binos ante faciē ſuam i omnem ciuitatem et locum quo erat ipē ventur⁹ et dicebat ill' Meſſis quid multa· opariȷ autem pauci· Rogate et dominū meſſis vt mittet operarios in meſſem ſuam ·

Cirillus Certifica
uerat de⁹ per ꝓphe
taſq evangeliȷ pre
dicacō ſalutaris com
p̄henſura erat nō ſo
lum iſrael ſ; eciā gē/
ciū greges Et ideo a
xp̄o poſt xij· aplos ⁊
aliȷ lxxij ſunt iſtituti·
vnde dicit̄ poſt hec
autem deſignauit do
minus et alios lxxij·
Beda· Bn̄·lxxij·
mittūtur ·qꝛ totidē
mūdi gentilibus euā
geliū p̄dicandū erat
vt quomō xij·primo
ꝓpter xij tribus iſra=
el·ita et hi ꝓpter ex
teras gētes deſtina=
rētur imbuendas ·
Auguſti· De queſti·
euā· Sicut eciā xxiiij
horis totus orbis p
agitur atqʒ luſtrat̄·
ita miſteriū illuſtrandi orbis p euangelium trini/
tatis in lxxij·diſcipulis intimatur ter enim ·xxiiij·
ſeptuaginta duo faciunt Beda Sicut autē xij·

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

apoſtolos formam epiſcoporū p̄ monſtrare nēo
eſt qui dubitet ſic et hos·lxxij·figurā preſbitero
rum id eſt ſecūdi ordinis ſacerdotū geſſiſſe·Scie
dum eſt tamē et ſi p̄mis eccleſie tempibus vt apoſ
tolica ſcriptura teſtis·vtriq̧ preſbiteri vtriq̧
vocabanť et epiſcopi q̄rum vnū ſapiēcie maturi/
tatem·aliud induſtriā cure paſtoralis ſignificat
Cirillus·Huius eciā forma in verb moyſi fig
uratur·qui iubente deo·lxx·elegit quibus de us
ſpiritū infundebat In numeris eciā ſcriptū eſt de
filijs iſrael q̄ venerūt in helim·quod iterp̄tatur
aſcenſus·et erant ibi·xij·fontes aquarum et lxx·
palme·Conuolātes em̄ ad augmentum ſpiritale
reperiemus·xij fontes ſcilicet ſacros apoſtolos·
a q̄bus haurimus ſalutis ſcienciā·Sicut a fonti=
bus ſaluatoris et lxx·palmas·hos ſcʒ qui nunc de
ſtinati ſūt a xp̄o Eſt em̄ palma arbor bone medul
le·bene radicata·et fertilis et ſemp naſcens i aq̄s
alta ſimul et frondes porrigens ſurſum·Sequiť
Et miſit illos binos Gre·in ho·Binos in p̄dica
cōne diſcipulos mittit quia duo ſūt p̄cepta cari=
tatis·dei ſcʒ amor et ꝓximi·Et minus q̄ int du/
os caritas haberi non poteſt q̄tinus hic nob taci
tus inuat quia qui caritatem erga alterū non ha
bet p̄dicacōis offitiū ſuſcipere nullaten⁹ debet
Ori·Sicut eciā et·xij·bini ꝛ bini numerati fue
rūt·vt in eorū cathalogo matheus oſtēdit·Vt
em̄ bini famularētur dei verbo·āntiquū eſſe vide
tur Eduxit em̄ deus iſrael de egipto p manus mo
yſi et aaron·Joſue q̄q̧ et caleph cōcordātes p̄ca
uerūt ꝓuocatū a xij·exploratoribus populū·vn̄
dicitť frater a fratre adiutus vt ciuitas vallata·
Baſilius·Simul etiam p hoc indicauit·q̄ ſi aliq̄
pares ſūt in ſpiritalibus donis·hoc non ſinet i eis
p̄ualere ꝓprie opinioīs paſſionē· Greg in·ho·
Bene autem ſubdiť·Ante faciē ſuā in omēʒ ciui=
tatem et locū quo erat ip̄e ventur⁹·Predicato/
res autem ſuos dominus ſequiť quia p̄dicacō pre
uenit et tunc ad mentis noſtre habitaculū domin
us venit quādo verba exhortacōnis p̄currūt atq̧
per hoc veritas in mente ſuſcipiť·Hic p̄dicatori
bus eſaias dicit Parate viam domī rectas facite
ſemitas dei noſtri· Theo·Deſignauerat āt dn̄s
diſcipulos ꝓpter multitudinē doctoribus indigē
tem Sicut enim agri ſpicati multos meſſores de
ſiderāt·ſic q̄ credituri erant innumerabiles exiſtē
tes multis doctoribus indigebāt·Vnde ſequitur
Meſſis quidem mľta· Chriſ·Sed q̄litur meſſē
vocat cū res ad p̄ſens exordiū ſumāt nondū tāto
aratro aut ſulcis ꝓductis de meſſibus tractat po
terāt em̄ diſcipuli vacillare·et ſecum meditari ꝛ
dicere q̄liter nos numerus breuis emendare po/
terimus totū mundū·Idiote ſophiſtas munitos
nudi dominantes ſubiecti·Ne igiť conſideracōne
taliū turbarenť vocat euāgeliū meſſem quaſi di=
ceret·parata ſūt omnia·mitto vos ad paratam
collectōnem fructuū eodē die et ſerere poteſtis·
et merere·Sicut ergo colonus exiens ad meſſes
letatur·ſic eciā vos multo ampli⁹ et alacrius ne/
ceſſariū eſt exire i mundū·nā hoc negociū meſſis
eſt agros nobis exhibens p̄paratos· Grego·
in homelia Sed non ſine graui merore loqui poſ

ſumus·quod ſubdiť Operarij vero pauci·quia ꝛ
ſi ſūt qui bona audiāt deſunt, qui dicāt Ecce mun
dus ſacerdotib⁹ plenus·ſed tamen i meſſe dei ra
rus valde repitur opatur·quia officiū quidē ſa/
cerdotale ſuſcipimus·ſed opus officij non imple=
mus· Beda Sicut autem meſſis multa eſt omnis
turba credenciū ita operarij pauci ſūt apoſtoli ꝛ
imitatores eorū q̄ mittūtur ad meſſem Cirillus
Sicut autē agri ſpacōſi meſſores multos exigūt
ſic et multitudo crediturorum xp̄m·Vnde ſubdit
Rogate autem dominū meſſis vt mittat operari/
os in meſſem ſuā·Illud autem attende q̄ cū dixiſ
ſet Rogate dn̄m meſſis vt mittat operarios i meſ
ſem ſuā ip̄e poſtmodū hoc pegit·Ip̄e igiť eſt dn̄s
meſſis ac p eum ꝛ cum eo d⁹ pať omibus dominatur
Chriſ·Multiplicauit autem poſtmodum eos
non addens ad numerū ſed cōcedēs virtutem·In/
ſinuat autem q̄ magnū donum eſt operarios mit/
ti in meſſem diuinam p hoc dicit·dominū meſſis
ſuper hoc eſſe rogandū· Grego·Per hoc eciā
inducendi ſūt ſubditi·vt ꝓ ſuis paſtorib⁹ rogēt
vt digna eis opari valeant·nec ab exhortacōne
torpeat lingua·Sepe enim ꝓ ſua nequicia predi
cācium reſtringitur lingua·Sepe vero ex ſubiec
torum culpa agitur vt eis qui preſūt predicacō=
nis ſermo ſubtrahatur· Cirill⁹·Narrat lu
cas cōſequenter lxx·
diſciplōs vendicaſſe
ſibi a xp̄o apoſtolicā
erudicōnem modeſti
am in nocēciam equi
tatem nihilq̧ mūda
norū ſacris p̄dicacō
nibus p̄ferre aſpira
re autem adeo ad for
titudinem mētis vt
nullū terribiliū for=
mident·neq̧ ipſam
mortem Vnde dicit·Ite· Chriſ·Erat em̄ inter
omnia p̄icula eorꝫ ſolacium virtus mittentis eos
Et ideo dicit·Ecce ego mitto vos·quaſi diceret
hoc ſufficit ad conſolacōnem veſtrā·hoc ſufficiat
ad ſperandū et non timendum ſupueniencia mala
que ſignificāt ſubdens Sicut agnos inter lupos

Ite ecce ego mitto
vos ſicut agnos iter
lupos Nolite porta
re ſacculum neq̧ pe=
ram neq̧ calciamen
ta·et nemīnē per viā
ſalutaueritis

·Iſi Abbas denotās ſimplicitatem et innocēciā
nam de bachantes et ſua enormitate iniuriantes
nature non agnos appellat·ſed hedos· Amb·
Contraria autem ſunt ſibi iſta animalia vt alia ab
alijs deuorentur·ſcilicet a gnīa lupis·ſed bonus
paſtor lupos gregi ſuo timere nō nouit·Ideoq̧
iſti diſcipuli non in predam ſed ad graciā dirigūť
ſollicitudo em̄ paſtoris boni efficit vt lupi in ag/
nos audere nihil poſſint·Mittit ergo agnos inť
lupos vt compleretur illud·tūc lupi et agni ſimľ
paſcentur· Chriſ·Hoc em̄ fuit manifeſtum in
dicū p̄clari triūphi vt cū circūdati eſſent diſcipľi
xp̄i ab hoſtibus·q̄ſi agni inter lupos eos tamen
cōuerterēt· Beda·Vel ſpecialiter lupos vo/
cat ſcribas et phariſeos qui ſūt clerici iudeorꝫ·
Ambro·Vel lupis ſūt heretici cōpandi·Lupi em̄
beſtie ſūt·que inſidiantur ouib⁹ et circa paſtora
les verſantur caſas·Habitacula domorum intrare

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

non audent ſomnum canū ·abſenciā aut deſidiam
paſtorū explorant ·ouium guttur īuadūt ·vt cito
ſtragulēt feri rapaces·nāā corpis rigidiores·
vt ſe facile nō poſſint inflectere ·Impetu quodā
ſuo ferunē ⁊ ideo ſepe deludūtur Si quē priores
hominem viderint vocē eius q̄dam nature vi ferū
tur eripere ·Si autem homo p̄us viderit exagita-
ti memoranē ·Si heretici inſidiātur ouilibus xp̄i·
fremūt circa caulas nocturno tempe ſemp em̄ p/
fidis nox eſt ·qui lucem xp̄i nebulis praue interp̄/
tacōnis obducūt ·Stabula tamē xp̄i intrare non
audent· et iō non ſanātur ·ſicut curatus eſt ille in
ſtabulo qui incidit in latrones ·Explorāt paſto-
ris abſenciā quia p̄ſentibus paſtoribus oues xp̄i
inculare non poſſunt Quadā eciā mentis intencō
ne duri ac rigidi nequaq̄ ſolēt a ſuo errore deflec
tere Quos ſcripture verus interpres xp̄us illudit
vt in vanū ſuos effūdat impetus ⁊ nocere nō poſ
ſūt ·Qui ſiquē verſuta diſputacōnis ſue ācūſ ēp
one puenīūt faciūt obmuteſcere·Mut⁹ eſt em̄ qui
verbū dei non eadem qua eſt gloria cōfitetur Ca
ue igiē ne tibi vocē tollat heretic⁹ ne p̄orem non
ip̄e dep̄henderis ·Serpit em̄ dū latet eius pfidia
ſi·autē cōmenta impietatis eius agnoueris iactu-
ram pie vocis timere non poteris Guttur īuadūt·
vitalibus vulnus affigūt dum animam petūt· Si
eciā audies aliquē ſacerdotē dic i et rapinas eius
ognoſcis ·foris ouis intus lupus eſt qui humane
necis inſaturabili crudelitate rabiem ſuam deſide
rat explere· Gre·i paſtorali·Multe em̄ cū regi
minis iura ſuſcipiūt ad lacerādos ſubditos inar
deſcūt terrorem poteſtatis exhibent ·Et quia ca/
ritatis viſcera non habent deū videre appetunt·
patres ſe eſſe nimie recognoſcūt humilitatis lo
cum in elacōz dn̄acōis immutant·Contē q̄ oia con
ſiderandum nobis eſt quia ſicut agni inter lupos
mittunē vt ſenſum ſeruātes innocencie morſū ma
licie non habeamus Qui em̄ locū p̄dicacōnis ſuſci
pit mala inferre non debet ·ſed tolerare Quem ⁊
ſiquādo zelus rectitudinis exigit ·vt erga ſubiec
tos ſeuiāt intus paterna pietate diligat q̄s foris
q̄ſi inſequēdo caſtigat ·Quod tūc rector bene ex
hibet cum terrene cupiditatis honoribus nequa
q̄ mentis colla ſupponit Vnde ſubdiē Nolite por
tare ſacculū neq̄ peram· Grego ·Nazianzenus
Quoz ſumma eſt vt a deo virtuoſi exiſtāt q̄ non
minus ꝓpter vite modū q̄ ꝓpter eoz verbū euā
geliū ꝓficiat · Gre·in ezech·Tanta em̄ p̄dica-
torum debet eſſe in deo fiducia ·vt preſentis vite
ſumptibus q̄uis non ꝓuideat ·tamē ſibi hos non
de eſſe certiſſime ſciat ·Ne dum mens eius occupa
tur ad temporalia minus alijs ꝓuideat eterna·
Ciril·Sic igitur p̄ceperat nec de ip̄o ſubiecto cu
ram habere cū dixerat Mitto vos ſicut agnos in/
ter lupos ·Nec eciā cōceſſit ſollicitos eſſe erga ex
trinſeca corpi·cum dixit·Nolite portare ſacculum
neq̄ peram·Nec eciā conceſſit portare aliq̄d eoz
que nondū vnita ſunt corpi ·Vnde ſubdit ·Neq̄
calciamēta·Non autem ſacculū et peram portare
ꝓhibuit ·ſed nec aliq̄ ſtudij diſtractōnem pmiſit
aſſumere ·qui nec ab obuiācium ſalutacōne diſtra
hi voluit ·vnde ſubdit·Et neminē p viam ſaluta

ueritis ·Quod et dudū ab heliſeo dictum fuit·q̄-
ſi diceret recto tramite ad opus ꝓcedite ·non alē
nantes benedictōnibus benedictōnes ·Damnū em̄
eſt expēdere temp⁹ p̄dicacōnibus cōpetens·
Ambro·Non ergo hic dominus ꝓhibuit q̄ beni-
uolencie diſpliceret officiū ſed q̄ pſequende deu/
ocōnis intencō plus placeret· Gre·Nazianzen⁹
Mandauit eciam hoc eis dn̄s ad verbi gloriam ne
videreē in eis magis videre blandicias voluit eci
am eos non eſſe ſolicitos in verbis alienis · Gre
gorius in ho·Hec autem verba ſiquis eciā p alle/
goriā velit intelligi pecunia clauſa in ſacculo eſt
ſapiencia occulta·Qui igitur ſapiencie verbū ha
bet et hoc errogare ꝓrimo negligit ·q̄ſi pecuni
am in ſacculo ligatā tenet·Per peram vero one-
ra ſecli per calciamēta mortuoz operū exempla
ſignificātur Qui ergo officiū p̄dicacōnis ſuſcipit
dignū nō eſt vt opus ſecularū negocōz portet
ne dum hoc eius colla ſ̄pmit ad p̄dicanda celeſtia
non aſſurgat ·nec debet ſtultoz operū exempla·
ꝯſpicere ·ne ſua opera q̄ſi ex mortuis pellib⁹ cre
dat muire ne ſcz quia alios talia feciſſe conſiderat·
ſe eciā facere licenē putet ·Amb·Nihil eciā dn̄us
in nobis mortale vult eſſe Mortale em̄ atq̄ terenū
calciamētum moyſes iubeē ſoluere cū mittereē ad
populū liberandum · quod ſiquē mouet ·q̄ tacōne
in egipto calciati iubentur edere agnū·Apoſtoli·
autem ſine calciamēto ad p̄dicandū euangeliū di/
rigūtur ·Is cōſiderare debet quia i egipto poit⁹
debet adhuc morſus cauere ſerpētis Multa em̄ ve
nena i egipto ·Et qui typo paſcha celebrat ·pate
re poteſt vulneri· qui autē miniſter eſt veritatis
venena non trepidat · Grego· i home·Oi̅s autē
qui ſalutat i via ex occaſione ſalutat itineris nō ex
ſtudio optāde ſalutis·Qui igiē non amore eterne
patrie ſ̄ p̄miorū ambitu ſalutem audiētibus p̄di/
cat q̄ſi in itinere ſalutat quia ex occaſione et nō ex
ītencōne ſalutem audientibus exoptat·

In quācūq̄ domū
intrāueritis primū di
cite pax huic domui
et ſi ibi fuerit fili⁹ pa
cis requieſcet ſup illū
pax veſtra ·ſin autem
ad uos reūteē In ea
dē aūt domo manete
edentes ⁊ bibentes q̄
apud illos ſunt ·Dig
nus ē em̄ opari⁹ mer
cede ſua Nolite trāſi-
re de domo in domum
et in q̄ācūq̄ ciuitatē
ītraueritis ⁊ ſuſcepint
uos manducate que
apponuntur vobis et

Chriſo·Bonorum
omniū mater pax eſt
ſine q̄ cetera īania ſē
ꝓpē q̄d dominus diſc
pulis intrantib⁹ do-
mos illico pacē iuſſit
ꝓferre tāq̄ bonorū
īdiciū dicens In quā
cūq̄ domū īraueritis
p̄mū dicite pax huic
domui Ambroſius
Vt ſcilicet pacis pfe
ramus nūcciū ip̄e p̄/
mus īgreſſus pacis
benedictōne celebre
tur· Chriſ·Vnde
pontifex eccleſie tra
dit eam dicens ·Pax
vobis · Implorant
autem pacem ſancti
non ſolum eā q̄ ver-
ſatur inter homines
adinuicem ·ſed et eā
que ptiet ad noſip/

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

curate infirmos·qui i illa ſunt·⁊ dicite illis appinꝗuit in vos regnū dei·In quācūque ciuitatē intraueritis· et nō receperint vos exeuntes ī plateis eiꝰ dicite·Eciam puluērē q̇ adheſit nobis d' ciuitate veſtra extēgimꝰ ī vos tn̄ h̄ ſcitote qm̄ appinꝗuit regnū dei Dico aūt vobis quia ſodomis in die illa remiſſius erit q̄m illi ciuitati

ſos·ꝗꝛam ſepiꝰ in pectore bellū gerimus et nullo moleſtante turbamur·necnon ꝑ ua deſideria oīt nos crebro inſurgunt·

Tytus· Dicit̄ aūt pax huic domui ſcꝫ habitantibꝫ domum omnes alloquantur· maiores pariter et minores·neqꝫ cū indignis veſtra ſalutacio dirigetur·Vnde ſubditur·Etſi ibi fuerit filius pacis·requieſcet ſuper illum pax veſtra·quaſi di· vos quidem ꝓferetis verbum·res autē pacis applicabitur· iudicō meo·vbicūqꝫ dignum eſſe videbit̄ Siquis autem nō ſit dignus non eſtis deluſi·nec verborum veſtrorum gracia perijt·ymo reciprocatur ad vos·Et hoc eſt quod ſubditur·Sin aūt ad vos reuertet̄· Grego·pax eīn que ab ore predicatoris offertur aut requieſcet in domo·ſi in ea fuerit quiſqꝫ ꝑdeſtinatus ad vitam·et celeſte verbū ſequitur·qd audit·aut ſi nullus audire voluerit· ipſe ꝑdicator ſine fructu non erit·quia ad eum pax reuertitur·dum ei a dn̄o pro labore ſui operis merces recōpenſantur· Si aūt pax veſtra recipitur dignū eſt·vt ab eis terrena ſtipendia cōſequamur·quibꝫ patrie celeſtiſ premia offerimꝰ· Vnde ſequitur·In eadem autē domo manete edentes et bibentes que apud illos ſunt Ecce qui peram ſacculum portari prohibuit ſumptus et alimenta ex eadem ꝑdicacōne ɔcedit·

Chriſ·Sed ne aliquis diceret·cōſumo res proprias parando aduenis menſam·illum primo intrantem facit tibi pacis donum offerre cui nihil ē equale·vt ſcias te maiora q̄m des ſuſcipe· Tytꝰ Vel aliter cōtinua·quia non eſtis conſtituti iudices eorum·qui ſūt digni vel indigni·edatis et bibatis que vobis offeruntur ab eis Dimittite autē mihi eorum qui vos recipiunt examen·niſi vobis quoqꝫ ſit notum·non eſſe ibi filiū pacis·tūc enim fortaſſis retrocedere debetis· Theophi·Vide igit̄ q̄liter diſcipulos mendicare inſtituit·et pro precō eos nutrimentū habere voluit·ꝗꝛam ſubditur·dignus eſt eīn operariꝰ mercede ſua Gre· Sunt eīn iam de mercede operarij ipſa alimenta ſuſtentacōnis·vt hic merces de labore predicacōis inchoetur·que illic de veritatis viſione ꝑficitur· Qua in re conſiderandum eſt q' vni noſtro operi due mercedes debentur··Vna in via que nos ī labore ſuſtentat·alia in patria·que nos reſurrectōe remunerat·Merces itaqꝫ que in preſenti recipit̄· hoc in nobis debet agere·vt ad ſequentē mercedem robuſtius tendatur·Verus ergo quiſqꝫ predicator non ideo ꝑdicare debꝫ vt in h̄ tpe mercedem accipiat·ſed ideo mercedem recipere vt predicare valeat· Quiſquis nāqꝫ ideo predicat vt h̄ laudis vel muneris mercedeꝫ recipiat·eterna mercede ſe priuat· Ambro· Subdit̄ virtus alia ne de domo ad domum quis vaga facilitate demigret· Sequitur eīn· Nolite tranſire de domo in domuꝫ vt ſcꝫ amore hoſpitali ſeruemꝰ conſtanciam·neqꝫ aliquā amicicie neceſſitudinē facile reſoluamus·

Beda Deſcripto autem diuerſe domus hoſpicō quid iam in ciuitatibꝰ agere debeant·docet pijs ſcꝫ in omnibus cōmunicare·ab impiorum vero ꝑ omnia ſocietate ſecerni·Vnde ſequitur·Et in q̄m cūnqꝫ ciuitatem intraueritis et ſuſcepint vos māducate que apponuntur vobis· Theophi·Quāuis modica exiſtant et vilia nihil amplius inquirentes·denūciat etiam eis vt opantes miracula·homines ad ſuas predicacōnes attraherēt·Vnde ſubdit Et curate infirmos qui in illa ſunt·et dicite illis·appropinquauit in vos regnum dei·Si enim prius curaueritis·deinde docueritis·ꝓſperabitur ſermo et homines credēt regnum dei appropinq̄re non enim curarent̄ niſi hoc aliqua virtus diuina ꝑficeret·ſed etiā cū ſ̄m aīmam curant̄ appropinquat in eos regnum dei qd longe eſt ab eo cui dominatur peccatū· Chriſ·Vide aūt dignitatem aplōꝝ nihil ſenſibile monent̄ ꝓferre· qualia circa moyſen et ꝓphetas ſcꝫ bona terrena ſed quedam noua et mirabilia ſcꝫ regnum dei·

Maximꝰ·Dicitur aūt appropinꝗuit·non vt oſtēdat temporis breuitatem·neqꝫ eīn regnum di venit cū obſeruacōne·ſed oſtendit diſpoſicōꝫ hoīm· ad regnum dei·qd quidem potentia eſt in oībꝰ credentibꝫ actu vero in his qui reſpuūt corpalē vitam et ſolam eligunt ſpiritalem qui dicē pōt· viuo autem non ego·ſed viuit ī me criſtus· Ambro·Deinde docet excuciendū de pedibꝫ puluerē ſiquis recipiendos ciuitatis hoſpicō non putauerit dicens·In quācunqꝫ ciuitatē intraueritis et n̄ receperint vos·exeūtes in plateas dicite· Etiam puluerem pedum qui adheſit ī nobis de ci·veſtra extergimꝰ in vos· Beda·Vel ad cōteſtacōreꝫ terreni laboris quē pro illis inaniter ſuſceperūt vel vt oſtendat̄ vſqꝫ adeo ſe ab ipſis nihil terrenum querere vt etiam puluerem de terra eorū nō ſibi paciantur adherere·Vel ꝑ pedes ipſū opus et inceſſus predicacōnis ſignificatur puluis vero quo aſpergunt̄ terrene leuitas eſt cogitacōnis· a qua et ſūmi doctores immunes eſſe nequeūt· Qui ergo ſpreuerit doctrinam labores et pericula docentiū ad teſtimoniū ſue damnacōnis inflectunt·

Orige· Extergendo ergo puluerem pedum in eos qdāmodo dicunt·puluis peccatoꝝ noſtrorū merito veniet ſuper vos·Et attende q' quecunqꝫ ciuitates non ſuſcipiūt aplōs· ſan̄ mqꝫ doctrinaꝫ habent plateas·iuxta illud·Lata eſt via que duc̄ ad ꝑdicōnem· Theophilꝰ· Et ſicut recipiētibus aplōs appropinq̄re regnum dei dicitur et bn̄ficiū ſic non recipientibꝫ in preiudiciū· Vnde ſubdit·Tamen hoc ſcitote quoniam appropinꝗuit regnum dei·Sicut aduentus regis eſt quibꝰdaꝫ ad penam·quibuſdam vero ad honorem·vnde d' eorum pena ſubditur·Dico aūt vobis q' ſodomis in illa die remiſſius erit q̄ illi ciuitati· Euſebiꝰ

Nam in ciuitate ſodomitarum non caruerũt angeli hoſpicio. ſed loth inuentus ē dignus eos hoſpitari ſi ergo ad acceſſum diſcipulorum nec vnuſ inueniētur in ciuitate qui eos recipiat quoniaʒ non peior erit ciuitate ſodomorũ. Hic igit̄ ſermo docebat eos audacter aggredi regulam paupertatis. Non enim poſſet conſiſtere ciuitaſ nec villa nec vicus ſine aliquo incola noto deo. Nam nec ſodoma ſubſiſteret non reperto loth quo recedente tota repente periȷt. Beda. Sodomite quoq; ipſi et ſi inhoſpitales fuerit inter cetera carnis animeq; flagicia nulli tamen apud eos tales hoſpites quales apoſtoli reperti ſunt. Et loth quidem aſpectu ⁊ auditu iuſtus erat non tamē ibi aliquid docuiſſe aut ſigna feciſſe perhibetur.

Ve tibi corozaym ve tibi bethſaida quia ſi in tyro et ſydone facte fuiſſent virtuteſq; in vobis facte ſunt olim in cilicio et cinere ſedē tes penitērent. Verū tamen tyro et ſydoni remiſſius erit in iudicio q̄ vobis. Et tu capharnaum vſq; in celum exaltata vſq; ad infernum demergeris qui vos audit me audit et qui vos ſpernit me ſpernit qui autē me ſpernit ſpernit euʒ qui miſit me.

Ambro. Docʒ dominus grauiori pene obnoxios fore q̄ euangeliū non ſeq̄ndū q̄ qui legē iudicauerūt eſſe ſoluendā. dicēſ. Ve tibi corozaym ve tibi bethſaida. Beda. Corozaym bethſayda et capharnaū tyberias q̄ʒ quas iohes noīat ciuitates ſunt galilee ſite in littore laci genezereth. qui ab euangeliſtis mari galilee vel tiberiadis appellatur plangit ergo dn̄s has ciuitates. q̄ p⁹ tanta miracula atq; virtutes non penituerunt. peioreſq; ſūt gentilib⁹ naturale tm̄ ius diſſipantibus q₂ poſt deſcripte legis contemptū. filium q̄ʒ dei et gloriam eius ſpernere nō timuerūt. vnd̄ ſequitur. Quia ſi in tyro et ſydone facte fuiſſent virtutes que in vobis facte ſūt olim in cilicō et cinere ſedentes penit✝e✝t. In cilicio qd̄ de piliſ caprum cōtexitur. aſperā peccati pungentis memoriam ſignificat. In cinere autē mortis conſideracionē. per quam in pulueᴦem redigimr̄ demonſtrat. Porro in ſeſſione humiliacōneʒ ꝓprie conſciencie ſigᷓficat Impletum autem videmus hodie dictum ſcʒ ſaluatoris q₂ corozaym et bethſaida preſente domino credere noluerūt. Tyrus autem et ſydon et quondam dauid ac ſalomoni amice fuere et poſt euāgeliſantibus xp̄i credidere diſcipulis. Chri. Deplorat autem domin⁹ has ciuitateſ ad noſtruʒ exemplum eo q̄ effuſio lacrimarū et gemitus amarus ſup pacientes inſenſibilitatem doloris non modicū antidotum eſt et ad correctōnem paciencium et ad remedium ingemiſcencium ſup eos. Non ſoluʒ autem p deploracionē inducit eos ad bonū ſed eciam p terrorem vnde ſequit̄. Veruntamē tyro et ſydoni remiſſius erit q̄ vobis in iudicio. Hoc et nos audire debemus. Non em̄ ſolis illis. ſʒ eciā nob̄ peius iudicium ſtatuit. niſi receperimus intrantes ad nos hoſpites quorū puluerem p̄cepit excutere. Cum autem plurima ſigna feciſſet domin⁹ in capharnaum et eum incolam habuiſſet. videbat̄ ſup alias ciuitates exaltata ſed ꝓpter incredulitatem cecidit in ruinam. vnd̄ ſequit̄. Et tu capharnaum vſq; in celum exaltata vſq; ad infernū demergeris. ut ſcilicet iudicium ſit ꝓporcionabile honori. Beda. Duplex autem in hac ſnīa ſenſus eſt. vel ideo ad infernum demergeris. q₂ contra p̄dicacionem meaʒ ſuperbiſſime reſtitiſti ut ſcilicet intelligat̄ in celum exaltata p ſupbiā. Vel ideo q₂ es exaltata vſq; ad celum meo hoſpicio et meis ſignis maiorib⁹ plecteris ſupplicijs q₂ his quoq; credere noluiſti. Et ne quis putaret hanc increpacionem vel tm̄modo ciuitatibus vel pſonis cōuenire. que dominū in carne videntes ſpernebant. et non omnib⁹ qui hodie quoq; euangelij verba deſpiciunt. Conſequenter adiunxit dicens. Qui vos audit. me audit. Ciril. Per qd̄ docet quicquid p ſanctos apoſtolos dicit̄ acceptand̄ eſſe. q₂ qui illos audit. xp̄m audit. Inevitabilis ergo pena hereticis imminet qui apoſtolorum negligunt verba. Sequitur enim. Et q̄ voſ ſpernit me ſpernit. Beda. Vt ſcʒ in audiendo q̄ſq; vel ſpernendo euangelij p̄dicacionē. non viles quaſq; pſonas ſed dominū ſaluatorem. ymmo ipſum patrem ſpernere ſe vel audire diſceret. Nam ſequitur. Qui autem me ſpernit ſpernit eum qui me miſit q₂ in diſcipulo magiſter audit̄ et in filio pater honorat̄. Aug. de v̄bis do. Si aūt ſmo dei ad vos q̄ʒ puenit. ⁊ in eo loco vos conſtituit videte ne ſperantis nos ne ad illū puemat. quod nobiſ feceritis. Beda. Poteſt et ita intelligi qui vos ſpernit. me ſpernit id eſt qui non facit miſericordiam vni de fratribus meis minimis. nec michi facit. Qui autem me ſpernit nolens credere filiū dei ſpernit eum qui me miſit. Quia ego et pater vnum ſumus. Tytus. Simul autem in hoc diſcipulos conſolatur. q. d. Non dicatis cur inus paſſuri contumelias. accomodate linguam. Ego prebeo graciā in me veſtra redundat contumelia.

Reuerſi ſunt autē. lxxij cum gaudio dicentes domine eciaʒ demonia ſubiciuntur nobis in nomine tuo. Et ait ill̄ Videbam ſathanam ſicut fulgur de celo cadentem. Ecce dedi vobis poteſtatem calcandi ſupra ſerpentes et ſcorpiones et ſup̄ omnem virtutē inimici et nihil vobis nocebit veruntamē in h̄ nolite

Cirillus. Sup̄dictū eſt q̄ domin⁹ miſit diſcipulos graciā ſpūſſancti inſignitos ⁊ facti p̄dicacōniſ miſtri poteſtatē ſuper immūdos ſpirit⁹ acceperūt. Nunc autem reuerſi confitentur honorātis eos potenciā. Vnde dr̄. Reuerſi ſūt autē lxxij. cū gaudio dicentes dn̄e eciā demonia ſubijciunt̄ nobis i noie tuo. Videbant̄ quid gaudere magiſ q̄ facti ſūt miracloꝝ autoreſ q̄ q̄ facti erāt p̄dicacōiſ

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

gaudere quia ſpirituſ
vobis ſubiciunt̄. Gau
dete autē q̄ꝛ nomia ve
ſtra ſcripta ſunt in celꝭ

miſtri. Erat aūt me
liꝰ eos gaudē in illꝭ
quos ceperāt ſicut
vocatiſ p ipm̄ dicit
paulus gaudiū meū
et corona mea.
Greg̃. xxiiij. mo-
ra. Mire autē dominꝰ ut in diſcipuloꝝ cordibus
elacionem p̄imeret iudiciū rume retulit. qd̄ ipe ma
giſter elacōis accepit ut in autore ſupbie diſce
rent qd̄ de elacōnis vicio formidarēt. vnd̄ ſequit̄
Videbam ſathanā ſicut fulgur de celo cadentē
Baſi. Dicit̄ ſathanas eo q̄ aduerſat̄ bono h̄ eñ
ſignificat nomē hebraicū. Sꝫ dyaboluſ dr̄ eo q̄ co-
opatur nob̄ in malo et accuſator ſit. Natura eiuſ ē
incorpolea. locꝰ aereꝰ Beda. Non aūt dicit. mo-
do video. ſꝫ pus videbam quādo corruit q̄ autem
ait ſic fulgur. vel p̄cipitem de ſupmis ad yma lap-
ſū ſignificat vel q̄ꝛ deiectuſ adhuc tranſſigurat ſe
in angelū lucis. Tytus. Se autem dicit vidiſſe
tanq̄ iudicē qui nouit incorporeoꝝ paſſiones vel
dicit. ſicut fulgur. quia natura fulgidꝰ erat ut ful
gur. ſed factus eſt tenebroſus ꝓpter affectum q̄ꝛ
qd̄ deus fecit bonum. hoc ipſe in ſe alterauit in ma
lum. Baſi. Supne enim virtutes non ſunt natu
raliter ſancte ſed ſecundum analogiā diuini amo
ris menſurā ſanctificacōis ſorciunt̄. Et ſicut fer-
rum poſitū in igne nō deſinit eſſe ferrū vehementi
tamē flamme vniōe tam effectu q̄ aſpectu in ignē
ptranſit ſic et alme v̉tutes ex pticipacōne eius q̄
eſt naturalr̄ ſacrū inſitam habent ſanctificacōnem
Neqꝫ eñ cecidiſſet ſathanas. ſi natura fuiſſꝫ inſu-
ſceptibilꝭ mali. Ciril. Vel aliť videbā ſathanam
ſicut fulgur de celo cadentē id ē ab vltima virtute
in extremā fragilitatē. Nam ante ſaluatoris aduē-
tum ſubegerat ſibi orbem et ab omībus colebatur
ſed cum vnigenitū verbū dei de celo deſcendit cor
ruit tanq̄ fulgur. q̄ꝛ conculcatur ab adorantibus
xp̄m. vnde ſequit̄. Et ecce dedi vobis poteſtatem
calcandi ſup̄ ſerpētes et ſcorpiones Tytꝰ. Ser
pentes quidem aliquando figuralr̄ indeſerto mor-
debant iudeos et necabāt eos eo q̄ infideles erāt
venit aūt qui ſerpētes illos p̄imeret eneus ſpens
crucifixus ut ſiquis credens in eum ꝓſpexerit libe
retur a morſibus. et ſaluet̄. Chriſo. Deinde ne
putaremus hoc dici de beſtijs. ſubiunxit. Et ſupra
omnem virtutem inimici Beda. Hoc eſt omē ge
nus immūdorum ſpirituū de obſeſſis corporibus
eijciendi. Et q̄tum ad ipos ſubdit. Et nihil vobiſ
nocebit q̄uis et ad litterā poſſit accipi. Paulꝰ eñ
a vipera inuaſus nihil mali patit̄ et johānes hau-
ſto veneno non ledit̄. Hoc autem int̄ ſpentes qui
dente et ſcorpiones qui cauda nocēt. diſtare arbi
troꝛ. q̄ ſpentes aperte ſeuiētes. ſcorpiones clan-
culo inſidiantes vel hoīes vel demones ſignificent
vel ſpentes qui inchoandis v̉tutibꝰ venena p̄ue
pſuaſionis obijciunt. Scorpiones qui ꝯſumatas
virtutes ad finem viciare intendūt Theophiꝰ
Vel ſerpentes ſunt qui viſibiliť nocēt veluti for-
nicacōniſ et homicidij demon. Qui vero inuiſibiliť
nocent ſcorpiones vocant̄ ſicut in vicijs ſpiritali-
bus. Greg̃. Voluptas eciā ſ̄ꝑpens dr̄ in ſcriptu-
ra cuiuſ natura eſt q̄ ſi caput eiuſ inuiſ ſtricturā at
tigerit totū ſequens corpus ad ſe trahit. ſic natu
ra neceſſarium conceſſit homi domicilium. Sed per
hanc neceſſitatem aggrediens voluptas animum
ad immoderatum quendā ornatum puertit ad hoc
ſubſequentē auariciam trahit quā impudicicia ſeq̄
tur. id eſt vltimū mēbꝝ et cauda beſtialitatis. Sꝫ
quemad̄ non eſt p caudam ſerpentem retrahi ſic ñ
eſt incipiendū ab vltimis ad euellend̄ voluptates
niſi quis priorem aditum obturet malicie Atha
na. Deludūt autē nunc p xp̄i virtutē pueri volup
tatem. que quondā ſeducebat grande vos et vir-
gines perſeuerant conculcanteſ ſerpentine volup
tatis fallacias. Sed et quidem ipſum aculeum ſcor
pionis id eſt dyaboli ꝯculcantes ſeꝫ mortē non ti-
muerunt interitū. Verbi gracia martires facti ple
riqꝫ vero poſtpoſitis terrenis libero greſſu conuē
ſatur in celis principem aeris non timentes. Ty
tus. Sed quia leticia q̄ eos letos videbat. inanem
gloriā ſapiebat. gaudebāt eñ q̄ quaſi ſublimes
effecti terribiles hominibus et demonibꝰ erāt ideo
dominꝰ ſubiungit. verūtamē in h̄ nolite gaudere.
quia ſpiritus ſubijciunt̄ vobis. Beda. De ſubie-
ctione ſpirituum cum caro ſint gaudere. ꝓhibent̄
quia ſpiritus eijcere ſicut et virtutes alias facere
interdum nō eſt eius meriti qui opatur ſed inuoca
cio nominis xp̄i hoc agit ad condemnacōnem eorum
qui inuocant vel ad vtilitatem eorum qui vident
et audiunt. Ciril. Sꝫ cur dn̄e non ſinis letari in
honoribus a te collatis. cum ſcriptū ſit. In nomie
tuo exultabunt tota die. Sꝫ dn̄s eos ad maius gau
dium erigit. Vnde ſubdit. Gaudete autē q̄ꝛ nomia
veſtra ſcripta ſunt in celis. Beda. Quaſi. d. non
oportet vos de demonū humiliacōne ſꝫ de veſtra
ſublimacōne gaudere. Salubriť autem intelligen
dum ē. q̄ ſiue celeſtia ſiue terreſtria quis opa geſ
ſerit p hoc quaſi litteris ānotatus apud dei memo
riam ſit eternaliter affixus. Theo. Scripta ſūt
enim nomia ſanctoꝝ in libro vite. non in cauſto ſꝫ
memoria dei et gracia. Et dyabolꝰ quidem deſup
cadit homines vero inferius exiſtentes ſupius a-
ſcribuntur in celis. Baſi. Quidam autē ſunt qui
ſcribunt̄ quidem nō in vita ſꝫ ſm̄ jheremiam in ter-
ra ut ſecund̄ h̄ intelligat̄ duplex quedam deſcrip-
cio hoꝝ quidem ad vitam. illoꝝ ad pdicionē qd̄
autem dr̄ deleant̄ de libro viuencium intelligit̄ de
his qui digni putabant̄ in libro dei conſcribi. Et
ſm̄ hoc fieri dicit̄ ſcripture mutacō quando a vir-
tute delabimur in peccatū vel econtra.

In ipa autem hora ex
ultauit ſpirituſancto
et dixit. Confiteor ti-
bi pater domine celi
et terre q̄ abſcondiſti
hec a ſapientibus et
prudentibus et reuela
ſti ea paruulis. Eciam
pater q̄ꝛ ſic placuit an

Theo. Sic benig
nus pater videns fi
lios ſuoſ dirigi gau
det ſic et xp̄us exul-
tat q̄ apl̄i tantis bo
nis facti ſūt digni.
Vnde dicit̄. In ipa
aūt hora exultauit
ſpirituſancto Ci-
rillus. Inſperit qui
dem p ſpiritus opa
cōnem quā apoſto
lis tradidit pluriū

te Omnia mihi t̄dita
ſunt a patre meo et
nemo ſcit qui ſit filius
niſi pater et q̄ ſit pat̄
niſi filius et cui volue
rit filius reuelare

acq̄ſicōnem· Vnde in
ſpiritu ſancto letatꝰ
dicit̄ id eſt in effecti
bus qui ꝑ ſpiritū ſā
tum ꝓueniūt · quaſi
enim amator homiꝫ
gaudij ēputabat ma
teriam conuerſioꝫ er
rancīū de quo graci⸗
as agit · Vnde ſequitur Confiteor tibi pater dn̄e
celi et terre · Beda Confeſſio non ſemp penitē
ciā ſed graciaꝝ actionē ſignificat vt ī pſalmis ſe⸗
piſſime legimus Ciril· Ecce aūt inq̄unt illi · q̄ꝝ
corda ꝑuerſa ſūt gracias reffert filius patri tan
q̄ꝫ minor Sed quid impedit cōſubſtancialem filiū
laudare ꝓꝓium genitorē mundū ſaluantē ꝑ eū · q̄d
ſi cenſes · cōfeſſionis cauſa hunc eſſe minorem · aſ⸗
pice q̄ꝛ vocat eum patrē ſuū et dominū celi et ter
re · Titus· Alia eīn ꝑ xp̄m ex non ētibus ꝓduc
ta ſūt ſed ſolꝰ ip̄e incōp̄henſibiliter a patre ē ge
nitus Solus eīn vnigeniti tanq̄ꝫ veri filij patris
pater eſt · Vnde ſolus patri dicit · Confiteor tibi
pater hoc eſt glorifico te · Ne mireris ſi patrem
filius glorificat · Tota eīn hypoſtaſis vnigeniti
genitoris eſt gloria nāqꝫ facta ſūt et celum et an⸗
geli gloria ſūt creatoris veꝝ quia hec nimis iſi
me ſita ſunt reſpectu dignitatis ipiꝰ · ſolus filius
cum deus ꝑfecte ſit fil'is genitori ꝑfecte glorifi⸗
cat patrē Athana· Nouimus eciā ſepiꝰ ſaluato
rem humana ꝓferre· habꝫ eīn adiunctā humanita
tem diuinitas · nec tamē ꝓpter corporis tegimen
deum ignores Sed q̄d reſpōdent ī hoc qui volūt
ſubſiſtēciā eſſe mali formāt vero ſibi deum alium
a vero patre xp̄i. Et hunc dicunt eſſe vnigenitum
mali creatorē et neq̄cie principē nec nō mūdialis
machīe conditorē Ait aūt dn̄s a ꝓꝓbās verba moiſi
Confiteor tibi pater dn̄e celi et terre Epipha·
Editum autem amacōne· Euageliū habet · Reg̃⸗
cior tibi domine celi · tacens q̄ꝛ dicitur terre · et
quod dicitur pater ne intelligat̄ q̄ꝛ vocat xp̄s pa
trem creatorē celi et terre· Ambro· Poſtremo
aperit celeſte miſteriū quo placuit deo · vt puul'
magis q̄ꝫ prudētibus huius mūdi ſuam graciā re⸗
uelaret · vnde ſequit̄ Quod abſcondiſti hec a ſapi
entibus et prudentibꝰ et reuelaſti ea paruulis·
Theo· Poteſt ſic diſtigui · vt dicat̄ a ſapientibus
id eſt a phariſeis et ſcribis legem interp̄tantibus
et prudentibus id eſt ab his qui a ſcribis fuerant
docti· Sapiens eīn eſt qui docet· prudēs vero q̄
docet̄ · Paruulos vero vocat dominus ſuos diſci⸗
pulos quos non legis doctores ſed de turba ꝯ piſ
catores elegit qui ſūt vocati nō maliuoli q̄ſi par
uuli· Ambro· Vel puulum hic accipiamus · qui
ſe exaltare nō nouerit et phaleratis ſermonibꝰ ar
tem ſue iactare prudēcie quod phariſei pleriqꝫ fa
ciūt · Beda Gracias igit̄ agit q̄ꝛ apoſtolis qua
ſi paruulis aduentus ſui aperuit ſacramenta q̄ ig
norauerūt ſcribe et phariſei · qui ſibi ſapientes vi
dentur et in cōſpectu ſuo prudentes· Theo· Ab
ſcondita igitur ſūt miſteria · ab his q̄ putāt ſe eſſe
ſapientes et non ſūt nam ſi eſſent eis reuelata fuiſ
ſēt· Beda · vnde ſapientibus et prudētibꝰ non
inſipientes et hebetes · ſed puulos id eſt humiles
oppoſuit vt ꝓbaret ſe tumorem dānaſſe nō acumē
Ori· Senſꝰ eīn ꝯfectꝰ p̄paracō ſit ſupueniētis ꝑ
fectōis · qui eīn nō ſentit q̄ꝛ careat vero bono ꝓpt̄
bonū p̄ſens quod ſibi in eſſe videtur vero bo no p̄
uatur Chri· Non autem letat̄ et gracias agit q̄ꝛ
dei miſteria latebāt ſcribas et phariſeos hoc eīn
non erat materia alacritatis ſed gemitus · Sed ꝯ
hoc gracias agit · quia q̄d ſapiētes non nouerāt
hi nouerūt · Gracias autem ſup hoc agit patri cū
quo ip̄e ſimul hoc facit· Oſtendēs nimiā dilectio⸗
nem qua diligit nos · Oſtendit autem conſequent̄
q̄ꝛ huius rei p̄ma volūtas ſua ſit et patris qui ꝓꝓa
volūtate hoc agebat · vnde ſequit̄· Eciā pater q̄r
ſic placuit ante te Grego· His verbis exempla
huilitatis accipimus · ne temere diſcutē ſuperna
cōſilia de alioꝝ vocacōne · alioꝝ ve repulſione p̄
ſumamus · Iniuſtum enim eſſe non poteſt · q̄d pla
cuit iuſto · In cūctis ergo que exterius diſponunt̄·
aperta cauſa racōnis eſt occulte iuſticia volupta
tis · Chri· Cum vero dixiſſet · Confiteor tibi q̄r
reuelaſti ea paruulis ne putares q̄ꝛ ip̄e criſtꝰ hac
virtute p̄uatus non poſſet hoc facere· ſubiungit·
Omnia tradita ſunt mihi a patre meo· Athana
Hoc non recte intelligētes arrij ſequaces delirāt
in dominū dicentes Si data ſūt ei omnia id eſt do
miniū creature · fuit tempus quo ea non habuit ꝯ
ſic non eſt de ſubſtācia patris nam ſi eſſet · non eſſꝫ
ei opus recipere Sed ex hoc magis demēcia eoꝝ
carpet̄ Si eīn prius q̄ꝫ recepiſſet vacabat creatu
ra a verbo· qualit̄ ſaluabitur illud omnia in eo cō
ſiſtunt Ceterū ſi ſimul poſtq̄ꝫ facta eſt creatura to
ta fuit tradita ei non erat opus tradere · ꝑ ipſum
nanqꝫ facta ſunt omnia · Non ergo vt ipi putant·
ſignificatur hic creature dominiū immo ſignifica
tiuū eſt hoc verbum facte diſpenſacōnis in carne
Poſtq̄ꝫ enim homo peccauit ꝑ turbata ſūt omnia·
Vnde verbū caro factum eſt · vt omnia reſtaura⸗
ret Data ſūt ergo ei omnia non quia poteſtate ca⸗
reret · ſed vt ſaluator emendet vniuerſa · vt ſicut
per verbum omnia in principio introducta ſūt
in eſſe · ita cum verbum caro factum eſt in ip̄o om
nia reſtaurent̄· Beda· Vel dicit omnia ſibi tra⸗
dita non mūdi elemēta ſed hi quibus puulis ſpiri
tu ſacramēta filij pater reuelauit et de quorū ſa⸗
lute cum hec loqueret̄ exultauit · Ambro· Vel
cum omnia legis omnipotentem agnoſcis non de
generem patris cum t̄dita legis filium confiteris
Cui ꝑ naturā omnia vnius ſubſtācie iura ſūt ꝓꝓa
non dono collata ꝑ graciā Cum autem dixiſſet om
nia ſibi fore a patre tradita aſcendit ad ꝓꝓriā glo
riam et excellenciam oſtendens in nullo ſe ſupera
ri a patre ſubdit Nemo nouit · qui ſit filius niſi pa
ter et qui ſit pater niſi filius · Non eīn valet crea⸗
ture intencō comp̄hendere modum diuine ſubſtan
cie que omnē ſupat intellectum et decor eius q̄li⸗
bet conſideracōnem tranſcendit · ſed a ſeip̄a quid
ſit natura diuina cognoſcit̄ · itaqꝫ pater ꝑ id quod
eſt nouit filium et filius ꝑ id quod eſt · nouit pa⸗
trem non interueniēte aliqua differencia quantū
ad diuitatis naturam Quod enim ſit deꝰ credimꝰ
Quid autem naturaliter ſit incōprehenſibile eſt Si

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ergo creatũs eſt filius quõ ſol9 ſciret patrẽ ·aut
quõ ſolo patre ſciret̃ ·Scire nãq; naturã diuinã
impoſſibile eſt cuilibet creature Scire autẽ quod
cũq; eorum que creata ſũt ·quid ſit non trãſcendit
quelibet intellectũ ·q̃uis ſupet nr̃m ſeñ Atha·
Hoc autem dño dicente cõſtat arrianos ei obſiſt/
ere dũ dicũt ·non videri patrẽ a filio·Sed eorum
oñditur inſania ſi ſeip̃m non nouit verbũ q̃d omni
bus patris et ſui p̃ſtat noticiã ·ſequit̃ eñ ·Et cui
voluerit filius reuelare · Titus Eſt autem reue
lacõ tradicõ noc̃õis ·iuxta pporcõnez nature et
virtutum vniuſcuiuſq; et vbi quidem ẽ natura ɔ
ſimilis·ibi eſt cogñicõ ſine doctria hic autem ẽ p
reuelacõnez diſciplina Ori·Vult autẽ reuelare
vt verbũ non irracõnabilit̃ et tanq̃ iuſticia q̃ no
uit digne et temp̃a reuelãdi et mẽſuras reuelacõ
nis·Reuelat autem ẽmouẽs oppoſitũ cordi velam̃
nec nõ tenebras q̃s poſuit in ſui latibulũ ·ſed qm̃
ex hoc putãt qui alteri9 ſũt opinioĩs ·oſtruẽ ne·
pharũ ſuũ dogma ·q̃·ſ·ignotus erat pater ihu
ſanctis ãtiquis ·Dicẽdũ ẽ eis ·quoniã quod dicit̃
cuicũq; vult filius reuelare ·nõ ſolũ retorquetur
ad temp9 futurũ ex quo ſaluator hoc ꝓtuit ·ſed
eciã ad temp9 p̃teritũ q̃ ſi velit ħ verbũ reuelaꝛ
ꝓ peccato ſumẽ dicendũ eſt eis q̃ non eſt idem ɔ
noſcẽ et credẽ· Alij dat̃ p ſpiritũ ſermo ſciẽcie alij
fides in eodẽ ſpiritu·Erãt g̃ p̃mo quidem creden
tes ·nõ aũt cõgnoſcentes· Am·Vt ſcias autem
quia ſic filius patrem quibus vult·reuelat eciam
pater reuelat quib9 vult filium ·Audi dñm dicen
tem ·Beatus es ſimon bariona quia caro et ſãguis
non reuelauit tibi ħ pater meus qui in celis eſt

Et cõuerſus ad diſci
pulos ſuos dixit Bea
ti occuli qui vidẽt q̃
vos videtis Dico eñ
vobis q̃ multi pphete⁊
reges voluerũt vidẽ
que vos videtis ⁊ nõ
viderũt ⁊ audire q̃ vos
auditis et nõ audierũt

Theo·Quia ſupe·
rius dixerat ·Nemo
nouit quid ſit pater
niſi filius et cui volu
erit filius reuelare·
verificat diſcipulos
quibus pater p eum
reuelabat̃ ·Vñ dicit̃
Et cõuerſus ad diſci
pulos ſuos dixit Bea
ti oculi qui vident q̃
vos videtis · Cir·
Conuertit̃ quidẽ ad
eos quia repellẽs iu
deos ſurdos et cecam mentẽ gerẽtes nec vidẽ vo
lentes totum ſe p̃bebat diligentib9 eũ ·et beatos
aſſerit oculos vidẽtes que p̃us ainſ ipi videbant
Illud tamen ſcire cõuenit quia videre non ſignifi
cat actũ oculorum ħ mentis recreacõnem in p̃ſtitis
beneficijs puta ſiq̃s dicat ··Iſte vidit bona temp̃a
id eſt gauiſus eſt in bois tempibus ·ſcd̃m illud Vi
deas bona hieruſalẽ ·Multi eñ iudeorum viderunt
xp̃m diuine opantem ·corpali ·ſ·intuitu nec tamẽ
omibus beatificacõ conuenit ·Non eñ crederũt ħ
neq; viderũt gloriã dei ocul' mentis ·Beatificati
ſũt g̃ oculi noſtri in ħ q̃ fide vidim9 verbum ꝓ no
bis hominẽ factũ imp̃mens nobis decorem ſui nu·
minis vt nos ſibi cõformes faciat p ſãctificacõnẽ
atq; iuſticiã· Theo·Beatificat autẽ eos ⁊ oms
ſimilit̃ qui eum fide recipiũt ex hoc q̃ antiq̃ pphe
te et reges deũ in carne vidẽ et audire optauerũt
Vñ ſequitur ·Dico eñ vobi q̃ multi pphete et re
ges voluerunt videre que vos videtis ⁊ non vide
runt et audire que vos auditis et non audiuerunt·
Beda Mathe9 apcius pphetas et iuſtos appel
lat ·Ipi eñ ſũt reges magni q2 temptacõnũ ſua
rum motib9 non ſenciẽdo ſuccumbẽ ·ſed regendo
p̃eſſe nouerũt Chriſ·Ex hoc autem dico plures
exiſtimãt pphetas caruiſſe xp̃i noticia ·Sed ſi op
tauerũt videre q̃ viderũt ap̃li ꝯnouerũt illum ven
turũ ad hoies et diſpenſatum q̃ diſpenſauit ꝯnull9
eñ habet horum appetitum que mẽte non cõcepit·
nouerãt ergo filiũ dei vnde nõ ſimpliciter dicit
voluerũt vidẽ me·ħ q̃ vos viditis nec audire me
ſed q̃ vos auditis ·Viderãt eñ ip̃m ·non tamẽ iã
incarnatũ ·nec ſic cum hominibus ꝯuerſãtem nec tã
ta maieſtate eis loquentem· Beda Illi eñ alon
ge inſpiciẽtes p ſpeculũ et in enigmate viderũt
Apoſtoli autẽ i p̃ſentia eorum habẽtes dominum q̃cũ
q; voluiſſent interrogãdo diſcẽtes nequaq̃ p an
gelos aut alias viſionũ ſp̃es opus habebãt doce
ri Ori·Sed quare dicit pleroſq; pphetas optaſ
ſe non autẽ om es ·q2 de abraam dicit̃ q̃ vidit diẽ
xp̃i et letatus eſt ·quã viſionez non plures immo
pauci cõtigerũt ·fuerũt autez alij pphete et iuſti
non cauti vt viſionem abrahe et periciã apoſtolo
rum attingerẽt Et hos dicit nõ vidiſſe ħ optaſſe·

Et ecce q̃dã legiſpi
tus ſurrexit tẽptans
eũ et dicẽs ·magiſter
quid faciẽdo vitã etẽ
nã poſſidebo ·At ille
dixit ad eũ In lege q̃d
ſcriptũ ẽ · Quomodo
legis · Ille reſpõdẽs
dixit · Diliges dñm
deum tuũ ex toto cor
de tuo et ex tota ani
ma tua et ex omnib9
viribus tuis et ex om
ni mẽte tua et p̃ximũ
tuũ ſicut te ip̃m ·Dix·
it q; illi ·Recte reſp
ondiſti ·Hoc fac et vi
ues ·

Beda ·Dixerat ſu
pra dominus q̃ noia
eorum ſcripta ſũt i ce
lis ·Vnde vt puto oc
caſionem temptandi
dominũ legiſperit9
aſſumpſit vnde dicit̃
Et ecce quidã legiſ·
peritus ſurrexit tẽp
tans illum · Ciril·
Erãt eñ quidã ver·
ſoſi circumeuntes to
tam regionem iudeo
rum incuſantes criſ/
tum et dicentes q̃ p̃
ceptum moyſi i vtile
diceret ip̃e aũt quaſ
dã nouas doctrinas
ꝓfferret volens ẽgo
legiſperitus ſeduce·
re xp̃m·vt aliquid ɔ
tra moyſen loqueret̃
adeſt temptãs ipſũ
magiſtrũ vocans do
ceri non paciens ·Et
quia dñs ſolit9 erat
his qui veniebãt ad eum loqui de vita et̃na ·vti
tur legiſperitus eius eloq̃ijs ·Et quod temptabat
aſtute nihil aliud audit niſi que per moyſen edita
ſũt· Sequit̃ eñ At ille dixit ad eũ ··In lege q̃d ſc
riptũ ẽ quõ legis Am·Erat eñ ex his qui ſibi
legiſperiti vident̃ qui verba legis tenent ·vim le
gis ignorãt et ex ipo legis capitulo docet eſſe le·
gis ignaros ·ꝓbans q̃ in principio ſtatim ier pa
trem et filium predicauerit incarnacõis dominice

anunciauerit ſacramentū Sequiť em̄· Ille reſpon
dens dixit Diliges dominū deum tuum ex toto cor
de tuo et ex tota anima tua ·et ex omnibus viribus
tuis et ex tota mēte tua · Baſil· Quod diciť tota
mēte tua in cetera ·non recipit ſectionē· Nā q̄ntā
cūq3 dilectōn in infimis expenderis· hoc tibi ne
ceſſario a tota deficiet · Sicut em̄ in vaſe aliq̄ ple
no liquore inq̄ꝛtum emanat foras ·tantū neceſſe ē
plenitudini de rogari· ſic et in aīa inq̄ꝛtum emana
uerit ab ipſius dilectōne ad illicita· intantū minui
neceſſariū eſt amorē ad deum· Grego· niſenus·
·In tria autem quedā anime vis diſcerniť· Hec em̄
eſt augmētatiua ſolū et nutritiua ·q̄ etiā i plātis
repitur· Alia eſt que ſenſualiť diſponiť que ſalua
batur in natura irracionabiliū animaliū Perfcta
autem vis anime eſt racōnalis que in natura hūa
na cōſpiciť Dicendo ergo cor ·ſubſtāciam corpa
lem ſignificauit ·ſ· nutritiuam· Dicendo vero ani/
mam mediocrē id eſt ſenſitiuā ·Dicendo vero mē
tem altiorem naturā id eſt intellectiuā et conſide
ratiuam potenciam· Theo· Hic igiť intelligen
dum eſt ·ꝙ oportet nos omnem virtutem anime
amori diuino ſubiicere et hoc viriliť et non imiſſe
Vnde addiť ·et ex omibus viribus tuis· Maxi·
Cum hac igiť intencōne trinā ad deū dilectione3
lex pertrctat ·vt auellat nos a trina mundi habi=
tudine qua reſpicitur ad poſſeſſiones ad gloriam
et ad voluptates ·inq̄bus etiā temptatꝰ eſt xp̄s
Baſil· Siquis autē q̄rat quo pacto diuina dilec
tio poterit obtineri ·dicemus quoniā indocibilis
eſt diuina dilectio· Nam nec lucis gaudere p̄ſencia
nec vitam amplecti ab alio didicimus ·vel amare
parentes aut alūnos et multomagis diuine dilec=
tionis doctrina Sed ſeminalis q̄dam racō nob̄ inſi
ta ē intrinſecus habens cauſas ·vt homo deo ad=
hereat ·quā racōne3 accipiens doctrina diuinoru3
p̄ceptoꝝ colere diligenť ·caute q3 fouere et ad p
fectionem diuine gracie pducere cōſueuit natura=
liter em̄ bonū amamus ·amamꝰ etiā ꝓpriu3 et cog
natum nec non ⁊ benefactoribus ſponte affectiō3
totam ꝓfundimus Sic igiť bonus eſt deus omnia
vero bonum deſiderāt ·quod volūtarie pficitur·
naturaliť nobis ineſt ·quē etſi p bonitatē minime
nouiſſemus ·Et hoc ipo tamē quod ab ipo ꝓceſſi
mus tenemur ipm vlť modū amare ·tāq̄ ·ſ· nobis
cognatū · Maior etiā eſt et bn̄factor omibus q̄ na
turaliť diliguntť ·Eſt igiť p̄mum et p̄cipuū māda
tum diuine dilcōnis Scd̄m aūt p̄mi cōpletuū et
ab eo cōpletū quo moneni̅ diligē ꝓximū vnde ſe
quiť Et ꝓximum tuū ſicut teipm· Sortimur autē
a deo potenciā ad huius execucōnem mādati quis
aūt non nouit qm̄ manſuetum et cōmunicatiuum
animal eſt homo ·non autem ſolitariū et ſilueſtre
Nihil em̄ tam ꝓprium eſt noſtre nature ſicut adin
uicem cōmunicare ·et mutuo indigē et cognatum
diligere· Quoꝝ autem p̄ueniens dominꝰ nobis ē
didit ſemina boru3 conſequenť fructus requirit·
Chriſ· Tu tamē attēde qualiť fere cū eodem ex
ceſſu poſtulat vtrūq3 p̄ceptum· De deo em̄ ait to
to corde tuo ꝺ ꝓximo ſicut teipſū· Quod ſi diligē
ter cōſeruaretur· nec ſeruus eſſet nec liber nec vic
tor nec victus nec diues nec paup nec notus vnq̄

eſſet diabolꝰ pociꝰ em̄ palee ignis ſuſtinēnt immiſſi
onē q̄ feruorē caritatis diabolꝰ a dō cūcta ſupat
dilectōnis cōſtancia · Gre· Cum autem dicatur
diliges ꝓximum tuū ſicut teipm q̄modo alteri mi
ſerendo pius eſt· qui adhuc iniuſte viuendo ſit im
pius ſibimetipſi· Ciril· Cum autem legiſperitꝰ
reſpondiſſet q̄ continebanť in lege ·xp̄s cui nota
ſūt omnia ·ſcindit fallacie eius recia · Sequiť em̄
Dixitq3 illi recte reſpondiſti ·hoc fac et viues ·
Ori· Ex his indubitanť colligiť ·ꝙ vita q̄ p̄dicať
ſcd̄m mundi creatorem deum et antiq̄s ſcripturas
ab eo traditas vita ꝑpetua eſt· Atteſtať enim do=
minus ſumenti ex deuteronomio quide3 illud· Dili
ges dominū deū tuū· Ex leuitico vero illud ·Dili=
ges ꝓximū tuum ſicut teipm· Hec autem dicta ſūt
contra ſequaces valentini baſilidis et marcōnis·
Quid enim aliud voluit nos facere ad q̄rendum vi
tam eternam niſi que continent lex ⁊ ꝓphete·

Ille aūt volēs iuſtifi
care ſeipſum dixit ad
hieſum ⁊ quis ē meus
ꝓximus ſuſpiciēs aūt
hieſꝰ dixit· homo qui
dam deſcendebat ab
hieruſalem in hiericho
et incidit in latrones
qui etiam deſpoliaue
rūt eum ·et plagis im
poſitis abierunt ſemi
uiuo relicto· Accidit
autē vt ſacerdos qui
dam deſcenderet ea
dem via ⁊ viſu eo p̄te
riuit· Similiter et le
uita cū eſſ3 ſecꝰ locū
et videret eū ptrāſijt
ſamaritanꝰ āt quidā
iter faciēs venit ſecus
eum ·et vidēs eum mi
ſericordia motus eſt·
et apropians alliga
uit vulnera eius in fū
dens oleum et vinum
et imponēs illum in iu
mentum ſuum duxit i
ſtabulum ·et curā eiꝰ
egit· Et altera die p
tulit duos denarios·
et dedit ſtabulario ⁊
ait· Curā illiꝰ habe ⁊
q̄dcūq3 ſupērogaue

Ciril· Laudatus le
giſperitus a ſaluato
re ꝙ recte rſpondit
in ſupbiam ꝓrupit
nullū ſibi ꝓximu3 pu
tans eſſe ·q̄ſi nullus
eſſet ei in iuſticia cō
perandus· vn̄ dicitur
·Ille autem volens iu
ſtificare ſeipm· dixit
ad ih̄m ·Et quis eſt
meus ꝓximus Circū
uenit em̄ eum quod
ammō alternatim vi
tia ⁊ fallacia q̄ temp
tando q̄ſiuerat ad ar
rogāciam lapſus i ſ3
autē ꝙ querit· Quis
eſt meus ꝓximus va
cuus a dilcōn e ꝓxi
mi oſtendiť cum non
eſtimet aliquem ſibi
ꝓximū eſſe et p cōſe
quens a dilcōne di
uina ·qm̄ cum fratrē
non diligat ·quē vi=
det ·nō poteſt deum
diligere ·quē non vi
det· Ambroſi· Re
ſpondit etiā ꝙ neſci=
ret ꝓximū ſuū ·quia
non credebat in xp̄m
⁊ qui xp̄m neſcit neſ
cit legem ·Cum em̄
veritatem ignoret·
quemodo poteſt ſci
re legem· q̄ ānunciat
veritatem· Theo·
ſaluator autem non
actibus aut dignita
tibus ſed natura dē
minat ꝓximu3 quaſi
diceret non putes·
ꝙ quāuis iuſtus ſis·

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ris·ego cum rediero· reddā tibi · Quis ho rum triū videtur tibi ꝓximus fuiſſe illi·qui ī cidit ī latrones · At ille dixit · qui fecit mi ſericordiam in illum · Et ait illi ihēſꝰ· Vade et tu fac ſimiliter

nullus tibi ſit ꝓximꝰ Omnes nanqꝫ qui eā dem naturā cōmuni/ cāt ꝓxi tui ſiūt·fias igitꝛ et tu eorū ꝓxiꝰ non loco ſed affectu· ⁊ circa eos cura ⁊ ad hoc ſamaritanū ī exē plum ducit · vñ ſeqꝛ Suſpiciēs aūt ihēſꝰ dixit Homo quidam deſcē·ab hie·ī hier· Grec·Bene eſt ge neris appellacō·Non eñ ait deſcēdit quidā ·ſꝫ hō quidā ·nam ſermo ſit de tota humanitate Aug· de que·euan Non eñ iſte ipē adam intelligitꝛ ī ge nere humano ·Hieruſalem ciuitas pacis illa cele ſtis a cuius beatitudine lapſus eſt Hiericho iterꝑ tatur luna et ſignificat mortalitateꝫ noſtrā ꝓpter hoc ꝙ naſcitꝛ ·creſcit·ſeneſcit et occidit· Augu· cōtra pelagiū Vel hieruſaleꝫ ꝗ interꝑtatur viſio pacis ·padiſū dicimꝰ ·Ante eñ ꝗ̄ peccaret homo ī viſione pacis erat hoc ē ī padiſo·vbi quicquid videbat pax erat ⁊ leticia·Jn̄ deſcēdit ꝗ̄ſi humi li atus et miſer factꝰ ꝑ pcēm hiericho ·i·ī mūduꝫ in ꝗ oīa orta occidūt ſicut luna · Theo·Non auteꝫ dicit deſcendit ſed deſcendebat·ſemꝑ eñ humana naťa ad īferiora tēdebat·⁊ nō ī pte ſꝫ ī toto vit e attendebat paſſibili Baſi·Cōuenit eciā hꝫ ſiqꝫ loca ꝓſpexerit ·hiericho eñ teneꝫ loca ꝯuallia pa leſtine ·Hierlēꝫ vero ī cacumīe ſita eſt occupās a picē mōtis ·veit igitꝛ hō ab altis ad īfima vt a la tronibꝰ capeꝛ ꝗ īcolebāt debitū vñ ſeqꝛ ·Et icidit ī latrones · Chriſ Primū iſtiꝰ hoīs miſerādus ē caſꝰ ꝗ inermis ac deſtitutꝰ ī latrones iciderit ꝗ qꝫ imꝓuidꝰ incautuſqꝫ eā viā elegerit ·ꝗ euadē ꝑ donū manꝰ nequerit Nō eñ poſſꝫ iermis armatos imꝓuidꝰ peſſimos icautꝰ nociuos effugē·Quippe cum malicia ſꝑ armata ſit dolis crudelitate ſepta· munita fallacia et ad nocendi ſeuiciā preꝑata · Am·Qui ſūt aūt iſti latrones niſi āgłi noctis atqꝫ tenebraꝝ ī ꝗs nō icidiſſꝫ niſi eis mādata celeſtis ꝯ uius ſe feciſſꝫ obnoxiū Chri·Jn ex ordio igitur mūdi nocēdi fallaciā diabolꝰ ē opatꝰ ī hoīeꝫ ī queꝫ fallēdi virꝰ exercuit ⁊ malicie nocēciā ꝯ dicauit Aug·conꝛ Pelagiū Jncidit ꝗ ī latroēs·i·in diabo lū ⁊ anglos eꝰ ꝗ ꝑ iobediēciā pmi hoīs humanū genꝰ ꝯſpoliauerūt ·bono·ſ·poſſibilitat s liberi arbi trij ꝑdito vñ ſeqꝛ·ꝗ eē ꝯſpoliaue·eū·⁊ plagis īpo ſitis abierūt··Jn illo eī peccāte plagā fecit·ī nos ve ro plagas ·cū ꝑ vnū pcēm qꝺ contrahimꝰ ſupaddi mus mlťa pcťa · Aug·ꝺ que·euā·Vel ſpoliaue rūt hoīeꝫ imortalitate ⁊ plagis impoſitis pcťa ſua dendo reliquerūt ſemiuiuū ·qꝛ ex pte ꝗ pt intelli gere ⁊ ꝯgnoſcere deū viuꝰ ē hō Ex pte aūtꝗ pec catis cōtabeſcit et pmitꝛ·mortuꝰ ē Et hꝫ eſt qꝺ ſub ditur ſemiuiuo relicto· Aug·ꝯtra pelagiū Semi uiuꝰ eñ hꝫ vitalē motū·i·liberū arbitriū vulnera tū ·ꝙ ad eťnaꝫ vitā ꝗm ꝑdiderat·redire nō ſuffici ebat ⁊ iō iacebat qꝛ vires eī ꝓpe ad ſurgendū non ſufficiebāt vt ad ſe ſanandū medicū ·i·deū rqreꝫ Theo·Aut ſemiuiuꝰ dicitꝛ hō poſt pcēm·qꝛ aīa immortalꝭ ē ·corpꝰ vero mortale ita vt medietas hoīs morti ſuccūbat aut qꝛ hūana naťa ī xp̄o ſpe rabat cōſeqꝫ ſalutē·ita vt nō oīno morti ſuccūbēt· Sꝫ inqꝑtū adam peccauerat mors ī mundū intꝛuit Jn xp̄i vero iuſtificacōne mors erat ꝯſtruēda · Am·Vel ſpoliāt ꝗ accepimꝰ īdumēta ꝗ̄cie ſpiritua lis et ſic vulnera inferre cōſueuerūt ·Nā ſi iteme rata ꝗ ſūpſimꝰ īdumēta ſueimꝰ ·plagas latronū ſe tire nō poſſumꝰ · Baſi·Vł pt intelligi ꝙ exſpo liauerūt eū plagis ꝑus impoītis ꝑcedūt eñ vulnēa nuditatē·vt intelligas ꝙ pcīm ꝗ̄cie ꝑcedit caren ciā· Be·dicuntꝛ aūt plage pcťa qꝛ hīs naťe hu māe integ̃tas violatꝛ ·Abierūt aūt nō ab īſidijs ceſ ſādo ſꝫ inſidiaꝝ fraudes occultādo· Chriſ Hic itaqꝫ hō ·i·adā iacebat ꝯſtitutꝰ ſalutis auxilio cō foſſus vulneribꝰ delictoꝝ cui nec ſacerdos aaron trāſiens ſacrificō potuit ꝓfuiſſe ſequitꝛ eñ Acci/ dit aūt vt ſacerdos ꝗdaꝫ ꝯſcenderꝫ eadē via ·et vi ſo eo ꝑteriuit Nec eē eius frꝛ moyſes leuita ꝑ legeꝫ potuit ſubueniē vñ ſequitꝛ Siliť et leuita cū eſſet ſecꝰ locū ⁊ videt eū ptrāſijt Aug·conꝛ pelagiū vł ī ſacerdote ⁊ leuita duo tꝑa intelliguntꝛ legis ſcꝫ et ꝓphetaꝝ Jn ſacerdote lex ꝑ quā ſacerdociū et ſacrificia inſtituta ſūt Jn lege vaticiniū ꝓpheta rū ꝗtū tꝑibꝰ hūanū gñꝰ ſanari n̄ potuit qꝛ ꝑ legē ꝯdicō pcťi nō aboleuit Theo·Dicit aūt ꝑterijt qꝛ lex venit ⁊ ſtetit vſqꝫ ad tꝑs ꝑfixū deiñ nō valēs curare abijt·vide eciā ꝙ lex nō ad hꝫ data ē ꝑcogi tatiue vt hoīeꝫ curaret · nō eī poterat hō a pn̄ci pio ſuſcipe xp̄i miſteriū et iō dicit Accidit vt ſacē dos ꝗdā qꝺ ꝯſueuimꝰ dicē ī hīs ꝗ nō ꝑmeditatiue ſūt Aug ꝺ ꝟ·do·Vł qꝛ hō ꝯſcendēs a hierlēꝫ ī hiericho iſrahelita fuiſſe ītelligitꝛ qꝺ intelligi pt qꝛ trāſiens ſacꝺos vtiqꝫ genē ꝓximꝰ ꝑterijt iacē teꝫ· Trāſijt leuita ⁊ hꝫ genē ꝓximꝰ·iacēteꝫ ⁊ ipē cōtēpſit · Theo·Miſeri igꝛ illiꝰ fouē eū cogita uerūt ꝑmodū vero tenacitate ꝯuicti abierūt rētror/ ſū hꝫ eī ꝯſignat·ꝙ dicit ꝑterijt Aug·ꝺ·ꝟ·do· tñ ſijt ſamaritanꝰ genē lōgiquꝰ mīa ꝓximꝰ fecit qꝺ ſeqꝛ Samaritanꝰ āt ꝗdā iter faciēs veīt ſecꝰ eū ·Jn ꝗ ſamaritano ſe voluit ītelligi dn̄s nr̄ ihꝯs xp̄s Sa maritanꝰ eī cuſtos iterꝑtatꝛ ⁊ ꝺ ipō dicitꝛ non dor/ mit neqꝫ dormitat ꝗ cuſtodit iſrael qꝛ īſurgens a mortuis iā nō moritꝛ·deniqꝫ cū dictū eēt illi qꝛ ſa maritanꝰ es ⁊ ꝺmoniū hēs·negauit ſe habē demo niū· qꝛ ſe nouerat ꝺmonū expulſorē nō ſe negauit īfirmi cuſtodē Grec·vocat āt hꝫ xp̄s ſe ſamarita nū oportune cū eī alloqretꝛ legiſꝑitū ſupbientē in lege voluit exꝑmē qm̄ nec ſacꝺos nec leuita ⁊ ꝗ ꝯ uerſabātꝛ ī lege legis ꝓpoſitū implebāt ſꝫ ipē veīt ꝯſumaturꝰ legis ꝓpoſitū Am·hꝫ āt ſamaritanus eciā erat ꝯſcendēs·ꝗs eī ē ꝗ deſcēdit ꝺ celo ·niſi ꝗ aſcēdit ī celū filiꝰ hoīs ꝗ ē ī celo· Theo·dicit āt iter faciēs ꝗ̄ſi ex ꝓpoſito hꝫ ſtatuēs vt nos curaret Aug·conꝛ pelagiū veīt āt ī ſilitudine carnis pcťi ·Jō ſecꝰ eū ꝗ̄ſi ī ſilitudine Grec·Vł ſecꝰ viā veīt fuit eñ vere viator·nō ꝯuiator ꝗ̄cia nr̄i ꝯſcendēs ad terrā· Am·veniēs āt factꝰ ē ꝯpaſſionis nr̄e ſuſcepcōne finitiuꝰ ⁊ mīe collacōne vicinꝰ·vñ ſe ꝗtur Et vidēs eū mīa motus eſt· Aug·cōꝛ pela giū Vidēs ꝗdeꝫ eū iacentē nō valentē nō currēn teꝫ et ideo mīa motꝰ ē qꝛ in eo nullum meritum in

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

uenit quo curari dignus eſſet· ſed ipſe de peccato
dampnauit peccatum in carne· Vnde ſequitᷣ· Et ap
pians alligauit vulnera eius infundens oleum et
vinum· Aug⁹·de verbis domi· Quid em̄ tam lō
ginquum·quid tam remotum· ꝙ deus ab hominibuſ
immortalis a mortalibus iuſtus a peccatoribus·ñ
loco longe·ſed diſſimilitudine· Cum ergo haberet
in ſe duo bona·ſ·iuſticiam et immortalitatē·et nos
duo mala·ſ· iniquitatē et mortalitatē · ſi vtrumqꝫ
malum noſtrum ſuſcepiſſet·par noſter fuiſſet et li
beratore nobiſcum opus haberet· ut ergo eſſet nō
hoc qᵭ nos·ſed ꝓpe nos· nō eſt ille peccator ut tu
ſed factus eſt mortalis qᵭ tu ſuſcipiendo penam ⁊
non ſuſcipiendo culpam·deleuit et penam· Au
gu·de que euan·alligacio vulnerum eſt cohibicio
peccatorum· oleum conſolacio ſpei bone apud in=
dulgenciam dataꝫ ad reconciliacōneꝫ pacis·vinū
exhortacio ad opandum feruentiſſime in ſpiritu

Amb·Vel conſtringit vulnera noſtra auſterio=
re ꝑcepto ſicut oleo fouet remiſſione peccati ſic vi
no compungit denūciacōne iudicij· Grego·xx·
mora·Vel in vino morſū deſtructionis adhibet in
oleo moliciē pietatis p vinum vnguanẽ putrida·
p oleum ſananda foueantur· Miſcenda ergo eſt le
nitas cum ſeueritate·et faciendum eſt quodā ex
vtroqꝫ temperamentū·ut neqꝫ mlta aſperitate ex
ulcerentur ſubditi neqꝫ nimia benignitate ſoluan=
tur· Theo·Vel aliter·que ſecunᵭ homieꝫ eſt cō
uerſacio oleum eſt· que vero ſecunᵭ deum vinum
eſt·qᵭ diuinitatem ſignificat·quā nemo potuiſſet
ſuſtinere·niſi oleum haberetur·i·conuerſacio hu=
mana·Vnde quedam opatus eſt humane·quedam
diuinitus· Infudit ergo oleum et vinum·quia noſ
humanitate et diuinitate ſaluauit· Chriſ·Vel
vinum infudit·i·ſanguineꝫ paſſionis ⁊ oleum criſ
matis·ſanctificacio confertur p chriſmatis vnctio
nem·a celeſti medico conſciſſa loca ligantur·et mē
ſemetipſa retinencia medicinam opante medicami
ne·priſtine ſanitati redduntᷣ Infuſo ergo vino et
oleo impoſuit eum ſup iumentum·Vnde ſequitur·
Et imponens illum in iumentū ſuum duxit in ſtabu
lum et curam eius egit· Aug⁹·de queſtionibus
euangeliſtarum· Iumentum eius eſt caro· in q̄ ad
nos venire dignatus eſt Imponi iumento eſt in ip=
ſam incarnacionem xp̄i credere· Ambro·Vel iu=
mento imponit·dum peccata noſtra portat·et p
nobis dolet·homo enim iumento ſimilis factus eſt
et ideo ſupra iumentum ſuū nos impoſuit· ne nos
eſſemus ſicut equus et mulus· ut p noſtri corpis
aſſumpcōnem infirmitatem nr̄e carnis aboleret·

Theo·Vel impoſuit in ſuum iumentū·i·in cor=
pus ſuū·membra namqꝫ ſua nos fecit·et participeſ
corpis eius·et lex quidem non omnes ſuſcipiebat·
Moabite inquit et ammonite non intrabunt in ec=
cleſiam dei·Nunc vero in omni gente qui timet do=
minum·ab eo ſuſcipitur volens credere et ps ec=
cleſie fieri·ꝓpter h̄ dicit·ꝙ duxit eum in ſtabulum

Theo·Eſt em̄ ſtabulū eccleſia que in itinere mū
di laſſatos· et ſarcinis delictorum defeſſos ſuſci=
pit venientes· vbi depoſito onere peccatoꝝ via=
tor laſſus reficitᷣ·et refectus ſalubri paſcua repa=
ratur·Et h̄ eſt qᵭ dicitᷣ·Et curam illius egit·Tos
tum em̄ quicquid contrariū nocens et malum eſt·
foris eſt·qꝛ intra ſtabulū requies omis ſalubritas
qꝫ incluſa ē· Beda·Et bn̄ iumento impoſitū dux
it i ſtabulū·qꝛ nemo niſi p bapm corpi xp̄i aduna=
tus·eccleſiam intrabit· Ambro·Sꝫ qꝛ non vaca
bat·Samaritano huic diu in terris degere redeun
dum erat vnde deſcenderat·Vnde ſequitᷣ·⁊ alte=
ra die ꝓtulit duos denarios ⁊ dedit ſtabulario·⁊
ait·curā illius habe·Quis eſt iſte alẽ dies niſi for
te illa domice reſurrectionis·de q̄ dictū eſt hec eſt
dies quam fecit dominus ·Duo autem denarij ſunt
duo teſtamenta que ymaginem in ſe habent eterni
regis expreſſam· quorum precio vulnera noſtra
curantur· Auguſtinus·de que·euā·Vel duo de
narij ſunt duo precepta caritatis·quam p ſpiritum
ſanctum acceperunt apoſtoli ad euangeliſandū ce
teris·vel promiſſio vite preſentis et future Ori
ge·Vel duo denarij videtur mihi eſſe ſciēcia ſacra
menti·quomodo pater in filio et filius in patre ſit
qua velut mercede donatur eccleſie angelus·ut di
ligencius curet hominem ſibi cōmendatum·quem
ꝓ anguſtia tempis eciā ipſe curauerat·Et ꝓmitti
tur ei quicquid de ſuo in medela ſemiuiuentis expē
deret·illico eſſe reddenᵭ·Vnᵭ ſequitᷣ·Et qᵭcumqꝫ
ſuperogaueris·ego cum rediero·reddam tibi

Aug·de que·euan· Stabularius fuit apoſtolus
qui ſuperogauit aut illud ꝯſilium qᵭ ait ·de vgi=
nib⁹ autē preceptū dn̄i non habeo ꝯſilium aūt do·
aut ꝙ eciā manib⁹ ſuis opatus ēſt· ne infirmoꝝ ali
quē in nouitate euāgelij grauaret· cū ei liceret ex
euangelio paſci·Multū eciā ſuperogauerūt apl̄i·
Sꝫ et ꝓ tempe doctores qui vet⁹ et nouū teſtam̄
tum expoſuere·ſuperogauerūt·ꝓ quib⁹ retribuci
onem accipient· Amb·Beatus ḡ ſtabularius
qui alterius vulnera curare poteſt· Beat⁹ ille cui
dicit iheſus·qᵭcumqꝫ ſuperogaueris·reuertēs rē
dam tibi·Sed quando reuerteris domie·niſi iudicij
die·Nam licet vbiqꝫ ſis ſemp et ſtans in medio no=
ſtrū non cerneris a nob·Erit tam̄ tempus q̄ vniuē
ſa caro te īſpiciet reūtentē Reddes ergo quod de
bes beatis·quib⁹ es debitor· Vtinā nos ſimus ydo
nei debitores·ut qᵭ accepimus·poſſimus exoluere

Ciril·His ergo premiſſis· oportune iam domi=
nus legiſperitum interrogat·ſubdenſ·Quis hoꝝ
trium tibi videtᷣ ꝓximus fuiſſe illi qui incidit in la
trones·At ille dixit qui fecit miſericordiā in illum
Neqꝫ enim ſacerdos neqꝫ leuita factus fuit ꝓxi=
mus pacientis·ſed ille qui ē eius miſtus· Inutilis
eſt em̄ ſacerdocij digtas·et legis ſciencia·niſi per
bona opa ꝯfirmetᷣ·Vnᵭ ſequitᷣ·Et ait illi jeſus·va
de tu·et fac ſilr· Chriſ·Quaſi·d·Siquem vides
oppreſſum nō dicas·vtiqꝫ neqꝫ eſt · ſed ſiue gentilꝭ
ſit ſiue iude⁹ ⁊ opē indigeat·nō cauſeris auxiliari
quecūqꝫ mala fuerit paſſus· Aug⁹ de doctrina
xp̄iana·Ex h̄ intelligim⁹ eum eſſe ꝓximuꝫ· cui vel
exhibenᵭ eſt offm̄ miſericordie ſi indiget·⁊ exhibē
dū eſſet ſi indigeret· ex quo iam conſeqns ē·ut eci=
am ille a quo nobis viciſſim exhibenᵭ eſt ꝓximus
noſter ſit·ꝓximi em̄ nom̄ ad aliquid eſt·Nec quiſ=
quā eſſe ꝓximus niſi ꝓximo poteſt·Nullū autē ex=
ceptū eſſe cui miſericordie denegetᷣ offm̄·quis nō
videat·dicēte dn̄o· Bn̄facite his qui uos oderunt

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Vnde manifeſtū eſt hoc p̄cepto quo iubemur dili=
gere ꝓximū eciā ſanctos angelos contineri a qui
bus tanta nobis miſericordie impendunt̄ officia·
ex quo et ipſe dominꝰ ꝓximū noſtrum ſe dici volu=
it ſignificans ſe opitulatū eſſe ſemiuiuo iacentem in
via· Amb· Non em̄ cognacō facit ꝓximū ſ; miſe
ricordia quia miſericordia ſecundū naturā· Nichil
enim tam ſecundū naturā q̄ꝫ iuuare cōſortē nature

Factum eſt autem duꝫ irent et ip̄e intrauit in quoddam caſtellum et mulier quedaꝫ martha nomine excepit il=lum in domū ſuam· Et huic erat ſoror nomi=ne maria q̄ eciaꝫ ſedēs ſecus pedeſ domini au diebat verbum illius· Martha autem ſata=gebat circa frequens miniſterium· que ſtetit et ait· Domine non eſt tibi cure q̄ꝫ ſoror mea reliquit me ſolam mini ſtrare dic ergo illi ut me adiuuet· Et reſpon dens dixit illi dominuſ Martha martha ſo li cita es et turbaris er=ga plurima· porro v=num eſt neceſſarium· Maria· optimam par tem elegit que non au feretur ab ea·

Bed· Dilectō dei
ꝗ ꝓximi que ſupiuſ
verbis et parabolis
otinebat̄ h ip̄is re
bus ꝗ veitate deſig
natur· Dicit̄ em̄ fa=
ctum eſt autem duꝫ
irent et ipſe intruit
in quoddaꝫ caſtellū
Ori· Cuius quid
nomen lucas h taceꝫ
ſed johāneſ exp̄mit
vocās ip̄m bethani
am· Augꝰ· d̄ ver
bis do· Sꝫ dn̄s q̄ in
ſua ꝓpa venit ꝗ ſui
eum non receperūt
ſuſceptus eſt tanq̄ꝫ
hoſpes· Sequit̄ em̄
Et mulier q̄dā mar
tha nomine exce· il=
lū in do· ſuā ſicut ſo
lent ſuſcipi pegri=
ni Sꝫ tn̄ ſuſcepit fa
mula dominū· egra
ſaluatorē· creatura
creatorē· Ne q̄s au
tem dicat o beati q̄
xp̄m ſuſcipe in do=
mū ꝓpam meruerūt
noli dolere cū inq̄t·
q̄d enim vni ex mi=
nimis meis feciſtis
mihi feciſtis Accep
ta autem forma ſui
in illa paſci a ſuis
voluit dignacione
non condicōne· Habebat carnē in qua quidē eſuri
ret· et ſitiret ſed in heremo eſurienti angeli miſtra
bant ꝗ̄ que paſci voluit paſcenti p̄ſtitit· Martha
igit̄ dominū paſcere diſponēs ꝗ p̄parans circa mi=
ſterium occupabatur· Maria vero ſoror eius paſci
magis elegit a dn̄o· Sequit̄ enim· Et huic ſoror
noīe maria· que eciam ſedens ſecus pedes domini
audiebat verbū illius· Chri· Non ſimplr̄ dicitur
de maria q̄ꝫ ſederet ꝓpe jheſū· ſ; ſecus pedes illius·
ut oſtendat diligenciaꝫ· aſſiduitatē· ſolerciā erga
audicionē· et multam reuerenciā quaꝫ habebat ad
dominū· Aug· de verb do· Quanto autē humi=
lius ad pedes ſedebat tāto amplius capiebat· Cō
fluit em̄ aqua ad humilitatem cōuallis denatat de
tumoribus collis· Baſi· Omnis autem opacio et
verbum ſaluatoris regula eſt pietatis et virtutis
ob hoc enim induit corpus noſtrum· ut nos conuē
ſacionem illius imitentur ꝓpoſſe Ciril· Exemplo
igitur ſuo docet diſcipulos q̄liter ſe gerere debe=
ant in domibus eoꝝ qui eos ſuſcipiunt ut· ſ· applí
cantes ad domum non reſupini quieſcant ſ; pocius
repleant ſuſcipiētes ſacris ꝗ diuinis hij vero qui
domū parant exeant obuiam hilarit̄ et feruent̄ du
abus de cauſis· p̄mo quidem edificabunt̄ in doctri
nis eoꝝ quos ſuſcipiunt deinde et recipient carita
tis mercedem· Vnde et h ſequit̄· Martha autē ſa=
tagebat circa frequens miſteriū· Augꝰ· de ver
bis domi· Bene martha circa corp̄alem domi neceſ
ſitatem vel volūtatē miſtrabat quaſi mortali· Sꝫ
qui erat in carne mortali· In principio erat ver=
bum· Ecce q̄d maria audiebat· Verbū caro factum
eſt· Ecce cui martha miſtrabat laborabat iſta va=
cabat illa· Veruntamen martha laborans multum
in illa occupacōne ꝗ negocō miniſtrādi interpel=
lauit dominū ꝗ de ſorore conq̄ſta eſt· Sequit̄ em̄
Et ait domīe non ē tibi cure q̄ꝫ ſoror mea reliquit
me ſolā miniſtrare· Erat em̄ maria intenta dulcedi
ni v̄bi domini a martha ouiuium dn̄o pabat̄ in cu
ius conuiuio maria non iocundabat̄ Cū ꝗ̄ ſuauiter
audiret verbū dulciſſimū et corde intenſiſſimo pa
ſceret̄ interpellato domino a ſorore ſua qūo puta
tamus eam timuiſſe ne diceret ei dn̄s· Surge ꝗ ad
iuua ſororem tuam· Mira ei ſuauitate tenebat̄ que
p̄fecto maior ē mentis q̄ꝫ ventris· Sꝫ cām ſuā tan=
q̄ꝫ ocioſa iudici maluit omittere nec in reſponden=
do voluit laborare Si em̄ paret reſpondendi ſmo
nem remitteret audiendi intencōnem· Rn̄dit dn̄s q̄
in verbo non laborabat quia verbum erat· Sequit̄
em̄· Et reſpondens dixit illi dn̄s· Martha martha
ſollicita es ꝗ turbaris erga plurima· Repeticō no
minis indicium eſt dilectionis aut forte mouende
intencōnis ut audiat attencius· Bis vocata audit·
turbaris erga plurima id ē circa multa es occupa
ta· vult em̄ homo occurrere quando miniſtrat et
aliq̄n non poteſt· querit̄ q̄d deeſt· parat̄ q̄d adeſt
deſcendit̄ animus· Nam ſi martha ſufficeret adiu=
torium ſororis non poſceret multa ſūt diuerſa ſūt
quia carnalia ſūt· quia tempalia ſūt· Preponitur
autem vnū multis· non em̄ a multis vnū ſed multa
ab vno· Vnde ſequit̄· Porro vnū eſt neceſſarium·
Circa vnum ſe voluit occupari ſecund illud· Mihi
adherere deo bonū eſt· vnum ſunt pater ꝗ filius et
ſpiritusſanctus· ad hoc vnum non nos p̄ducit niſi
multi habeamus cor vnum· Ciril· Vel aliter cum
ſuſceperint aliqui fratres deum non ſollicitentur
erga multum offm̄ nec poſcant· que p̄ manibꝰ non
ſūt et opus exuperant· grauat em̄ paſſim qualibꝫ
re quod ſuperfluit· generat em̄ volentibus con=
ferre tedium et videtur q̄ꝫ ſint aliis cauſa laboris·
Baſi· Abſurd eciam eſt cibos ad ſuſtentacōnem
corp̄is ſumere ac p̄ eos iterum officere corpori et
impedire ipſum erga mandatoꝝ diuinoꝝ officiuꝫ
Si ꝗ̄ aduenat aliquis paupum· ſumat formā ꝗ ex
emplar modeſtie ciboꝝ nec cauſa viuere volenciū
in delicijs menſam ꝓpriam p̄paremus· Vniformis
enim eſt xp̄iani vita ad vnā tendens intencionem
ſcilicet ad gloriam dei· Multiformis vero ꝗ varia
vita eorum que deforis ſunt ꝓ libito variata· Tu
vero cur dum copiam ciborū et cauſa delectacōnis

fratri ꝑparas menſā criminaris eum voluptatis et diffundis in eum guloſitatis obꝓbria · arguēs d̄licias eius in eo qđ ꝑparas · Non cōmendauit dn̄s martham occupatā circa frequēs miniſterium·
Augu· de verb̄ dn̄· Quid ergo putamus repℏenſū eſſe miniſteriū marthe · quam cura hoſpitalitatis occupauerat · que tanto hoſpite letabat̄ hoc ſi ve rum eſt · dimittant homines ꝙ miſtrant egētibꝰ vacēt verbo occupent̄ circa ſciēciā ſalutarē nihil ſit cure eis quis pegrinꝰ in vico ſit q̇s egeat pa ne vacēt opera miſericordie · vni inſtet̄ ſciencie
Theo· Non ergo dominus hoſpitalitatē ꝓhibet· ſ; plurimoꝝ turbacionē · ſ· abſtractōnē; et tumul tum et vide cōſiliū domi ꝙ priꝰ dn̄s nihil dixēat marthe · ſed poſtq̄ illa ſororem ab auditu ſtude debat euellere tūc dominus occaſione habita icre pauit eam vſq; enim a deo honorat̄ hoſpitalitas donec ad neceſſaria nos attrahit Cū vero incipit ab vtilioribus impedire manifeſtū eſt ꝙ honora bilior eſt diuinoꝝ auditus·
Augu· de verb̄ dn̄· Non ergo dominꝰ opus repℏendit · ſed munus diſ tinxit · Sequit̄ eñ maria optimā ꝑtem elegit · q̄ non auferet̄ ab ea · Non tu malā · ſed illa meliorem Vnde meliorem quia ab ea non auferet̄ · a te aufe retur aliquādo onus neceſſitatis Non eñ cum ve neris ad illā patriā inuenies peregrinū quē ſuſci pias hoſpicō ſed bono tuo auffert̄ vt quod meliꝰ eſt detur aufferet̄ a te labor vt requies detur Tu nauigas illa in portu eſt eterna eñ eſt dulcedo ve ritatis · In hac tamē vita auget̄ in illa ꝑficiet̄ nun q̄ aufferet̄·
Ambro· Agat ergo te ſicut mariā deſidēriū ſapiencie · hoc eñ maius · ꝫ ꝑfectiꝰ opꝰ nec miniſterij cura cognicōꝫ verbi celeſtis auer tat · Nec arguas eos · et ocioſos iudices · quos vi deas ſapiencie ſtudere·
Augu· de queſti· euan· Miſtice autem ꝙ martha excepit illū i domum ſu am ſignificat eccleſiam que nūc excepit dominum in corꝑ ſuū Maria ſoror eius que ſedebat ad pedes domi et audiebat verbū eius · ſignificat eandem eccleſiam ſed in futuro ſeculo vbi ceſſans ab opere miniſterioq; indigencie ſola ſapiencia perfruitur Quod autem cō querit̄ ꝙ ſoror eius eam non adiu uet · occaſio datur ſentēcie domini qua oſtendit iſ tam eccleſiam ſollicitam eſſe et turbari erga pluri ma cum ſit vnū neceſſariū · ad quod per miniſterij huius merita ꝑuenitur · Maria vero dicit optimā partem elegiſſe quia ꝑ hanc ad illam tenditur et non aufert̄
Gre· vj· moꝝ· Vel ꝑ mariam que v̄ ba domini reſidens audiebat contemplatiua vita exꝑmitur · ꝑ marthā exterioribus obſequijs occu patam actiua vita ſignificatur · Sed marthe cura non repℏendit̄ · Marie vero laudat̄ · quia mag̃ ſūt actiue vite merita ſed cōtemplatiue pociora · Vn̄ nec aufferri vnq̄ marie pars dicit̄ quia actiue vi te opa corpore tranſcūt · Contemplatiue autem gaudia melius ex fine cōualeſcunt·

CAPIT· XI·

Et factum eſt cū eſſet in quodam loco orās vt ceſſauit dixit vnꝰ ex diſcipulis eius ad eū Domine doce nos orare ſicut et iohan nes docuit diſcipl'os ſuos Et ait illis cū ora tis dicite pater ſanc tificetur nomen tuū Adueniat regnū tu um Panem noſtrum quottidianum da no bis hodie Et dimitte nobis peccata noſt̄· ſiquidem et ipi dimit timus omni debenti nobis Et ne nos idu cas in temptacionem

Beda· Poſt hiſto riam ſororū q̄ duas eccleſie vitas ſignifi cauerūt non fruſtra dominꝰ et ipe oraſ ſe et diſcipulos ora re docuiſſe ſcribitur quia et oracō quam docuit · vtriuſq; i ſe vite cō tinet miſteri um et i ꝑarum ꝑfectō vitarum noſtris non viribus eſt obtinen da ſed ꝑcibus · vnde dicitur · Et factū eſt cum eſſet in quodaꝫ loco orans ·
Ciril· Cum autem habeat omnis boni plenitu dinē · cur orat ſi ple nus eſt et in nullo pe nitus eget Ad ꝫ dici mus · ꝙ competit ei ex modo diſpenſacō nis in carne cū volu erit humana ꝓſequi tēpore ad hoc cōue niente · Si eñ cōme dit et bibit nō in cō grue vtebat̄ oracōne vt doceat nos non eſſe erga hoc tepidos ſed attencius inſiſtere oracōnibus·
Titus· Cum autem nouam cōuerſacōnem vidiſ ſent diſcipuli nouam formā oracōnis poſtulauer̄t cum plures oracōnes cōtinerent̄ i veteri teſtamē to vnde ſequit̄ Vt ceſſauit dixit vnus ex diſcipl̄is eiꝰ ad eū dn̄e doce nos orare ne · ſ· cōtra deū pecce mus aliqua q̄rentes ꝓ alijs vel deo aſſiſtentes in oracōne non eo mō quo expedit ·
Orige· Et vt oracōnis doctrinā ꝓferat ifert · Sicut et iohan nes docuit diſcipulos ſuos de quo · ſ· nos docuiſti ꝙ inter natos mulieꝝ nullus eo maior ſurrexit et quia ꝑcepiſti nobis petere eterna et grādia · Vn̄ ex̄ t nos ad hoꝝ ꝑuenire noticiā niſi a te docti ſal uatore noſtro
Gre· niſenꝰ Oracōnis ergo doct rinam explicat diſcipulis qui ſollerter noticiam oracōnis expoſtulant · oſtendēs q̄liter implorari oporteat diuinū auditū ·
Baſi· Duo autem ſunt modi oracōnis · Vnus quidem laudis cū humilita te · Secundꝰ vero peticōnis remiſſior · Nuociens ergo oras non prius ad petendū ꝓrumpas · Sin autem tuū criminaris affectū ꝙ neceſſitate coactꝰ ſupplices deo Sed cum incipis orare quālibet de ſere creaturā viſibilem et inuiſibileꝫ · Sūas auteꝫ exordiū a laude illius q̇ cūcta creauit · vnde ſubdi tur Et ait illis Cum oraueritis dicite pater·
Au guſtinus de verb̄ dn̄ · Primus ſermo quāte gracie faciem tuā non audebas ad celum leuare et ſubito accepiſti grāzxp̄i Ex malo ſuo factus ē bonꝰ filiꝰ Ideo ꝑſume non de tua opacōne · ſed de xp̄i gra cia Non ergo hic arrogācia eſt · ſed fides ꝑdicare quod accepis non eſt ſupbia ſed deuocō · Ergo at tolle oculos ad patrē qui te ꝑ lauacrū genuit qui

ꝑ filiū te redemit patrez dicas quaſi filius ·Sed
noli tibi aliquid ſpecialit̄ vendicare ſolius xp̄i ſpe
cialis eſt pater nobis eſt pater omnibus i cōmuni
quia illum ſolum genuit nos aūt creauit ·Et ideo
ſecūdum matheū dicit̄ pater noſter ·et addit̄ qui
es i celis· In illis ·ſ· celis de quibus dictum ē· Ce
li enarrāt gloriā dei ·Celuz eſt vbi culpa ceſſauit
vbi nullū mortis eſt vulnus· Theo·Non autez
dicit ·qui es in celis tanq̄ ibi circumſcribat̄ ſed vt
ad celos erigat auditorē et abſtrahat a terrenis·
Gre·niſſenus·Vide autem quāte preparacōnis
opꝰ eſt vt audacter poſſis deo dicere pater quia
ſi ad res mūdanas intuitū dirigis ·aut humanam
gloriam ambis aut ſordes paſſibilis appetitus et
hāc oracōnem enūcies· Audire mihi videor deum
dicentē Cū corrupte fueris vite ſi patrē vocas i
corruptibilitatis genitorē feda voce iq̄nas incor
ruptibile nomē·Naz qui patrē mādauit vocare ꝓ
ferre mēdaciū non cōceſſit ·Omniū vero bonoruz
exordiū eſt glorificari nomē dei in vita noſtra vn
de ſubdit Sanctificet̄ nomē tuū·Quis enī eſt adeo
beſtialis qui videns in credētibus vitam purā nō
glorificet nomē inuocatū i tali vita Igit̄ qui dic̄
in oracōne ſāctificet̄ in me inuocatū nomen tuum
hoc orat nois tui cōcurrente ſubſidio iuſtus abſti
nens eſt a quolibet malo · Chriſ·Sicut enī cū
quis celi pulchritudinez aſpicit dicit ·gloria tibi
deꝰ ſic eciam aſpicit alicuiꝰ virtute q̄ hominis vir
tus multo magis q̄ celū glorificat deum Augu·
de verb̄ do·Vel dicit̄ ·Sanctificet̄ nomen tuuz in
nobis vt ad nos poſſit eius ſanctificacō ꝑuenire·
Titus Vel dicit Sanctificet̄ nomē tuū id eſt no
ta ſit tua ſāctitas toti mūdo et laudet te decenter
Rectos autē decet collaudacō ·Juſſit igit̄ orare ꝓ
emēdacione mūdi totius Ciril·Nunc penes eos
ad quos nō dū ꝑuenit fides contemnit̄ adhuc no
men dei ·ſed vbi iubar veritatis ſup eos illuxerit
eum fatebunt̄ ſāctū ſanctorꝫ· Titus·Et quia i
nomine ihū eſt gloria dei patris tūc nomē patris
ſanctificabit̄ ·qn̄ xp̄s erit notus · Ori·Vel quia
nomen dei ab errantibus attribuit̄ culturis et cre
aturis non dū eſt ſanctificatum vt ſit ſeparatum a
quibus debuit ſeparari ·Decet ergo nos orare vt
nomē dei adaptetur ſoli vero deo Cui adaptatur
quod ſubdit̄ Adueniat regnū tuum vt ſcilicet eua
cuetur principatus et poteſtas et virtus et reg·
num mūdi quum eciā pc̄tm q̄d regnat in mortalibꝫ
noſtris corpibus· Greg·niſenus·Jmploramus
eciā a domino liberari a corrupcōne ·eximi a mor
te Vel ſecundū quoſdam Adueniat regnū tuū id
eſt veniat ſuper nos ſpiritusſanctus tuus et puri
ficet nos · Auguſti·de verb̄ do·Tunc enī veniet
regnū dei quādo eius ſumus graciā cōſecuti ·Jpe
enī ait ·Regnū dei intra vos eſt· Ciril·Vel qui
hoc dicūt vident̄ optare rurſū refulgentē in mū
do omniū ſaluatorez ·Mādauit autez in oracōne
petere illud tempꝰ reuera terribile vt ſciant ·q̄
viuere decet eos non lente vel remiſſe vt illud tē
pus non paret eis flammā et vindictā ·ſed magis
honeſte ſcd̄m voluntatez ip̄ius vt eis tempꝰ illud
nectat coronas· Vnde ſcd̄m matheū ſequitur Fiat
volūtas tua ſicut in celo et in terra Chriſoſto·
quaſi diceret p̄ſtā nobis domine cōuerſacōnem imi
tari celeſtem ·q̄tinus q̄cunq̄ tu vis nos eciā veli·
mus · Gre·Nunc enī vitam humanā poſt reſur
rectōnem ſimilē dicit eſſe venturā vite angelice·
cōſequens eſt vitā mundanā ad vitam que poſt·
modū ſperat̄ diſponi ·vt i carne viuētes carnali·
ter non viuamus ·Per hoc autem verus medicꝰ
anime ſoluit morbi naturā ·vt quos occupauit in
firmitas ꝑ hoc q̄ a voluntate diuina receſſerant a
morbo denuo liberet copulacō ad voluntatem di
uinam Eſt enim ſanitas anime execucō debita vo
luntatis diuine · Augu·in euch·Apud euange
liſtam igit̄ matheū ſeptem peticōnes cōtinere vi
detur dominica oracō Euangeliſta vero lucas in
oracōne dominica peticōnes non ſeptem ·ſed quinq̄
complexus eſt nec ab illo vtiq̄ diſcrepauit ·Sed
q̄modo illa ſeptem ſunt i telligēda ip̄e ſub breui·
tate commonuit ·Nomē quippe dei ſanctificat̄ in
ſpiritu dei autem regnū i reſurrectōne futurum ē
Oſtenders ergo lucas terciā peticōnem duarꝫ ſu·
periorū eſſe quodāmodo repeticōnem magis eaz
ꝑtermittendo voluit i telligi ·Deinde tres alias
adiūxit Et primo de pane quottidiano dicens Pa
nem noſtrum quottidia da·no·ho· Augu·de v̄·
do·In greco dicit̄ epiuſion·hoc eſt ſuper ſubſtan
cialem non iſte eſt panis qui vadit i corpus ·ſꝫ il
le panis vite eterne qui anime noſtre ſubſtanciaz
fulcit·Latinus autem hūc panem quottidianū di
cit quē greci dicūt aduenientem Si quottidianus
ille eſt panis ·cur poſt annū illum ſumas·quēad·
modum greci i oriente facere cōſueuerūt Accipe
quottidie·quod quottidie tibi ꝓſit ſic viue q̄ q̄t
tidie merearis accipe ·Mors domī ſignificat̄ et r̄
miſſio peccatorꝫ Qui vulnus habet medicinā que
rit vulnꝰ eſt quia ſub peccato ſumꝰ ·medicina eſt
celeſte et venerabile ſacramētuz· Si quottidie ac
cipis ·quottidie tibi eſt hodie xp̄us tibi quotti·
die ēſurgit hodie enī eſt quando xp̄s reſurgit ·
Titus ·Vel panis animarū diuina eſt virtus affe
rens futuram vitam ꝑhennem ſicut panis ex ter·
ra ꝓdiens vitam temporalem cōſeruat Cum aūt
quottidianum dixiſſet·diuinū qui aduenit et futu
rus eſt ſignificat quem nobis hodie p̄ſtari requi
rimus·poſcentes quoddam eius principium atq̄
guſtum quādo ſpiritus in nobis inhabitās virtu
tē operat̄·q̄ ſuperat omnez virtutē humanā puta
caſtitatem ·humilitatem· Ciril·Putant autem
forſan aliqui indecens omnia ſanctos a deo quere
re corporalia ·et ob hanc cauſam applicant quod
dicit̄ ad ſpiritalem ꝓfeſſionem·Ego autem conce/
dam ·q̄ oporteat ſanctos p̄cipue ſatagē ad obti
nenda ſpiritalia dona ·Jllud tamen decet inſpicere
quod irreph̄enſibiliter petūt domino p̄cipiente pa
nem communē Ex eo q̄ panem iuſſit querere id eſt
quottidianū alimentū videt̄ q̄ nihil cōcedat eos
habere ſed magis honeſtam colere paupertatem
Non enī eſt habenciū panem petere ſed oppreſſorꝫ
penuria· Baſi·Quaſi diceret ·panem quottidia
num qui noſtre ſubſtancie competit ad vitam diui
nam ·non tibi ip̄i cōmedes ſed ad deū cauſa eius re
fugias ·exponens ei neceſſitatem nature Chri·
poſtulanda ergo ſūt diuinitus neceſſaria vite nō

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ciboꝝ diuerſitates ·et vina odorifera et cetera
que delectant guttur ·Onerant autem ventrem et
mentem perturbāt · Sed panis qui pt ſubſtanci
am corporis ſuſtentare ·et illum qui nobis hodie
tantūmodo ſufficit· vt de craſtino non cogitemus
vnā autem ſolam peticōnem ſenſibilem q̄rimus vt
p̄ſentibus non affigamur · Greg· niſenus Poſt
q̄ autem p bona opera fiduciā ſumē docuit conſe
q̄nt̄ ēmiſſioꝫ reatuū docꝫ iplorare Seq̄t̄ eīm Et di
mitte nobis peccata noſtra · Titus·Hoc autem
additū eſt neceſſario ·ꝓ eo q̄ nullus ſine peccato
reperitur ne impediamur a ſacra participacōne ꝓp
ter humana peccata Cum eīm teneamur exhibere
xp̄o omnimodā ſanctitatē qui ſpiritumſanctū ha
bitare facit in nobis redarguēdi ſumus ·ſi non ob
ſeruemus ei templū mundum Huic autē defectui
ſubuenitur p dei bonitatem indulgentem humane
fragilitati peccatoꝝ punicōnem·Hoc autem ipm
iuſte fit a iuſto deo quādo nos quaſi debitoribus
relaxamus his ·ſ· qui nobis nocuerūt et debita nō
exhibuerūt vnde ſubdit̄· Siquidem et ipi dimitti
mus omni debenti nobis · Cirill9·Vult enim vt
ita loquar paciēcie quā homines colūt ·imitato
rem fieri deū· vt qualem ipi exhibuerūt cōſeruis
bonitatem ·talē pari lance recipere petāt a deo q̄
iuſta recompenſat et nouit omnium miſereri Hec
igit̄ aduertentes ḡtes agende ſūt debitorib9 noſ
tris·ſūt eīm nobis ſi ſapimus cauſa indulgencie
maxime et pauca exhibentes plurima recipiemus·
nam et nos multa debemus et magna debita dn̄o·
quoꝝ ſi minimā partem a nobis vellet exigere iā
periſſemus Auguſti· de verbis do· Debitū autem
quid eſt niſi peccatū Ergo ſi non accepiſſes alieni
fenoris pecuniā non deberes ·Et ideo peccatū ti
bi imputat̄ ·Habuiſti eīm pecuniā ·cū qua diues
naſcereris ad imaginem et ſimilitudinē factus dei
Sed pdidiſti quod habebas ſicut arroganciā de
ſiderās vendicare pdidiſti humilitatis pecuniam
accepiſti a diabolo debitū qd non erat neceſſariū
caucōnem tuā tenebat inimicus ·ſed eam domin9
crucifixit et ſuo cruore deleuit Potēs eſt autē dn̄s
qui abſtulit peccatū et debita noſtra donauit cuſ
todire nos aduerſus diaboli inſidias qui culpam
generare cōſueuit vn̄ ſeq̄t̄ Et ne nos īducas ī tēpta
cōnē quā ·ſ· ferre non poſſum9 Sed q̄ſi athleta
talem vult temptacōnem quā ferre poſſit huma
na condicō · Titus A diabolo enim temptari ē
impoſſibile ·ſed ne a deo relinquamur ad tempta
cōnes hec dep̄camur Quod autem ex pmiſſione di
uina cōtingit illud deus q̄nq3 facere dicit̄ in ſcrip
tura et ſcd̄m hoc niſi ꝓhibeat temptacōnis inua
leſcenciā que ſup̄ nos eſt tūc nos in temptacōnē
inducit· Maxi· Vel mandat domin9 vt petam9
ne nos inducas in temptacōnem id eſt nō pmittas
voluptuoſaꝝ et ſpontanearū temptacōnum nos
experienciā pati Jacobus autem docet ꝓ verita
te certantes non remitti temptacōnibus inuolun
tariis et cauſatiuis laborū dicens omne gaudium
exiſtimate fratres mei cum in temptacōnes vari
as incideritis Baſi ·Non tamen decet nos oran
do petere afflictōnes corp̄les Vniuerſalit̄ enim
p̄cepit orare non ſubire temptacōnem· ſed poſtq̄

aliquis ſubijt expedit a domino petere virtutem
pferēdi vt conſumet̄ in nobis illud· Qui ſuſtinet
vſq3 ad finem ſaluus erit Aug· in ench· At vēo
quod matheus in vltimo poſuit Sed libera nos a
malo iſte nō poſuit vt intelligamus ad illud ſupe
rius quod de temptacōne dictum eſt ptinere ſ̄dem
qui me ait ſed libera nō ait et libera tanq̄ vnam
peticōnem demonſtrās ·noli hoc ·ſed hoc ·ſed ſci
at vnuſquiſq3 in eo ſe liberari a malo q̄ non infer
tur in temptacōnem · Augu· de verb do· Vn9
quiſq3 eīm petit vt a malo hoc ē ab inimico et pec
cato liberetur ·Sed qui ſe deo cōmittit diabolum
non timet Si eīm deus ꝓ nobis quis cōtra nos·

Et ait ad illos quis
vr̄m habebit amicū
et ibit ad illum media
nocte et dicit illi Ami
ce cōmoda mihi tres
panes quoniā amic9
meus venit de via ad
me et nō habeo quod
ponā ante illum Et il
le deintus respondēs
dicat noli mihi moleſ
tus eſſe· iam hoſtium
clauſum eſt ·et pueri
mei mecum ſunt in cu
bili ·non poſſum ſur
gere et dare tibi ·
Et ille ſi pſeuerūerit
pulſās Dico vobis et
ſi nō dabit illi ſurgēs
eo q̄ amicus eius ſit·
ꝓpter impbitatem tn̄
eius ſurget et dabit
illi quotquot habet ne
ceſſarios·

Cir· Docuerat ſup̄
ſaluator ad peticōnem
apoſtolorū qualiter
oportet orare· Pote
rat autem cōtingere
eos qui hoc ſalutare
documentum recepe
rāt effundere quidē
p̄ces iuxta traditam
formā ſed neglig en
ter et ēmiſſe hoc fa
cere deinde cum non
exaudirent̄ p p̄mam
vel ſecundā oracōnē
deſiſtere ab oracōni
bus itaq3 ne hoc pa
terent̄ p modū para
bole maifeſtat q̄ pu
ſillanimitas in oracō
nib9 damnoſa· ē Vti
liſſimum vero eſt in
eis paciēciā habere·
Vnde dicit̄ Et ait ad
illos· Quis veſtrum
habebit amicum·
Theop· Amicus iſte
deus eſt ·qui omnes
amat· et omnes vult
ſaluos fieri Ambr·
Quis etiā eſt nobis a
micior q̄ qui ꝓ nobis
corpus ſuū tradidit·
Dat̄ autem nobis h̄
alius p̄cepti modus vt omnibus momētis non ſo
lum diebus ſed etiā noctibus oracō deferat̄ ·Seq̄
tur eīm Et ibit ad illum media nocte· Sicut perit
dauid quādo dixit Media nocte ſurgebam ad cō
fitendū tibi neq3 enim timuit excitare dormientem
quē ſcit ſemper eſſe vigilātem· Nam ſi ille tam ſāc
tus et qui regni erat neceſſitatibus occupatus ſep
cies in die laudem dn̄o dicebat quid nos facere d̄
bemus qui eo ampli9 rogare debemus quo frequē
cius carnis ac mentis fragilitate delinquimus · q̄
diligendo dominū deum tuum non ſolū tibi ſ3 etiā
aliis poteris emereri ſequit̄ enim Et dicet illi Ami
ce commoda mihi tres panes ·quonā amicus meus
venit ad me de via et non habeo quod ponam ante
illum · Auguſti· de verb do ·Qui autem ſunt iſti
tres panes niſi miſterii celeſtis alimentū ·Fieri eīm

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

poteſt vt aliquis paſſus fuerit amicū aliquid inẗ rogantem q̄ reſpondere nō poſſit et tūc ſe iueniſ non habere quādo coactus eſt dare· Venit ḡ tibi amicus de via id eſt de vita huius ſeculi ·in q̄ omnes velut peregrini trāſeūt nec vll⁹ q̄ſi poſſeſſor manet ſ̄ꝫ omni homi dicit̄· Tranſi· da venturo locū aut forte de via mala ·hoc eſt de vita mala fatigatus neſcio quis amicus tuus nō inueniēs veritatē qua audita et ꝑcepta beatus fiat ·Venit ad te tā q̄ ad xpianū et dicit ·Redde mihi racōneꝫ· Et interrogat quod forte tu ꝑ ſimplicitatem fidei neſciebas ·Et non eſt vnde reficias eſurientem ⁊ compelleris querere in domicis libris fortaſſis enim quod ille interrogauit in libro poſitū eſt ſ̄ꝫ obſcurꝫ eſt ip̄m paulū aut petrū aut aliquē ꝓphetā interrogare non fineris ·Jam em̄ requieſcit familia iſta cū domino iſto ſuo ⁊ ſeculi hui⁹ ignorācia valida eſt hoc eſt nox media ·et vrget amicus eſuriens· cui ſimplex fides non ſufficit Nūquid deferendus eſt ergo ad ip̄m dominū cum quo familia requieſcit pulſa orando de quo ſubdit̄ Et ille deintus reſpondēs dicat Noli mihi moleſtus eſſe qui differt dare vult vt amplius deſideres dilatū ne viteſcat ſcito datum· Baſi·forſitan etiā ob hoc differt quaſi ingeminās tui aſſiduitatem et frequēcia erga ſe et vt agnoſcas quid donū dei ſit et in timoē donata cuſtodias ·Quicquid em̄ aliquis multo labore habet intit̄ cuſtodire ·ne cū illud ꝑdiderit ſuum laborem amittat· Gloſa ·Non ergo auffert impetrādi licenciā ſ̄ꝫ vehemēcius accēdi deſidriū orandi oſtenſa difficultate cōſequendi ſequit̄ em̄ Jam hoſtiū clauſū eſt· Beda hoc eſt hoſtium quod apiri ſibi etiā paulus expoſcit non ſolū ſuis ſed etiā populi oracōībus obſecrās ſe iuuari vt aperiat̄ ſibi hoſtiū ad loquēduꝫ miſteriū xpi· Et fortaſſe illud eſt hoſtiū quod aptum vidit iohānes cui dictū eſt Aſcende huc et oſtendaꝫ tibi ·q̄ oportet fieri· Auguſti·de queſti·euāge·Significatur ergo temp⁹ famis verbi·cū itelligēcia claudit̄ et illi q̄ apoſtolicā ſapienciā tanq̄ paneꝫ erogātes ꝑ orbeꝫ terre ꝑ̄dicauerūt Jam ſūt in ſecreta quiete cū domīo Et hoc eſt quod ſubditur· Et pueri mei mecū ſūt in cubili· Greḡ niſenus· Oportune eos qui ꝑ arma iuſticie impaſſibilitatem vendicauerūt ſibi pueros appellat·docens q̄ bonum quod ꝑ ſtudia in nobis acquirit̄ ab inicō fuerat ī natura repoſitū Naꝫ quādo aliq̄s abrenūcians carni ꝑ racōneꝫ exercicō vite virtuoſe paſſioneꝫ cōfutauit ·tūc quaſi puer ī ſenſibiliter ſe hꝫ erga paſſiones ·Cubile autem requiē intelligi⁹ ſaluatorū· Gloſa·Et ꝓpter ꝑ̄miſſa ſubdit Non poſſum ſurgere et dare tibi ·quod eſt ad difficultatem impetrandi referendū Augu·de queſti·euan·Vel alit̄ amic⁹ ad quē venit̄ media nocte vt accomodet tres panes· vtiqꝫ ad ſimilitudinē poīt̄ ſc̄dm quam q̄s rogat deū in media tribulacōne ꝯſtitutus ·vt ei tribuat intelligenciā trinitatis ·q̄ ꝑ̄ſentis vite cōſoletur labores Ip̄e em̄ anguſtia media nox eſt qua cogit̄ vehement̄ inſtare ·In tribus autem panibus etiā illud ſignificat̄ vni⁹ ſubſtācie eſſe trinitatem Amicus autem veniēs ď via intelligitur homis appetitus qui debet racōni ſeruire ſeruiebat autem cōſuetudini tēporali ·quam viam vocat ꝓpter omnia trāſeuncia· Conuerſo āt homine ad deum·etiā ille appetitus a cōſuetudine reuocat̄ Sed ſi non cōſoletur· interius gaudium de doctrina ſpiritali qua creatoris trinitas ꝑ̄dicatur magne anguſtie ſūt in homine ·quem ꝑ̄mit erūna mortalis cū ab his que foris delectant ꝑ̄cipitur abſtinēcia et intus nō eſt refectō de leticia doctrine ſpiritalis tamen orando efficit̄ vt accipiat deſiderās intellectū a domino ·etiam ſi homo ď ſit ꝑ quem ſapiencia ꝑ̄dicet̄ Sequit̄ em̄· Et ille ſi ꝑſeuerauerit pulſās dico vobis Et ſi non dabit illi ſurgens eo q̄ amicus eius ſit ꝓpter improbitatem tamen eius ſurget et dabit illi quotquot habet neceſſarios Compacō eſt a minori Si em̄ amicus homo ſurgit de lecto·et dat non amicicia ſ̄ꝫ tedio compulſos quātomagis deus dat qui ſine tedio largiſſime donat quod petit̄· Augu·de ṽbis do· Cum autem ꝑueneris ad tres panes ·hoc eſt ad cibum et intelligenciā trinitatis ·habes et vnde viuas et vnde paſcas Ne timeas ne finias nō em̄ panis ille finietur ·ſed indigenciā tuaꝫ finiet diſce et doce ·viue et paſce· Theophi· Vel aliter· Media nox finis eſt vite in quo multi ad deū adueniūt ·Amicus autem eſt angelus qui accipit animam ·Vel media nox eſt ꝓfundū temptacōnū in quo cōſtitutus petat a deo tres panes ·neceſſitatem ·ſ·corporis anime et ſpiritus ꝑ que ī temptacōībus non periclitamur ·Amicus autem q̄ de via venit ip̄e deus eſt qui in temptacōībus nos ꝓbat ·cui non habet quod apponat qui in temptacione infirmatur ·Quod autem dicit· Et clauſa eſt ianua ·intelligendū eſt quod docet nos ante tēptacōnes preparatos eſſe poſtq̄ vero tēptacōī incidimus preparacōīs ianua clauditur ⁊ imparati inuenti niſi deus adiuuet periclitamur·

Et ego dico vobis petite ⁊ dabitur·querite et inueīetis·pulſate ⁊ aperietur vobis omnis enim qui petit accipit ⁊ qui querit inuenit ⁊ pulſanti apietur· Quis āt ex vobis patrem petit panem nūquid lapidē dabit illi·ā ſi piſcē nūq̄t ꝑ piſce ſēpētē dabit illi ā ſi pecierit ouū nūq̄d porriget illi ſcorpiōꝫ Si ergo vos cū ſitis mali noſcis bona data dare filijs vr̄is q̄n tomagis pa t̄ veſtē de

Auguſti· de ṽ·do· Poſita ſilitudine adiunxit exhortacōneꝫ dominus ·et omnino ſtimulauit nos q̄rere petere ·pulſare ·donec accipiam⁹ quod petimus ·Vnde dicitur Et ego dico vob̄ petite et dabit̄ vob̄· Ciril· Quod dicit̄ dico vobis ·vim hꝫ iuramēti de⁹ em̄ nō mētit̄· Quādocunqꝫ auteꝫ innuit audientibus aliquid cum iuramento oſtendit inexcuſabilem noſtre fidei ꝑuitatē Chri· Per peticōnem aūt oracōneꝫ oſtendit ꝑ inquiſicōnē vero ſtudiū et ſollicitudineꝫ cum ſubdit ·Querite ⁊ inuenietis que em̄ q̄runt̄ plurima cura

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

celo dabit ſpiritū bo
num petentibꝫ ſe
i digēt ꝙ marie ē in
do ·plura naqꝫ ſūt q̄
ſeſū nr̄m impediunt·
Sic ergo auꝝ ꝓdi
tum querim⁹ ſic deū ſollicite ꝑquiram⁹ ·Oſtēdit
etiā ꝙ q̄uis non aperiat illico ianuā immorandū
eſt· vnde ſubdit Pulſate et aperiet̄ vobis quia ſi
querēs immoraberis vtiqꝫ recipies ob hoc recluſū
eſt oſtium vt faciat te pulſare ideo nō mox ānuit
vt expoſcas · Grecus·Vel ꝑ hoc ꝙ dicit pulſa
te forſitā īſinuat petere cuꝫ effectu ·Pulſat enim
aliquis manu ·boni autem opis ſignū eſt manus·
vel hec tria poſſunt alit̄ diſtingui ·virtutis em̄
inicium eſt petere notā viam veritatis· Secundus
vero gradus eſt querere q̄liter oporteat trāſire
ꝑ viā ·Tercius ḡdus eſt ·vt cum ꝩtutes attige
rit ·pulſet ad oſtium ·vt intret ſpacōſam cogni
onem que om̄ia orādo aliq̄s acquirit ·Vel petere
quideꝫ eſt orare ·querere vero ꝑ bona opera age
re oracōni condigna ·Pulſare autem eſt oracōni
immorari nec deſiſtere · Augu·de verb do· Nō
auteꝫ nos tantū hortaret̄ vt peteremus niſi dare
vellet·Erubeſcat humana pigricia plus vult ille
dare q̄ nos accipe· Ambro·Qui autem ꝓmit
tit aliquid ſpem debet afferre ꝓmiſſi·vt momētis
obediēcia deferatur ·ꝓmiſſis fides et ideo ſubdit
Omnis em̄ qui petit accipit et q̄ querit inuenit et
pulſāti aperiet̄ Orige·Queret aūt aliq̄s qualit̄
q̄dam orātes non exaudiātur Ad quod dicendum
quod quicūqꝫ recto tramite ad querendū accedit
nil omittēs ex his q̄ cōferunt ad petitorū obten-
tum accipiet reuera qđ p̄catus eſt dari ſibi ·Siq̄s
auteꝫ diuertēs a ꝓpoſito vere peticionis cum non
petat vt decet ·nō petit ·Quo fit vt cū non reci-
piat quod hic dicit̄ ·non falſificet̄ ſcr̄ā et magiſtro
dicente ·Quicūqꝫ veniet ad me aſſequet̄ diſcipli-
narum periciam adire magiſtroꝝ realit̄ accipimus·
Si eſt vt feruenter et diligenter vacet documentis
ipius Vnde et iacobus dicit ·Petitis et non acci-
pietis ·eo ꝙ male petatis ſcilicet cauſa volupta-
tum vanarum Sed dicet aliquis immo cum aliqui
rogāt ꝓ diuina noticia obtinēda et recuperacōne
virtutum non obtinēt ·cui dicenduꝫ ·ꝙ non ꝓpter
ſe bō petiuerīt accipe ſꝫ vt cōmedent̄ ꝑ ea Baſi·
Siquis etiā obtorporem exhibeat ſe deſiderijs et
tradit or ſui fiat in manus hoſtiū hūc deus nec ad
iuuat nec exaudit·eo ꝙ ꝑ peccatū alienū ſe fecit a
deo ·decet autem offerre quideꝫ quicquid interē
ſua ·clamare autem ad deum vt adiuuet eum ·Eſt
aūt diuinū ſubſidiū implorandū non remiſſe ac mē
te huc illucqꝫ vagante eo ꝙ talis nō ſolū non im-
petrabit quod petit ſed magis dominū irritabit·
Nam ſi aliquis coram principe ſtans fixū habet et
intrinſecū et extrinſecū oculū ne forſitan puniatur
q̄tomagis corā deo attentū ac tremebundū opor
tet aſſiſtere Si vero debilitatus a peccato fixe ne
quis orare quātumcūqꝫ potes teipꝫ cohibeas·vt
ſtando corā deo ad eum dirigas intellectū et de⁹
ignoſcit eo ꝙ non ex negligēcia ſed ex fragilitate
nō potes vt oportet aſſiſtē coraꝫ deo Si ſic ergo
teipm cōpellis ne diſcedas donec accipias·Ideo
q̄nqꝫ petis et non accipis quia ꝑ peram poſtulaſ-
ti· vel infidelit̄ vel leuiter vel non cōferencia ti-
bi vl̄ deſtitiſti· Sepius aūt q̄dam obuiāt dicentes
Quare oramus ·an ignorat deus quibus opus eſt
nobis ·nouit quippe ·et omnia ſpiritualia vberius
dat nobis ·et anteq̄ poſtelamus ·ſꝫ opera virtu
tis et regnum celorum oportet prius optare op-
tantem vero querere·ingerentem per fidem et pa
cienciā q̄cquid itereſt ſua ī nllo dlicto ēdargutū a
ꝓpa ꝯſcia· Am·Ergo p̄ceptiu⁹ loc⁹ frequent̄
orandi ſpes eſt impetrandi Racō autē ꝑſuadendi
prius fuit in precepto·poſtea fit in exemplo·qđ
oſtendit ſubdens Quis autē ex uobis patreꝫ petit
panem·nūquid lapidem dabit illi· Ciril·in quo
inſtruit nos ſaluator quidaꝫ neceſſariū· frequent̄
em̄ inconſulto voluptatū impetu irruimus ad ꝑ-
niciosa deſideria ·Cum igitur aliquid talium a deo
petimus neq̄quaꝫ īpetrabim⁹·ad qđ oſtendendū
vtitur patenti exemplo ex his que penes nos ſūt
Cum em̄ filius tu⁹ petit panē·gradanter ꝓmas
quia cibū petit oportunū Quando vero ſenſus pe
nuria lapidem poſcit vt ꝯmedat non affers ei·ſed
pocius ꝓhibes eum a nociuo deſiderio vt ſit ſen-
ſus Quis autē ex uobis patrē petit panē quem ·ſ·
pater dat nunq̄ lapideꝫ dabit illi·ſ·ſi pecierit ea
dem q̄ꝫ racio eſt in ſpente et piſce de quo ſubdit·
Aut piſcē·nunquid ꝓ piſce ſpenteꝫ dabit illi Et ſi
milit̄ in ouo et ſcorpione d quo ſubdit· Aut ſi pe-
cierit ouum nunq̄ porrigꝫ illi ſcorpionem· Ori·
Tu tn̄ attende ſi panis quidē eſt anime cibꝫ in co
gnicione ſine quo non contingit ſaluari· puta per
ſpicax raciovite debite·Piſcis autē eſt amor diſci
plīne·puta mundi ꝯdicōneꝫ agnoſcē elemētorum
effectum et quecūqꝫ conſequent̄ diſſerit ſapīa ·Ita
qꝫ nec vice panis deus ꝓpinat lapidem quē vole-
bat diabolus a criſto manducare Necvice piſcis ſ
pentem quē ꝯmedunt ethiopes indigni piſces cō
medē Nec ſimplicit̄ dat vice nutritiue et vtilis nō
ꝯmeſtibilia et nociua qđ refert̄ ad ſcorpionē et ouū
Auguſti·de queſti·euan·Vel pocius intelligit̄
caritas ꝓpter maiorem appetitum tam neceſſarium
vt ſine illa cetera nihil ſint ſicut ſine pane menſa in
ops ·Cui contraria eſt cordis duricia quam lapi
di cōpauit ·Piſcis autem intelligitur fides inuiſi
biliū · vel ꝓpter aquam baptiſmi ·vel quia de inui
ſibilibus locis capitur·Quod eciā fides huius mū
di fluctib⁹ circūiactata non frāgit̄ recte piſci cō
paratur·Cui contrariū poſuit ſerpentē ꝓpter ve
nena fallacie que etiā primo male ſuadendo preſe
minauit ·In ouo intelligit̄ ſpes·Ouū enim nondū
eſt fetus perfectus ·ſed fouendo ſperatur·Cui cō
trariū poſuit ſcorpionem ·cuius aculeus venena
tus retro timend⁹ eſt ſicut cōtrariū ſpei eſt retro-
ſpicere ·cum ſpes futuroꝝ in illa que ante ſūt ·ſe
extendat· Augu·de ꝩbis do·Quāta tibi loqui
tur mūdus quāta poſt torſuꝫ ſtrepit vt retro re
ſpiciat O munde immūde quid ſtrepis ·quid auer
tere conaris ·tenere vis periens ·quid faceres ſi
maneres quem non deciperes dulcis ſi amarus ali
menta mentiris · Ciril·Ex p̄miſſo auteꝫ exēplo
cōcludit ·Si ergo vos cum ſitis mali id eſt cū mē
tem ſuſceptiuam p̄uitatis geratis·non autem vni
formem et fixam in bono ſicut deus · Beda ·Vel

malos vocat ſeculi amatores q̄ dāt illa q̄ ſecundū
ſenſū ſuū iu dicant bona q̄ eciā in ſua natura ſūt bo
na et ad vſū infirme vite ptinēt · vnde ſubdit · No
ſtis bona data dare filijs veſtris · Apoſtoli eciā q̄
merito electō nis bonitatem humani generis ex=
cellerāt ſupne bonitatis ēſpectu mali eſſe dicunt̄
q2 nichil p ſemet ipm̄ bonū niſi deitas ſola · Quod
vero ſubdit̄ · Quātomagis pater veſter dabit de
celo ſpiritū bonū petentib9 ſe ꝓ quo mathe9 po
ſuit · Dabit bona petentibus ſe oſtendit ſpiritum
ſanctum plenitudinē bonorū dei quia omnes vti=
litates q̄ ex donoꝝ dei gracia ſuſcipiuntur ex iſto
fonte emanāt · Athana · Niſi autem ſpiritusſanc
tus eſſet de ſubſtācia dei q̄ ſolus eſt bonus · neq̄q̄
hic appellaret̄ bonus · quādo dn̄s renuit dici bon9
in eo q̄ homo factus eſt · Augu · de verb domi
Ergo auare quid queris aut ſi aliud petas · q̄d ti=
bi ſufficiat · cui deus non ſufficit ·

Et erat ihesus eijciēs
demoniū et illud erat
mutum et cū eiecisset
demoniū · locutus eſt
mutus · et admirate
ſūt turbe Quidā aūt
ex eis dixerūt In bel
zebub principe demo
niorū eijcit demonia
Et alij temptātes ſig
nū de celo querebāt
ab eo ·

Gloſa · Promiſerat
dominus q̄ ſpiritus
bon9 daret̄ orātib9 ·
Cuius quidē benefi=
cium ſubſequenti mi
raculo demoſtrat vn̄
dicit̄ · Et erat ihesus
eijciens demoniū et
illud erat mutum ·
Theo · Dicitur autē
mutus vt in plurib9
qui non loquit̄ · Dici
tur eciā et qui nō au=
dit ſed magis ꝓprie q̄
nec audit nec loquit̄
Qui autē a natiuita
te non audiuit ex ne=
ceſſitate non loquit̄ ·
Ea em̄ loquimꝰ que p auditū loqui docemur Si q̄s
tamē ex aliq̄ paſſione ſupueniente auditum amiſe
rit · hūc nihil ꝓhibet loqui · Qui autem dn̄o obla
tus fuit et mutus erat lingua et ſurdus auditu ·
Titus · Mutū aūt vel ſurdū dicit demoniū quod
hanc ingerit paſſionem · q̄ non audiatur diuinum
verbū Nam demones aufferētes aptitudinē hūa=
ni affectus · obtundūt anime noſtre auditū Ideo
venit xp̄us vt et eijciat demoniū et audiamus ver
bum veritatis · Vnum em̄ ſanauit · vt vniuerſalem
pregustacōnem faciat humane ſalutis vnde ſequi
tur · Et cum eiecisset demoniū locutus eſt mutus ·
Beda Demoniacus aūt iſte apud matheum non
ſolum mutus ſed et cecus fuiſſe narrat̄ · Tria igit̄
ſigna ſimul in vno homie ꝑpetrata ſūt Cecus vidz
mutus loquit̄ · poſſeſſus a demone liberat̄ · Quod
quottidie complet̄ in cōfeſſione credenciū vt ex=
pulſo p̄mum demone · fidei lumen aſpiciāt Deinde
ad laudes dei tacēcia prius ora laxentur · Cirill9
Hoc autem miraculo pacto extollebat eum multi=
tudo p̄conijs et gloria q̄ deum decet · vnde ſequi
tur Et admirate ſūt turbe · Beda Turbis autē
que minus erudite videbant̄ · domini ſemper facta
mirantibus ſcribe et pharisei vel negare · vel ſini
ſtra interp̄tacōne puertere laborabāt q̄ſi non di=
uinitatis · ſed immūdi ſpiritus opera fuiſſent · Vn̄

ſequit̄ Quidam autē ex eis dixerūt · In beelzebub
principe demonioꝝ eijcit demo · Beelzebub deus
erat acharon · Nam beel · quidem ip̄e baal · Zebub
autem muſca vocat̄ · Dicit̄ autem beelzbub q̄ſi vir
muſcarū ex cuius ſpurciſſimo ritu princip mdemo
niorum cōgnominabāt · Ciril · Alij vero parib9
ſtimulati liuoris aculeis · petebāt ab eo celeſte vi=
dere portentū vnde ſequit̄ Alij temptātes ſignū
de celo querebāt ab eo quaſi dicerēt q̄uis ab hoīe
demonium eieceris nō tamē hoc eſt diuine opacō
nis argumentū · nondū em̄ vidimus aliquid p̄ori
bus ſimile miraculis · Moyſes em̄ tranſduxit popu
lum p mediū maris Joſue vero ſucceſſor eius ſolē
retardauit in gabaon · tu vero nihil horū oſtendi
ſti Querere em̄ ꝓdigia de celo iniuit q̄ hniuſmo=
di cogitacōnibus tunc tempis afficiebantur erga
criſtum ·

Ipe autem vt vidit
cogitaciones eorum ·
dixit eis Omne r̄gnū
in ſeip̄m diuiſū · deſo
labitur et domus ſup̄
domū cadit · Si aūt
et ſathanas in ſeipſū
diuiſus eſt quomodo
ſtabit regnū eius · q2
dicitis in beelz · me eij
cere demonia Si aūt
ego in beelz · eijcō de
monia filij veſtri i quo
eijciūt Ideo ipi iudi
ces veſtri erunt Por
ro ſi i digito dei eijcō
demonia ꝑfecto ꝑue
nit in vos regnū dei ·

Chriſ · Cum pha
riſeorū ſuſpicō irra=
cōnabilis eſſet metu
multitudinis non au
debant eam diuulga
re · ſed in animo ſuo
eam vertebāt · vnde
dicitur · Ipe autē vt
vidit cogitacōes eorū
dixit eis Omne reg=
num in ſe diuiſū deſo
labitur · et dom9 ſup̄
domū cadit · Beda
Non ad dicta ſ3 ad co
gitata reſpondit · vt
vel ſic conpellrentur
credere potēcie eius
q̄ cordis videbat oc=
culta · Ciril · Non
autem reſpondebat
ex ſcripturis · q2 non
attendebāt falſo eas
exponētes ſed ex his
reſpondet que cōmu
niter accidūt Dom9
em̄ et ciuitas ſi fuerit
diuiſa velociter diſſipatur · et etiā regnū q̄ nichil
eſt validius · Firmat enim regna et domos ſubdi=
torum cōcordia · Si ergo inquit ego p demonem
demonia eijcō diſſenſio inter eos eſt et perit vir=
tus eorū vnde ſubdit · Si autem et ſathanas in ſe=
ip̄m diuiſus eſt · quomō ſtabit regnū ip̄ius · q2 di
citis me in beelzebub eijcere demonia Non em̄ ſat=
hanas ſibip̄i repugnat · nec ſuis ſatellitibus nocz
ſ3 pocius ſtatuit regnū ſuum · Reſtat ergo q̄ diui
na virtute cōterā ſathanam · Ambro · In h̄ etiā
oſtendit regnū ſuum indiuiduū eſſe atq3 ꝑpetuū ·
et ideo qui non in xp̄o ſpem gerūt · ſ3 in principe
demonioꝝ eijcere demones opinātur · eos regni
negat eſſe ꝑpetui Quod ſpectat etiā ad populū iu
deorū quō em̄ poteſt r̄gnū iudeoꝝ eē ꝑpetuū q̄n
a legis populo ihesus negatur · qui ex lege debet̄
· Ita ex parte ſe fides iudaice plebis impugnat · Im
pugnata diuidit̄ · diuidēdo diſſoluit̄ · Et iō r̄gnū
eccleſie manebit et̄nū q2 indiuidua fides corpus

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

eſt vnum· Beda·Regnum etiã patris et filij et ſpiritusſancti non eſt diuiſum quod eſt eterna ſtabilitate manſurum· Deſiſtant igitur arriani iuniorem patre filium ·filio vero ſpiritumſanctum dicere q̃ quorum vnũ eſt regnũ·horũ eſt et vna maieſtas

Chriſ·Hec eſt pͥma ſolucõ Secunda vero q̃ eſt de diſcipulis q̃m ponit ſubdens·Si autem ego in beelzebub eijcõ demonia filij veſtri in quo eijciũt ſNon dicit ·diſcipuli mei ·ſed filij veſtri · volens eorum pmulcere furorẽ · Chriſ·Iudei nanq̃ et a iudeis ſecundũ carnẽ exorti ſũt xp̄i diſcipuli q̃ poteſtatem in ſpiritus immũdos adepti erãt a xp̄o et oppreſſos ab eo in noīe xp̄i liberabant·Cum ẽ filij veſtri ſathanã in noīe meo cõterũt quomõ nõ hꝫ multã amenciam debere me a beelzebub virtutem habere ·dampnabimi igitur ex fide natoꝝ veſtrorũ vnde ſubditur Ideo ipſi iudices veſtri erũt. Chri· Quoniã eñ ex vobis emanantes mihi obediũt·liquet q̃ condẽnabũt operãtes otraria · Beda· Vel alit̃ filios iudeoꝝ exorciſtas gẽtis illius ſignificat ·qui ad īuocacõnẽ dei eijciebãt demones· quaſi diceret Si expulſio demonũ in filijs veſtris de non demonibus reputatur ·q̃re in me idem opus non eandẽ habeat cauſã · Ergo ipſi veſtri iudices erũt non poteſtate ſed operacione ·dũ illi expulſionem demonũ deo aſſignãt vos beelzebub principi demonioꝝ· Ciril ·Poſtq̃ ergo qd̃ dicitis calumpnie notam habet ·manifeſtũ eſt q̃ in ſpiritu dei eicõ demonia ·vnde ſubdit Porro ſi in digito dei eijcõ demonia pfecto puenit in vos regnũ dei

Auguſtinus·de verb̃ dn̄i·Quod lucas digitum dei dicit vbi matheꝰ dixit ſpiritũ ab eadẽ ſentẽcia non recedit quin pocius et aliquid docet ·et nouerimus queãdmodũ intelligamus vbicũq̃ ſcripturarum legerimus digitũ dei · Augu·de queſtiõ euã·Dicitur autẽ ſpũs ſãctus digitus dei ꝓpter participacõnem donorũ que in eo dantur vnicuiq̃ ꝓpria ſiue hominũ ſiue angeloꝝ·In nullis eñ mẽbris noſtris magis apparẽt ꝑticio q̃ in digitis · Ciril· Vel ſpiritusſanctus dicitur digitus dei ·filius enim manus et brachiũ patris dictus eſt operatur eñ pater cũcta p eũ ·Sicut igitur digitus non eſt alienꝰ a manu ſꝫ ei naturalit̃ inſitus ſic ſpiritusſanctus cõſubſtancialit̃ connexus eſt filio et per eum omnia operatur· Ambro·Nec tamen tibi membrorum compactione noſtroꝝ ·porcõ quedã videatur facienda virtutis·Indiuidue eñ rei non poteſt eſſe diuiſio·Et ideo ad formã vnitatis non ad diſtincõnẽ poteſtatis referenda digiti nuncupacõ eſt · Athanaſius·Ad p̄ſens autẽ non renuit dominꝰ gr̃a ſue humanitatis dicere ſe minorem ſpiritu ſancto dicens ſe in eo demones eijcere quaſi non ſufficiente humana natura de demonum expulſione niſi virtute ſpiritusſancti· Cirillꝰ·Et ideo cõuenienter dicitur ·Peruenit in vos regnum dei ·Id eſt ſi ego homo exiſtens in ſpiritu diuino eicõ demones ditata eſt humana natura in me·et aduenit regnũ dei Chriſ·Dicit autem ſup vos vt eos attrahẽt quaſi diceret·Si vobis aduenũt ꝓſpera cur veſtra bona faſtiditis · Ambroſiꝰ·Simul oſtendit etiã imperialem quãdã eſſe ſpiritusſancti poteſtatem in quo regnũ eſt dei nos quoq̃ in quibꝰ habitat ſpiritus eſſe regalem domum· Titus·Vel dicit·Peruenit in vos regnum dei ·vt intelligatur·peruenit contra vos ·non pro vobis·horrendus eñ eſt ꝑfidis xp̄i ſecundus aduentus·

Cum fortis armatus cuſtodit atrium ſuũ ī pace ſunt ea que poſſidet Si autẽ forcior illo ſupuenerit ⁊ vicerit eũ vniuerſa arma eius auferet ī quibus confidebat· et ſpolia eius deſtribuet ·Qui non eſt mecũ ·contra me eſt Et qui non colligit mecũ diſpergit

Ciril·Quia neceſſariũ erat p multas oſideracõnes deſtruẽ eũ retractare ſermonem vtitur nunc exemplo maīfeſtiſſimo qd̃ demonſtrat volentibus intueri q̃ principem huius ſeculi virtute ſibi īſita vicit dicens ·Cum fortis armatus cuſtodit atriũ ſuũ ·in pace ſũt ea q̃ poſſidet · Chriſo· Fortem vocat diabolum non quia naturaliter huiuſmodi ſit ſꝫ innuens antiquã eiꝰ tyrãnidem quam puſillanimitas noſtra cauſauit · Ciril·Erat eñ ante ſaluatoris aduentum violẽcia infera rapiens alienos greges ·ſ·dei et q̃ſi ad ꝓpꝛiũ ducens ouile · Theo·Arma autẽ eius ſũt omẽs ſpecies peccatoꝝ in quibus cõfidens inualuit eõ contra homines· Beda atriũ vero illius mundũ vocat · qui in maligno poſitus eſt in quo vſq̃ ad ſaluatoris aduentũ pociebatur īperio ·quia in cordibus infideliũ ſine vlla contradictõne quieſcebat· ſed forcõri potencia xp̄us victor omnes homines liberando ipſm eiecit ·Vñ ſubditur· Si autẽ forcior illo ſupuenit et vicerit eum·vniuerſa arma eius auffert in quibus confidebat et ſpolia eius diſtribuet· Ciril·Poſtq̃ eñ dei ſummi verbũ totius fortitudinis dator et dominus virtutum factum eſt homo inuaſit illum et arma eius abſtulit·

Beda ſũt autem arma eius aſtucie doliq̃ neq̃cie ſpiritalis· Spolia vero eius ipſi homines ſũt ab eo decepti Ciril Nam qui dudum irretiti fuerãt ab eo iudei in diuinam ignoranciã et errorem ·euocati ſũt per ſãctos apoſtolos ad noticiam veritatis· et oblati ſũt deo patri p fidem adhibitam filio· Baſi·Diſtribuit etiã ſpolia ·exhibens fideles cuſtodie angeloꝝ ad hominũ ſalutẽ· Beda·Victor eciam xp̄us ſpolia diſtribuit quod eſt inſigne triumphantis ·q̃ captiuam ducens captiuitatem dedit bona hominibus quoſdam quidem apoſtolos alios euangeliſtas ·hos ꝓphetas ·illos paſtores ordinãs et doctores Chriſ·Deinde ponitur q̃rta ſolucõ cum ſubditur·Qui non eſt mecum ·aduerſum me eſt quaſi diceret ·ego volo hoĩes afferre deo· ſathanas autem cõtrariũ·q̃liter ergo qui michi non cooperatur·ſed diſſipat que mea ſũt ·tam mihi cõſentaneus fieret ·vt vna mecum eijceret demones Sequitur ⁊ qui non colligit mecum·diſpergit

Ciril·quaſi diceret ego veni vt filios dei ab eo diſperſos cõgregem ·et ipſe ſathanas cũ mecum non ſit ·que collegi et ſaluaui temptat diſpergẽ· Qualiter ẽ qui in eis diſpẽſacõnibus refragatur virtutem mihi miniſtrat · Chriſ·At ſi qui non

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

cooperatur aduerſari⁹ eſt multomagis q̄ obſtat Videt̄ tamē mihi et iudeos ad p̄ſens ſub enigmate tāgere ordinās eos cū diabolo· nā ⁊ ipi a gebāt contra eum· et diſpergebant quos cōgregabat·

Cum immundus ſpiritus exierit ab homine ambulat per loca inaquoſa querēs requiem et non inueniēs dicit Reuertar i domū meam vnde exiui· Et cū venerit iuenit ſcopis mundatā et tunc vadit ⁊ aſſumit ſeptē alios ſpiritus nequiores ſe et ingreſſi habitant ibi ⁊ ſunt nouiſſima hominis illius peiora prioribus·

Ciril Poſt p̄miſſa oſtēdit dominus· vū cōtigit populo iudeorum vt ad huiuſmōi opiniones laberent̄ de xp̄o dicens· Cum immūdus ſpiritus exierit ab hoīe ābulat ꝑ loca inaquoſa querens requiem· Quod em̄ h̄ exēplū ad iudeos ſpectet math· exp̄ſſit dicens Sic erit et generacioni huic peſſime· Quādiu em̄ erāt i egipto viuentes ritu egypcōrum ihabitabat in eis ſpiritus malignus· qui expulſus ē ab eis qñ mactauerūt agnum i figura xp̄i et liniti ſūt eius ſāguine et ſic euitauerūt deſtructorem Ambroſius· Itaq̄ȝ i vno hoīe totius populi iudaici cōparacō eſt· a q̄ p legē ſpiritus imundus exierat ſȝ quia i gētibus quoꝝ corda p̄us arida erāt· ſȝ p⁹ modū p baptiſma rore ſpūs humeſcebāt ꝑpter fidem xp̄i· requiē diabolus iuenire non potuit· Immūdis em̄ ſpiritib⁹ xp̄s icēdiū ē· Ideo regreſſus ē ad plebeȝ iudeoꝝ· vnde ſequit̄· Et nō inueniēs dicit reuertar in domū meā vnde exiui· Ori· Id eſt ad eos qui ſūt ex iſrael· q̄s vidit nihil diuinū in ſe cōtinētes ſed deſertos ⁊ vacātes habitacōni eius vñ ſequit̄· Et cū venerit inuenit ſcopis mūdatam· Ambro· Forenſi em̄ ⁊ ꝑfunctoria ſpecie cōpta animo manet interiore pollucōr· Neq̄ȝ em̄ ſacri fontis irriguo aut abluebat aut reſtringebat ardorem· meritoq̄ȝ ad eam ſpiritus redibat immūdus adducens ſecum ſeptem ſpūs neq̄ores· Vnde ſequitur Et tūc vadit ⁊ aſſumit ſecū ſeptē alios ſpiritus neq̄ores ſe et ingreſſi habitāt ibi· qm̄ ſcȝ i hebdomada legis et octaue miſteriū cōmiſit· Itaq̄ȝ vt nob̄ multiplicat̄ ſeptiformis ſpūs gracia· ita illis immūdorū ſpiritum omnis cumulat̄ iniuria· Vniuerſitas em̄ hoc numero aliq̄ciens comp̄hendittur· Thi· Incolūt aūt animas iudeoꝝ demones peiores p̄orib⁹ nā tūc tp̄is i ꝑphetas ſeuiebāt nūc vēo ipi dño ꝑphetaꝝ iniuriant̄ atq̄ȝ ideo a veſpaſiano et tito peiora paſſi fuerūt· q̄ͥ in egipto et in babilone· vnde ſequit̄· Et ſūt nouiſſima hoīs illius peiora p̄oribus Tūc etiā aderat eis diuina ꝓuiſio ⁊ gracia ſpūſſancti Nūc vero etiā hac cura p̄uantur ꝑpter quod ꝟtutis maior penuria nūc· et erūna i teſior· et demonū exactio ſeuior· Cirill⁹· Sunt etiā nouiſſima peiora p̄oribus· ſcd̄m illud apl̄icuȝ Melius erat eis veritatis viā non cognoſcere· q̄m poſt agnitā retroire· Beda Poteſt etiā h̄ accipi de hētico quolibet vel ſciſmatico vel etiā malo catholico· de q̄ tempe baptiſmatis ſpūs exierat immūdus· locaq̄ȝ inaquoſa pagrat id eſt corda fideliū que a mollicie fluxe cogitacōis expurgata ſūt callidus inſidiator explorat· ſi quos ibi neq̄cie ſi egreſſus figere poſſit· Dicit autēȝ reuertar in domū meā vnde exiui· In quo timendū eſt· ne culpa quā in nobis extinctā credebamus p incuriam nos vacātes opprimat Inuenit autem eam ſcopis mūdatum· hoc eſt gracia baptiſmatis a peccatorum labe caſtigatam ſed nulla boni operis induſtria cumulatum· Per ſeptem autēȝ malos ſpiritus quos aſſumit vniuerſa vicia deſignat· Nequiores autem dicunt̄ quia non ſolum habebit illa ſeptem vicia que ſeptem ſpiritalibus ſūt contraria virtutibus· ſed etiā p hypocriſim ipas ſe virtutes habē ſimulabit· Chriſ· Non ſolum autē illis ſed et nobis fore dicta accipiamus· que ſequūtur· Et erūt nouiſſima hominis illius peiora p̄oribus· quia ſi illuſtrati et a p̄ſtinis malis remoti denuo redimus ad eandem nequiciam· grauior demceps erit pēa ſequenciū peccatorū· Beda· Poſſet etiā ſimpliciter intelligi dominū hec ad diſtincōnem ſuoruȝ et ſathane operum adiunxiſſe q̄ ſcilicet ipe ſemp polluta mūdare ſathanas vero mādata ſuiorib⁹ cōtaminare feſtinet·

Factum eſt autem cū hec diceret extollens voceȝ quedaȝ mlr de turba dixit illi Beat⁹ venter qui te portauit et vbera q̄ ſuxiſti· At ille dixit Quinimmo Beati qui audiūt v̄bū dei et cuſtodiūt illud·

Beda· Scribis et phariſeis dominū tēptantib⁹ ſimul et blaſphemantib⁹ incarnacōnem eius magna fiducia quedaȝ mulier cōfitetur· Vnde ſeq̄tur Factum eſt auteȝ cum hec diceret· Extollens vocem q̄daȝ mulier d̄ turba dixit illi· Beatus venter q̄ te portauit et vbera que ſuxiſti vbi ⁊ preſencium calūniā et futurorū cōfundit hereticorū pfidiam Nā ſicut tūc iudei ſācti ſpiritus opera blaſphemādo verum dei filium negabant· ſic heretici poſtea negando mariam ſemp virgineȝ ſpiritusſancti cooperāte virtute naſcituro vnigenito deo carnis ſue materiaȝ miniſtraſſe verū conſubſtācialemq̄ȝ patri· filium hominis fateri non debere dixerūt· Sed ſi caro v̄bi dei ſecundū carneȝ naſcentis a carne virginis matris ꝓnūciatur extranea ſine cauſa venter qui eum portaſſet et vbera que lactaſſent beatificant̄ Qua vero ſequencia eius lacte credatur nutritus ex c⁹ ſemine negat̄ cōceptus cū ex vnius et eiuſdem fōtis origine ſcd̄m phiſicos vterq̄ȝ vigor manare p hibetur· Non autem tantūmodo eam que verbum dei corporaliter generare meruerat· ſed et omnes qui idem verbū ſpiritaliter auditu fidei concipere ⁊ boni opis cuſtodia vel i ſuo vl' i ꝓximorū corda parere· et quaſi alere ſtuduerit aſſerit eſſe beatos Sequitur em̄ At ille dixit· Quinimmo· beati qui audiūt verbum dei et cuſtodiūt illud· Chriſo· Nō fuit hoc reſponſū repudiātis matrem ſed oſtēdentis q̄ nihil ei partus ꝓfuiſſet niſi valde bona

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

et fidelis fuiſſet ·Ceterū ſi marie non ꝓderat ſine
virtutibus anime xp̄m ab ea ortum traxiſſe multo
magis nobis ſiue patrē ſiue fratrem ſiue filiuȝ vir
tuoſū habeamus nos autē abſiſtamus ab illiuſ vir-
tute ·nequaꝗ̄ hoc ꝓdeſſe valebit Beda Eadeȝ
auteȝ dei genitrix et inde quidem beata qꝛ verbi
incarnandi miniſtra eſt facta temporalis Sȝ inde
multo beacior quia euiſdem ſemper amādi cuſtos
manebat eterna Hac eciaȝ ſentēcia ſapientes iude
orum pcutit qui verbū dei non audire et cuſtodi-
re ſed negare et blaſphemare querebant·

Turbis autem cōcur
rentib9 cepit dicere·
Generacō hec gene-
racō nequā eſt ·Sig
num querit et ſignum
nō dabiť ei ·niſi ſignū
ione Nam ſicut ionas
fuit ſignum niniuitis
ita ⁊ filius hois gene
racōni iſti ·Regina
auſtri ſurget i iudicō
cum viris generacō-
nis huius ·et condēp
nabit illos que venit
a finib9 terre audire
ſapientiam ſalomoniſ
Et·ecce pluſqm̄ ſalo
mon hic viri niniuite
ſurgent in iudicō cū
generacione hac con
dēpnabunt illaȝ qꝛ pe
nitenciam egerūt ad
predicacionem ione
et ecce pluſꝗ̄ ionas
hic

Beda duplici dn̄s
fuēat q̄ſtioē pulſat9
Quidam eñ caluīnia
bātur eum in beelze
bub eieciſſe demonia
quibus hacten9 ē re
ſponſū ·et alij temp/
tantes ſignū de celo
querebēt ab eo ·qui
bus ab hinc reſpon-
dere incipit vnde di
citur ·Turbis autem
cōcurrentibus cepit
dicere generacō hec
generacō neꝗ̄ eſt
Am·Vt ſcias ſinago
ge populū deforma
ri vbi eccleſie beati/
tudo laudať ſicut au
tem fuit ionas ſignū
niniuitis ita erit ⁊ fi
lius hominis iudeis
Vnde ſubdiť Signū
querit et ſignuȝ non
dabitur ei niſi ione ꝓ
phete· Baſi·Sig-
num eſt res in ꝓpatu
lo poſita alicuius oc
culti otinens in ſe de
claracōnem · ſic ione
ſignum deſcenſū ad i
feros ·ac iterū aſcen
ſum xp̄i reſurrectō-
nem a mortuis repre
ſentat Vnde ſubdiť·Nam ſicut ionas fuit ſignuȝ ni
niuitis ·ita et filius hominis generacōni iſti· Be·
Signum eis tribuit nō de celo quia in digni erāt
videre ·ſed de ꝓfundo inferni ſignum ·ſ· incarna
cōnis non diuinitatis ·paſſionis non glorificacō-
nis Ambro·Vt autem ione tipus ſignū dominice
paſſionis eſt· ita etiā grauiū que iudei cōmiſerāt
teſtificacio peccatoꝝ eſt ſimul aduertere licet et
maieſtatis oraculū et pietatis iudiciuȝ· Nāqȝ nini
uitarum exemplo et denūciať ſuppliciū ⁊ remediū
demonſtrať Vnde etiā debent iudei nō de ſperare
indulgenciam ſi velint agere penitenciā Theo·
Sed ionas poſt exitū ſuuȝ a ventre ceti ſua p̄dica
cione niniuitas conuertit Christo vero reſurgen
ti iudeoꝝ generacō non credidit Vnde p̄iudiciuȝ
fuit eis ·de quo p̄iudicō ſubditur duplex exemplū
cum diciť Regina auſtri ſurget in iudicō cuȝ viris
generacōnis huius et cōdemnabit illos· Beda
Non vtiqȝ poteſtate iudicij ſed compacione facti
melioris ·vnde ſequiť· Quia venit a finibus terre
audire ſapienciam ſalomonis ·et ecce pluſqȝ ſalo
mon hic ·Hic in iſto loco non ꝓnomen ſed aduer-
biū loci ſignificat id eſt in p̄ſēcia inter vos cōuer
ſatur · qui incōpabiliter eſt ſalomone p̄ſtancior·
Ciril·Non autem dixit Maior ſalomone ego ſuȝ
vt pſuadeat nobis humiliari·ſi fecundi ſumus ſpi
ritaliū graciaꝝ quaſi diceret feſtinauit ad audiē
dum ſalomonem mulier barbara per tam longum
iter auditura ſcienciā viſibiliū animāciuȝ et vires
herbarū Vos autem cum aſſiſtatis et audiatis de i
viſibilibus et celeſtibus ip̄am ſapienciam vos in
ſtruentem et verba ſignis et opibus com ꝓbantē·
alienam contra verbū et miracula inſenſibiliter p̄
teritis · Beda·Si autem regina auſtri que elec
ta eſſe non dubitať ſurget in iudicō cum reprobis
oſtendiť vna cūctorū ·bonoruȝ ſcȝ maloruꝗ reſur
rectio mortaliū et hoc non iuxta fabulas iudeoꝝ
mille ānis ante iudiciū ·ſed in ip̄o eſſe futura iudi
cio· Ambro·In hoc quoqȝ iudeorū plebem dam
nans ·eccleſie miſteriū vehemenť exp̄mit ·que in
regina auſtri p ſtudiū pcipiende ſapiencie de to/
tius orbis finibus ogregatur ·vt pacifici ſalomo
nis verba cognoſcat regina plane cuius regnum
eſt indiuiſū de diuerſis et diſtantibus populis in
vnum corpus aſſurgens Gre·niſenus Sicut au
tem illa regina erat ethiopū et longe diſtans ·ſic
in principio nigra erat eccleſia gentiū et multum
diſtrahat a veri dei noticia At vbi pacificus xp̄uſ
emicuit ·tūc cecuētibus iudeis ·accidunt gentiles
offerūtqȝ xp̄o pietatis aromata et aurū diuine no
ticie et gemmas obediencīā ſcilicet p̄ceptorum·
Theo·Vel quia auſter laudať in ſcriptura ·ſicut
calidus et viuificās· Anima igitur regnās in au/
ſtro id eſt in ſpiritali cōuerſacōne venit audire ſa
pienciaȝ ſalomonis regis pacifici domī dei noſtri·
id eſt in contemplacōnem erigiť ad quā nullus p
uenit ·niſi regnet in bona vita Ponit autem conſe
quenter exemplū d niniuitis dicens Viri niniuite
ſurgent in iudicō cum generacōne hac et condēp
nabūt illam · Chris·Condēpnacōnis iudicium
ex ſimilibus vel diſſimilibus fit ·ex ſimilibus qui/
dem ſicut in pabola de decem virginibus ex diſſimi
libus autem ·ſicut cum niniuite condempnant eos
qui erāt tempe xp̄i· vt ſic fiat condēpnacō clarior
Nam illi quidem barbari ·hi vero iudei ·hi refecti
ꝓpheticis documētis ·illi nunꝗ̄ acceperāt auditū
diuinuȝ ·illuc iuit ſeruus ·huc dominus ille euerſi
onem p̄dicabat iſte regnū celoꝝ āunciat ·Notum
eſt ergo cuilibet q iudeos decebat pocius credere
accidit autem cōtrariū Vnde ſubdit Quia peniten
ciam egerūt in p̄dicacōne ione et ecce pluſqȝ ionas
hic· Ambro Secundum miſteriuȝ autem ·ex duo
bus conſtat eccleſia·vt aut peccare neſciat·q·ſ·
pertinet ad auſtri reginam·aut peccare deſinat·
quod·ſ·ptinet ad niniuitas penitenciaȝ agentes·
Penitencia eñ delictum abolet ·ſapiencia cauet
Aug9·de con·euā ·Hoc autem lucas narrat eo lo
co quidem q̄ math·ſed aliquanto diſpari ordine·
Quis autem non videat ſuperfluo queri quo illa

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

oꝛdine dominus dixerit·cum hoc diſcere debeam⁹
ꝑ euangeliſtaꝝ excellentiſſimã auctoꝛitatẽ nõ eſ
ſe mendaciuꝫ·Sed quiſqꝫ non hoc oꝛdine cuiuſqꝫ
ſmonem digeſſerit·quo ille a quo ꝓceſſit·cum ꝓ
ceſſit·cum ipius oꝛdinis nihil interſit ad rem ſiue
ita ſit·ſiue ita

**Nemo lucernam accẽ
dit et in abſcondito
ponit neqꝫ ſb modio
ſed ſupꝛa candelabrũ
ut qui ingrediunť lu-
men videant lucerna
coꝛpoꝛiſ tui eſt ocul⁹
tuus·Si oculus tuus
ſimplex fuerit totum
coꝛpuſ tuum lucidum
erit·Si autem nequã
fuerit eciã coꝛpus tu
um tenebꝛoſum erit·
Vide ergo ne lumen
qđ in te ẽ tenebꝛe ſint
Si ergo coꝛpus tuũ
totum lucidum fuerit
non habens aliquam
partem tenebꝛarũ e-
rit lucidum totuꝫ·Et
ſicut lucerna fulgoꝛiſ
illuminabit te·**

Ciril·Dicebant iu
dei dominũ exercere
miracula non ꝓpť fi-
deꝫ ſed ꝓpter applau
ſus videnciũ·Repꝛo
bat igitur pñtem ca
lũniam inducens exẽ
plum lucerne cuꝫ di-
cit·Nemo lucernam
accendit ⁊ in abſcon
dito ponit·neqꝫ ſub
modio·ſed ſupꝛa can
delabꝛum·ut qui in-
duuntur lumen vide
ant· Beda·De ſeip
ſo dñs hic loquitur·
oſtendens et ſi ſupꝛa
dixerit nullum gene
racioni nequã niſi ſi-
gnum ione dandum·
nequaq̃ȝ tamen lucis
ſue claritatem fideli
bus occultandaꝫ Ip
ſe quidem lucernã ac
cendit·que teſtaꝫ hu
mane nature flamma
ſue diuinitatiſ imple
uit·quam ꝓfecto lu
cernam·nec credenti
bus abſcondere·nec
modio ſuppõné·hoc
eſt ſub mẽſura legis
includere·vel intra vnius iudee gentis terminos
voluit cohibẽ·Sed ſupꝛa candelabꝝ poſuit·idẽ
eccleſiam·quia in noſtris frontib⁹ fidem ſue incar
nacõnis affixit·vt qui eccleſiam fideliter ingredi
voluerint·lumen veritatis palam queant intueri·
Deniqꝫ pꝛecipit ne opa tantũmodo·ſed et cogita
ciones et ipſas etiã coꝛdis intenciones mũdare et
caſtigare meminerint· Nam ſequiť·Lucerna coꝛ-
poꝛis tui· Amb·Vel lucerna fides ẽ·Juxta qđ
ſcriptum eſt·Lucerna pedibus meis verbuꝫ tuum
dñe·Verbum enim dei fides nr̃a eſt·Lucerna aũt
lucere non poteſt·niſi aliunde lumen accepit·Vn-
de et virtus nr̃e mẽtis et ſenſus accendiť· vt mna
que perierat poſſit repiri·Nemo ergo fidem ſub
lege conſtituat lex enim intra menſuraꝫ eſt·vltra
menſurã gracia·lex obumbꝛat·gracia clarificat·
Theo·Vel aliter q꞉ iudei videntes miracula ac
cuſabant ex eoꝝ mentis malicia·ꝓpť hoc dicit do
min⁹ q꞉ accipientes lucernã a deo intellectũ·ſ·ex e
mulacõne obſcurati·miracula et beneficia non cog
noſcebãt·Sed ad hoc intellectũ a deo ſuſcepimus
vt ſupꝛa candelabꝝ poneremus vt etiam alij qui in
grediunť lumen videant·Sapiens quideꝫ iam in-
greſſus eſt·Qui vero addiſcit adhuc ambulat·q̃ſi
phariſeis dicat·Optet vos vti intellectu ad mira
culoꝝ noticiã·et alijs declarare q̃niam que vide-
tis ſunt opa non beelzebub·ſed filij dei·vnde ſecũ
dum hunc intellectũ ſubdit·Lucerna coꝛpis tui ẽ
oculus tuus· Orig·Oculum quippe appellat ꝓ-
pꝛie intellectũ noſtrum·totam autem animã quã-
uis non coꝛpoꝛeam ħ tropologice vocat coꝛpus·
illuſtrať enim ab intellectu anima tota· Theo·
Sicut autem coꝛpis oculus ſi lucidus fuerit·coꝛ-
pus lucidum erit·Si vero tenebꝛoſus et coꝛpus ſi
militer tenebꝛoſum ſic compať intellectus ad ani-
mam·Vnde ſubditur·Si ocul⁹ tuus fuerit ſimplex
totum coꝛpus tuũ lucidum erit·ſi autem nequam·
totum coꝛpus tuum tenebꝛoſuꝫ erit· Orige·In
tellectus enim a ſuo principio in ſolo ſimplicitatis
ſtudio eſt·nullam ɔtinentem duplicitatem et dolũ
et diuiſionem in ſe· Chriſ·Si ergo intellectum
coꝛruperim⁹ qui poteſt ſoluere paſſiones·totã le
ſimus animã·patimurqꝫ diram caligiñẽ ꝑuerſio-
ne excecati intellectus·vnde ſubdit·Vide ergo ne
lumen qđ in te eſt tenebꝛe ſint·Non ſenſibiles dicit
tenebꝛas·ſed intrinſecaꝫ habentes oꝛiginem et q̃s
nobiſcum paſſim deferimus extincto nobis oculo a
nime·de cuius luminis virtute ſubdit dicens·Si er
go coꝛpus tuũ totum lucidũ fuerit non habens ali-
quam ꝑtem tenebꝛaꝝ erit lucidum totum et ſicut
lucerna fulgoꝛis illuminabit te· Orige·Id eſt ſi
coꝛpus tuũ ſenſibile factum eſt luminoſum illuſtra
to coꝛpoꝛe a lucerna adeo ut non amplius in te ſit
membꝝ tenebꝛoſum·multomagis te non peccante
in tm̃ fiet lucidum totuꝫ tuum coꝛpus ſpiritale vt
comparentur ſplendoꝛes eius illuſtrãti lucerne·duꝫ
lux que erat in coꝛpe que ɔſueuerat eſſe caligo·di
rigitur q̃cumqꝫ pꝛecepit intellect⁹· Greg·nazi
an·Vel aliter·Eccleſie lucerna et oculus eſt plat⁹
Neceſſe eſt ergo ut ſicut oculo puro ſe hñte coꝛp⁹
dirigitur·impuro vero exiſtente deuiat·Sic et in
pꝛelato q̃litercũqꝫ ſe habeat optet pitcr naufra-
gium pati eccleſiaꝫ vel ſaluari· Greg·xxviij·mo
ral·Vel aliter appellacõne coꝛpis vnaquecꝫ actõ
intelligitur·que intencõnem ſuã quaſi intuencium
oculum ſequitur·Vnde dr̃·Lucerna itaqꝫ coꝛpis ẽ
ocul⁹·q꞉ ꝑ bone itencõnis radiũ merita illuſtran-
tur actõis·Si g̃ ocul⁹ tu⁹ ſimplex fuerit totũ coꝛ-
p⁹ tuũ lucidũ erit q꞉ ſi recte intẽdim⁹ ꝑ ſimplicita-
tẽ cogitacõis bonũ op⁹ efficiť etiaꝫ ſi mi⁹ bonũ eẽ
videať·Et ſi ocul⁹ tu⁹ neq̃ȝ fuerit totũ coꝛp⁹ tuum
tenebꝛoſuꝫ erit q꞉ cũ ꝑuerſa intencõe qđ ľ recte
agiť ⁊ ſi ſplẽdere coꝛã homib⁹ cernĩť tamẽ apud
examen interni iudicis obſcurať·Vnde et recte ſb
ditur·Vide ergo ne lumẽ qđ in te eſt·tenebꝛe ſint
Quia ſi hoc qđ bene nos agere credim⁹ ex mala in-
tencione fuſcam⁹ quãta ipa mala ſunt que mala eſ-
ſe et cum agim⁹ non ignoꝛam⁹ Beda·Cum autẽ
ſubdit·Si ergo coꝛpus tuum lucidũ fuerit·Totum
coꝛpus nr̃m omĩa opa noſtra dicit·Si igitur bo-
num bona intencõne patraueris·non habẽs in tua
ɔſciencia aliquã ꝑtem tenebꝛoſe cogitacõnis·Et ſi
contigerit aliquem ꝓximoꝝ tua bona actione no-
ceri·tu tñ ꝓ tuo ſimplici coꝛde·et ħ grã et in futu
ro lucis gloꝛia donaberiſ·Qđ ſignificat ſubdens·Et
ſic lucẽna fulgoꝛis illuĩabit te·Hec ɔť ypocriſim
phariſeoꝝ ſub dolo ſigñ querẽtiũ ſpãliť dicta ſunt

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Et cum loqueretur · rogabat eum quidaꝫ phariſeus·vt prande ret apꝺ ſe·et īgreſſ9 recubuit·Phariſeus autē cepit intra ſe re= putans dicere·quare non baptizatus eſſet ante prādium·Et ait dominus ad illū·Nūc vos phariſei quod de foris eſt calicis ⁊ ca= tini mundatis · quod autem intus eſt veſtꝛꝝ plenum eſt rapina et iniq̄tate· Stulti non ne q̄ fecit qꝺ ꝺforis ē etiam id qꝺ deintuſ ē fecit· Veruntamē qꝺ ſupereſt date elemo= ſinam et ecce omnia mūda ſunt vobiſ·Sꝫ veh vobis phariſei q2 decimatis mentam et rutam et omne olus· et preteritis iudiciuꝫ et caritatem dei·Hec autem oportuit face re et illa non omitte= re·Veh vobis phari· ſeis qui diligitis pri= mas cathedraſ in ſina gogis et ſalutacōneſ in foro· Veh vobis q̄ eſtis ut monumēta q̄ non apparent et ho= mines ambulātes ſu= pra neſciunt

Ciril·Phariſeus q̄uis tenax eēt ſui ꝓ poſiti dn̄m tamen in ꝓꝓam domum vocat Vnde dicitur·Et cuꝫ loqueretur rogauit illum quidam phari ſeus ut prāderꝫ apꝺ ſe· Beda·Conſul= te lucas nō ait Et cū hoc loqueretur ſꝫ cū loqueretur ut oſten dat eum nō ſtatim fi nitiſ que ꝓpoſuerat verbis ſꝫ aliq̄t inter poſitis apud phari= ſeum prandere roga tum Aug9·ꝺ con= euan· Vt enim ꝭ lu= cas narraret digreſ= ſus eſt a matheo cir= illum locum vbi am= bo cōmemorauerant qꝺ dictum eſt a dn̄o de ſigno ione et ꝺ re gina auſtri et ꝺ nin uitis et de ſpū mmū do·Poſt quem ſmo= nem dicit matheus· Adhuc eo loquente· Ecce mat̄ eius et fra tres ſtabant foris q̄ rentes ei loqui ·Lu= cas autem in eo ſmo ne domini ꝯmemora tis etiam quibuſdam que matheus dixiſſe dn̄m pretermiſit ab ordine quem cuꝫ ma theo tenuerat digre ditur Beda·Itaqꝫ poſtq̄ nunciatis ſibi foris matre et fratri bus ait · Qui enim fe cerit voluntatem do mini hic frater meuſ et ſoror mea et mat̄ eſt datur intelligi · rogatus phariſei in triaſſe ꝯuiuium· Ciril·Sed ipē xp̄us qui eorum phariſeoꝝ nequiciam nouerat diſpen ſatiue condeſcendit ſatagens ꝯmouere eos ad ſi militudinem optimoꝝ medicoꝝ qui grauiuſ infir mantib9 afferunt remedia ſue induſtrie · Vnde ſeq̄ tur·Et ingreſſus recubuit·Dedit auteꝫ occaſionē verbis xp̄i indocilis phariſeus ſcandalizat9 q2 cuꝫ opinaretur eum iuſtum et ꝓphetam non cōforma batur irracionabili eoꝝ ꝯſuetudini·Vnde ſubdit̄ Phariſeus autem cepit intra ſe reputans dicere· quare non baptizatus eſſet ante prandium Aug̃ de verbis domini·Omni ei die phariſei anteq̄ pra derent abluebant ſe aqua quaſi quotidiana laua cio poſſit cordiſ eſſe mundacō · Apud ſeipſum au tem phariſeus cogitauit voce non ſonuit · Ille ta men audiuit qui interiora cernebat· Vnde ſequit̄ Et ait dn̄s ad illum· Nunc vos phariſei qꝺ de fo ris eſt calicis ⁊ catini mundatis qꝺ autem intus ē veſtrum plenum eſt rapina ⁊ iniquitate· Ciril· Poterat autem domin9 ⁊ alijs vti verbis ꝯmoueſ phariſeum inſanum captat tamen temp9 et ex his que erant pre manibus contexit documentuꝫ·Ho ra namqꝫ menſe et pabuli ſumit ꝓ exemplo calicē et catinum oſtendens q2 mundos et latos decet eſ ſe ſincere miniſtrantes deo non ſolum a ſpurcicia corpali ymmo ab ea que latet intrinſecus penes mentem ſicut aliqꝺ vaſorum quibus vtitur in mē ſa bonum eſt et extrinſecis et intrinſecis carere cō tagijs Amb·Vide autem corpa noſtra terreno rum et fragilium exp̄ſſione ſignificari que breui lapſu p̄cipitata franguntur et facile ea que mēs voluit interne p ſenſus et geſta corpiſ ꝓdit ſicut illa que calix interius continet foris lucent·Vnde et in poſterioribus non dubium eſt vocabulo cali cis paſſionem corpis declarari · Cernis igitur q2 nos non exteriora huius calicis et catini ſꝫ interio ra contaminant·q2 dixit qꝺ intus eſt veſtrum ple num eſt rapina et iniquitate Aug̃·de verbis do mini·Sed q̄modo non pepcit homini a quo fue= rat inuitatus·Magis quidem obiurgando pepcit ut correcto in iudicio pceret · Deinde oſtendit no bis quia et baptiſma qꝺ ſemel adhibet̄ per fideꝫ mundat fides autem intus eſt non foris fideꝫ autē contemnabant phariſei et qꝺ foris erat lauabant intus iniquinatiſſimi manebant qꝺ dn̄s improbat dicens·Stulti nonne qui fecit qꝺ de foris eſt etiā id qꝺ deintus eſt fecit Beda·Quaſi diceret·qui vtramqꝫ hominis naturam fecit vtramqꝫ mundari deſiderat ꝭ eſt contra manicheoſ qui animā tantū a deo carnem vero putant a dyabolo creatā · Hoc etiam eſt contra illos qui copalia peccata fornica cionem ſcilicet et furtum talia peccata q̄ſi grauiſ ſima deteſtantur·ſpiritalia vero que non min9 dā nat ap̄ſus ut leuia ꝯtemnunt Amb·Dn̄s autem quaſi bonus p̄ceptor docuit q̄modo noſtri corpis mundare ꝯtagium debeam9 dicens· Verūtam̄ qꝺ ſupeſt date elemoſinā et ecce omia munda ſūt vob̄ Vides quanta remedia · Mundat nos miſ̄icordia· mundat nos dei ſmo·Iuxta qꝺ ſcriptum ē iam voſ mundi eſtis ꝓpter ſmonem quem locutus ſū vob̄·

Aug9·de elemoſina·Miſ̄icors monet miſ̄icor diam fieri·Et quia ſuare querit quos magno re demit precio poſt grām baptiſmi ſordidatos do cet denuo poſſe ſuari· Chriſ·dicit autem date elemoſinam non iniuſticiā Eſt enim elemoſina que caret iniuſticia qualibet ꝭ omnia facit munda et ie iunio eſt p̄ſtancior qꝺ quāuis ſit laborioſius illa tamen eſt lucroſior·Illuſtrat animam impinguat bonam efficit et decoram·Qui cogitat miſereri ro ganti citius a peccatis deſiſtet·Sicut enī medicuſ qui crebro vulneratis medetur frangitur ꝺ facili in erumnis alioꝝ ſic et nos ſi vacauerim9 egeno rum auxilijs facili ꝯtemnem9 p̄ſencia et in celuꝫ le uabimur·Non paruꝫ eſt igit̄ elemoſine cataplaſma

eum valeat omnibus apponi vulneribus· Beda dicit autem qđ ſi peſt ſcilicet neceſſario victui et veſtimento· Neqȝ enim ita facienda iubet elemoſina ut teipſum ↄſumas inopia ſȝ ut tui cura corpis expleta inopem quantum vales ſuſtentes Vel ita intelligendum qđ ſupeſt id eſt qđ tam multo ſceſlere p̄occupatis ſolum remedium reſtat· Date elemoſinam qui ſermo ad omnia que vtili miſacione fiunt valet· Non enim ſolum qui dat eſurienti cibuȝ et cetera verum etiam qui dat veniam peccanti atqȝ orat ꝓ eo et qui corripit et aliqua emendatoria pena plectit elemoſinam dat Theo· vel dicit qđ ſupeſt nam facultates p̄ſident cupido cordi Amb· Totus itaqȝ pulcherrimus abhinc dirigit̄ locus ut qm̄ nos ad ſtudium ſimplicitatis inuitat· ſupflua iudeoꝝ et terrena ↄdemnet· Et tamen ipſis peccatoꝝ abolicō ꝓmittit̄ ſi miſicordiam conſequantur Aug9· de verb dn̄· Si autem munda ti non poſſunt niſi credentes in eum qui fide mundat cor· Quid eſt qđ dicit· Date elemoſinam et ecce omnia munda ſūt vobis attendim9 forte et ipe exponit· Illi em̄ de omnibus ſuis ſructibus decimam ptem detrahebant et elemoſinas dabant qđ n̄ facile aliq̄s facit xp̄ianus· Irriſerunt ḡ illū eis hoc dicentem quaſi hominibus qui elemoſinas nō facerent· Hoc deus ſciens ſubiūgit· Sed veh vobis phariſeis qui decimatis mentam et rutaȝ et oē olus et p̄teritis iudicium et caritatem dei· Non ergo eſt hoc facere elemoſinam facere enim elemoſinam eſt facere miſicordiam· Sed intellige a te incipe· Quo enim es miſicors alteri ſi crudelis es tibi· Audi ſcripturam dicentem miſerere anime tue placens deo· Redi ad ↄſcienciam tuam quicumqȝ male aut infidelit̄ viuis et ibi inuenis mendicantē animam tuam vel forte egeſtate obmuteſcentem· In iudicio et caritate fac elemoſinam cum anima tua· Quid eſt iudicium diſplice tibi· quid eſt caritas· Dilige deum dilige ꝓximū· Hanc elemoſinaȝ ſi p̄termittis q̄ntū vis ames· nihil facis q̄n tecuȝ n̄ facis Cir· Vel h̄ dicit in phariſeoꝝ rep̄henſionem qȝ illa ſola p̄cepta attencius obſuari iubebant a populis ſubiectis que cauſa erant illis redituum fecundorum vnde nec minima oleꝝ poſtponerent opus autem ingerēde dilectionis ad deum et iudicij iuſtam cenſurā negligebāt· Theo· quia em̄ deum ↄtemnebāt indifferenter ſacra tractantes p̄cipit eis dilectionē dei habere· Per iudicum vero dilectionē innuit ꝓximi nam qꝛ aliquis iuſte iudicet ꝓximo ex eius dilectione ꝓuenit· Amb· Vel iudicium iō qȝ non omnia que agūt in iudicium referunt· Caritatem ideo qȝ non ex affectu diligant deum· Sed ne rurſus fidei ſtudioſos nos faciat opum negligentes pfectionem fidelis viri breui ſmone ↄcludit ut et fide et opibus apꝓbetur dicens hec autem oportuit facere et illa non omittere· Chriſ· Vbi quidem ſmo iudaice mūdacionis agebatur totaliter p̄teriuit· Sed quia decima elemoſina quedam eſt et nondū erat temp9 expreſſe infirmādi legalia ꝓpter hoc dicit· Hec oportuit facere· Amb· Arroganciā quoqȝ iactanciaȝ iudeoꝝ redarguit dum p̄matus appetunt· Sequitur enim· Veh vobis phariſeis qui diligitis p̄mas cathedras in ſinagogis· Et ſalutacōnes in foro·

Cir· Per ea quibus illos rep̄hendit nos facit meliores· Vult etenim nos ambicōne carere et n̄ pl9 venari apparenciam q̄ꝫ veri exiſtenciaȝ qđ tūc phariſei agebant· Salutari em̄ ab aliquib9 et p̄ſidere eis non vere nos ydoneos eſſe oſtendit pluribus enim hec contingūt cum boni non ſint· Vnde ſubdit· Veh vobis qui eſtis ut monumēta que nō apparent· Volentes enim ab hominibus ſalutari et eis p̄ſidere ut magni eſtiment̄ ab occultis ſepulchris non differunt que nitent quidem extrinſec9 ornamentis ſūt autem plena omni ſpurcicia Ambro· Et quaſi ſepulchra que non apparent ſpecie fallunt viſuqȝ decipiunt tranſeuntes· Vnde ſequitur· Et homines ambulantes ſup̄ neſciunt· Ita ſ· ut cum foris ſpecioſa ꝓmittant· plena fetoris includant· Chriſ· Sed qꝛ tales extiterint phariſei non eſt mirabile· Si autem nos digni reputati fieri templa dei fiamus repente ſepulchra ſolū fetorem ↄtinencia hoc eſt extreme miſerie· Ciril· Ait autem hic apoſtota iulianus vitanda eſſe ſepulchra que xp̄us ipe ait eſſe immūda· Sed ignorauit vim verboꝝ ſaluatoris· Non enim iuſſit a monumentis diſcedere ſȝ eis compauit phariſeorum fictiuum populum·

Reſpondens autez q̄dam ex legiſperitis· Ait illi· Magiſter· hec dicens eciam nobis ↄtumeliam facis· At ille ait· Et vobis legiſperitis veh quia oneratis homines oneribus que portare nō poſſunt et ipſi vno digito veſtro non tangitis ſarcinas· Veh vobis qui edificatis monumenta ꝓphetarum patres autem veſtri occiderūt illos ꝑfecto teſtificamini qđ ↄſentitis opibus patrum veſtroꝝ qm̄ q̄đ ipſi eos occidert̄ uos aūt edificatis eorum ſepulc̄ ꝓptea et ſapia dī dixit mittam ad illos et ꝓph̄s apl̄os et ex eis occident et perſequentur ut inquirat̄ ſang̃s oim̄ ꝓphetarū

Ciril· Redarguciō que manſuetos trāſfert in melius ſupbiſ hominibus ↄmunit̄ intolerabilis eſſe ſolet· Vnde cum ſaluator rep̄henderȝ phariſeos tamq̄ꝫ deuiantes a recto cale perſcellebatur ex hoc legiſperitoꝝ caterua Vnde dicit̄· Reſpondens autem quidam ex legiſperitis ait illi· Magiſter· hec dicens etiam nobis contumeliam facis· Beda· q̄ꝫ miſera ↄſciencia que audito dei verbo ſibi contumeliam fieri putat et conmemorata pena pfidorum ſe ſemper intelligit eſſe dampnandam Theo· Erant autem alij legiſperitia phariſeis· Nam phariſei diuiſi ab alijs quaſi religioſi videbantur legis autē periti· Scribe erant doctores queſtiones legis ſoluentes· Ciril· Chriſtus autē legiſperitis inuectiuam ingerit et deprimit vanum eoꝝ ſupcilium· Vnde ſequit̄

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

qui effuſus eſt a cōſti
tucōne mūdi a gene
racōne iſta ·a ſangui
ne abel vſqꝫ ad ſang
uinē zacharie·qui pe
rijt inter altare ⁊ edē
Ita dico vobis · req̄
retur ab hac genera
cōne· Veh vobis leg
iſperitis·quia tuliſtis
clauem ſciētie ipſi nō
introiſtis · et eos qui
introibant prohibui
ſtis Cum hec ad illos
diceret·ceperūt pha
riſei et legiſperiti ḡui
ter inſiſtere ·et os ei9
opprimere·de multis i
ſidiātes ei · et queren
tes aliq̄d capere ex o
re ei9 vt eū accuſarēt

At ille ait· Et vobis
legiſperitis veh qꝛ
homies oneratiſ one
ribus que portar ñ
poſſunt et ipſi vno di
gito nō tangitis ſar
cinas· Exemplo pa
tenti vtitur ad eoſ di
rigendum· Erat lex o
neroſa iudeis ut fate
rentur xp̄i diſcipuli·
ipſi vero faſces im
portabiles legis col
ligantes et ſubditis
ſuperponentes ipſi
nullatenus opari cu
rabant Theo· q̄cis
ens eciam doctor fa
cit que docet alleuia
at faſcem tradenſ ad
exemplum ſeipſū qñ
vero nil agit eorum
que docet tunc gra
ues faſces videntur
eis qui doctrinam ſu
ſcipiunt utpote qui
nec a doctore poſſūt
portari Beda· Re
cte autem audiunt q̄ ſarcinas legiſ vno digito nō
tangerent· hoc eſt nec in minimis quidem eam p
ficerent quam ſe contra morem patrum ſine fide ⁊
gracia xp̄i ſuare et ſuandam tradere p̄ſumebant
Greg̀· Tales quoqꝫ modo plures ſunt iudices
ſeueri peccancium et debiles agoniſte intolleras
biles legiſlatores et debileſ portitoreſ nec appro
pinquare volentes nec palpare vite honeſtatem·
quam irremediabiliſ exigunt a ſubiectis Cirill9
Poſtq̄ igitur reprobauit oneroſaꝫ legiſperitoꝝ
officinam inducit omunem inuectiuam in cunctos
principes iudeorum dicens· Veh vobis qui edifi
catis monumenta p̄phetaꝝ et patres veſtri occi
derunt illos· Amb· Bonus eſt h̄ locus aduerſ9
ſupſticionem vaniſſimam iudeoꝝ qꝛ edificando ſe
pulchra p̄phetaꝝ patrum ſuoꝝ facta dannabāt
emulando autem paterna ſcelera in ſeip̄os ſīnam
retorquebāt· Non eīn edificacō ſed emulacō loco
criminis eſtimatur· Vnde ſubdit· Profecto teſtifi
camini q̄ conſentitis opibus patrum veſtrorum·
quoniamq̄dem ip̄i eos occiderūt vos autem edifi
catis eorum ſepulchra Beda· Simulabant quid
ſe ob fauorem vulgi captandum patrum ſuorum
horrere pſidiam memorias p̄phetaruꝫ qui ab iis
occiſi ſūt magnifice ornando ſꝫ ip̄o ope teſtifican
tur q̄ntum paterne nequicie conſenciant iniurijs a
gendo dñm a p̄phetis pnunciatum · Vnde ſubdit̄
Propterea et ſapiencia dei dixit · Mittam ad illoſ
p̄phetas et apoſtolos et ex illis occidēt et pſequē
tur Amb· Dei ſapiencia xp̄us eſt · Deniqꝫ in ma
theo habes· Ecce ego mitto ad vos p̄phetas et ſa
pientes Beda· Si autem eadeꝫ ſapiencia dei p
phetas apoſtoloſqꝫ miſit ceſſent heretici xp̄o ex vir
gine principium dare omittant alium legis et p

phetarum alium noui teſtamenti deum p̄dicare q̄
uis ſepe eciam apoſtolica ſcriptura p̄phetas non
eos ſolum qui futuram xp̄i incarnacionem ſꝫ eos q̄
futura celeſtis regni gaudia p̄dicēt appellet· Sꝫ
nequaq̄ hos crediderim apoſtolis in catalogi or
dine p̄ferendos Athana· Siue autem occidant
mors occiſoꝝ alcius contra eos clamabit ſiue pſe
quant̄ memoralem ſue iniquitatis emittūt· Fuga ei
pſecucionem paſſoꝝ in magnū redundat pſequē
cium crimen· Nemo enim pium et manſuetū fugit
ſꝫ pocius auſteꝝ et morib9 imbutum iniquis Et io
ſequitur· Vt inquiratur ſanguis oīm p̄phetaꝝ q̄
effuſus eſt a conſtitucōne mūdi a generacōne iſta
Beda· Queritur q̄modo ſanguis oīm p̄phetaruꝫ
atqꝫ iuſtorum ab vna iudeoꝝ generacōne requi
ratur cum multi ſanctorum ſiue ante incarnacōnē
ſiue poſt ab alijs nacionib9 ſint interempti · Sed
moris eſt ſcripturaꝝ duas ſepe generacōnes ho
minū bonoꝝ malorumqꝫ computare Ciril· Et ſi
ergo dicat demonſtratiue a generacōne iſta non
exp̄mit ſolum tunc aſtantes et audientes ſꝫ quem
libet homicidam aſtruitur eīn ſimili ſimile Chriſ
Ceteꝝ ſi dicat iudeos grauiora paſſuros hoc nō
inmerito fit eo q̄ et peiora omnib9 auſi ſūt et nul
lo p̄teritorum caſtigati fuerūt· Sed cū vidiſſent
alios peccaſſe et punitos fuiſſe non fuerūt melio
res effecti ſꝫ ſimilia omiſerunt· Non auteꝫ ita q̄ p
omiſſiſ aliorum alij luant penam Theo· Oſtēdit
autem dñs iudeos eſſe heredes malicie cayn ex eo
q̄ ſubdit· A ſanguine abel vſqꝫ ad ſaguinē zacha
rie qui perijt inter altare et edem· Abel ſiquidem
a cayn occiſus eſt· Zachariam autem quem occide
runt inter altare et edem quidam dicunt eſſe anti
quum zachariam filium ioiade ſacerdotis Beda·
Quare igitur a ſaguine Abel qui prim9 martiriuꝫ
paſſus eſt mirum non eſt ſꝫ quare vſqꝫ ad ſanguinē
zacharie querendum eſt cum et multi poſt eum vſ
qꝫ ad natiuitatem xp̄i et ip̄o mox nato innocentes
exempti ſint niſi forte quia abel paſtor ouiū zacha
rias ſacerdos fuit ⁊ hic in campo ille in atrio tem
pli necatus eſt vtriuſqꝫ gradus martires ⁊ laici·
ſ·et altaris officio mancipati ſub eorum intimanē
vocabulo Greg̀· niſenus· Quidam autem dicunt
q̄ zacharias pater iohannis ſpū p̄phetice cōſciēs
miſterium virginitatis intacte dei genitricis neq̄
quam ſequeſtrauit illam a loco templi virginib9
deputato volens oſtendere q̄ in poteſtate condi
toris omniū erat nouū ortum oſtendere qui enixe
vigorem celibatus non auferret · Erat autem hic
locus medius inter altare et edem in qua erat al
tare eneum ſitum vbi p̄pter hoc eum occiderunt·
Aiunt eciam cum audirent regem mundi venturū
diſpenſatiue metu ſubiectionis aggrediunt̄ euꝫ q̄
atteſtabatur ortum ip̄ius mactantes ſacerdoteꝫ in
templo Grecus· Alij autem aliam cauſam dicūt
eſſe interitus zacharie· Cum enim occiderentur in
fantes magnus iohannes cum coetaneis ſuis occi
dend9 erat ſꝫ heliſabeth eripiens filium de medio
cedis pecijt heremū · Vnde cum ſatellites herodis
helizabeth ⁊ puerum non inuenirent conuerterunt
iram in zachariam occidentes ip̄m miniſtrantē in
templo· Sequitur enim· Veh vobis legiſperitis

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

qui tuliſtis clauem ſciencie Baſi· Hec vox vehꝫ que intolerabilibus ꝓfertur doloribus eis oueit qui paulo poſt detrudendi erant in graue ſupplicium Ciril· Clauem autem ſciencie ipſam dicimꝰ eſſe legem· Erat enim lex vmbra et figura iuſticie xp̄i· Decebat ergo legiſperitos quaſi indagantes legem moyſi et dicta ꝓphetarū reſerare q̄dammō populo iudeorum ianuas noticie xp̄i· Hoc autem n̄ fecerunt ſꝫ econtra derogabant diuinis miraculis et contra eius dogmata clamabant· Quid eum auditis ſic igitur tulerunt id eſt abſtulerunt clauē ſciencie· Vnde ſequitur· Ipſi non introiſtis et eos qui introibant ꝓhibuiſtis· Sed et fides eſt clauis ſciencie fit enim ꝑ fidem veritatis cognicio ſecundum illud eſaie· Niſi credideritis nō intelligetis· Suſtulerunt ergo legiſperiti clauem ſciencie· non ꝑmittentes homines credere in xp̄m Augꝰ de queſtio· euan· Sed et clauis ſciencie eſt humilitas xp̄i q̄m nec ipſi intelligere nec ab alijs intelligi volebant Amb· Arguuntur eciam adhuc ſub nomine iudeorum et futuro ſupplitio ſtatuunt̄ ob noxij quia cum doctrinam ſibi diuine cognicionis vſi rpent et alios impediant nec ipſi q̄ ꝓfitentur agnoſcant Augꝰ· de con· euan· Hec autem om̄ia matheus narrat eſſe dicta poſtq̄ dn̄s in hieruſalē venerat· Lucas autem hic narrat cum adhuc dn̄s iter ageret in hieruſalem vnde mihi ſimiles videntur eſſe ſ̄mones quorum ille alterum iſte alterum narrauit Beda· Quantum autem vera ꝑfidie ſimulacōis et impietatis ſue crimina audierint phariſei et legiſperiti ipſi teſtantur qui non reſipiſcere ſꝫ doctorem veritatis inſidijs moliunt̄ aggredi Sequitūr enim· Cum autem hoc ad illos diceret· ceperūt phariſei et legiſperiti grauiter inſiſtere

Ciril· Sumitur autem inſiſtere ꝓ inſtare vel inuidere vel ſeuire· Ceperunt autem irrumpe ſermonem eius in pluribus· Vnde ſequitur Et os eiꝰ opprimere de multis Theo· Cuꝫ enim plures interrogant vnum de diuerſis materijs cum nequeat ſimul ex omnibus r̄ndere videtur inſipientibus q̄ dubitꝫ hoc igitur ingemabant̄ et illi nefarij cōtra ipſum· Sed et aliter querebant os eius opprimere· ſ· ut ꝓuocarent eum ad aliquid dicendū vnde poſſet dampnari· Vnde ſequitur· Inſidiantes ei et querentes aliquid capere de ore eius ut accuſarent eum· Qd̄ primo dixerat opprimere nunc dicit capere vel rapere aliquid ex ore eius interrogabant eum nunc quid de lege ut arguant eum quaſi blaſphemum obloquentem de moyſe nunc vero de ceſare ut accuſent eum tanq̄ inſidioſum et hoſtem maieſtatis ceſaree·

CAPITV· ·XII·

Mvltis autē turbiſ circūſtātibꝰ ita ut ſemuicez conculcarent cepit dicere ad diſcipuloſ ſuoſ Attendite a fermento phariſeorum quod eſt hijpocriſis· Nihil aūt opertum eſt qd̄ non reueletur· neqꝫ abſcōditum· qd̄ nō ſciat̄· qm̄ q̄ in tenebris dixiſtis· i lumine dicēt̄· et quod in aure locuti eſtis et i cubili p̄dicabit̄ in tectis

Theo· phariſi qꝫdeꝫ conabantur ipſum capere in ſ̄mone ut populoſ ab eo abducerent hoc autem in ↄtrariū vertitur· Magis enim adibāt populi ꝑ millenarios congregati adeo cupiētes herere xp̄o ut ſemuicem opprimerent tā validum quid ē veritas et dolus in hercillis vbiqꝫ· Vn̄ dicitur· Multis autēꝫ turbis circumſtantibus ita ut ſemuicez conculcarent ce· di· ad di· ſu· attē· a fer pha· qd̄ eſt ypocriſis Ciril· Quia enī cauillatores erant· ob hoc xp̄us ab eis ſibi cauere admonebat diſcipulos·

Greg· naꝫi· Eſt aūt quando fermentū laudatur tanq̄ efficiens panem vitalem· Eſt autem qn̄ vituꝑatur ſignificans vetuſtam acidam maliciam·

Theo· Vocat igitur fermentum hypocriſin tanq̄ alterantem et corrūpentem intencōnes hominū quibus ſe ingeſſerit· Nihil enim ſic alterat mores ut hypocriſis Beda· Nam ſicut modicuꝫ fermentū totam farine maſſam corrumpit ſic ſimulacō animum tota virtutum ſinceritate et veritate fraudabit Amb· Pulcherrimū autem locum tenēde ſimplicitatis emulāde fidei ſaluator intexuit ne iudaice more ꝑfidie alia ꝓmamꝰ in affectu alia voce ſimulemus cum vltimo tempe occulta cogitacōnū accuſantiū aut etiam defendēcium ſecretū noſtre mentis aperitura videantur· Vnde ſubdit̄· Nichil autem opertum ē qd̄ n̄ reueletur neqꝫ abſconditum qd̄ non ſciatur Orig· Aut ergo de illo tempe h̄ dicit qn̄ iudicabit deus occulta hominuꝫ aut id dicit quia q̄ntumcūqꝫ conetur aliquis occultare bona aliorum infamijs bonum naturalit̄ latere n̄ poteſt Chriſ· Quaſi· d· diſcipulis q̄uis nunc quid vocent vos ſeductores et magos deteget omnia tempus et arguet eorum calūniam et veſtram declarabit virtutem vnde quecūqꝫ vobis in puo angulo paleſtine locutus ſū hec audacter et fronte detecta et qualibet ſublata formidine toti orbi p̄dicate· Et ideo ſubdit· Quoniāꝫ que in tenebris dixiſtis in lumine dicentur et qd̄ in aure locuti eſtis· et i cubili p̄dicabit̄ i tectis Be· vl̄ h̄ dicit q̄ q̄ inī tenebras q̄nd̄ preſſurarū carcerūqꝫ vmbras locuti l̄ paſſi ſūt apl̄i nūc clarificata p orbem in electis eorum actibus publice p̄dicantur Sane qd̄ dicit p̄dicabitur in tectis iuxta morēꝫ ꝓuincie paleſtine loquitur vbi ſolent in tectis reſidere· Non enim tecta noſtro more culminibꝰ ſublimata ſꝫ plano ſchemate faciūt eq̄lia· Ergo dicit p̄dicabitur in tectis i· cunctis audientibus palam dicet̄·

Theo· Vel hoc proponit̄ phariſeis quaſi diceret O phariſei que in tenebris id eſt quod in opacis cordibꝰ ur̄is temptare me conamini in lumīe dicet̄· Ego enim ſū lux et in me luce notum fiet quicq̄d veſtra machinat̄ caligo· Et qd̄ in aure locuti eſtis et in cubiculis· i· quicq̄d mutuis ſuſurris ur̄is auribꝰ inſtillaſtis p̄dicabit̄ in tectis· i· ita mihi fuit audibile ac ſi in tectis p̄dicatū fuiſſet· Hic eciam intelligere potes q̄ lux ſit euangeliū tecta vero alte

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

apoſtolorum aīme· Quotquot vero conciliati ſūt
phariſei diuulgata ſunt poſtmodū et audita in euā=
gelio luce ſtante magno precone ſpū ſancto ſup
apoſtolorum animas·

**Dico autez vobis ami
cis meis·ne terreamini
ab his qui occidūt cor
pus·et poſt hec nō ha
bent ampliusquid fa=
ciant·Oſtendam autē
vobis quem timeatis·
Timete euz· qui poſtq̄
occiderit· habet poteſ=
tatē dimittere i gehē
nam· Ita dico vobis·
hūc timete·Nonne q̄n
que paſſeres ueneunt
diſpondio · et vnus ex
illis non eſt in obliuio
ne coram deo· Sed et
capilli capitis veſtri ō=
nes uumerati ſūt· No=
lite ḡ timere·mltis paſ
ſerib9 pluris eſtis vos·**

Ciril· Nō ge=
nīa eſt cā pfidie q̄
aut exinolita mali=
cia aut ex accidenti
metu naſcitur ne q̄s
metu territus deuz
quem corde cogno=
ſcit negare coga=
tur pulchre addit·
Dico autem vobis·
amicis meis ne ter=
reamini ab his qui
occidunt corpus
Ciril Non quibuſcū
q̧ enim ſimpliciter
hic ſmo conuenire
videtur ſ; his q̄ deū
ex tota diligunt mē
te quibus conuenit
dicere·Quis nos ſe
pabit a caritate cri
ſti qui autem nō ta
les ſunt labiles ſūt
et ad pſiliendū pa=
rati porro dn̄s dicit
maiorem hac dile=
ctionem nemo ha=
bet q̄ ut animaz ſu
am ponat quis p a
micis ſuis·Quomodo autem non eſt mouementiſſi
mū xp̄o non rependere qđ ab eo recepimus·
Amb· Mortem eciam docet non eſſe terribilē quā
locupleciore fenore ſit immortalitas redemptura

Ciril·Eſt ergo aduertendū q̄ laboribus parant̄
corone et homines quibus mortales vſq; ad tem=
pus ſuam iram extendunt ſitq; illis noſtre pſecuci
onis ſinis corpalit interitus·Vnde ſubdit· Et p9
hoc non habens amplius quid faciant Beda·Er
go ſupuacua furiunt inſania qui mortua martiruz
membra feris auibuſq; diſcerpenda piciunt cum
nequaq̄ omnipotencie dei quin ea reſuſcitando vi
uificet reſiſtere poſſint Chriſ·Conſidera quali
ter dn̄s diſcipulos omnibus ſupiores conſtituit·
ipam mortem cunctis terribilem hortans contem
nere· Simul autem et documenta immortalitatis
anime oſtendit eis cum ſubdit· Oſtendam autē vo
bis quem timeatis timete eum qui poſtq̄ occide=
rit habet poteſtatem mittere in gehennam Am
bro· Mors enim nature finis non pene eſt et ideo
mortem ſupplicij corpalis eſſe defectum ·Penā ve
ro anime eſſe perpetuam deumq; ſolum eſſe metu
endum cuius poteſtati nō natura preſcribat ſ; ea
dem natura ſubiaceat concludit · Ita dico vobis
hunc timete Theo·Hinc nota q̄ pecatoribus
quid in mors ad ſupplicium fertur et hic crucia=
tis ipſiſ p interitum et conſequenter in gehennaz
detruſis ſ; ſi ſmonem diſcuſſeris quid naz aliud in
telliges·Non enim dicit qui mittit in gehennam

ſed qui poteſtatem habet mittere·Non·n·quicūs
q̧ cum pecato moriuntur ſtatim detrudunt̄ in pe
nam ſ; fit interdum remiſſio oblacionuz et oracio
num cauſa que p defunctis dantur· Amb·inſpi
rauerat ergo dn̄s ſimplicitatis affectum virtutez
mentis exexerat fides ſola nutabat · Bene eam de
rebus viliori bus roborauit ſubdens·Nōne quinq;
paſſeres venerunt diſpondio et vnus ex illis non
eſt in obliuione corā deo· Quaſi·d·ſi deus obliuio
nem paſſerum non habet hominū quomō habere
poteſt· Beda·Diſpondius genus eſt ponderis
leuiſſimi ex duobus aſſibus compoſiti Gloſa·qđ
autem in numeris eſt vnum hoc in ponderib9 aſſis
duo hoc diſpondius Amb·Fortaſſe autem dicat
aliquis quomodo apoſtolus dixit · Nonne de bobus
cura eſt deo cum bos paſſere p̄ciosior ſit ſ; aliud ē
cura aliud ſciencia Orige· Ad litteram igit̄ acu
men diuine puiſionis que pcedit vſq; ad minima
p hoc ſignificatur·Miſtice autem quinq; paſſereſ
ſpiritales ſenſus iuſti ſignificāt· Qui excelſa et ſu
pra homines ſenciunt deum intuentes vocē audiē
tes diuinam guſtantes panem vite olfaciētes odo
rem vngentorum xp̄i palpantes viuum verbum
Qui diſpondio veneuntes id eſt vilipenſi ab eis q̄
ea que ſūt ſpiritus ſtulticiam iudicant non dantur
in obliuione coram deo·Dicitur autem deus aliq̄
rum inmemor fieri pter eorum facinora Theo·
Vel hij quinq; ſenſus duobus aſſibus venduntur
nouo·ſ·et veteri teſtamēto et ideo non dantur ob
liuioni a deo quorum·n·ſenſus tradunt̄ verbo vi
te ut ſint apti ad ſpiritale pabuluz hoꝝ ſemp me
mor eſt dn̄s Amb·Vel aliter · Paſſer bonus eſt
cui volandi natura ſuppeditat· Volandi enim nob
graciam natura dedit voluptas abſtulit que ma
lorum meſſis grauat animam atq; in naturam cor
poree molis inclinat·Quinq; igitur corpis ſenſus
ſi terrenarum ſordium cibum querant ad ſupiorū
operum fructus reuolare nō poſſunt Eſt ergo ma
lus paſſer qui volandi vſum terrene vicio labis
aboleuerit quales ſūt iſti paſſeres qui diſpondio
veneunt luxurie ſcilicet p̄cio ſecularis aduerſariuſ
enim tanquam captiua mancipia vilioris precio
eſtimacōnis adicit·At dn̄s tanquā ſpecioſa huicia
que ad imaginē ſui fecit idoneos ſui opis eſtimat
et magno precio nos redemit Ciril· Eſt igit̄ ſibi
cure diligenter noſſe ſanctorum vitam · Vnde ſub
ditur·Sed et capilli capitis veſtri omēs nūerati
ſūt p qđ ſignificat q̄ omnia que ad eos ſpectant·
diligentiſſime nouit diligenciam enim cure adhibi
ti numeracio manifeſtat Amb·Deniq; numer9
capillorum non in actu computacōnis ſ; in facili
tate cognicōnis accipitur · Bene tamen numera
te dicuntur quia ea que volumus ſeruare numera
mus Ciril·Miſtice autem caput quidem homis
intellectuſ capilli vero cogitacōneſ q̄ patent deo

Theo·Vel caput vniuſcuiuſq; fidelium intelli
ges aptam xp̄o ouerſacōnem· Crines autem eius
mortificatiua corpis opa que numerant̄ a deo et
digna ſūt puiſione diuina Amb· Si igitur tan
ta dei eſt maieſtas ut vnus ex paſſeribus aut noſt
rorum numerus capilloꝝ preter ſcienciam dei nō ſit
q̄ indignum eſt eſtimare q̄ fideliuz corda domin

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

aut ignorẽ aut ſpernat qui viliora cognoſcat · Vnde conuenienter cõcludit · Nolite ergo timere multis paſſeribus pluris eſtis vos Beda · Non plures eſtis legendum eſt qḋ ad compacõnem numeri ptinet ſʒ pluris eſtis hoc eſt apud deum maioris dignitatis Athana · Quero autem ab arrianis ſi quaſi dedignaretur deus alia facere ſoluʒ filium fecit cetera vero filio ſubrogauit quomõ ꝓuiſione vtitur vſqʒ ad tam modica capilluʒ et paſſerem · Quorum enim ꝓuiſione fungitur hoꝝ creator eſt ſuo verbo ·

Dico autem vobis omnis quicumqʒ confeſſꝰ fuerit me coram hominibus et filius hominis confitebitur illum coraʒ angelis dei · Qui autem negauerit me coram hominibus denegabitur coram angelis dei · Et omnis qui dicit verbum in filium hominis remittetur illi · Ei autem qui in ſpiritum ſanctum blaſphemauerit non remittetur Cum autem inducent vos in ſinagogas et ad magiſtratus et poteſtates nolite ſoliciti eſſe qualiter aut quid reſpõdeatis aut quid dicatis ſpiritus enim ſanctꝰ docebit vos in ipſa hora q̃ opteat dicere ·

Beda · Supra dictum eſt opa quelibet et verba abſcondita eſſe reuelanda Nunc autem concludit hanc reuelacionem: omni vili qḋlibet conciliabulo · ſʒ in conſpectu ſupne ciuitatis eterniqʒ regis ac iudicis agendam dicẽs · Dico autem vobis omnis q̇cumqʒ confeſſus fuerit me coram hominibus et filius hominis confitebitur illuʒ coram angelis dei · Amb · Preclare eciam fidem acuendo interuit et fidei ipſi virtutum fundamẽta ſubiecit · Nam vt fortitudinis incentiuum eſt fides ita fidei fundamentum ẽ fortitudo Chri · Non eſt ergo dñs otentus intrinſeca fide ſʒ exteriorem confeſſionẽ expoſtulat vrgens nos ad fiduciam et maiorẽ affectum · Et quia hoc omnibus vtile eſt communiter loquitur dicens · Omnis q̇cumqʒ confeſſus fuerit me Ciril · Ait autem paulus · Si confitearis ore tuo dñm iheſuʒ et credas in corde tuo q deus eum a mortuis ſuſcitauit ſaluus eris · Totum xp̃i miſterium in hijs interpretatur decet enim prius ortum a deo patre verbum · i · vnigenitum ex ipſius ſubſtancia fateri dñm oĩm non tanquam ab extrinſeco et furtiuũ ſortitum dñm ſʒ exiſtentem re vera et naturaliter dñm ſicut et pater Conſequenter oportet fateri q deus hũc a mortuis ſuſcitauit ipm · ſ · factum hominẽ et paſſuʒ in carne ꝓ nobis · Sic enim reſurrexit a mortuis · Quiſquis ergo ſic confitebitur xp̃m coram hominibus videlicet deum et dñm xp̃us eum confitebitur coram angelis dei tunc temporis cum deſcendet cum ſanctis angelis in gloria patris ſui in ſeculi oſũmacõne · Euſe · Quid autem erit glorioſius q̃m ipm vnigenitum dei verbum atteſtari ꝓ nobis in diuino iudicio ac ipſo effectu remuneracõnem teſtimonij ꝓmere inditum in aĩmã eius cui teſtimoniũ phibetur Non enim manens extra eum cui teſtimoniũ reddetur ſʒ habitans in eo et implens eum lumine ſuo teſtimoniũ dabit · Cum autem corroboraſſet eos ſpe bona p tanta ꝓmiſſa iteꝝ eos inducit terribilioribus minis dicens · Qui autem negauerit me coram hominibus denegabitur coraʒ angelis dei Chriſ · Et in damnacõne maius ſupplicium et in bonis maior reconpenſacõ ponitur quaſi · d · tu hic confiteris · aut negas ego autẽ illic · Bonoꝝ · n · malorumqʒ retribucõ cum augmento in futuro ſeculo te pſtolatur Euſe · Oportune autem hanc cõminacõneʒ ponit ne ↄfeſſionem ipſius ↄtemneret ꝓpter penã que eſt negari a filio dei qḋ eſt a ſapiẽcia ↄnegari et a vita deficere et lumine priuari et omnibus deſtitui bonis · Sed et hec cuncta pati coram patre qui eſt in celis et angelis dei Ciril · Negãtes autem ſũt primo quidẽ qui imminẽte pſecucõne fidẽ poſtpoſuerunt · Abnegant eciam hereſim doctoẽs et diſcipuli Chriſ · Sunt eciam alij abnegacõnis modi quos paulus deſcribit dicẽs · Confitentur ſe noſſe deum factis autem negant · Et iterum ſi quis ſuorum et maxime domeſticoꝝ curam non habet fidem negauit et infideli eſt deterior · Item auariciam fugite que ẽ idolatria poſtq̃ ergo tot ſunt modi negacõnis palam q totidem ſũt confeſſiõis quos quicũqʒ ſuauerit audiet illam beatiſſimã vocem qua xp̃us laudauit omnes qui confeſſi fuerint eum · Attende autem verboꝝ cautelam · In greco n · dicit quiſqʒ confitebitur in me oſtendens q nõ ꝓprijs viribus ſʒ adiutus ſupna gracia xp̃m aliquis confitebitur · De negante vero non dixit in me ſʒ me Nam deſtitutus gracia denegat redarguitur tamen quia deſtitucõ ꝓpter eum qui deſerit̃ fit Beda · Ne autem ex eo q ait eos qui ſe negauerint eſſe denegandos vna cunctoꝝ hoc eſt eoꝝ qui ſtudio et eorum qui infirmitate vel ignorancia negant condicio putaretur continuo ſubiecit · Et omnis qui dicit verbum in filium hominis remittetur illi ei autẽ qui in ſpm̃ ſanctum blaſphemauerit non remittetur

Ciril · Sʒ ſi hoc vult innuere ſaluator q ſi qḋ iniurioſum verbum dicatur a nobis in hominẽ cõmunem obtinebimus ſi peniteamꝰ veniam · Nulla difficultas eſt in ſmone quia cum naturalr̃ bonus ſit deus emendat volentes penitere · Verum ſi ad ipſum xp̃m retorqueatur ſmo qualis ↄdemnabilis eſt qui dicit verbũ in eum Amb · Vtiqʒ filium hominis xp̃m intelligimꝰ qui de ſpiritu ſancto generatus ex virgine eſt eo q parens eius in terris ſola ſit virgo · Nunquid ergo maior ſpũſanctꝰ xp̃o vt in xp̃m peccantes veniam ↄſequantur in ſpũſanctum vero delinquentes remiſſionem non mereantur adipiſci · Sed vbi vnitas poteſtatis eſt nulla ↄpacõnis eſt queſtio Athana · Viri quidem antiqui ſtudioſus origenes et mirandus theognoſtꝰ hãc conſcribunt eſſe ſpũſancti blaſphemiaʒ qñ qui digni reputati ſũt dono ſpũſancti ꝑ baptiſmum regrediuntur ad peccand̃ ob hoc enim aiunt illos nec veniam obtinere ꝓut paulus dicit · Impoſſibile ẽ eos qui facti ſũt pticipes ſpũſancti et ꝓlapſi ſũt

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

reuocari rurſū ad pñiam · Addit autem vterq; in
tencōnem ꝓpriam · Nam origenes cauſam huiuſ ſic
explicat · Deus quidē pater oīa pcurrit · et ſinglā
continet virt9 autē filij ad ſola racōnalia extēdit ·
ſpūs vero ſanct9 ſol9 in eſt pticipātib9 eū in domo
baptiſmatis · Nū ergo cathecumi peccāt et gentiles ·
peccāt in filiū · qui ī eis manz · pñt tam veniā obti
nere cū digni ſūt dono gr̄acionis · Nū vero bap
tiſati delinquunt · dicit hoc nephas attingē ſpm̄ ad
quē cuz pueniſſent · peccauerūt · et iō irreuocabilez
fore dānacōnez Theognoſt9 vo ait · q̄ q̄ primū a
ſcḋm exceſſit limē · minorē penā meret̄ · ſʒ q̄ terciū q̄ʒ
ptranſit · n̄ ampli9 accipiet veniā Primū quidē a ſe
cundū limē vocauit doctrinā patris a filij Tercium
vero in pticipacōe ſpūſſancti ſcḋm illud Cū venerit
ſpūs veritatis · Docebit vos oēm veritatē nō tan
q̄ doctrina ſpūſ dogma filij ſupet ſʒ q2 fili9 deſcē
dit impfectis · ſpūs vero ſigeculū eſt eoꝝ q̄ pficiū
tur Sic ergo non q2 ſupet ſpūs filiū · expers ē venie
blaſphemia ſpūs ſʒ quidē q2 impfectoꝝ ē remiſſio
pfectis vero nulla reſtat excuſacō ſʒ cuz fili9 ſit in
patre · ē in illis ī quib9 ē pater nec abeſt ſpūs In
diuiſibil̄ ē · n · ſancta trinitas Ad hoc ſi oīa p filiū fa
cta ſūt et oīa in ipo ꝯſiſtūt · erit ipe minimꝰ in omni
b9 ut neceſſariū ſit peccantē in filium in patrē a in
ſpm̄ſanctū peccare Sacrū autem baptiſma in no=
mie patris et filij et ſpūſſancti dat̄ · et ſic peccan=
tes poſt baptiſmū in ſanctam trinitatē exercēt blaſ
phemiam · Ceteꝝ ſi pharisei baptiſmū nō ſuſcepe
rant q̄liter redarguebat eos · ac ſi blaſphemaſſent
in ſpm̄ſanctū · cuius nondū erant facti pticipes · p̄
ſtim cū non de peccatis ſimplr̄ ſʒ de blaſphemia e=
os increpabat · Differunt autem qm̄ qui peccat ·
tranſgredit̄ legem · qui vero blaſphemat in ipſam
offendit deitatē Sed alit̄ ſi eis qui delinquūt poſt
baptiſma · non indulget̄ vindicta reatuū · q̄liter a
poſtol9 penitenti in corintho condonat Retrogreſ
ſos vero galathas parit q̄uſq; xp̄uſ denuo forme
tur in eis · Cur autē et nouatū arguim9 interimen=
tem pñiam poſt baptiſmū · Aplūs autē ad hebre=
os non diſſipat pñiam peccatoꝝ · Sʒ ne putarent
ſcḋm ritum legis ꝑ m̄e cauſa multa fore et quotidia=
na bap̄ma · ob hoc penitere quidē monz · vnicam au=
tem fore inſinuat p bap̄ma renouacōnē · Talia ve
ro ꝯſiderās recurro ad diſpēſacionē que fit in xp̄o
qui deus exn̄s homo factus eſt · tanq̄ deus ſuſcitat
mortuos ſicut carne veſtit9 ſiciebat · laborabat et
paciebat̄ · Nū ergo aliq̄ ſpectātes hūana vident do=
minū ſicientē et pacientē a obloquunt̄ in ſaluato=
rem · velut in hoiem · peccāt quidē · pñt tam cito cū
penituerit accipe veniaz · ptendētes ꝓ cauſa fra=
gilitatē corpis Nū vero rurſ9 aſpicientes aliq̄ ope
ra deitatis dubitāt de natura corpis ipi q̄ʒ nimium
peccāt · Sʒ et his penitētib9 cito poteſt ignoſci ·
eo q̄ et ipi excuſacōnez hn̄t ab opum magn̄tudine ·
Nū vero diuinitatis opa retorquēt ad dyabolum
merito ei irreuocabilē ferūt ſn̄iam · quoz arbitra=
ti ſūt dyabolū fore deū · et ſcḋm deum nihil plus q̄
demones in opib9 putauerūt habere · Ad hāc ergo p
fidiā phariſei puenerāt · Saluatore · n · oſtendente pa
tris opa mortuos ſuſcitās · cecos illuians · a ſimilia
faciens · hmōi opa dicebāt eē beelzebub · Eque nā
q; dicere poterāt videntes mūdi ordinez · et erga
eum ꝓuiſionē q̄ mūd9 a beelzebub ē creat9 · Quaz
diu ergo ad humana ſpectātes mēte claudicabāt dicē
tes · Nōne hic eſt carpētarij fili9 · a q̄uo lr̄as q̄s nō
didicit · nouit · ſuſtinebat eos tanq̄ in filiuz hoīs
peccātes · ſʒ ut magis inſaniūt dicētes · opa dei eē
beelzebub non ampli9 eos ſuſtinuit · Sic · n · a tam=
diu patres eoꝝ ſuſtinebat q̄diu cauſa panis a aq̄
murmurabāt · ſʒ poſtq̄ vitulū conflantes in eum
collata ſibi diuinit9 beneficia referēt · puniti ſūt · pri
mo quidē non paucis eoꝝ occiſis · Poſtmodū dixit ·
Ego autē in die vlcōnis viſitabo hoc peccatum
eoꝝ · Talē ergo et nūc phariſei audiūt ſn̄iaz ut in flā
ma dyabolo pata ꝑpetuo corrodant̄ cuz eo · Non ergo
faciendo collacōnem int̄ blaſphemiā dictā in ipm
et ſpm̄ſanctū hoc dixit · tanq̄ maior ſit ſpūs ſʒ vtra
q; blaſphēia ī ipm ꝓlata hāc miorē illā validiorē
oſtdit ipm ēi vidētes hoiez vitupabant · a ei9 opa
beelzebub eē dicebāt Amb · ſic ergo vidē q̄bulḋ ut e
undē a filiū a ſpm̄ſanctū itelligam9 ſalua diſtictōe
pſonaꝝ a vnitate ſbē quia vnus a deus et homo
xp̄us eſt ſpūs ſicut ſcriptū eſt · Spūs ante faciem
veſtram xp̄us dn̄s · Id ſpūſſanctus q2 et pater ſan
ctus et fili9 ſanct9 et ſpūs ſanctus · Si ergo vtrumq;
xp̄us eſt q̄ eſt diuerſitas niſi xp̄i · ut ſciam9 quia di=
uinitatem xp̄i nob̄ negare n̄ liceat Beda Vel a=
liter q̄ opa ſpūſſancti dicit eē beelzebub iſti nō di
mittet̄ · neq; in pn̄ti ſeculo neq; in futuro Nō q̄ ne
gem9 ei ſi pñiam agē poſſit poſſe dimitti a deo · ſʒ
q̄ credam9 eū · blaſphemū exigētib9 meritis ſic nū
quā ad remiſſionē ita nec ad ipos digne pñie fru=
ctus eſſe pueturꝰ · ſcḋm illud · Excecauit oclōs eoruz
ne ꝯuertāt̄ et ſanē illos Ciril · q̄ ſi creatura eſſz
ſpūſſanct9 · n̄ autē de diuia ſubſtācia pat̄s a filij · q̄=
lit̄ acta in eū ꝯtumelia tantā fert penā q̄nta ꝓmi̅
gat̄ ꝯtra blaſphemātes in eū Beda · Neq; tamē
q̄cumq; ſpm̄ſanctū non eē aut ſcḋm n̄ eſſe · ſʒ patre fi
lioq; miorē ꝯfiteret̄ · hoc irremiſſibil̄ blaſphemie cri
mie tenēt̄ q2 humana ign̄acia ducti faciūt · nō inui
dēcia dyabolica ſic principes iudeoꝝ Aug9 · de
vbis dn̄i · Vel alit̄ ſi hoc diceret̄ q̄ blaſphemaueit q̄
cūq; blaſphemiā in ſpm̄ſanctū oēm intelligē debe=
rem9 · Sʒ q2 dictū eſt q̄ blaſphemaueit in ſpm̄ſan=
ctū ille intelligat̄ · q̄ nō omni mō ſʒ eo mō blaſphe=
maueit ut ei nūq̄ poſſit ignoſci · Sic ei dictū eſt · De9
neminez tēptat · ſ · n̄ omi ſʒ q̄dā tēptacōis mō · Quis
autē ſit iſte mod9 blaſphemādi ꝯtra ſpm̄ſanctū di=
cam9 · Primū quidē credēciuz bn̄ficiū eſt in ſpūſan=
cto remiſſio peccatoꝝ · Cōtra hoc donū gratuitū loq̄
tur cor impenitens · Ipa ergo impñia ē ſpūs blaſphe
mia q̄ non remittit̄ neq; in hoc ſeculo neq; in futuro ·
q2 pñia impetrat remiſſionē in hoc ſeculo q̄ valeat in
futuro Ciril · Cū autē tm̄ metū incuſſerit dn̄s di
ſcedētib9 a recta ꝯfeſſione · pcepit deccetero n̄ cura
re dē rn̄ſo · eo q̄ fideliū diſpoitis ꝯſtituit verba con
grua ſpūs tanq̄ doctor inhabitās · Vn̄ ſeqt̄ · Cum
autē inducēt vos in ſinagogas a ad magr̄at9 et po
teſtates · nolite ſolliciti eſſe q̄lit̄ aut q̄d rn̄deatis ·
aut q̄d dicatis Glo · Dicit autē quaſi quātuz ad
modū ꝓferēdi · q̄d q̄ntuz ad modū inueniēdi · rn̄dea
tis interrogātib9 aut q̄d dicatis diſcere volētib9
Beda · Cū ei ꝓpt̄ xp̄m ducimī ad iudices volūtatez

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

tantū nr̄am ꝓ xp̄o debem⁹ offerre ceteꝝ in rn̄den do ſpūſſancti gr̄a miſtrabit᷑· Vnde ſubdit᷑· Spūs em̄ ſanct⁹ docebit vos in ipſa hora q̄ opreat vos dicere. Chriſ· Alibi vero dr̄· Eſtote pati cūctis ad rn̄dend quicūq3 q̄ſiuerit a vob̄ racōnē ſpei que fouet vos· Nū namq3 oriē inī amicos agon· pcipit nos meditari· Qn̄ vero tribile ē pretoriū et pa uor circūquaq3 dat ꝓpum monimētū ut audend ſit et loquend nō autē obſtupeſcend Theo· qm̄ igiē duplex ē nr̄a infirmitas ⁊ aut pene formidie marti riū fugim⁹ aut qꝛ rudes ſum⁹ ⁊ neſcim⁹ reddē racionē fidei· vtrūq3 excluſit· metū quid penaꝝ ī eo q̄ dixit· Ne timeatis occidētes corp⁹ timorē vero ī ſciēcie in h̄ q̄ dixit· Nolite ſolliciti eē qualr̄ aut q̄d reſpondeatis·

Ait autem ei quidā de turba magr̄ dic fratri meo ut diuidat mecū hereditatē· At ille dixit ei· Homo quis me conſtituit iudicē aut diuiſorem ſup̄ vos· Dixitq3 ad illos· Videte et cauete ab omni auaricia· qꝛ non in habundancia cuiuſq3 vita eius eſt ex his q̄ poſſidꝫ·

Amb· Tot ⁹ſupi or loc⁹ ad ſubeūdaꝫ ꝓ ⁹feſſione domini paſſionē aut ⁹tēptu mortis· aut ſpe p̄mij· aut mā ſuri dnū ciacōne ſupplicij cui nunq̄ venia laxet̄ inſtruit᷑· Et qm̄ auaricia plerūq3 ſolet tēptare virtutē eciam h⁹ abolēde rei p̄ ceptū ſubijcit᷑ ⁊ exemplū· cum dr̄· Ait autē ei quid de turba· Magr̄ dic fratri meo ut diuidat mecū hēditatē Theophi· Hij duo fr̄es qꝛ de hēditate patna diuidenda ⁹tendebant conſeq̄ues erat· ut alr̄ alteꝝ fraudare intēderꝫ· Dn̄s autē docēs nos q̄ nō oportet ad terrena flecti· repellit vocātē eū ad hēditatis diuiſionē· Vnde ſequit᷑· At ille dixit ei· hō quis me ⁹ſtituit iudicē aut diuiſorē ſcꝫ facultatū ſup vos Beda· Qui mgr̄o ſupne pacis gaudia ⁹miendanti· t̄rene diuiſionis vult ingerere moleſtiā· merito homo vocat᷑· ſcḋm illud· Cū ſit inī vos zel⁹ ⁊ contēcio nōne hoies eſtis Ciril· Fuit autē dei fili⁹ qn̄ factus ē filis nob̄ ⁹ſtitutus a deo patrem regem et p̄ncipē ſup ſion montē ſanctū eius ānunciās mandatū diuinū Amb· Bene ḡ terrena declinat· qui ꝓpt̄ diuina deſcenderat· nec iudex dignat᷑ eſſe litium et arbit̄ facultatū· viuoꝝ hn̄s mortuoꝝq3 iudiciū arbitriūq3 meritoꝝ· Nō ḡ quid petas· ſꝫ a q̄ poſtules intuēd eſt· nec maiorib⁹ intēto animo putes minorib⁹ obſtrepend· Vn̄ non imerito refutat᷑ h̄ frater q̄ diſpēſatorē celeſtiū geſtiebat corruptibilib⁹ occupare· cū inī fr̄es patrimoniū· nō iudex medi⁹ ſꝫ pietas debeat ſeq̄ſtra diuidē quamq̄ immortalitatis patrimoniū nō pecunie ſit hoib⁹ expectand Beda· Occaſione autem h⁹ ſtulti petitoris aduēſ⁹ auaricie peſtē· et turbas eciā diſcipulos p̄ ceptis pariter ⁊ exemplis munire ſatagit· Vnde ſeq̄tur· Dixitq3 ad illos· Videte ⁊ cauete ab omi auaricia· Dicit autē ab omni qꝛ nōnulla ſimplr̄ geri videnē ſꝫ inī̄nus arbit̄ qua intencōe fiant· diiudicat Ciril· Vel dicit ab omni auaricia· ſ· magna ⁊ parua· Eſt em̄ inutilis auaricia dicēte dn̄o· Domos celatas edificabitis et non habitabitis in eis· Et alibi decem iugera vineaꝝ facient lagūculam vnā et· xxx· modij ſemētis· facient modios tres· Sed ⁊ ſcḋm alium mod eſt inutilis· quem oſtendit ſubdens quia non in habūdancia cuiuſq3 vita eius eſt ex his que poſſidet Theo· Hoc dicit dn̄s refellēs auarorum intenciones· que vidētur coacervare diuicias quaſi diu victuri· Sed nunquid te opulencia longeuum efficiet· Quid igitur manifeſte ſuſtines mala· incerte cauſa quietis· nam dubium eſt an debeas attingere ſenium cuius gr̄a theſauriſas·

Dixit autē ſimilitudinē ad illos dicēs· Hominis cuiuſdā diuitiſ vberes fruct⁹ ager attulit Et cogitabat intra ſe dicēs· Quid faciā q̄ nō habeo quo congregē fruct⁹ meos· Et dixit· Hoc faciā· Deſtruā horrea mea ⁊ maiora faciā ⁊ illuc congregabo oīa que nata ſunt mihi· et bona mea· et dicā anime mee· Anima habes multa bona poſita in annos plurimos· requieſce· comede· bibe epulare· Dixit aūt illi de⁹ Stulte hac nocte animā tuā repetēt a te· q̄ autē paſti· cuius erūt· Sic ē qui ſibi theſauriſat· et non eſt in deum diues·

Theo· Dicto q̄ ex affluencia operu in non protēdatur vita humana ad huj⁹ fidem parabolam ſubdit dicens· Dixit autem ſimilitudinē ad illos dicens· hominis cuiuſdam diuitis vberes fructus ager attulit Baſi Non facturi quidē ex vbertate fructuū aliquid boni ut magis diuina longanimitas pateat· que vſq3 ad malos ſuam bonitatem extendit pluens ſuper iuſtos et iniuſtis· Que vero ſunt· que hic homo benefactori reo penſat· Non memini t communis nature· nec arbitratus eſt oportere quod ſuperfluit· diſpēſari agētibus ⁊ horrea qui dē crepabant pre copia conditorum· auarus tamē anim⁹ nequaq̄ implebat᷑· nolens veterib⁹ cedere propter auariciam· noua non valens ſuſcipere propter multitudinem· propter quod imperfecta eius conſilia et ſteriles cure· Vnde ſubditur· Et cogitabat intra ſe dicens· Quid faciam· q̄ non habeo quo congregem fructuſ meos· Conqueritur eque pauperib⁹ an non quem premit inopia· dicit quid faciam· Vnde victus· vnde calciamenta· talia et locuples profert· Vrgent enim ipſius animam diuicie a promptuarijs emanantes· ne forte cum exierint proſint egentibus· a ſimili guloſorum· qui mallent edacitate crepare q̄ indigentibus de reliquijs impartiri· Gregorius· xv· moralium· O anguſtia ex ſacietate nata· Dicens enim quid faciam· profecto indicat quia votorum ſuorum effectibus preſſus ſub quodam rerum faſce laborabat·

Baſilius· Erat quidem in ꝓmptu dicere apiaꝫ horrea conuocabo egenos ſ; cogitat non ut diſtribuat ſ; ut congreget· Sequitur em̄· Et dixit h̄ faciam· Deſtruam horrea mea· Bene facis· Nam digna deſtructione neq̄cie ꝓmptuaria diſſolue horrea ex quibus nullus conſolacōnem accepit ſubdit· Et maiora faciam· At ſi et hoc impleueris nū quid deſtrues iterꝝ quid ſtulcius q̄ in infinitum laborare Horrea ſūt tibi ſi vis paupūm domꝰ Sꝫ dices· Cui iniuriam facio ꝓpria retinendo· Nam et ſequitur· Et illuc congregabo om̄ia que nata ſūt mihi et bona mea· Dic mihi que tua vnde ea ſumens in vitam tuliſti· Sicut qui ꝑueniens ſpectacula ꝓhiberet aduenienteſ approꝑando ſibi quod ad vſū omunē ordinatur· Similes ſunt diuites q̄ omnia que ꝑoccupauerūt eſtimāt ſua eſſe· Si ei q̄libꝫ ſue neceſſitatiſ ſufficiēciā ꝛcipiēſ ꝛlinq̄rꝫ ſuperfluum indigenti non eſſet diues nec paup· Ciril· Attende et aliter eſſe friuolum eius verbū cum dicit· Congregabo om̄ia que nata ſūt mihi q̄ ſi non putaret ea diuinitus obtinere ſ; fructus eſſe laborum ſuorum Baſi· Ceterum ſi fateris ea tibi diuinitus ꝑueniſſe an iniuſtus eſt deus inequaliter res nobis diſtribuens· Cur tu habundaſ ille vero mendicat n̄i ut tu bone diſpenſacōnis merita conſeq̄ris ille vero paciencie brauijs decoretᷣ· At tu nonne ſpoliator es que diſpenſanda ſuſcepiſti ꝓpria reputando· Eſt panis famelici quem tu tenes nudi tunica quam in conclaui conſuas diſcalciati calceus qui penes te marceſcit· Indigentis argentum qd̄ poſſides inhumatū· Quo circa tot iniuriaris quot dare valeres· Chriſ· Sed et in h̄ errat q̄ bona putat que ſūt indifferencia· Rerum enim quedam ſūt bone queđ male quedam medie· Bona quiđ ſūt caſtitas et humilitas ⁊ hmōi· Que cum homo eligit fit bonus· His autem oppoſita ſūt mala que hō dū eligit fit malus· Media vero ſunt ut diuicie que q̄nq; quidem ordinantur in bonum ſcꝫ ad elemoſinam q̄nq; ad malum ſcꝫ ad auariciaꝫ et ſimiliter inopia q̄nq; ad blaſphemiaꝫ quandoq; ad ſapienciam ſm̄ affectum vtencium Ciril· Diues igitur non parat ꝑmanencia horrea ſ; caduca et qd̄ ſtulcius eſt vite longitudinē ſibi taxat· Sequitur enim· Et dicā anime mee· Anima habes mᷝta bona poſita in ānos plurimos· Sed o diues fructus quidem habes in horreis ſ; ānos plurimoſ vnde poteris obtinere Athana· Siquis autem ſic viuat quaſi quotidie moriturus eo q̄ incerta ē naturaliter vita nr̄a non peccabit· Semp enim maior timor plurimū voluptatis diſſoluit· Sed ecōtrario diues longeuitatē ſibi repromittēs ad voluptates aſpirat· Sequitᷣ em̄· Requieſce ſcꝫ a labore comede bibe epulare magno·ſ·apparatu· Baſi· Taꝫ improuidꝰ es erga bona anime ut eſcaſ corporeas anime aſcribas ſiquidē virtutē habet ſi fecunda eſt operacionum bonaꝝ ſi deo adheſit bona plurima poſſidet et bono gaudio gaudet· Verum quia totus carnalis es paſſionibus ſubiectus a ventre non ab anima clamas Chriſ· Non autē decet vacare delicijs et impinguare corpus et attenuare animam faſcemq; ei grauare et tenebras obducere ſpiſſumq; velamen eo q̄ in delicijs hominatiuum anime Fuit ſuile vero corꝑi dominatur· Alimentoꝝ autē indiget corpus non deliciarum ut nutriatur non ut ſcindatur et fluat· Neq; em̄ anime ſoli ſ; et ipi corꝑi ſunt nocue delicie eo q̄ ex forti fit debile ex ſano egrotatiuum ex agili graue ex formoſo deforme ex iuuene veteroſū Baſi· Permiſſus autem eſt deliberare in omnibꝰ et manifeſtare ꝓpoſitum ꝓpriū ut condignam mereaᷣ ſui affectus ſnīam· Sed dum in abdito loquitᷣ eloquia eius examinanᷣ in celo· Vnde ſibi reſponſa ꝓueniunt· Sequitur em̄· Dixit autē illi deꝰ· Stulte hac nocte animā tuam repetent a te· Audi conueniens tibi ſtulticie nomen qd̄ tibi nullꝰ impoſuit hominū ſ; ipē deus Greg· xxij· mora· Eadem nocte ſublatus eſt qui multa tempa fuerat preſtolatuſ· ut·ſ· qui in longum ſibi ſubſidia colligendo ꝓſpexerat ſubſequentem diem vel vnum minime videret Chriſ· Dicit autem repetent a te· Expoſcebant enim eam forſan terribiles queđ virtutes ad hoc miſſe q̄m ſi de ciuitate in ciuitatem tranſeūtes egemus ductore multomagiſ anima abſoluta a corpore et ad futuram vitam traſmigrās indigebit ducatu· Ob hoc multociens recuſat anima et regreditur in ꝓfunđ cum debet exire a corpe ſemp enim ſtimulat nos conſciencia peccatoꝝ ſ; ꝑcipue cum debemus trahi ad terribile iudiciū· Tunc em̄ tota congeries criminū innouatur et ꝑoculis poſita mentem ꝑcellit· et ſicut carcerati ſemp quidē doloroſi ſūt tunc autem ꝑcipue cum debent iudici ꝑſentari ſic et anima maxime in ipō tempe de peccato cruciatur et dolet· Multo autem magis cum fuerit euulſa Greg· xxv· mora· In nocte autē ablata eſt anima que in obſcuritate cordis eſt emiſſa· In nocte ablata eſt que conſideracōnis lucem habere noluit ut qd̄ pati poterat ꝑuidere· Subdit autem· Que autem paraſti cuius erūt Chriſ· Hic enim deſeres non ſolum nullum inde ꝑcipiens comodum ſ; et ſarcinam peccatoꝝ ꝑtans ſup humeros ꝓprios· Et que quidem a te congeſta ſūt plerumq; in manus inimicoꝝ ꝑuenient a te vero ſup hijs racio requiretur· Sequitur· Sic ē qui ſibi theſaurizat et non eſt in deum diues Beda· Hic em̄ ſtultus eſt et in nocte rapiendus· Ergo qui vult eſſe in deum diues non ſibi theſaurizet ſ; paupibuſ poſſeſſa diſtribuat Amb· Fruſtra enim congregat opes qui ſe hijs neſcit vſurum· Neq; enim nr̄a ſūt que non poſſumus auferre nobiſcum ſola virtus comes eſt defunctoꝝ ſola nos ſequitur miſericordia que tabernacula defunctiſ acquirit eterna

Dixitq; ad diſcipuloſ ſuoſ ideo dico vobiſ nolite ſolliciti eſſe anime veſtre quid manducetis· Neq; corpori vr̄o quid veſtiami· Anima plus eſt q̄ eſca et corpus plus q̄ veſtimentum

Theo· Paulatim dn̄ſ ꝓuehit ad ꝑfectiorem doctrinam· Docuit enim ſupᷣ cauendum eſſe ab auaricia ſubdiditq; parabolam diuitis inſinuans ꝑ eaꝫ q̄ ſtultus eſt qui ſupflua cupit· Deinde ꝓcedente ſmone neq; de neceſſarijs ſinit nos ſollicitudinem

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

ſerere auaricie radicem euellens. Vnde dicit. Jō dico vobis quaſi diceret. Poſtq̄ ſtultus eſt q̄ ſibi maiorem vite menſuram attribuit et exinde magiſ efficitur cupidus. Nolite ſolliciti eſſe anime veſtre quid manducetis non quia intelligibilis anima comedat ſ; quia non videtur aliter animam poſſe cōiunctam manere corpori niſi dum nutrim̄ vel q2 aiati corporis eſt nutrimentū ſuſcipe congrue anime nutriri attribuit. Nam et virtus nutritiua d2 anima. ut ſic intelligatur. Ne ſolliciti ſitis nutritiue parti anime quid edatis poteſt autem eciā corpus mortuum veſtiri. Vñ ſubdit. Neqꝫ corpori veſtro qd̄ veſtiamini Chriſ. Quod autem dicit̄ nolite ſolliciti eſſe non idem eſt qd̄ nolite opari ſ; nolite rebus mundanis mente affigi. Contingit eñ aliquē operantem nihil ſollicitum eſſe Ciril. Preeminet autem anima cibo et corpus veſtitui. Vñ ſubdit anima plus eſt q̄ eſca et corpus plus q̄ veſtimentū Quaſi diceret deus qui qd̄ maius eſt exhibuit quō non dabit qd̄ minꝰ eſt. Non ergo multū noſtra intencō modicis inſiſtat nec intellectuſ noſter ſuiat ad veſtitum et victū querend̄ magis autem cogitet quecumqꝫ ſaluant animā et ſubleuant ad ēgnū celorum Amb. Nihil autem moralius ad faciend̄ fidem omia credentibus a deo poſſe conferri q̄ q2 aereus ille ſpūs vitale collegium aie corpiſqꝫ contubernio federatum nō deficit niſi cum venerit dies ſuprema moriendi. Cum igitur anima indumēto corpis veſtiatur et vigore anime corpus animetur abſurdum eſt ut victus nobis copiam defuturam putemus qui viuendi iugem ſubſtanciam conſequamur.

Conſiderate coruoſ q2 non ſeminant neqꝫ metunt quibus nō eſt cellarium neqꝫ horreum. et deus paſcit illos. Q̄tomagis vos pluris eſtis illis. Quis autem veſtrum cogitando poteſt adijcere ad ſtaturam ſuā cubitum vnū. Si ergo neqꝫ qd̄ minimum eſt poteſtis quid de ceteris ſolliciti eſtis

Ciril. Sicut ſupͣ erigendo noſ ad ſpiritualem audaciā p aues induxit dicenſ Multis paſſeribus pluris eſtis vos ſic et nunc ex volatilibus firmam et indubitabilem fiduciam nobis adducit dicēſ Conſiderate coruoſ quia non ſeminant. neqꝫ metunt ſcꝫ ad acquirendum cibū quibus non eſt cellarium neqꝫ horreū ſcilicet ad conſuandum. Et deuſ paſcit illos quātomagis vos pluris eſtis illꝭ

Beda. Ideſt carius vos valetis q2 racionale animal ſicut homo ſublimius ordinatum eſt in rerū natura q̄ irracionabilia ſicut ſūt aues Amb. Magnum autem qd̄ fide ſequamꝰ exemplū. Nam volatilibus celi quibus nullū exercicium culcionis nullꝰ de meſſium fecunditate ꝓuentus eſt indeficientē ꝓuidencia diuina largitur alimoniam. Verum eſt igitur cauſa inopie noſtre auariciam videri etenim illis idcirco ſine labore pabuli vſus exuberat quo fructus ad eſcam comunem datos ſpeciali quodam neſciunt vendicare dominatu. Noſ omnia amiſimus dum ꝓpria vendicamꝰ nam nec ꝓpium quicq̄ vbi ꝑpetuum nihil nec certa copia vbi incertus euentus Chriſ. Cum autem poſſet dñs exemplū ab hominibus ſumere qui minime terrena curauerūt heliam dico moyſen et iohannem et ceteros huiꝰ modi ꝯmemorauit volatilia ſequens vetuſ teſtamētum qd̄ ad apem tranſmittit et formicā et alia huiuſmodi quibus naturales quoſdam mores inſeruit conditor Theodo. Ideo autem omiſſa mencione aliorum volatiliū coruorū mencōnem facit q2 pullos coruorū ſpeciali ꝓuidencia deuſ nutrit. Nā corui pariunt quidē non autem nutriunt ſed negligunt pullos ſuos quibus miro modo ab aere pabulum quadam aura delatum ad os puenit qd̄ hiantes ſuſcipiunt et ſic nutriunt̄ forſan eciam et talia p ſinodochen dicta ſūt toto ſignificato p partem. Vnde in matheo dñs remittit ad volatilia celi hic vero ſpecialiter ad coruos tanq̄ guloſiores et rapaciores Euſebius. In coruis eciam aliqd plus ſignificat. Auibus eñ colligentibꝰ legumina ꝓmptius eſt alimentum veſcentibꝰ vero carnibꝰ ſicut coruis difficilius eſt ad habend̄ nec tamē huiuſmodi aues defectum pabuli paciunt̄ ꝓpter ꝓuidenciam dei diffuſam vbiqꝫ. Vtitur autem ad idē et tercio ſillogiſmo dicens. Quis autem veſtrum cogitans poteſt adijcere ad ſtaturā ſuam cubitū vnum Chriſ. Nota q2 animam quidem ſemel dedit deus et eadem pſeuerat ſ; corpus quotidie ſumit incrementum ptranſiens igitur animā quaſi ñ recipientem augmentum de ſolo corpe fecit mencōnem dans intelligere q2 non augeť p ſolum alimentum ſ; ꝓuiſione diuina p hoc q2 nullꝰ nutrimētum accipiendo aliquid ad ſuam ſtaturam adijcere poteſt. Vnde concludit. Si ergo neqꝫ qd̄ minimum eſt poteſtis quid de ceteris ſolliciti eſtis Euſeb. Quaſi. d. ſi nullus ſua cura corpoream ingeniatuſ eſt ſibi ſtaturam. Sed neqꝫ termino tempis vite poteſt aliquis vel breuiſſimū tempus hore excogitando adijcere cur optet ſupflue de neceſſarijs vite cogitare Beda. Illi ḡ tegendi corpiſ curā relinquite cuius videtis cura factum eſſe ut tāte ſtature corpus habeatis Augꝰ de queſti. euan. Cum autem de augenda corpis ſtatura loqueret̄. dicit q2 minimum eſt hoc ſcꝫ deo corpa opari.

Conſiderate lilia agri quomō creſcūt non laborant neqꝫ nent. Dico autem vobis q2 nec ſalomon in omni gloria ſua veſtiebatur ſicut vnum ex iſtis. Si autē fenū qd̄ hodie in agro eſt et cras in clibanum mittitur deuſ ſic veſtit q̄tomagis vos puſille fidei. Et voſ nolite que

Chriſ. Sicut ſupius dñs de alimentis mōebat ita et nūc monet de veſtitu dicēſ Cōſiderate lilia agri quō creſcūt nō laborant neqꝫ nent ut ſcilicꝫ ſibi faciāt indumenta. Sicut autem ſupra cum dominus dixit non ſeminant volatilia ñ reꝓbauit ſementem. ſ; ſupfluam curā ſic cum dixit non laborant neqꝫ nent non opus interemit ſed

tere quid manducetis aut quid bibatis et nolite in ſublime tolli. Hec eñ omnia genteſ mundi querunt pater autem veſter ſcit quõꝫ his indigetis. Verũtamen querite regnũ dei et hec omnia adijcient̃ vobis.

cogitacõnem Euſe. Siqs autez vult mortaliũ decorari ꝑcioſo veſtitu videat oculate ꝙ deuſ eciã vſqꝫ ad flores q̃ ex terra oriuntur multiplicẽ ſui ſapienciã ꝓpagãſ ornauit hoſ diuerſis coloribꝰ tenuibus membranis florum auro longe meliores tincturas accomodãs adeo ꝙ nec penes aliquem regem delicioſum nec eciam ip̄m ſalomonẽ qui apud antiquos tam in diuicijs et in delicijs celeber fuit tam precioſum opus fuerit inuentum. Vnde ſequitur. Dico autez vobiſ quia nec ſalomõ in omni gloria ſua veſtiebatur ſicut vnum ex iſtis.

Chriſ. Non vtitur hic volatilium exemplo cignũ ꝯmemorans aut pauonem ſꝫ lilia. Vult enim vtrumqꝫ declarare hyperbolem ſcꝫ ab infirmitate reruꝫ que tantum ſũt ſortite decorem et a ꝑcio decoris qui conceſſus eſt lilijs. Vnde poſtmodͦ non vocat ea lilia ſꝫ fenum cum ſubditur. Si autez fenũ qd̛ in agro eſt hodie nec dicit cras non encia ſꝫ ſubdit. Sꝫ cras i clibanũ mittet̃ neqꝫ dicit ſimplr̄ deꝰ veſtit ſꝫ dicit deꝰ ſic veſtit qd̛ mľtaꝫ hꝫ exp̄ſſionez et ſubdit. Mltomagis vos qd̛ ẽ exp̄mẽtis ꝑcõſitatẽ et prudenciam humani generis. Deniqꝫ cuꝫ increpare deceret vtitur et hic moderancia non infidelitatis ſꝫ paucitatis fidei arguens cum ſubdit. Puſille fidei ut ꝑ hoc magis excitet nos ad dictorum ꝑſuaſionem ut non ſolum non cogitemꝰ d̛ veſtibꝰ ſꝫ nec affectemus veſtimentoꝝ decorem

Cirilluſ Sufficit enim prudentibꝰ ſolius cauſa neceſſitatis aptum habere veſtitum et ciborum modeſtiam nõ excedentem qd̛ ſatis eſt ſufficiũt eciã ſanctis que ſũt in xp̄o ſpiritaleſ delicie et ſubſequens gloria.

Amb. Non ocioſum autem videt̃ ꝙ flos vel homini confertur vel certe plus pene q̃ hominibꝰ in ſalomone ꝑfertur ut pre claritate coloris angelorum celeſtium gloriam putemꝰ exp̄ſſam qui vere mundi iſtius flores ſũt ꝙ eorum claritatibꝰ mundus ornatur et bonum odorem ſanctificacõnis aſpirant qui nulla ſollicitudine prepediti nullo vſu laboris exerciti diuine in ſe liberalitatis graciã et celeſtis ꝯuant dona nature. Vnde bene et hic veſtitus gloria ſua. Salomon et alibi cooptus oſtẽditur ꝙ infirmitatem corporee nature velut virtute quadam mentis ad optam opum gloriam veſtiebat. Angeli vero q̃ruꝫ natura diuinior expers manꝫ iiurie corpalis recte licet maximo viro ꝑferuntur. Nec tamen in nobiſ miſericordiã dei deſperare debemus quibus ꝑ reſurrectionis gr̄am dñs ſimilem angeloꝝ ſpeciem pollicetur

Ciril. Abſonum autem erat diſcipulos debentes normam et exemplar conuerſacõnis honeſte alijs tradere in ea incidere a quibus diſcedendũ eſſe optebat eos conſulere. Et ideo dñs ſubdit. Et vos nolite querere quid manducetis aut quid bibatis. In hoc eciam dñs ꝯſuluit non modicũ ſtudio ſacratum ꝑdicacõnum monens diſcipulos ſollicitudinẽ humanam abijcere

Beda. Notand̛ tamen eſt ꝙ non ait Nolite querẽ aut ſolliciti eſſe de cibo aut potu aut indumento ſꝫ quid manducetis aut bibatis vbi mihi videntur argui qui ſpreto victu vel veſtitu cõmuni lauciora ſibi vel auſteriora ꝑ his cum quibꝰ vitam ducunt alimenta vel indumenta requirunt.

Greg̃. Niſenus. Sed dicetur aliqui obtinuerunt dñia honoreſ et diuicias cum oraſſent qualiter ergo ꝓhibens nos talia orando querere. Et quidez ꝙ oĩa hec ad diuinũ conſilium ꝑtineant omnibꝰ patet hec tamen a deo conferunt̃ petentibꝰ ut diſcentes deum nos exaudire in minoribꝰ peticionibus eleuem̃ ad alciorem affectum. Sicut in pueris videmus qui mox nati maternis adherent vberibus. Si vero pubuerit puulus ſpernit mãmas q̃rit aut monile aut aliquid taliũ quibus oculus delectatur. Poſtq̃ autem mens cum corpe creuerit cedens cunctis puerilibꝰ deſiderijs querit a ꝑntibus que ꝯueniunt vite perfecte

Augꝰ. de queſti. euan. Probibita autem ſollicitudine de alimẽtis conſequenter ne extollantur admonuit dicens Nolite in ſublime tolli. Primo eñ hoc ad neceſſitatem complendam homo querit. Cum autem his habundauerit incipit de talibꝰ ſupbire. Tale eſt hoc ac ſi ſe vulneratus aliquis iactet quia habeat multa emplaſtra in domo cum hoc illi bonum eſſet ut vulnera non haberet et ne vno quidem indigeret emplaſtro

Theo. Vel eleuacõnem nihil aliud vocat q̃ vagum mentis motum alias aliud meditantis et ex hoc ſalientis ad aliud et ſublimia cogitantis

Baſil. Et ut intelligas hm̃oi eleuacionem memẽto vanitatis ꝓprie iuuentutis ſi qñ manens ſolus cogitaſti de vita et ꝓmocõnibꝰ diſcurrens a principatu in principatuꝫ amplexus es diuicias edificaſti palacia amicis bene feciſti vltꝰ es inimicos eſt autem peccatum talis abſtractio. Intenta enim circa ſupflua delectacõ a veritate ſeducit. Vnde ꝯuenienter ſubdit. Hec. n. omia gentes mundi querunt ſcꝫ voluptatem diuicias et hm̃oi.

Greg̃. Niſenus. Adhibere eñ ſollicitudinem rebus apparentibꝰ ꝓprium eſt eoꝝ qui nullam ſupponunt ſpem futuri ſeculi neqꝫ metum iudicij.

Baſi. Sed de neceſſarijs vite ſubdit. Pater autez veſter ſcit qm̃ his indigetis

Chriſ. Non dixit deꝰ ſꝫ pater ut ipſos ad maiorem ꝓmoueret fiduciam. Quis enim eſt pater qui paciatur neceſſaria filijs non miniſtrare ſꝫ et aliud adijcit. Non enim poteris dicere ꝙ pater quidẽ eſt ignorat tamẽ hiſ noſ indigere. Nam qui naturam creauit eius indigenciam nouit

Amb. Oſtendit autem conſequenter nec ad p̄ñs nec in reliquum fidelibus graciã defuturam ſi modo qui diuina deſiderant terrena non querant. Indecoꝝ quippe eſt homines curare de cibo qui militant ꝓ regno. Nouit rex quẽadmodũ familiam ſuam paſcat alat et veſtiat. Vnde ſequitur. Veruntamen querite ꝑmum regnum dei et hec omĩa adijcient̃ vobis

Chriſ. Non regnum ſꝫ eciam opes xp̄us pollicetur cum eo. Si enim nos eos a curis eripimꝰ qui ꝑtermittentes ſua nr̄oꝝ diligenciam habent mľtomagis deꝰ

Beda Indicat

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

enim aliud eſſe qđ principaliter datur aliud qđ ſuperadditur quia nobis intencione eternitas i vſu vero temporalitas eſſe debet·

Nolite timere puſillus grex quoniam conplacuit patri veſtro dare vobis regnum· Vendite que poſſidetis et date elemoſinam· Facite vobis ſacculos qui nō veteraſcūt theſaurum non deficientem in cel' quo fur nō appropiat neqꝫ tinea corrumpit· Vbi enim theſaurus ē veſter ibi ⁊ cor veſtrū erit·

Glo· Poſtq̄ dn̄s temporalium curaꝫ a cordibus diſcipulorum remouit hic excludit ab eis timorē ex quo ſuperflua cura ꝓcedit dicens· Nolite timere puſillus grex Theo· puſillum gregeꝫ dominꝰ vocat volētes diſcipulos eius fieri vel quia in hoc ſeculo ſancti parui videnꞇ cā voluntarie paupertatis · Vel quia ſuperantur a multitudine angelorum q̄ incompabiliter p̄cellunt que noſtra ſunt Beda· Puſillum eciam dn̄s gregem electorum nominat vel ob compacionem maioris numeri reproboꝝ vel pocius ob humilitatis deuocionē Ciril· Quare autem timere non debent oſtendit ſubdens quia complacuit patri veſtro dare vobis regnum · Quaſi d· eum qui tam precioſa largitur qualiter pigebit erga vos clemenciam exercere · Quamuis eīn hic grex paruus ſit et natura et numero et gloria bonitas tamen patris cōceſſit et huic puſillo gregi celeſtium ſpirituum ſortem ſcꝫ regnum celoruꝫ ergo ut poſſideatis regnum celoꝝ opes terrenas contemnite· Vnde ſubditur· Vendite que poſſidetis et date elemoſinam Beda· Quaſi ·d· Nolite timere ne ꝓpter regnum dei militantibꝰ huius vite neceſſaria deſint quinecciam poſſeſſa ꝓpter elemoſinam vendite qđ tūc digne ſit qn̄ qui ſemel ꝓ domino ſuis omnibus ſpretis nihilominꝰ poſt hoc labore manuum operatur vnde et victum tranſigere ⁊ elemoſinam dare queat Chriſ· Non eſt enim peccatum qđ elemoſina nequeat abolere antidotum ē cuilibet conueniens vulneri· Sed et elemoſina nō ſolum in pecunijs ſit ſꝫ et in rebus dum aliquis aliū ꝓtegit dum medicus medetur dum ſapiēs cōſulit Greg· Nazianzenus· Vereor autem ne putes pietatis tibi neceſſitatem non eſſe ſꝫ arbitriuꝫ opinabar et ipē hoc ſꝫ terrent me edi ad ſiniſtram ſtatuti non quia rapuerunt ſꝫ quia xp̄m in egentibus non placarunt Chriſ· Naꝫ ſine elemoſina impoſſibile eſt regnum videre· Sicut enim fons ſi aquas in ſe continuerit viciatur ſic et diuites cū omnia penes ſe teneant Baſi· Sed queret aliquis quid conſiderantem optet vendere que poſſidenꞇ nunquid tanq̄ eis naturaliter noxijs vel ꝓpt' tēptacōnem accidentem animabus ab eis· Ad ħ dicēdum eſt· p̄mo quidem q̄ ſingulum eorum que ſunt ſi p ſeip̄m malum exiſteret n̄ eſſet creatura dei omnis enim creatura dei bona· Conſequenꞇ autez qr mandatum dominicū non docuit abijcere tanq̄ mala que poſſidentur ſꝫ diſpenſare dicēs· Et date elemoſinam Ciril· Moleſtum autem forte eſt ħ mandatum diuitibꝰ ſanam tamen mentem habentibus non eſt inutile· Theſaurizant enim ſibi regnū celeſte· Vnde ſequitur· Facite vobis ſacculos qui non veteraſcunt Beda· Elemoſinas videlicet operando quarum merces ineternum maneat · Vbi non ħ p̄ceptum eſſe putandū eſt ut nil pecunie reſeruetur a ſanctis vel ſuis vel pauperum vſibus cuꝫ et ipē dominus (cui angeli miniſtrabant) loculos habuiſſe legatur a fidelibus oblata conſeruās ſꝫ ne deo ꝓpt' iſta ſeruiatur et ob inopie timorem iuſticia deſeratꝰ Greg· Niſenus · Precipit autez ſenſibiles et terrenas opes ſurſum condere quo virtus corruptiua non attigit· Vnde ſubdit· Theſauꝝ non deficientem in celis quo fur n̄ appropiat neqꝫ tinea corrumpit Theo· Quaſi diceret hic tinea demoliꞇ· non autez in celis· Deinde quia tinea queđ non demolitur addidit de fure · Aurum eīn non demoliꞇ tinea ſꝫ fur tollit Beda· Siue igitur hoc ſimpliciter accipiendum eſt q̄ pecunia ſeruata deficiat data aūt ꝓprimo ꝑhennē fructum conferat in celis· Seu ita q̄ theſaurus boni opis ſi cōmodi terreſtris occaſione condatur facile corruptus intereat at ſi celeſti ſolum intencōne congeratꝰ non extius hominum fauorez quaſi a fure qui deforis rapit non intus inani gloria quaſi a tinea que interius ſcindit valet maculari Glo· Vel fures ſūt heretici et demones qui ad ħ intenti ſūt ut ſpiritalibꝰ nos ſpoliant· Tinea que veſtes latenter rodit inuidia eſt q̄ ſtudium bonum lacerat et compaſſionem vnitatis diſſipat Theo· Porro quia non omnia furto tolluntur addit pociorem racionem et nullā prorſus pacientem inſtanciam dicens · Vbi enim ē theſaurus veſter ibi et cor veſtrum erit · Quaſi diceret· Eſto q̄ nec tinea demoliatur nec fur tollat ħ ip̄m qđ eſt habere cor affixum theſauro ſepulto et diuinum opus ſcꝫ animam terre immergere q̄nto ē digninum ſupplicio Euſeb· Nam quilibet homo naturaliter dependet ab eo erga qđ ſtudet illuc totum animū applicat vbi totum comodum poſſidere putauit· Vnde ſiquis in rebus p̄ntis vite habꝫ totā mentem et intencōnem quā cor nominauit in terrenis verſatur· Si vero mentem applicuerit ad celeſtia vbi mentem habebit ut videaꞇ ſolo corpore cum hominibꝰ conuerſari animo vero iam ſit aggreſſus manſiones celeſtes Beda· Hoc autē nō ſolum de pecunia ſꝫ de cunctis paſſionibꝰ ſenciendū eſt luxurioſi epule ſūt theſauri laſciui ludicra amatoris libido·

Sint lumbi veſtri precincti et lucerne ardētes in manibus veſtris et vos ſimiles hominibus expectantibus dominū ſuum qn̄ reuertatur a nupcijs ut cuꝫ venerit et pulſauerit cōfeſtim

Theo· Poſtq̄ ſuum diſcipulum modeſtum ſtatuit dn̄s ſpolians eum qualibet vite cura et eleuacōne iam nunc ad miniſtrandū inducit dicens· Sint lumbi veſtri precincti id ē ſemp ꝓcliues ad exequendū quedā opa domini nr̄i· Et lucne

aperiant ei · Beati ſerui
illi quos cum venerit
dominꝰ invenerit vigi
lantes · Amen dico vo
bis ꝙ precinget ſe et
faciet illos diſcumbe
re et tranſiēs miniſtra
bit illis · Et ſi venerit
in ſecunda vigilia· Et
ſi in tercia vigilia ve
nerit et ita invenerit·
Beati ſūt ſerui illi· Hoc
autem ſcitote qm̄ ſi ſci
ret paterfamilias qua
hora fur veniret vigila
ret vtiqȝ et non ſinerꝫ
pfodi domuꝫ ſuam· Et
vos eſtote parati quia
qua hora non putatis
filius hominis veniet·

ardentes·i·non du
catis vitam in tene
bris ſꝫ aſſit lux racō
nis oſtendens vob
agenda et fugiēda
Eſt enim hic mūdus
nox· Cincti vero lū
bos ſūt qui practicā
exequunt̄ · Nam tal̄
eſt miniſtranciū ha
bitus quibus optꝫ
adeē et lucernas ar
dentes id eſt diſcre
cōnis donum ut va
leat dinoſcere pra=
cticus non ſolum ꝗ
opteat agere ſꝫ et
quomodo · Alioqn
in p̄cipicio ſupbie
homines ruunt· No
tandum autem qd̄ p̄
mo iubet lumbos p̄
cingi ſecundo lucer
nas ardere· Nam p̄=
mo quidem eſt opa
cio deinde ſpecula=
cio que eſt illuſtra
cio mētis ·Ideo ſtu=
deamus exercere virtutes ut duas lucernas habe=
amus ardentes ſcꝫ conceptum mentis iugiter in a
nima emicantem quo nos illuſtramur et doctrinam
qua ceteros illuminamꝰ   Maximꝰ Vel lucernas
accenſas docet habere p oracōnem et contempla=
cōnem et ſpiritalem dilectionem   Ciril· Vel ſub=
cingi ſignificat agilitatem et pmptitudinē ad ſuſ=
ſtinenda mala intuitu divini amoris· Lucerne autē
accenſio ſignificat ut non paciamur aliquos in te
nebris ignorancie vivere   Greg· in omel̄· Vel a=
liter lumbos p̄cingimus cum carnis luxuriam p cō
tinenciam coartamꝰ· Viris enim luxuria in lumbis
eſt femis in vmbilico a principali igit̄ ſexu lumbo
rum noīe luxuria deſignatur· Sed quia minꝰ ē ma=
la non agere niſi eciam quiſqȝ ſtudeat bonis opi=
bus inſudare additur· Et lucerne ardentes in manī
bus veſtris· Lucernas quippe ardentes in manibꝰ
tenemus cum p bona opa proximis noſtris lucis exē
pla monſtramꝰ   Augꝰ de queſti· evā · Vel docet
et lumbos p̄cingere ꝓpter continenciam ab amo=
re rerum ſecularium et lucernas ardentes habere ut
hoc ipm vero fine et recta intencōne fiat   Greg·
in omel̄· Sed ſi vtrumqȝ horum agitur reſtat ut qſ
quis ille eſt totam ſpem ſuam in redemptoris ſui
adventum conſtituat· Vnde ſubditur· Et vos ſimi=
les ho·expect·do·ſu qn̄ revertat̄ a nup· Ad nupci
as quippe dominꝰ abijt quia aſcendens in celū ſup=
nam ſibi multitudinē angelorum novus homo copu=
lauit   Theo· Quottidie eciam in celis deſponſat
ſanctorum animas quas ei paulus vel alius ſimil̄ of
fert virginem caſtam· Redit autem a nupcijs cele
bratis in celis forſan quidem vniverſali in ꝯſuma=
cōne tocius qn̄ veniet de celo in gloria patris for
ſan eciaꝫ ſingulis horis aſtans inopinate pticula=
ri vniuſcuiuſqȝ ꝯſumacōni   Ciril· Conſidera eciā
ꝙ a nupcijs quaſi a ſolēnitate venit in qua ſemp
exiſtit divinitas· Nihil enim poteſt incorruptibi=
li nature inferre triſticiam   Greg· Niſenus· Vel
aliter ꝯſumatis nupcijs et deſponſata ſibi eccleſia
et admiſſa ea in thalamū ſecretorum p̄ſtolabantur
angeli reditum regis ad naturalem beatitudinē q
bus ſimilem fieri decet noſtram vitam ut ſicut illi
ſine malicia ꝯverſantes parati fuerint dominicum re
greſſum recipe ſic et nos vigilantes ad obediencí=
am pmptos nos faciamꝰ cum advenerit pulſans·
Sequitur enim· Vt cum venerit et pulſauerit con
feſtim apiant illi   Greg· in omel̄· Venit quippe
cum ad iudiciū ꝓperat pulſat vero cuꝫ iam p egri
tudines moleſtam eſſe mortem vicinam deſignat·
cui confeſtim apimus ſi hunc cuꝫ amore ſuſcepimꝰ
Apire enim iudici pulſanti non vult q exire de cor
pe trepidat et eum quem contempſiſſe ſe meminit·
videre iudicem formidat · Qui autem de ſua ſpe et
opacione ſecurus eſt pulſanti confeſtim aperit qꝛ
cum tempus ꝓpinque mortis agnouerit de gloria
retribucōnis hilareſcit· Vnde ſubditur· Beati ſerui
illi quos cum venerit dn̄s invenerit vigilātes· Vi
gilat q ad aſpectū veri luminis mētis oculos aptos
tenet qui ſeruat opando qd̄ credit qui a ſe torporis
et negligencie tenebras repellit   Greg· Niſenus
Propter hanc igitur vigiliam obſeruandam ſupra
dn̄s monuit ut ſint lumbi p̄cincti et lucerne arden
tes· Lumen enim oppoſitum oculis pellit ſomnolē=
ciam oculorum· Lumbi eciam cingulo pſtricti red=
dunt corpus inſuſceptibile ſomni· Nam qui p̄cin=
ctus eſt caſtitate et pura conſciencia illuſtratus p
ſeuerat in ſomnis   Ciril· Cum igitur dominꝰ veni
ens ſuos inſomnes invenerit et p̄cinctos cor illumi
natum habentes tunc eos ꝓmulgabit beatos· Se
quitur enim · Amen dico vobis quia p̄cinget ſe· Ex
quo pcipimꝰ ꝙ ſimilia nobis retribuet dum ſuccin=
ctis ſe p̄cinget   Orig· Erit enī precinctꝰ iuſticia
circa lumbos ſuos ſcd̄m iſaiam   Greg· p quā pre=
cingit ſe id eſt ad retribucōnem ꝑparat   Theo·
Vel p̄cinget ſe in eo ꝙ non totam vb̄tatem bono
rum largitur ſꝫ hanc cohibet ſcd̄m certam menſu=
ram· Quis enī deum cape poteſt q̄ntus eſt· Vnde
ſeraphim ſibi velari dicunt̄ ꝓpter excellenciā divi=
ni ſplendoris· Sequitur· Et faciet illos diſcūbere
id eſt omnino requieſcere· Sicut enī diſcūbens totum
corpus facit pauſare ſic in futuro adventu ſancti
totaliter requieſcent· Hic enī non habuerūt requieꝫ
corporis· Illic vero ſimul cū animabꝰ ſpiritalia cor
pora incorrupcōnem ſortita plena gaudebūt quie
te   Ciril· Faciet igitur illos diſcūbere quaſi feſſos
refocillans apponens delicias et ſtatuens dapſidē
honorum ſuorum menſam·   Dioniſiꝰ· In epiſtola ad ti
tum· Diſcubitum enī opinamī quietē a multis labo
ribus et vitam ſine leſione et ꝯverſacōnem divinaꝫ
in lumie et regione viuencium vniverſo ſancto affe
ctu adimpletam et copioſam donacōneꝫ oīm bono
rum ſcd̄m quam leticia adimpletur hoc eſt enim ꝙ
ſus facit eos recumbere dans eis ꝑpetuam quieteꝫ
et diſtribuens eis bonorum mltitudinē· Vnde ſquit̄
Et tranſiens miſtrabit illis   Theo· Quaſi vicē eq
lem eis reddēs ut ſicut ipi miſtrauerūt ei ita et ipe

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

eis miniſtret Greg̃· in omel'· Tranſiens vero dī
ctum eſt cum de iudicõ ad regnum redit· Vel dñs
nobis poſt iudiciū tranſit qui ab humanitatis for
mam diuinitatis ſue contemplacõnem nos eleuat·
Ciril· Nouit autem dñs lubricuz fragilitatis hu
mane ad peccand̃· Sed qm̄ bonus eſt deſperare n̄
ſinit ſ3 magis miſeretẽ et dat nobis penitenciā in ſa
lutis antidotū· Et ideo ſubdit· Et ſi venerit in ſecū
da vigilia et ſi in tercia vigilia venerit et ita inue
nerit beati ſūt ſui illi· Diuidūt· n· excubantes in me
nijs ciuitatū et hoſtiū ſuantes aggreſſus noctem
in tres aut q̃tuor vigilias Greg̃· in omel' Prima
ergo vigilia p̃meuū temp9 eſt vite noſtre id ẽ pu
ericia· Scd̃a adoleſcencia vel iuuẽtus· Tercia aūt
ſenectus accipitur· Qui ergo vigilare in p̃ma vi=
gilia noluit cuſtodiat in ſecundam· Et qui in ſecū=
da noluit tercie vigilie ĩmedia non amittat ut qui
conuerti in puericia neglexit ſalutẽ in tempe iuuen
tutis vel in ſenectute reſipiſcat Ciril· De p̃ma ta
men vigilia mencõnem non facit q2 puericia n̄ pu=
nitur a deo ſ3 veniam meretẽ· Scd̃a vero et tercia e
tas debet obedienciā deo et vitam honeſtā ducere
ad voluntatẽ ipius Grecus· Vel ad p̃mam vigi
liam ptinent diligenci9 viuentes q̃ſi primū grad̃
ſortiti· Ad ſcd̃am vero medie ouerſacõnis menſu=
ram tenentes· Ad terciam vero qui ſūt infra hos·
Et inde de quarta putand̃ eſt et ſi contingat de q̃n
ta· Diuerſe em̄ ſunt ouerſacõnum menſure ⁊ bon9
remunerator metitẽ vnicuiq3 qd̃ dignū eſt Theo
Vel q2 vigilie ſūt hore noctis ꝓuocantes ſopore3
homib9 intelligas eciam in vita noſtra eſſe quaſd̃
horas que faciūt nos beatos ſi inſomnes repti fue
rim9 rapuit tibi aliquis facultates defūcti ſunt ti=
bi filij accuſatus es· Sed ſi in his tempibus non fe
ceris contra dei mandata quicq̃ vigilantẽ te inue
niet ſcd̃a et tercia vigilia id eſt in tempe malo p=
niciosum ſomnū animab9 lentis inferentẽ Greg̃
In omelia· ad excuciendā vero n̄re mentis deſidiã
eciam exteriora damna p ſimilitudinẽ ad medium
deducuntẽ· Nam ſubditur· Hoc autem ſcitote quoꝫ
ſi ſciret paterfamilias q̃ hora fur veniret vigila=
ret vtiq3 et non ſineret pfodi domū ſuam Theo
Quidam huc furem intelligūt eſſe dyabolū domu3
animā patremfamilias hominẽ· Non tamen videtẽ
hec accepcõ conſonare ſeq̃ntib9· Aduentus em̄ do
mini compatur huic furi tanq̃ ex inopinato ꝓue
niẽs ſcd̃m illud apl̃i· Dies domini ſicut fur ita in no
cte veniet· Vnde et h̃ ſubditur· Et vos eſtote pa=
rati quia qua hora non putatis filius hominis veni
et Greg̃· In omelia· Vel aliter neſciente patre=
familias fur domū pfodit quia dum a ſui cuſtodia
ſpiritus dormit in ꝓuiſa mors veniens carnis n̄re
habitaculum irrumpit furi autem reſiſtere3 ſi vigi
laret quia aduentus iudicis qui occulte anima3 ca
pit p̃cauens ei penitẽdo occurreret ne impenitẽs
periret· Horam vero vltimā dñs idcirco nob̃ vo=
luit eſſe incognitam ut dum illam p̃uidere non poſ
ſimus ad illam ſine intermiſſione ꝑparemꝰ·

Ait autem ei petrus · Domine ad nos dicis

Theo· Petrus cui iam omiſſa eccleſia fuerat quaſi oim cu ram gerẽs inquirit

hanc parabolam · an
ad omnes· Dixit au=
tem dominus· Quiſpu=
tas eſt fidelis diſpenſa
tor et prudens quem o
ſtituit dominus ſup fa
miliam ſuam ut det illi
in tempore tritici men
ſuram· Beatus ille ſer
uus quem cu3 venerit
dominus inuenerit ſic
facientem · Vere dico
vobis quia ſup omnia
que poſſidet conſtitu=
et illum· Qd̃ ſi dixerit
ſeruus ille in corde ſuo
moram facit dominus
meus venire et cepit p
cutere pueros et an=
cillas et edere et bibe
re et inebriari veniet
dominus ſerui illius in
die qua non ſperabit
et hora qua neſcit ⁊ di
uidet eu3 patremq3 ei
us cū infidelib9 ponet·

vtrum ad omẽs dñs
pabolam ꝓtuliſſet
Vnde dicitẽ · Ait au
tem ei petrus domi
ne ad nos dicis pa=
bolam hãc an ad om
nes Bed̃· Duo do
min9 in p̃miſſa para
bola mouerat et ſe
videlicet ſubito vẽ
turꝫ et illos patos
eum expectare debe
re· Sed de quo ho=
rum an d̃ vtroq3 pe
trus interrogaue=
rit quo ſue ſibi socijſ
q3 ſuis compauerit
cum ait ad nos dicis
an omnes · Non fa=
cile patet· Et quidẽ
i eo q' ait nos ⁊ om
nes nõ alios q̃ apo
ſtolos apl̃orumq3 ſi
miles et ceteros fi
deles vel xp̃ianos ⁊
infideles vel eos q̃
viritim· i· ſigillatim
morientes ſui iudi
cis aduentum nolen
tes volenteſq3 ſuſci
piunt et eos qui in
vniuerſali iudicõ vi
ui ſūt in carne repi
endi ſignificare pu
tand9 eſt · Mirꝫ eſt
autem ſi petrus du
bitauit vel omib9 ſobrie et pie et iuſte viuend̃ ex
pectantib9 beatam ſpem vel inopinatū ſingulorũ
et oim futurꝫ eſſe iudicium vn̄ reſtat intelligi hiſ
ſ· duobus ia3 bene cognitis ea que neſcire poterat
queſiſſe videlicet ſi ſublimia illa vite celeſtis inſti
tuta quib9 poſſeſſa vendere ſacculos qui nõ vete
raſcerent facere lumbis p̃cinctis lucenſq3 arden
tib9 vigilare p̃ceperat ad apl̃os ſolu3 ſimileſq3 eo
rum aut ad omnes qui ſaluãdi ſūt ptineant Ciril
Validam autem mẽtem habentib9 conueniunt ar
dua et excellencia mandatorꝫ ſanctorꝫ his vero q̃
nondū ad hanc v̾tutem contigerūt oueniunt ea a
quib9 omĩs facultas excluditẽ· Vnde dñs exemplo
manifeſtiſſimo vtitur oñdens mandatū premiſſum
ouenire his qui admiſſi ſūt in g̃dum diſcipulorum
Sequitẽ enim· dixit autem dñs· Quiſputas eſt fide
lis diſpenſator· Amb̃· Vel alitẽ ſupioris quide3
in omẽs p̃cepti forma eſt generalis· Verꝫ ſeries ſe
quentis exempli diſpenſatorib9 h̃ eſt ſacerdotib9
videtẽ eſſe ꝯpoſita · Vnde ſequitẽ· dixit autem dñs·
Quiſputas eſt fidelis diſpenſator et prudẽs que3
conſtituit dñs ſup familiā ſua3 ut det illi in tempe
tritici menſurã Theo· Quaſi· d· p̃dicta pabola o
munitẽ omnes fideles attingit ſ3 quid vob̃ apl̃is et
doctorib9 conueniat audiatis · Quero em̄ quis di
ſpenſator inueniatẽ in ſe hñs fidelitatẽ ⁊ prudẽciã

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ſicut enim in diſpenſacōnib⁹ facultatū ſiue aliquiſ
incautus ſit fidelis dño exiſtens ſiue eciam prudēs
ſit et infidelis diſpereunt res domi. Sic et in rebuſ
diuinis opus eſt fidelitate et prudencia. Noui eīn
multos deum colentes et fideles quia vero nō po
terant prudenter eccleſiaſtica tractare negocia ñ
ſolum poſſeſſiones ſ; eciam animas deſtruebāt v=
tentes in peccatores indiſcreta virtute p immo=
derata pñie mandata vel importunam mā ſuetudi
nem Chriſ. Querit autem h dñs non quaſi fide
lem et prudentē diſpenſatorem ignorans ſ; volēs
innuere raritatem rei et hm̄oi preſulatus magtu=
dīnē Theo. Quiſquis ergo fidelis fuerit inuen=
tus et prudens ꝓſideat familie domi ut ſingul' tem
porib⁹ det tritici menſuram vel ſmonem doctrine
quo paſcunt' anime vel operꝫ exēpluz quo vita in
formetur Aug⁹. de queſti euā. Menſuram autez
dicit ꝓpter modum capacitatis cuiuſcūqꝫ audien
cium Iſidorus. Additū eſt eciaz in tempe q̄ be=
neficium nō ſuo tempe datum reddit' caſſum et no
men beneficij pdit. Idem eſt panis eſurienti quidē
appetibiliſ ſaciato autē non multū. De his autē ſer
ui diſpenſatoris pmio ſubdit dicēs. Beatus ille ſ
uus quem cū venerit dñs inuenerit ſic facientē.
Baſi. non dicit agentē a caſu ſ; ſic facientē non eīn
vincere ſolum ouenit ſ; eciā certare legittime hoc
autem eſt ſic ſinglā exequi ſicut recipim⁹ in manda
tis Ciril. Sic ergo fidelis ſuus et prudens op=
portuno tempe diſtribuēs prudent' cibaria famu
lis hoc eſt ſpiritales eſcas beatus erit iuxta dictuz
ſaluatoris in hoc ſcꝫ q̄ obtinebit adhuc maiora et
merebitur pmia familiarib⁹ debita. Vnde ſequit'.
Vere dico vobis quia ſup omia que poſſidet con=
ſtituet illū Beda. Quanta eīn inter bonos audi=
tores et bonos doctores eſt meritorꝫ diſtācia tan=
ta eſt eciam pmiorꝫ hos eīn aduemens cum vigi=
lantes inuenerit faciet diſcūbere illos autem cū fi=
deliter prudent'qꝫ diſpenſantes inuenerit ſup om
nia que poſſidet conſtituet id eſt ſup omia celeſtis
regni gaudia non vtiqꝫ ut horꝫ dominiū teneāt ſ;
ut eorum habūdancius ceteris ſanctis eterna poſ=
ſeſſione fruant' Theo. Vel ſup omia bona ſua cō
ſtituet eum non ſoluz ſup ſuam familiam ſ; ut tam
terrena q̄ celeſtia ei obediant qualis fuit Ihesuſ na
ue et helias alter ſoli alter nubib⁹ mandās. Et om
nes ſancti quaſi dei amici rebus dei vtunt'. Quicū
qꝫ eciam vitam virtuoſe pagit et ſuos ſuos id eſt
iram et concupiſcenciā recte diſpoſuit exhibēs tē
poribus ſingulis menſuram frumēti ire quidez ut
afficiatur in habentes odio deum concupiſcēcie ve
ro ut neceſſaria vtatur carnis ꝓuiſione ordinans
eam in deum. Talis mꝙ conſtituet' ſup omia que
poſſidet dñs dign⁹ omia p ſpeculatiuū intellectū
intueri Chriſ. dñs autem non ſoluz ex honore bo
nis retributo ſ; ex minis pene in malos corrigit au=
ditorem. Vñ ſequit'. Qđ ſi dixerit ſuus ille in cor=
de ſuo moram facit dñs meus venire Beda Nota
inter vicia ſui mali aſcriptū q̄ tardū domi ſui re=
ditum putauerit. Non autem int' boni virtutes an=
numeratū q̄ hunc citum ſperauerit ſ; q̄ tantū fide
liter miniſtrauerit. Nil ergo melius eſt q̄ ut paciē
ter ſuſtineam⁹ ignorare qđ ſciri non poteſt ſ; tan=
tum laborem⁹ ut idonei inueniamꝰ Theo. Ex eo au
tem q̄ non ꝯſideraꝰ hora finis multa peccata eue=
niunt nam ſi cogitarem⁹ dominū venire et preſto
eſſe terminū vite nr̄e min⁹ vtiqꝫ peccarem⁹. Vnde
ſequit'. Et ceperit pcutere pueros et ancillas et e=
dere et bibere et inebriari Beda. In hoc ſeruo
cunctorꝫ ꝓſulum malorꝫ narraꝰ damnacō qui ne=
glecto domi timore non modo ipi luxurie vacant ſ;
eciam ſubditos iniurijs ſtimulant q̄uis et tipice
poſſit intelligi pueros et ancillas pcutere corda
infirmorum ꝓuo exemplo viciare. Edere autez. bi
bere et inebriari facinorib⁹ et ſeculi illecebris q̄
hominē dementant occupari de eius autem pena
ſubditur. Veniet dñs ſui illius die qua non ſperat
ſcꝫ iudicij. Et diuidet eum Baſi. Non quidē diui
detur corpus ut hoc quidem exponaꝰ tormentis.
illud vero dimittaꝰ nam fabuloſū eſt hoc neqꝫ iu=
ſti iudicij cum deliquerit totum dimidiū pati pe=
nam. Nec anima ſecatur tota criminoſam conſcien=
ciam poſſidens et cum corpe mala cooperans. Sꝫ di
uiſio eius eſt ꝑpetua alienacō anime a ſpū. Nunc ei
et ſi non ſit gracia ſpiritus indignis videt' tamen
vtcumqꝫ adeſſe conuerſionez eorum expectans ad
ſalutem. Tunc vero totalit' amputabit' ab anima.
Spiritus ergo ſanctus et brauium eſt iuſtorꝫ et
pma condemnacō peccatorꝫ qm̄ cuz indigni amit
tent Beda. Vel diuidet eum a fidelium conſorcō
ſegregando et eis qui nunquā ad fidem ptinuerāt
ſociando. Vnde ſequit'. Partemqꝫ eius cum infide
lib⁹ ponet quia qui ſuorꝫ et domeſticorꝫ curam ñ
habet fidem negauit et eſt infideli deterior ut ait
aplſs Theo. Recte eciam infidelis diſpenſator
cum infidelib⁹ ptez accipiet quia vera caruit fide

Ille autem ſeruus qui
cognouit voluntatem
domini ſui et non pre=
parauit et non fecit ſe
cundum voluntatē ei⁹
vapulabit multiſ. Qui
autem non cognouit
et fecit digna plagis
vapulabit paucis.
Omni autem cui datū
eſt multum. multū que
retur ab eo et cui ꝯmē
dauerunt multum pl⁹
petent ab eo.

Theo. Hic nobis
dñs maius aliqđ et
terribilius oſtendit
Non. n. ſolum diſpē
ſator infidel' accep
ta ꝓuabitur gracia
ut nihil eū iuuet ad
vitandum ſupplicia
ſ; magis fiet ei dam
nacōnis cauſa dig=
tatis immēſitaſ. Vn
de dr. Ille autē ſer
uus q̄ cognouit vo
luntatem domi ſui.
Et non fecit ſm vo=
luntatem eius vapu
labit mlt'is Chri
Non. n. ſimiliter in
omnib⁹ omnia iudi
cantur ſ; maior cog
nicō fit maioris pe
ne materia. Vnđ ſacerdos eadem peccans cum po
pulo multa grauiora paciet' Ciril. Homo eīn p
ſpicax qui turpiorib⁹ ſuam voluntatē inclinauit.
inexcuſabile peccatū ꝯmiſit quaſi ꝓpter maliciā re
cedens a domi voluntate ſ; homo ruſticanus racio
nabilius implorabit veniam vindicantis. Vñ ſub
ditur. Qui autem non cognouit et fecit digna pla
gis vapulabit paucis Theo. Hic obiciūt aliqui

merito puniẽ qui ſciens voluntatẽ domi non ꝓſeq̄
tur· Sed cur puniẽ ignorans qꝛ cum et ipe ſcire
potuiſſet noluit ꝫ pigrans ipe fuit ignorancie ſue
cauſa Baſi· Sed dices ſi hic quidẽ multa ſuſtinet
ꝟbera ħ autem pauca qualr dicunt quidã qꝫ nõ im
ponit finem ſupplicijs· Sed ſciendum eſt qꝫ ħ qd ħ
dicitur· non numeꝝ penarum· ꝫ differenciam indi
cat· poteſt em̃ aliquis eſſe dignus inextingͥbili flã
ma vel ĩmiſſiori et indeficiẽte verme vel minꝰ tor
quente vel forcius Theo· oſtendiẽ autem conſe=
quenẽ quare doctoribꝰ et ſcientibꝰ intenſior pena
debeatur cum diciẽ· Omni autem cui multũ datum
eſt· multum q̄retur ab eo· et cui ↄmẽdauerũt mul=
tum plus petẽt ab eo· datur quidẽ doctoribꝰ gra=
cia faciendi miracula· ꝫ ↄmendaẽ eis ſmonis et do
ctrine gracia· ꝫ in dato quidẽ non dicit aliq̄d plꝰ
petendum· ꝫ in ↄmẽdato ſiue depoſito· Nam gͨcia
verbi incremento eget et a doctore requiriẽ am=
plius· Non em̃ decet eum torpe ꝫ augere ꝟbi talẽ
tum Beda· Vel aliter multũ ſepe datur eciã qui
buſdam p̄uatis quibꝰ eciam cognicõ dominice volũ=
tatis et exequendi que cognoſcũt facultas impen
ditur· Multũ autem ↄmendaẽ illi cui cũ ſua ſalute
dominici quoqꝫ gregis paſcendi cura ↄmittiẽ· maio
ri ergo gracia donatos ſi deliquerĩt· maior vindi
cta ſequeẽ· Mitiſſima autem oĩm pena erit eorum
qui preẽ peccatũ qd originaliter traxerũt· nullũ
inſup addiderunt· et in ceteris qui addiderũt· tã=
to quilibet ibi tolerabiliorẽ habebit dãnacionem·
quanto hic minorem habuit iniquitatem·

Ignez veni mittere in
terram et quid volo ni
ſi ut accendatur· Bap
tiſma autẽ habeo bap
tiſari et quomõ coar=
tor vſqꝫ dum ꝑficiaẽ·
Putatis quia pacem
veni dare in terra· Nõ
dico vobis ſed ſepacio
nem· Erunt em̃ ex hoc
quinqꝫ in domo vna di
uiſi tres ĩ duos et duo
in tres diuidenẽ pater
in filium et filius in pa
trem ſuum mater in fi=
liam et filia in matrem
ſuam ſocrus in nurũ ſu
am et nurꝰ in ſocꝝ ſuã

Amb· Diſpenſa=
toribꝰ id eſt ſacdo=
tibꝰ p̄miſſa videnẽ
eſſe ꝓpoſita · qꝫ ſciãt
ſibi grauem in futu
rum penam eſſe ſub
eundam· ſi familiã
domi gubernare ne
glexerit· ꝫ quia exi
guus eſt profectus
metu ſupplicij ab er
rore reuocari· ideo
dñs ad querendam
cupiditatem diuini
tatis inflãmat diceñ
Ignem veni mitte=
re in terram· Nõ vti
qꝫ illum ↄſumptorẽ
bonorũ· ꝫ bone vo
luntatis autorẽ qui
aurea domice domꝰ
vaſa meliorat· fenũ
vero ↄſumit et ſti=
pulã Ciril· Mors
eſt autẽ ſacre ſcrip
ture ignem q̄nqꝫ di
cere ſacros et diuinos ſmones· Sicut em̃ qui auꝝ
et argentum purgare nouerũt· p ignem ↄſumunt
eorum ſordiciam· ſic ſaluator p euãgelica documẽ
ta in virtute ſpũs abſtergit intellectũ eoꝝ q̄ cre=
dunt in eum· Hic eſt igiẽ ignis ſalubris ꝛ vtilis· q̄
habitatores terre frigidi q̄dammõ ꝛ extincti ꝑ
ter peccatũ incaleſcunt ad pietatis vitam Chri
Terram em̃ ad p̄ns vocat non eam quã pedibus
terimus· ꝫ blaſmatam manibꝰ eius ſcꝫ hominẽ· cui
dominꝰ ignem ingerit ad ↄſũpcionem peccatorum
et innouacõnem animaꝝ Titus· Eſt autem intel
ligend eum de celo veniſſe· Non em̃ ſi de terra ve=
niſſet in terram diceret· Ignem veni mittere in ter
ram Ciril· Huius autẽ ignis dñs accelerabat in
cendium· Vnd ſequitur· Et quid volo· niſi ut accẽ=
datur· Credebant em̃ iam quidam ex iſrahel quo=
rum exordiũ fuerant venerãdi diſcipuli· Sꝫ ignis
ſemel in iudea accenſus totũ orbem occupare debe
bat· ↄſumata tñ paſſionis eius diſpenſacõne· Vnd
ſequitur· Baptiſma autẽ habeo baptiſari· Nam an
te venerabilem crucẽ et eius reſurrectionẽ a mor
tuis in ſola iudea fiebat incẽdio p̄dicacõis ꝛ mira
culoꝝ ipius· poſtq̄ autem principẽ vite inſanien
tes occiderũt· tunc apl̄us p̄cepit dicens· Eũtes do
cete omnes gentes Greg· ſup ezechielẽ· Vel ali
ter ignis in terrã mittiẽ· cum p ardorẽ ſancti ſpũs
afflata· terrena mẽs a carnalibꝰ ſuis deſiderijs cre
matur· ſucceſa autẽ ſpiritali amore malũ qd fecit
plangit· Et ſic terra ardet qñ accuſante ſe cõſcien
cia cor peccatoris in dolore pñie cremaẽ Beda·
Addit autẽ baptiſma habeo baptiſari id eſt ſangͥ
nis ꝓprij tinctione p̄us habeo ꝑfundi· et ſic corda
credenciũ igne inflãmari Amb· Tanta autẽ eſt
domĩ dignacõ· ut infundẽde nobis deuocõnis· ꝛ ↄ
ſumãde ꝑfectionis in nobis· et maturande ꝓ nobis
paſſionis ſtudiũ ſibi ineſſe teſteẽ· Vnde ſequiẽ· Et
quomõ coartor vſqꝫ dum ꝑficiaẽ· Quidã codices
habent et coangor id eſt contriſtor · Cum em̃ in ſe
nihil hꝫ qd doleret · nr̃s tamẽ angebaẽ erũnis et
tempe mortis meſticiam p̄tendebat · quã nõ ex me
tu mortis ſue ꝫ ex mora nr̃e redempcõis aſſump
ſerat· Qui em̃ vſqꝫ ad ꝑfectionem angiẽ de ꝑfecti
one ſecurus eſt· quia eum condicõ corpalis affectꝰ
non formido mortis offendit· Nã qui corpꝰ ſuſce
pit omnia debuit ſubire· que corpis ſũt· ut eſuriret
ſitiret· angereẽ· et contriſtareẽ· Diuinitas autem
p hos affectus neſcit ↄmutari· Simul eciam oſten
dit qꝫ in certamie paſſionis mors corpis abſolucõ
anxietudinis non coacctuatiua ſit doloris Beda
Quo autẽ poſt baptiſma ſue paſſionis poſt ignis
ſpiritaẽ aduentũ terra ſit ardura· declarat· ſubdẽs
Putatis qꝛ pacem veni dare in terrã· non dico vo
bis· ꝫ ſepacõnem Ciril· Quid dicis dñe· Non ve
niſti pacem daturus qui factꝰ es nob pax· pacifi
cans p crucem celeſtia ꝛ terreſtria· qui dixiſti· Pa
cem meam do vob· ꝫ manifeſtũ eſt qꝫ vtilis quidẽ
eſt pax q̄nqꝫ autẽ damnoſa· et ſepanẽ ab amore di
uino· p que· ſ· ↄſenciẽ his q̄ a deo diffidẽt· et ob
ħ federa terrena docuit vitare fideles · Vñ ſequi
tur· Erũt em̃ quinqꝫ ex ħ in domo vna diuiſi· tres
in duos et duo in tres diuidẽtur· pater in filiũ·
Amb· Cum ſex ꝑſonaꝝ videaẽ facta ſubiectio pa
tris et filij· mr̃is et filie· ſocrus et nurꝰ· quinqꝫ ta
men ſũt· quia eadͦ mater que ſocrus accipi poteſt·
que em̃ eſt mater filij· ſocrus eius vxoris eſt
Criſ· Per hoc autem futurũ euentum protulit·
Contingebat em̃ in ead domo aliquẽ eſſe fidelem·
cuiꝰ pater vellet eũ ad infidelitatẽ ꝓtrahere· ſed

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

intantum ꝓualuit virtus doctrie criſti·vt filij pa
tres dimitterēt·matreſqꝫ filie·⁊ liberos parētes
Libuit enim fideles criſti nō ſolum ↄtemnere ꝓpa
ſed et cuncta ſimul pati·dūmō cultu fidei nō care
ant·Si aūt purus homo eſſet·vnde ſuppeteret ei
hoc poſſe meditari·ꝙ a patribus plus amaretꝰ ꝙ̄
filij·et a filijs pluſꝙ̄ patres·et a viris pluſꝙ̄ ↄiu
ges·et hꝫ nō in vno domo aut centū ſed vbiqꝫ ter
raꝝ·⁊ nō ſolū hoc ꝑdixit·ſed etiam opere ↄſūma
uit· Ambroſi9·Miſtica aūt inꝑ̄pretacōe dom9
vna·homo vnus eſt·duos autem legimus frequē
ter·animam et corpus·ꝙ ſi duobꝫ ↄuenerit·effi
cit vtraqꝫ vnū·aliud eſt qđ ſeruit·aliud cui ſubi=
citur·Tres aūt anime affectōes ſūt·vna rōnabi
lis·alia ↄcupiſcibilis·Tercia impetibilis·Duo er
go in tres et tres in duo diuidūtur·Etenim p ad
uentum criſti homo q̄ erat irrōnabilis·rōnabilis
factus eſt·Eramus carnales terreni·miſit de9 ſpi
ritum ſuū in corda noſtra·Facti ſum9 filij ſpiritu
ales·poſſumus etiam dicere ꝙ hac domo ſunt alij
q̄nqꝫ·i·odor·tactus·guſtus·viſus·et auditus·
Si ergo ſecundū ea q̄ audim9 aut legim9 ſenſu vi
ſus atqꝫ auditus excludamus ſupfluas volupta=
tes corporis·que guſtu tactuqꝫ et odore pcipiun
tur·duo in tres diuidimus·eo ꝙ mentis habitus
vicioꝝ non capiatur illecebris·aut ſi quinqꝫ ſen
ſus acceperimus corporales·vicia iam corporis et
peccata ſe ſeparāt·Poſſunt etiam caro videri atqꝫ
anima ab odore tactu guſtuqꝫ luxurie ſepata For
cior em̄ racionis ſexus velut viriles fertur affec=
tus·hec molliorē ſtudet tenere racōnem·Ex hijs
itaqꝫ diuerſarum cupiditatū mot9 inoleuit·Sed
vbi in ſe anima redit degenēs abiurat heredes·
Caro quippe cupiditatibus ſuis quas ſibi ipa ge
nerauit tanꝙ̄ ſentibus mundi doluit eſſe ↄſitam·
Sed velut corporis quedam atqꝫ anime nurus vo
luptas motui praue cupiditatis inubit·Ergo ꝙ̄
diu manſit in vna domo ↄſpirātibus vicijs indiui
dua ↄſenſio nulla videbatur eſſe diuiſio·vbi vero
criſtus ignē quo delicta cordis exureret·vel gla
dium quo ſecreta penetrātur·miſit in terras·tūc
caro atqꝫ anima regeneracōis inouata miſterijs
copula poſteritatꝰ eliminat·vt diuidantur paren
tes in filios·dum intemperās motus intemperāci
am abdicat·et aīa declinat in ↄſorciū culpe·Filij qꝫ
in parētes diuiduntur·dum renouati homines vi
cia vetuſta declinant·voluptaſqꝫ adoleſcencior
ſerioſe domus refugit diſciplinam· Beda·Vel
aliter·Per tres ſignificātur qui fidem trinitatis
habēt·Per duo infideles·qui a fidei vnitate diſ=
ſenciūt·Pater autem dyabolus eſt cuius filij imi
tando eramus·ſed p9ꝙ̄ venit ignis ille celeſtis·
nos ab inuicem ſeparauit et oſtendit alterū prē
qui eſt in celis·Mater ſinagoga·filia eſt eccleſia
ꝑmitiua·que et eam ꝺ qua genus ducit ſinagogā
fidei pſecutricē ſuſtinuit·et ipa eidem ſinagoge
fidei veritate ↄtradixit·ſocrus ſinagoga·nurus
eccleſia de gētibus·quia ſpōſus eccleſie criſtus·fi
lius eſt ſinagoge ſecūdum carnē·Sinagoga ꝰ in
nurū et in filiā ē diuiſa·que credentes de vtroqꝫ
ꝓplo pſequitꝰ·ſꝫ et ille in ſocrū ⁊ i mrē ſūt diuiſe
qr volūt carnalē circūciſionē ſuſcipere·

Cum videritis nubē orientem ab occaſu· ſtatim dicitis·nimbꝫ venit et ita fit·Et cū auſtrū flantē·dicitiſ quia eſtus erit·et ita fit·Hipocrite·faciem celi ⁊ terre noſtis probare·hoc aūt temp9 quomodo non probatis·Quid autem et a vobis non iudicatis quod iuſtum eſt·

Theophilus·Cum
de ꝑdicacōe diſcep
taſſet·et eā nomiaſ
ſet gladiū·poterāt
audientes turbari
neſciētes quid dice
ret Et ideo domin9
ſubdit·ꝙ ſicut aere
as diſpoſicōes p q̄=
dam ſigna cognoſ=
cunt ſic deberent e9
aduētum cognoſcē·
Et hoc eſt qđ dicit·
Cum videritis nubē
orientem ab occaſu
ſtatim dicitis·nim=
bus venit·et ita fit
et cum auſtrū flātē
dicitis·qr eſtus erit
et ita fit·Quaſi diceret·verba mea et opera mea
me indicāt contrariū vobis·Poteſtis igitur con
iectare quia non veni pacem dare ſed imbrē·et
turbinē·Ego em̄ ſū nubes et veio ab occaſu·i·ab
humana natura ꝑdem multa induta peccatorū ca
ligine·Veni etiā ponere ignē·i·eſtum incitare·
Sum em̄ auſter ventus calidus et oppoſitus bore
ali frigiditate· Beda·Vel qui ex elementorum
inmutacōe ſtatum auraꝝ quia voluerunt·Facili
me ꝑnoſcere potuerūt·Poſſent etiam ſi vellent·
tempus aduentus domini ex dictis intelligere ꝓ
ꝓhetaꝝ Cirillus·Prophete enim multifarie ꝑ
nūciauerūt criſti miſteriū·Dicebat ergo ſi prudē
tes eſſent ad futura ꝓſpectum intendere·nec ig=
norare futuras tēpeſtates poſt vitam ꝑſentē va=
lerent·erit enim ventus et pluuia·et ſuppliciū fu
turū per ignē·et hoc ſignificatur·cum dicitꝰ·ꝑnim
bus venit·decebat etiam ſalutis tempus non ig=
norare·ſ·aduentum ſaluatoris·p quem pfecta pi
etas intrauit mundū·Et hoc ſignificatur cū dicitꝰ
dicitis qr eſtus erit·Vnde in eoꝝ repꝛhenſionem
ſubditur·Ypocrite·Feciem celi et terre noſtis pro
bare·hoc aūt tempus qūo non ꝓbatis Baſili9
Eſt autem notandum ꝙ neceſſarie ſūt hūane vite
ſiderū cōiecture·dūmodo q̄s vltra menſuram nō
pquirat eoꝝ indicia·Eſt em̄ nōnulla de pluuijs
futuris pcipere·plura qꝫ de eſtibus et impetu vē
torum vel pticularibus vel vniuerſalibus·vel vi
olentis vel lenibus·Quanta vero ↄmoditas ex eo
rum cōiectura vite ꝑſtetur·quis neſcit·intereſt
ei naute ꝓnoſticari ꝓcellaꝝ picula·Viatori mu
tacōꝫ aeris·colono fructuuꝫ copiā· Beda·Sꝫ
ne aliqui de turba ſe ꝓphetice lectōis ignaros tē
poꝝ curſus ꝓbare non poſſe cauſarentꝰ·vigilan
ter adiūgit·Quid aūt et vobis ipis non iudica=
tis quod iuſtum eſt·Oſtēdens eos et ſi litteras ne
ſciant·naturali tamen ingenio poſſe dinoſcere eū
qui opera fecit que null9 ali9 feciſſet ſup hominē
et deum eſſe·Vnde poſt huius ſeculi iniuſticias·
iuſtum creatoris iudicium eſſe venturum· Ori·
ꝑſiſi autem eſſet nobis natura inſitum id qđ iuſtū
eſt iudicare nūquā ſaluator hoc diceret·

Cum autem vadis cũ aduerſario tuo ad pri cipem· in via da ope raȝ liberari ab illo·ne forte trahat te apud iudicem· et iudex tra det te exactori · et ex actor mittat te in car cerem· Dico tibi·non exies inde donec eciã nouiſſimum minutum reddas·

Theop · Poſtq̃ oſtẽdit domin9 lau dabilem diſcordiam ex hinc docet lauda bilem pacem cuȝ di cit· Cum autem va· cum ad· tuo ad pñ·i via da ope·li·ab illo Quaſi·d ·cuȝ trahit te aduerſari9 ad iu dicium da opam ·i· omnibȝ modis exco gites vt abſoluaris ab illo·Vel da opaȝ id eſt e: ſi nichil ha beat·mutuũ accipe· vt abſoluaris ab il lo·ne te coram iudice conueniat·Vnde ſequiẽ·ne forte trahat te apud iudicẽ et iudex tradet te ex actori et exactor mittat te in carcerem· Cirilluſ In quo anguſtias pacieris donec eciã nouiſſimum aſſem exigent·Et hoc eſt quod ſubdit· Dico tibi· non exibis inde donec eciã nouiſſimuȝ minutũ red das· Criſoſtom9·Videẽ michi de p̃ſentibȝ iudi cibus dicere·et de itinere ad p̃ſens iudiciuȝ et de carcere hui9 mundi·Per hec eñ que apparent et i p:õptu ſũt irracionabiles homines ſe corrigere conſueuerũt·Frequenẽ eñ non ſoluȝ ex futuris bo nis vel malis commonet·ſed eciaȝ ex p̃ſentibȝ ꝑpẽ groſſiores auditores· Ambroſius· Vel aduerſa rius noſter diabol9 eſt qui ſerit illecibras delicto rum vt habeat in ſupplicio participes·quos habu it in errore conſortes Aduerſarius eciã nobis eſt omnis vicioꝝ vſus· Deniq; aduerſaria eſt nobis mala conſciencia·que nos et hic afficit et in futu rum accuſabit·et ꝓdet· Demus igiẽ opam vt dũ in hoc ſumus vite curriculo conſtituti· tãq̃ a ma lo aduerſario ita ab improbo liberemur actu · ne dum imus cum aduerſario ad magiſtratum in via noſtꝝ condẽnet errorem·Quis aũt ẽ magiſtrat9 niſi penes quẽ omnis poteſtas eſt· Hic aũt magi ſtratus tradit reum iudici·ei·ſ· cui viuorũ et mor tuorum tribuit poteſtatẽ·ſ·iheſu criſto·p quẽ oc culta redarguunẽ ⁊ improbi operis pena mandaẽ ·Ipſe exactori tradit et in carcerem mittit·dicit ei tollite et mittite illum in tenebras exteriores·et exactores ſuos monſtrat eſſe angelos de quibȝ di cit·Exibunt angeli ⁊ ſepabũt malos de medio iu ſtoꝝ·⁊ mittẽt eos in caminũ ignis·Sed ſubdiẽ Dico tibi nõ exies donec etiam nouiſſimũ minutũ reddas ·Sic eñ qui pecuniam ſoluũt non p9 eua cuant fenoris nomen·q̃ totius ſortis vſq; ad mini mũ quocumq; ſolucõis genere quantitas vniuer ſa ſoluatur·Sic ↄpenſacõne caritatis actuũq; re liq̃ꝝ vel ſatiſfactiõe quacũq; peccati pena diſſol uitur Orige·Vel aliẽ·Quatuor pſonas h̃ põit aduer ſarij principis·exactoris·et iudicis· Apud matheum vero pſona ꝑtermiſſa eſt pñcipis·⁊ ꝓ exactore miſter incertus · Diſcrepãt etiam q̃ ille quadrãtem iſte minutũ poſuit· vterq; aũt dixit nouiſſimũ·Cũctis aũt hominibȝ duos angelos ad eſſe legimus·malum qui aduerſa exhortatur bonũ qui optima pſuadet·ille autem aduerſarius nr̃ q̃ ciẽſcũq; peccamus·exultat ſcienſ quoniam habȝ poteſtatẽ apud pñcipẽ ſeculi huius qui ſe miſe rat exultandi et gloriandi·Cum articulo auteȝ in greco euȝ poſuit· vt ex pluribȝ vnũ mõſtraret· qr vnuſquiſq; ſub ſue gentis eſt principe · Da ergo operam vt libereris ab aduerſario tuo· ſiue a pri cipe ad quem te aduerſariuſ trahit·habendo ſapi enciam·iuſticiam·fortitudinem et temperanciam Si aũt dederis operam eſto in eo qui dicit · Ego ſũ via·alioquin trahet te aduerſarius ad iudicem Dicit aũt trahit· vt oſtendat nolentes ad dãp nacionẽ ↄpelli· Iudicẽ aut em alium neſcio niſi do minũ noſtruȝ iheſum criſtum qui tradit exactori Singli exactores ꝓprios habem9·dñanẽ exactoẽs ſi debuerim9 aliq̃d · Si oĩbȝ vniuerſa reddidero nemo exactor ẽ ⁊ intrepida mẽte rñdeo·nihil·tibi debeo · Qð ſi debitor fuero·mittet me exactor in carcerẽ nec pacietur exire niſi debitum oẽm pſol uero·Nõ eñ habet exactor poteſtatem vt michi ſaltem q̃drantẽ ↄcedat·Qui donauit debitori qn gentos denarios·et alij q̃nq̃ginta·dñs erat· Iſte qui exactor eſt dñs nõ eſt·ſed a dño ad exigenda debita prepoſitus·Nouiſſimuꝫ nõ aũt minutum dicit gracile et tenue·peccata eñ noſtra aut pin guia ſũt aut tenuia Beatus igitur eſt qui nõ pec cat·Secundo autem ſi tenue peccatũ habeat inẽ ipſa quoq; tenuia diuerſitas eſt·alioqn non dice ret·donec nouiſſimũ redderet minutũ·Si ei paꝝ debet·non egredietur niſi ſoluat minimum q̃dran tem·Qui aũt magno debito fuit obnoxius·infini ta ei ad reddendum ſecula numerabuntur· Be da·Vel aliter·aduerſarius noſter in via eſt·ſmo dei contrarius noſtris carnalibȝ deſiderijs in pñti vita·a quo liberatur·qui p̃ceptis ei9 ſubdiẽ· Ali oquin tradetur iudici·quia ſmone dñi cõtempto peccator reus tenebiẽ in examine iudicis· Que iu dex exactori tradet id eſt maligno ſpiritui ad vlcõ nem qui mittiẽ in carcereȝ·id eſt in ĩfernuȝ· Vbi quia ſemp ſoluere penas paciendo ſed nunq̃ pſol uendo veniã conſequi nõ poterit·nunq̃ exinde ex ibit·ſed cum terribiliſſimo ſerpente diabolo perpe tuas penas luet·

¶ ·CAPI· ·XIII·

Aderãt qui daȝ ipõ in tẽpore nũ ciantes illi de galileis·Quorũ ſã guineȝ pilatus miſcu it cum ſacrificijs eoꝝ Et reſpondens dixit illis · Putatis qð hij galilei p̃ omnibȝ gali leis peccatores fuerẽt quia talia paſſi ſunt·

Gloſa·Quia de pe nis peccãciũ fecẽat mencionẽ·oportũe nunciaẽ quorundaȝ peccancium pena·ex cuius exemplo eciaȝ alijs peccatoribȝ pe nam cõminaẽ·Vnð diciẽ·Aderant quis dam ipſo in tempe nũciantes illi d̃ gali leis· quoꝝ ſãguinẽ miſcuit pilatus cum ſacficijs eoꝝ· Ci rillus· Erant·n·ſeq̃ ces dogmatum iude galilei·Cuigmencõ nem lucas in actib9 apoſtoloruȝ fecit ·q̃ dicebat non oportȝ

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

non dico vobis· Sed
niſi penitenciaꝫ habu
eritis omnes ſimul pͥ
bitis· Sicut illi decē
et octo ſup̄ quos ceci
dit turris in Siloa· ⁊
occidit eos · putatis
quia et ipſi debitores
fuerunt p̄ter omnes
homines habitantes
in iheruſalem· Non di
co vobis· ſꝫ ſi n̄ pn̄iaꝫ
egeritis · omnes ſimi
liter peribitis ·

quenq̄ vocari domi
num Vnde q̄plureſ
eorū qꝛ Ceſarē non
fatebanꝭ dn̄m· a pi
lato puniti ſunt· Di
cebāt eciā nō optē
alias a ſtatutis vic
timis in lege moyſi
offerre deo · Vnde
ꝓhibebāt ſtatutas
a populo victimas
ꝓ ſalute impatoris
et populi romani of
ferre· pilatus ergo
indignatus in gali
leos iuſſit iter ipas
victimas quas titu
legis ſe offerre pu
tabant · occidi· Jta
q̄ ſanguis offerenci
ū oblatis victimis miſcereꝭ· Credēte aꝭ vulgo iu
ſtiſſime p̄dictos talia paſſos eſſe quaſi ſcandala ſe
minantes in populo· incitantes p̄ncipes in odium
ſubditoꝝ· narrauerūt hec ſaluatori· volētes pei
pere quid ei ſup hoc videreꝭ· Jpſe aūt peccatoēs
hos eſſe ponit · Non tamen hic aſſerit talia paſſos
eſſe· tanq̄ peiores non pacientibus· Vnde ſequiꝭ·
Et reſpondens dixit illis · putatis q̄ hij galilei p̄
omnibꝫ galileis peccatores fuerūt · qꝛ talia paſſi
ſunt· non dico vobis· Criſoſtom9· punit· n· de9
quoſdaꝫ peccatoꝝ amputās eoꝝ nequiciā· et pe
nam illi ſtatuens leuioreꝫ et plene ſemouens eos
ab alijs et viuētes in malicia corrigens p hoꝝ dā
nacioneꝫ· Rurſus alios hic non punit vt ſi ſibi ca
uerint penitentes· p̄ſenteꝫ penam effugiēt et fu
turuꝫ ſuppliciuꝫ· Si vero pſeuerauerint· maio9 pa
cianꝭ tormentū· Titus· Manifeſtat ꝯ hic quia
q̄cunqꝫ ex iudicijs accidꝭ in reoꝝ ſuppliciū· nō ſo
lum iudicancium poteſtate ſed eciam nutu dei con
tingūt· Vnde ſiue iuſta conſciencia puniat iudex·
ſiue aliud intendens condēnet· cōmendādū eſt ne
gociū diuine cenſure· Cirillus· Remouēs ergo
populares ab inteſtinis inſidijs occaſione religio
nis concitatis· ſubiungit · Sed niſi penitēciaꝫ ha
bueritis· et niſi ceſſaueritis conſpirare contra pn̄
cipes· quod nutu diuino non agitis· omnes ſimul ꝑ
ſimiliter ꝑhibitis· et veſter ſanguis veſtris victi
mis cōiungeꝭ· Criſo· Jn hoc aūt oſtendit q̄ il
los pmiſit talia pati· vt viuentes alienis picul is
territi fierent regni heredes· Quid igiꝭ dices vt
melior ego fiam ille puniꝭ· non ideo· ſed puniꝭ q̄
dem ꝓpter ꝓpria crimia fit vero ex hoc videntibꝫ
ſalutis materia· Beda· Sed quia penitenciā nō
habuerūt· xl· dominice paſſionis anno venientes ro
mani· quos deſignabat pilatus ad eoꝝ gentes p
tinens· et incipientes a galilea vnde dominica p̄
dicacio cepat· radicitus impiā gentem deleuerūt
et non ſoluꝫ atria templi quo ſacrificia deferri cō
ſueuerāt· ſed interiora domus humano ſangume
fedarūt· Criſo· Jterū aūt alij decem et octo ob
ruti fuerant a quadā turre· de quibꝫ eadeꝫ ſubdit
dicens· Sicut illi· xviij· ſup quos cecidit turris i
Siloa et occidit eos· putatis quia et ipſi debitoeſ
fuerunt· p̄ter oīs homines habitantes in iheru/
ſalē· non dico vobis· Non· n· hic omnes punit dās
alijs inducias penitendi· Nec tamē cunctos futuē
punicioni reſeruat ne pleres ꝓuidenciaꝫ abnega
rent· Titus· Vna aūt turris compatur toti ciui
tati vt pars totū pterreat· Vnde ſubditur· Sed
ſi non penitenciam egeritis · omnes ſimiliter pibi
tis· Quaſi· d· tota ciuitas paulopoſt occupabitur
ſi pſeuerauerint indigene in infidelitate· Am·
Miſtice aūt in illis quoꝝ ſanguinē pilat9 miſcu
it cum ſacrificijs eoꝝ figura quedaꝫ videtur· eos
tangens· qui coactu diabolico non pure offerunt
ſacrificium· quoꝝ oracio eſt in peccatū ſicut de iu
da ſcriptum eſt qui ꝓdicionem ſanguinis dn̄ici ī
ter ſacrificia poſitus cogitabat· Beda· Pilatus
enī qui interp̄tatur os malleatoris diabolum ſig
ficat· ſemp cedere paratꝫ· ſanguis pctm ſacrificia
bonas actiones exp̄mūt· pilatus ergo ſanguinem
galileorū cum ſacrificijs eoꝝ miſcet qn̄ diabolus
elemoſinā et cetera bona fideliū vel carnis delec
tacione vel humane laudis ambicione vel qualibꝫ
alia peſte omaculat· illi eciā iheroſolimite a ruina
turris oppreſſi ſignificant iudeos qui penitere no
luerūt cum membus ſuis eſſe pituros ne fruſtra·
xviij· qui numerus apud grecos· ıꝫ· hoc eſt eiſdē
litteris quibꝫ nomē iheſu incipit· exp̄miꝭ· Signi
ficat aūt iudeos hinc maxime perituros q̄ nomen
ſaluatoris recipe noluerunt· illa turris ſignificat
illuꝫ q̄ eſt turris fortitudinis que merito in ſiloa·
q̄ interp̄tatur miſſus· Significat enī euꝫ qui miſ
ſus a patre venit in mundū qui omnes ſuper quoſ
cecidit conteret·

Dicebat auteꝫ hanc
ſimilitudinem · Arbo
rem fici habebat qui
dam plantatā ī vinea
ſua· et venit querens
fructum in ea· et nō in
venit· dixit aꝭ ad cul
torem vinee· Ecce āni
tres ſunt ex quo veni
querens fructū ī ficul
nea hac ⁊ non inveio
Succide ergo illam ·
vt quid etiā terrā oc
cupat· At ille reſpon
dens dixit· Domie di
mitte illaꝫ ⁊ h̄ anno
vſqꝫ dū fodiā circa il
lam et mittā ſtercora
Et ſiquidē fecerit fru
ctum· ſin auteꝫ in futu
rum ſuccides illam·

Titus· Jactabāt
ſe iudei ex eoqꝫ· xviij
pierāt· ipſi vero om
nes remanſerꭓ illeſi·
Vnde ꝓponit eis fici
parabolaꝫ· Dicit· n·
Dicebat aūt hanc ſi
militudineꝫ arborē
fici habebat quidaꝫ
plantatam in vinea
ſua· Ambroſi9· Vi
nea domini ſabaoth
erat · quam dedit in
rapinā gencıū· Ap
ta aūt ſinagoge ar
boriſ iſti9 compacō
eſt· quia ſicut iſta ar
bor redundat folijs
fluentibꝫ· ſpē poſſeſ
ſoribꝫ ſuis caſſa ſpes
ratorū ꝓuentuū ex
pectacione deſtituit
·Jta eciam in ſinago
ga dum doctores eg
operibꝫ infecundi· v̄
bis tn̄ velut folijs re
dundantibꝫ gloriaꭓ
inanis vmbra legis
exuberat· Hec eciam
ſola arbor admicio

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

germinat poma pro floribꝰ et põma decidũt · vt
poma ſuccedãt manẽt tñ aliqua poꝝ pata nec de
cidunt · Etenim ꝑmuꝫ ſinagoge populus velut in
vtilis decidit fructus vt de pinguedine religiõis
antique nouꝰ eccleſie populus emergeret · Pũmi
tñ ex iſrahel groſſi matur eſcẽtis exemplo pulchꝛ
errimoꝛum gracia fructuuꝫ ceteris ꝑſtiterũt qꝫ
dicitur · Sedebitis ſup · xij · thꝛonos · Nõnulli tam
ficum iſtam non ſinagoge ſed malicie et impꝛobi
tatis figurã putant hij tñ in nullo diſtant niſi q
ꝑ ſpecie genꝰ eligunt · Beda · Ipſe aũt dominꝰ
ſinagogam p moyſen inſtituit · in carne natus ap
paruit · et crebꝛius in ſinagoga docens fructuꝫ fi
dei queſiuit ſed in phariſeoꝝ mente non inuenit ·
Vnde ſequitur · Et fructũ querẽs in illa · et nõ in
uenit · Ambꝛo · Querebat autem dominus non
quia fructũ ficulnee deeſſe neſciret · ſed vt oſtende
ret in figura · qꝛ fructũ ſinagoga iã hr̃e deberet
Deniqꝫ ex ſequẽtibꝫ docet non ſe ante tempus ve
niſſe · qui p triẽniũ venit · Sic enĩ habes · Dixit aũ
ad cultoꝛem vinee · Ecce anni tres ſunt ex quo ve
nio querẽs fructũ in ficulnea hac et non inuenio
Venit ad abꝛahã · venit ad moyſen · venit ad ma
riã · hoc eſt venit in ſignaculo · venit in lege · ve
nit in coꝛpe · aduentum eius ex bñficijs recognoſ
ſcimus alibi purificacio alibi ſanctificacio · alibi iu
ſtificacio eſt · circumciſio purificauit · Lex ſanctifi
cauit gracia iuſtificauit · ergo populus iudeoꝛum
neqꝫ purificari potuit · quia circũciſionẽ coꝛpis nõ
animi habuit · neqꝫ ſanctificari qꝛ virtuteꝫ legis
ignoꝛans · carnalia magis q̃ ſpiritualia ſequebat̃
Neqꝫ iuſtificari quia delictoꝝ ſuoꝝ penitenciam
non gerens graciaꝫ neſciebat Merito ergo nullꝰ
fructus in ſinagoga inuentus eſt · et ideo iubet̃
excidi · Sequit̃ enĩ · Succidite ergo illam vt quid
eciam terraꝫ occupat · Bonus aũt cultoꝛ et foꝛtaſ
ſis ille in quo eccleſie fundamentũ eſt ꝑſagiens al
terum adgentes · ſe autem ad eos qui ex circũciſio
ne ſunt · eſſe mittendũ · religioſe ne excidat̃ inter
uenit · Fretus vocacione ſua · eciam populũ iudeoꝝ
per eccleſiaꝫ poſſe ſaluari · Vnde ſequitur · At ille
reſpondens dixit illi · Domine dimitte illaꝫ et hoc
anno · Cito duriciã · ſup biamqꝫ iudeoꝝ cauſas eẽ
ſterilitatis agnouit · Itaqꝫ venit excolere · qui no
uit vicia repꝛehendere Vnde ſubdit · Vſqꝫ dum fodi
am circa illaꝫ · Pollicet̃ dura coꝛdis eoꝛum apoſto
licis ligonibꝫ eſſe fodienda · ne radiceꝫ ſapiencie ·
terraꝝ acerius obꝛuat et abſcondat · Subdit aũt ·
Et mittã ſtercoꝛa · id eſt humilitatis affectum p
quem in euangelium criſti etiã iudeus foꝛe exiſti
matur fructuoſus · Vnde ſubdit · Et ſiquideꝫ fece
rit fructum · bene · ſ · erit · Sin aũt in futurum ſucci
des illaꝫ · Beda · Quod quidẽ p romanos factũ
eſt a quibꝫ gens iudea ſucciſa et a terra ꝑmiſſiõis
expulſa eſt · Augu · de ver · domini · Vel aliter to
tum arboꝛ ficulnea genus humanũ eſt · Primꝰ · n ·
homo qui peccauit folijs ficulnee pudẽda velauit
et hoc eſt membꝛa vnde nati ſumus · Theo · Sꝫ
et quiſqꝫ noſtrum ficus eſt in vinea dei · hoc eſt in
eccleſia · vel in hoc mundo plantata · Grego · In
home · Tercio aũt dominus ad ficulneaꝫ venit · qꝛ
naturam generis humãi · ante legẽ · ſub lege · ſub
gracia · Expectando · admonendo · viſitando · requi
ſiuit Sed tñ in tribꝫ annis fructuꝫ ſe non inueniſ
ſe conqueritur · qꝛ quoꝛundã prauoꝛũ mentes nec
inſpirata lex naturalis coꝛrigit · nec precepta eru
diunt · nec incarnacionis eius miracula conuertũt
Theo · Tercio aũt natura noſtra fructum petita
non tribuit · ſemel quideꝫ cuꝫ in paradiſo ꝑuarica
ti ſumus preceptũ · Secundo cum in lege vituluꝫ
conflauerunt · Tercio cum ſaluatoꝛem renuerunt
Sed in triẽniuꝫ intelligendũ eſt ꝓ tribꝫ etatibus
puerili · virili · et ſenili · Grego · In homelia · Sꝫ
cum magno timoꝛe audiendũ eſt quod dicit̃ · Suc
cide eam vt quid terrã occupat · Vnuſquiſqꝫ eniꝫ
iuxta moduꝫ ſuum in q̃tum locum vite p̃ntis tenꝫ
ſi fructũ bone opacõis non exhibet · velut infruc
tuoſa arboꝛ terrã occupat · quia in eo loco in quo
ipſe eſt · ⁊ alijs operandi occaſionẽ negat · Baſi ·
ꝓpꝛiuꝫ eniꝫ eſt diuine ꝓpiciacionis non ſilenter pe
nas infligere · ſed ꝑmittere minas reuocãdo ad pe
nitenciam · ſicut niniuitis fecit · et nunc cultoꝛi di
cit · ſuccide eam · ꝓuocans quideꝫ ipm ad curã eiꝰ
ſuſcitans vero ſterilem animã ad ꝓducendos debi
tos fructus · Grego · Nazianzenꝰ · Igit̃ nec nos
feriamus ſubito · ſed ꝑualeamꝰ miſericoꝛdia · ne ſe
cemus ficum potentẽ ad huc fructuꝫ facere quam
foꝛſitan curabit periti cuſtodis ſtudium · Vnde et
hic ſubditur · Et ille reſpondens dixit illi · dimitte
illam hoc anno vſqꝫ dum fodiaꝫ circa illã · Gre ·
In home · Per cultoꝛẽ vinee ꝑpoſitoꝝ oꝛdo exp
mitur · qui preſunt eccleſie · dominice vinee curam
gerunt · Theo · Vel paterfamilias deus pater ẽ
Cultoꝛ vero criſtus qui ficum amputari vt ſteri
lem non ꝑmittit · quaſi ad patrem diceret · Si per
legem et ꝓphetas fructum penitencie nõ dederũt
meis eos irrigabo paſſionibꝫ et doctrinis · et foꝛſi
tan · dabunt obediencie fructũ · Augꝰ · de verb
domini · Vel colonus qui intercedit eſt omnis ſan
ctus · qui intra eccleſiam oꝛat ꝓ eis qui ſunt extra
eccleſiam dicens Domine dimitte illam · hoc anno
id eſt tempoꝛe iſto ſub gracia vſqꝫ dum fodiã cir
ca illam · Circũfodere eſt humilitatem ⁊ paciẽciã
docere · Foſſa enĩ eſt humilis terra · Stercus autẽ
in bono intellige · ſoꝛdes ſunt ſed fructũ dant · ſoꝛ
des cultoꝛis doloꝛ ẽ pectoꝛis · Qui aũt agunt pñiaꝫ
in ſoꝛdibꝫ agant · et veraciter agant · Grego ·
in home · vel peccata carnis ſtercoꝛa vocant̃ · Ex
ſtercoꝛe igitur ad fructuꝫ reuiuiſcit arboꝛ · qꝛ de
conſideracõne peccati ad bona ſe opera reſuſcitat
animus · Sed ſunt pleriqꝫ qui increpaciones audi
unt · et tamẽ ad penitenciam redire contempnũt ·
Propter qꝫ ſubdit̃ · Et ſiquidem fecerit fructum
Augꝰ · de ver · dñi · Bene ſcilicet erit · Sin autẽ
in futurũ ſuccides eã · qñ · ſ · in iudicio venies iudi
care viuos et moꝛtuos · Interim modo parcitur ·
Grego · in home · Qui aũt nũc non vult ad fecũ
ditatem pingueſcere · p increpacioneꝫ illic cadit
vnde iam reſurgere p penitenciam non valet ·

Erat aũt docens in ſi nagoga eoꝝ ſabbatis · Et ecce mulier q̃

Ambꝛo · Cito qꝫ
ꝫ ſinagoga dixerat
idicauit · ad ipã vti
qꝫ arboꝛem veniſſe
ſe mõſtrat · q̃ i eadeꝫ

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

habebat ſpiritū infir
mitatis annis·xviij· ⁊
erat inclinata nec om
nino poterat ſurſuꝫ re
ſpicere· Quam cuꝫ vi
diſſet iheſus·vocauit
ad ſe et ait illi·mulier
dimiſſa es ab īfirmita
te tua·Et impoſuit il
li manus·et confeſtim
erecta eſt et glorifica
bat eum·Reſpondēs
autē archiſinagog9
indignās quia ſabba
to curaſſet hominem
iheſus dicebat turbe
Sex dies ſunt in qui
bus oportet operari·
in his ergo venite et
curamini ⁊ non in die
ſabbati·Reſpōdit aūt
ad illū dominus et di
xit hipocrita vnuſquiſ
qꝫ veſtruꝫ in ſabbato
non ſoluit bouem ſuū
aut aſinum a pſepio·
et ducit adaquare·
Hanc aūt filiaꝫ abra
he·quam alligauit ſa
thanas ecce decem ⁊
octo annis nō oporte
bat ſolui a vīculo iſto
die ſabbati·Et cum h̄
diceret erubeſcebāt
omnes aduerſarij ei9
et omnis popul9 gau
debat ī vniuerſis que
glorioſe fiebāt ab eo

predicabat·Vn̄ dici
tur·Erat aūt docēs
ī ſinagoga eoꝝ ſab
batis· Criſo·Docꝫ
quidē non ſeorſum·
ſꝫ in ſinagogis ſecu
re in nullo dubitās
nec aliquid cōtra le
gem mcyſi ſtatuens
Sabbato aūt· quia
tunc iudei legi vaca
bant· Cirill9·Ad
expugnacioneꝫ autē
corrupcionis ⁊ mor
tis et inuidie diaboli
contra nos· ꝓdijt in
carnacione verbi·⁊
hoc apparet ex ipſis
euentibꝫ·Sequitur
enim·Et ecce mulier
que hēbat ſpiritum
infirmitatis annis·
xviij·Dicit aūt ſpiri
tum infirmitatis qꝛ
mulier hec paciebaẗ
atrocitate diaboli·
derelicta a deo ꝓpter
ꝓpria crimina vł ꝓp
ter tranſgreſſioneꝫ
ade· ob quaꝫ hūana
corpa infirmitateꝫ
et mortem incurre
runt·Dat aūt ſuper
hoc deus diabolo po
teſtatem·vt homieſ
mole aduerſitatis de
preſſi· velint ad me
liora tranſire·Geng
aūt infirmitatis oſt̄
dit dicens·Et erat ī
clinata·nec omnino
poterat ſurſuꝫ reſpi
cere Baſili9· Bru
torum ſiqdem caput
humi deflexum eſt·
terrā cernit Caput
hominis erectuꝫ eſt
in celuꝫ·oculi ſupna
conſpiciunt·conue
nit enim querere ſu
perna tranſcendere
terrena ītuitu· Ciril·Oſt̄dēs aūt dn̄s aduētum
ſuū ī hūc mūdū diſſolutiuū eſſe humanarū paſſio
num·mulierem ſanauit·Vnde ſequitur· Quam cū
vidiſſet iheſus vocauit ad ſe·et ait illi· Mulier di
miſſa es ab īfirmitate tua·Vox aptiſſima deo· ple
na maieſtate ſupna·Fugat enim morbuꝫ impato
rio motu· qui eciā manus illi imponit·Sequitur
enim impoſuit illi manus et confeſtim erecta eſt ⁊
glorificabat deum·In quo oportet ꝑpendere ſa
cram carnem induiſſe virtutem diuinam·Erat eñ
ipſius dei caro· non autem alicuiꝰ alterius· quaſi

ſeparatim exiſtente Filio hominis a Filio dei· ſicut
Falſo aliquibus viſum eſt·Sed ingrate ſinagoge
pſul·poſtq̄ vidit Feminam humi repentē ſolo ta
ctu erectam et diuina referenteꝫ magnalia ardēs
domini gloria·irritaẗ inuidia· arguitqꝫ miraculū
quaſi videreẗ ſollicitari ꝓ ſabbato·Vnde ſequiẗ·
Reſpondens aūt archiſinagogus indignās quia
ſabbato curaſſet homineꝫ iheſus· dicebat turbe·
Sex dies ſunt·in quibꝫ oportet operari in his ve
nite et curamini et non die ſabbati·Hortaẗ cete
ris diebꝫ diſperſos et ꝓprijs vacantes operibꝫ nō
ſabbato videri et mirari ꝓdigia domini·Sed dic
lex ꝓhibuit ab opere manuali die ſabbati abſtine
re nunquid ab eo quod verbo et ore fit·Ceſſes er
go comedere et potare ac loqui et pſallere in ſab
bato·Et ſi nec legem legis·cur tibi ſabbatuꝫ· Ce
teruꝫ ſi manuale opus lex ꝓhibuit·quomō manu
ale opus in Feminā verbo poteſt erigē· Ambro
Deniqꝫ et deus ab operibꝫ mundi quieuit·non ab
operibꝫ quibꝫ ſempiterna et iugis operacō eſt·ſic
Filius ait·Pater meus vſqꝫ mō operaẗ·et ego ope
ror· vt ad ſimilitudinē dei ſecularia noſtra opera
non religioſa ceſſarent· Vnde domin9 ſpecialiter
ei reſpondit·Sequiẗ eñ· Reſpondit aūt ad illum
domin9 et dixit Hipocrita vnuſquiſqꝫ veſtrum in
ſabbato non ſoluit bouem ſuuꝫ aut aſinū a pſepio
et ducit adaquare· Baſilius·Hipocrita eſt qui ī
theatro aſſumit alienā pſonam·ſic et in vita pn̄ti
quidā alia gerunt in corde·et alia ſupficialiẗ oſtē
dunt hominibꝫ Criſ· Bene igiẗ dicit hipocri
tam principem ſinagoge quia Faciem habebat le
gis cultoris·Mens vero eius erat verſuti et inui
di·Non eñ turbaẗ ꝓpter ſabbatū quia violatur ſꝫ
ꝓpter criſtuꝫ qꝛ glorificaẗ· Tu tñ attende q̄ vbi
quidem opus fieri iuſſit·ſicut cum palitico iuſſit
grabatum tollere·tranſtulit ſermonem ad maius
cōuincens nos p dignitatem patris cū dicit· Pa
ter meus vſqꝫ modo operatur·et ego operor· hic
aūt vbi totuꝫ faciens verbo nichil aliud adicit ex
his que ipſi Faciebant·calūniam ſoluit· Cirill9
Arguiẗ auteꝫ archiſinagogus· vt hipocrita· dū
bruta quidam adaquat in ſabbato· mulierē vero
non magis genere q̄ fide Filiā abrahe· nō dignū
putat ſolui ab egritudinis vinculo·Vnde ſubdit
Hanc autem Filiam abrahe quam alligauit ſatha
nas ecce·xviij· annis non oportuit ſolui a vinculo
iſto die ſabbati Malebat ſiquidem mulierē tanq̄
quadrupedia cernere terrā· q̄ hominum ſtaturaꝫ
recipere·dūmodo criſtus non magnificareẗ·Non
autem erat eis quid rn̄derent· ſꝫ ipſi ſibipſis erant
irrefragibilis rephenſio·Vnde ſequiẗ·Et cuꝫ hec
diceret erubeſcebant omnes aduerſarij eius· ſꝫ po
pulus quaſi commoda ex miraculis conſequens·le
tabatur de ſignis·Vnde ſequiẗ· Et omis popul9
gaudebat in vniuerſis que glorioſe fiebant ab eo
nam claritas operū omneꝫ q̄ſtionē ſoluebat apud
eos·qui non querebant mentibꝫ peruerſis Gre·
in home· Miſtice aūt hoc ſignificat ficulnea ī fru
ctuoſa·quod mulier inclinata·Humana eniꝫ natu
ra ad peccatum ex voluntate corruens· quia fruc
tuꝫ obediencie ferre noluit·ſtatū rectitudinis ami
ſit·Et hec ſignificat ficulnea reſeruata qđ mulier

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

erecta Ambro· vel ſic⁹ ſinagogā figurat· deīn
qꝫ ī muliere infirma quaſi eccleſie figura ſuccedit
que cum menſuram legis et reſurrectionis imple
uerit· in illa quiete ꝑpetua in ſublime erecta faſti
gium inclinacionem noſtre infirmitatis ſentire ñ
potuit· Nec aliter curari potuiſſet hec mulier· niſi
quia legem impleuit et graciaꝫ ꝑſam in decē ver
bis legis ꝑfectio eſt· In octauo numero reſurrec
tionis plenitudo· Gre· in home· vel aliter· Sex
to die homo factus eſt· atqꝫ eodeꝫ ſexto die opera
cuncta domini ꝑfecta ſunt· Senari⁹ aūt numer⁹
in trigonum ductus· xviij· facit· quia ergo homo
qui ſexto die factus eſt· ꝑfecta opera habere nolu
it· ſed ante legem· ſub lege· atqꝫ in exordio incho
antis gracie infirmus extitit· xviij· annis mulier
curua fuit· Aug· de verbis dñi· Quod ergo ſig
nificauit trienniuꝫ in arbore· hoc· xviij· anni in il
la muliere· quia ter ſeni· xviij· faciunt· Curua aūt
erat ſurſum aſpicere non poterat· quia ſurſuꝫ cor
da ſine cauſa audiebat· Grego· in homel· Omiſ
eñ peccator terrena cogitans celeſtia non requi=
rens· ſurſum reſpicere non valet· q: dū deſideria ī
feriora ſequitur· a mentis ſue rectitudine curuat̄·
et hoc ſemp videt· et ſine intermiſſione cogitat·
vocauit eam dominus· et erexit· quia illuminauit
et audiuit· Vocat enim qñqꝫ· ſed non erigit· quia
plerūqꝫ videmus que agenda ſunt· ſed opera non
implemus· Viſitata· n· culpa obligat mentem· vt
nequaꝙ̄ ſurgere poſſit ad rectitudinem· Conat̄ ⁊
labitur· quia vbi diu ſponte ꝑſtitit· ibi cum nolu
erit cadit· Ambro· Opus aūt ſabbati ſignuꝫ fu
turi eſt qꝛ vnuſquiſqꝫ perfunctus lege ⁊ gracia ꝑ
miſericordiaꝫ dei corpore fragilitatis moleſtijs ex
uetur· Cur autē aliud animal indicauit· niſi vt oñ
deret futurum· vt iudaicus et gentilis populus·
ſitim corporis eſtuſqꝫ mundi huiꝰ· dominici fontis
vbertate deponat· et ſic per euocacioneꝫ duoꝝ po
puloꝝ eccleſiam ſaluā futuram· Beda· Filia at̄
abrahe eſt anima quecūqꝫ fidelis· vel eccleſia de v
troqꝫ populo ad fidei vnitatem collecta· Idem ḡ
miſtice eſt bouem vel aſinum ſolutuꝫ a p̄ſepio po
tum duci· quod eſt filiaꝫ abrahe a vinculo noſtre
inclinacionis erigi·

Dicebat ergo· Cui ſi
mile eſt regnum dei· ⁊
cui ſimile eē eſtimabo
illud· Simile eſt gra
no ſinapis quod ac=
ceptum homo miſit ī
ortum ſuū et creuit· ⁊
factum eſt in arboreꝫ
magnam· et volucres
celi requieuerūt in ra
mis eius· Et iterū dix
it· Cui ſimile eſtiabo
regnū dei· ſimile ē fer
mento· qđ acceptum
mulier abſcondit ī fa
rine ſata tria· donec
fermentaretur totuꝫ

Gloſa erubeſcēti
bus aduerſarijs et
populo gaudente đ
hijs que glorioſe fie
bant a criſto ꝓfec=
tum euangelij· ꝯſe=
quenter ſub quibuſ
dam ſimilitudinibꝰ
manifeſtat· Vnđ di
citur· Dicebat ergo
Cui ſimile ē regnuꝫ
dei· et cui ſimile eſti
mabo illud· ſimile ē
grano ſinapis·
Ambro· Alio loco ḡ
num ſinapiſ legitur
vbi ꝯfertur· Ergo
ſi regnū celoꝝ ſicut
granum ſinapis eſt
et fides ſicut granū
ſinapis· Fides eſt vn
qꝫ regnū celoꝝ qđ
intra nos ē· Granuꝫ
quidem ſinapis res
eſt vilis et ſimplex ſi
teri ceperit· vim ſu=
am fundit· Et fides ſimplex primo videtur· ſed ſi
atteratur aduerſis· graciaꝫ ſue virtutis effundit
Grana ſinapis martires ſunt· habebant odoreꝫ fi
dei· ſed latebant· Venit ꝑſecucio· cōtriti ſunt gla
dio· per tocius mundi terminos· grana ſui ſparſe
re martirij· Ipſe eciam domin⁹ granū eſt ſinapis
teri voluit· vt diceremus criſti bonus odor ſum⁹·
ſeminari voluit velut granū ſinapis· qđ acceptū
homo miſit in ortuꝫ ſuum· In orto enim criſt⁹ cap
tus et ſepultus eſt· Vbi eciam reſurrexit et fact⁹
eſt arbor· Vnde ſequit̄· Et factum eſt in arborem
magnaꝫ· dominus· n· noſter granū eſt cum ſepeli
tur in terra· arbor cuꝫ eleuatur in celum· Eſt eciā
arbor mundū obumbrans· Vnde ſequit̄· Et requi
euerūt volucres celi in ramis eius· Poteſtates ce
loꝝ et ꝗcunqꝫ ſpiritalibꝫ factis euolare meruerūt
Ramus eſt petrus· Ram⁹ ē paulus· in quoꝝ ſinus
et quoſdā diſputacionū receſſus· qui eram ꝯlonge
aſſumptis virtutū remigijs aduolamus· Ergo ſe
mina in ortum tuuꝫ criſtuꝫ· ortus vtiqꝫ locus eſt
plenus florum in quo gracia tui operis effloreat·
et multiplex odor varie virtutis exalet· Ciril⁹
Vel aliter regnū dei eſt euangeliū ꝑ quod acqui
rimus poſſe regnare cum criſto· Sicut igitur ſina
pis ſemen ſupatur quidē quantitate a ſeminibꝫ ole
rum alioꝝ· Creſcit aūt adeo et pluriū fiat vmbra
culum auium· ſic et ſaluatoris doctrina penes pau
cos erat in principio· ſed poſtea recepit augmen
tum· Beda· Homo aūt criſtus eſt· ortus eſt ec=
cleſia· eius diſciplinis colenda· qui bene dicit̄ gra
num accepiſſe· quia dona q̄ nobis cū patre tribuit
ex diuinitate· nobiſcū accipit ex humanitate· Cre
uit aūt euangelij p̄dicacō cunctū diſſeminata per
orbem· Creſcit et in mente cuiuſqꝫ credentis quia
nemo repente fit ꝑfectus· Creſcendo aūt non her
baruꝫ que velociter areſcunt· ſed arboꝝ inſtar ex
urgit· Rami huius arboris dogmatuꝫ ſunt diuer
ſitates in quibꝫ anime caſte virtutū pennis ad ſu=
perna tendentes nidificāt· ⁊ requieſcūt· Tho·
Vel homo quilibꝫ granū ſinapis· i· euangelicum
ſmonem accipiens· et in orto anime ſue ſerens ar
borem magnam facit· vt et ramos ꝓducat· et ce=
li volatilia· id eſt qui terrenis ſupeminēt· ī ramis
predicacionis· id eſt in expanſis conſideracōibus
requieſcūt· Paulus· n· quaſi granū modicum acce
pit ananie rudimentū· ſed plantans illud in viri=
dario ſuo· ꝓduxit multas et bonas doctrinas· in
quibꝫ habitāt· qui ſūt intellectu excelſi· Puta di
oniſius hierotheus· ⁊ alij ꝗ̄plures· Deinde ſimile
dicit fermento regnū dei· Sequit̄ eñ· Et iterum
dixit· Cui ſimile eſtimabo illud ſimile eſt fermēto
Ambro· Plerīqꝫ fermētum criſtum putant· q:
fermentuꝫ ex farina virtute non ſpem generi ſuo
preſtat· Sic et criſtus ex patribus equalis corpo
re· ſꝫ dignitate incompabilis p̄eminebat· Igit̄
ſancta eccleſia tipū mulieris figurat· de q̄ ſubdit̄

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Quod acceptũ mulier abſcõdit in farine ſata tria
donec fermentaret̃ totum· Beda· Satũ eſt ge
nus menſure iuxta genus ꝓuincie paleſtine· vnũ
et dimidiũ modium capiens Ambro· Farina h9
mulieris nos ſumus· que dñm Iheſum in interio
rib3 noſtre mentis abſcondit donec noſtra ſecreta
penetralia calor ſapiencie celeſtis obducat· Et qꝛ
in trib3 menſuris abſconditu3 dicit· eſſe fermentũ
congrue viſum eſt vt dei filium crederem9 abſcõ
ditũ in lege· ac optu3 in ꝓphetis· euangelicis p̃di
cacõibus adimpletu3· Me tñ ſequi viuat q8 ipſe
dñs docuit· Fermentũ eſſe ſpiritalem doctrina3 ec
cleſie· Eccleſia aũt renatu3 hominem in corpore ꝛ
anima et ſpũ fermento ſpiritali ſanctificat· cũ tria
hec pari quadã cupiditatũ lance conſenciũt· ꝛ eq̃
lis aſpirat concordia voluptatum· Itaq3 ſi in hac
vita tres menſure in eodem manſerint· donec fer
mentent̃· et fiant vnum· erit in futurũ diligenti
bus criſtum incorrupta cõmunio. Theo· Vel ꝑ
feminam intelligas animam· tria vero ſata trinam
partem eius· racionabilem· iraſcibilem· et cõcupiſ
cibilem· Si igitur aliquis in hac trina parte odi
derit verbum dei· faciet hoc totũ ſpiritale· vt nec
racionale peccet in documentis· nec ira aut concu
piſcencia enormiter ferant̃· ſed cõformenẽ verbo
dei· Aug· de verb̃ dñi· Vel tria ſata farine ge
nus humanũ eſt· quod de trib3 noe filijs eſt repa
ratum Mulier que abſcondit fermentu3· dei ſapiẽ
cia eſt. Euſe· vel aliter fermentũ domin9 nomi
nat ſpũm ſanctu3· quaſi v̾tutem ꝓcedentẽ ex ſemi
ne· ideſt v̾bo dei· Tria aũt ſata farine· ſignificãt
noticiam patris et filij et ſpũſſancti· qua3 mulier·
ideſt diuina ſapiencia et ſpũſſanctus largitur·
Beda· vel fermẽtũ dilectione3 dicit· que ferue
re facit et excitat mentem· Abſcondit ergo muliẽ
ideſt eccleſia· Fermentu3 dilectionis in ſata tria qꝛ
p̃cipit vt diligamus deum ex toto corde· ex tota
anima et ex tota virtute· Et hoc donec fermentet̃
totum· ideſt donec caritas totam mentẽ in ſui per
fectione commutet· quod hic inchoatur· ſed in fu
turum perficiet̃·

Et ibat per ciuitates
ꝛ caſtella docẽs et it̃
faciens in iheruſalem
Ait aũt illi quidã do
mine ſi pauci ſunt qui
ſaluantur· Ipſe autẽ
dixit ad illos· Contẽ
dite intrare p anguſ
tam porta3· quia mul
ti dico vobis querũt
intrare· ꝛ non poterĩt
Cum aũt intrauerit
paterfamilias et clau
ſerit oſtiũ· et incipietis
foris ſtare· et pulſare
oſtium dicentes Do
mine aperi nobis Et
reſpondens dicet vo
bis· neſcio vos vnde ſi
tis Tũc incipietis di
cere Manducauimus
coram te et bibimus·
et i plateis noſtris do
cuiſti· Et dicet vobis
Neſcio vos vnde ſitis·
Diſcedite a me om̃es
operarij iniquitatis·
ibi erit flet9 ꝛ ſtridor
dencium· Cum videritis
Abraham yſaac et ia
cob et omnes prophe
tas i regno dei· vos aũt
expelli foras· Et veni
ent ab oriente ꝛ occi
dente et aquilone ꝛ au
ſtro· et accumbent in
regno dei· Et ecce ſũt
nouiſſimi· q̇ erãt p̃mi
ꝛ ſũt p̃i q̇ erãt nouiſſimi

Gloſa· p̃miſſis ſimi
tudinib3 de multipli
cacione euãgelice do
ctrine· eius diffuſio
ni vbiq3 p̃dicando i
tendit· Vnde dicit̃·
Et ibat per ciuitateſ
et caſtella docens et
iter faciẽs in ieruſa
le3· Theo· Non ei
ſola p̃ua loca viſi/
tabat· ſicut faciunt
qui ſimplices fallẽ
volunt· neq3 ſolas ci
uitates vt oſtentato
res faciunt· et glori
am querentes· ſ3 ſic
communis dominus
et pater omnibus ꝓ
uidens omnia circui
bat· Non aũt viſitaſ
bat municipia· vitãs
iheruſale3· ac ſi time
ret legiſperitorũ re
prehenſiões aut mor
tẽ· que poterat inde
contingere· Vñ ſub
dit· Et iter faciens i
iheruſalem· Na3 vbi
plures erãt egroti·
ibi ſe medic9 magis
ingerebat· Sequit̃
Ait autẽ quidã illi·
domine ſi pauci ſũt·
q̇ ſaluant̃· Gloſa·
Que quide3 queſtio
ad hoc ptinere vide
tur· de quo ſup̃ age
batur· Nam in p̃miſ
ſa ſimilitudine dixe
rat· q̄ requieuerũt
volucres celi i ramiſ
eius· p quod intelli
gi poteſt multos eẽ
qui ſalutis requiem
cõſequerent̃· Et qꝛ
ille vnus ꝓ omnib9
queſierat· dominus ñ
ſingularit̃ ei reſpon
det· Vnde ſequitur·
Ipſe autẽ dixit ad il
los· Contendite int̃
re p auguſtã portã
Baſilius· Sicut ei
in via t̃rena excitus
a recto multam latitudinem habet· ſic qui egredi
tur a t̃mite ducente ad regnum celoru3 in multa
latitudine erroris repit̃· Rectu3 autẽ it̃ eſt angu
ſtum· qualib3 declinacione piculoſa exiſtente ſiue
dextrorſum· ſiue ſiniſtrorſu3· ſicut in ponte· a quo
vtrimq3 diuertens flumini immergitur· Ciril·
Anguſta eciam porta erumnam et pacienciam ſan
ctorum ſignificat· Sicut enim pugnaru3 victoria
at teſtatur militis ſtrenuitatem· ſic p̃clarum effi
ciet valida pꝑpeſſio laborum et tẽptacionum Ci
ril· Quid eſt ergo quod dominus alibi dicit· iugũ
meum ſuaue eſt· et onus meum leue· Non quidem
ꝯtradicitur· ſed hoc dictum eſt ꝓpter tamptacio=
num naturam· illud vero ꝓpter affectum tranſeũ
cium· Eſt enim moleſtum aliquid nature facile re
putari qñ id affectantes amplectimur· Si etiam
via ſalutis anguſta erit introitu· tamen p eam p
uenitur ad latitudinem· Econtrario vero lata de
ducit ad interitum. Gre· xj· mora· Dicturus at
anguſte porte introitũ· p̃miſit· contendite· quia
niſi mentis contencõ ferueat· vnda mũdi non vin
citur p quam anima ſemp ad ima reuocat̃ Ciril
lus· Non videtur autem dominus ſatiſfacere que=
renti vtrum pauci ſint qui ſaluentur· dum decla=
rat viam p quã quiſq3 poteſt fieri iuſtus· S3 di=
cendum· q̄ mos erat ſaluatoris· non reſpondere i
terrogantibus ſecũdũ q̄ eis videbatur· quociens
inutilia q̃rebant· ſed reſpiciendo quod vtile audi
entibus foret· Quid autem comodi prouenirel

audiētibꝫ·ſcire·an multi ſint qui ſaluētur·an pau
ci·neceſſarium autem magis erat ſcire moduꝫ quo
aliquis pueniꝛ ad ſalutem· Diſpenſatiue ergo ad
queſtionis vaniloquiū nichil dicit·ſed tranſfert
ſuum ſmonem ad rem magis neceſſariaꝫ· Aug·
de verbis dn̄i·Vel aliter· Confirmauit dn̄s quod
audiuit·ſcilicet ꝙ pauci ſunt qui ſaluant̄· quia ꝑ
anguſtam portaꝫ pauci intrant·Alio autē loco ꝭ
idem ipſe ait·Arta eſt via que ducit ad vitam·et
pauci ſunt qui ingrediunt̄ ꝑ illam·Vnde ſubdit·
Quia multi dico vob̄ querūt intrare Beda· Sa
lutis amore ꝓuocati·Et non poterunt·itineris aſ
ſperitate deterriti· Baſilius·vacillat enī anima
quandoquidē conſiderat et̄na·eligendo virtuteꝫ
quando p̄ncia reſpicit· p̄ferendo illecebras hic in
tuet̄ ocia carnis·illic ſubiectōeꝫ ipſiꝰ· ꝭ ebrieta
tē illic ſobrietatē ꝭ diſſolutos riſꝰ·illic copiā lac
maꝝ ꝭ coreas·illic orōes·ꝭ fiſtulas·illic fletꝰ·ꝭ
luxuriaꝫ·illic caſtimoniā Aug· de verbis domi
Non aūt otrarius ſibi eſt dominꝰ qui dixit ꝙ pau
ci ſunt qui intrant ꝑ anguſtam portam · Et alibi
dicit·Multi ab oriente et occidente venient· Pau
ci ſunt in ɔparacione ꝑditoruꝫ multi in ſocietate ā
gelorum·Vix vident̄ grana·quando area trituraт̄
ſed tāta maſſa ꝓceſſura eſt de area hac· vt imple
at horreuꝫ celi· Cirillus·Quod autē deteſtabi
les ſint·qui intrare non poſſunt ꝑ euidens exemplū
declarauit ſubdens·Cum aūt intrauerit pr̄familī
as·et clauſit hoſtiuꝫ·incipietis foras ſtare·ꝛ pul
ſare oſtium dicentes·Domine aperi nobis· Sicut
ſi pat̄familias qui multos ad cōuiuiū vocauit in
greſſo cum cōuiuis et oſtio recluſo poſtmodū pul
ſantes aduenіant· Beda· eſt autē pat̄familias
criſtus·qui cum vbiqꝫ ex diuinitate ſit·illis iaꝫ in
tus eſſe dicitur· quos ī celo preſens ſua viſione le
tificat·ſed quaſi foris eſt his quos in hac ꝑegrina
cione certantes occultus adiuuat ·Intrabit vero
cum totam eccleſiam ad ſui ɔtemplacionē ꝑducet
Claudet oſtiuꝫ·cum reprobis locū penitencie tol
let·qui foris ſtātes pulſabant·i·a iuſtis ſegrega
ti·miſericordiaꝫ quā cōtempſerūt·Fruſtra implo
rabunt·Vnde ſequit̄·Et reſpondens dicet vobis
neſcio vos· vnde ſitis Grego·ij·moꝝ· Scire dei
improbare eſt·ſicut et neſcire mentiri· vir verax
dicitur·qui labi ꝑ mendaciuꝫ dedignat̄· non ꝙ ſi
mentiri velit neſciat·ſed ꝙ falſa loqui veritatis a
more ɔtemnat·Veritatis igit̄ lumen tenebras q̄s
reprobat ignorat·Sequit̄· Tunc incipietis dicē
manducauimus coram te·et bibimus·et in plateiſ
noſtris docuiſti· Cirillꝰ·Hoc iſrahelitis cōueit
qui ſcd̄m ritum legis offerentes deo victimas ede
bant ꝛ gaudebant·Audiebant qꝫ in ſinagogis li
bros moyſi·qui in ſuis ſcriptis non que ſua ſunt·
ſed q̄ dei tradebat· Theo·vel ſimplicit̄ ad iſra
helitas dicit̄·eo ꝙ ex eis criſtus ſcd̄m carneꝫ natꝰ
eſt·et cum eo cōmedebant et bibebant · et eū p̄di
cantem audiebant·ſed et criſtianis hec cōgruent
Nos enim comedimus corpus criſti·et bibimꝰ ſan
guinem eius quottidie ad menſam miſticam acce
dentes· docetqꝫ in plateis animaꝝ noſtraꝝ·
Beda·Vel miſtice manducat coram dn̄o·et bi
bit· qui verbi pabulum auide ſuſcipit·vnde quaſi
exponēdo ſubdit̄·In plateis noſtris docuiſti·ſcri
ptura enī in obſcurioribꝫ cibus eſt·quia q̄ſi expo
nendo frangit̄·ꝛ manducando glutitur·Potus ē
in apcōribꝫ·vbi ita ſorbet̄·ſicut inuenit̄·Non aūt
feſtiuitatū epulacō iuuat·quem fidei pietas non
cōmendat·Non ſciencia ſcripturaꝝ notuꝫ deo fac
quem operꝝ iniquitas indignū oſtendit Vnde ſub
ditur·Et dicet vobis·Neſcio vos vnde ſitis Diſce
dite a me operarij iniquitat̄· Baſili·Illis forſitā
loquit̄ quos deſcribit apoſtolus in ꝓpria pſona di
cens·Si linguis hoim loquar et angeloruꝫ et ha
beam omnem ſcienciam·ꝛ diſtribuero facultates
meas in cibos paupeꝝ·caritateꝫ autē non habue
ro nichil michi ꝓdeſt·Quod·n·nō ſit diuini amo
ris intuitu·Sed ad acquirendā ab hominibꝫ lau
dem·n̄ inuenit laudē apud deuꝫ· Theo·Attēde
eciam ꝙ deteſtabiles ſunt illi·in quoꝝ plateis do
minus docet Vnde ſi docentem eum audiemus·
Non in plateis ſed in anguſtijs et humilibꝫ cordi
bus·non erimus deteſtabiles· Beda·Duplex aūt
oſtenditur gehenne pena·ſ·frigoris et feruoris·
Vnde ſequit̄·Ibi erit fletus et ſtridor dencīū·Fle
tus enim de ardore · ſtridor dencium de frigore ſo
let excitari· vel ſtridor dencium ꝓdit indignātis
affectum ꝙ qui ſero penitet·ſero ſibi iraſcat̄·
Gloſa·vel ſtridebūt dentes qui hic de edacitate
gaudebant· Flebunt oculi qui hic ꝑ cōcupiſcenci
as vagabant̄ Per vtrūqꝫ aūt veram impioꝝ re
ſurrectionem deſignat Theo·Pertinet eciaꝫ ꝭ
ad iſrahelitas cum quibꝫ loquebat̄· qui ex hoc ma
xime percelluntur · quod gentiles cum patribus
requieſcant·ipſe vero excluduntur·Vnde addi
dit · Cum videritis abraham yſaac et Iacob et
omnes prophetas in regno dei·vos auteꝫ expelli
foras·Et venient ab oriente et occidente et ab a
quilone et auſtro et accumbent in regno dei·
Euſebiꝰ·Predicti·n·patres ante tempa legis·
ſcd̄m euangelicam formā erroreꝫ multoꝝ deoruꝫ
derelinquētes· aſſumpſerunt ſublimis dei noticiā
quibꝫ pares facti ſunt multi gentilium·ob ſimileꝫ
vitā·filij aūt eoꝝ alienacionem ſunt paſſi ab euā
gelica diſciplina· vn̄ ſequit̄· Et ecce ſūt nouiſſimi
qui erant primi·et ſunt primi qui erāt nouiſſimi·
Ciril·Iudeis enī qui p̄muꝫ locū tenebāt· p̄late
ſunt gentes· Theo·Nos aūt vt videt̄ p̄mi ſūꝰ·
qui ab ipſis cunabulis rudimēta accepimꝰ·et for
ſitan erimus nouiſſimi reſpectu gentiliuꝫ·qui cir
ca finem vite crediderūt· Beda·multi eciaꝫ p̄uſ
feruentes poſtea torpent·multi prius frigidi ſub
ito inardeſcunt·multi in ſeculo ꝺ ſpecti in futuro
ſūt glorificādi· Alij apud homines glorioſi ī fine
ſunt damnandi·

In ipſa die acceſſere
quidam phariſeorum
dicētes illi·Exi et va
de hinc·quia herodeſ
vult occidere te· Et
ait illis·Ite et dicite

Ciril·Predicta do
mini verba·phariſe
oruꝫ animos ꝓuoca
uerunt ad iraꝫ· vide
bant enī populos iā
contritos fidem eius
arripere· itaqꝫ quaſi
ꝑdentes officium po
pulis p̄ſidendi et de
ficientes in lucro·ſi
mulantes ſe eum dili

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

vulpi illi Ecce eícío d
monía ⁊ ſanitates pfi
cío hodie ⁊ cras· ⁊ ter
cía die cõſummoꝛ Ve
rũtamẽ opoꝛtꝫ me ho
díe et cras et ſequen
ti die ambulare· quía
non capit perire ꝓphe
tam extra iheruſalez
Iheruſalẽ ihlꝫ q̃ occi
dis ꝓphetas et lapi=
das eos qui mittunt̃
ad te quociens volui
oḡgare filios tuos
queadmodũ annis ní
dum ſuum ſub pennis
et noluiſti· Ecce relín
quetur vobis domus
veſtra deſerta· Dico
autem vobis quia nõ
videbitis me donec ve
niat cum dicetis · Be
nedictus qui venit in
nomine domini·

gere· ſuadent illi vt
inde diſcederet Vñ
dicitur in ipa die ac
ceſ· qui pha· di· illi·
Exi· et va· hinc · qꝛ
hero · vult occidere
te· xp̄c aũt qui renes
et coꝛda ſcrutat̃ eis
leniter et figuralit̃
reſpondet· Vnde ſeq
quitur· Et ait illis·
·Ite et dicite vulpi il
li· Beda· Propter
dolos et inſidias he=
rodem vulpem appel
lat· qd plenuꝫ frau=
dis eſt animal· In fo
uea ꝓpter inſidias la
tens· odoꝛe fetens ·
nunq̃ rectis itineri
bus incedens · Que
omnia hereticis con
ueniunt quoꝝ tipũ
herodes tenet · qu
criſtum· i· hũilitatez
criſtiane fidei in cre
dentibus conant̃ ex=
tinguere Cirillus
Vel aliter videt̃ hic
ſmo mutat9 eſſe ⁊ ñ
ſpectare ad pſonam
herodis· vt aliq̃ pu=
tauerunt· ſed magiſ
ad phariſaicas fictiones· pene· n· ipſum phariſeũ
oſtendit ꝓpe manentẽ dum dixit· Ite et dicite vul
pi huic· ſicut in greco habet̃· vnde hoc p̃cepit di
cendum quod poterat vigere phariſeoꝝ turbaꝫ
Ecce inquit eicio demonia et ſanitates pficio ho=
die et cras· et tercia die conſumoꝛ· Hoc ſe ꝓmit=
tit opatuꝝ· quod iudeis diſplicebat· ſ· q̃ imũdis
imparet ſpiritibus · et eripet a moꝛbis infirman
tes vſq; dũ ꝓpꝛia ſponte ſuſtineret crucis patibu
lum Quia vero phariſei credebant q̃ manu trepi
daret herodis· qui dominus erat virtutuꝫ· hoc in
cludit dicens Veruntam̃ opoꝛtet me hodie et craſ
et ſequenti die ambulare· Quod dicit· opoꝛtet· ne
quaq̃ ſibi neceſſitatem ingruentẽ oſtẽdit· ſed ma
gis arbitrio ꝓpꝛie voluntatis pgere quo volebat
quouſq; finem venerande crucis ſubiret· cui9 iaꝫ
criſtus imminere tempus oſtendit· cum dixit· Ho
die et cras· Theop· Ac ſi dicat· Quid de moꝛte
mea cogitatis· ecce fiet poſt modicum· Quod aũt
dicitur· hodie et cras· hoc multos dies ſignificat
ſicut et nos in communi ſermone ſoliti ſumus dicẽ
hodie et cras fit hoc· quod fiat in tanta diſtancia
tempoꝛis· Et vt euangelicum ſmoneꝫ euidencius
exponamus· non intelligas q̃ opoꝛtet me hodie ⁊
cras ambulare ſed ſiſtas hodie et cras · deinde ſic
iungas· et ſequenti die ambulare· Sicut et pluri=
es numerando conſueuim9 dicere die dominica et
ſcdã feria et tercia egrediar · q · cõputando duas
et tercia denotet̃· Sic et domin9 quaſi ↄputando

dicit· opoꝛtꝫ me hodie et cras · et poſtea tercio die
ire iheruſalem· Aug· de queſti· euã· Vel miſtice
ab illo hec dicta intelligunt̃· vt referãtur ad coꝛ
pus eius quod eſt eccleſia Expelluntur em̃ demoia
cum relictis illis ſuperſticionibꝫ credunt in eũ gẽ
tes et perficiunt̃ ſanitates cum ſcdm̃ precepta ei9
poſteaq̃ fuerit diabolo et huic ſeculo renunciatũ
vſq; in finem reſurrectionis· qua tanq̃ tercia cõ
ſumabit̃· hoc eſt ad plenitudinem angelicam· per
coꝛpoꝛis eciam immoꝛtalitatem pficietur eccleſia·
Theo· Sed quia illi dicebant ei· exeas hinc· qꝛ
herodes te querit occidere· in galilea loquentes·
vbi regnabat herodes· oſtendit· q̃ non in galilea
ſed in iheruſalem p̃oꝛdinatuꝫ fuerat ei pati· vnde
ſequitur· Quia non capit ꝓphetam perire extra ie
ruſalem· Cum audiſ· non capit· ideſt non decet ex
tra ieruſalem ꝓphetam interemi· Non putes viã
coactiuam iudeis inductam· ſed q̃tum ad eoꝝ af
fectum ſanguinis auidũ conuenient̃ hoc dicit· ve
lut ſiquis p̃donem atrociſſimum videns dicat · Nõ
opoꝛtet hanc viam in qua pꝛedo inſidiat̃ viatoꝛi
bus immunẽ eſſe a ſanguine· ſic et non opoꝛtebat
alibi q̃ vbi moꝛabant̃ p̃dones· perire dominũ pro
phetarum · Nam aſſueti ꝓphetarum ſaguinibus ·
occident et dominum· Vnde ſequit̃· Hieruſalez
iheruſalem que occidis ꝓphetas et lapidas eos· q̃
mittunt̃ ad te· Beda· Iheruſalẽ non ſaxa ⁊ edi
ficia ciuitatis· ſed habitatoꝛes vocat· quã patris
plangit affectu Criſo· Geminacõ em̃ verbi mi
ſerentis eſt aut nimium diligentis· Nam tanq̃ ad
amicam negligentem amatoꝛem· ⁊ ideo puniedã
dominus loquit̃· Grecus· Sed ⁊ nominis gemi
nacio vehementem rep̄henſioneꝫ oſtendit· Nam q̃
nouit deũ· quomõ dei miniſtros pſequit̃· Ciril·
Quod aũt eſſent imemoꝛes diuinoꝝ bonoꝝ oſtẽ
dit ſubdens Quociens volui congregare filios tu
os· queadmodũ auis nidum ſuum ſub pennis ⁊ no
luiſti· Manuduxit eos p ſapientiſſimũ moiſen· mo
nuit p ꝓphetas· Voluit ſub alis · i · ſub tegimine
ſue virtutis illos habere· at illi caruerunt tam de
ſiderabilibꝫ bonis ingrati exiſtẽtes Aug· in en
chi· Dicit aũt· ego vo· et tu no· quaſi diceret· illud
aggregaui mea voluntate ſemp efficace· Te no
lenti feci· quia ingrata ſemp fuiſti· Beda · Pul
chre aũt qui herodeꝫ de ſua nece tractanteꝫ vul=
pẽ vocauit ſe ipſum aui compat· quia vlpes frau
dulenter ſemp auibꝫ inſidias intendit· Baſili9
Filios eciã iheruſalem pullis in nido compauit· ac
ſi dicat· aues que in altum conſueuerunt volare·
excepte ſũt a nocumentis inſidiancium· tu tamen
eris vt pullus egens alieno ſuffragio· Matre igi
tur a volante auferreris a nido· quaſi impotens ad
tutelam· et debilis ad fugam · vnde ſequit̃· Ecce
relin· do· ve· deſta Beda· ipaꝫ ciuitateꝫ quã ni
dum vocauerat eciam nunc domum iudeoꝝ appel=
lat· Occiſo· n· dño venerũt romani· et quaſi niduꝫ
vacuum diripientes· tulerũt locum et regnum·
Theo· vel domus veſtra· i· templũ· ac ſi dicat· q̃
diu virtus erat in vobis· templũ erat meum· ſed
poſtq̃ feciſtis ipſum ſpeluncam latronũ· nõ eſt d
cetero domus mea· ſꝫ veſtra· vel domuꝫ dicit totã
gentem iudeoꝝ· Iuxta illud · Domus iacob bene

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

dicite domino·p quod oſndit q ipſe erat q gubna bat eos·et eripiebat ab hoſtium manibȝ· Sequiẗ Dico aũt vobis·non videbitis me donec veniat·cũ dicetis·Benedictus qui ve·in no·dñi· Aug·de con·euan·Huic narracõi luce·non videẗ aduer ſari q turbe dixerũt veniente dño in iherusalez· bñdictus qui venit in nomine domini·quia nõdũ illuc venerat·et nondũ dictũ erat· Ciril·Diſceſ ſerat·n·dñs a iheroſolimis tanq idignos exñtes ſui pñcia deſerens·Deinde multis miraculis factiſ ruſum iheroſolimam redit·vbi ei turba occurrit dicens·Oſanna filio dauid·Benedictus qui venit in nõie domini·Aug·de con·euan·Sed quia non dicit lucas q inde tunc acceſſit dominus·vt ñ vci ret niſi eo tempe quo iam illud diceret·Perſeue rat quippe in itinere ſuo·donec veniat iheruſalez De illo ſuo aduentu quo in claritate venturꝰ eſt hoc ſignificat· Theo·Tunc·n·et multi cõfite bunẗ eum ſaluatorem et dominum·quãdo nullus erit eis inde pfectus·Dicens aũt·nõ videbitis me donec veniat·rc·non ſignificat illam horaȝ·ſȝ tẽ pus crucis·q·d·poſtq crucifixeritis me·non am plius videritis me·donec veniam. Aug·de cõ· euã·Intelligẽdus eſt ergo lucas velle pceu paſ ſe anteq eius narracio dñm pduceret iheruſalẽ· aut eidem ciuitati iam appropinqñtẽ talia reſpõ diſſe monentibȝ vt caueret herodez·qlia matheꝰ dicit eſſe locutũ·cum iam puenisſet iheruſalem

Beda·Vel dicit·non me videbitis·quaſi·d·niſi pñiaȝ egeritis·et confeſſi fueritis me·filiũ oipotẽ tis patris·in ſecũdo aduẽtu faciẽ meã nõ vidbitis

·CAPI· ·XIIII·

ET factum eſt cũ itra ret i domũ cuiuſdam principis phariſeoꝝ ſabbato manducare· ꝛ ipſi obſeruabant eũ Et ecce homo quidã hithropicus erat an te illum et reſpondẽs Iheſus dixit ad legiſ peritos et phariſeos ſi licȝ ſabbato curare At illi tacuerũt Ipe vero apprehenſum ſa nauiteum·ac dimiſit Et reſpondens ad il los dixit·Cuiꝰ veſtꝝ aſinꝰ aut bos in pute um cadet·et nõ extra het continue eũ in die ſabbati·et ñ poterãt reſpondere illi·

Ciril·Quis dominuſ maliciã phariſeoꝝũ cognoſceret tñ eoꝝ fiebat conuiua vt p deſſet pñtibȝ p ver ba et p miracula·vñ ſubditur Et factũ ẽ cum intra·in do·cu· prin·pha·ſab·mã· et ipſi obſer·eum·ſi ſcilicet reuerenciam legis cõtemneret·et an quicq phibito ruȝ faceret i die ſab bati·Itaqȝ hidropi co veniente in medi um interrogacione reprehendit inſolenci am phariſeoꝝ·eum arguere volencium vnde diciẗ·Et ecce homo quidã hydro picus erat añ illum· Et reſpondens ihus dixit ad legiſperitoſ et phariſeos·ſi licet ſab·cura· Beda· Qd diciẗ reſpõdiſſe iheſus·ad hoc reſpi cit·qd pmiſſum eſt· et ipſe obſerua·eũȝ· Dominus eñi nouiẗ cogitacões hominũ Theo·In ſua aũt interrogacõne deri det eos·ſicut amẽtes·deo eñi benedicente ſabba tum·ipſi phibent operari bona in eo·dies aũt q bonoꝝ operã nõ admittit·maledicta eſt Beda· Sed merito interrogati tacent·quia cõtra ſe di ctum quicqd dixerint·vident·Nam ſi licet ſabba to curare·quare ſaluatorem an curet obſeruant· ſi non licet·quare ipſo ſabbato pecora curãt·vñ ſeqẗ·At illi tacuerũt· Ciril·Neglectis igiẗ iude oꝝ iſidijs·liberat a morbo ydropicũ·q metu pha riſeoꝝ remedia ñ poſtulabat·ꝓpẗ ſabbatũ ſȝ ſolũ aſpiciebat vt ex aſpẽctu miſ̃ꝰ eiꝰ·ſaluareȝ eũ·qd dñs cognoſcẽs ñ poſtulat ab eo ſi vellet ſaluus fieri· ſed ꝓtinus eum ſanauit·Vnde ſequiẗ·Ipſe vero appre·ſana·eum·ac dimiſit· Theo In quo non hoc pſperit dominus·ne ſcandalizaret phariſeos ſed vt benefaciat egenti remedijs·Decet eniȝ nos cum magna reſultat vtilitas·non curare ſi ſtulti ſcandaliſentur· Cirillꝰ·Sed quia phariſei in epte tacuerunt·ſoluit criſtus inflexibilem eorum imprudenciã conſideracionibus ſerijs ad hoc vtẽſ Vnde ſequitur·Et reſpondens ad illos dixit·Cꝰ veſtrum aſinꝰ aut bos in pu·ca·et non ꝯti·exẽ· illum die ſab· Theo·Quaſi di·Si phibuit lex miſereri in ſabbato·ne curam habeas filij tui pi clitantis in ſabbato·ſȝ quid dico filij qñ nec bo uem pteris ſi periclitantem videris· Beda·In quo ſic obſeruatores ſuos phariſeos ꝯuincit·vt eoſdem etiam auaricie ꝯdemnet·qui in liberacõe animalis·ſue auaricie ꝯſulebant·quãto ẽ magis criſtus hominem qui multo melior eſt pecore·de buit liberare Augꝰ·de con·euan·ꝯgruenẗ aũt idropicũ animali qd cecidit in puteũ ꝯpauit hũo re enim laborabat·ſicut illam mulierẽ quã alliga tam dixerat·et ipſe ſoluebat·vt ad aquam ducaẗ

Beda·competente ergo exemplo ſoluit qſtiõȝ· vt oñdat eos violare ſabbatum in opere cupidi tatis qui eum violare arguerũt in opere caritaẗ· Vnde ſequitur·Et non poterãt ad hoc reſpõdere illi·Miſtice aũt idropicꝰ ꝯpatur ei quem fluxus carnaliũ voluptatũ exuberans aggrauat·Ydropicꝰ eñi morbus ab aquoſo humore vocabulũ trahit·

Augꝰ·de que·euan·Vel ydropicũ recte ꝯpa ramus diuiti auaro ſicut eñi ille qto magꝰ abũdat humore inordinato·tanto ampliꝰ ſitit·ſic et iſte quanto eſt copioſior diuicijs quibȝ nõ bene vtiẗ· tanto ardencius talia ꝯcupiſcit Gre·xiiij·mor· Recte ergo hidropicus ante phariſeum curatur quia p alterius egritudinẽ corporis in altero ex primitur languor ſeu egritudo cordis et mentis·

Beda·Bene autẽ in exemplo bouem et aſinum noiat·vt l ſapientes et hebetes·vel vtrũqȝ pplm ſignificet·ſ·iudeum iugo legis pſſum·et gentilẽ nulla racione domitũ omnes eñi a puteo concupi ſcencie demerſos dominus extrahit·

Dicebat aũt ad inui tatos parabolã inten

Amb·Prius cura tus eſt hidropicus· in quo fluxus carnis exuberans anime g

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

dens quō primos ac
cubitus eligerent· di
cens ad illos· Cum in
uitatus fueris ad nup
cias · non diſcumbas
in primo loco ne forte
honoracior te ſit inui
tatus ab eo·et veniēs
his qui te ⁊ illum inui
tauit · dicat tibi · da
huic locum et tunc in
cipies cum rubore no
uiſſimum locū tenere
Sed cuꝫ vocatus fue
ris · vade recūbe ī no
uiſſimo loco vt cuꝫ ve
nerit qui te inuitauit
Dicat tibi· Amice aſ
cēde ſupius· Tūc erit
tibi gloria coram ſi-
mul diſcunbentibus ·
quia omniſ qui ſe exal
tat humiliabitur et
q̇ ſe hūiliat exaltabit̄

uabat officia · ſpūq
extinguebat ardorē
Deinde docet hūili
tas·duꝫ in conuiuio
nupciali appetēcia lo
ci ſupioris arcetur·
Vnd dicit̄· Dicebat
aūt ad inuitatos pa
rabolam ·intendens
quō p̄mos accubit9
eligerent·dicens ad
illos·Cum inuitat9
fueris · ad nupcias n̄
diſcumbas in primo
loco· Ciril· Proſi
lire· n· ꝓmpte ad ho
nores qui nobis non
conueniunt ·indicat
nos temerarios eē ⁊
noſtra facta vitupe
rio replet · vnde ſeq̄
tur·Ne forte hono-
te ſit inui· ab eo · et
veni·is qui te ⁊ illū
inui · dicat tibi · Da
huic locū· et tunc in
cipias cum rubo· no
uiſ·locum tenere·
Criſ· Et ſic q̄ cō
cupiuit·nequaq̄ ob
tinuit ambicioſus ho
noris ſed paſſus eſt
repulſaꝫ· ⁊ ſatag ē ꝫ
qualiter abūdet honoribꝫ non honorat̄· Et qꝛ ni
hil eſt equipollens modeſtie auditorē ad oppoſitū
ducit·Non ſolum ꝓhibet ambire p̄matū·ſed vene
rari vltima·Vnde ſequitur· Sed cū voca·fue· va·
recun· in nouiſ·lo· Grego· Si em̄ aliquis n̄ vult
alijs p̄locari·hoc ꝓuenit ex diuina ſētencia Vnde
ſequitur·Et cū ve·qui te inui·dicat tibi· Amice
aſcende ſupius·Hec dicēs nō g̃uiter obiurgat·ſꝫ
leniter iniungit· Sufficit em̄ monicō apud diſcre
tos·et ſic ꝑ hūilitate aliquis coronat̄ honore·vn̄
ſequitur· Tunc erit tibi glo·co · ſiſ· diſcūben ·
Baſilius·Occupare igit̄ locū vltimū in conuiuijs
iuxta mādatū dn̄icū·ɔueniens eſt·ſꝫ rurſus ī hūc
ɔtēcioſe irruere reprobū· tanq̄ intereptorium
ordinis et cauſatiuū tumultus·et de eo mota con
tēcio equipabit vos litigātibꝫ de primatu · Qua
ꝓpter ſic hic dn̄s dicit·expedit ɔuiuiū facıētı cō-
mittere accubit9 ordinē·Sic em̄ in paciēcia nos
mutuo ſuſtinebim9·honeſte et ſcd̄m ordinē oīa ꝑ
ſequētes n̄ ad apperēciā pluriū Nec videbim̄ hui
litatē ꝑtractare p vehemētē ɔtdictōꝫ magis at̄
p hūilitatē paciēciā obtinebim9· Maius eſt enı̄ꝫ
ex repugnancia ſupbie indiciū q̄ ex p̄mo accubi-
tu quādo eū cū impio obtinem9 Thē·Nemo at̄
putet p̄miſſaꝫ xp̄i doctrinam modicā eſſe et indi-
gnam culminis dei verbi·Nō em̄ pium dices eſſe
medicum pollicitū ſanare podagrā·ictū vero di-
giti vel dentis dolorem nolentem curare · Porro
q̄uo pua paſſio vane glorie·que verſabat p̄mos
ꝑquirentes accubitus· Decebat igitur hūilitatis
mg̃rm oēm ramū p̄uc radicis āputare·ſed et illō
ɔſidera·quia p̄ſto cena et paſſione p̄matus coraꝫ
ſaluatore verāte miſeros opportunitatē habebat
monicō· Cirill9·Oſtenſo igitur tā modico exē-
plo ābicioſoꝝ ɔtēptū et nō ambicōſoꝝ exaltaci
onem adijcit magnum paruo·generalem ſentenci
am ꝓferens cum ſubditur· Quia omnis qui ſe ex-
al· hu·et qui ſe humi·exal·qō dicitur ſcd̄ꝫ diuinū
iudiciū non ſcd̄m humanā ɔſuetudinē·ſcd̄m quaꝫ
plures ɔcupiſcentes honorē ɔſequuntur· Alij ve
ro ſe hūiliantes in glorij remanēt· Theo· Por-
ro non finaliter nec omnibꝫ hoibus eſt reuerēd9
qui ſe honoribꝫ ingerit·ſed dū a quibuſdā hono-
ratur· Alij detrahūt ei·et q̄nq̄ꝫ etiam ipſi honorā
tes· Beda·Sed quoniā hāc admonicōꝫ euan-
geliſta parabolam vocat·breuiter intuendū q̄d
miſtice ſig̃ficꝫ q̄ſquis nupcias xp̄i et eccleſie īuita
tus adierit·membris eccleſie p fidem ɔiunct9·nō
ſe extollat·q·ſublimior ceteris de meritis gloriā
do·Dabat em̄ locū honoraciori poſt inuitato cū il
lorum qui ſe in criſto ſecuti ſunt·agilitate p̄itur·
et cum rubore nouiſſimum locū tenet quādo de a-
lijs meliora cognoſcens quicquid de ſua opinione
celſū ſenciebat humiliat· Sed recūbit aliquis ī no
uiſſimo loco·ſcd̄m illud·q̄to magnus es· humilia
te in oībus·Veniens aūt dn̄s quem humilem inue
nerit·amici nomine beatificans aſcendere ſupius
p̄cipiet· Quicūq̄ꝫ em̄ humiliauerit ſe ſicut puul9
hic eſt maior in regno celoꝝ· Pulchre aūt dicit̄
tunc erit tibi gloria ne nunc q̄rere incipias·qō ti
bi ſeruat̄ in fine· Poteſt etiam et hoc in hac vita
intelligi·quia quotidie dn̄s ſuas nupcias intrat·
ſupbos deſpiciens·et humilibꝫ ſepe tanta ſui ſpi-
ritus onera p̄ſtans·vt diſcunbenciū·id eſt fideliū
cetus eos admirando glorificet· Ex ɔcluſione ve-
ro generali que ſubditur manifeſte claret p̄cedē
tem domini ſmonē typice intelligendū· Neq̄ꝫ em̄
omnis qui ſe coraꝫ hoibus exaltat·humiliat̄· aut
qui ſe in ɔſpectu hoim humiliat· exaltatur ab eis
ſꝫ qui ſe de meritis eleuat humiliabitur a dn̄o ⁊ q̇
ſe de beneficijs humiliat exaltabitur ab eo·

Dicebat aūt ei qui ſe
inuitauerat· Cū facis
prandium·aut cenam
noli vocare amicos
tuos neq̄ꝫ fratres tu-
os neq̄ꝫ cognatos· ne
q̄ꝫ vicinos diuites·ne
forte et ipſi te reinui
tent · et fiet tibi retri
bucio · Sed cuꝫ facis
conuiuium·voca pau
peres·debiles·claudoſ
cecos et beatus eris·
quia non habent retri

Theo · Ex duab9
ꝑtibus cena compo
ſita·ſcilicet exvocan
tibꝫ et vocatis·par
tem vocatorum ad
humilitatem iaꝫ mo
nuerat· Conſequen
ter vocantem monē
do remunerat ītra-
hens eum ne gracia
hominum conuiuaꝫ
Vnde dicitur· Dice-
bat autem ei qui ſe ī
uitauerat ·Cum fa
cis prandium aut ce
naꝫ·noli vocare ami
cos tuoſ neq̄ꝫ cogna
tos neq̄ꝫ vicinos di-
uites · Criſ· Mul
te cauſe ſūt· quibus

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

buē tibi retribuetur em̄ tibi in reſurrectione iuſtorum.

amicicie fedus conſtituitur. et illicitas quidem pretermittemus. Proponemus autem naturales et morales. Naturales quidem puta patris ad filium. fratris ad fratrem et aliorum huiuſmodi. Quod ſignificat dicens. Neqꝫ fratres neqꝫ cognatos. Morales autem ſunt puta conuiua factus eſt. aut conuicinus eſt. Et quantum ad hoſ dicit. neqꝫ vicinos

Beda. Fratres igiť et amicos et diuites alterutrum conuiuia celebrare non quaſi ſcelus interdicit. ſꝫ ſicut cetera neceſſitatis humane commercia. ad promerenda vite celeſtis premia. nil valere oſtendit. Vnde ſubdit. Ne forte et ipſi te reinuitent. et fiet tibi retribucio. Non ait et fiet tibi peccatum. Cui ſimile eſt id qđ alibi dicit. Et ſi benefeceritis hijs qui vobis benefaciunt que vobis eſt gracia. Sunt tamē quedam mutua fratruꝫ vicinorūqꝫ conuiuia que non ſolum in preſenti retribucionem. ſed et dampnacionem percipiūt in futuro. que aut collacione omnium celebrantur. aut vicibus ſolent cotubernalibus in quibus ad hoc conueniunt vt feda gerantur copia vini. et incitē libidinis diuerſa voluptas. Criſ. Non igitur hac ſpecie alijs beneficia conferamus. vt nobis retribuant. Hec enim frigida eſt intēcō. Vnde talť amicicia celerius euaneſcit. Si vero pauperem vocaueris. deū nunq̄ obliuiſcentem habebis debitorem. Vnde ſequiť. Sed cū facis conuiuium. voca paupes. debiles. claudos. et cecos. Quanto enim minor eſt frater. tanto magis ꝑ eum criſtus accedit. et viſitat. Nam qui magnum ſuſcipit ſepe per vanam gloriam facit. ſed et vtilitas pluries queritur. vt promoueatur per illum. Poſſem quidem plures proponere ab hoc celeberrimos ſanctorum colentes. vt illis mediantibus ampliorem graciam obtineant principum. Non igitur illos queramus. qui nobis retribuere poſſunt. Sequitur enim. Et beatus eris. quia non habent retribure tibi. Non ergo turbemur. cum non recipimus beneficij recompenſacionem. Sed cum recepimus. quoniam ſi receperimus. non amplius recipiemus illic. Sed ſi minime retribuat homo. tunc tibi deus retribuet. Vnde ſequitur. Retribuetur enim in reſurrectione iuſtorum. Beda. Et ſi omnes reſurgunt iuſtorum tamen reſurrectio dicitur. quia in hac reſurrectione beatos ſe eſſe non dubitant. Ergo qui pauperes ad conuiuium vocant. In futuro premia accipient. Qui autem amicos. fratres et diuites vocat. Recepit mercedem ſuam Sed et ſi hoc propter deum facit in exemplum filiorum Job. ſicut cetera fraterne dilectōis officia. ipſe qui iuſſit remunerat.

Criſoſtomus. Sed dicis immundus eſt pauper et ſordidus. laua eum. et fac tecum in menſa ſedere. Si veſtes ſordidas habet. mundum indumentum exhibeas. Criſtus accedit per eum et tu friuola loqueris. Gregorius. Niſenus. Non ergo negligas iacentes quaſi nullo ſunt digni. Cogita quid ſint et precioſitatem eorum inuenies. Saluatoris induerunt ymaginem. Futurorum bonorum heredes regni clauigeri accuſatores et excuſatores ydonei. non loquentes ſed inſpecti a iudice. Criſoſtomus. Decꝫ ꝗ eos ſurſum in ſolaria ſuſcipere. ſi non placet. ſaltem deorſum vbi ſunt ſubiugalia et famuli criſtum ſuſcipias. Fiat ſaltem pauper edituus vbi enim eſt elemoſina. non audet intrare dyabolus. Et ſi non ſecum conſedeas. mitte ſaltem eis de menſa fercula. Origo. Miſtice vero qui vanam gloriam vitat. Vocat ad ſpiritale conuiuium pauperes id eſt imperitos. vt dicet. debiles hoc eſt leſam conſcienciam habentes. vt ſanet claudos. id eſt declinantes a racione. vt rectas ſemitas faciant. Cecos. i. qui carent contemplacione veritatis. vt veram lucem videant. Quod autem dicitur. Non poſſunt retribuere tibi id eſt non nouerunt reſponſum proferre.

Hec cum audiſſet quidaꝫ ď ſimul diſcumbētibꝫ dixit illi Beat9 q̄ manducabit panem i regno dei At ille dixit ei Homo quidā fecit cenam magnaꝫ. et vocauit multos. et miſit ſeruū ſuum hora cene dicere inuitatis vt venirēt quia iaꝫ parata ſunt omnia Et ceperūt ſimul omnes excuſare primus dixit ei Villā emi et neceſſe habeo exire et videre illam. Rogo te habe me excuſatuꝫ Et alter dixit Juga boū emi quinqꝫ ⁊ eo ꝓbare illa Rogo te habe me excuſatuꝫ Et alius dixit Vxorē duxi. ⁊ ideo non poſſū venire Et reuerſ9 ſeru9 nūciauit hec domino ſuo Tunc iratus paterfamilias dixit ſeruo ſuo Exi cito in plateas et vicos ciuitatis et pauperes ac debiles cecos et claudos introduc huc.

Euſebius. Docuerat ſupra dominus preparare conuiuium rependre nequeuntibus. Cum ſit recompenſandū in reſurrectione iuſtorum. et ideo quidam intelligens. Vnum et idem eſſe reſurrectionem iuſtoruꝫ et regnum dei. recompenſacōnē predictam commendat. Sequitur enim. Hec cum audiſſet quidam de ſimul diſcumbentibus dixit illi. Beatus qui manducabit panem in regno dei. Cirillus Homo iſte animalis erat. non diligenter percipiens ea que criſtus ꝓtulerat. putauit eniꝫ corporeas eſſe remuneraciones. ſanctorum. Auguſtinus de verbis domini Vel quia in lōginq̄ iſte ſuſpirabat a panſ

Et ait ſeruus: Domine
factū eſt vt imperaſti
et adhuc locus eſt ·
Et ait dominus ſeruo
Exi in vias et ſepes ⁊
cōpelle intrare vt im
pleatur domus mea ·
Dico aūt vobis · ꝙ ne
mo virorū illoꝝ qui
vocati ſunt guſtabit
cenam meam ·

iſte quē deſiderabat
ante illum diſcumbe
bat · Quis enim eſt
panis regni dei · niſi
qui dicit · Ego ſū pa
nis viuus qui d' celo
deſcendi · nolite pa/
rare fauces · ſ; cor ·
Beda · Sed qꝛ nō
nulli hūc panē fide
tenus quaſi adorādo
pcipiunt · dulcedinē
vero eius attingere
veraciter guſtando
faſtidiunt · Subiec=
ta pabola dominus
talium torporem celeſtibus epulis dignum ñ eſſe
redarguit · Sequitur enī · At iſte dixit ei · homo q̄
dam fecit cenam et vocauit multos Ciril · homo
iſte deus pater eſt ſcdm ꝙ ymagines ad ſimilitu=
dinem veritatis figurant̄ · Criſ · Quociens enī
punitiuam ſuam virtutē indicare vult deus · vrſa
pardus · leo · et huiuſmōi nuncupat̄ qñ vero miſe
ricordiam exprimere vult · dicit̄ homo · Cirillus · hic
g' conditor oim atq; glorie pater parauit cenā ma
gnam in criſto peractā · In nouiſſimis enī tēpori
bus et quaſi in occaſu noſtri ſeculi · illuxit nobis
dei filius · et mortem pro nobis ſuſtinens · dedit no
bis proprium corpus comedere · Vnde et agnus in
veſpere immolabat̄ iuxta legem moſaicam · Meri
to igitur cena dictum eſt paratū in xp̄o conuiuium
Grego · in home · Vel facit cenam magnā quia
ſocietatem nobis dulcedinis eterne preparauit ·
Qui vocauit multos · ſ; pauci veniūt · qꝛ nō nunq̄
ipſi qui ei p fidē ſubiecti ſunt · eterno eius conuiuio
viuendo contradicūt · Hoc aūt diſtare inter delicias
corporis et cordis ſolet · ꝙ corporales delicie cū
nō habent̄ · graue in ſe deſideriū accendūt · Cū ve
ro habite edunt̄ · comedentē ꝓtinus in faſtidiū
p ſacietatem vertūt · At contra · ſpūales delicie cū
non habent̄ in faſtidio ſūt · cū vero habent̄ in de
ſiderio · Sȝ ſupna pietas cōtemptas illas delicias
ad memorie noſtre oculos reuocat · atq; vt faſti
diū noſtrū repellere debeamus · inuitat · Vnde ſe=
quitur · Et miſit ſeruū ſuū hora cene dicē inuitat̄
vt venirent · Cirillus · Iſte ſuus qui miſſus eſt ipe
xp̄us eſt · qui cū eſſȝ naturaliter deus · ⁊ verus dei
filius · exinaniuit ſeipſū formā ſui accipiēs · Miſſ
us ē aūt hora cene · Non enī a pncipio verbū pa=
tris noſtram naturā ſuſcepit · ſ; in nouiſſimo tp̄e
Subdit aūt · Quia parata ſūt oia · Parauit ei pat̄
in criſto dona collata mūdo p ipm peccatorū am
mocōȝ ſpūſſancti pticipacōȝ adoꝑcōis ſplendorē
Ad hoc vocauit xp̄s per euangelica documenta ·
Augus · de verb domini · Vel aliter · Homo iſte
mediator ē dei et hois xp̄s ihs · Miſit vt venirēt
inuitati · id eſt p miſſos vocati ꝓphetas · qui olim
inuitabant ad cenam xp̄i ſepe miſſi ſūt ad populū
iſrahel · ſepe vocauerūt vt ad horā cene venirent
Illi inuitātes acceperūt · cenā repudiarūt · Pro=
phetas legerūt · et xp̄m occiderūt · et tūc nob ces
nam neſcientes parauerūt · Parata iā cena id ē im
molato xp̄o miſſi ſūt apoſtoli ad quos miſſi fuerāt
ante ꝓphe · Gre · in homel · Per hūc g' ſuū q̄ a
patrefamilias ad inuitādū mittitur · pdicatorꝝ
ordo ſignificatur · ſepe aūt ſolet euenire vt pſona
potens famulū habeat deſpectum · Cūq; p eū dñs
aliquid mandat · nō deſpicitur pſona loquentis ſ
ui · quia ſuatur in corde mittentis reuerencia dñi
Offert ergo deus qd' rogari debuit · non rogare ·
dare vult qd' vix ſperari poterat · Et tñ ſimul oēs
excuſant · Sequitur · n · Et ceperūt omnes ſimul ex
cuſare · Ecce homo diues inuitat · ⁊ paupes occur
rere feſtinant Ad dei inuitamur conuiuiū · ⁊ nos ex
cuſamus · Augus · de verbis dñi · Tres aūt fuert
excuſacōes de quibus ſubditur · Primus dixit ei ·
Villam emi · et neceſſe habeo exire et videre illā
rogo te habe me excuſatum · In villa empta do=
minacō notatur · Ergo ſupbia caſtigat̄ viciū pri
mum · Primus enī homo dominari voluit · qui dñm
habere noluit · Gre · in homel · Vel p villam ter
rena ſubſtancia deſignatur · Exit ergo videre vil
lam · qui ſola exteriora cogitat ꝓpter ſubſtanciā ·
Ambro · Sic igitur eme rite milicie viro cōdem
nendarꝝ ſtipendium pſcribitur facultatū · ꝙ neq;
ille qui ſtudijs intentus inferioribus poſſeſſiōes
ſibi terrenas coemit · regnum celi poſſit adipiſci ·
cum dñs dicat · Vende omnia tua et ſequere me ·
Sequit̄ ⁊ alter dixit · iuga boum emi quinq; · et
eo pbare illa · Augus · de verbis domini · Quin=
q; iuga boum ſenſus carnis huius quinq; nume=
rantur · in oculis viſus eſt · in auribus auditus · in
naribus odoratus · in faucibus guſtus · in omnibus
membris tactus · Sed quia iuga ſūt in tribȝ pori
bus ſenſibus facilius apparet · Duo ſūt oculi · due
aures · gemine nares · Ecce tria iuga · et faucibus ·
ideſt ſenſu guſtandi geminacō quedā inuenitur
quia nichil guſtando ſapit niſi lingua et palato
tangatur · voluptas carnis que ad tactū ptinet
oculte geminat̄ · Eſt enī et forinceſus et intrinſe
cus Dicūtur aūt iuga boū qꝛ p ſenſus iſtos carnis
terrena requirūtur · Boues enī terram verſant ·
homines aūt remoti a fide terrenis dediti · nolunt
credere aliquid niſi ad qd' ſenſu corporis pueniūt
quinq; partito · Non inquit ego credo · niſi quod
video · Si talia cogitaremus quinq; illis iugis bo
um a cena impediremur · vt noueritis aūt iſtorū
quinq; ſenſuū nō delectacōȝ que mulcet · et inge=
rit voluptatem · ſed curioſitatem quandā notatā
fuiſſe · Non ait · quinq; iuga boum emi · eo paſcere
illa · ſed eo pbare illa · Gre · in homel · Corpora=
les etiaȝ ſenſus quia in terrena cōprehendere ne
queunt · ſed ſola exteriora agnoſcūt · recte per eos
curioſitas deſignatur · que dū alienam q̄rit vitam
diſcutere · ſemper ſua intima neſciens ſtudet exte
riora cogitare · Sed notandū ꝙ is qui ꝓpter vil
lam et is qui ꝓpter pbanda iuga boum a cena ſui
inuitatoris ſe excuſat · humilitatis verba pmiſcȝ
Dum enim dicit · rogo · et venire contemnit · hu
militas ſonat in voce · ſupbia in actione · Sequitur ·
Alius dixit · Vxorem duxi · et ideo non poſſum veni
re · Auguſti · de verbis dñi · Iſta eſt voluptas
carnis que multos impedit · vtinam foris et ñ itus
Qui enim dixit · vxorem duxi · carnem amplexat̄ ·

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

carnis voluptatibꝫ iocundatᷣ a cena excuſatᷣ· obſ
uet ne fame eterna moriatur· Baſili· Dicit autẽ
ñ poſſuz veire eo ꝙ intellectus humanꝰ vergens
ad mūdanas illecebras debilꝭ ẽ ad agendū Gre·
in home· Quāuis aūt bonū ſit coniugiuz· atqꝫ ad
ꝓpagandam ſobolez diuina ꝓuidencia conſtitutū
nonnulli tamen ꝑ hoc non fecunditatem prolis·
ſed deſideria expetunt voluptatis· Et idcirco per
rem iuſtā ſignificari poteſt nō in congrue res in
iuſta· Ambro· Vel coniugium non repꝛehenditᷣ·
ſed ad maiorem honorẽ vocatᷣ integritas· qm̄ mu
lier innupta cogitat que ſūt domini· vt ſit ſancta
corꝑe et ſpiritu· Que aūt nupta eſt· cogitat que
ſūt mundi· Aug· de ver· dñi· Johānes aūt dicēs
omne quod eſt in mūdo ꝯcupiſcencia carnis eſt· et
concupiſcencia oculorū et ambicio ſeculi· inde ce
pit vbi euangeliuz terminū poſuit· Cōcupiſcēcia
carnis vxorem duxi· Cōcupiſcencia oculoꝝ· Qui
qꝫ iuga boum emi· Ambicio ſeculi· Villā emi· Ap
te aūt in totum ꝯmemorati ſunt quinqꝫ ſenſus ꝑ
ſolos oculos· quorum eſt in quinqꝫ ſenſibus prin
cipatus propterea cum ꝓprie ad oculos pertineat
viſus· ipꝫ videre ꝑ omnes quinqꝫ ſenſus ſolemus
appellare· Ciril· Quos aūt intelligemus fuiſſe
eos qui renuerūt predictoꝝ cauſa venire· niſi ꝓ
fides iudeoꝝ· quos ꝑ totam ſacraz paginā de his
redargutos eſſe videmus· Orige· Vel aliter hi
qui villam emerunt et refutant cenam· ſūt qui re
ceperūt alia dogmata diuinitatis· nec cepti ſūt ver
bum· quod poſſidebant· Is autem qui quinqꝫ pa
ria boum emit eſt· qui naturā intellectualem con
temnit et ſenſibilia ſequitᷣ· vnde in corpoream na
turam comphendere non poteſt· Qui aūt vxorem
duxit· eſt qui cōiunctus eſt carni· voluptatū ma
gis amator ꝙ̄ dei· Ambro· Vel tria genera hoī
num a conſorcio iſtius cene eſtimemus excludi· gē
tilium· iudeoꝝ· et hereticoꝝ· iudei corꝑali miſte
rio iuga ſibi legis impoſuūt· Quinqꝫ aūt iuga ſūt
verboꝝ decem· vel quinqꝫ libri veteris legis· At
vero hereſis velut eua feminco rigore fidei temp
tat affectum· Et apoſtolus dicit auariciam eſſe fu
giendam· ne impediti more gentili ad regnū criſti
ꝑuenire nequeamus· Ergo et ille qui villam emit
alienus a regno eſt· Et ille qui iugum pocꝰ legiſ
ꝙ̄ gracie munus elegit· Et ille qui ſe ꝓpter ducē
dam excuſat vxorem· Sequitur· Et reuerſus ſer
uus nūciauit hec domino ſuo· Aug· quinto ſup
geñ· ad literam· Non ꝓpter inferioꝝ ſcienciaz de
us nūcijs indiget q̄ſi ꝑ eos fiet ſcienciꝛ· ſꝫ nouit
omnia ſtabiliter atqꝫ incōmutabiliꝭ· Habꝫ autez
nuncios ꝓpter nos et ꝓpter ipſos· quia illo modo
deo parere et aſſiſtere· vt eum de inferioribꝫ ꝯſu
lant· eiuſqꝫ ſupmis iuſſis obtemperent bonum eſt
eis in ordine ꝓprie nature· Ciril· Judeoꝝ autez
primatibus vocacionem renuentibꝫ ſicut ipſi dice
bant· Nunq̄d aliquis pñcipuz credidit in euz· In
dignatus eſt paterfamilias quaſi eis dignis idig
nacione et ira· Vnde ſequitᷣ· Tunc iratus paterfa
milias· Baſi· Non ꝙ ire paſſio diuine ſubſtācie
accidatᷣ· ſed talis opacio que in nobis ab ira fit·
dei ira et indignacio dicitur· Ciril· Sic ergo in
dignatꝰ dicitur paterfamilias ī pñcipes iudeorū

et vocati ſunt loco eoꝝ· qui erant de multitudine
iudeoꝝ fragilem et impotentē mentem habentes
Loquente eñ petro ꝑmo quidez tria milia· deinde
quinqꝫ milia crediderunt· Et poſtmodū plurimꝰ
populus· vnde dicitur· Dixit ſeruo ſuo· Exi cito ī
plateas et vicos ciuitatis· et pauperes ac debileſ
cecos et claudos introduc huc· Amb· Inuitat
autem paupes· debiles· et cecos· vt oſtēdatur ꝙ
nullum debilitas corporis excludit a regno rariuſ
qꝫ delinquat· cui deſit illecebra peccandi· Vel ꝙ ī
firmitas peccatoꝝ ꝑ miſericordiam domini remit
tatur· vnde mittit ad plateas· vt de laciorībꝫ vi
cijs ad anguſtam venirent viaz· Gre· in home·
Quia ergo venire ſuꝑbi renuunt paupes eliguntᷣ
Dicūtur eñ debiles qui iudicio ſuo apud ſemetip
ſos infirmi ſunt· Nam paupes et quaſi fortes ſūt·
qui poſiti in pauptate ſuperbiuīt· Ceci ſunt qui
nullius ingenij lumen habent· Claudi ſūt qui rec
tos greſſus in opacione non habent· Sed duz ho
rum vicia in membroꝝ debilitate ſignificantᷣ· ſic
illi peccatores fuerūt· qui vocati venire noluerūt
ita hij quoqꝫ qui inuitantur et venīūt· ſed pecca
toēs ſuperbi reſpuuntur· humiles eliguntur. Hoſ
itaqꝫ elegit deus· quos deſpicit mundus· qꝛ plerꝫ
qꝫ ipſa deſpectio hominez reuocat ad ſemetipſum
Et tanto celerius vocem dei aliqui audiunt· quan
to in hoc mundo non habent vnde delectentur Cū
ergo de vicis et plateis ad cenam quoſdaz domiꝰ
vocat· illuz populuz deſignat qui tenere legis vr
banam cōuerſacionez nouerat· Sꝫ multitudo que
ex iſrahel populo credidit· locuz ſupni conuiuij ñ
impleuit· vnde ſequitᷣ· et ait ſeruus· Domine fac
tuz eſt vt impaſti· et adhuc locus eſt· Intrauit ei
iam frequencia iudeoꝝ· ſed adhuc locus vacat in
regno vbi ſuſcipi debeat numeroſitas genciū· vñ
ſubditur· Et ait dominus ſeruo· Exi in vias et ſe
pes· et compelle intrare· vt impleatᷣ domus mea
Cum cōuiuas ſuos colligi ex vijs et ſepibꝫ ꝓcipit
agreſtem populum· ideſt gentilez querit· Am·
Vel mittit ad vias et circa ſepes· quia hij apti ſūt
in regno celorum· qui nullis ꝓſencium cupiditati
bus occupati· ad futura feſtinant in quodam bo
no voluntatis tramite conſtituti· et qui modo ſe
pis q̄ ab incultis culta ſecernat· et icurſus arceat
beſtiaꝝ norint bona malaqꝫ diſtinguere· et aduē
ſus temptamenta nequicie ſpiritalis fidei munimen
ꝓtendem· Aug· de ver· dñi· Venerunt de plate
is et vicis gentes· venīūt de ſepibꝫ heretici· Nam
ſepes qui conſtruunt· diuiſiones querunt· abſtra
hantur a ſepibus· euellantur a ſpinis· ſed cogi no
lunt· voluntati inquiūt noſtra intremꝰ· Non hoc
dñs impauit coge inq̄t intrare· Foris inueniatᷣ ne
ceſſitas naſcitur inde voluntas· Grego· in ho·
Qui ergo hꝰ mūdi aduerſitatibꝫ fracti a dei amo
re redeūt· compelluntᷣ intrare· Sed valde tremen
da eſt ſentencia que ſubinferᷣ· Dico aūt vobis ꝙ
nemo viroꝝ illoꝝ q̄ vocati ſunt· guſtabit cenam
meaz· Nemo ergo contemnat· ne dū vocatꝰ excu
ſat· cū volūtatem habuerit· intrare non valeat·

Greg· in homelia

Ibant autem turbe

Ad audita celeſtia
premia inardeſcit aī

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

multe cum eo· et con
uerſus dixit ad illos·
Si quis venit ad me
ꝛ nō odit patrē ſuū ꝛ
matrem· et vxorem ꝛ
filios· et fratres et ſo
rores· et adhuc autē
et animam ſuam· non
pt̄ eſſe meꝰ diſcipulꝰ·

mus· Iamqꝫ illic eu
pit aſſiſtē· vbi ſe ſpe
rat ſine fine gaude
re Sed ad magna p̄
mia peruenire nō po
teſt niſi p magnos
labores Vnde dicit̄
Ibant aūt turbe mul
te cum eo· et conuer
ſus dixit ad illos Si
quis venit ad me· ꝛ
non patrem ſuuꝫ et
matrem et vxorem ꝛ
et filios et fratres et ſorores adhuc autem et ani
mam ſuam non poteſt eſſe meus diſcipulus Theo
phi· Quia enī multi comitāciunt ipm non ex to
to affectu· Sed tepide ſequebantur· oſtendat q̄
lem deceat eſſe ſuum diſcipulum· Gre· in home·
Sed pcontarilibet quō parētes et carnaliter ꝓ
pinquos precipimur odiſſe· qui iubemur et inimi
cos diligere· Sed ſi vim p̄cepti perpendimus· v
trūqꝫ agere p diſcrecōꝫ valemus vt eos qui nob
carnis cognacōe coniuncti ſunt et quos ꝓximos no
uimus· diligamꝰ· Et quos aduerſarios in via dei
patimur odiendo· et fugiendo neſciamꝰ· Quaſi ei
p odium diligitur qui carnaliter ſapiens dum p̄
ua nobis ingerit· non auditur· Ambro· Etenim
ſi propter te dominus ſue renunciat matri dicēs·
Que eſt mater mea et qui fratres mei· cur tu dn̄o
tuo cupias anteferri· Sed neqꝫ ignorare natu
ram neqꝫ ſeuire dn̄s iubet· Sed ita indulgere na
ture vt venēris autorē nec a deo parentū amore
deſiſtas· Grego· in home· Vt autem dominꝰ de
monſtraret hoc erga proximos odiuꝫ non de affe
ctione ꝓcedere· ſed de caritate· addidit dicens·
Adhuc aūt et animam ſuam· Conſtat ergo quia
amando debet odiſſe proximum qui ſic eum odit· ſi
cut ſeipſum· Tunc enim bene animam noſtraꝫ odi
mus· cum eius carnalibus deſiderijs non acquieſci
mus cum eius appetitum frangimus eius volūta
tibus reluctamur· Que ergo cōtempta ad melius
ducitur· quaſi per odium amatur· Ciril· Non eſt
autem fugienda vita qua in corpore viuitur ſed
ſeruanda ſicut et paulus ſeruauit· vt criſtum ad
huc viuens in corpore p̄dicet Sed vbi oportebat
vitam contemnere vt curſum ꝯſūmaret· nec aīam
precioſam ſibi eſſe fatetur· Grego· in homelia·
Hoc aūt anime odiū qualiter exhibere d̄beat· ma
nifeſtat ſubdens· Qui nō baiulat crucē ſuā et ve
nit poſt me non poteſt meus eſſe diſcipulus Cri
ſoſto· Non autē hoc dicit vt trabem ſup humeros
apponamus· ſed vt ſemp mortem pre oculis nr̄is
habeamus· ſicut et paulus moriebatur quotidie·
et mortem contemnebat· Baſilius· Crucem eciā
tollens· mortem domini ānūciabat dicens· michi
mundus crucifixus eſt· et ego mūdo· quod etiam
nos in ipſo baptiſmate anticipamus· vbi verꝰ ho
mo noſter crucifixus eſt· vt deſtruatur corpꝰ pec
cati· Grego· in homel· Vel quia crux a cruciatu
dicitur· Duobus modis crucem domini baiulamꝰ
cum aut per abſtinenciam crucem affligimus· aut
per cōpaſſionem proximi neceſſitatem illius nr̄am

putamus· Sed quia nō nulli carnis abſtinenciam
non ꝓ deo· ſed ꝓ inani gloria exhibent· ꝛ ꝯpaſſi
onem non ſpiritaliter ſed carnaliter impendunt·
Recte additur· et venit poſt me· Baiulare ei cru
cem et poſt dominum ire· eſt vel carnis abſtinen
ciam vel compaſſionem proximorum pro ſtudio
eterne intencionis exhiberi·

Quis enī ex uobis vo
lens turrem edificare
nonne prius ſedēs cō
putat ſumptus qui ne
ceſſarij ſunt ſi habeat
ad perficienduꝫ ne po
ſtea q̄ poſuerit funda
mentum et non potue
rit perficere omnes q̄
viderint· incipiant illu
dere ei dicentes quia
hic homo cepit edifi
care et non potuit cō
ſūmare Aut quis rex
iturus cōmittere bel
lum aduerſus aliuꝫ re
gem nonne ſedens pꝰ
cogitat ſi poſſit cū de
cem milibus occurre
re ei qui cum viginti
milibꝫ venit ad ſe Ali
oquin adhuc illo lon
ge agente legacionē
mittens rogat ea que
pacis ſunt Sic ergo
ex vobis omnis qui nō
renūciat omnibꝫ que
poſſidet nō poteſt me
ūs eſſe diſcipulus·

Gre· in ho· Quia
ſublimia p̄cepta da
ta ſūt· protinus com
paracio edificande
ſublimitatis adiūgi
tur· cum dicitur· q̄s
enim ex vobis volēs
turreꝫ edificare· nō
ne prius ſedens com
putat ſūptus qui ne
ceſſarij ſūt· Si habe
at ad pficiendū Om
ne enī quod agimus
p̄uenire p ſtudium
conſideracōis debe
mus· Si igitur hūi
litatis turrim cōſtru
ere cupimus· prius
nos p̄parare ad ad
uerſa huius ſeculi d̄
bemus· Baſilius·
Vel turris eſt alta
ſpeculacio ad cuſto
diam ciuitatis et p
cepcionem hoſtiliuꝫ
occurſuuꝫ apta· Ad
huius inſtar nob da
tus eſt itellectus cō
ſeruatiuꝰ bonorum
p̄meditacō ꝯtrario
rum· Ad huius edifi
cacōnem p̄cipit dn̄s
ſedentes ponere cal
culuꝫ· ſi ſuppetat fa
cultas ad finem·
Greg· Niſenus In
ſiſtendum eſt enim
vt cuiuſlibet ardui
ꝓpoſiti terminꝰ at
tingatur varijs au
gmentis mādatorꝫ
dei conſummando opus diuinum· Nam neqꝫ lapis
vnus eſt tota turris fabrica· neqꝫ vnicum manda
tum ducit ad anime perfectionem· Sed fundamē
tum oportet ſubſiſtere et ſecūdum apoſtolum in
ſuper apparatus eſt auri et argenti et p̄cioſorum
lapidum apponendus· Vnde ſubditur· Ne poſtea
q̄ poſuerit fundamētum et nō potuerit perficere
omnes qui viderint· incipiant illudere ei dicentes
Quia hic homo cepit edificare· et nō potuit ꝯſū
mare· Theo· Nos enī debemꝰ ponere fūdamētū
id eſt ſequi criſti inicium ad finem non imponere·
ſicut illi de quibus Johannes dicit· q̄ multi ex di
ſcipulis eius abierunt retorſum· Vel fundamentū
intellige doctrinalē ſermonem puta de abſtinēcia

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Opus eſt igitur p̄dicto fundamento operacionis
edificium · vt pficiatur nobis turris fortitudinis
a facie inimici · Alioq̄n deridetur homo a videnti
bus eum tam hominibus q̄ demonibus · Greg9 ·
in home · In bonis enim operacionibus intenti ni
ſi contra malignos ſpiritus ſollicite vigilemus e ·
ipſos irriſores patimur quos ad malum perſuaſo
res habemus · Sed ex minori ad maius ſimilitudo
ſubditur · vt ex rebus minimis maiora penſentur ·
Nam ſequitur · Aut quid rex iturus committere
bellum aduerſus alium regem · nō ne prius ſedens
cogitat ſi poſſit cum decem milibus occurre =
re ei qui cum vigintimilibus venit ad ſe ·

Cirillus incumbit enim nobis prelium contra
ſpiritalia nequicie in celeſtibus · Vrget autē nos
et aliorum hoſtium multitudo · carnale flagicium
lex ſeuiens in membris noſtris · et varie paſſiones
hoc eſt dira hoſtium multitudo · Aug9 · de queſti ·
euan · Vel decemmilia p̄liaturi cum rege qui habꝫ
vigintimilia · ſignificat ſimplicitatem criſtiani
hominis dimicaturi cum duplicitate diaboli ·
Theophi · Eſt aūt rex peccatum regnans in nr̄o
mortali corpore · Sed ꝗ noſter intellectus creat9
eſt rex · Ergo ſi repugnare velit peccato · toto a
nimo cogitet ſecum · Nam demones ſūt peccati ſa
tellites qui videntur vigintimilium numero p̄=
cellere decem milia noſtrum · quia cum incorporei
ſint nobis cōparati corporeis multo maiorem for
titudinem habere cenſentur · Auguſ · de queſ ·
euange · Sicut autē de turri nō perfecta pobpro
brium deterruit dicencium · quia hic homo cepit
edificare · et non potuit ꝯſūmare · Sic in rege cuꝫ
quo dimicandū eſt · ipſam pacem accuſauit cū ſub
dit · Alioquin adhuc illo longe agente legacionē
mittens rogat ea que pacis ſunt · Significans eci
am minas imminencium temptacionū a diabolo n̄
ſuſtinere eos qui renūciant omnibꝫ que poſſidēt
et pacem cum eo facere conſēcīē do illi ad omittē
dum peccata · Gre · Vel aliter in illo tremendo
examine cum rege noſtro ex quo ad iudicium non
venim9 · decemmilia quippe ad vigintimilia ſim=
plum ad duplum ſunt · Cum duplo ergo exercitu
contra ſimplum venit quia nos vix in ſolo opere
preparatos · ſiſ de opere et cogitacōne diſcutit ·
Dum ergo adhuc longe eſt · quia adhuc preſens
per iudicium nō videtur · mittamus ad eum legaz
cionem lacrimas noſtras · miſericordie opa · hoſti=
as placacōis · hec eſt noſtra legacō que regem ve
nientem placat · Aug9 · ad letū · Quomō autēꝫ
pertineant iſte ſimilitudines ipſa occaſione ſatis
aperuit dicens · Sic ergo omnis ex vobis qui non
renunciat omnibus que poſſidet · non pt̄ me9 eſſe
meus diſcipulus · Itaqꝫ ſumptus ad turrem edifi
candam · et valencia decemmiliū aduerſus regem
qui vigintimilia habet · michil aliud eſt q̄ vt re=
nūciet vnuſquiſqꝫ omnibus que ſunt eius · Prelo
cucio aūt ſuperior cum extrema locucīōe ꝯcordat
In eo em̄ q adhuc renunciat omnibus que ſūt e9
etiam illud ꝯtinetur · vt oderit patrem ſuum aut
matrem et vxorem et filios et fratres et ſorores ·
adhuc et aniam ſuam · Omnia em̄ hec ꝓpria alicu
ius ſunt · que plerūqꝫ implicant et impediūt ad ob

tinenda n̄ iſta ꝓpria tēporaliter tranſitura ſed in
eternum manſura cōmunia · Baſili9 · Eſt aūt in
tencō domini p exempla p̄dicta · non vtiqꝫ p̄bere
poteſtatem eius diſcipulū fieri vel non fieri ſicut
licet · vel non inchoare fundamentum vel tractaz
re pacem ſed oſtendere impoſſibilitatem diuini
bn̄placiti obſeruādi inter diſtrahencia aīam mē
que ꝑiclitatur facta venalis ab aſtucijs demonis

Beda · Diſtat aūt inter renunciare omnibus et
relinquere omnia · Paucoꝝ enim pfectoꝝ eſt re
linquere omnia · hoc eſt curas mundi poſtponere ·
Cunctoꝝ aūt fidelium eſt renunciare omnibꝫ · Id
eſt ſic tenere que mundi ſunt · vt tamen per ea nō
teneantur in mundo ·

Bonum eſt ſal · Si aūt
ſal euanuerit ī quo cō
dietur neqꝫ in terram
neqꝫ ī ſterquiliniū vti
le eſt ſed foras mitte=
tur · Qui habet aures
audiendi audiat ·

Beda · Dixerat ſu
perius turrem virtu
tum non ſolum ꝯſū=
mandam · ſed etiam
inchoandam · ad q̄d
pertinet · q̄d dicitur
Bonum eſt ſal · bo=
num eſt ſale ſapien=
cie ſpiritalis cordis
arcbona ꝯdire · imo
cum apoſtolis ſal · ē
re fieri · Euſe · Sal
em̄ ſcd̄m ſubſtanciam quidem ex aqua ꝯſtat · et ſpi
ritu modicū quid terreſtritatis pticipans · deſic=
cat autem fluidam naturam corruptorum corpo=
rum vt mortua corpora ꝯſeruet · Merito igitur
diſcipulos ſuos ꝯparat ſali · eo q ipſi regenerati
ſūt p aquam et ſpiritum · Cumqꝫ toti ſpiritualiter
viuerent et non ſcd̄m carnem ad modum ſalis cor
ruptam vitam hominum in terra degencium con
uertebant · et virtuoſa vita ſuos ſequaces oblec=
tando ꝯdiebant · Theo · non ſolum aūt eos qui
donati ſūt magiſtrali gracia ſed etiam ydiotas ex
poſcit ad modum ſalis viri vtiles ꝓximis Si vero
qui futurus eſt vtilis alijs fiat reprobus · iuuari n̄
poterit · Vnde ſequitur · Si autem ſal euanuerit ·
in quo condietur · Beda · Quaſi diceret ſi quis
ſemel condimēto veritatis illuminatus ad apo=
ſtaſiam redierit quo alio doctore corrigetur · qui
ſcilicet eam quam ipſe guſtauit ſapiencie dulcedi
nem · vel aduerſus ſeculi perterritus vel illecebris
illectus abiecit · Vnde ſequitur · Neqꝫ in terram ·
neqꝫ in ſterquilinium vtile eſt · ſed foras mittet̄ ·
Sal em̄ cum ad condiendos cibos carneſqꝫ ſiccan
das valere deſierit · nulli iam vſui aptum erit · Ne
qꝫ enim in terrā vtile eſt · Cuius in iectu germina
re ꝓhibetur · Neqꝫ in ſterquiliniū agriculture ꝓ
futurum · Sic qui p9 agnicōꝫ veritatis retroce=
dit · neqꝫ ip̄e fructum boni operis ferre neqꝫ alios
excolere valet ſed foras mittēdus eſt · hoc eſt ab
eccleſie vnitate ſecernēdus · Theo · Verum q̄a
ſmo parabolicus et obſcurus erat excitans dn̄s ·
auditores ne q̄litercūqꝫ acciperent q̄d dictū eſt d
ſale · Subdit qui habet aures audiendi audiat · Id
eſt ſi cui ſapiencia ineſt intelligat · Aures em̄ hic
cognoſcitiuam vim anime et aptitudinem intelli
gendi accipere debem9 · Audiat eciam non ꝯtēnē
do · ſed obediendo et faciendo que dicit ·

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

¶·CAPI· ·XV·

Erant aūt
appropiq̄n
tes ei pub-
licāi ⁊ pec
catores vt audirēt il
lum· Et murmurabāt
ſcribe ⁊ phariſei· dicē
tes· quia hic peccato
res recipit et mandu
cat cum illis· Et ait
ad eos parabolā iſtā
dicēs· Quis ex vobis
homo cui centū oues
et ſi pdiderit vnā ex
illis nōne dimittit no
nagintanouem in de
ſerto et vadit ad illā
que perierat· donec i
ueniat illam· et cum i
uenerit illā· imponit
in humeros ſuos gau
dens et veniēs domū
conuocat amicos et
vicinos dicens illis·
Congratulamini mi
chi quia inueni ouem
q̄ perierat· Dico vo
bis ꝙ ita gaudium e
rit in celo· ſuper vno
peccatore penitenciā
agente· quam ſuper
nonagintanouem iu
ſtis qui non indigent
penitencia·

Ambro· Didice-
ras in ſupioribꝰ ſe
cularibus occupacio
nibus non teneri·
caduca non pferre
perpetuis· Sꝫ quia
fragilitas humana
firmum nequit intā
to ſeculi lubrico te-
nere veſtigium· eē
aduerſus errorē· re
media tibi bonꝰ me
dicus demonſtrauit
ſpem venie iudex mi
ſericors nō negauit
Vñ ſubditur· Erāt
autem appinquātes
ei publicani ⁊ pecca
tores vt audirent
eum· Glo Id eſt qui
publica exigūt vec
tigalia vel cducūt
et qui lucra ſeculi p
negocia ſectantur·
Theo· Hoc em̄ ex
equebatur cuius cā
carnem ſuſceperat·
admittens peccato-
res ſicut medicus e-
grotantes· Sꝫ pha
riſei vere crimmoſi
huic pietati murmu
rare cpenſabat Vn
de ſequitur· Et mur
murabant phariſei
et ſcribe· di· quia h
pec· re· et man· cū il
lis Greꝰ· in home
lia· Ex qua re colligi
tur quia vera iuſti-
cia cpaſſionem cum
hȝ falſa dedignacō
ne q̄uis et iuſti ſole
ant recte peccatori-
bus indignari· ſed
aliud eſt quod agitē
tipo ſupbie aliud ꝙ
zelo diſcipline· quia
iuſti et ſi foris incre
paciones p diſciplinam exagerant· intus tamē
dulcedinem p caritatem ſeruant· Preponūt ſibi i
animo ipſos plerūq3 quos corrigūt· quod agētes
p diſciplinam ſubditos et p humilitatē cuſtodi
unt ſemetipos· At cōtra hij qui de falſa iuſticia
ſupbire ſolēt· ceteros q3 deſpiciūt· nulla infirmā
tibus miſericordia cdeſcendūt Et quo ſe peccato
res eſſe non credūt· eo deteriꝰ peccatores fiūt de
quoꝝ numero phariſei erant qui de iudicātes do
minum ꝙ peccatores ſuſciperet arenti corde ipſū
fontem miſericordie deprehendebant· Sed q2 egri
erant ita vt egros ſe eſſe neſcirent· q̄tinꝰ qd erāt
agnoſcerēt· celeſtis medicus blādis eos fomētis
curat· Sequit̄ em̄· Et ait ad illos parabolā iſtam
dicens· Quis ex vobis homo ſimilitudinē dedit·
q̄ in ſe homo recognoſceret· et tamen ad autorē
hoim ptineret· Quia em̄ centenariꝰ pfectus ē nu
merꝰ· ipe centum oues habuit cū ſactoꝝ angelo
rum et hoim naturam poſſedit· Vnde ſubdit· Qui
habet centum oues· Cirillꝰ· Hinc pcipe latitu
dinem regni ſaluatoris noſtri· Dicit enim oues
eſſe centum· referens numerū ſubiectarum ſibi ra
cionaliū naturarū ad integram multitudinē· Eſt
enim centenariꝰ numerus pfectus ex decem deca
dibus cſtitutus· Sed ex hijs vna oberrauit· ſ· ge
nus humanum quod terram colit· Ambro· Di-
ues paſtor cuius nos omnes centeſima porcō ſu-
mus· Vnde ſequitur· Et ſi pdiderit vnam ex illis
Greꝰ· Vna ouis tunc perit· quando peccando
homo paſcua vite reliquit· In deſerto aūt nona-
gintanouem remanſerant quia rōnalis creature·
numerus angeloꝝ videlicet et hoim que ad vidē
dum deum cdita fuerat· pereūte homine erat im
minutus· Vnde ſequitur· Nōne dimittit nonagin
tanouem in deſerto· quia ſcꝫ angeloꝝ choros re-
liquit in celo· Tunc aūt homo celum deſeruit cū
peccauit· Et vt pfecta ſūma ouiū integraret̄ i ce
lo homo pditus querebat̄ in terra· Vnde ſequit̄·
Et vadit ad illam que perierat donec inueniat illā
Cirillus· Nūquid aūt ſeuiens in reliquas· motꝰ
eſt pietate vniꝰ· nequaq̄· Sunt enim ille i tuto cir
cumſepiente illas potentiſſima dextra· ſed magis
oportebat miſereri pereūtis· ne impfecta videre
tur reſidua multitudo· Vna enim reducta ſortit̄
centenarius ppriam ſpeciem· Augꝰ· de queſti·
euan· Vel illas nonagintanouem dixit· quas reli
quit in deſerto· ſupbos ſignificans tanq̄ ſollicitu
dinem gerentes in animo dū ſolo ſe videri volūt
q̄bꝫ ad pfectōꝫ vnitas deeſt· cū em̄ quiſq3 a vera
vnitate diuellitur ſupbe diuellitur· ſue quippe po
teſtatis eſſe cupiens non ſequitur vnū quod deus
eſt· Vni autem deputat oīs p penitenciam recō
ciliatos que humilitate obtinetur· Gregꝰ· Ni
ſenus· Cum aūt paſtor inueniſſet ouem· nō puni
uit· non duxit ad gregem vrgendo· ſed ſupponēs
humero et portans clementer annumerauit gre-
gi· Vnde ſequitur· Et cum inuenerit ouem impo
nit in humeros ſuos gaudens. Greꝰ· in homel·
Ouem humeris ſuis impoſuit· quia humanam na-
turam ſuſcipiens peccata noſtra ipe portauit· In
uenta aūt oue ad domū redit· quia paſtor noſter
reparato homine ad regnum celeſte redijt· vnde
ſequitur· Et veniens domū cuocat amicos et vici
nos dicens illis· congratulamini michi quia inue
ni ouem meam que perierat· amicos et vicinos vo
cat angeloꝝ choros· quia amici eius ſūt· quia vo
luntatem eius ctinue i ſua ſtabilitate cuſtodiūt
vicini q3 eius ſūt· quia claritatem viſionis illius
ſua aſſiduitate pfruūtur· Theophi· Superne
igitur virtutes oues dicūtur in eo ꝙ omnis natu
ra creata reſpectu dei beſtialis eſt· In eo vero ꝙ
rōnalis eſt· amici et vicini dicūtur Gregori· in
home· Et notandum ꝙ non dicit· Congratulami
inuente oui· ſed michi quia videlicꝫ eiꝰ ē gaudiū
vita noſtra ⁊ cū nos ad celū reducim̄ ſolēnitatē

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

leticie illius implemus· Ambro· Angeli autem quoniam ſunt racōnabiles· non immerito hominum redempcōe letantur· Unde ſequitur· Dico vobis· ꝗ ita gaudium erit in celo ſup vno peccatore penitenciam agente· quam ſup nonagintanouem iuſtis· qui non indigent penitencia· Hoc ꝓficiat ad incentiua ꝓbitatis· ſi vnuſquiſqȝ cōuerſionem ſuam fore gratam credat cetibus angelorȝ aut quoꝝ affectare patrociniū aut vereri debet offenſam· Gre· in homel· Plus autem de conuerſis peccatoribus ꝙ̄ de ſtantibus iuſtis in celo gaudium eſſe fatetur· quia pleruūqȝ hij qui nullis ſe opp̄reſſos peccatoꝝ molibus ſciunt· ſtant quidem in via iuſticie· ſed tamē ad celeſtem patriaȝ anxie non anhelant· et pleruūqȝ pigri remanent ad exercenda bona p̄cipua· quia ſecuri ſibi ſunt ꝙ nulla commiſerit mala grauiora· At contra nōnūꝙ̄ hij qui ſe aliqua illicita egiſſe meminerunt· ex ipo ſuo dolore compuncti ad amorem dei inardeſcūt· Et quia erraſſe ſe a deo oſiderant· damna p̄cedencia lucris ſequentibus recōpenſant· Maius ergo gaudium fit in celo· quia et dux in p̄lio plꝰ eum militem diligit· qui poſt fugam reuerſus hoſtem fortiter p̄mit· quā eum qui nūꝙ̄ terga p̄buit· et nūꝙ̄ aliquid fortiter fecit· Sic agricola illam amplꝰ terram amat· que poſt ſpinas vberes fructus ꝓfert quā eā que nunꝙ̄ ſpinas habuit· et nūꝙ̄ fertilem meſſem ꝓducit· Sȝ inter hec ſciendum eſt· qꝛ ſūt pleriqȝ iuſti· in quoꝝ vita tantū eſt gaudium vt eis quelibet peccatoꝝ penitēcia ꝑponi nullatenꝰ poſſit· hinc ergo colligendū· quantū deo gaudiū facit quādo humiliter plangit iuſtus ſibi facit in celo gaudium· quando hoc quod male geſſit per penitenciam damnat iniuſtus·

Aut que mulier hn̄s dragmas decē· ſi perdiderit dragmaȝ vnā nonne accendit lucernam et euertit domū et querit diligenter· donec inueniat et cuȝ inuenerit ꝯuocat amicas et vicinas dicens Congratulamini michi quia inueni dragmam quā perdideraȝ Ita dico vobis quia gaudium erit coram angelis dei ſuper vno peccatore penitenciam agente·

Ciril· Per preſcedentem parabolam in qua genꝰ humanum dicebatur ouis erratica· docebamur nos fore creatura ſublimis dei qui fecit nos et non ipſi nos· cuius paſcue oues ſumus· ſubiungitur ſecūda pabola· qua genus humanū ꝯparatur dragme que perijt· Per quā oſtendit nos ad ſimilitudinem et ymaginē regiam factos eſſe ſcilicȝ ſummi dei· Nā dragma nūmus eſt impreſſaȝ habens regiam figurā· Unde dicitur· Aut que mulier habens decē dragmas· Gregꝰ· in homel· Qui ſignificatur per paſtorem· ipſē per mulierem· ipſe enīȝ deus· ipſe et dei ſapiencia· Angelorum autē et hominū naturam ad cognoſcendum ſe dn̄s ꝯdidit· Et ad ſimitudinem ſuam creauit· Decem ergo dragmas habuit· quia nouem ſunt ordines angelorȝ ſed vt ꝯpleretur electorum numerus homo decimus eſt creatus· Augꝰ· de queſti· euan· Vel in nouem dragmis· ſicut et in nonagintanouem ouibus ponit eorum ſignificacōȝ qui de ſe preſumentes· peccatoribus ad ſalutem redeūtibus ſe preponūt· vnum enim deeſt a nouem vt decem ſint et a nonagintanouem vt centum ſint· cui vnī deputat oēs p penitenciam recōciliatos Gregꝰ· in homel· Et quia ymago exprimitur in dragma mulier dragmam perdiderat· quando homo qui conditus ad ymaginem dei fuerat· peccando a ſimilitudine ſui conditoris receſſit· Et hoc ē qd ſubditur Si perdiderit dragmam vnam nōne accendit lucernam· Accendit mulier lucernam quia dei ſapiencia apparuit in humanitate· Lucerna quippe lumē in teſta eſt· Lumē vero in teſta eſt diuinitas in carne· Accenſa autē lucerna· ſequitur· Et euertit domum· quia ſcȝ mox vt eius diuinitas per carnē claruit· omnis ſe noſtra ꝯſciencia ꝯcuſſit Qui euerſionis ſermo nō diſcrepat in eo ꝙ in alijs codicibꝰ legitur emūdat· quia p̄ua mens ſi nō priꝰ p̄ timore euertitur· ab aſuetis vicijs nō mūdatur Euerſa aūt domo inuenitur dragma Sequitur enī· Et querit diligenter donec inueniat quia ſcilicet cuȝ pturbatur ꝯſciencia hominis· reparatur in homine ſimilitudo creatoris· Gregꝰ· nazi anzeꝰ· Inuenta aūt dragma· celeſtes virtutes facit pticipes gaudij· quas miniſtras diſpenſacōis fecit· Unī ſequitur· Et cum inuenerit· cōuocat amicas et vicinas dicens· Congratulamī michi quia inueni dragmam quam pdiderā· Greꝰ· in homel· Supne enim virtutes tanto diuine ſapiencie iuxta ſunt quanto ei p graciaȝ ꝯtinue viſionis appropinquāt Theophi· vel amice ſūt vt exequentes voluntatem ipſius· vicine vero vt incorporee· vel forte amice ipiꝰ ſunt omnes ſupne virtutes· vicine vero ſūt ꝓpinquiores ſcȝ throni· cherubim et ſeraphim Greꝰ· niſenꝰ· vel aliter hoc reor dominū nobis proponere inquiſicōe pdite dragme· quia nulla nobis a ceteris virtutibus vtilitas ꝓuenit quas dragmas vocat· ꝙ̄uis preſto ſint omnes· vna ſola deficiente anime viduate qua ſcȝ diuine ſimilitudinis nitorem ſortitur· Propter qd primo quidem iubet lucernam accendere ſcȝ verbum diuinum qd abſcondita patefacit· vel forſā penitencie lampadem· ſed in domo ꝓpria· id eſt in ſeipſo et in ſua ꝯſciencia oportet pquirere dragmam perditam id eſt· Regis ymaginē· que nō penitus deperijt· ſed eſt tecta ſub fimo· qui ſignificat carnis contagia quibus ſtudioſe abſterſis id eſt dilutis p ſolerciā vite eluceſcet qd querit· Unī oportȝ ipſā que veit gratulari necnō ad pticipia gaudij vocare vicias· id ē ꝯtubnales v̄tutes id ē rōnabilem et ꝯcupiſcibilem et innatum iracūdie affectum· Et ſi que ſint tales vires circa aīam conſiderate quas docet gaudere in domino· Deinde concludens parabolam ſubdit· ita dico vobis· gaudium erit angelis ſuper vno peccatore penitenciam agente Greꝰ· in homel· penitenciam agere eſt pteritamala plangere et plangenda nō pperpetrare

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ꝑNam qui aĩa ſic deplorat·vt tñ alia omittãt ad
huc penitenciam agere aut ignorat·aut diſſimu
lat·Cogitandum eſt etiam·vt per hoc conditori
ſuo ſatiſfaciat·vt qui cõmiſit prohibita ſibi·abs
ſcindere debeat etiam cõceſſa et ſeſe rep̄hendat
in minimis·q̃ ſe meminit ĩ maximis deliquiſſe·

Ait autem·Homo q̄
dam habuit duos fili
os·et dixit adoleſcen
cior ex illis patri·Pa
ter da michi porcõez
ſubſtancie que me cõ
tingit·Et diuiſit illi
ſubſtanciam·et non
poſt multos dies a
doleſcencior filius cõ
gregatis omnibus ꝑ
egre profectus eſt in
regionem longinquã
et ibi diſſipauit ſub
ſtanciam ſuam viuen
do luxurioſe·et poſt
q̄ omnia conſummaſ
ſet·facta eſt fames va
lida in regione illa·et
ipſe cepit egere·Et
abijt et adheſit vni ci
uium regionis illius·
et miſit illum in villã
ſuam vt paſceret por
cos·⁊ cupiebat imple
re ventrem ſuum de ſi
liquis quas porci mã
ducabant·⁊ nemo il
li dabat·

Ambro·Tres ex
ordine·lucas para
bolas poſuit·Ouis
perierat et inuenta
ẽ dra·ꝑierat ⁊ ĩ uẽ
ta ẽ fili9 q̄ erat mor
tu9 reuixit·vt tri
plici remedio ꝓuoc
cati vulnera noſtra
curem9·Criſtus vt
paſtor te ſuo corpo
re vehit·querit vt
mater eccleſia·re
cipit deus pater pri
ma miſericordia·
ſc̄da ſuffragio·t̄cia
reconciliacõ Cri·
Eſt eciam inter pa
rabolas ſup̄dictas·
tacõ diſtinctõis ſe
cundũ ꝑſonas t̄ mẽ
tes peccancium·vt
pater filium recipi
at penitentem q̄ ar
bitrij ſui lib̄tate vti
tur·vt cognoſcat
vnde ceciderit·Paſ
tor vero ouem errã
tem et non ſapientẽ
reuerti·requirat·⁊
humeris ſuis t̄ferat
irrõnabili aĩali ĩpru
dentem hominẽ com
parans·qui alieno
dolo circũuentus er
rauerat·ſicut ouis·
Preſens ergo para
bola ꝓponitur cum
dicitur Ait aũt Ho
mo quidam habuit
duos filios·Sunt q̄
dicant ꝺ duob3 filijſ
iſtis ſeniorem angelos eſſe·Iuniorem vero homi
nem ponunt qui in longinquam peregrinacionez
abierit·quando in terram de celis et paradiſo ce
cidit·et aptant ꝯſequencia reſpicientes ad cauſã
vel ſtatum ade ſed hic ſenſus pius quidem videt̄
neſcio tamen ſi verus ſit quia iunior filius ad pe
nitenciam venit ſua ſponte recordatus p̄terite a
bundancie patris ſui·Dominus autem veniẽs ad
penitenciam vocauit humanum genus dum ſpon
te ſua regredi vnde ceciderat non cogitaret deni
de ſenior filius in reditu et ſalute fratris ſui tri
ſtatur·cum dominus dicat leticiam eſſe apud ãge
los ſup vno peccatore penitenciam agente· Ci
ril·quidam vero per ſeniorem filium dicunt ſigni
ficari iſrael ſc̄dm carnem per alium vero q̄ diſceſ
ſit a patre·deſcribitur multitudo gencium· Au
gu9·de queſti·euange·Hic ergo homo habens
duos filios·deus habens duos populos intelligi
tur·et tanquã duas ſtirpes generis humani·vnã
eoꝝ qui ꝑmanſerũt ĩ vni9 dei cultu·alterã eoꝝ
qui vſq3 ad colendũ ydola deſerũt deum·Ab ipſo
ergo exordio creature mortaliu3·maior filius ad
cultum vnius dei pertinet·minor autem petit vt
ſibi pars ſubſtancie que eum tangeret daretur a
patre·Vnde ſequitur·et dixit adoleſcencior ex ilꝭ
patri·Pater da michi porcõ3 ſubſtancie·que me
ꝯtingit·tãquã anima poteſtate ſua delectata·id
q8 illi eſt viuere intelligere meminiſſe vel inge
nio alacri·excellere·petit que diuina ſũt·munera
hec autem in poteſtate ſua accepit ꝑ liberu3 arbi
triũ·Vnde ſequitur·Et diuiſit illi ſubſtanciam·
Theo·hominis ſubſtancia racionalitas ẽ·quã
cõmitatur libertas arbitrij·et ſimiliter quecũq3
dominus dedit nobis·ꝓ ſubſtãcia noſtra putaba
tur·vt celum terra et vniuerſa creatura·lex ⁊ ꝓ
phete· Ambro·vides autem q̄ diuinũ patrio
nium petentibus datur·nec putes culpam patriſ
q̄ adoleſcenciori dedit nulla dei regno·infirma e
tas·nec fides grauatur annis·Ipſe certe ſe iudi
cauit ydoneũ·qui popoſcit·atq3 vtinam non receſ
ſiſſet a patre·impedimentũ neſciſſet etatis·ſequi
tur enim·et non poſt multos dies congregatis
omnibus adoleſcencior filius ꝑegre ꝓfectus eſt
in regionem longinquam· Criſ·minor fili9 ĩ re
gionem longinquam ꝓfectus eſt·non localiter a
deo decedens·qui vbiq3 eſt·ſed affectu·fugit eñ
deum peccator vt a longinquo ſtet· Aug9·de
verbis domini·quiſquis enim ita vult eſſe ſimilis
deo·vt fortitudinem ſuam ad illam cuſtodiat·nõ
ab illo recedat ei coherendo vt cuſtodiat ſimilitu
dinem et ymaginem ad quã factus eſt·Porro nõ
ꝑuerſe vult imitari deum vt quomodo de9 nõ ha
bet a quo regatur·ſic ipſe velit ſua poteſtate vti
vt nullo regẽte viuat·q8 reſtat·niſi vt recedẽs
ab e9 calore torpeſcat·redẽs a veritate vaneſcat
Aug9·de q·e·Nõ autẽ ñ poſt multos dies dixit
factum·vt congregatis omnibus peregre ꝓfici
ſceretur in regionem longinquam·que ẽ obliuio
dei hoc eſt quia non multo poſt inſtitucõnem hu
mani generis·placuit anime ꝑ liberum arbitriu3
ferre ſecum velut quandã potenciam nature ſue·
et deſerere eum a quo ꝯdita eſt fides de viribus
ſuis·quas vires tanto ꝯſumit cicius quanto eum
deſeruit a quo date ſunt Vnde ſequitur·Et ibi diſ
ſipauit ſubſtanciam ſuam viuendo luxurioſe·Lux
urioſam vero vel ꝓdigam vitam vocat amante3
fundere atq3 ſpaciari pompis exterioribus intus i
aneſcentem·cum eo quiſq3 ſequitur·que ad alia·
ꝓcedunt·et relinquit eum·qui ſibi eſt interior·
Vnde ſequitur·Et poſtquam ꝯſũmaſſet omnia fa
cta eſt fames magna in regione illa·Fames eſt in
digencia verbi veritatis·Sequitur·Et ipſe cepit
egere· Ambro·Merito egere cepit·qui theſau
ros ſapiencie et ſciẽcie dei diuiciaꝝq3 celeſtiũ alti
tudinẽ ꝺreliquit·Sequitur·Et abijt et adheſit
vni ciuium regionis illi9· Augu·de queſti·euã

Vnus ciuium regionis illius aliqs aereus pnceps eſt ad miliciam diaboli pertinens · cuius villa eſt modus poteſtatis ipſius de qua ſequitur Et miſit illum in villam ſuam vt paſcerz porcos · Porci ſūt immundi ſpiritus qui ſub ipſo erant · Beda · Porcos aūt paſcere eſt ea quibus immundi ſpiritus gaudent · operari · Sequitur · Et cupiebat implere ventrem ſuum de ſiliquis quas porci mādu cabant · Ambro · Siliqua genus leguminis eſt intus inanis · Foris mollis · quo corpus non reficitur · ſed impletur · vt ſit magis oneri ꝙ vſui · Aug9 · de queſti · euan · Silique ergo · quibus porcos paſcebat · ſeculares doctrine ſūt ſteriles · vanitatem pſonantes · de quibus laudes ydolorum fabularūqz ad deos gencium ptinencium vario ſermone atqz carminibus pcrepant quibus demoīa delectantur · Vnde cum iſte ſaciari cupiebat · aliquid ſolidū et rectum qđ ad beatam vitam pertineret inuenire volebat in talibus et non poterat Vnde ſequitur · Et nemo illi dabat · Cirill9 · Sz cum iudei multipliciter arguantur in ſacra ſcriptura de multis criminibus · quomodo populi illi ↄuenient verba maioris Filij dicentis · Ecce tot annis ſeruio tibi · ⁊ nunꝙ mandatum tuum pterui Eſt ergo hic ſenſus parabole · arguentibus eum phariſeis et ſcribis ꝙ reciperet peccatores · ppo nit pſentem parabolam · in qua hominem vocat deum · qui pater eſt duoꝝ fratrum · iuſtoꝝ ſcilicet et peccatoꝝ · quoꝝ pmus gdus eſt iuſtoꝝ ab inicio iuſticiam ſequencium · Secūdus gradus eſt hominum per penitenciam ad iuſticiā reductoꝝ · Baſilius · Facit eciam ad antiquioris · cōſiſtenciaz mag aīm9 ſenilis et guitas ꝙ canicies capilloꝝ nec q ſcđz etatē ē iuuenis icrepat ſz iuuenis moribz qui ſcđm paſſiones viuit · Titus · Abijt ergo adoleſcencior nōdū adultus mente petitqz a patre id qđ ei de hereditate ↄtingit · vt ſcilicet nō ex neceſſitate ſeruiat · Sumus em̄ animalia racōnalia liberū arbitriū habencia · Criſ · Dicit aūt ſcriptura diuidere patrem ex equo Filijs duobz ſubſtāciam ſuam id eſt ſcienciam boni et mali · que vere et perpetue ſūt opes bene vtendi · Que em̄ ex deo eſt in pma natiuitate hoībus ſubſtancia racōnal equaliter cunctis naſcentibus datur · De ſubſeqnti aūt ↄuerſacōe vnuſquiſqz plus aut min9 hui9 ſubſtancie poſſidere inuenitur · dum vnus ea que ſūpſerit · patris eſſe credens · quaſi paterna cuſtodit alig ſicut ppꝛie poſſeſſionis licencia diſſipandis abutitur · Oſtenditur aūt libertas arbitrij qꝛ pater qui neqz diſcedere volentem retinuit · ne liberi arbitrij aufferat poteſtatem · neqz manere cupientem cogit abſcedere · Abijt aūt lōge nō locorum tranſlacōe · ſed mentis declinacōe · Vn̄ ſequitur · Peregre pfectus eſt in regionē longinquā

Ambroſi9 · Quid em̄ longinquius eſt ꝙ a ſe recedere · nec regionibus · ſed moribus ſepari · etenī qui ſe a criſto ſepat · exul eſt patrie · ⁊ cuius mūdi Merito ergo pdigit patrimoniū qui receſſit ab eccleſia · Thit9 · Vnde et denominatus eſt prodigus diſſipans ſubſtanciam ſuam · id eſt intellectum rectum · caſtimoniam · documenta veritatis noticiam genitoris · memoriam creacōis · ſenſum ·

Ambro · Facta eſt aūt in regione illa fames nō epularum ſed bonoꝝ operum atqz virtutū q ſūt miſerabiliora ieiunia · etenim qui recedit a verbo dei eſurit · quia non in ſolo pane viuit homo ſed in omni verbo dei · Qui recedit a theſauro egz · Egere ergo ideo cepit et famen pati · quia nichil prodige · ſatis ē voluntati · abijt itaqz et adheſit vni ciuium · Qui enim heret · in laqueo eſt · et videtur cuius iſte pnceps eſſe iſtius mundi · Deniqz ad villaz eius mittitur quā emit · qui ſe excuſat a regno

Beda · in villam em̄ mitti eſt ſubſtancie mundialis cupiditate ſubiugari · Ambro · Paſcit ait porcos illos in quos petit diabol9 introire · in ſordibus ac fetore viuentes · Theo · Porcos igitur paſcit · qui alios pcellit in vicō · vt ſunt lenones · archipꝛecones · archipublicani · qui alijs ſūt doctores operacōis male · Criſ · Vel ſpiritalibus deſtitutus operibus qſi prudencia et intellectu porcos paſcere dicitur hoc eſt ſordidas et immundas in aīa ſua cogitacōnes nutrire · et edit eſcas irracionabiles praue ↄuerſacōis dulces quidem egēti bonoꝝ · quia ſuaue peruerſis videtur oīe op9 carnee voluptatis · que virtutes anime penitus eneruat et perimit · huiuſmodi cibos quaſi porcinos · et male dulces · id eſt carnalium delectacōnū illecebras ſiliquarum noīe ſcriptura deſignat ·

Ambro · Cupiebat aūt ſiliquis ventrem implere ſuum · nec em̄ alia eſt cura luxurioſis niſi vt ventrem ſuū impleant · Theo · Quibus nullus dat ſaturitatem maloꝝ · Diſcat em̄ a deo qui talibus veſcitur · Demones aūt ad hoc ſtudent · ne vtiqz ſaturitas malorum pueniat · Gloſa · Vel nemo illi dabat quia cum diabolus aliquem ſuū facit · vltra ei abūdanciam nō pcurat ſciēs eū eē mortuū ·

Greg9 · Niſenus ·

Ipſe autez in ſe reuerſus dixit · Quanti mercenarij i domo patris mei abundāt panib9 ego autē hic fame pereo · Surgā et ibo ad patrē meum et dicam illi pater peccaui i celum et coram te et iaz non ſum dignus vocari filius tuus fac me ſicut vnum de mercenarijs tuis et ſurgens venit ad patrē ſuū Cuz autem adhuc longe eſſet vidit illū pater ipſius et miſericoꝛia mot9 eſt · Et occurrēſ cecidit ſuper collum eius · et oſculatus eſt

Conterſerat patrez in pmo receſſu adoleſcencior Filius · et opes paternas pfudrat · At vbi lapſu tēporis eſt attritus laboribus · dum mercenarius fieret · et eodem cum porcis pabulo paſceretur · redijt in domum paternam caſtigatus · Vn̄ dicitur · ipſe autem in ſe reuerſus dixit · Quanti mercenarij in domo patris mei abundant panibus ego aūt hic fame perio · Ambro · bene in ſe reuertitur · qui a ſe receſſit · etenim qui ad deum regreditur ſe ſibi reddit · et qui recedit · a criſto ſibi ſe abdicat ·

Aug9 · de que · euā · in ſe autem reuerſus

eum· Dixitq̄ʒ ei filius
Pater peccaui i celū
⁊ coꝛam te iam nō ſū
dignꝰ vocari filiꝰ tuꝰ
Dixit autē pater ad
ſeruos ſuos Cito pro
ferte ſtolam pꝛimam
et induite illuʒ Et da
te ānulum in manu eiꝰ
et calciamenta in pe
des · Et adducit vi-
tulum ſaginatum et
occidite et manduce
mus ⁊ epulemur quia
h̄ filius meus moꝛtuꝰ
erat et reuixit perier
at et inuentus eſt et
ceperunt epulari

eſt cuʒ ab eis que fo
rinſecus frustra illi
ciunt ·et ſeducūt in
conſciencie ſue inte
rioꝛa ſuam intēcōeʒ
reduxit Baſilius·
eſt autem ſecunduʒ
tres differencias o
bediencie diſcrecio·
aut eniʒ metuentes
ſupplicia declinamꝰ
a malo·et ſumus in
diſpoſicione ſeruili·
aut mercedis lucra
venantes exequimꝰ
que mandantur mer-
cenarijs aſſimulati
aut ipſiꝰ gracia bo
ni et dilectionis ad
eum qui dedit legē
ſeruimꝰ et ſic diſpo
ſicōnem redolemus
filioꝝ· Ambroſi·
Filius enim qui ha-
bet ſanctūſpiritꝰ pi
gnus in coꝛde·ſecularis mercedis lucra non que-
rit·ſed ius ſeruat heredis· Sunt eciaʒ mercenarij
boni qui conducūtur ad vineam· Iſti non filij ſꝫ·
ſed panibus abundant· Augꝰ·de queſ·euan·
Vnde autem hoc ſcire poterat in quo tanta erat
obliuio dei·ſicut in omnibꝫ ydolatris fuit niſi q̄a
iſta recogitacō reſipiſcentis eſt·cum euangeliū
pꝛedicaretur·iam poterat talis anima aduertere
multos p̄dicare veritatem inter quos quidam eſ
ſent non ipſius amoꝛe veritatis ducti ſed cupidi-
tate comparandoꝝ ſeculariū cōmodoꝝ qui tam
non aliud ānūciant·ſicut heretici· vnde mercena-
rij recte appellantur·in eadem quippe domo eūdē
panem verbi tractantes·non tamen in heredita
tem eternam vocati·ſed tempoꝛali mercede con-
ducti·Criſ· Signanter autam ſubdidit·ego aūt
h̄ fame pereo·quaſi diceret·ego non alienus· ſed
filius boni patris ⁊ frater·filij obſequentis·ego
liber et generoſus factus ſum miſerioꝛ mercenari
us a ſūma celſitudine pꝛime nobilitatꝭ ad infimā
humilitatem delapſus· Greꝰ·Niſenus· Nō pꝰ
autem redijt ad pꝛiſtinam felicitatem q̄ꝫ in ſe re-
digens ſentiret oppꝛimentis erumne p̄ſenciam et
meditaretur penitencie verba·que ſubdunt̄ ſur-
gam· Augꝰ·de que·euan·Quia iacebat·⁊ ibo
quia longe aberat·ad patrem meuʒ·quia ſub pꝛi
cipe poꝛcoꝛum erat·Cetera vero ſūt penitenciam
meditantis in confeſſione peccati·nōdū tn̄ agē
tis·non enī iam dicit patri ſed dicturum ſe eſſe ꝓ
mittit cum venerit·Intelligas igitur hoc nc̄ acci-
piendum eſſe venire ad patrem in eccleſia conſti
tuti ꝑ fidem·vbi peccatoꝝ legittima et fructuo
ſa iam poſſit eſſe confeſſio· dicit ergo dictuꝝ ſe
eſſe pater· Ambroſiꝰ·Quam miſericoꝛs qui of
fenſus nec patrum nomem dedignatur audire·
Peccaui hec eſt pꝛima ꝯfeſſio apud autoꝛeʒ natu
re·Pꝛeſulem miſericoꝛdie arbitrum culpe·Sꝫ ⁊
ſi deus nouit omnia·vocē tamen tue confeſſionis
exſpectat·Oꝛe enī ꝯfeſſio fit ad ſalutem·qꝛ alleui
at pondus erroꝛis quiſquis ip̄e ſe onerat·et accu
ſacōis excludit inuidiam· Qui accuſatoꝛem p̄ue-
nit ꝯfitendo fruſtra velis occultare·quem nihil
fallat·⁊ ſine piclō ꝓdas qδ ſcias eſſe iaʒ cognitū
ꝯfitere magis vt interueniat ꝓ te criſtus·roget
ꝓ te eccleſia illachꝛimet populus· Nec verearis
ne non impetres aduocatus ſpondet veniam· Pa-
tronus ꝓmittit recōciliacōʒ tibi paterne pietat̄
pollicetur aſſertoꝛ·ſubdit autem in celum ⁊ coraʒ
te· Criſ·Dicens coꝛam te oſtendit hūc patrē
deū debere intelligi deus enī ſolus conſpectoꝛ eſt
omniū a q̄ nec in coꝛde meditata peccata abſcōdi
poſſunt· Augꝰ·de queſti·euan· Vtrum aūt ſꝫ
eſt peccatum in celum quod eſt coꝛam te vt celuʒ
appellauerit ipſam ſūmitatem patris an pociꝰ pec
caui in celum coꝛam ſanctis animabus·coꝛaʒ te aūt
in ipſo penetrali conſciencie· Criſ·Vel celum ſꝫ
loco intelligatur·Qui enim in celum peccat qδ ⁊
ſi ſupernum tamen viſibile elementum eſt·ipſe ē·
Qui peccat in hominem quem ſuſcepit filiꝰ dei ꝓ
ſalute noſtra· Ambꝛo·Vel peccato anime cele-
ſtia ſignificantur dona ſpiritus imminuta vel q̄a
ab illius gremio matris iheruſalem que eſt ī celo
non opoꝛtuit deuiari deiectus aūt ſe exaltare nō
debet·vnde ſubdit iam non ſum dignus vocari fi
lius tuus·Et vt merito ſue humilitatis poſſit at-
toli ſubdit·Fac me ſicut vnum de mercenarijs tu
is· Beda·Ad filij affectum qui omnia que pa-
tris ſunt ſua eſſe non ambigit aſpirare neq̄ꝫ p̄ſū
mit ſed mercenarij ſtatum iam ꝓ mercede ſeruitu
tus deſiderat verum nec hunc quidem niſi patꝛna
dignacōne ſe mereri poſſe teſtatur·Gregꝰ·Niſe
nus·Hunc autem filium ꝓdigū ſpūſſanctus nob̄
deſcripſit vt inſtruamur nos qualiter debeamus
coꝛdis deploꝛare peccamina· Criſ·Qui poſtq̄ꝫ
dixit·Ibo ad patrem meum q̄ ei cūcta attulit bo
na non manſit ſꝫ totum iter ꝯſūuit·Sequitur ẽnī
Et ſurgens venit ad patrem ſuum ſic et nos faci
amus nec pigeat nos longitudinis vie quia ſi vo
luerimus fiet regreſſus celer et facilis dūmō deſe
ramus peccatum qδ nos a domo paterna reduxit
eſt autem et pater redeūtibus clemens nam ſubdi
tur cum autem adhuc longe eſſet vidit illuʒ pat̄
ſuus· Augꝰ·de queſti·euan·ante enim q̄ꝫ intel
ligeret deum longe exiſtens cum tn̄ iaʒ pie quere
ret vidit ille pat̄ ipſius Impios enī et ſupbos cō
uenient non vidē dicit̄ tanq̄ꝫ ante oculos non ha
bens· Ante oculos enī haberi non niſi qui diligū
tur dici ſolent· Criſ·Senſit aūt pater peniten
ciam nō expectauit recipe confeſſionis vba ſꝫ p̄
uenit peticionem miſericoꝛdiꝭ agens vnde ſubdi
tur et miſericoꝛdia motus· Greꝰ·Niſenꝰ·con
feſſionis meditacō placauit ei patreʒ vt obuiam
iret ei et oſcula collo conferret·ſequitur enī ⁊ oc
currens cecidit ſup collum eius et oſculatus ē eū
Quod ſignificat racionale iugum hominis oꝛi im
poſitum ꝑ euangelicam tradicionem qui abiecit
obſeruanciam legis· Criſ·quid enim eſt aliud q̄
occurrit niſi quia nos peccatis impedientibus nr̄a
v̄tute ad deum peruenire non poteramus·Ip̄e aūt

potens ad inualidos puenire deſcendit·oſculatur
autez os ·per quod emiſſa de corde confeſſio peni
tentis exierat·quā pat᷑ letus excepit· Ambro·
Occurrit igitur tibi quia audit te intra mentis ſe
creta tractantē·Et cum adhuc lōge ſis·occurrit
nequis impediat·complectitur quoqꝫ·In occurſu
eīn pͥciēcia eſt·in complexu clemencia· et quaſi
quodaz patrij amoris affectu ſupra collum cadit
vt iacentem erigat·et oneratum peccatis atqꝫ in
terrena deflexum·reflectat ad celum·Malo ergo
filius eſſe ꝙ ouis·Ouis enim a paſtore reperitur·
a patre filius honoratur· Aug9·de que·euan·
Vel occurrens cecidit ſuper collum eius·non eīn
pater vnigenitum filium ſuum deſeruit·in quo
vſqꝫ in noſtram longinquam peregrinacōm cu-
currit·quia deus erat in criſto mūdū recōcilians
ſibi·Cadere aūt ſup collum eius eſt humiliari in
amplexum eius brachiū ſuū·qd eſt dominus ihus
criſtus·Conſolari aūt verbo gracie dei ad ſpem in
dulgencie peccatoꝝ·hoc eſt poſt longa itinera re
meantem mereri a patre oſculum caritatis·Inci-
pit aūt iam ɔſtitutus in eccleſia peccata ɔfiteri·
Nec dicit omnia que dicturū ſe eſſe ꝓmiſerat·Se
quitur enim·Dixitqꝫ filius ei·pater peccaui in ce
lum et coram te·et iam nō ſum dignus vocari fili
us·hoc enim vult fieri per graciam·quo ſe indig
num per merita fatetur·Nō addit quod in illa me
ditacōne dixerat·Fac me ſicut vnum de mercena-
rijs tuis·Cum eīn panem non haberet·vel merce
narius eſſe cupiabat·quod poſt oſculuz patris ge
neroſiſſime iam dedignabatur· Criſ·Pater aūt
ad filium ſermonez non dirigit·ſꝫ miniſtris loqui
tur quia qui penitet orat·ſꝫ reſponſum verbo nō
accipit·miſericordiam vero efficaciter i effectu
intuetur·Sequitur eīn·Dixit autem pater ad ſer
uos ſuos·Cito ꝓferte ſtolam pͥmam et induite il
lum· Theo·Seruos vel angelos intelligas ad
miniſtratorios ſpirit9·vel ſacerdotes qui baptiſ
mate et verbo doctrine animam veſciūt ipſo xp̄o
Quotquot eīn in criſto baptiſati ſum9 criſtum in
duimus· Aug9·de queſti·euan·Vel ſtola pͥma
eſt dignitas quam pdidit adam·Serui qui eam
ꝓferūt·recōciliacōis pͥdicatores· Ambroſi·
Vel ſtola eſt amictus ſapiēcie·quo nuda corporiſ
appli tegunt·accipit aūt ſapienciam pͥmā·eſt eīn
et alia que miſterium neſcit·Annulus autem eſt
ſincere fidei ſignaculum·et expreſſio veritatis·d
quo ſequitur·Et date ei annulum in manu eius·
Beda·Id eſt in operacōne·vt p opera fides cla-
reſcat·et p fidem opera confirmentur· Aug9·
De queſti·euan·Vel annulus in manu pignus ē
ſpiritusſancti ꝓpt᷑ gracie pticipacionez que digi
to bene ſignificatur· Criſ·Vel iubet annulum
dari ſiue ſignaculi ſalutaris ſimbolum·ſeu magis
deſponſacōis inſigne et nupciaꝝ pignus quibꝫ
criſtus eccleſiam ſponſat·cum anima reſipiſcens
p annulum fidei iungitur· Aug9·De queſtōe·
euan·Calciamenta autem in pedes·pꝛeparacō ē
euangelizandi ad non tangenda terrena·de qͣbꝫ
ſeqͥtur·Et calciamēta i pedes Criſ·Vel mādat
calciamenta pedibus imponi·aut ꝓpter cooperien
da veſtigia·vt p lubricum mundi iſtius fixus īce
dat·aut ꝓpter mortificacōnem membrorum·vite
enim noſtre curſus in ſcripturis pes appellat᷑·et
mortificacōis ſpecies calciamentis imponitur·qꝛ
de animalium mortuoꝝ pellibus conficiūtur·Ad
dit et vitulum illi ſaginatum iugulandum in con
uiuij exhibicōne·Sequitur enim·et adducite ad
vitulum ſaginatum·i·dominum ihm criſtum·qͣꝫ
vitulum nominat ꝓpter hoſtiam corporis imma-
culati·ſaginatum autē dixit·quia pinguis et opi
mus intantum eſt·vt ꝓ toci9 mundi ſalute ſuffi
ciat·Non autem ipſe pat᷑ vitulum imolauit·ſed a
hijs imolandum tradidit·permittente eniz patre
conſenciens filius ab hoibus crucifixus eſt· Au
g9·de queſti·euan·Vel vitulus ſaginatus ē ipē
dominus ſcdm carnem ſaciatus obprobrijs·Quod
autem imperat vt adducant eum quid aliud eſt nͥ
vt pͥdicent eum et annūciando faciant venire in
exhauſta fame viſcera filij eſurientis·Nam eciam
vt occidant eum iubet·hoc eſt vt mortem eius in
ſinuent·Tunc eīn cuiqꝫ occidit᷑·cum credit occiſū
Sequitur·Et manducemus Ambro·Bene car
nem vituli quia ſacerdotalis eſt victima que pro
peccatis fiebat·Epulantem autem inducit·cū di-
cit epulemur·vt oſtenderet quoniā paternus eſt
cibus ſalus noſtra·et patris eſt gaudiū noſtroꝝ
redempcō peccatoꝝ Criſ·Ipſe eīn pater gau
det in reditu filij·et conuiuatur in vitulo qꝛ miſe
ricordie ſue fructum in immulacōne filij ſui gau-
dens creator in acquiſicōne populi credentiſ epu
latur·Vnde ſequitur·Quia hic filius me9 mortu
us erat et reuixit·perierat·et inuentus eſt Am
bro·Ille perijt qui fuit·itaqꝫ gentes non ſūt·cri
ſtianus eſt·Poteſt tamē et hic vna ſpecies accipi
generis humani·Fuit adam·et in illo fuimus oēs
perijt adam·et in illo oīs perierūt homo igit᷑ in
illo homine qui perierat reformatur·poteſt et d
agente penitenciam dictū videri quia non morit᷑
niſi qui aliquando vixerit·Et gentes quidez cum
crediderit·p graciam viuificantur·Qui vero
lapſus fuerit p penitenciaz reuiuiſcit· Theop·
quantum ergo ad vicioꝝ ɔdicionē mortu9 fue-
rat deſperatus·Sed quantum ad humanam na-
turam·que mutabilis eſt·et poteſt a vicio ad vir
tutem ɔuerti deꝑditus dicitur·nam minus eſt p
di quam mori·Quilibet autem reuocatus et mun
dat9 a crimine ſaginati vituli pticeps cauſa leti-
cie fit patri et famulis eius·i·angelis et ſacerdoti
bus·Vnde ſequitur·et ceperunt omnes epulari·
Aug9·iſte epule atqꝫ feſtiuitas nunc celebrā-
tur per orbem terraꝝ eccleſia dilatata atqꝫ diffu
ſa·vitul9 enim ille in corpore et ſanguine domi-
nico et offertur patri·et paſcit totam domum·

Erat autez filius ei9
ſenior in agro·et cum
veniret et appropīq
rꝫ domui·audiuit ſim
phoniam et chorum·
et vocauit vnum de

Beda·Murmurā
tibus de peccatoꝝ
ſuſcepcione ſcribis et
phariſeis·tres p or
dinez parabolas ſal
uator poſuit duabꝫ
primis ꝙnt um ipſe
cum angelis de peni
tencium ſalute gau-
deat īſinuat In hac

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ſeruis et iterrogauit
que hec eſſent · Iſq̃ȝ
dixit illi · Frater tuus
venit ⁊ occidit pater
tuus vitulum ſagina
tum · quia ſaluum illū
recepit Indignatus
eſt autem et nolebat
introire · Paṫ ergo il
liꝰ egreſſꝰ cepit roga
re eū · At ille reſpon
dens dixit patri ſuo
Ecce tot annis ſeruio
tibi et nunq̃ꝫ manda
tum tuum preterivi ⁊
nunquã dediſti michi
hedum vt cuȝ amicis
meis epularer ſȝ poſt
q̃ȝ filius tuus hic qui
deuorauit ſubſtanciã
ſuam cum meretrici=
bus venit occidiſti ei
vitulum ſaginatum ·
At ipſe dixit illi · Fili
tu ſemper mecum es ·
et omnia mea tua ſūt
Epulari autē et gau=
dere oportebat quia
frater tuꝰ hic mortu
us erat · et reuixit · pe=
rierat et iuentus eſt ·

vero tercia non ſuū
tm̄modo ſuorum q̃ꝫ
gaudium dmõſtrat
ſed et inuidencium
murmur reprehen=
dit · Dicitᷣ enīȝ · Erat
aūt filiꝰ eius ſenior
in agro · Augꝰ ·
de queſti · euangeli ·
Maior filius popu=
lus iſrahel eſt · non q̃
dem ꝓfectus in lon
ginquã regionem ·
ſed tñ in domo non
eſt · In agro autem
eſt · ideſt in ipſa he=
reditaria opulencia
legis et ꝓphetarum
terrena pocius ope
ratur · Veniens aūt
de agro · domum ap
propinquare cepit
id eſt labore ſeruilis
operis improbato ·
ex eiſdem ſcripturis
eccleſie libertatem
conſiderauit · Vnde
ſequitur · Et cum ve
niret · et appropinq̃
ret domum · audiuit
ſimphoniam et cho=
rum · id eſt ſpiritusã
cto plenos vocibus
conſonis euangeliū
predicare · Sequitᷣ
Et vocauit vnum d
ſeruis · et interroga
uit quid hoc eſſet · id
eſt ſumit ad legend
aliquem ꝓphetaruȝ
et in eo querens ·
quodammodo inter
rogat · Vnde iſta
Feſta in eccleſia celebrantᷣ i qua ſe eſſe non videt ·
Reſpondeat ei ſeruus patris ꝓpheta · Sequitur ·
eñ Iſq̃ȝ dixit illi · Frater tuus venit · et occidit pa
ter tuus vitulum ſaginatum · quia ſaluū illum re
cepit · Quaſi diceret · In extremis terre fuit fratᷣ
tuus · ſed inde maior exultacõ cantancium domio
canticum nouum · quia laus eius ab extremis ter=
re · et ꝓpter eum qui abſens erat occiſus ē vir ſci
ens ferre imbecillitatem · q2 quibȝ non ē narratū
de eo viderunt · Ambro · Adoleſcenciori autē fi
lio · id eſt populo et gentibus iſrael tanquam ma
ior frater beneficium paterne benedictõis inui=
dit · quid faciebant iudei quia criſtus cū gentibꝰ
epularetur · Vnde ſequitᷣ · Indignatus eſt aūt et
nolebat introire Augꝰ · de que · euan Indigna
tur etiam et nunc · et adhuc non vult intrare Cū
ergo plenitudo gencium introierit · egredietᷣ op
portuno tempore pater eius · vt eciam omnis iſra
hel ſaluꝰ fiat · Vnde ſequitᷣ · Pater ergo illius e=
greſſus cepit rogare eū · Erat enim q̃nq̃ȝ aperta
vocacõ iudeoꝝ in ſalutem euãgelij · q̃ꝫ manifeſta
cionem vocacõis tanq̃ꝫ egreſſum patris appellat
ad rogandum maiorem filiū · Deinde q̃ reſpondit
maior filius queſtiones duas habent · Sequitᷣ · n ·
At ille reſpondens dixit patri ſuo · Ecce tot ãnis
ſeruio tibi et nūq̃ꝫ mãdatū tuū preterivi · De mã
dato non preter greſſo facile illud occurrit non d
omni mandato dictum · ſed de vno maxime neceſſa
rio · q2 nulliū aliū deū preṫ vnum creatorem oim
colere viſus eſt · Neq̃ȝ iſte filius in omnibus iſra=
helitis · ſed in hijs intelligitur pſonam habere q̇
nūq̃ꝫ ab vno deo ad ſimulacra conuerſi ſūt · Quan
q̃ꝫ enim terrena deſideraret · ab vno tñ deo iſte d
ſiderabat bona · q̃uis cõmunia cū peccatoribȝ vñ
et in pſalmo dicitur · Vt iumentum factus ſum a=
pud te · et ego ſemper tecū · Sed q̇s eſt hedus q̃ȝ
nunq̃ꝫ accepit ad epulandū · Sequitᷣ enim · Et nū
q̃ꝫ dediſti michi hedum vt cum amicis meis epula
rer · Peccator hedi noīe ſignificari valet · Am
bro · Judeus hedū requirit · criſtianus agnum · et
ideo illis barrabas ſoluitur · nobis agnus immo=
latur · Queri etiam in hedo viderᷣ · q2 iudei ritū ve
teris ſacrificij perdiderūt · Vel qui hedū querunt
expectant antixp̄m · Augꝰ de queſti · euangeli ·
Sed non inuenio exitum huiꝰ ſentencie · Multū
enim abſurdū eſt eum cui poſt dicitᷣ · Tu mecū es
ſemper · hoc a patre optaſſe · vt antixp̄o crederet
Neq̃ȝ omnino aliq̃ȝ iudeoꝝ · q̇ antixp̄m credituri
ſūt · iſtū filiū fas eſt intelligi · Quomodo auteȝ e=
pularetᷣ ex illo hedo ſi ipſe eſt antixp̄s · q̇ ei nõ cre
deret · Ac ſi hoc eſt epulari ex hedi occiſione · qd̄ ē
de antixp̄i pdicõe letari · quomodo dicit filius q̃ȝ
recepit pater · hoc ſibi non fuiſſe conceſſum · cū om
nes filij dei de eius perdicõe letaturi ſūt Ipſū igi
tur ſibi dominum negatum ad epulandum conq̃=
ritur · dum eum peccatorem putat · Cum eñ hedꝰ
ē illi genti id ē cū eã ſabbati violatoreȝ et ꝓpha
uatorem eſtimet iocūdari epulis illius nõ meruit
Greꝰ · Quod aūt dicit · Cū amicis meis · aut ex
pſona principū cum plebe intelligitur · aut ex p
ſona populi iuda · Hiero · Vel dicit · Nunq̃ꝫ dedi
ſti michi hedum id eſt nullus ſãguis ꝓphete vel
ſacerdotis a romano imperio nos liberauit · Am
bro · impudens auteȝ filius ſiliꝰ eſt pulicano iuſti
ficanti ſe · quia legem ſeruabat in lrã · impie accu
ſabat fratrem · q2 cū meretricibꝰ paternam ſub=
ſtanciam ꝓdegiſſet · Sequitur enim · Sed poſtq̃ꝫ
filius tuꝰ hic · qui deuorauit ſubſtanciam ſuam cū
meretricibus · venit · occidiſti illi vitulū ſagina=
tum · Augꝰ · Meretrices aūt ſunt ſupſticõnes
gentilium · cū quibus ſubſtanciam diſſipat · q̇ re=
licto vero cõnubio veri dei · cū demone feda cupi
ditate fornicatur · Hiero · in hoc aūt q2 dicit ·
Occidiſti illi vitulū ſaginatū · confiteᷣ veniſſe cri
ſtum · ſed inuidia non vult ſaluari · Augꝰ · Non
autem pater eū · q · mencientem redarguit · ſed ſe
cū pſeueranciam eius approbans ad pfectõnem
pocioris atq̃ȝ iocūdioris exultacõis inuitat · vñ
ſequitᷣ · At ipſe dixit illi · Fili tu ſemper mecum es ·
Hiero · Vel quod dixerat · iactancia eſt non veri
tas · cui pater non ꝯſentit · ſed alia ꝯpeſcit racõe

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

dicens· Nequam es lege qua ſtringeris· Non q2 ñ
peccauerit · ſed quia deus eum ſemp caſtigando
retraxit· Nec mirũ ſi patri mẽtitur qui frĩ inuidz
Ambro· Sed bonus pater etiaz hunc ſalutare
cupiebat dicẽs ·Tu mecũ ſẽp es· Vel q̃ſi iudeꝰ ĩ
lege· Vel quaſi iuſtus in cõmunione· Augꝰ·
Quid autem ſibi vult q̄ addidit · Et omnia mea
tua ſũt ·quaſi non ſint et fratris ſed ſic a pfectis
et immortalibus filijs habentur omnia · vt ſint
et omnium ſingula et omnia ſingulorum· vt eniz
cupiditas nichil ſine anguſtia ita nichil cũ ãgu=
ſtia caritas tenet· Sed quo omnia nõne et ange=
los deus in poſſeſſionem tali filio ſubieciſſe putan
dus eſt· ſi poſſeſſionem ſic accipias vt eius poſſeſ=
ſor ipſe ſit dominꝰ ·non vtiqz omnia· Non eniz do
mini erimus ſed conſortes pocius angelorꝝ Sive
ro poſſeſſio ſic intelligitur quomodo recte dicimꝰ
poſſidere animas veritatem·non inuenio cur nõ
vere ac ꝓprie id poſſimus accipere· Non enim il=
lud loquimur· Vt dominas veritatis dicamꝰ aĩas
Aut ſi nomine poſſeſſionis ab hoc ſenſu impedim̃
Illud q̃z auferatur ·Non enim ait pater· oĩa poſſi
des· ſed omnia mea tua ſunt · Nec tamen vt ipſiꝰ
domini· Quod enim eſt in noſtra pecunia · poteſt
familie noſtre vel alimentum eſſe vel ornamentũ
vel aliud huiuſmodi· Et certe cum ipſum patrez
recte ille poſſit dicere·non video quomodo ipſius
recte vocari poſſit diuerſis dum taxat modis· Cũ
enim beatitudinem illam obtinuerimus· noſtra e=
runt ad videndum ſupiora ad cõuiuendum equa
lia· ad dominandum inferiora· Congaudeat igĩ
ſecuriſſimus maior frater· Ambro· ſi enim deſi
nat inuidere· omnia ſua ſunt· Vel iudeus ſacram̃
ta veteris teſtamenti vel baptiſatus noua etiam
poſſidens· Theo· Vel aliter totum· Perſona fi=
lij que videtur murmurare· ſumitur ꝓ omnibus
quicũqz ſcandalizan̄ in ſubditis· ſicut· Dauid in
troducit pſonam paſſam ſcandalum in peccatorꝝ
pace· Titus· maior igitur filius ſicut agricola
inſiſtebat agriculture·non terreſtrem ſed anime
agrum fodiens· et ſalutis arbores inſerens ſcilicz
virtutes· Theo· vel erat in agro hoc eſt ĩ mun
do colens ꝓpriam carnem· vt repleatur panibus·
et ſeminans in lachrimis vt in gaudio metat· Sz
cognitis geſtis nolebat ĩtrare ad commune gau=
dium· Criſ· Queritur autem ſi afficitur paſſiõe
liuoris· dolens in ꝓſperis aliorꝝ · Dicendum ẽ aĩ
q̄ nullus ſanctorꝝ dolet in talibus· immo bona a=
liorꝝ ſua exiſtimat non aũt oportet omnia quecũ
q̃z parabola continet· ad literam ptractare · ſed
ſenſum eliciẽtes cuius cauſa componitur nichil a=
liud pſcrutari· Hec ergo parabola ad hoc eſt cõ
poſita· vt peccatores nõ diffidant reuerti· ſciẽteſ
q̄ magna ꝯſequentur· Vnde introducit alios tur
batos in eorꝝ bonis vt indicet eos liuore tabeſcẽ
tes ſed tanto decore honoratos redeuntes· vt eci
am inuidioſi poſſint alijs fieri· Theo· Vel pha
riſeorꝝ· intencõnem corrigit dominus p preſen=
tem parabolam quos ex hijpoteſi nominat iuſtos
Quaſi diceret· Eſto vos vere iuſtos eſſe Nec trãſ
greſſos aliquod mandatorꝝ· Nũquid igitur ꝓpẽ
hoc non oportet admittere a flagicijs redeuntes·

Hiero· vel aliter· Omnis iuſticia in comparac
õne dei eſt iniuſticia· Vnde paulus· Quis me libe=
rabit de corpore mortis huius· Vnde apoſtoli de
dignati ſũt ꝓ peticione matris filiorum Zebedei
Ciril· Quod et nos ipſi q̃nqz patimur viuũt eñ
quidam preſtantiſſimã et optimam vitam aliꝰ aũ
in ipſo ſenio multociens ad deum ꝯuertitur & for
ſitan extremum diem claudere debens hac diluit
reatus domino miſerante· Hoc quidam aliq̃n re=
ſpuũt ex importuna puſillanimitate non attendẽ
tes mentem ſaluatoris qui de ſalute pcẽciũ gau
det· Theo· dicit ergo filius patri· gratis dux
in doloribus vitam a peccatoribus moleſtatus· et
nunq̃ꝫ cauſa mei decreuiſti mactandum eſſe hedũz
id eſt pſequentem me peccatorem · vt paululum
recrearer· qualis hedus fuit Achab helie Qui di
cebat domine ꝓphetas tuos occiderũt· Ambro
vel aliter notatur hic frater vſqz a deo vt de vil
la venire dicatur ·hoc eſt terrenis operibus occu
patus· ignorans que ſunt ſpiritus dei · vt deniqz
nunq̃ꝫ ꝓ ſe vel hedum queratur occiſum· non eniz
ꝓ inuidia ſꝫ ꝓ venia mundi· Agnꝰ eſt immolatꝰ
inuidus hedum querit innocens agnum ꝓ ſe deſi
derat immolari ideo et ſenior dicitur eo q̄ cito q̃ſ
per inuidiam ꝯſeneſcat ideo et foris ſtat eo q̄ ma
liuolencia eum excludat ideo chorum et ſimphoniã
audire non poteſt hoc eſt in nulla theatralis in ẽ
tiua laſciuie· ſed plebis concordiam concinentes=
que de peccatore ſaluato dulcem leticie ſuauitatẽ
reſultat Qui enim ſibi iuſti videntur indignan̄·
q̃n alicui peccatum fatenti venia laxatur · Quis
tu es qui domino contradicas· ne videlicet culpã
relaxaret cum tu cui volueris ignoſcas ſed remit
tendis poſt penitenciam debemus fauere peccatis
nedum venie alterius inuidemus ipſi eam nõ me
reamur a domino non inuideamꝰ de longinqua re
gione remeãtibꝫ q2 et nos fuimꝰ ĩ regiõe lõginq̃

CAPI· XVI·

Dicebat autem et ad diſcipulos ſuos· Homo quidaz erat diues qui habebat villicuz et hic diffamatus eſt apud illum quaſi diſſipaſſet bona illiꝰ· Et vocauit euz· et ait illi Quid hoc audio de te Redde racõnẽ villicacionis tue· Iã eñ non poteris villicare Ait aũt villicus intra ſe· Quid faciã· quia dñs

Beda· Poſtquaz
murmurantes de pe
nitencium recepcõe
tribus prabolis ſal
uator redarguit ·
quartam mox quin
tamqz de elemoſina
danda et per ſimoĩa
ſequenda ſubiungit
quia et ordo pdicã
di aptiſſimus eſt vt
poſt penitenciaz ele
moſina ſubiungatur
vnde dicitur· Dice=
bat autez ad dicipu
los ſuos· Homo qui
dam erat diues qui
habet villicum ·
Criſ· opinio quedã
erronea agrauata
mortalibus auget
crimia· minuit bona
Ea vero eſt opinari

meꝰ aufert a me villi cacionē fodere nō va leo mēdicare erubeſco Scio quid faciam vt cum amotus fuero a villicacione·recipiūt me ī domos ſuas·Cō uocatis itaqꝫ ſingulis debitoribus domi ſui Dicebat primo·Quā tū debes domino meo At ille dixit Centum cados olei·dixitqꝫ il li·Accipe caucionem tuam et ſede cito et ſcribe quinquaginta· Deīde alio dixit·Tu vero quantum debes qui ait centū choros tritici·ait illi·Accipe litteras tuas et ſcri be·octuaginta·

ꝙ ea quecunqꝫ poſſi demus in vſu vite poſſideamus vt do mini et ideo eciam o portune ea apprehē dimus tanquā bona precipua·ſed contꝛa rium eſt·Non enim nos vt domini in vi ta preſenti colloca ti ſumus in propria domo·ſed tanqꝫ ho ſpites et aduene ꝙ nolumus ducimur· et quo tempore non putamus·qui nunc locuples eſt·in bre ui fit mendicus·Er go quicūqꝫ ſis noue ris te eſſe diſpenſa torem alienorum·et tranſitorij vſus·et breuis·tibi iura cō ceſſa ſūt·Abiecto er go ab anima domi ni faſtu·ſumas hūi litatem et moleſtiaꝫ villici· Beda·Vil licꝰ quippe ville gu bernator eſt vnde et a villa nomen accepit yconomus autem tam pec cunie ꝙ frugum et omnium que habet dominus· diſpenſator eſt· Ambro·Ex hoc ergo diſcimus non ipſos eſſe dominos·ſed pocius villicos aliena rum facultatum· Theo·Deinde ꝙ cum non ex ercemus diſpenſacionem opum ad libituꝫ domini ſed ad proprias illecebras·commiſſis abutimur· criminoſi villici ſumus·Vnde ſequitur Et hic diſ famatus eſt apud illum·quaſi diſſipaſſet bona il lius· Criſ·Interea euulſus a villicacione eripi tur·Sequitur enim·Et vocauit illum·et ait ei· Quid hoc audio de te·Redde racionē villicacōis tue·Iam enim non poteris villicare·Quottidie talia nobis per affectus exclamat dominus oſten dens nobis fruentē in meridie ſoſpitate·priuſꝙ veſperaſcat·exanimen·et alium inter prandia ex pirantem·et diuerſimode ab hac villicacione di ſcedimus Sed fidelis diſpenſator qui de propria diſpenſacione confidit·deſiderat cum paulo diſſol ui·et eſſe cum criſto · Is autem cuius ſunt vota terrena anxiatur in exitu·Vnde de hoc villico ſub ditur·Ait autem villicus intra ſe·Quid faciam· quia dominus meus auffert a me villicacionem· Fodere non valeo mendicare erubeſco·Impotentē eſſe in opere crimen eſt vite inertis·Non enim ti meret ſi conſueuiſſet affectare labores·Quod ſi ſe cundū allegoriam accipiamꝰ parabolaꝫ·poſt tranſ migracionem hic factam non eſt tempus operan di·Vita preſens habet exercicium mandatorum fu tura vero ſolacium·Si nichil operatꝰ es hic·Fru ſtra in futurum curas·ſed nec mendicando ꝓfici es·huius indicium ſunt virgines fatue que impru denter a prudentibus mendicauerunt·ſed reuer ſe ſunt vacue·Quilibet enim ſuam conuerſacionē vt tunicam induit·Nō eſt autem eam exuere nec cambire cum alio·Sed debitorum remiſſionem i geniatus eſt nequicie villicus ſtatuens ſibi malo rum remedium in conſeruis·Sequitur eniꝫ·Scio quid faciam·vt cum amotus fuero a villicacione recipiant me in domos ſuas·Quociens enim quis exitum ſuum percipiens leuat beneficio ſarcinam peccatorum·vel relaxando debita debitori vel tri buens inopibus copiam·ea que ſunt domini lar giens multos amicos cōciliat ꝓbituros ſibi corā iudice teſtimonium veritatis non vocibus·ſed bo norum operum oſtenſione Quinetiā paraturos ꝑ teſtimoniū refrigerij manſionem·Nihil autem ē noſtrum·ſed omnia ſunt dicionis dei·Vnde ſequi tur·Conuocatis itaqꝫ ſingulis debitoribus domi ni ſui dicebat primo·Quantuꝫ debes domino meo At ille dixit·Centum cados olei· Beda·Cados grece eſt amphora cōtinens vrnas tres·Sequitꝰ dixitqꝫ illi·Accipe caucionem tuam et ſede et cito ſcribe quinquaginta·dimidiam ei partem dimit tens·Sequitur deinde alio dixit·quantum debes· ait centum choros tritici·Chorꝰ modijs·xxx·cō pletur·Sequitur·Ait illi·Accipe litteras tuas· et ſcribe·lxxx·Quintam ptē ei dimittens·Simpli citꝰ ꝙ ſic poteſt accipi·Quiſquis indigenciam pau peris vel ex dimidia vel ex quinta alleuiat parte miſericordie ſue mercede donandus eſt· Augꝰ de queſti·euange·Vel ꝙ de centum cadis olei qn quaginta fecit ſcribi a debitore·et de centum cho ris tritici octoginta·ad hoc valere arbitror· vt ea que in ſacerdotes atqꝫ leuitas iudeus quiſqꝫ o peratur·in eccleſia criſti abūdent·vt cum illi deci mas darent·iſti dimidias dent·ſicut de bonis ſuiſ fecit zacheus aut certe duas decimas dando·id ē vnam quintam ſuperent impendia iudeorum.

Et laudauit dn̄s villi cum iniquitatis quia prudenter feciſſet·quia filij huiꝰ ſeculi prudē ciores filijs lucis ī ge neracione ſua ſunt Et ego vobis dico facite vobis amicos de mā mona iniqtatis vt cū defeceritis recipiant vos in etna taberna cula Qui fidelis eſt in minimo et ī maiori fideſ eſt· Et qui in modico iniquus eſt et ī maiori iniquus eſt·Si ergo in iniquo mām̄ona fide les nō fuiſtis qd verū

Augꝰ·Villicum quem dominus eiei ebat a villicatu·lau dauit dominꝰ·eo ꝙ in futurum ſibi pro ſpexerit·Vnde dicitꝰ et laudauit dominꝰ villicum iniquitatiſ quia prudenter egiſ ſet·Non tamen om nia debemus ad imi tandum ſumere·nō enim domino noſtro facienda eſt in aliq̄ fraus vt de ipſa frau de elemoſinas facia mus Orige·Verū quia gentiles dicūt prudenciam eſſe vir tutem·et diffiniunt eam periciaꝫ bonorū malorū et neutrorū vel cognicionē agē dorū et nō agēdorū Conſiderandum eſt

eſt·quis credet vobis
Et ſi in alieno non fui
ſtis fideles qđ veſtruʒ
eſt quis dabit vobis
Nemo ſeruus poteſt
duobus dominis ſerui
re Aut enim vnū odi
o habebit et alium di
ligʒ Aut vni adhere
bit et alterū contem
net Non poteſtis deo
ſeruire et mammone·

vtruʒ hec dictō plu
ra aut vnum ſignifi
cet·dicitur enim ꝙ
deus parauit celos
prudencia· Conſtat
bonam eſſe pruden
ciam qua dominꝰ ce
los parauit· Dicitꝰ
etiam in geneſi ſecū
dum·Lxx·ꝙ ſerpenſ
prudentiſſimꝰ erat
vbi prudenciam nō
virtutem dicit· ſed
aſtuciam ad mala in
clinacionem haben
tem·et ſecundum ħ
dicitur·ꝙ dominus
laudauit villicum quia prudenter egiſſet·hoc eſt
callide et perperam·Et forſitan ꝙ dixit laudauit
non ſecundum veram commendacionem· ſed abu
ſiue dictum eſt·vt cum dicimus aliquem cōmenda
ri in mediocribus et indifferentibus rebus· et ꝙ
ammodo mirandos eſſe concurſus et acumen· qui
bus vigor mentis elicitur· Augꝰ·de que·euā·
E contrario dicūtur iſte ſimilitudines·vt intelli
gamus ſi laudari potuit ille a domino·qui fraudē
faciebat·quanto amplius placeant deo qui ſecun
dum eius ꝑceptū opera illa faciunt Orige·Filij
q̄ʒ huius ſeculi non ſapiēciores ſed prudenciores
dicuntur lucis filijs·Et hoc non abſolute et ſimpli
citer·ſed in genere ſuo·Sequitur·Quia filij hu
ius ſeculi prudenciores filijs lucis in generacōne
ſua ſunt· Beda·Filij lucis et filij huius ſeculi vo
cantur·quomodo filij regni et filij ꝑdicōis Cuiꝰ
enī vnuſquiſq; agit opera eius cognominatur et
filius· Theo·Filius ergo huius ſeculi vocat co
gitantes q̄ ſibi cōmoda ſunt in terra·filios vero
lucis·ſpiritales opes tractantes intuitu diuini a
moris· Inuenimur autem in humanis quidem ad
miniſtracōibus prudentes oīa diſponentes et ſū
opere ſatagantes·vt ſi deſideremꝰ ab adminiſtra
cione habeamus vite refugium·Cum vero diſpē
ſare debemus diuina·non premeditamur que no
bis poſtmodum ſunt ꝓfutura· Gre·xviij·mor·
Vt ergo in ſua manu homines poſt mortem quic
q̄ꝙ inueniant·ante morteʒ diuicias ſuas in paupe
rum manibus ponāt·Vnde ſequitur·Et ego voƀ
dico facite vobis amicos de mām̄ona iniquitatis
Augꝰ de verƀ do·Quod hebrei vocant mām̄o
na·latine diuicie vocantur·ac ſi diceret·Facite vo
bis amicos de diuicijs iniquitatis Hoc autem qui
dem male intelligendo rapiunt aliena·et inde ali
quid pauperibus largiuntur et putant ſe facere
quod preceptum eſt·Intellectus iſte corigendꝰ
eſt·De iuſtis laboribus elemoſinas facite·Nō enī
corrupturi eſtis iudicem criſti·ſi de preda inops
dares aliquid iudici·vt ꝓ te iudicaret·Si iudex
ille ꝓ te iudicabit·tanta vis eſt iuſticie·vt eciam
tibi diſpliceat·Noli tibi pingere talem deum·Fōs
iuſticie eſt·Noli ergo elemoſinas facere đ fenore
et vſuris·Fidelibus dico quibus corpus criſti ero
gamus·Sed ſi peccunias tales habetis·de malo
eſt qđ habetis· Iam nolite malum facere Zacheꝰ
dixit·Dimidium rerum mearum do paupibus Ec
ce quomodo currit qui currit facere aīcos·de mā
mona iniquitatis·et ne reus aliunde teneretꝰ· Si
cui aliquid tuli·quadruplum reddam·Eſt aliꝰ in
tellectus·Mammone iniquitatis diuicie ſeculi ſūt
omnes vndecū́q; ſint·Si enim veras diuicias que
ris·alie ſunt quibus iob nudus abundabat·quan
do in deum cor plenum habebat·Iſte autem ab ī
iquitate appellantur diuicie·quia vero nō ſunt·
paupertate enī plene ſūt·et ſemper obnoxie caſi
bus·Si enī vere diuicie eſſent·ſecuritateʒ tibi da
rent· Augꝰ·de que·euan·Vel diuicie iniquita
tis dicuntur quia nō ſunt iſte diuicie niſi iniquis
et qui in eis conſtituunt ſpem atq; copiam ſue be
atitudinis·A iuſtis vero cum hec poſſidentur·eſt
quidem iſta peccunia·ſed non ſūt illis diuicie niſi
celeſtes et ſpiritales. Ambro·Vel iniquum mā
mona dixit·quia varijs diuiciarū illecebris nr̄as
auaricias tēptat affectus·vt velimus ſeruire di
uicijs· Baſili·Vel ſi ſucceſſeris patrimonio ab ī
iuſtis cōgregata cepiſti·In pluribus enim prede
ceſſoribus neceſſe eſt aliquem reperiri qui iniuſte
vſurpauerit aliena·Ponatur aūt vt nec pater ex
egerit·ſed aurum vnde habes·Siquidem dicis a
me·ignarus dei es·non habens noticiam creato
ris·Si vero a deo·dic nobis racōnem ꝓpter q̄m
eas accepiſti·An non dei eſt terra et pleitudo eiꝰ
Ergo ſi communis domini noſtra ſūt·erūt et conſ
uoꝝ noſtroꝝ·Theo·Ille ergo dicūtur opes ne
quicie quaſcū́q; dominus dedit ad impendia neceſ
ſitatis·fratrum ac conſeruoꝝ noſtroꝝ·nos vero
teremus nobis·Dicebat igitur a principio omnia
pauperibus tradi Verum quia iniquitatis fuimꝰ
villici·nequiter retinentes quod deputatum eſt
ad aliorum opus·nō eſt omnino manendum ī hac
crudelitate·ſed imparciēdum eſt pauperibus·vt
recipiamur ab eis in celeſtibus tabernaculis· Se
quitur enim·vt cum defeceritis recipiant vos in
eterna tabernacula· Gre·xxij·mo·Si autem eo
rum amicicijs eterna tabernacula acquirimus dā
tes penſare debemus·quia patronis pocius mune
ra offerimus q̄ꝙ egenis dona largimur· Augꝰ·
de verbo·do·Qui ſūt eniʒ qui habebunt taberna
cula eterna niſi ſancti dei·Et qui ſunt·qui ab ipiſ
accipiendi ſūt in tabernacula eterna·niſi qui eo
rum indigencie ſeruiūt·Et ꝙ eius opus eſt hila
riter ſubminiſtrauit Iſti ſunt minimi xp̄i·qui oīa
ſua dimiſerunt·et ſecuti ſunt eum·Et quicq̄d ha
buerūt·pauperibus diſtribuerunt·vt deo ſine ſe
culari compede expediti ſeruirent·et ab oneribuſ
mundi liberatos velut pennatos ſurſum humeroſ
tollerent· Augꝰ·de queſti·euange·Non ergo
eos a quibus recipi volumꝰ in tabernacula eter
na tanquā debitores dici fas eſt intelligi cū iuſti
et ſancti ſignificentur hoc loco·qui eos introdu
cant·qui neceſſitatibus ſuiſ terrena bona commu
nicauerunt· Ambroꝰ·Vel aliter·Facite vobis
amicos de iniquo mammona·vt largiendo paupe
ribus·angeloꝝ q; ceterorumq; ſanctoꝝ graciam
ꝯparemus· Criſ·Attende etiam ꝙ non dixi vt
ſuſcipiant vos in ſuis manſionibus·non enim ipi

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ſüt qui ſuſcipiũt·Vnde cum dixiſſet· Facite vobiſ
amicos·addidit de mammona iniq̃tatis· oſtendẽs
q̄ non ſimpliciter eorum amicicia nob̄ patrocina
bitur·niſi bona opera nos comitentur·niſi euacu
emus iuſte diuicias ↄgeſtas iniuſte· Ars igitur
arcium peritiſſima eſt elemoſina non eñ nobis do
mos fabricat luteas·ſed vitã ꝑhennẽ impendit·
Singularũ arcium alia alterius adminiculo indi
get·Cum autem miſereri oportet·null9 alterius
ſed ſolius voluntatis eſt opus· Ciril· Sic igit̃
docebat criſtus affluentes diuicijs ſũmopere dili
gere amiciciam pauperũ· ⁊ theſaurizare in celis·
Nouerat aũt humane mentis deſidiam· quomõ
abientes diuicias nullum caritatiuum op9 impen
dunt egentibus· q̄ igitur talibus nullus ſpirita-
lium donoꝝ fructus ꝓueniat·manifeſtis exem
plis oſtendit ſubdens·Qui fidelis eſt in mimo·⁊
in maiori fidelis eſt·et qui in modico iniq9 eſt·
et in maiori iniqu9 eſt·Aperit autem nobis dñs
oculum cordis exponens q̄ dixerat·cũ ſubdit·Si
ergo in iniquo mammone fideles non fuiſtis· qđ
verum eſt quis credet vobis·Eſt igitur minimuꝫ
iniquis mãmona id eſt terrene diuicie q̃ ſuperna
ſapientibus nichil eſſe videntur· Arbitor ergo
aliquem eſſe in modico fidelem·cum de his mini-
mis oppreſſis erumna ſubſidium impartitur·Ita
q̄ꝫ ſi in modico fuerimus perfidi·quo pacto ab eo
obtinebimus verum id eſt diuinorum cariſmatuꝫ
nobis donum anime humane imprimens diuinam
ſpeciem·Nđ aũt ad hoc tendat intencõ verborũ
domini·ꝑ ſequẽcia patet·dicit enim·Et ſi in alie
no non fuiſtis fideles·qđ veſtrũ eſt·q̃s dabit vo
bis· Ambro·Aliene nobis diuicie ſunt·quia p̄t
naturã ſũt·neq̄ꝫ nobcũ naſcũt̃·neq̄ꝫ nobcũ t̃nſeũt
Criſtus autem noſter eſt·q2 hoim vita eſt·Deni
q̄ꝫ in ꝓpria venit· Theo· Sic igitur huc vſq̄ꝫ
docuit nos q̄ꝫ fidelit̃ deceat diſpenſare diuicias·ſ3
quia opum diſpẽſacio ſcđm deum non aliter opti
net·q̄ꝫ ꝑ impaſſibilitatem animi ad diuicias non
affecti·ſubiungit Nemo ſeruus poteſt duob3 dñis
ſeruire· Ambro·Non quia duo·ſed vnus ẽ dñs
Nam ⁊ ſi ſint qui mãmone ſeruiant·tamen nõ ille
nouit aliqua iura dominatus·ſed ipſi ſibi iugum
ſeruitutis imponũt·Vnus eſt dñs·q2 vnus ẽ de9
vnde patet patris et filij vnum eſſe dominatũ·et
hui9 rõnem aſſignat ſubdens·Aut eñ vnũ odio
habebit·et alterũ diliget·aut vni adherebit· et
alterũ ↄtẽnet· Aug9·de que·euange·Hec aũt
non paſſim aut quaſi temere dicta ſũt· Nemo eniꝫ
interrogatus vtꝝ diligat diabolum· reſpondet
ſe diligere·ſ3 poci9 odiſſe·deũ aũt ſe diligere ꝓ-
clamant·ergo aut vnum odiet ſc3 diabolũ·alteꝝ
diliget ſc3 deũ·Aut alteri adherebit ſc3 diabolo·
cũ quaſi eius p̄mia tꝑalia ſectat̃· ⁊ alterũ ↄtẽnet
ſc3 deũ·ſicut ſolent minas eiuſ poſtponere cupidi
tatibus ſuis·qui de bonitate eius ad ĩpunitatẽ ſi
bi blandiũtur· Ciril·Concluſio aũt eſt toci9 ſer-
monis qđ ſequitur·Nõ poteſtis deo ſeruire ⁊ mã
mone·Totum igit̃ ſtudiũ transferam9 ad alteꝝ
diuicijs abrenunciãtes· Beda·Audiat ergo ſ3
auarus·non poſſe ſimul diuicijs criſtoq̄ꝫ ſeruiri·⁊
tamen non dixit qui habet diuicias· ſ3 qui ſeruit
diuicijs·Nui eñ diuiciarum ſeruus eſt·diuicias cu
ſtodit vt ſeruus·Qui aũt ſuitutis excuſſit iugũ
diſtribuit eas vt dñs·Sed qui ſeruit mammone
illi vtiq̄ꝫ ſeruit·q rebꝫ iſtis terrenis merito ſue ꝑ
uerſitatis ꝓpoſit9·et p̄nceps huius ſeculi nõiat̃·

**Audiebant autẽ om
nia hec phariſei qui
erant auari et deride-
bant illuꝫ Et ait illis
Vos eſtis qui iuſtifi-
catis vos coraꝫ homi
nibus deus autem no
uit corda veſtra quia
quod hominibus altum
eſt abominatõ ẽ apud
deum Lex et ꝓphete
vſq̄ꝫ ad iohannem ex
eo regnum dei euãge
lizatur et omnis in il
lud vim facit facilius
eſt aũt celũ et terram
preterire q̄ꝫ de lege
vnam apicem cadere
Omnis qui dimittit
vxorem ſuaꝫ et ducit
alteram mechat̃ · Et
q̃ dimiſſam a viro du
cit mechatur**

Beda·Monuerat
xp̄s ſcribas et pha-
riſeos de ſua iuſticia
nõ p̄ſumere·ſed pec
catores penitentes
recipere·et elemoſi-
nis ſua peccata redi
mere·ſed illi p̄cep-
torẽ miſicordie hũi
litatis ⁊ ꝑſimonie đ
ridebant·Vnde dici
tur· Audiebãt autẽ
omnia hec phariſei
q̃ erant auari·et de-
ridebãt eũ·Duas ob
cauſas·q2 vel min9
vtilia ĩpare̅t· vel a
ſe iam facta ſupflu-
is ingereret The
At dñs detegens in
eis occultã maliciã
oſtẽdit eoſ ſimulare
iuſticiam·Vnde ſub
dit̃·Et ait illis· voſ
eſtis q̃ iuſtificat̃ voſ
coram hominibus·
Iuſtificant ſe coraꝫ
hoibꝫ q̃ peccatores
tanq̄ꝫ infirmos đſpe
ratoſq̄ꝫ ↄtemnũt·ſe
aũt ipſos tanq̄ꝫ pfe
ctos elemoſinaꝝ re
medio opus non ha
bere credũt· ſ3 norij tumoris altitudo· q̄ꝫ ſit iuſte
damnãda videt ille q̃ illuminabit abſcõdita tene
brarũ·Vñ ſeq̃tur·Deus aũt nouit corda veſtra·
Theo·Et ideo abominabileſ ei eſtis ob arrogã
ciam et ambitũ hũane fauoris· Vnde ſubdit· q̃a
qđ hoibꝫ altũ eſt·abominabile eſt apud deum·
Beda·Diſputantem aũt contra auariciam ſal-
uatorem·phariſei deridebant·q̃ſi ↄ̃ria legi pro-
phetiſq̄ꝫ p̄ciperet· vbi multi ditiſſimi deo placuiſ-
ſe legũtur·ſed et ipſe moiſes populum q̃ꝫ rege-
bat·ſi legeꝫ ſequeret̃·omnibꝫ terrenis bonis ab
undaturũ p̄dixit quibus dñs occurrens oſtendit
inter legem et euangeliũ·ſic̃ ꝓmiſſionũ ita et p̄
ceptoꝝ non minimam eſſe differenciam·Vñ ſub
dit·Lex et prophete vſq̄ꝫ ad iohãnem· Ambro
Non quia lex deficit·ſed q2 incepit euangelij pre
dicacõ videnẽ eñ minora ↄpleri·cũ pociora ſucce
dant· Criſ·Per hoc aũt reddit eos celeres ad
ſui fidem·q2 ſi vſq̄ꝫ ad tempus iohannis ↄſũmata
ſũt oĩa·ego ſũ qui venio·Non enim deſtitiſſent ꝓ
phete niſi ueniſſem ego·ſed dices qualiter pro-
phete vſq̄ꝫ ad iohãnem·cũ multo plures ꝓphete
in nouo q̄ꝫ in veteri teſtamento fuerint·ſ3 de illis
ꝓphetis dicit·q̃ p̄nũciauerũt xp̄i aduentum·

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Euſe. ꝏouerant autem priores ꝓphete ꝑdicacōm
regni celorumꝗꝫ nullꝰ eoꝝ expreſſe annūciauerat
populo iudeoꝝ. eo ꝙ puerilem mentē iudei habē
tes imbecilles erant circa predicacōis immenſita
tem. Primꝰ aūt iohannes manifeſte ꝑdicauit a=
ꝓpinquaſſe regnum celoꝝ. necnō et peccatorum
remiſſionem ꝑ lauacrum regeneracōis. Vnde ſeq̄
tur. Ex eo regnū dei euangelizatur. et omnis in
illud vim facit Ambro. Lex enim multa ſcꝫ na
turam tradidit vt naturalibꝫ indulgencioꝛ deſi=
derijs ad iuſticie ſtudium nos vocaret. Xp̄s natu
ram incidit. qꝛ naturales ꝗꝫ amputat voluptateſ
ſed ideo vim facimus nature. vt nō ad terrena de
mergat. ſed ad ſuperna ſe erigat Euſe. Magna
enim pugna incūbit. moꝛtalibus in aſcenſu celo=
rum. Quod enim homīes carne moꝛtali veſtiti ſub
iugent voluptatem. ⁊ omnem illicitum appetitū
immitari volentes vitam angelicam. qūo non fit
violenter. Quis autem videns diuino inſudanteſ
cultui. et pene ſuam carnem moꝛtificantes. nō re
uera fatebitur illos vim inferre regno celoꝛum.
ſed et ſi quis indagauerit mirandum ꝓpoſituꝫ ve
nerandoꝝ martirū. Fatebitur eos vim irrogare ī
regnū celoꝛum. vt non ſolum tempoꝛalia iſta cō=
temnat. ſed etiam linguas deridencium ſe talia cō
temnentes. Hoc enim ſubiunxit euāgeliſta. cū di
xiſſet. d riſui fuiſſe iheſum cum de ꝯtemnendis ter
renis diuicijs loqueret̄. Beda. ne autem puta=
rent in eo ꝙ dixit. Lex et ꝓphete vſqꝫ ad iohānez
legis vel ꝓphetarum ab eo deſtructionem ꝑdica=
ri. hoc excludit ſubdens. Facilius autem eſt celuꝫ
et terram ꝑterire ꝗ̄ꝫ de lege vnum apicem cadere
Preterit enim figura huius mundi. De lege autē
nec vnius quidem littere ſumitas. id eſt nec mini
ma queqꝫ a ſacramentis ſpiritalibus vacant. ⁊ tñ
lex et ꝓphete vſqꝫ ad iohannem. quia nō potuit
vlt̄ venturꝫ ꝓphetizari qđ iohannis ꝑconio iam
veniſſe clarebat. Quod autem de lege inperpetu
um non violanda ꝑdixerat. vno exempli gracia.
de illa ſupto ꝯfirmat teſtimoio dicens. Oīs qui di
mittit vxoꝛem ſuam et ducit alteram. mechat̄. et
qui dimiſſam a viro ducit. mechatur. vt ex h̄ vno
diſcerent eciam in ceteris eum nō ad ſoluenda ſed
ad implenda decreta legis veniſſe. Theo. Nā
enim cuꝫ impfectis lex impfecte loqueret̄. ex hoc
patꝫ. ꝙ duris ꝑcoꝛdijs iudeoꝝ ait. ſi vir odio ha
buerit cōiugem. dimittet eam. quia cum homicid
eſſent. et gauderent in ſanguine. nec aſtrictoꝛum
ſibi miſerebātur adeo vt filios et filias mactarēt
demonibus. nūc vero pfectioꝛis doctrine opus ē
Ob hoc igitur dico. ꝙ ſi quis repudiat cōiugem.
non incumbente cauſa foꝛnicacōis mechatur. ⁊ q̄
aliam duxerit. mechatur. Ambro. Prius auteꝫ
dicendum arbitroꝛ de lege ꝯiugij. vt poſtea d ꝓ
hibendo diuoꝛcio diſputemus. Quidam putāt oē
ꝯiugiū a deo eſſe. quia ſcriptum eſt. quos deꝰ cō
iūxit. homo non ſeparat. Quo ergo apoſtolꝰ dixit
ſi infidelis diſcedit diſcedat. In quo oſtendit nō
a deo eſſe oē ꝯiugiū. neqꝫ enī xp̄iane gētilibꝫ dei
iudicio ꝯiūgūtur. Noli ergo vxoꝛem dimittere.
ne deum tue copule diffitearis autoꝛem. Etenī ſi
alienos multomagis vxoꝛios debes tolerare et e=
mendare moꝛes. Que cum puulis feta dimittit̄.
durū ſi excludas parentem. Pignoꝛa teneas. vt
ad ꝯtumeliam parentis addas etiam pietatis iu
riā. durius. ſi ꝓpter matrem eciam filios ſimul pel
las. pateris ne liberos tuos viuente te eſſe ſub vi
trico. ac incolumi matre eſſe ſub nouerca. Quam
ꝑiculoſū ſi fragilē adoleſcencie etateꝫ erroꝛi offe
ras. ꝗ̄ꝫ ipiū ſi eius deſtituas ſenectutē cꝰ deflora
ueris iuuētutē. Pone ſi repudiata non nubat. et
hoc tibi debuit diſplicere cui adultero fidem ſuat
Pone ſi nubat. neceſſitas illiꝰ tuū crimen eſt. et
qđ cōiugiū putas. adulteriū eſt. Hoc moꝛaliter
tamen qꝛ ſuꝑ ꝓpoſuerat regnum dei euangelizari
et cū dixiſſet de lege vnum apicē non poſſe cadere
ſubiecit. oīs qui dimittit vxoꝛem ſuā ⁊c̄. Vir xp̄ſ
eſt. vxoꝛ eccleſia. caritate vxoꝛ. integritate vgo
ergo quem deus traxit ad filium. non ſeperat pſe
cucio. non auertat luxuria. non philoſophia deꝑ
detur. hereticꝰ non inficiat. iudeus nō ſeparet.
Adulteri ſunt. omnes qui adulterare cupiunt ſi
dei et ſapiencie veritatem.

Homo quidam erat
diues. et induebatur
purpura et biſſo. et e
pulabatur quottidie
ſplendide. Et erat qui
dam mendicus nomie
lazarus. qui iacebat
ad ianuam eius vlce=
ribus plenus cupiens
ſaturari de micis que
cadebant de menſa di
uitis et nemo illi dab
at Sed et canes veni
ebant et lingebant
vlcera eius.

Beda. admonue
rat ſupra dominꝰ fa
cere amicos de mam
mona iniquitatis.
quod audiētes pha
riſei d̄ridebant eum
d̄ illa que ꝓpoſuerat
exemplis aſtruit di
cēs. Homo qui erat
di. Criſ. Erat nō
eſt qꝛ ꝑterijt quaſi
vmbra fugiens. Nō
autem omnis ſancta
pauptaſ aut diuicie
criminoſe. ſed vt lu
xuria infamat diuici
as. ita pauptatē cō
mendat ſanctitas. ſe
quitur enim. Et īdu
ebatur purpura et
biſſo. Ambroſiꝰ.
Purpura coloꝛ īgīj
habitus eſt et conchis marinis ferro circumciſis
emiſſa. Biſſus vero genus lini candidi et moliſſi=
mi. Gregꝰ. in hom el. Si autem ſubtilium ꝑcio
ſarumqꝫ veſtium cultus culpa non eſſet. nequaꝗ̄ꝫ
ſermo dei hoc tamen vigilanter exprimeret. Nēo
quippe veſtimenta ꝑcioſa niſi ad inanem gloꝛiaꝫ
querit. vt honoꝛacioꝛ ceteris eſſe videatur. Nemo
enim vult ſibi ꝑcioſis veſtibꝫ indui. vbi ab alijs
non poſſit videri. Criſ. Cinerem et puluerem ⁊
terram purpura et ſerico ꝓtegebat. ſcd̄m veſti
menta eius ita et epule. Et nos quales epule. tāa
et veſtimenta. Vnde ſequitur. Et epulabat̄ quo
tidie ſplendide. Gregꝰ. ꝑmo mo. Vbi ſollerter
intuendum eſt. quia celebrare ſine culpa cōuiuia
vix poſſunt. pene ſemper concomitatur voluptas
Nam cuꝫ coꝛpus in refectōnis delectacione reſol
uitur. coꝛ ad inane gaudium relaxatur. Sequit̄
Et erat quidam mēdicus nomine lazarus. Am.
Narracō magis ꝗ̄ꝫ parabola videtur. quando etiā

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

nomen exprimitur· Criſ· Parabola vero illa ē vbi exemplum ponit̄· et tacentur noīa· Interp̄tatur aūt lazarus qui adiutus eſt· pauper enim erat· et illum dominus adiuuabat· Ciril· Vel aliter· preſens ſermo de diuite et lazaro ſimilitudinarie ſcriptus eſt in parabola· vt innoteſcat· q̄ qui terrenis affluūt opibus· niſi velint opitulari neceſſitatibus pauperū· grauem incurrāt ſentenciam Refert autē tradicio iudeoꝝ lazarum quendam fuiſſe tūc temporis in iheroſolimis extrema p̄ſſuz inopia ⁊ infirmitate· cuius meminit dn̄s· introducens eum in exemplum ad maiorem ſermonis manifeſtacionem· Gre· in homel· Notandū eciā eſt quia in populo plus ſolent nomina diuituz q̄ pauperum ſciri· Dominus autem nomen pauperis dicit et nomen diuitis non dicit· quia deus humiles nouit atq̄ approbat· vt autem amplius ꝓbaretur pauper· ſimul hunc et paupꝑtas et egritudo tabefecit· Sequitur enim Qui iacebat ad ianuam eius vlceribus plenus· Criſ· Ideo iacebat ad ianuam ne diues diceret· non vidi· nemo mihi nunciauit· videbat eum exiens et reuertens· Ideo vlceribus plenus· vt crudelitatez diuitis ſuo corpore demonſtraret· mortez corporis tui· vides iacere ante ianuam· et non mīſereris· ſi dei precepta non conſideras· ſaltem condicionis tue miſerere· et time ne ipe talis efficiaris· Egrotacio aūt habet aliqd̄ ſolaciū· ſi opes habet· Quanta ergo in iſto pena eſt· in quo inter tanta vulnera nō meminit dolores plagaꝝ· ſed famem· Sequitur em̄ Cupiens ſaturari de micis que cadebant de mēſa diuitis· Quaſi diceret· Quod ꝓicis de menſa hoc prebe in elimoſinam fac damna lucrū· Ambro· Inſolencia autem diuitum in diuicijs cōpetentibꝫ ſubinfertur Sequitur enim· Et nemo illi dabat· Ita eniz ſūt condicionis humane immemores vt tā q̄ ſup̄ naturam ſiti· de miſerijs paupꝛū incentiua ſuaꝝ capiant voluptatū· rideant inopem· inſultent egēti· et quoꝝ miſereri deceat his aufferāt

Aug⁹· de ver· do· Inexplebilis enim auaricia diuitum· nec timet deum nec hominem veret̄· nō parcit patri· amico fidez non ſeruat· viduā opprimit rem pupilli inuadit Gre· in ho· Inſup pauper videbat ꝓcedentem diuitez ab obſequētib⁹ circūfulciri· ſe infirmitate ⁊ inopia a nullo viſitari· nam qꝛ nemo ei ad viſitandū aderat· teſtātur canes q̄ vulnera eius lingebant· Seq̄tur ei· Sz et canes veniebant· ⁊ lingebant vlcera eius· Criſ· Vlcera que nullus hoīm lauare dignabatur ⁊ ↄtractare· fere mites lambiūt Greg⁹· in ho· Ex vna q̄ re oīpotens deus duo iudicia exhibuit· dū lazarū pauperem ante ianuam diuitis iacere ꝑmiſit· vt et diues impi⁹ dānacōis ſibi augeret vlcionem· et tēptatus pauper creſceret ad remuneracionē qꝛ ↄſpiciebat q̄ttidie cui miſereretur· videbat iſte de quo probaretur·

Factum eſt autem vt moreret̄ mendicus et portaret̄ in ſinuz abrahe mortuus ē autē et diues et ſepultus eſt in inferno· Eleuās aūt oculos ſuos cū eſſet ī tormentis vidit abraham a longe et lazaꝝ in ſinu eius et ipſe clamās dixit· Pat̄ abraham miſerere mei· et mitte lazaꝝ· vt intingat extremum digiti ſui ī aquā· vt refrigeret linguā meā qꝛ crucior in hac flamma· ⁊ dixit illi abrahaz Fili recordare qꝛ r̄cepiſti bona in vita tua· ⁊ lazar⁹ ſimilit̄ mala nūc aūt h̄ ↄſolat̄ tu vero cruciaris Et ī his oībus inter nos et vos chaos magnū firmatū eſt vt hi qui volūt hic tranſire ad vos n̄ poſſint neq̄ inde huc tranſmeare

Criſ· Audiuimus quid vtriq̄ in terra paſſi ſūt· videamus q̄d vtriq̄ paciātur apud inferos Quod tpale fuit preterijt quod ſequit̄· eternū ē· Vterq̄ mortu⁹ ē illum angeli· hūc pene ſuſceperūt· Dicit̄ ei factū ē aūt vt moreretur mēdic⁹ ⁊ portaret̄ in ſinū abrahe Tante pene repente delicijs cōmutāt̄ Portat̄ p⁹ tantos labores qꝛ ↄfecerat ne ſaltem ambulans laboraret· et portabatur ab angelis· n̄ ſuffecerat ad portādū paupē vn⁹ āgelus· ſꝫ ꝓpterea plures veniūt vt choꝝ leticie faciāt gaudꝫ vnuſquiſq̄ āgelus tm̄ onus tāgē· libēter tlibꝫ oneribꝫ p̄grauātur vt ducāt hoīes ad regna celorū· Portatus eſt aūt in ſinu abrahe· vt illum palparet· et refocillarꝫ Sin⁹ abrahe paradiſus ē Ideo aūt angeli miniſtrātes tulerūt paupez et locauerūt eū in ſinu abrahe· qꝛ licꝫ deſpect⁹ iaceret· n̄ tn̄ deſperauit· nec blaſphemauit dicēs· h̄ diues in nequicia viuēs gaudet· ⁊ t̄bulacōꝫ n̄ patit̄· Ego vero nec obtinere valeo neceſſariā eſcā·

Aug⁹· de origine anime· Qd̄ aūt abrahe ſinū exiſtimas eſſe corporeū· vereor ne in re tanta iocularit̄ n̄ ſerio agere credaris· Neq̄ eī vſq̄ adeo deciperis· vt arbitreris corporeū ſinū hoīs vni⁹ ferre tot aīas imo vt ſcd̄m te loquar· tot corpora q̄t illuc angeli· ſic̄ lazarum ꝑferūt n̄ opineris fortaſſe illam vnā aīam ſolam ad eūdem ſinū ꝑuenire meruiſſe· ſi errare puerilit̄ nō vis· ſinum abrahe itelligere remotā ſedē quietis· atq̄ ſecretā vbi eſt abrhā· ⁊ ideo abrahā dictā nō q2 ipſi⁹ tm̄ ſit· ſꝫ q2 ipſe multarū gēciū pater ſit qui ad imitandū fidei principatū prepoſitus eſt Greg⁹· in ho· Cū aūt duo eſſent inferius corda· paupis ſcꝫ et diuitis· vnus deſup erat inſpector· qui et pauperem temptando exercebat ad gloriam· et diuitez tolerando expectabat ad penā· Vnde ſequit̄ Mortuus eſt aūt et diues· Criſ· Mortuus q̄dem eſt tūc corpore ſꝫ erat illi ante anima mortua· nichil enim agebat ex operibꝫ anime· Nam totus feruor eius qui ꝓuenit ex dilectione proximi· expirauit et erat corpore defuncto defunctior· Nullus aūt ē qui ſepeliendo diuiti miniſtraſſe dicatur· vt lazaro· eo nanq̄ q2 in lato itinere delectatus multos habuit obſequentes adulatores· vt peruenit ad

Finem· priuatus eſt omnibus Siplicit̄ eñ ſequit̄
Et ſepultus eſt in inferno · ħ eciam aīa eius dum
viueret ſepeliebatur obruta corpore q̄ſi ſepulcro
Aug⁹· de queſti· euan· Sepultura autez infer
ni penarum ꝓfūditas eſt· que ſup hos q immiſeri
cordes poſt hanc vitam vorat· Baſi· Eſt autez
infernus q̄dam loc⁹ cōmunis in intimo t̄re obū-
bratus vndiq₃· et opac⁹· cuius eſt q̄ddam orifici
um in profundum tendēs· per quod patet deſcen
ſus aīabus ad mala dānatis· Criſ· Vel ſic vt re
gū carceres extra manent· ſic et extra mundū fo
ris alicubi eſt infernus· vnde et exteriores tene-
bre dicte ſunt· Theo· Quidam vero dicūt infer
num eſſe tranſitum ab apparenti ad diſparens q ð
et deformitatem anime· Quādiu eñ anima pecca
toris in corpore eſt· appar₃ p ꝓprias opperacōes
vt autem euolat a corpore· fit deformis· Criſo·
Sicut aūt pauperi dū viueret grauiorem penam
reddebat iacere ante ianuam diuitis · et aliena
bona proſpicere · ſic diuiti mortuo augebat cri
cium acubitus in gehenna· et ꝓſpectus delectacō
nis lazari· ne ſola tormentoꝝ natura· ſed et colla
cione honoris illius intollerabilius ſentiret ſuppli
cium· Vnde ſequitur· Eleuans autem oculos ſuos
cū eſſet intormentis· vidit abraham a longe· Ele
uauit quidē oculos· vt illum inſpiceret · Lazarus
enim ſurſū erat iſte deorſum· Illuz plures angeli
portabant· Iſtum infinita tormenta poſſidebant
Vnde nō dicit· Cum eſſet intormento· ſed in tor-
mentis· totus enim in tormentis erat· oculos ſo-
los liberos habebat· vt alterius leticiam poſſit a-
ſpicere· vt magis torqueatur· quia ñ habet· qð
ali⁹ habet· Aliorum diuicie eorum qui in pauper
tate ſūt tormenta ſunt· Gre· ſi autē abrahā ad
huc in imis nō eſſet· hunc diues in tormentis po
ſitus nō videret· Eos enim qui celeſtis patrie vi-
as ſecuti ſunt· poſt egreſſum cārnis inferni clau-
ſtra tenuerūt· Non vt pena quaſi peccatores plec
teret ſed vt illos in locis remocioribus req̄eſcen-
tes· q̄r necdum interceſſio mediatoris aduenerat
ab ingreſſu regni reatus p̄me culpe retineret ·
Criſ· Multi autem erant paupes iuſti· ſed qui
iacuit ad limina eius aſpectui occurrit ad eius tri
ſticiam· Sequit̄ enim· Et lazarū in ſinu eius· Hic
innoteſcit q̄ omnes q̄ a nobis offenduntur· obici
untur noſtro oſpectui· Diues autem lazarum non
penes alium iuſtum· ſed in ſinu abrahe videt· erat
enim abraham caritatiuus· hic autem crudelitat̄
arguitur· Ille ſedens ante fores venabat̄ tranſe
untes· et in domū patriam igerebat· hic vero et
manentes intus auertebat· Gre· in homel· Qui
nimirum diues· eum cui⁹ in hac vita miſereri nō
voluit· in ſuo iam ſupplicio poſitus patronū que-
rit· Theo· Non tamen dirigit ſermonem ad la-
zaꝝ· ſed ad abraham · quia forſan erubeſcebat ·
et putabat lazarum reminiſci maloꝝ ex proprijs
iudicans de illo· Vnde ſequitur· Et ipſe clamans
dixit· Criſ· Magne eñ pene magnam vocē red
debat· Pater abraham· Quaſi diceret et patrem te
voco natura· quomodo filiq̄ perdit ſuā ſubſtāciā
licet meo vicio te patrē perdiderim· Miſereri mei
Fruſtra agis penitenciam vbi non eſt penitencie
locus· Tormenta te cogunt· non mentis affectus
Quicūq₃ in regno celoꝝ eſt· neſcio an ei⁹ qui in i
ferno eſt valeat miſereri· Creator creature miſe
retur ſue· Vnus venit medicus· qui ſanaret mor-
bos· alij ſanare non poterant· Mitte lazaꝝ· erraſ
miſer· Abraham mittere nō poteſt · ſed ſuſcipere
poteſt· Vt intingat extremū digiti ſui i aquā· La
zarum videre nō dignabaris· et nunc digitū eius
deſideras· hec qð petis· tu ei debebas facere cū ad
huc viueret· Aquā deſideras qui delicatos cibos
ante faſtidiebas· vide conſcienciam peccatoris· ñ
totum audet poſcere digitū· Inſtruimur aut̄ q̄ ſit
vtile in diuicijs nō confidere· Ecce diues indiget
paupe qui q̄ñq₃ eſuriebat· Mutantur res et noti
ficat̄ omnibus q̄s eſſet diues· q̄s eſſet pauper· ſic
enim in theatris cum adueſperaſcit et aſtantes
recedunt· exeuntes et amictum deponentes qui re
ges et pretores viſi fuerant· omnibus vlceribus
pleni videntur· vt ſunt· ſic et adueniente morte
et ſoluto ſpectaculo· vniuerſi laruis egeſtatis q
diuiciarum depoſitis · ex ſolis operibus diiudican
tur· qui nām vere ſint diuites· qui pauperes· qui
glorioſi· qui ve in glorij· Grego· in homeli ·
Diues enim iſte qui vlcerato pauperi menſe ſue
vel minuta dare noluit · in inferno poſitus vſq₃
ad minima querenda peruenit Nam guttam aque
petiuit· qui micas panis negauit· Baſili· Con-
dignum autem premium redditur diuiti· illi ig-
nis et infernalis pena· lingua arefacta· vice lire
ſonātis gemitus· vice potus deſiderium ſtille· vi
ce ſpeculatorum enormium caligo profunda · vi
ce ambitus inceſſantis peruigil vermis · Vnde ſe
quitur· Vt refrigeret linguam meam· quia cruci
or in hac flamma· Criſoſti · Non autem quia
diues fuerat· torquebatur· ſed quia miſertus nō
fuit· Grego· i homel· Hinc colligendum eſt
qua pena mulctandus ſit · qui aliena diripit ſi in
ferni dampnacione percutitur· qui propria nō lar
gitur· Ambroſi · Cruciatur eciam quia luxu
rioſo carere delitijs pena eſt · Aqua autem eſt
refectio anime in doloribus conſtitute· Gre
go· in homel· Quid autem eſt q̄ in tormentis po
ſitus linguam ſuaz refrigerari poſtulat· ñ q̄ is q̄
conuiuendo de loq̄citate peccauerat · per retribu
cionis iuſticiam in lingua attrocius ardebat· abū
dare enim inconuiuijs loquacitas ſolet· Criſ ·
Multa etiam lingua eius ſuperba locuta eſt vbi
peccatum· ibi et pena · Et quia plurimum lingua
peccauit· amplius torquetur · Auguſti· ð que ·
euange· Vel q̄ linguam ſuam vult refrigari cuz
in flamma totus arderet· ſignificat quod ſcriptū
eſt· Mors et vita in manibus lingue · Et quia o
re confeſſio fit ad ſalutem quod per ſuperbiaz ille
nō fecit· Extremum autem digiti vel minimam o
peracionem ſignificat qua p ſpiritumſanctū ſub
uenit̄· Aug⁹· de origie aīe· Dicis aūt membra
ħ aīe deſcribunt̄· q vis p oculū totū caput itel
ligi· q̄r dict⁹ ē leuare oculos ſuos · p linguā fau
ces· p digitū manū· Quid aūt cauſe eſt · vt noīa
iſta mēbroꝝ i deo tibi corpus ñ faciāt i aīa faciāt
An vero q̄r de creatura dicūt̄ ꝓprie accipienda
ſūt· Qñ autez de creatore tropice atq₃ tranſlate·

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Pennas itaq; corporeas daturus es nobis · qm̄ n̄
creator · ſ; creatura id eſt homo dicit · Si aſſumpſe
ro pennas meas diluculo · Porro ſi ꝓpterea ling
uam habuit diues ille corpoream · qm̄ dixit · refri
geret linguam meam in nobis q̄; adhuc in cāne
viuentibus manus hab; ipſa lingua corpea · q;
ſcriptum eſt · Mors et vita in manibus lingue ·
Greg9 · Niſen9 · Sic autem preſtantiſſima ſpe=
culoꝝ tales repreſentant facieꝝ ymagines qua
les et ipſe obiecte facies extant · letas quidē; letā
cium · triſtium vero triſtes · ſic et iuſtum dei iudici
um ſimile fit diſpoſicōibus noſtris · vnde quia di=
ues non fuit miſertus pauperis iacentis ad ianu
am · cū miſericordia egeat · nō exauditur · Sequit̄
eīm · Et dixit illi abraha; · Fili recordare quia rece
cepiſti bona in vita tua · Criſ · Aſpice patriar=
che bonitatem · vocat illum filium · qđ manſuetu
dinem eius poteſt exprimere · Nullum tamen pre=
bet auxilium ei · qui ſe remedio ꝓuauerat · Vnde di
cit recordare · id eſt aīaduertas peccata ne obliui
ſcaris · ꝙ fueris oblectat9 diuicijs recepiſti bona
in vita tua · id eſt illa que vera bona eſſe putabas
non potes et in terra regnaſſe · et hic regnare · Di
uicie non poſſunt eſſe vere et in terra et in infe=
ris · Sequitur · Et lazarus ſimiliter mala · non ꝙ
lazarus ea mala putauerit · ſed ex cenſura diuitis
hoc dicebat · qui inopiam et famem et durā egri
tudinē eſtimabat mala · Cū igitur infirmitatis ꝛ
egrotacōis magnitudo premit · lazarum cogite=
mus · ꝛ letanter accipiamus mala in vita noſtra ·
Aug9 · de que · euan · Hec igitur ei dicūtur · q;
felicitatem dilexit ſeculi · nec aliam vitam p̄ter il
lam in qua ſupbus tumebat adamauit · Lazarum
autem dicit mala recepiſſe · q; intellexit hui9 ſecu
li mortalitatem · labores · et erūnas · penam eē pec
cati · q; omnes in adam morimur · q; factus ē tnſ
greſſione mortalis · Criſ · Dicit etiam recepiſti
bona in vita tua · q̄ſi debita Quaſi · d · ſi qđ boni fe
ciſti vnde p̄miū deberetur · oīa recepiſti i illo mū
do · epulans ditatus oblectatus ſucceſſibus ꝓſpe
ris · hic aūt ſiqđ mali cōmiſit · vniuerſa recepit ·
pauptate fame et extremis oppreſſus miſerijs · et
vterq; veſtrū huc nudus acceſſit · hic quidem a
peccatis ꝓpter qđ et ɔſolacionē; ſortit̄ tu vero a
iuſticia ꝓpter qđ immitigabilem pfers penā · vñ
ſequitur · Nunc autem hic ɔſolatur · tu vero cruci
aris Greg9 · in homel · quecūq; ḡ in hoc ſeculo
bene habetis · cum vos bona egiſſe recolitis valde
de ipſis ptimeſcite · ne conceſſa vobis ꝓſperitas ·
eorūdem remuneracō ſit bonoꝝ · ꝛ cū q̄ſlib; pau
peres nōnulla rep̄henſibilia ppetrare conſpicitis
quia fortaſſe quos ſupfluitas tenuiſſime p̄uitatiſ
coinq̄nat · caminꝰ pauptatis purgat · Criſo ·
Sed dices · Nōne ē aliquis qui ꝛ hic et illic venia
pfruat̄ · Iſ quidem difficile eſt · ꝛ de numero īpoſſi
biliū · nam et ſi pauptas n̄ vrgeat · vrg; tñ̄ ambi
cio Si egritudo nō ſtimulet · ira inflammat · ſi tem
taciones nō īpedūt · emergūt ſepius cogtaciōes
inique · Nō eſt aūt paruus labor iracūdiā refre=
nare · ɔpeſcere illicita deſideria · oſtentaciones ſe=
dare · deſpectionem remittere · vitā; aſperā ducē
Talia vero nō agentē īpoſſibile ē ſaluari Gre
gor · in homel · Reſponderi etiam poteſt ꝙ mali
in hac vita bona recipiūt · q; oē ſuū gaudiū feli
citatem tnſitoriam putant · Juſti aūt habere hic
q̄dem poſſunt bona · nec tamē in recōpenſacōe re
cipere · q; dū meliora id eſt terrena appetūt · eoꝝ
iudicio quelibet bona affuerint · bona minime vi=
dentur · Criſ · Poſt miſericordiā aūt dei in ꝓprijſ
ſtudijs ſperandū eſt de ſalute · nō numerando pa
tres aut ꝓpinquos vel amicos · Frat̄ eīm nō liberat ·
Et iō ſubdit̄ Et in his omnibus magnū chaos fir
matum eſt inter nos et vos · Theo · Chaos ma=
gnum ſignificat iuſtoꝝ a peccatoribus diſtāciā;
Nā ſic̄ affect9 eoꝝ varij fuerāt · ſic eē manſiones
nō modicū differūt · Criſ · Quod firmatū; dr
q; nō pt̄ diſſolui · agitari vel cōcuti · Ambroſi ·
Inter diuitem igitur et paupē chaos magnum
eſt · q; poſt mortem nequeūt merita mutari · Vñ
ſequit̄ · Vt hi q̄ volūt hinc ad vos trāſire nō poſ
ſint · neq; inde huc tranſmeare · Criſ · Quaſi · d ·
videre poſſumus · tranſire n̄ poſſum9 · et nos vide
mus · q̄d fugerimus · ꝛ vos videtis · q̄d pdideritis
ꝛ noſtra gaudia cumulant veſtra tormenta et ve
ſtra tormenta cumulāt noſtra gaudia · Giero ·
in ho · Sic eīm tranſire reprobi ad electos cupiūt
id eſt a ſuplicioꝝ ſuoꝝ afflictione migrare · ita
ad afflictos atq; in tormentis poſitos tranſire iu
ſtoꝝ eſt mēte ire p miſericordiam · eoſq; velle li
berare · ſed iuſtoꝝ anime q̄uis in ſue nature bo=
nitate miſericordiam habeant · iam tamen auto=
ris ſui iuſticie ɔiuncte · tanta rectitudine reſtrin=
guntur · vt nulla ad reꝓbos ɔpaſſione moueant̄
nec iniuſti ergo ad beaciorem ſortem trāſeūt · q̄a
dānacione perpetua ɔſtringūtur · Nec iuſti ad re
ꝓbos trāſire poſſunt q; erecti iā per iuſticiā iudi
cij eis nullo mō ex aliqua compaſſione miſſerent̄
Theo hinc elicias argumentū cont̄ origenis
ſeq̄ces · qui dicunt · cum terminus ſit imponend9
ſupplicijs · erit tempus quo aggregabuntur pec=
catores · iuſtis et deo · Aug9 · de queſti · euan ·
Oſtenditur enim p incōmutabilitatem diuine ſē
tencie nullum auxilium miſericordie poſſ; preberi
peccatoribus a iuſtis eē ſi velint pbere · q̄ admo=
net vt in hac vita hoīes ſubueniāt q̄bus poſſunt
ne ſi poſtea eē optime recepti fuerint eis quos di
ligunt · opitulari nō valeāt · Illud eīm qđ ſcriptū
eſt · Vt ꝛ ipſi recipiant vos in etna tabernacula ·
nō de ſuperb ꝛ in miſericordibus ſcriptum eſt · ſ;
de his qui ſibi eos amicos de operibus mie fecerīt
quos iuſti non velut ꝓpria poteſtate quaſi grati
ficādo recipiunt · ſed permiſſione diuina ·

Et ait · Rogo te pat̄
vt mittas eum in do
mum patris mei ha
beo eīm quinq; fratres
vt teſtetur illis ne et
ipſi veniant in hūc lo
cum tormētorum Et
ait illi abrahā habēt

Greg9 · in home ·
Poſtq̄ ardenti diui
ti de ſe ſpes tollitur
eius animus ad ꝓpin
quos quos relique=
rat incurrit · Vnde
dicit̄ · et ait rogo te
pater vt mittas eū
in domū patris mei ·
Aug9 · de queſti ·
euāg · Lazarū petit
mitti ꝙ ſenſit ſe in

moiſen et prophetas audiant illos At ille dixit Non pater abra hā ſed ſi quis ex mortuis ierit ad eos penitentiam agēt Ait autem illi Si moiſen et prophetas non audiūt neq3 ſi q̄s ex mortuis r̄ſurrexerit credēt·

dignum qui teſtimonium perhibeat veriti·Et quia non iperrauerat paululum refrigerari· multo min9 credit ſe relaxari poſſe ab inferis· ad predicacionez veritatis· Criſ·Vide aūt peruerſitatē nec in ipſis penis ɔtinet veritatem·Si pater eſt abraham quō dicis·Mitte eū in domū patris mei· ſed non es oblitus patris tui q2 ille te pdidit·

Greg9·in homel·Reprobo⁊ autem mentem pena ſua qn̄q3 inutiliter erudit ad caritatem· vt iam tunc etiam ſuos ſpecialiter diligant· qui hic dum peccata diligerent·nec ſe amabant·Vnde ſequitur·Habeo enim quinq3 fratres·vt teſtetur illis ne et ipſi veniant in hunc locum tormento⸗rum· Ambro·Serius autem diues iſte mg̃r cē incipit·cum iam nec diſcendi tp̄s habeatur vl' docendi· Greg9·in homel·Qua in re notandum ē ardenti diuiti quā̄ta ſupplicia cumulantur·ad penam nanq3 ſuam ei cognicō ſeruatur et memoria cognouit enim lazarum quem deſpexit·et fratrū ſuo⁊ meminit·quos reliquit·vt enī peccatores ī ſupplicio amplius puniant̄·et eo⁊ vident gloriā quos ɔtēpſerunt·et de illo⁊ pena torquentur·q̄ſ inutiliter amauerūt·Petenti aūt diuiti vt lazar9 mitteret̄ ab abraham ꝓtinus reſpondet̄ Vnde ſequitur·Et ait illi abraham·habent moyſen·et ꝓphetas audiant illos· Criſ·Quaſi diceret·non ſint tibi magis cure fratres tui q̄ꝫ deo qui eoſ creauit·ſtatuitq3 eis doctores qui eos ɔmouerēt et ſollicitarent·Vocat aūt h̄ moyſen·⁊ ꝓphetas ſcripta moſayca ⁊ ꝓphetica· Ambro·quo loco euidentiſſime declarat dn̄s vetus teſtamētū eē fidei firmitatē·retūdens pfidiā iudeo⁊ ⁊ excludens nequicias heretico⁊· Gre·in homel·Sed q̄ deiv̄ba d'ſpexerat·hoc audire nō poſſe ſuos ſeq̄ces eſtimabat·Vn̄ ſequit̄·At ille dixit·Non pater abrahā·ſed ſi quis ex mortuis ierit ad illos penitēciā agent· Criſ·q2 enī audiendo ſcripturas ɔtēnebat·⁊ fabulas eſſe putabat·ex his que paſſus fuerat·ipſe q̄3 diiudicabat de fratribus· Gre·Niſenus· Sed et aliud quoddam dogma docemur q̄ lazari q̄d aīa nō ē ēga pn̄cia ſollicita nec retorq̄t ſe ad aliq̄d relicto⁊·At diues quaſi q̄dam viſco eciā poſt mortē a vita detinet̄ carnali Nā ſi q̄s oīo carnalis ſcd̄3 mentē fiat·nec poſtq̄ꝫ corpus exuerit·remouet̄ a paſſionib3 eius· Greg9·in ho· Sed mox diuiti veraci ſentencia r̄ndetur Sequit̄ enim·Ait aūt illi·ſi moyſen ⁊ ꝓphetas nō audiūt neq3 ſi q̄s ex mortuis r̄ſurrexerit·credēt ei·Quia qui verba legis deſpiciūt redemptoris p̄cepta q̄ ex mortuis reſurrexit·q̄ꝫto ſubtiliora ſunt·tanto hic difficilius iplebūt· Criſ·Q̄d autem verum ſit·q̄ qui nō auſcultat ſcripturis·nec mortuis auſcultat·oſtenderūt iudei·qui nunc quidem vole⸗bāt occidere laza⁊·nūc vero inuadebant apoſto⸗los·cum tn̄ a mortuis nōnulli reſurrexerint hora crucis·ſed et illd̄ conſidera q̄ quiſq3 mortu9 ſeruus eſt·Queci̅q3 vero dicūt ſcripture dicit dn̄s Vnde et ſi reſurgat mortuus et ſi celitus deſcēderit angelus·oībus magis ſunt digne fide ſcripture·Nam angelo⁊ dominus viuoru3 et mortuo⁊ eas inſtituit·Si aūt ſciret hoc deus q̄ mortui reſurgētes prodeſſent viuentibus·nō hoc omiſiſſet qui ꝓ vtilitate noſtra ſingula queq3 tractat·ſed et ſi crebro reſurgerēt mortui·hoc itez tp̄e contemneret̄·ſed et diabolus facile introduceret ꝑuerſa dogmata·Id quoq3 ꝑ organa ſua fingēs ſi quidem ſuſcitās vre defunctos·ſed q̄buſdā fallacijs ſpectātiū fruſtrās intuitū·vel ingeniās q̄ſdam mortem ſimulare· Aug9·de curis ꝓ mortuo habēdis·Diceret aūt aliquis·ſi nulla eſt mortuis cura de viuis·quō diues rogauit laza⁊·vt mitteret abraham ad quinq3 fratres ſuos·ſed nūquid q2 hoc diues ille dixit·ideo q̄d fratres agerent·vel q̄d paterent̄·in illo tempore ſciuit·Ita illi cura fuit de viuis·q̄ꝫuis quid agerent·oīno neſciret·ſicut nobis ē cura de mortuis·q̄ꝫuis quid agant oīno neſciam9·Sed rurſus occurrit queſtio quō hic abrahā eſſe ſciebat moiſen et ꝓphetas id eſt libros eo⁊·vbi etiam nouerat diuitem illum in delitijs·Laza⁊ vero in doloribus vixiſſe·verū nō cum hec agerēt̄ in viuis ſed eis mortuis potuit lazaro īdicāte cognoſcere·ne falſū ſit·q̄d ait ꝓpheta·Abraha3 neſciuit nos·Poſſunt et ab angelis q̄ rebus que agunt̄ hic·preſto ſūt·audire aliq̄d mortui poſſunt etiā aliqua que neceſſarium eſt eos noſſe·nō ſolū preterita ve⁊ etiā futura·ſpū dei reuelāte cognoſcē· Aug9·de·que·euāge·Per allegoriā autē hec ſic accipi poſſunt vt in diuite itelligātur ſupbi iudeo⁊ ignorantes dei iuſticiā·et ſuā volentes conſtituere·Purpura et biſſus dignitas regni ē·et auferet̄ inq̄d a vobis regnū dei·epulatio ſplēdida iactātia legis eſt·in q̄ gloriabātur·plus ad pompā elatōis abutētes ea q̄ꝫ ad neceſſitatē ſalutis vtētes Mendicus aūt nomie lazarus qui interp̄tat̄ adiut9·ſignificat indigētem·veluti gētilem aliquez aut publicanū·qui tantomagis adiuuat̄·q̄ꝫto minus de ſua⁊ copia facultatū p̄ſumit· Gregori·in home·Lazarus igitur vlceribʒ plenus·gentilem populū figuralit̄ exprimit·qui dum ad deu3 conuerſus peccata ſua cōfiteri nō erubuit·huic vulnus in cute fuit·Quid enim ē peccato⁊ cōfeſſio niſi quedā vulne⁊ ruptio·ſed Lazarus vulneratus cupiebat ſaturari de mēſa diuitis et nemo illi dabat·q2 gētilem queq3 ad cognitōnez legis admittere·ſupbus ille popul9 deſpiciebat·Et quia ea verba defluebāt de ſciētia q̄ſi mice cadebant de mēſa· Augu·de·q̄·euange·Canes autē qui vlcera paupis lingebāt·neq̄ſſimi homines ſunt amantes peccata·q̄ lata lingua etiā laudare non ceſſant opa mala·q̄ in ſe alius gemēs et cōfitens deteſtabat̄· Grego·in home·Nōnunq̄ꝫ etiā ſolent in ſacro eloquio ꝑ canes p̄dicatores itelligi ſcd̄m illud lingua canū tuo⁊ ex inimicis ab ipſo Canum etenim lingua vulnus dū lingit curat·

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

qui doctores ſancti dum in confeſſione peccati nr̃i
nos inſtruũt· quaſi vulnus mentis per linguã tã
gunt· Diues autem ſepultus eſt in inferno· i ſinũ
vero abrahe lazar9 ab angelis ductus eſt· id eſt i
ſecretam requiem· de qua veritas dicit· Multi ve
nient ab oriente et occidente et recũbent cũ abra
ham et iacob in regno celorum· Filij autẽ regni
eijcientur in tenebras exteriores· De longinq̃ aũt
ad videndum lazarũ oculos diues leuat· q: dũ p
dampnacionis ſue ſupplicia infideles in imo ſunt· fi
deles q̃ſq; añ diẽ extremi iudicij ſup ſe i requie at
tendunt· q̃rũ poſt gaudia ↄtemplari nullatenus
poſſunt· Longe vero eſt qḋ ↄſpiciũt q: illuc p me
ritũ non attingunt· In lingua aũt amplius arde
re oſtenditur· quia infidelis populus verba legis
in ore tenuit· que ope ſeruare ↄtempſit· ibi ergo
ãpli9 ardebit· vbi ſe oſtendit ſcire qḋ facere no=
luit· Abraham autem filiũ eũ vocat· quẽ tñ a tor
mento nõ liberat· qm̃ h9 infidelis populi patres
q: multos a ſua fide deuiaſſe ↄſiderãt· eos nulla ↄ
paſſione a tormentis eripiũt· q̃s tñ p carnẽ filios
recognoſcũt· Aug9· de queſti euan· Quinq; aũt
fratres q̃s habere dicit in domo patris ſui· Iude
os ſignificauit· q̃ appellati ſunt q̃nq; q: ſub lege
detinebant̃· q̃ p moiſẽ data eſt· q̃ quinq; libros ↄ
ſcripſit· Criſ· Vel habuit quinq; fratres id ẽ
quinq; ſẽſus· q̃bꝫ ãte ſeruierat· et iõ lazarũ ama
re non poterat· q: illi fratres nõ amant paupta
tẽ· Illi te fratres i hs tormenta miſerũt ſaluari non
poſſunt ñ morianĩ· alioq̃n neceſſe eſt vt fr̃es habi
tẽt cũ fr̃e ſuo· Sꝫ q̃d queris vt mittam lazarũ ha
bent moyſen et ꝓphetas· Moiſes lazar9 paup fu
it maiores diuicias eẽ arbitrat9 paupertatẽ xp̃i q̃
diuicias pharaõis· Vl' Ieremias in lacũ miſſus pane
tribulacõis veſcebat̃· et oẽs ꝓphete iſtos fr̃es do
cent· ſꝫ iſti fr̃es ſaluari ñ poſſunt· ñ aliq̃s ab iferis
reſurrexerit· Iſti ei fratres· anteq̃ xp̃s reſurge
ret· me ducebant in mortẽ· ille mortuus eſt· ſꝫ iſti
fratres reſurrexerũt· nũc ocul9 meus xp̃m videt
auris eũ audit· tact9 ãplectit̃· Ex hs aũt q̃ dixim9
locũ determinamus marcioni ⁊ manicheo q̃ deſtru=
unt vetus teſtamẽtũ· Vide ḡ q̃d dicat abraham
Si moyſen et ꝓphetas ñ audiũt· Quaſi diceret Be
ne facis eũ q̃ reſurrecturus eſt· expectãdo· ſꝫ i illiſ
xp̃us loq̃tur· ſi illos audies· et illũ auditurus es·
Greg9· in ho· Iudaic9 aũt popul9 q: moyſi v̈
ba ſpiritalit̃ itelligere ↄtẽpſit· ad eũ de q̃ moiſes
locut9 fuerat nõ puenit· Ambro· Vel alit̃· La=
zarus eſt paup in ſeculo· ſ; deo diues· neq; em̃ oĩs
ſancta paupertas· aut diuicie crimioſe· ſꝫ ſic luxuria
infamat diuicias· ita paupertatẽ ↄmendat ſcẽtitaſ
Siue apoſtolic9 aliq̃s paup in verbo locuples i
fide· q̃ verã teneat fidem· v̈borũ infulas ñ req̃rat
Cui ſimilẽ illũ puto· q̃ ceſus ſepi9 a iudeis· vlcera
ſui corporis lambenda q̃buſdã velut canibꝫ offere
bat· Beati canes in quos vlcerũ taliũ diſtillat hu
mor· vt impleat cor· q̃ cuſtodire domum· ſeruare
gr̃ẽ· cauere aſſueſcã lupos· ⁊ q: pãis v̈bũ ẽ fides
aũt v̈bi ẽ mice velḋ q̃dã dogmata fidei ſũt miſteria
ſcꝫ ſcripturarũ· Arriani aũt qui ſocietatem potẽ
cie regalis affectãt· vt ipugnẽt eccleſie veritatẽ
nõne tibi videnĩ i q̃dam purpura ⁊ biſſo iacere·
q̃ cũ ꝓ veris fucata ↄfẽdant· diuitibus abũdant
ſmoibꝫ· Diues hereſis euãgelia multa ↄpoſuit ⁊
paup fides hoc ſolũ euangeliũ tenuit qḋ accepit
Diues philoſophia plures ſibi deos fecit· paup
eccleſia vnũ deũ nouit· nõne ille videntur egene
diuicie ⁊ redũdare paupertas· Aug9· de queſti·
euan· Aliter etiam intelligi poteſt illa narracio·
vt Lazarũ dñm ſignificare accipiamus· iacentem
ad ianuã illius diuitis· q: ſe ad aures ſupbiſſimaſ
iudeorũ incarnacõis humilitate deiecit· cupiens
ſaturari de micis q̃ cadebant de menſa diuitis id ẽ
querens ab eis vel minima opa iuſticie que ſue mẽ
ſe id ẽ ſue poteſtati· p ſupbiã nõ vſurparẽt Que
opa q̃uis minia et ſine diſciplina pſeuerancie vi
te bone· ſaltem interdum vel caſu facerẽt· ſic mi=
ce de menſa cadere ſolent· Vlcera paſſiones ſunt
domini· Canes qui ea lingebant· gentes ſũt quoſ
immundos iudei dicebant· et tñ paſſiones domini
in ſacm̃ẽtis corpis et ſanguinis ei9 p totũ iã orbẽ
ſuauitate deuotiſſima lãbũt Sin9 abrahe itelligit̃
ſecretum patris quo poſt paſſionẽ reſurgens aſ=
ſumptus eſt dominus· Quo eũ portatum ab ange
lis ideo dictũ puto· q: ipſã recepcionem qua in ſe
cretum patris acceſſit· angeli annũciauerunt di=
ſcipulis· Cetera ſcḋm ſupiorem expoſicionem ac=
cipi poſſunt quia ſecretum patris bene intelligit̃
vbi etiam ante reſurrectionem iuſtorum anime
viuunt cum deo·

·CAPI· ·XVII·

Et ad diſci
pulos ſuos
ait Impoſ
ſibile eſt vt
non veniant ſcandala
Veh autem illi p quẽ
veniunt· Vtilius eſt il
li ſi lapis molaris im
ponatur circa collũ
eius et proijciatur in
mare q̃ vt ſcãdalizet
vnum de pullis iſtis

Theo· quia phari=
ſei exiñtes auari ↄ
uiciebantur xp̃o de
paupertate p̃dicanti
induxit parabolam
diuitis et lazari· De
inde cum diſcipulis
confert de phariſeiſ
indicans eos ſciſma
ticos ⁊ diuine vie i=
peditores eẽ· Vnde
dr· Et ad diſcipu· ſ·
ait· Impoſſibile ẽ
vt non veniant ſcan
dala id impedimen=
ta bone et deo placi
te conuerſacõis·

Criſ· Sunt autem duplicia ſcandala· quorum hec
quidem diuine glorie refragantur· hec vero pro
deunt ſolum ad irrogandum fratribus impedimẽ
tum· Nam excogitaciones hereſum et qui cont̃ ve
ritatem fit ſermo· diuine glorie refragãtur· Non
tñ ad preſens memorari videntur huiuſmodi ſcã
dala· ſed magis ea que ↄtingunt inter amicos et
fratres· ſicut iurgia· detractaciones· et huiuſmoi
Vnde poſtea ſubdit· ſi peccauerit in te frat̃ tuus
Theo· Vel dicit q̃ neceſſe eſt emergere multa p̃=
dicacionis et veritatis obſtacula· ſicut phariſei i
pediebãt xp̃i p̃dicacionem· Querũt autem aliqui
Si neceſſe eſt vt veniãt ſcãdala· cur dominus ar=

guit ſcādalorum autorem·Sequitur enim·Ve aũt
illi per quem veniunt·Quicq̄d eniȝ parit nc̄citas
venale ē· Sed attēde ꝙ neceſſitas iſta ex libero
arbitrio ſortitur originem· videns enim dn̄s qua
liter hoīes inmitunt̄ malo·nec ꝓponunt aliquid bo
ni dixit qd̄ quantū eſt ex ꝯſequēcia eoꝝ que vidē
tur·neceſſe eſt ꝯtingere ſcandala·ſicut ſi medicꝰ
videns quēq̄ mala dieta vtentem·dicat neceſſe
eſt hunc egrotare·et iō inducenti ſcandala ve di
cit·et penā ei cōminat̄ dicens·Vtilius eſt illi ſi la
pis molaris imponat̄ circa collum eius·et ꝓijciat̄
in mare·q̄ꝫ vt ſcandalizet vnum de puſillis iſtis·
Beda·Secūdū morē ꝓuincie paleſtine loquitur
cum maiorū criminū apud veteres iudeos fuerit
pena vt in ꝓfundū ligato ſaxo demergerent̄· et
reuera vtilꝰ eſt· innoxiū pena q̄uis atrociſſima
tpali vitā finire corporeā· q̄ꝫ fratri nocēt ē mor
tem aīe mereri ꝑpetuā·Recte aūt qui ſcandaliza
ri pt̄ puſillus appellatur·Qui eñ magnus eſt qd̄
cūq̄ʒ viderit·qd̄cūq̄ʒ paſſus fuerit· nō declinata
fide·Inq̄ntū ergo ſine peccato poſſumus·euitare
ꝓximoꝝ ſcādalū debemꝰ·Si aūt de veritate ſcā
dalū ſumitur vtilius ꝑmittitur ſcandalum·q̄ꝫ ve
ritas relinquat̄· Criſ·Per ſcandalizantis autē
penā brauiū ſaluantis addiſce·ñ eñ vnīꝰ aīe ſalꝰ
eſſet ſibi nimium cure·non cominaretur ſcandali
zantibus tantam penam·

Attendite vobis Si peccauerit i te frater tuus increpa illum et ſi penitētiā egerit di mitte illi ⁊ ſi ſepties i die peccauerit in te ⁊ ſepties in die conuer ſus fuerit ad te dicēs penitꝫ me dimitte illi

Ambroſi·Poſt di
uitem qui cruciatur
in penis·ſubiecit p̄
ceptum venie largi
ende hiſ qui ſe ab er
rore ꝯuertūt·ne q̄ʒ
dſperacō nō reuocꝫ
a culpa·Vnde dicit
Attendite vobis·
Theo·Quaſi dice
ret·Neceſſe eſt ſcan
dala ꝯtingere·non
tamē neceſſariū eſt
vos perire ſi pecca
ueritis ſicut non eſt
neceſſe oues perire lupo veniente·ſi vigilet pa
ſtor Et qm̄ multe ſūt ſcādalizancium differēcie
quidam eñ ſūt inſanabiles·quidam ſanabiles·et
ideo ſubditur·Si peccauerit in te frat̄ tuꝰ·incre
pa illum·et ſi penitenciam egerit dimitte illi·
Ambro·Vt neq̄ʒ difficilis venia nec remiſſa ſit i
dulgēcia neq̄ʒ auſtera ꝑcellat īuectio vel cōminē
cia·non inuitꝫ ad culpā·vn̄ et alibi dr̄ Corripe ip
ſum inter te et ipſū ſolum·Plus enim ꝓficit ami
ca correctio q̄ꝫ accuſacō turbulenta·Illa pudorē
incutit·hec indignacionem mouet·ſeruetur poci
us qd̄ ꝓdi metuat q̄ mouet̄·Bonū q̄ppe eſt vt a
micū mag̃ te q̄ corripit̄·credat q̄ꝫ inimicū·Facili
us ei ꝯſilijs acq̄eſcitur·q̄ꝫ iniurie ſuccūbit̄·Infir
mus cuſtos diuturnitatis ē timor·Pudor aūt bonꝰ
ing̃t officij·Qui eñ metuit rep̄mit̄ nō emēdatur·
Pulchre aūt poſuit Si peccauerit i te·Nō ei ē eq̄
ꝯdicō in deū hoīemq̄ʒ peccare· Beda Intuendū
ē aūt q̄ nō paſſim peccanti dimittere iubet·ſʒ peni
tēciā agenti·hoc ei ordine ſcādala declinare poſſu
mus·ſi nullū ledamꝰ·ſi peccātē zelo iuſticie corri
pimꝰ·ſi penitēti miſericordie viſcera pādimus·
Theo·ſʒ q̄reret aliq̄s Si cū pluries indulſerim
fratri·iterꝝ fit nocuꝰ·qd̄ agēdū ē ſecū·Ideo q̄ſti
oni huic reſpōdens ſubdit·Et ſi ſepcies in d·pec·
in te ⁊ ſep·in die ꝯuer·fu·ad te·di peni·me di·il
li· Beda·Septenario numero ñ venie dāde t̄
mīꝰ ꝑcitur·ſʒ ꝑ oīa pec·dim·vel ſēp penitenti di
mittēdū p̄cipitur·Solꝫ eñ ſepe p ſeptē cuiuſq̄ʒ
rei aut tpiſ vniuerſitas īdicari Ambro·ꝗ ſep
tima die requieuit deꝰ ab opibꝫ ſuis pꝰ ebdomo
dam iſtius mōi req̄es nobiſ diuturna ꝓmittit̄·vt
quēadmodū mala iſtius mūdi opera ceſſabūt·ita
eciam vindicte ſeueritas conquieſcat·

Et dixerunt apoſtoli domino·adauge no bis fidem Dixit autē dn̄s Si habueritis fidē ſic ḡnuꝫ ſinapis dicetis huic arbori moro eradicaē et trāſ plantare in mare et o bediet vobis

Theo·Audiētes
diſcipuli dominū de
q̄buſdā arduis diſſe
rētē puta de paup
tate ⁊ ſcādalis eui
tandis·petūt ſibi fi
dem augeri·p quaꝫ
poſſent pauptatem
ſeq̄ nl̄ ei adeo ocult̄
ſuggerit·pauptat̄·
ſic credere ⁊ ſperare
i dn̄o·Et vt p fideꝫ
ſcādalis valeāt reſi
ſtē·vn̄ dr̄ Et dixer̄t
apoſtoli dn̄o ad au
ge nob̄ fidē Gre·xxvij·mo·Vt q̄ iam accepta
p iniciū fuerat·q̄ſi p augm̄tū ḡduū ad pfectōꝫ
veniꝫ Aug·de q̄·euā·pt̄ q̄dē itelligi hāc fidē
ſibi augeri poſtulaſſe q̄ credunt̄ ea·q̄ ñ vident̄·ſʒ
tn̄ dr̄ ec fides rerū·qn̄ ñ verb̄ ſʒ ipſis rebꝫ pn̄tibꝫ
credit̄·qd̄ futuꝝ ē cū iā p ſpeciē maifeſtā ſe oſtē
plan̄d p̄bebit ſcīs ipſa dei ſapiencia p quā facta
ſūt oīa· Theo·dn̄s aūt oñdit eis ꝙ bn̄ peterent
⁊ ꝙ credē deberēt ꝯſtant̄·oñdens eis ꝙ fides mt̄
ta pt̄ vn̄ ſequit̄·Dixit aūt dn̄s·Si habueritis fidē
ſic ḡnū ſinapis·dicet̄ huic arbori moro eradica
re ⁊ t̄nſplantare i mare·⁊ obediet vob̄·Duo ma
gna ꝯcurrūt in idem·t̄nſpoſicō radicati i terra ⁊
plantacō in mari·Quid ei i vndis plantat̄·p que
duo virtutem·fidei maifeſtat· Criſ·Mēcionem
aūt facit ſinapis·q̄ eiꝰ ḡnū ⁊ ſi ſit puū q̄ntitate ē
tn̄ ꝑtate virtuoſiꝰ oibꝫ·īſinuat igit̄ ꝙ minimum
ſue fidei magna pt̄·Si aūt moꝝ ñ t̄nſpoſuerūt a
poſtoli·ñ calūnieris nō ei dixit·trāſferetis·ſʒ t̄nſ
ferre poteritis ſʒ noluerūt·q̄ opus nō erat·cum
maiora fecerint·Quereret aūt aliq̄s·Quo xp̄s dicit
minimam ptē eē fidei q̄ moꝝ vel montē pt̄ trāſ
ponere cū paulꝰ dicat hāc eē oīmeꝫ fideꝫ que mō
tes traſſert dicend̄ igit̄ ē ꝙ aplūs attribuit toti
fidei mōtē t̄nſponere·ñ tāq̄ꝫ tota fideſ ſolū h̄ poſ
ſit·ſʒ q̄ h̄ carnalibꝫ magnū videbat̄ ꝓpt̄ eminen
ciā corporis· Beda·Vel fidem pfectā dn̄s h̄ ḡ
noſinapis ꝯpat eo ꝙ ſit i facie huilis·⁊ i pectore
feruens·Miſtice aūt per moꝝ·cuiꝰ colore ſāguīeo
fructus ⁊ virgulta rubēt euāgeliū crucis exp̄mi
tur·q̄ p fidē aploꝝ de gēte iudeoꝝ·i q̄ velut in
ſtirpe generis t̄nbat̄·verb̄ p̄dicacōis eradicata
⁊ in mare gencīū plātata eſt· Ambro·Vel hoc

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

dicitur qñ fides ſpiritum excludit immundū · naꝫ
fructus mori ꝑmo albꝫ in flore q̄ in de iam forma
tus erutilat · maturitate ingreſcit · diabol9 q̄ꝫ ex
albenti angelice flore natu re et ꝑſate rutilanti
ꝑuaricacione deiectus · tetro inhorruit odore pec
cati · Criſ · Moꝝ eciam diabolo aptat᷑ · nā ſicut
mori frōdibus vermes alūtur ſic diabol9 p cogi
taciones exortas ab eo · alit nobis vermē ꝑpetuū
ſꝫ hanc moꝝ pt̄ fides ab animabus noſtris euelle
re · et in abiſſum demergere ·

Quis aūt veſtruꝫ hn̄s
ſeruū arātem aut bo-
ues paſcētem · q̄ egre
ſſo de agro dicat illi ·
Statim trāſi et recū
be et non dicat illi pa
ra quod cenē ⁊ preci
ge te ⁊ miniſtra mihi
donec manducem et
bibā et poſt h̄ mādu
cabis et bibes nūq̄d
graciam habet ſeruo
illi qꝛ fecit que ſibi im
pauerat non puto ſic
et vos cum feceritis
omnia que ꝑcepta ſu
nt vobis dicite ſerui i
utiles ſumus quod de
buimus facere fecim9

Theo · Quia fideſ
ꝓprium poſſeſſorem
facit diuinoꝝ man
datorum obſeruato
rem viuificis euꝫ ex
ornās operibꝫ exiſ-
de videbat᷑ hoiem i
currē poſſe ſupbie
vitium vn̄ ꝑmonuit
dn̄s apoſtolos ne ſu
pbiant in virtutibꝫ
ſuis · p exēplum con
ueniens dicēs · Quiſ
autem veſtrū ha · ſ ·
arā · aut bo · paſc · q̄
regeſ · de agro di il
li ſta · trā · et recūbe ·
Aug9 · de queſti ·
euan · vel alit᷑ · hanc
ergo fidē pn̄tiſſime
veritatis pleriſq̄ꝫ n̄
intelligentibus vi-
deri pt̄ dominus di-
ſcipulis ſuis non ad
id q̄ pecierāt · rn̄diſ
ſe difficile autem nō
apparet niſi intelli-
gam9 ex fide infidē
id ē ex fide iſta q̄ miſtrat᷑ deo · in eam fideꝫ ſignifi
caſſe trāfferri vbi fruantur deo Augebit᷑ em̄ fi-
des cū ꝑmo verbis predicantibꝫ · deīde rebꝫ appa
rentibus credit᷑ · ſꝫ illa ɔtēplacō ſūmam q̄etē hꝫ ·
q̄ in eterno dei regno tribuit᷑ · Sūma vero q̄es il
la ꝑmium eſt iuſtorū laboꝝ q̄ eccleſie admiſtraci
one pagūtur · ⁊ ideo q̄uis in agro aret ſuus aut
paſcat · hoc eſt in vita ſeculari vel terrena verſet
negocia vel ſtultis hoibus tan̄q̄ pecoribꝫ ſuiat
opus eſt · vt poſt illos labores domi veniat · hoc ē
eccleſie ſocietur · Beda · Vel ſuus de agro e
gredit᷑ · cū intmiſſo ad tp̄s ope ꝑdicādi ad ɔſci-
enciā doctor recurrit · ſua ſecū acta vel dicta retrac
tans · cui nō ſtatim dn̄s dicit · tranſi de hac vita
mortali · recūbe id eſt in eterna ſede beate vite fo
uere · Ambro · Intelligit᷑ em̄ qꝛ null9 recūbit n̄
ante tranſierit · deniq̄ꝫ et moyſes ante trāſiuit vt
magnum viſum videret · Sicut ergo tu nō ſoluꝫ
dicis ſeruo tuo recūbe · ſꝫ erigis ab eo aliud miſte
rium · ita nec in te patitur dn̄s vnius vſū eſſe ope
ris et laboris · quia dū viuimus debemus ſēp opa
ri · Vnde ſequitur · Et non dicat ei · para qd̄ cenē ꝫ
et ꝑcinge te · et miſtra michi donec māducē et bi
bam · Beda · Iubet parari qd̄ cenet · h̄ ē p9 las
hore ē apte locucōis · hūilitatē q̄ꝫ ɔſideracōis ꝓpe
exhibere · tali cena dn̄s paſci deſiderat · ꝑcingi aūt
eſt mētē hūiliatā ab oibꝫ fluctuācium cogitacionū
ſinibꝫ q̄bus operꝫ greſſus impediri ſolet cōſtrin-
gere · nā q̄ veſtimēta ꝑcingit hoc agit · ne icedēs
inuoluat᷑ ad lapſū · Miſtrare vero deo eſt abſq̄ꝫ
grē ei9 auxilio nihil viriū hn̄ti ꝓfiteri · Aug9
de que · euan · Miſtrātibꝫ eē hoc ē euangelizātibꝫ
ſuis ſuis māducat ⁊ bibit dn̄s ɔfeſſionē et fideꝫ
gencium · Seq̄tur ⁊ p9 h̄ māducabis et bibes ·
Beda · Quaſi diceret · poſtq̄ tue ꝑdicacōis opere
delectat9 tueq̄ꝫ ɔpūctōis epulis fuero refectus ·
tūc demū trāſies et eternis mee ſapiēcie dapib9
inetnū reficieris · Ciril · Docꝫ at᷑ dn̄s q̄ ius pta
tis dn̄ice q̄ſi d̄bitā ſubiectōꝫ req̄rit a famulis · cū
ſubdit Nūquid grāꝫ hꝫ ſuo illi · qꝛ fecit · q̄ ſibi im
pauerat · n̄ puto p h̄ morbꝫ ſupbie tollit᷑ · Quid
ſupbis ignoras q̄ ſi nō pſoluis debitū · piculum i
minet Si vero pſoluas · nullā grāꝫ facis ſedꝫ illd̄
pauli ſi euāgelizauero n̄ ē mihi gloria · neccitas ei
mihi ē · ve michi ſi n̄ euāgelizauero · Cōſidera ḡ
q̄ q̄ apud nos dn̄ant᷑ · nō īferūt grās · cū aliq̄ ſub
ditoꝝ ſtatuta ſibi ꝓſequūtur obſeq̄a ſed ex beni
uolencia ſepi9 ſuoꝝ ꝓuocantes affectū maioreꝫ
eis appetitū ſuiendi aggenerāt · Sic et de9 petit
q̄dē a nobis famulatum iure ſeruicij · verū qꝛ cle-
mens et bonus eſt · honores laborantibus pollicet᷑
⁊ ſupeminet ſudoribus ſubiectoꝝ beniuolencie
magnitudo · Ambro · Non ergo te iactes ſi bene
ſuiſti · qd̄ facere d̄buiſti · Obſequit᷑ ſol · obtēperat
luna · ſuiūt angeli ⁊ nos ergo n̄ a nob̄ laudē exi-
gam9 · Vn̄ ɔcludens ſubdit · Sic ⁊ vos cū oīa bn̄
feceritis · dicite qꝛ ſui īutiles ſum9 quia qd̄ debui
mus facere feci9 · Beda · Sui q̄dem qꝛ ꝑcō ēpti
inutiles qꝛ dn̄s bonoꝝ noſtroꝝ non indiget vel
qꝛ nō ſunt ɔdigne paſſiones huius temporis ad
futuram gloriam · Hec igitur eſt in hominibꝫ fi-
dei pfectō ſi omnibus que ſunt precepta · imple-
tis imperfectos eſſe ſe nouerint ·

Et factum eſt dū iret
iheſus i heruſalē trāſ
ibat p mediam ſama
riam et galileā et cuꝫ
ingrederet᷑ quoddaꝫ
caſtellū occurrerūt ei
decem viri leproſi qui
ſteterūt a longe et le
uauerūt vocem dicen
tes iheſu ꝑceptor mi
ſerere noſtri quos vt
vidit dixit · Ite oſten
dite vos ſacerdotibꝫ
Et factū eſt dum irēt
mundati ſunt vn9 au
tem ex illis vt vidit ·

Ambro · poſt ꝑdi
ctam parabolam re
ꝑhendūt᷑ ingr̄ti d̄r ei
et factū eſt duꝫ iret
iheſus in iheruſaleꝫ
tranſibat p mediaꝫ
ſamariam ⁊ gali-
leam · Tit9 · vt oñ
dat q̄ ſamaritani q̄
deꝫ beniuoli iudei ve
ro ꝑdictis bn̄ficijs
ſūt ingr̄ti · erat eē di
ſcordia int̄ ſamarita
nos et iudeos · quam
ipſe quaſi pacificās
inter vtroſq̄ꝫ trāſit
vt vtroſq̄ꝫ ɔpigat
in vnum nomem ho
mines · Ciril · deīn
de ſuam gloriam ſal
uator maifeſtat · at
trahens ad fidē iſrl̄
vnde ſequitur · Et

quia mundatus eſt re
greſſus eſt cū magna
voce magnificās deū
et cecidit in faciem ſu
am ante pedes eius gra
cias agens Et hic er
at ſamaritan9 reſpon
dens autē ihesus dix
it nōne·x· mūdati ſūt
et nouē vbi ſunt· Nō
eſt inuētus qui redirz
et daret gloriam deo
niſi hic alienigena et
ait illi ſurge et vade
quia fides tua te ſal
uum fecit·

cum ingrederet quo
dam caſtellū·occur
rerunt ei·x· viri le
proſi ab vrbibus et
oppidis expulſi et q̄
ſi inmundi ritu legis
moſayce· Titus·
Conuerſabant aūt
ad inuicem q: fece
rat eos vnanimes co
munitas paſſionis·
et preſtolabant ēn
ſitum ihūſollicit do
nec aduenientē xp̄ꝫ
viderēt·vnde ſequi
tur·q̄ ſteterūt a lō
ge eo q lex iudeorū
lepram immūdā iu
dicat lex aūt euāge
lica non externam·
ſed internam aſſerit
eſſe immundam·

Theo·A longe ergo ſtant·quaſi verecūdan
tes de immudicia que eis imputabatur·putabant
enim q xp̄s eos faſtidiret ad modum aliorum·ſic
ergo abſtiterunt loco·ſed facti ſunt proximi dep̄
cando·prope ei eſt dominus oībꝫ iuocātibꝫ eū in
veritate·Vnde ſequitur·Et leuauerunt vocem
dicentes·Ihesu preceptor miſerere noſtri·

Titus·Dicunt nomem ihesu et lucrifaciunt reꝫ
Nam ihesus interpretatur ſaluator·dicunt miſe
rere nobis·propter experienciam virtutis eius·
neqꝫ argentum petentes·neqꝫ aurū·ſed vt aſpec
tum corporis ſanum obtineant· Theophilus
Nec ſimpliciter obſecrant eum·nec rogant eum·
vt mortalem·vocant enim eum p̄ceptorem·id ē
dominum·quo pene videntur hunc opinari deum
At ipſe iubet illis·vt oſtenderent ſe ſacerdotib9
Vnde ſequitur·Quod vt vidit dixit·Ite oſtendi
te vos ſacerdotibus·Ipſi enim experiebantur ſi
mundati forent a lepra vel non· Ciril·Lex eciā
mundatos lep̄ iubebat offerre ſacrificium cauſa
purgacionis· Theophi·Iubere ergo eis vt
irent ad ſacerdotes·nichil ergo aliud innuebat
niſi q debebant curari·Vnde ſequitur·Et factū
eſt dum irent·mundati ſunt· Ciril·In quo iu
deorum pontifices emuli glorie eius cognoſcere
poterant·q inopinate et mirifice ſanati ſūt·con
cedente criſto eis ſalutem· Theo·Cum autē·x·
eſſent·ix·qui iſrahelite erant·ingrati fuerunt·ſꝫ
alienigena ſamaritanus reuerſus·voces emitte
bat benignas·Vnde ſequitur·Vnus autem ex illꝫ
vt vidit·quia mundatus eſt·regreſſus eſt·cū ma
gna voce magnificans deum· Titus·Dedit au
tem ei appropinquandi fiduciam ſuſcepta purga
cio·Vnde ſequitur·Et cecidit in faciem ſuam an
te pedes eius gracias agens Ex procubitu et ſup
plicacione·fidem ſuam ſimul cum beniuolencia pā
dens· Sequitur et hic erat ſamaritanus· Theo
Hinc poterit quiſquis conicere q nichil impedit
quenq̄ placere deo·et ſi de genere prophano proceſ
ſerit dummodo bonū gerat propoſitum·Nullus eci

am natus ex ſanctis ſuperbiat·ix·enī qui iſraelite
erant·ingrati fuerunt·Vnde ſequitur·Reſpōdēſ
autem ihesus dixit·nonne·x·mūdati ſūt et·ix·vbi
ſunt·Non eſt inuētus qui rediret et daret gloriā
deo·niſi hic alienigena· Titus p hec oſtendit
q promptiores ad fidem erant alienigene·lēt9
enim ad fidem erat iſrael·Vnde ſubditur·Et ait
illi·ſurge vade quia fides tua te ſaluum fecit·

Aug9·de queſti·euangeli·Miſtice autē lepro
ſi intelligi poſſunt·qui ſcienciam vere fidei nō ha
bentes varias doctrinas profitentur erroris·nō
enim abſcondunt impericiam ſuam·ſed pro ſūma
pericia proferunt in lucem·et iactanciam ſermōis
oſtendunt·coloris quippe viciū lepra eſt·vera ꝗ
falſis inordinate permixta in vna diſputacione ꝟ
narracione hominis tanq̄ in vnius corporis colore
apparencia·ſignificat leprā tanq̄ veris falſiſqꝫ co
lorū loē·hūana corpora variantē atqꝫ maculātē
hij autem tam vitandi ſunt eccleſie·vt ſi fieri po
teſt·longius remoti magno clamore criſtū inter
pellent q autem p̄ceptorē eum inuocauerunt·ſa
tis puto vere lepram falſam eſſe doctrinam·quā
bonus preceptor abſtergat·Nullum aūt eorū q̄
bus hec corporalia beneficia dn̄s preſtitit·inueni
miſiſſe ad ſacerdotes niſi leproſos ſacerdocium ei
iudeorum figura fuit ſacerdocij·quod eſt in eccle
ſia·Cetera autem vicia per ſeipſum interius in con
ſciencia dominus ſanat·et corrigit· Doctrina ve
ro vel imbuendi per ſacramenta vel cathecizandi
per ſermonem poteſtes eccleſie tributa eſt·Qui
dum irent mundati ſunt·quia gentiles ad quos
venerat Petrus·nondum accepto baptiſmatis ſa
cramento·per quod ſpiritaliter ad ſacerdotes per
ueniuntur·infuſione ſpiritusſancti mundati declaran
tur·Quiſquis ergo in eccleſie ſocietate doctrinā
integram veramqꝫ aſſequatur·eo q manifeſtē
varietate mendaciorum·tanq̄ lepra caruiſſe·ſi
tamen ingratus deo mundatori ſuo graciarum a
gendarum pia humilitate nō proſternitur·ſimi
lis eſt illis·de quibus dicit apoſtolus·q cum deū
cognouiſſent·non vt deum magnificauerunt aut
gracias egerunt·ideo tales in nouenario numero
tanq̄ imperfecti·remanebunt·Nouem·n·indigent
vno vt quadam vnitatis forma coagulentur·vt
x·ſint·Ille autem qui gracias egit·vnice eccleſie
ſignificacione approbatus eſt·Et quia illi erant
iudei amiſiſſe p ſuperbiam declarati ſunt regnuꝫ
celorū vbi maxime vnitas cuſtodit·iſte vero qui
erat ſamaritanus·quod interpretat cuſtos illi a quo ac
cepit tribuens quod accepit·ſcd̄m illud·Fortitudi
nē meā ad te cuſtodiā vnitatē regni hūili devo
cione ſuauit· Beda·cecidit aūt in faciē·q: ex
malis que ſe perpetraſſe meminit erubeſcit·qui ſurge
re et ire p̄cipit·quia qui infirmitatem ſuam cog
noſcens humiliter iacet·per diuini verbi conſola
cionem ad forcia opera proficere iubetur·ſi autē
fides ſaluum fecit eum qui ſe ad agendas gracias
inclinauit·ergo perfidia perdit eos·qui de acce
ptis beneficijs deo dare gloriam neglexerunt·q̄
propter fidem per humilitatem augeri debere·ſi
cut in parabola ſuperiori decernitur·ita hic ipſis
rebus oſtenditur·

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Interrogat9 autē a
phariſeis· qñ venit re
gnum dei · reſpondit
eis et dixit· Non veit
regnum dei cū obſer
uacione neq; dicent·
ecce hic aut ecce illic
Ecce eñ regnum dei
intra vos eſt·

Ciril· Cum ſaluator
in ſermonibus quos
ad alios dirigebat·
frequenter regnum
dei meminiſſet· ob hoc
phariſei eum deride
bant· vnde dicitur·
Interrogatus autē
a phariſeis · quando
venit regnum dei q̄ſi
irriſione dicerent an
teq̄ꝫ veniat regnum
de quo loq̄ris· mors
crucis te occupabit· dominus autem pacientiam
oſtendens· increpatus non increpat ſed pocius ma
los exiſtentes ſuo non dedignatur reſponſo· ſeq̄=
tur enim· reſpondit eis et dixit· Non venit regnū
dei cum obſeruacōne· q·d· non queratis de tem=
poribus quibus iterum inſtabit temp9 regni ce=
lorum· Beda· Illud enim tempus neq; ab homi
bus· neq; ab angelis poteſt obſeruari· ſicut tem=
pus incarnacōis ꝓphetarum vaticinijs et ange
lorum eſt manifeſtatum preconijs · vnde ſubdit·
Neq; dicent· ecce hic· aut ecce illic· vel alit̄· inter=
rogant de tempore regni dei· quia ſicut infra dici
tur· exiſtimabant ꝙ veniente hieroſolimā domino
confeſtim regnum dei manifeſtaretur · vnde dñs
reſpondet· ꝙ regnum dei non venit cū obſeruaci=
one· Ciril· Solum autem ad vtilitatem cui9libꝫ
hominis eſſe fatetur illud quod ſubditur· Ecce eñ
regnum dei intra vos eſt· id eſt in veſtris affecti
bus· et in poteſtate veſtra id capere · poteſt eñ
quilibet homo iuſtificatus per fidem xp̄i· et vir=
tutibus ornatus regnum obtinere celorum·
Grego· nazianzenus· Vel forſitan regnum noſt
inſitum· dicit indutam animabus noſtris leticiam
per ſpiritumſāctum · Ea enim eſt velut imago· et
arra perhennis leticie· qua i futuro ſeculo ſācto=
rum anime gaudent Beda· Vel regnum dei ſeip
ſum dicit intra illos poſitum· hoc eſt in cordibuſ
eorum per fidem regnantem

Et ait ad diſcipulos
ſuos · Veniēt dies qñ
deſideretis videre v=
num diem filij homis
et non videbitis· Et
dicent vobis· ecce hic
et ecce illic nolite ire
neq; ſectemi· nā ſicut
fulgur coruſcans de
ſub celo in ea que ſub
celo ſunt fulget · ita
erit filius hominis in
die ſua Primū autē
oportet illū multa pa
ti et reprobari a gña
cione hac·

Ciril· Quia dominus
dixerat· Regnum di
intra vos eſt· voluit
diſcipulos eſſe para
tos ad pacientiaꝫ vt
effecti· ſtrenui intra
re valeant regnum
dei· predicit ergo eiſ
ꝙ anteq̄ꝫ de celo ve
niat· in fine ſeculi ꝑ=
ſecucō irruet ſuper
eos· vnde dicitur· et
ait ad diſciplōs ſuos
veniēt dies quando
d̄ſideretis vidē vnū
diem filij hominis·
et non videbitis· ſig
ficans ꝙ tanta erit
perſecucō ꝙ vnū di
em eius vidē cupiāt·
illi9 ·ſ· tēporis quo
adhuc cōuerſabanē
cum xp̄o · ſane iudei
xp̄m multis anguſtiauerunt iproperijs et iniurijs
ſed in comparacione malorum maiorum minora
eligenda videntur· Theophi· Tunc enim abſ
q; ſolicitudine viuebant· xp̄o eos procurante et
protegente· ſed futurum erat quando xpriſto ab
ſente traderenē periculis· ad reges et principes
ducti et tunc tempus primum cuperent quaſi trā
quillum· Beda· Vel diem xp̄i dicit regnum dei
quod ſperamus futurum· et bene dicit vnum dieꝫ·
quia in illa beatitudinis gloria tenebrarum inter=
rupcō nulla eſt· Bonum ergo eſt diem xp̄i deſide
rare· nec tamen magnitudine deſiderij nobis ſom
nia fingere debemus· quaſi inſtet dies domini·
Vnde ſequitur· Et dicent vobis· Ecce hic· ecce il
lic· nolite ire· neq; ſectemini· Euſebius · Quaſi
diceret· Si adueniente antixp̄o fama de eo volet
quaſi apparuerit xpriſtus· non egrediamini neq;
ſequamini · Nam impoſſibile eſt eum qui ſemel in
terra viſus eſt· iterum in angulis terre conuerſa=
ri· Erit igitur hic de quo dicitur · non verus xp̄s·
Manifeſtum enim ſignum ſancti aduentus ſaluato
ris noſtri· hoc eſt· ꝙ ſubito totum orbeꝫ claritaſ
eius aduentus replebit· Naꝫ ſicut fulgur coruſcās
de celo in ea que ſub celo ſunt fulget· ita erit fili
us hominis in die ſua· non enim apparebit ſuper
terram ambulans· ſicut quidam homo cōmunis ·
ſed vniuerſaliter irradiabit· oſtendens cunctis iu
bar ꝓprie deitatis· Beda· Et pulcre ait· Coru
ſcans de ſub celo· quia iudicium ſub celo· hoc eſt
in aeris medio geretur· ſcḋm illud apoſtoli· Simul
rapiemur cum illis in nubibus obuiam xpriſto in
aera · Si autem dominus in iudicio ſicut fulgur
apparebit· nullus tunc in ſua mente latere permit
titur· quia ipſo iudicis fulgore penetratur · Poſt
autem hec domini reſponſio et de illo eius aduen
tu quo quotidie venit in eccleſia accipi· Intantū
enim ſepe heretici turbauerunt eccleſiam· dicēdo
in ſuo dogmate fidem xpriſti manere· vt fideles
illorum temporum deſiderarent dominū· vel vno
die ſi fieri poſſet redire ad terras· vt per ſeipſum
quomodo ſe habeat· fidei veritas intimaret· et ñ
videbitis inquit· quia non eſt opus corporali vi
ſione dominum redhibere· quia ſemel per vniuer
ſum mundum euangelij vigorem exhibuit Ciril
Opinabantur autem diſcipuli ꝙ vadens hieroſo
limam · ſtatim oſtenderet regnum dei· Hanc igiē
opinionem reſecans notum facit eis ꝙ primo dice
bat eum ſalubrem paſſionem ſufferre· Deinde ad
patrem aſcendere· et deſuper fulgere· vt orbem
terrarum in iuſticia iudicet· Vnde ſubdit· Primū
autem oportet illuꝫ multa pati· et reprobari a ge
neracōne hac· Beda· Generacōnem non tantū
iudeorum· verum etiam omniū reproborū appel
lat· A quibus etiam nunc filius hominis in corpe
ſuo· hoc eſt in eccleſia multa patitur ⁊ reprobaē
Inſerit autem de ſua paſſione loquens· de gloria
ſui aduentus vt dolorem paſſionis· ſpe promiſſe
clarificacōnis mitigarent· ſimulq; ſeipſos parēt
ſi gl̄iaꝫ regni diligent mortis ñ horre periculuꝫ

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Et ſicut factum eſt in diebus noe. ita erit in diebus filij hois. edebant et bibebant et vxores ducebāt ⁊ dabantur ad nupcias. vſqꝫ in diem qua intrauit Noe in archam. et venit diluuium et pdidit omnes. ſimilit̄ ſicut factum eſt in diebus loth. edebant et bibebant. emebant ⁊ vendebāt. plantabāt et edificabant. Qua die autē exijt loth a ſodomis. pluit ignē et ſulfur de celo et oēs perdidit. ſcdm hoc erit qua die filius hominis reuelabitur

Beda. Aduentū dn̄i quē fulguri cito trāſuolanti compauerat nunc compat diebus Noe et loth. quando repentinus mortalibus ſupuenit interitus. Vnde dicitur. et ſicut factum eſt ī diebus noe. ita erit ī diebus filij hominis.

Chriſoſtomus. qa enim tunc non crediderunt cōminatorijs verbis. paſſi ſunt repente reale iudiciū. Eorum autem incredulitas ex animalenta procedebat. Nam quecūqꝫ vult aliqs et intendit. ea etiam expectat. vnde ſequitur. Edebant et bibebāt. vxores ducebāt et dabant ad nupcias vſqꝫ in diem qua intrauit noe ī archā. et venit diluuium et perdidit omnes.

Ambroſius. Bene cauſam diluuij de noſtris aſſerit proceſſiſſe peccatis. quia deus malum nō creauit. ſed noſtra ſibi merita repierūt. non quia cōiugia damnentur. neqꝫ enim alimenta damnantur cū in iſtis ſucceſſionis. in illis nature ſubſidia ſint ſed in omnibꝫ modus queritur. qdquid enim abūdancius eſt. a malo eſt. Beda. Miſtice autē noe archam edificat. cum dominus eccleſiā de xpiſti fidelibus. quaſi lignis leuigatis adunando cōſtituit. quā perfecte conſūmatam ingreditur. cū hāc in die iudicij preſentia ſue viſionis eternus habitator illuſtrat. Sed cū archa edificatur iniqui luxuriantur. cum vero intratur intereunt. quia qui ſanctis hic certantibus inſultant. eis illic coronatis eterna damnacōne plectentur. Euſebius. Quia vero vſus eſt dominus exemplo diluuij. ne putaret aliquis futurum diluuiū ex aqua. vtitur ſecundo exemplo loth docens modum perdicionis impiorꝫ. ꝙ igne dimiſſo celitus ſupueiet impijs ira dei. vnde ſubdit̄ Silit̄ ſic factū ē ī diebus loth. edebāt et bibebāt. emebāt et vendebāt. plātabāt et edificabāt. Beda. Pret̄miſſo illo infando ſodomorū ſcelere. ſola ea que leuia vel nulla putari poterant. delicta cōmemorat. vt intelligas illicita quali pena feriantur. ſi licita īmoderacius acta igne et ſulfure puniuntur. ſequitur eīn. Qua die autem exijt loth a ſodomis pluit ignem et ſulfur de celo. et oīnes perdidit Euſebius. Nō prius dixit ignem celitus decurriſſe ſuper impioſ ſodomorum ꝙ loth exiſſet ab eis. ſicut et diluuiū non prius terre incolas perdidit. ꝙ noe archam intraſſet. quia q̄ndiu noe vl̄ loth conuerſabantur cum impijs deus non irrogabat iram. ne vna cum

peccatoribus deperirent. volens autem eos perdē ſubtraxit iuſtum. ſic et in conſūmacōne ſeculi non prius erit finis. ꝙ omnes iuſti ſint ſemoti ab impijs. vnde ſequitur. Scdm hoc erit qua die filius hominis reuelabitur. Beda. Qui interim nō apparens omnia iudicabit. apparebit autem iudicaturus eo maxime tempore quo cunctos iudicium eius oblitos. huic ſeculo conſpexerit eſſe mācipatos. Theo. Poſtꝙ enim venerit antixp̄us. hōīes fient laſciui. dediti enormibus vicijs. ſm illud apoſtoli. Voluptatum amatores magis ꝙ dei. Si enim antixp̄s eſt cuiuſlibet peccati habitaculum quid aliud inferet miſero tūc temporis hominū generi niſi ſua. et hoc dominus innuit per exempla diluuij et ſodomitarum. Beda. Miſtice āt loth qui interpretat̄ declinans eſt pp̄l's electorꝫ qui dum in ſodomis. id eſt īter reprobos vt aduena moratur. q̄ntum valet eorum ſcelera declinat. Exeunte autem loth ſodoma perit. quia in conſūmacōne ſeculi exibunt angeli. et ſepabunt malos de medio iuſtorum. et mittent eos ī caminū ignis ignis tamen et ſulfur que de celo pluiſſe cōmemorat. non ipſam perhennis ſupplicij flāmam. ſꝫ ſubitaneum diei illius ſignificat aduentum.

In illa hora qui fuerit in tecto ⁊ vaſa eius in domo non deſcendat tollere illa. Et q̄ in agro ſimiliter non redeat retro. memores eſtote vxoris loth. q̄cunqꝫ queſierit aīām ſuam ſaluam facere pdet illam Et quicūqꝫ perdiderit illam viuificabit eam

Ambroſius. Quia ꝓpter improbos neceſſe eſt vt probi in hoc ſeculo contritōꝫ cordis animiqꝫ paciantur. quo vberiorē mercedem accipiant in futurum. quibuſdam remedijs inſtruuntur. cum dicitur. In illa hora qui fuerit in tecto. et vaſa eius in domo. non deſcendat tollere illa. hoc eſt ſi quis ſupiora iam domus ſue eminentiūqꝫ virtutū culmen aſcendit. ad terrena mundi huius opa non accedat. Aug. de q̄ſtio. euan. In tecto ei eſt qui excedens carnalia tanꝙ in aura libera ſpiritaliter viuit. Vaſa enim in domo ſunt ſenſus carnales. quibus ad inueſtigandam veritatem q̄ intellectu capitur. multi vtentes penitus errauerūt Caueat ergo ſpiritalis homo. ne in die tribulacionis rurſus vita carnali. que p ſenſus corpis paſcitur. delectatus ad vaſa huius mundi tollenda deſcendat. ſequitur. Et qui in agro ſimiliter non redeat retro. id eſt qui operatur in eccleſia. ſic paulus plantans. et ſicut appollo rigans. nō reſpiciat ſpem ſecularem. cui renūciauit. Theophilus. Hec autem omnia matheus pro capcōne hieroſolimorꝫ a domino dicta fatetur. vt ſupuenientibus romanis. nec domi conſiſtentes deſcendere deberent pro quocunqꝫ neceſſario. ſed protinus arripere fugam. nec in agro manentes redire domū Et nimirum in capcōne hieroſolimorꝫ conſtat hec eueniſſe. et iterꝫ fore ventura in antixp̄i aduentu

magis autem in ipſo tempore conſumacōnis cum et tunc intollerabilis ſit futura calamitas Euſe. Innuit ergo per hoc futuram eſſe pſecucōnem a filio perdicōnis in xp̄i fideles. Diem igitur illam vocat tempus precedens finem mundi. In q̄ qui fugit non reuertatur et amittens bona non curet nec imitetur coniugem loth. que poſt fugam in exitu de ciuitate ſodomorum reuerſa mortua eſt. et colūna ſalis effecta. vnde ſequitur. Memores eſtote vxoris loth. Ambro. Que ideo q2 retro ſpexit pdidit nat̄e ſue mun9 Retro em̄ ſathanas. retro ei ſodoma. q̄ ꝓpt̄ fuge intēpātiā declinato luxuriam recordare. quia ille qui ſe veteribȝ ſtudijs non reflexit. ideo euaſit. quia puenit ad montem. Illa enim ad poſteriora reſpexit. nec mariti adiuta ſuffragio ad montez puenire potuit ſed remanſit. Auguſtin9 de queſti. euange. Sīgficat igitur vxor loth eos qui in tribulacone retroſpiciūt. et ſe a ſpe diuine permiſſionis auertūt. et iō ſtatua ſalis facta eſt. vt admonendo homines ne hoc faciant. tanq̄ condiat cor eoꝝ ne ſint fatui.

Theophi. Conſequent̄ ſubiūgit ſubſequentia premiſſorum dicens. Quicunqȝ queſierit ſaluare aīaȝ ſuā perdet illam. q̄ſi diceret. Non querat aliquis in pſecucōnibus antixp̄i curare ꝓpriam aīaȝ nam perdet eam. Quiſquis autem cedibus et periculis ſe dederit. ſalu9 erit. vnde ſequitur. Et q̄cunqȝ perdiderit illam viuificabit eam. neq̄q̄ ſe tiranno ſubiciens ꝓpter vite amorem. Cirillus Quomodo etiam aliquis perdat ꝓpriam animam. vt ſaluam eam faciat. manifeſtat paulus dicens d̄ quibuſdam qui carnem ſuam crucifixerūt. cum vicijs et concupiſcencijs. labore ſcilicet et pietate aggredientes agones.

Dico autem vobis. in illa nocte erūt duo in lecto vno. vn9 aſſumetur. et alter relinq̄tur. Due erunt molētes in vnum. vna aſſumetur. et altera relinquetur. Duo in agro vn9 aſſumetur. alter reliquetur. reſpōdentes dicūt illi. Vbi domine. Qui dixit eis. Vbicūqȝ fuerit corpus illic cōgregabūtur et aquile

Beda. Dixerat ſup̄ dominus eum qui in agro ſit. retro rediē non debere. q̄ ne de his tantum qui apte d̄ agro redituri. hoc eſt palam dominum negaturi ſunt. dictū putares. pergit oſtēdere nōnullos eſſe q̄ cum faciem habere i anteriora videantur animo tam̄ retroſpiciūt. vnde dicitur. Dico autem vobis. In illa nocte erunt duo in lecto vno. vn9 aſſumetur. alter relinq̄tur. Ambroſi9 Bn̄ noctem dicit. q2 añ xp̄iſtum hora tenebrarum eſt. eo q̄ pectoribus hominum tenebras antixp̄us infundat cū dicat ſe eſſe xp̄iſtum. xp̄iſtus autem ſicut fulgur coruſcans fulget. vt in illa nocte reſurrectōnis gloriam videre poſſimus. Auguſtinus de queſtio. euan. vel in illa nocte dicit. hoc eſt i illa tribulacōne. Theophilus. Vel inopinatum docēt eſſe xp̄i aduentum. quem futurū eſſe noctu docemur. Cum autē dixiſſet diuites vix ſaluari. oſtēdit. q̄ nec omnes diuites pereunt. nec omnes pauperes ſaluantur. Ciril9. Per duos enim exiſtētes in vno lecto videtur deſignare diuites q̄eſcētes in mundanis delicijs. Lectus nāqȝ ſignum q̄etis eſt. non autem quicūqȝ diuicijs affluūt ſūt impij. ſed aliquis eſt probus et in fide electus. hic autem aſſumetur. Alter vero qui talis non exiſtit dimittetur. Deſcendens em̄ dominus ad iudiciuȝ mittet angelos ſuos qui ceteris in terra derelictis penam paſſuris ſanctos et iuſtos ei adducēt. ſm̄ illud ap̄li. Rapiemur in nubibus obuiam xp̄o in aera. Ambroſi9 Vel ex vno ſtrato infirmitatis humane vnus relinquitur. id eſt improbatur Alter vero aſſumitur id eſt rapitur obuiam xp̄o ī aera. ſequitur. Due erunt molentes in vnuȝ. vna aſſumetur. et altera relinquet̄. Ciril. Per molentes innuere videtur pauperes et preſſos laboribus. ad quod etiam pertinet q̄d ſubditur. Duo ī agro. vnus aſſumetur. alter relinq̄tur. In his enīȝ modicum differt. nam hi ſarcinam paupt̄atis viriliter ſuſtinent. vitam agentes honeſtam et humilem qui aſſumentur. hi vero ſunt ad ꝓphana ꝓmtiſſimi qui relinquentur. Ambro. Vel p molentes ſignificari videntur qui ex occultis alimenta querunt. et in apertum ex inferioribus proferūt. Et fortaſſe mundus iſte piſtrinum eſt. anima autē noſtra velut quodam carcere includitur corpali In hoc ergo piſtrino vel ſinagoga. vl̄ anima obnoxia delictis triticum molendo madefactum aq̄ ui humore corruptum non poteſt interiora ab exterioribȝ ſepare. et ideo relinquit̄ quia eius ſimilago diſplicuit. At vero ſancta eccleſia vel aīma nullis maculata contagijs delictoruȝ que tale triticum molit. q̄d ſolis eterni calore torriduȝ bonā ſimilaginem de penetralibȝ hoīm deo offert. qui ſint autem agricole poſſumus repire. ſi aduertamus duas mentes eſſe in nobis. vnam exterioris hominis que corrumpit̄. aliam interioris. q̄ p ſacramentū renouatur. Iſti igitur ſunt opantes in agro noſtro. quarū altera bonū fructū diligētia dat. altera amittit in curia. vel duos ꝓpl̄os interpretemur in hoc mundo qui agro compant̄. q̄rū alter qui infidelis eſt relinquit̄. Aug. de q̄ſtio. euan. Vel tria genera hoīm hic videntur ſignificari. vnum eorum qui ocium et quietem eligunt. neqȝ negocijs ſecularibȝ neqȝ eccl̄iaſticis occupati. que illorum quies lecti nomine ſignificata eſt. Alteꝝ eorum qui in plebibȝ conſtituti regunt̄. a doctoribus. agentes ea que ſūt hui9 ſeculi. quos et feminarum nomine ſignificauit. quia conſilijs prelatorum regijs expedit. et molentes dixit. q̄a temporaliū orbem negocōꝝ atqȝ circuitum vertunt q̄ſi tamen in vno molentes dixit. in q̄ntum de iſtis rebus et negocijs ſuis prebent vſibȝ eccleſie Tercīū genus eſt eorum qui opant̄ in eccleſie miſterio tanq̄ in agro d̄i. In his ergo tribȝ generibus bina ſunt rurſus genera hoīm in ſingulis. q̄rū aliqui in eccleſia pmanent qui aſſumunt̄. aliqui cadunt qui relinquūtur. Ambro. Non ei iniqu9 eſt deus. vt pares ſtudijs. in ſocietate viuendi atȝ

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

indiſcreta actuū qualitate meritoꝝ remuneracōe
diſcernat·non autē merita hominū copule vſus
exequat·quia non omnes q̄ adoriūtur efficiunt·ſꝫ
qui pſeuerauerit vſqꝫ in finem hic ſalu9 erit·
Ciril· Quia ergo dixit·q̄ quidam aſſumerentur
vtiliter et bene īquirūt diſcipuli quo aſſumerentē
Vnde ſequitur·reſpondentes dicūt illi·vbi dn̄e·
Beda·Duo autem ſaluator interrogatus· vbi
ſcꝫ ſint boni aſſumēdi·et vbi mali relinquēdi vnū
dixit·aliud ſubintelligēdū reliquit· vnde ſequiē
Qui dixit eis·vbicūqꝫ fuerit corpus·illic congre
gabuntur et aquile· Ciril·q̄ſi di · Sicut derecto
cadauere aues quaꝝ pabulum ſūt carnes ad illd
conueniunt·ita cum venerit filius hominis·tūc oēs
aquile·id eſt ſancti cōcurrent ad eum· Ambro·
·Juſtorum em̄ anime aquilis comparantur eo q̄ al=
ta petant·humilia derelinquāt·et longeuam du
cere feruntur etatem·de corpore autem dubitare
non poſſumus maxime ſi meminerimus q̄ a pilato
joſeph corpus accepit·nōne tibi videntur aq̄le
circa corpus mulieres·apl'oꝝqꝫ conuentus circa
domini ſepulturam·nōne tibi videntur aquile cir
ca corpus quando veniet in nubibus et videbit
eum omnis oculus Eſt etiā corpus de quo dictū ē
Caro mea vere eſt cibus·Circa hoc corp9 aquile
ſūt·que circūuolant ſpiritalibus alis·Sunt etiaꝫ
circa corpus aquile que credunt ihm̄ xpriſtum in
carne veniſſe·Eſt etiam eccleſia in qua per baptiſ
mi graciam renouamur· Euſebius·Vel p aq̄las
mortua animalia depaſcentes principes hui9 ſe=
culi denotauit·et eos qui tunc temporis ſanctos
dei perſequētur penes quos reliquūtur aſſump/
cionis indigni ·qui corpus vel cadauer dicuntur
vl' punitrices virtutes que fracture ſūt impioꝝ
hic per aquilas denotantur Aug·de con·euā·
Hec autem que lucas hic ponit·non in eo ſmone
in quo matheus vel recordatur p̄occupando vt
prius cōmemoraret·que poſt a domino dicta ſūt
vel bis a domino dicta facit intelligi·

CAP· ·XVIII·

Dicebat āt et parabo
lā ad illos
qm̄ oportꝫ
ſemper orare et non
deficere dicens· judx
quidam erat in qua
dam ciuitate qui deū
non timebat et hoīeꝫ
non reuerebatur· Vi
dua autem q̄daꝫ erat
in ciuitate illa et veie
bat ad eum dicens·
vindica me ab aduer
ſario meo et nolebat
per multum tempus
Poſt hec autē dixit
intra ſe·etſi deum nō
timeo nec hominē re
uereor· tamen q2 mo
leſta eſt mihi hec vi
dua vindicabo illam
ne in nouiſſimo veni
ens ſugillet me· Ait
autem dn̄s Audite
q̄d iudex iniquitatis
dicit Deus autē non
faciet vindictā electo
rum ſuorum clamāti
um ad ſe die ac nocte
et pacientiā habebit
in illis Dico autē vo
bis quia cito faciet vi
dictam illorum verū
tamen filius hominis
veniēs putas iueniet
fidem in terra·

Theophilus· Poſt
q̄ erumnaꝝ et peri/
culorum homin9 me
minit·ſubdit horum
remedium ·quod eſt
oracio iugis et p̄me
ditata· vn de dicitur
Dicebat autem et pa
rabolam ad illos q̄/
niam oportet ſemp
orare et non deficē·
Chriſoſtom9 ·Qui
te redemit · quid te fa
cere voluit dmōſtra
uit·Non vult ceſſare
a precibus · vult te
beneficia; meditari·
duꝫ petis· vult te ro
gādo accipe q̄ beni
gnitas deſiderat im
ptiri Nec nunq̄ orā
ti beneficia denegat
qui vt orantes nō d
ficiant·ſua pietate i/
ſtigat· hortamenta
domini libenter ad=
mitte quod precipit
velle debes·nolle ſi
ipſe dominus prohi
beret·Demqꝫ conſi=
dera q̄nta eſt tibi cō
ceſſa felicitas·oracio
nibꝫ fabulari cuꝫ do
quod deſideras po=
ſtulare·Qui et ſi ver
bis ſilet· tamen et be
neficijs reſpondet·
nō aſpernatur quod
petis·non tedet niſi
forte tacueris· Be
da· Dicendum eſt au
tem eum ſemp orere
et non deficere· qui
canonicas horis ro=
gare nō deſiſtit· aut
omnia que iuſtis ſm
deum gerit et dicit·
ad oracōnem ſunt re
putāda· Auguſti·
de queſtio· euange·
Parabolas autē do=
minus aut ſcdm ſimi
litudinem ponit· ſic
de feneratore·qui cū duobus debitoribus donaſ=
ſet quod debebant·ab eo plus dilect9 eſt·cui pl9
donauit·aut de ipa ſimilitudine aliquid probat·
veluti eſt illud·q̄ ſi fenum agri quod hodie eſt et
cras in clibanum mittitur deus ſic veſtit·q̄nto ma
gis vos modice fidei·Hic ergo iniqu9 iudex non
ex ſilitudie·ſꝫ ex diſſilitudie adhibitus ē·de q̄ ſub
dit·judex quidā erat in ciuitate quadā q̄ deuꝫ n̄
timebat·et hominem non reuerebatur· Theo=
philus·Vide q̄ impudentem erga homines eſſe
grauioris eſt mali indicium·Deum enim q̄plures
non timent·attamen humano cohibentur pudore
et ideo minus peccant· Cum vero fit aliquis im=
pudens etiam quo ad homies·tūc excreſcit cumu
lus vicōrum·ſequitur·Vidua autem quedaꝫ erat
in illa ciuitate Aug·de queſti·euā· Jſta vidua
poteſt habere ſimilitudinē eccleſie que deſolata
videtur·donec veniat dominus ·qui nunc in ſecre
to curam eius gerit·Sed quia ſequitur ·Et veni
bat ad eum dicens·Vindica me d aduerſario meo
et nolebat per multum tempus·Hic monet cur
electi dei ſe vindicare deprecentur· q̄d etiam in
apokalipſi johannis de martiribus dicitur· cum
aptiſſime moneamur vt pro noſtris inimicis et p
ſecutoribus oremus·Intelligendum eſt aūt eam
vindictam eſſe iuſtorum vt omnes mali pereant·
Pereant autem duobus modis· Aut conuerſione
ad iuſticiam·aut amiſſa per ſupplicium poteſtate
·Jtaqꝫ ſi omnes homines conuerterentur ad deuꝫ
diabolus tamen remaneret in ſeculi fine dampnād9
quem finem cum iuſti videre deſiderant·nō abſur
de vindictam deſiderare dicuntur· Ciril·Vel

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

aliter· quociens nobis ab aliquibus irrogantur offenſe· tunc glorioſā eſſe putabimus obliuionez malorum· quociens vero aliqui ad ipſā dei gl̃iaz peccant· contra dogmatis diuini mīſtros bellan- tes· tunc deum adimus poſtulantes ſubſidium· et exclamantes contra impugnantes gloriam eius·
Auguſtinus de queſtio· euange· Apud iniquiſ ſimum ergo iudicem vſqz ad affectum implendi deſiderij valuit trahere perſeuerantia deprecātis vnde ſequitur· Poſt hec autem dixit intra ſe· Etſi deum non timeo· neqz hominem reuereor· tamen quia moleſta eſt michi hec vidua· vindicabo illam ne in nouiſſimo veniens ſugillet me. Multo ergo certiores eſſe debent· qui deum perſeueranter ro gant· fontem iuſticie atqz miſericordie· vnde ſeq̄ tur· Ait autem dominus· audite quid iudex iniq̄- tatis dicat· deus autem non faciet vindictam ele- ctorum ſuorum clamātium ad ſe die ac nocte et pa cientiā habebit in illis Theophilus· q̄ſi dicēt Si iudicem imbutum quolibet ſcelere demulſit aſ ſiduitas· q̄nto magis patrem miſericordie deuz fle ctemus ad pietatem orando· vnde ſequitur· Dico autem vobis quia cito faciet vindictam illorum· Temptauerunt autem quidam ſubtilius hanc in dagare parabolam· Dicunt enim viduaz eſſe q̄li bet animam· que priſtinum virum· ſcilicet diabo- lum excludit· ob hoc ei aduerſantez· q̄ accedit ad deum iuſticie iudicem· qui neqz deum timet· nam ipſe ſolus eſt deus· ſed nec veretur hominem· nō eſt enim apud deum perſonarum accepcō· Huiꝯ igitur vidue id eſt anime ſupplicantis iugiter ſibi contra diabolum miſeretur deus· demulcente eū inſtantia eius· Poſtq̄ dominus docuit q̄ vtendū ſit in tempore conſūmacōnis oracōne pro tūc fu/ turis periculis ſubdit· Verūtamen filius hominis veniens· putas inueniet fidem in terra· Augu· de ver· domini· Dicit autem hoc dominus de fide que perfecta eſt· Ipſa enim vix inuenitur in t̄ra· Ecce plena eſt eccleſia dei· quis huc accederet· ſi nulla eſſet fides· quis non montes transferret ſi plena eſſet fides · Beda· Cum autē omnipotēs conditor in forma filij hominis apparuerit tanta erit raritas electorum vt non tam ob clamorem fi delium q̄ torporem aliorum tocius mundi ſit ac- celeranda ruina· quod autem dominus hic quaſi dubitatiue dicit· non dubitat ſed arguit· nam et nos aliquando de rebus quas certas habemus· increpatiue verbum dubitacōnis ponimus· vt ſi dicat ſeruo· conſidera forſitan dominus tuus ſum
Auguſtinus de ver· domini· hoc autez dominꝯ adicit· vt oſtendat q̄ ſi fides deficit· oracio perit ergo vt oremus credamus. vt et ipſa fides non de ficiat oremus· Fides fundit oracōnem· fuſa oracō fidei impetrat firmitatem·

Dixit aūt et ad quoſ dam qui in ſe confide bant tanq̄m iuſti· et a ſpernabant̄ ceteros· parabolā iſtam· Duo hommes aſcenderūt in templuz vt orarēt vnus phariſeus· ⁊ alt̄ publicanus· phariſeꝯ ſtās hec apud ſe ora bat· Deus gracias a go tibi · quia non ſuz ſicut ceteri hominum raptores· iniuſti· adul teri· velut etiam hic publicanꝯ· jeiuno bis in ſabbato· decimas do omnium que poſſi deo· Et publicanus a longe ſtans nolebat nec oculos ad celum leuare· ſed percuciebat pectus ſuum dicens· Deus ꝓpicius eſto m̄ peccatori· Amē dico vobis· deſcendit hic iuſtificatus in domuz ſuā ab illo q̄r oīs q̄ ſe exaltat huīliā· et q̄ ſe humiliat exaltabit̄·

Auguſtinus de ver· domini· quia fides nō eſt ſuperborum ſed humilium· premiſſis ſubiecit parabolam de humilitate· et cō tra ſuperbiam· vnde dicitur· dixit autem te ad quoſdam qui in ſe confidebant tanq̄ iuſti et aſpernabant̄ ceteros· parabolam iſtam· Theophi/ lus Quia enim ſuper bia pluſq̄z alie paſſi ones· vexat hominū mentes ideo crebriꝯ de hac monet· Eſt au tem ſuperbia dei cō- temptus· Quociens enim aliquis non deo· ſed ſibi aſcribit bona que facit· quid eſt ali ud q̄m dei negacō cā igitur confidentium in ſeipſis· non autem totum attribuentiuz deo· ſed ob ea etiam ceteros cōtemnenti um· parabolam ꝓpo- nit oſtendens· q̄ iu- ſticia q̄uis hominem approximet deo· ſi tn̄ aſſumat ſuperbiam· ad infimum deicit ho minem· Vnde ſequit̄ Duo homines aſcen derunt in templum vt orarent· vnꝯ pha riſeus et alter publi canus Gregorius Diligentiam quidez oracōnis docuit nos per viduam et iudicem· hic autem per phariſeum et publicanum docet nos · quomodo ſint ei dirigenda precamina· ne ſit īfru ctuoſum oracōnis negocium· Condēnatus eſt aūt phariſeus· cum incaute oraret· ſtā ſequitur· pha- riſeus autem ſtans hec apud ſe orabat· Theo- philus · Per hoc q̄ dicit· ſtans· elatum eius aīm notat· ipſo enim habitu ſuperbiſſimus videbatur
Baſilius· dicit autem· apud ſe orabat· quaſi non apud deum· quia ad ſeipſum redibat per peccatū ſuperbie· ſequitur enim deus gracias ago tibi·
Auguſtinus de verbis domini· non reprehen ditur· quia deo gracias agebat· ſed quia nihil ſi- bi addi cupiebat· Ergo iam plenus es· iam abun- das· non eſt quare dicas· dimitte nobis debita no ſtra· Quis eſt igitur qui impune obpugnat grāz ſi reprehenditur qui ſuperbe agit gracias· Audi ant qui dicunt· Deus me hominez fecit· ego me iu ſtum facio· O peior et deteſtabilior phariſeo qui ſuperbe iuſtum ſe dicebat· ſed tamē inde gracias deo agebat· Theophilus· Attende autem ſeri em oracōnis pharisei· Primo nanqz dixit· que ei aberant· deinde ſubiūgit que habebat· Sequit̄ enim· quia non ſum ſicut ceteri hominum· rapto/ res· iniuſti· adulteri· Auguſtinus de ver· domi· Diceret ſaltem· ſicut multi homines· quid eſt ceteri homines· niſi omnes preter ipſum· ego inquit iu ſtus ſum· ceteri peccatores· Gregorius· xxiij·

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

mora. Quatuor quippe ſunt ſpecies quibus omnis
tumor arrogantium demonſtratur cum bonū aut
a ſemetipſis habere ſe eſtimāt. aut ſi ſibi datum de
ſuper credunt. pro ſuis ſe hoc accepiſſe meritis
putant. aut certe cum iactant ſe habere quod non
habent. aut deſpectis ceteris ſingulariter videri
appetunt habere quod habent. Vnde et phariſeꝰ
hic bonorum ſibi operum merita ſingulariter tri/
buit. Augu. de verbis domini. Ecce autem ex vi
cino publicano maioris erat ei tumoris occaſio. ſe
quitur enim. velut etiam hic publicanus. q̄ſi di.
Ego ſolus ſum. iſte de ceteris eſt Chriſoſtomꝰ
Non enim ſaciauerat contemptum eius tota huma
na natura. ſed et publicanuꝫ aggreſſus eſt mode
racius autem peccaſſet. ſi publicanum excepiſſet.
Nunc autem vno verbo et abſentes iuadit. et vul
nera preſentis laceſſit. Non eſt autem graciarum
actio inuectiua aliorum. ſi regraciaris deo. ipe ti
bi tantum ſufficias. nec te ad homines transferas
nec proximum condemnes Baſilius. Diſcrepat
autem elatus a conuiciatore ſola habitudine. Is
enim in alios vtitur conuicijs. hic autem ſe mētis
temeritate extollit. Chriſoſtomus. Qui autem
alijs conuiciatur. ſibi et alijs multa mala facit. pri
mo enim audientem reddit peiorem quia ſi ſit pec
cator. fit lecior criminis inuento collega. Si ſit
iuſtus extollitur. per aliena crimina inductus de
ſe magna putare. Secūdo cōmunitatem eccleſie
ledit. Non enim omnes audientes vitupant eum
ſolum qui peccauit. ſed cuiui xp̄iano contumelias
innectunt. Tercō dei gloriam blaſſemare facit.
Sicut enim recte agentibus nomen dei glorifica
tur. ſic nobis peccantibꝰ blaſſematur. Quarto eū
qui audiuit obprobria confundit. impudencōrē
eum et aduerſarium faciens. Quinto ſtatuit ſe pe
ne obnoxium rebus prolatis que ſibi nō ꝯueniūt

Theophilus. Expedit autem non ſolum decli
nare a malo ſed etiam agere bonum. Et ideo cum
dixiſſet. non ſum ſicut adulteri. Subiūgit per op
poſitum. ieiuno bis in ſabbato. ſabbatum hīdice
bant ebdomadam ad vltimam diem quietis. ieiu
nabant enim phariſei ſecunda ⁊ quinta feria. Sic
igitur ieiunia obiecit contra paſſionem adulterij.
Nam ex voluptate eſt laſciuia. rapacibus vero et
iniuſtis oppoſuit decimarum ſolucōnem. ſequitur
enī. Decimas do oīm que poſſideo. quaſi diceret
Adeo rapinas et nequicias refugio. vt etiaꝫ mea
contribuam. Gregorius. xix. mora. Ecce ciuita
tatem cordis ſui inſidiantibus hoſtibus per elacō
nem apuit. quā fruſtra per ieiunium et oracōnes
clauſit. incaſſum munita ſunt cetera. cum locꝰ vnꝰ
de quo hoſti patet aditus munitus n̄ ē Augꝰ.
de ver. domini. Quere autem in verbis eius nihil
inuenies qd̄ deum rogauerit. aſcendit quidē ora
re. noluit deum rogare. ſed ſe laudare. et roganti
inſultare. publicanum autem cordis conſciencia re
mouebat. ſed pietas applicabat. vnde ſequitur. et
publicanus alonge ſtās nolebat nec oculos ad ce
lum leuare. Theophilus. Q̄uis autem publica
nus ſtetiſſe dicatur. diſtabat tamen a phariſeo tā
verbis q̄ habitu. necnon et corde contrito. Nam
verebatur oculos leuare in celū. cenſens idignos

viſionis ſuperne. eos qui maluerunt bona terre/
na ſpectare et querere. necnon et pectꝰ tundebat
vnde ſequitur. Sed percuciebat pectus ſuuꝫ. cor
qd̄āmodo pungens cauſa cogitacōnum prauaꝝ
necnon et excitans vt dormitans. vnde non aliud
q̄ ꝓpiciacōnem petebat. ſequitur enī dicens. deꝰ
ꝓpicius eſto mihi peccatori Chriſoſtomus. Au
diuit. quia non ſum velut hic publicanus. nec idi
gnatus eſt ſed compūctus. detexit ille vulnus. q̄/
rit hic medicinam. Nemo igitur illud frigidū pro
ferat verbum. non audeo pudoroſus ſum aperire
os. talis reuerencia eſt diabolica. Vult enim dia
bolus obſerare tibi fores acceſſus ad eum Au
guſtinus de verbis domini. Quid igitur miraris
ſi deus ignoſcit. quando ipſe agnoſcit. de longin
quo ſtabat. deo tamen appropinquabat et euꝫ do
minus de ꝓpe attendebat. Excelſus enim dominꝰ
et humilia reſpicit. nec oculos ad celum leuabat.
vt reſpiceret. tremebat. conſciencia ſpem ſubleua
bat. percuciebat pectus ſuuꝫ. penas de ſeipſo exi
gebat. ꝓpterea dominus confitenti parcebat. au
diſti ſuperbum accuſatorem. audiſti humileꝫ reū.
audi nunc iudicem dicentem. Amen dico vobis de
ſcendit hic iuſtificatus in domum ſuam ab illo.

Chriſoſtomus. Geminos aurigas et duas bi/
gas in ſtadio poſitas ſermo preſens ꝓponit In al
tera quidem iuſticiam cum ſuperbia. in altera pec
catum et humilitatem. et vides bigam peccati ſu
perare iuſticiam. non ꝓprijs viribus. ſed humili
tatis coniūcte. Illam vero deuictam non fragili
tate iuſticie ſed mole et tumore ſuperbie. Nam ſicͭ
humilitas per ſui eminentiam peccati pondus ſu
perat/et ſaliens attingit deum. ſic ſuperbia ob ſui
molem de facili iuſticiam ꝺprimit. Si ergo plura
facta ſtrennue geras. putas autem te poſſe preſu
mere tota caruiſti oracōne. Si vero mille feras in
conſcia facies reatuū. et hoc ſoluꝫ de te credas q
es infimus omniū. multam obtinebis ante deuꝫ fi
duciam. Et ideo ſue ſentencie cauſam aſſignans.
ſubdit. quia omnis qui ſe exaltat humiliabitur. et
qui ſe humiliat exaltabitur. Humilitatis nomen
multiplex eſt. Eſt enim quedam virtus humilitas
iuxta illud. Cor contritum ⁊ humiliatum deus nō
deſpicias. Eſt et humilitas ab erūnis. iuxta illud
humiliauit in terra vitam meam. Eſt et humilitaſ
a peccatis et ſuperbia et inſaciabilitate diuiciarū.
Quid enim humilius his qui ſe ſubmittunt in diui
cijs et potentatu et hec reputant magna Baſi.
Similiter etiam et exaltari laudabiliter contingit
quando ſcilicet non humilia cogitas. ſed mens tua
eſt per magnanimitatem in virtute erecta. Talis
autem animi celſitudo eſt eminētia in triſticijs ⁊ ire
norum contemptus. conuerſacō i celis et videtur
huiōi mentis ſublimitas eandem habere differen
ciam ad elacōnem. quā arrogantia parit. quā hꝫ
corpulentia corpis bene diſpoſiti ad inflacōnem
carnis cum ex hydropiſi tumet. Chriſoſtomus.
Hec igitur faſtus inflacio ab ipſis celis poteſt ꝺ
primere non cauentem. humilitas vero et ab ipā
abiſſo reatuū hominem ſublimare. hec enī ꝑ pha
riſeo publicanum ſaluauit. latronem ante apl̄os i
paradiſum duxit. Illa vero etiam incorpoream

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ingreſſa eſt poteſtatem. Ceterum ſi iuxta delicta humilitas tam facile currit vt ſuperbiam iuſticie tranſeat. ſi iuſticie coniunxeris eam quo non ibit. aſſiſtet ipſa tribunali diuino in medio angelorum cum fiducia multa. Rurſus ſi faſtus coniūctus iu-ſticie eam deprimere potuit ſi coniunctus ſit pec-cato. in q̄ntam gehennam detrudet. hoc dico non vt negligamus iuſticiam ſed vt faſtum vitemus

Theophilus. Sed forſitan mirabitur aliquis quomodo phariſeus cum pauca verba ſue laudis protulerit condemnatur. Job vero cum plurima fuderit coronatur. eo ſcilicet ꝙ phariſeꝰ talia di-cebat criminando alios nulla racōne cogēte. Job vero vrgentibus eum amicis et preſſuris premē-tibus coactus eſt ꝓprias virtutes referre ad dei gloriam. ne homines deſiſterent a profectu vir-tutis. Beda. Tipice autem phariſeus eſt popu-lus iudeorum qui ex iuſtificacōnibꝰ ſuis extollit merita ſua. publicanus vero gentilis eſt qui lon-ge a deo poſitus confitetur peccata ſua. quorum vnus ſuperbiendo receſſit humiliatus. alter lam-tando appropinquare meruit exaltatus.

Afferebant autē ad illum infantes vt eos tangeret. Quod cum viderent diſcipuli in-crepabant illos. ih̄s autem conuocās eos dixit. Sinite puulos venire ad me. ⁊ nolite vetare eos. talium eī eſt regnum dei. Amē dico vobis quicunqꝫ non acceperit regnū dei ſicut puer non int̄-bit in illud

Theophilus. Poſt predictam humilita-tem dominus docet per ea que fecit non repellēs ſed gratan-ter paruulos admit-tens. vnde dicitur. Afferebant autē ad iſtum infātes vt eoſ tangeret. Auguſti-nus de verbis domi. Cui afferuntur tan-gendi niſi ſaluatori. ſed ſi ſaluator eſt ſal-uandi offeruntur illi qui venit ſaluum fa-cere quod perierat. Vbi iſti perierāt q̄n-tum ad ipſos pertinꝫ innocentes. Sed ſm̄ apoſtolum per vnū hominē intrauit peccatum i orbem terrarum. Veniant ergo paruuli vt lan-gi-di ad medicum. perditi ad redemptorem. Am-broſius. Durum autem aliquibus videri poteſt ꝙ diſcipuli dominum infantulos adire prohibebāt Sequitur enim. Quod cum vidiſſent diſcipuli in-crepabant illos. vbi vel miſterium intelligas vel affectum. Neqꝫ enim hoc inuidie aut i pueros mē-tis aſperitate faciebant. ſed ſedule ſeruitutis ob-ſequia domino deferebant. ne comprimerēt a tur-bis. Reſpuenda quippe eſt vtilitas noſtra vbi di-uinitatis iniuria eſt. in miſterio autem. quia priꝰ ſaluari populum iudeorum ex quo ſm̄ carnem nati fuerant. geſtiebant. Sciebant quidem miſterium ꝙ vtriſqꝫ populis vocacō deberetur. Nam et ꝓ chananea muliere ſupplicarunt ſed fortaſſe adhuc ordinem neſciebāt. vn̄ ſequit̄. ih̄s autē cōuocans eos dixit. Sinite puulos venire ad me. et nolite vetare eos. taliū eſt enim regnum dei. non etas ꝓ-fertur etati. alioquin obeſſet adoleſcē. Cur ergo pueros dicit aptos eſſe regno celoꝝ. Fortaſſe q̄a maliciam neſciant. fraudare non nouerint. referre non audeant. ſcrutari ignorent. opes. honorem. ambicōnem non appetant. ſed nō ignorare iſta vir-tus eſt. ſed contemnere. Non eñ virtus eſt n̄ poſ-ſe peccare ſed nolle. Non igitur puericia ſed emu-la puerilis etatis bonitas deſignatur. Beda. vn̄ ſignanter dixit talium. non iſtorum. vt oſtendēt non etatem regnare ſed mores. et his qui ſimileſ haberent innocentiam. et ſimplicitatē premia re-promitti. Ambroſius. Deniqꝫ hoc ſaluator ex-preſſit dicens. Amen dico vobis quicunqꝫ non ac-ceperit regnum dei ſicut puer. non intrabit i illd̄. Quis puer imitandus eſt apl̄is xpriſti. niſi d̄ quo yſaias dicit. Puer natus eſt nobis qui cū maledi-ceretur non maledixit. Itaqꝫ in puericia eſt q̄dam venerabilis morum ſenectus. et in ſenectute inno-cens puericia. Baſilius. Suſcipiemus autem re-gnum dei vt puer ſi diſpoſiti fuerimus erga doc̄-nam domini vt puer in diſciplina nequaꝗ̄ contra dicens. nec diſputans cum magiſtris. ſed credibi-liter et obedienter imbibens documenta Theo-philus Gentiliū g̊ ſapiētes q̄rentes ſapiētiā in miſterio quod eſt regnum dei. nec volentes ꝫ abſ-qꝫ fide ſilogiſtice probacōnis admittere. merito excluſi ſunt ab hoc regno.

Et interrogauit eum quidam princeps di-cens. magiſter bone quid faciendo. vitam eternā poſſidebo. Dixit autem ei iheſus. Quid me dicis bonū. Nemo bonus niſi ſolꝰ deus. Mandata noſti non occides. non me-chaberis. non furtum facies. non falſū teſti-monium dices. Honora patrem tuum et matrē. Qui ait. Hec omnia cuſtodiui a iu-uentute mea. Quo audito iheſꝰ ait illi. Ad-huc vnū tibi d̄eſt. Om-nia quecunqꝫ habes vende et da pauperi-bus. et habebis theſaurum in celo. et veni ſequere me. His ille auditis contriſtatus eſt. quia diues erat valde

Beda. Audierat pri-ceps quidam a domi-no tantum eos q̄ pue-rorum vellent eſſe ſi-miles. regnum dei in-traturos. atqꝫ ideo poſcit ſibi non para-bolam. ſed palam q̄-bus operum meritis vitam eternam con-ſequatur exponi. vn̄ dicitur. Et interroga-uit eū quidem prin-ceps dicens. mgr̄ bo-ne q̄d faciendo vitā eternā poſſidebo.

Ambro. Tempta-tor princeps iſte ma-giſtꝝ bonū dixit. q̄ deū bonū dicē d̄buiſ-ſet. Nam licet in diui-nitate bonitas ſit et in bonitate diuinitaſ tñ addēdo magiſter bone. in porcōne bo-nū dixit. nec in vniu-ſitate. Nā deꝰ in vni-uerſitate bonus. hō ex pte. Ciril. Puta-uitaī ſe xp̄z cape. dū vituperaret moſaicū preceptū introdu-cēt ꝓ ſua ſtatuta. Accedit g̊ ad mg̅rm et bonū eū nūcupās dicit ſe velle doceri.

quia ergo temptatiue q̄rebat qui ap̄p̄rehēdit ſa/
pientes in aſtucia ſua · ɔueniēt ei reſpōdet · Nam
ſequit̄ · dixit aūt ei ih̄s · q̄d me dicis bonum · nemo
bonus niſi ſolus deus · Ambro · Non bonum ſe ne
gat · ſed deum deſignat · Bonus q̄dem non eſt niſi
plenus veritatis · qđ ſi quem moueat · quia nemo
bonus · moueat et illud niſi deus · q̄ ſi a deo filius
non excipitur vtiq3 nec a bono xp̄s excipitur · na3
quomodo non bonus ex bono natus · Arbor enim
bona · fructus bonos facit · Quomodo non bonus
cu3 bonitatis ſua ſubſtācia ex patre aſſumpta nō
degenerauit in filio que non degenerauit in ſpū ·
Spiritus tuus inquit bonus deducet me in t̄ram
rectā · q̄ ſi bonus ſpirit9 qui excepit a filio · bon9
vtiq3 et ille qui tradidit · jtaq3 q2 legiſp̄itus eſt
iſte qui temptat · ſicut in libro alio d̄monſtratur ·
et bene dixit · nemo bonus niſi vnus de9 · vt admo-
neret q2 ſcriptū eſt · non temptabis dn̄m deū tuū
ſed magis confiteretur domino qm̄ bon9 Chr ·
vel aliter · Auaz quidem dicere hunc principem
non verebor · nā hoc xp̄s ei imp̄perat · temptato-
rem aūt mine · Tytus · Ergo cū dicit · magiſter
bone quid faciendo ac̄ · q̄ſi di · bonus es · dignare
me reſponſo in eo q̄ q̄ro doctus ſū vet9 teſtamen
tum · te tn̄ p̄ſtancōrem video · non promittentem
terram · ſ3 p̄dicantem regnum celoz · Dic ergo
mihi q̄d faciendo · vitam eternā potero poſſidē ·
Intencōnē igit̄ attendens ſaluator · q2 fides ē via
ad opa · cū dixiſſet ille q̄d faciā · hac q̄ſtione omiſ-
ſa in noticiā fidei eum ducit · velut ſiq̄s interogar3
medicum · quid comedam · ille oſtenderet · q̄ debe
rent cibum precedere · et ideo eum ad patrem re-
mittit dicens · Quid me dicis bonum · nō q̄ ip̄e bo
nus non eſſet · Erat em̄ bonum ex bono patre ger
men bonus boni filius · Aug9 · de con · euan · po
teſt autem videri diſtare aliq̄d q̄ ſm matheū dr̄
Quid me interrogas de bono · quod ad illud ma-
gis referri poteſt qđ ait ille querens · q̄d boni fa
ciam · Ibi enim et bonū nominauit · et interroga-
cio eſt cōmodiſſime intelligit̄ vtr3q3 dictum · q̄d
me dicis bonum · et quid me interrogas de bono
qđ ad illud magis referri poteſt · Titus · Deni
q3 poſtq̄ docuit cognicōnem dei · ſubiūgit · Mā
data noſti · q̄ſi diceret · qn̄ prius deū noueris · tūc
optime queres quid faciam · Chriſ · Expectā-
te autem principe audire xp̄m dicente · recedas
a mādatis moſaicis et meis attende · ad moiſaica
eum mittit · Vnde ſequit̄ · non occides · nō mecha
beris · Theophi · Primo quidē lex ea corrigit
ad que facili9 labunt̄ · vt mechari · cui9 incentiuū
eſt · intrinſecu3 et naturale · et occidē · q2 inanis
belua furor · ſed furtum et falſi teſtimonij culpam
raro contingit incurrē · ſ3 et grauiora illa exiſtūt
et ideo ſecūdario furtum et falſum teſtimoniū po
nit · vt rari9 fallentia et leuiora · Sequit̄ em̄ · Nō
furtum facies · nō falſū teſtimoniū dices Baſi ·
Non eſt autem intelligendum fures eſſe ſolū burſ-
ſarum iciſores vel latrocinātes i balneis · S3 etſi
q̄ duces legionū ſtatuti vel cōmiſſo ſibi regimie
ciuitatum gentium hoc quidem furtim tollunt ·
hoc vero vi ac publice exigunt · Titus · S3 vi
deas in nō agendo precepta conſiſtere · quonia3

ſi mechatus nō fueris caſt9 es · ſi nō fureris beni
uolus · ſi falſo non teſteris · veridic9 · attende vir
tutē iam facilem p̄ bonitate3 ſtatuentis · nā mali
fugā ingerit · nō boni exerciciū · q̄libet aūt quies
q̄libet eſt facilior ope · Theo · S3 q2 in pentes
cōmittē · q̄q̄ magnū ſit crimē raro tn̄ accidit · p9
omīa ponit · Honora patrem tuum et matrem ·
Ambro · Eſt aūt honor nō ſolū honorificētie · ſ3
etiā largitatis · honor em̄ eſt deferre p̄ meritis ·
Paſce p̄rem tuu3 · paſce mr̄e3 et ſi paueris · adhuc
nō reddidiſti dolores et cruciat9 q̄s p̄ te mater
paſſa eſt · jlli debes qđ habes · cui debes qđ es ·
q̄ntū iudicium ſi paſcat eccleſia q̄s tu paſcē nolis ·
S3 dices · qđ etiam pentib3 collatur9 · eccliē mal-
lem oferre · nō q̄rit deus donu3 de fame pentum ·
ſ3 vt paſcēdos ſcriptura dicit parētes · ita p̄pter
deū relinq̄ndos · ſi impediāt d̄uote mētis affectū
Seq̄tur · q̄ ait · Hec oīa cuſtodiui a iuuentute mea
Hiero · Mentit̄ adoleſcens · Si em̄ qđ p9poſi/
tu3 eſt in mādatis · diliges p̄ximu3 tuu3 ſic teip-
ſum · ope cōpleſſet · quō poſtea audiens · vade et
vende oīa q̄ habes et da paup̄ib3 · t̄ſtis abſceſſit
Beda · Vel nō eſt putād9 eſſe mentit9 ſ3 ſimpli
cit̄ vt vixerit · ſ · exteri9 eſſe ɔfeſſus · alioq̄n neq̄q̄
marc9 dicēt · q̄ ih̄s intuit9 eū dilexit eu3 · Tyt9
Oñdit aūt ɔſeq̄nt̄ dn̄s q̄ ſi aliq̄s vet9 teſtamtu3
p̄egerit p̄fect9 nō eſt · ſ3 deeſt ei ſeq̄ xp̄m · Vn̄ ſub
dit̄ · Quo audito ih̄s ait ei · adhuc tibi vnū deeſt ·
Oīa q̄cunq3 habes vende et da paup̄ib3 et habe
bis theſauz in celo · q̄i · di · q̄ris quō ſit poſſiden/
da vita et̄na · ſparge facultates paup̄ib3 et obti
nebis illā · p̄ua ſūt q̄ impendis magna q̄ recipis ·
Athana · Nō em̄ mundū deſpiciētes putem9 g̃n
dia q̄dem abdicaſſe · q2 tota t̄ra eſt i ɔpacōne ce
li breuiſſima · quap̄p̄t ſi toti t̄re dn̄arem̄ et abre-
nunciātes · nihil dignum eſſet in cōpacōne regni
celoz · Beda · Quicūq3 ergo p̄fect9 eſſe voluit
oportet vendē q̄ h3 · nō ex p̄te ſic ananias fecit et
ſaphira ſ3 totu3 · Theo · Vnde dicens · omnia q̄
habes ſūmam paup̄tatem ſuadet · ſi quid enim re
ſtiterit illius ſeru9 eſt · Baſili9 · non tamen do-
cet facultates vendē eo q̄ naturaliter ſint p̄ raue
alioquin creatura dei non eſſent · vnde eas nō tā/
q̄ malas abijcere · ſed diſponere monuit · et condē
natur aliquis · non quia eas poſſidet · ſed quia eis
abuſus eſt quo ſit vt facultatum ſm mandata di
diſpenſacō · et crimina deleat · et regnum confe-
rat · vnde ſubdit · et da pauperibus Chriſoſto ·
Poterat quidem de9 alere pauperes et ſine hoc
q̄ nos miſeremur eorum · ſed vult dantes dilecti-
one aſtringi accipientibus · Baſilius · Dicente
autem domino da pauperib3 · puto non expedire
cuiq̄ negligent̄ gerē · ſed omnia diligent̄ diſpo-
nere p̄cipue per ſeipſū ſi ex p̄te ſe habeat ſin aūt
p̄ eos de quib3 ɔſtat q̄ fideliter et prudent̄ diſ-
ſponant · Maledict9 em̄ q̄ negligent̄ p̄ficit opa
domini · Chriſo · Sed illud q̄rit̄ quō erogare
cūcta paup̄ib3 p̄fectōis eſſe videt̄ · paulus aūt
abſq3 dilectōe hoc aſſerit eſſe imp̄fectū · ſ3 valde
ɔſonat qđ ſubiūxit · et veni ſeq̄re me qđ oſtendit̄
ex dilectōe · In hoc em̄ cognoſcent omnes q̄ mei
eſtis diſcipuli · ſi dilectionem habueritis adinuicē

Theophilus · Cum paupertate enim ceteras ꝗ̄ꝫ
virtutes hominem habere oportet · ob hoc ait · q
vem ſequere me · id eſt in ceteris eſto meus diſci/
pulus · iugiter me ſequaris Cirillus · Princeps
autem ille vini recentis capax non fuit vetꝰ vter
exiſtens · ſed triſticia ruptus eſt · Vnde ſequitur ·
His ille auditis contriſtatus eſt · quia diues erat
valde · Baſilius · Mercator non triſtatur in nū/
dinis paciſcendo que poſſidet · acquirendo ſibi o/
portuna · Tu vero triſtaris puluerem dans · vt ac
quiras vitam beatam ·

Videns autem iheſꝰ
illum triſtem factum ·
dixit · Quaꝫ difficile
qui pecunias habent
in regnum dei intra/
bunt · Facilius eſt eñ
camelum per foramē
acus tranſire · ꝗ̄ꝫ diui
tem intrare in regnū
dei · et dixerūt qui au
diebant · Et quis poť
saluꝰ fieri · ait illis · q̄
impoſſibilia ſunt apꝺ
hoīes · poſſibila ſunt
apud deum · Ait aūt
petrꝰ · Ecce nos dimi
ſimus omnia · et ſecuti
ſumus te · Qui dixit ·
Amen dico vobis ne
mo eſt qui reliquerit
domum · aut parētes
aut fratres · aut vxo
rem · aut filios · aut a
agros ꝓpter regnuꝫ
dei · et nō recipiat mľ
to plura in hoc tēpe
et in ſeculo futuro vi
tam eternam

Theophilꝰ
Quoniam diues audi
ta opum abiectione
triſtatus fuit · domi/
nus admiranter locu
tus eſt · Dicitur eñ ·
Videns autem iheſꝰ
illum triſtem factum
dixit · Quaꝫ difficile
qui pecunias habēt
regnuꝫ dei intrabūt
Non dicit · Impoſſi/
bile eſt eos intrare ·
ſed difficile · Poſſunt
enim per diuicias a/
dipiſci ſuperna · ſed
difficile eſt · quia vi/
ſcoſiores ſunt viſco
diuicie · et vix euelli/
tur animus occupa/
tus ab eis · ſed ſubſe/
quenter vt impoſſi/
bile hoc indicat · cum
dicit · Facilius eſt eñ
camelum per foramē
acus tranſire · ꝗ̄ꝫ diui
tem intrare i regnuꝫ
dei · Nomen quod in
greco ponitur equi/
uocum eſt ad animal
quod camelus dicitᷣ
et ad rudentem · quo
cunqꝫ ergo modo in
telligas impoſſibile
eſt · Quid igitur dicē
dum eſt · primo qui/
dem ꝙ reuera ita ſe
habet · Aliud enim ē
diues · aliud yconoꝫ
mus · Nam diues eſt
qui ſibi reſeruat diui
cias · yconomus vero ſiue diſpenſator qui ad opꝰ
alioꝝ has tenet · Chriſoſto · Abraam quidam
poſſidebat opes pauperibus et qui iuſte eas poſ
ſident quaſi ſuſcipientes a deo · diſpenſant in diui
nis mandatis · qui vero contra deum acquiſierūt ·
et in expendendo faciunt illud idem meretricibus
et paraſitis dantes · vel humi abſcondentes · ege
nis vero nihil impendentes · Non ergo prohibet
ditari · ſed opibus famulari · Vult vt neceſſariis v
tamur eis · non vt cuſtodiamus · nam famuli eſt cu
ſtodire · ſed domini diſpenſare · ſi conſeruari eas

velleť · non tradidiſſet hominibus · ſed ſineret in
terra iacere · Theophilus · Porro attendas
illud ꝙ diuitem quidem impoſſibile dicit ſaluari ·
poſſidentem vero diuicias difficile · quaſi dicat di
ues qui captus eſt a diuiciis et famulatur eis non
ſaluabitur · habens vero illas · ſcilicet qui eis do
minatur vix ſaluabitur · cauſa humane fragilitatiſ
Conatur enim nos diabolus ſupplantare · quoad
vſqꝫ poſſidemꝰ diuicias · et difficile eſt aufugere
decipulas eius · ideoqꝫ bonum eſt paupertas · et
quaſi temptacōne carens · Chriſoſtomus · Nul
la enim eſt diuiciarum cōmoditas anima paciente
penuriam nec leſio paupertatis · anima diuiciis af
fluente · Si autem diteſcentis indicium eſt nulliꝰ
egere · et paupaſcentis indigere · palam eſt ꝙ ma
gis eſſe pauperem facit magis diteſcere · Facilius
eſt enim ꝙ quis in paupertate ꝗ̄ꝫ in diuiciis opes
contemnet · neqꝫ enim talis eſt ambitus · vt ꝓ ma
gis habere ſedetur · ſed per hoc conſueuit · magiſ
attendi · ſicut ignis quando maiorē ſuſcipit eſcā
Que autem mala videntur eſſe inopie cōmunia ſūt
Que vero diuiciarum · ꝓpria ſunt earum · Augu
ſtinus de queſtionibus euangeliſtarum · Diuitem
ergo hic appellat cupidum rerum temporalium ·
et de talibus ſuperbientem · his diuitibus · cōtra
rii ſunt · pauperes ſpiritu quorum eſt regnum ce
lorum · Miſtice autem facilius eſt xpriſtum pati
pro dilectoribus ſeculi · ꝗ̄ꝫ dilectores ſeculi ad cri
ſtum poſſe conuerti · Cameli enim nomine ſe intel
ligi voluit quia ſponte humiliatus · infirmitatis
noſtre onera ſuſtulit · per acum autem punctōnes
ſignificat · per punctiones dolores in paſſione ſu
ſceptos · foramen autem acus dicit anguſtiam paſ
ſionis · Chriſoſtomus · Hic autem ſermo quaſi
grauis tranſcendebat diſcipulorum virtutem · vñ
ſequitur · Et dixerunt · qui hec audiebant · et quis
poteſt ſaluus fieri · hoc dixerunt diſcipuli non de
ſe · ſed de toto mundo timentes Auguſtinus de
queſtionibus euangeliſtarum Cum autem incom
parabiliter maior ſit turba pauperum · que diuiti
bus perditis poteſt ſaluari · intellexerunt omnes
qui diuicias amant · etiam ſi adipiſci nequeant in
diuitum numero deputari · Sequitur · Ait illis · q̄
impoſſibilia ſunt apud homines · poſſibilia ſunt a
pud deum · quod non ita intelligendum eſt quaſi
diues cum cupiditate et ſuperbia in regnum dei
ſit intraturus · ſed poſſibile eſt deo vt a cupidita
te et ſuperbia ad caritatem et humilitatem cōuer
tatur · Theophilus · Apud homines ergo ꝗ̄ꝝ
ſerpit intencō ad terrena · impoſſibilis eſt ſalus ·
vt dictum eſt · apud deum vero poſſibilis eſt · Cū
enim homo conſiliarium habet deum · et iuſtifica
ciones et doctrinas paupertatis imbiberit necnō
eius auxilium inuocet · hoc fiet poſſibile · Ciril ·
Congrue autem diues cum multa cōtempſerit · re
compenſacōnem expectabit · Qui vero parua poſ
ſidens ea abdicauit quid ei ſperandum eſſet q̄rere
dicebat · Vnde ſequitur · Ait autem petrus · Ecce
dimiſimus omnia · matheus addit · quid ergo erit
nobis Beda · Quaſi diceret · Fecimus quod iuſſi
ſti · Quid igitur dabis nobis premii · Et quia non
ſufficit dimittere omnia iungit quod perfectum

eſt. dicens. Et ſecuti ſumus te. Cirillus.
Illud autem neceſſe eſt dicere q̃ paucis abrenun
ciantes quantum ſpectat ad ꝓpoſitum et obedien
ciam. pari lance cum opulentis penduntur. paribꝫ
exſtentes affectibus. duꝫ rerum quas poſſident ab
iectõnem vltro inferunt. Vnde ſequitur. Amen
dico vobis. nemo eſt qui reliquerit domum. aut
parentes. aut fratres. aut vxorem. aut filios. aut
agros ꝓpter regnum dei. et non recipiat multo
plura in hoc tempore et in ſeculo futuro vitam
eternam. Eleuat ad acceptiſſimaꝫ ſpem omnes au
dientes iureiurando promittens. dum appomt ſer
moni amen. Doctrina enim diuina mundum vocan
te ad fidem xpriſti. forſitan aliqui reſpiciẽtes pa
rentes infideles voluerunt eos turbare veniendo
ad fidem et ſimilis eſt racio aliorum germanoꝝ.
Deſerunt autem quidam patrem et matrem et to
cius parentele amorem deſpiciunt. ꝓpter amoreꝫ
xpriſti. Beda. Senſus igitur iſte eſt. qui ꝓpt
regnum dei inquirendum omnes affectus contẽp
ſerit omnes ſeculi diuicias. delicias. riſuſq; calca
uerit. multo plura in preſenti recipiet cuiꝰſenten
cie occaſione quidam iudaicam mille annorum fa
bulam poſt reſurrectõneꝫ iuſtorum edificant. q̃n
omnia que ꝓpter deum dimittimus multiplici no
bis ſint fenore reddenda et īſuper vita eterna do
nanda. Nec vident inexperti q̃ ſi in ceteris digna
ſit repromiſſio. in vxoribus tamen iuxta alios euã
geliſtas centenis. appareat turpitudo preſertim
cum dominus in reſurrectõne non eſſe nubendum
teſtetur. Et iuxta marcum ea que dimiſſa fuerint.
in hoc tempore cum perſecucõnibus accipienda
confirmet. quaſi illis mille annis dogmatizant.

Cirillus. Hoc ergo dicimus. q̃ omiſſis tempo
ralibus et carnalibus multo maiora ſibi aliquis
vendicabit. quoniam et apoſtoli cum pauca dimi
ſerint. obtinuerunt multiplicia dona cariſmatum
et celebres reputati ſunt vbiq;. Erimus ergo ſi
miles illis. ſi domum quis dimittat. recipiat man
ſiones ſupernas. ſi patrẽ. pr̃em habebit celeſtem
Si a germanis receſſerit. in fratrem hunc recipi
et xpriſtus. Cum dimiſerit coniugem. inueniet di
uinam ſapientiaꝫ a qua procreabit ſpiritales fru
ctus. inueniet hieruſalem celeſtem que eſt mater
noſtra. A fratribus etiam et a ſororibus ſui pro
poſiti glutino ſpirituali colligatis multo in hac vi
ta gracõſiorem recipiet caritatem.

Aſſumpſit autem ih̃s duodecim. et ait illis Ecce aſcendimus hie roſolimam et conſu mabuntur omnia que ſcripta ſunt per ꝓphe tas de filio hominis. Tradetur enim gen tibus et illudetur. et flagellabitur et con ſpuetur. et poſtq̃ fla gellauerint occident euꝫ ⁊ tercia die reſur get. Et ipſi nihil hoꝝ intellexerunt. Et erat verbum iſtud abſcon ditum ab eis et non i telligebant que dice bantur.

Theophilus. Pre
uidẽs ſaluator ex paſ
ſione ſua diſcipuloꝝ
animos turbandos
eis longe ante et paſ
ſionis ſue penam. et
reſurrectõis ſue glo
riam predicit. Vnde
dicitur. Aſſumpſit
autem ihesus. xij. et
ait illis. Ecce aſcen
dimus hieroſolimaꝫ
et conſũmabunt̃ om
nia que ſcripta ſunt.
per prophetas de fi
lio hominis Beda
Preuidens enim q̃ſ
dam hereticos futu
ros. qui xpriſtum di
cerent legi. prophe
tiſq; docuiſſe cõtra
ria oſtendit q̃ p pro
phetarum preſagia
ſue paſſionis et po
ſterioris glorie ſit ce
lebrata perfectio

Chriſoſtomꝰ. Seor
ſum autem de paſſio
ne cum diſcipulis confert. Non enim oportebat
hunc ſermonem pluribus diuulgari. ne turbaren
tur. Ob hoc autem predicebat diſcipulis vt exer
citati per expectacõnem facilius ſuſtinerent.

Cirillus. Et vt ſciant quoniam paſſionem pre
nouit. et ſpontaneus ad eam acceſſit. ne dicerent.
qualiter in manus hoſtium incidit. qui nos pro
mittebat ſaluare. Vnde ſeriatim ordinem paſſiõis
enarrat. ſubdens. Tradetur enim gentibus et il
ludetur. et flagellabitur. et conſpuetur. Chri
ſoſtomus. Hoc yſaias predixerat dicens. Obtuli
ſcapulas meas ad verbera. genas meas ad alapaſ
et faciem meam non diuerti a ſputorum dedecore.
Sed et crucis patibulum predixit propheta cum
ait. Tradidit in mortem animam ſuam. et cum ſce
leratis reputatus eſt. Vnde et ſubditur. Et poſt
q̃m flagellauerint occident eũ Sꝫ et reſurrectõnẽ
eius dauid predixit dicens. Non derelinquas ani
mam meam in inferno. Vnde hic ſubditur. Et ter
cia die reſurget. Yſidorus. Admiror autem de
mentiam querentium cur xpriſtus ante triduum
reſurrexit. Si enim reſurgeret tardius q̃ predixe
rat impotentie eſſet. Celerius vero eſt ſũme virtu
tis iudicium. Si quem enim cum ſpoponderit ſuo
creditori poſt triduum perſoluere debitum. eadẽ
die ſatiſfacientem viderimus non fallacem ſed po
cius vt veridicum eum mirabimur. Dicam etiaꝫ q̃
non dixit ſe poſt tres dies reſurrecturum. ſed die
tercia. habes paraſceuem. habes ſabbatum vſq;
ad ſolis occaſum. et poſt ſabbatum reſurrexit.

Cirillus. Diſcipuli autem nondum nouerant ex
quiſite quod ꝓphete predixerant. ſed poſtq̃m re
ſurrexit aperuit eis ſenſum. vt intelligerent ſcrip
turas. vnde ſequitur. Et ipſi nihil horum intelle
xerunt. Beda. Quia enim diſcipuli eius vitam
maxime deſiderabant eius mortem audire nõ po
terant. Et quoniam non ſolum hominem innocen
tem. ſed et deum verum ſciebant. hunc nullatenus
mori poſſe putabant. Et quia parabolas eum ſe
pe loquentem audire conſueuerant. quociens
aliquid de ſua paſſione dicebat. ad aliud allegori
ce referẽdum eſſe credebant. vnde ſequitur. Erat
autem verbum iſtud abſconditum ab eis. et non i
telligebant que dicebantur. Iudei vero quia in
eius necem conſpirauerant. q̃ de paſſione ſua loq
retur dicens i iohãne. Oportꝫ exaltari filiũ hoĩs
intelligebant. vnde dixerunt. Nos audiuimus ex
lege quia xpriſtus manet in eternum. ⁊ quomodo
tu dicis oportet exaltari filium hominis.

Factum eſt autem cū
appropinquaret hie
richo Cecus quidaz
ſedebat ſecus viaz mē
dicans et cum audi
ret turbam pretereū
tem interrogabat q̄d
hoc eſſet · Dixerunt
autem ei ꝙ ihesus na
zarenus tranſiret et
clamauit dicens· ihū
filij dauid miſerē mei
Et qui preibāt incre
pabant eum vt tacēt
Ipſe vero multoma
gis clamabat Fili da
uid miſerē mei Stās
autem ihesus iuſſit il
lum duci ad ſe Et cuz
appropinquaſſet int̄
rogauit illum dicens
Quid tibi vis faciam
At ille dixit Domine
vt videam Et ihesus
dixit illi Reſpice Fi
des tua te ſaluum fec̄
Et confeſtim vidit ⁊
ſequebatur illum ma
gnificans eum et om
nis plebs vt vidit de
dit laudem deo

Gregorius i omes=
lia· quia carnales ad
huc diſcipuli nō va=
lebant capere verba
miſterij· venitur ad
miraculum ante eoꝝ
oculos cecus lumen
recipit· vt eos ad fi/
dem celeſtia facta ſo
lidarent· vnde dicit
Factum eſt autem cū
appropinquaret hie
richo cecus quidam
ſedebat ſecus viam·
mendicans· Theo
philus· Et ne inceſ=
ſus domini eſſet inu/
tilis· in via fecit ceci
miraculum· hoc do=
cumentum diſcipul
ſuis dans· vt in om/
nibus ſimus profi=
cui· et nihil ſit in no=
bis ocioſum· Au=
guſtinus de concor·
euangeliſtarū· poſ
ſemus de appropin=
quantibus hiericho
ſic intelligere· vt iā
inde egreſſi· ꝓpe ta=
men adhuc eſſent ad
eam ciuitatem· quod
tamen minus vſitate
dicitur· Sed tamen
videri poſſet hoc di
ctum· quoniam ma=
theus egredientib9
eis ab hiericho dicit
illuminatos duos ce
cos qui iuxta viam
ſedebāt· De numero
quidem nulla eſſet q̄
ſtio ſi alter euangeliſtarum de vno tacuiſſet vni9
reminiſcens· Nam et marcus vnum cōmemorat cū
n egredientibus eis ab hiericho dicit illuminatū
cui9 et nomen dixit et patrem· vt intelligamus
eum fuiſſe potiſſimum· alterum ignotum vt meri=
to ille notus etiam ſolus decenter cōmemoraret·
Sed quoniam que ſequūtur in euangelio ſm Lu=
cam apertiſſime oſtendunt illud quod ipe narrat
adhuc venientibus ipſis hiericho factum eſſe· ni
hil aliud reſtat intelligere· niſi bis eſſe factum h̄
miraculum· ſemel in vno ceco cum adhuc veniret
in illam ciuitatem· iterum in duobus cum egrede
retur· vt illud vnum lucas· alterum Matheus e
narret· Chriſoſtomus· Multus autem erat po
pulus circa xpiſtum et cecus eum quidem nō no
uerat· ſenciebat autem effectum et rapiebat per
affectum quod non hauſit aſpectus· Vnde ſubdit
Et cum audiret turbam pretereuntem· interroga
bat· quid hoc eſſet· Et oculati quidem ſm opinio
nem loquebantur· Sequitur enim· Dixerunt autē
ei· ꝙ ihesus nazarenus tranſiret· Cecus vero vera
clamabat· alia decetur· et alia predicat· Nam ſeq̄
tur· Et clamauit dicens· ihesu fili dauid miſerere
mei· quis te docuit hec o homo· non perlegiſti li
bros priuatus luminibus· Vnde igitur noſti lu=
minare mundi· vere dominus illuminat cecos·
Cirillus· In iudaiſmo autem nutritus non igno
rauit· ꝙ de progenie dauid deus ſm carnem na=
ſceretur· et ideo ei vt deo loquitur· dicens· Miſe=
rere mei· hunc imitentur· qui in duo diuidunt cri=
ſtum· hic enim xpiſtum tanq̄m deum adit· et fili
um dauid eum nominat· Mirentur autem inſtanti
am confeſſionis eius· Quidam enim eum confiten=
tem fidem compeſcebant· Sequitur enim· Et qui
preibant increpabant eum vt taceret· ſed per in
hibicōnes huiuſmodi non impediebatur eius au=
dacia· Nouit enim fides omnibus repugnare· et i
omnia triumphare· vtile enim eſt pro cultu diui
no pudorem deponere· Nam ſi cauſa pecunie ſunt
impudentes· nonnulli pro anime ſalute non decet
bonam induere impudentiam· vnde loquitur· Ip
ſe vero multomagis clamabat· Fili dauid miſerē
mei· Siſtit autem xpiſtum vox inuocantis in fi=
de· et inuocantes in fide reſpicit· Et ideo merito
vocat cecum et accedere iuſſit· Vnde ſequitur·
Stans autem ihesus iuſſit illum adduci ad ſe vt
ſcilicet qui prius fide eum tetigerat· appropinq̄/
ret et corpore· Appropinquantem cecum domi=
nus interrogat· Nam ſequitur· Et cum appropin=
quaſſet interrogauit illum dicens· Quid tibi vis
faciam· Diſpenſatiue interrogat· non quaſi igno=
rans· ſed vt ſcirent aſtantes ꝙ non petebat pecu
niam ſed diuinam efficaciam vt a deo· vnde ſequi
tur· At ille dixit· Domine vt videaz· Chriſoſto
mus· Vel quia calumniatores veritatis iudei poſ
ſent dicere· vt in ceco nato· non eſt h̄ ſ3 ſimilis ei9
voluit vt cecus prius oſtenderet defectum natu=
re· et tunc cognoſcat gracie maieſtatem· At vbi
peticōnis modum cecus explicuit· tunc cum ſūma
maieſtate precepit ei vt videret· vnde ſequitur·
Et dixit illi ihesus· Reſpice quod redundabat in
crimen perfidie iudeorum· Quis enim ꝓphetarū
talia dixit· Aſpice tamē quid aſſumat medicus ab
eo cui collata eſt ſanitas· Sequitur eñ· Fides tua
te ſaluum fecit· Pro fide enim venduntur benefi=
cia· diffunditur enim gracia quam ſuſcepit· Et ſic
ab aliquo fonte hi quidem paruis vaſis modicuz
aque hauriunt· hi vero maioribus multum fonte
non diſtinguente menſuras· et ſm feneſtras que
aperiūtur magis vel minus ſplendor ſolis infun
ditur· ita ſm capacitatem intencōnis hauritur ḡ
cia· Vertitur autem vox xp̄i in lucem languentis
Erat enim verbum vere lucis· vnde ſequitur· Et
confeſtim vidit· At cecus et ante beneficium fidē
oſtendit feruidam· et poſt beneficium beniuolen
tiam obſeruauit· Sequitur enim· Et ſequebatur
illum magnificans deum· Cirll· Ex quo patet
ꝙ a duplici cecitate liberabatur· corporali ſcilicet
et intellectuali· neq3 enim glorificaſſet vt deum·
niſi vere vidiſſet· ſed et alijs factus ē occaſio glo
rificandi deum· ſequitur enim· Et omnis plebs vt
vidit dedit laudem deo Beda· Non ſolum ꝓ

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

impetrato munere lucis. ſed et merito fidei impe
trantis. Chriſoſtomus. Hic autem neceſſe eſt q̄
rere. cur xpriſtus demoniacum quidem curatum
ſequi volentem prohibet. cecum autem illumina
tū ſequentem non prohibet. ſed neutrum irracō
nale puto. Illum enim mittit preconem vt ex ſua
conſiſtentia benefactorem predicet. Erat enī ex
cellens miraculum videre furioſum ſane mētis ef
fectum. Cecum vero permittit ſequi. quando hie
roſolimā aſcendebat per crucem perfecturus al
tum miſterium. vt recentem habētes miraculi mē
tionem. non exiſtimarent eum infirmitate pocius
q̄ miſericordia pati. Ambroſius. In hoc autem
ceco typus populi gentilis eſt. qui ſacramēto do
minico recepit amiſſi luminis claritatem. Nihil
autem intereſt. vtrum in vno ceco medicinam. an
in duobus accipiat. quoniam ex cham et japhet
noe filijs originem ducens in duobus cecis duos
generis ſui pretendebat autores Gregorius in
omelia. Vel cecum eſt genus humanum quod in
parente primo claritatem ſuperne lucis ignorās
dampnacōnis ſue tenebras patitur. Hiericho autē
interpretatur luna. que dum menſtruis momētis
decreſcit. defectum noſtre mortalitatis deſignat.
Dum igitur conditor noſter appropinquat hieri
cho. cecus ad lumen redit. quia dum diuinitas de
fectum noſtre carnis ſuſcepit. humanum gen9 lu
men quod amiſerat recepit. Qui ergo eterne lucis
claritatem neſcit. cecus eſt. Si autem iam redēp/
torem credidit. qui dixit. ego ſum via. iuxta viam
ſedet. Si vero credidit. et exorat. vt eternum lu=
men recipiat. iuxta viam ſedet. et mendicat. Illi
autem qui ihesum venientem precedūt. deſignāt
carnalium deſideriorum turbas. tumultuſq̄ vicio
rum. qui priuſq̄ ihesus ad cor noſtrum perueniat
diſſipant cogitacōnem noſtram. et in ipſa nos no
ſtra oracōne conturbat. ipſe v̄o magis clamabat
quia quanto grauiori tumultu cogitacōnum pre
mimur. tanto oracōni inſiſtere ardentius debem9
Cum autem adhuc turbas fantaſmatum in oracio
ne patimur. ihesum aliquaten9 trāſeuntē ſentim9
Cum vero oracōni vehementer inſiſtimus. deus
in corde figitur et lux amiſſa reparatur. vel tran
ſire humanitatis eſt. ſtare diuinitatis. Cecum igi
tur clamantem dominus tranſiens audiuit. ſtans
illuminauit. quia per humanitatem ſuam vocibus
noſtre cecitatis compaciendo miſertus eſt. ſed lu
men nobis gracie per diuinitatis potentiam infu
dit. Ad hoc autem requirit quid velit vt cor ad
oracōnem excitet. Peti enim hoc vult quod a nos
petere et ſe concedere preno ſcit. Ambroſius.
Vel interrogauit cecum vt crederemus niſi con/
fitentem poſſe ſaluari. Gregorius in homelia
Cecus autem a domino non aurum ſed lucem que=
rit. et nos non falſas diuicias. ſed lucem queram9
quam videre cum ſolis angelis poſſimus. ad quā
lucem via fides eſt. Vnde recte ceco dicitur. Re=
ſpice. fides tua te ſaluū fecit. Qui videt. et ſequi
tur. quia bonum quod intelligit operatur. Au
guſtinus de queſtionibus euangeliorum Si autē
hiericho lunam et ob hoc mortalitatem interpre
tamur. morti ppinquans dominus iudeis ſolis lu=
men euangelij iuſſerat predicari quos ſignifica=
uit ille vnus cecus. quem lucas commemorat. a mor
te autem reſurgens atq̄ deſcendens et iudeis et
gentibus quos duos populos ſignificare videnē
duo ceci cōmemorati a matheo. ſequitur Ca/
pitulum. xix.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

CAPIT· ·XIX·

ET ingreſ
ſus ihes9
perambu
labat hie=
richo et ecce vir nomi
ne zacheus · et hic erat
princeps publicano=
rum· et ipſe diues· Et
querebat videre ihe=
ſum· quis eſſet·et non
poterat pre turba· qr
ſtatura puſillus erat
Et precurrens aſcen=
dit in arborez ſicomo
rum · vt videret illum
quia inde erat tranſi=
turus· et cum veniſſz
ad locum ſuſpiciens
ihesus vidit illum · et
dixit ad eum · zachee
feſtinās deſcende · qr
hodie in domo tua o=
portet me manere ·Et
feſtinans deſcendit· ꝛ
excepit illum gaudēs
Et cum viderent om=
nes murmurabant di=
centes quia ad homi
nem peccatorē diuer
tiſſet · Stans autem
zacheus dixit ad ihe=
ſum · Ecce dimidium
bonorum meorum do=
mine do pauperibus ·
et ſi quid aliquem de
frudaui· reddo q̄dru=
plum · Ait ihesus ad
eum·quia hodie ſalus
huic domui facta eſt ·
eo ꝙ et ipſe filius ſit a
brahe· venit enim fili
us hominis querere ·
ꝛ ſaluum facere quod
perierat·

Ambroſi9· Zacheus
in ſicomoro· cecus in
via quorū alterꝝ do
minus miſerat9 expe
ctat· alterꝝ ſixe manſi
onis claritate nobili
tat· de quo dicitur ·
Et ingreſſus ihesus
pambulabat hieric=
ho ꝛ ecce vir nomine
zacheus· et hic erat
princeps publicano
rum ꝛ ipſe diues· Et
bene princeps indu=
citur publicanorum·
Quis eñ de ſe deſpe
ret quādo iſte puenit
et ad graciaz·cui cen
ſus ex fraude et ipſe
quidem diues· vt ſci
es omēs diuites aua=
ros· Cirill9· Sed
zacheus in hijs morā
non traxit· ſed fact9
eſt dignus ꝓpiciacio
ne dei· qui cecos illu
minat· ꝛ lōginquos
vocat· Titus· pul
lulauerat autez in eo
ſemen ſalutis quia cu
piebat ihesum vide=
re· vnde ſequitur Et
querebat videre ihe
ſū · quis eſſz· vt pote
qui nunꝙ̄ eum vide=
rat· qr ſi vidiſſet· du
dū iaz receſſiſſet a ne
quicia publicana · Si
quis eniz ihesū videt
non poteſt nequicijs
immorari· Duo autē
erant impedimenta
huic viſioni · nam re=
tardabat eum popu
lus· non tam virorꝝ
ꝙ̄ peccatorum· erat
eciaz paruus ſtatura
vnde ſequit̄· Et non
poterat p̄ turba qr
ſtatura puſillus erat

Ambro· Quid ſibi
vult ꝙ nullius alte=
rius ſtaturaz ꝙ̄ hui9
expreſſit· vide ne for
te malicia puſill9 aut
adhuc puſillus fide·
nondum eñ pronus
erat· cuz aſcenderet ·
nondum viderat cri
ſtum· Titus· Sed
ille bonū adinuenit ingeniū· nā precurrens in ar
borem ſicomorꝝ aſcendit· et tranſeuntez ibi̅ deſi
deratum videbat · vñ ſequitur · Et precurrēs aſcē
dit in arborem ſicomorꝝ vt videret illum· quia in=
de erat tranſiturus· Hic ergo ſolam viſionem deſi
derauit· ſed qui nouit plus facere ꝙ̄ queram9· de
dit ei ſupra id quod expectabat· Et cum veniſſet
ad locum ſuſpiciens ihesus vidit illum· Cirillus
Vidit quidem hominis animam ꝓmptiſſime intē
tem ad ſancte viuendum et eum ad pietatem con=
uertit· Ambro · Capit eum ſe inuitatus inuitat
vnde ſequitur · Et dixit ad eum· Zachee feſtinans
deſcēde · quia hodie in domo tua oportet me manē
Sciebat enim vberem hoſpitis ſui eſſe mercedem
ſed tamen etſi non vocem inuitantis audierat affe
ctum· Beda· Ecce autem camel9 depoſita ibi ſar
cina per foramen acus tranſit· hoc eſt diues ꝛ pu=
blicanus relicto amore diuiciarꝝ· contēpto cenſu
fraudū· benedicionem dominice ſuſcepcionis acce
pit· Sequitur eñ· Et feſtinans deſcēdit· et exce=
pit illum gaudens· Ambro· Diſcant diuites nō
in facultatibꝫ crimē habere· ſed in hijs qui vti ne
ſciunt facultatibus· Nam diuicie ſicut impedimen
ta ſunt improbis· ita bonis ſūt adiumenta virtu=
tis· Chriſo· Sed conſidera nimiaz ſaluatoris bo
nitatē· Inſons cum ſontibus conuerſatur· fons iu
ſticie cū auaricia q̄ eſt materia p̄uitatis· ingreſſ9
domum publicani · nullam ex auaricie nebula iniu=
riam patitur· ſed fulgore iuſticie auariciam delet
Sed mordaces et criminacionis amatores in eū
temptant in hijs · que ab eo fiebant Sequitur eñ
Et cum viderent · omnes murmurabant dicentes ·
quia ad hominem peccatorē diuertiſſet Ipſe vero
incuſatus vt epulo et publicanorꝝ amicus ſperne
bat hec· vt conſumaret propoſitū · quia ꝛ medic9
niſi paciat̄ ſaniem egrotorꝝ · non liberat a morbo ·
quod et tunc contigit · quoniaz conuerſus eſt pu=
blicanus et fact9 eſt melior· Sequitur· Stans au
tem zacheus dixit ad ihesū Ecce dimidium bonorꝝ
meorꝝ dñe do pauperibus et ſi quid aliquē defrau
daui· reddo quadruplum· Audi mirabile nondum
didicit· et obedit · Et ſicut ſol per radios infuſus
in domum non illuſtrat verbo· ſed opere· ita ſol iu
ſticie nequicie fugauit caliginē· Nam lux in tene=
bris lucet· Quodlibet autem vnitum eſt validum
diuiſū autem debile· et ideo bipertit ſubſtanciam
Eſt autem diligencius attendendū ꝙ opes zachei
non ſolum erant iniuſte· ſed eciam ex patrimonio
fuerunt congregate alioquin quō poterat extor
ta iniqua reſtituere in quadruplū· Sciebat enim
legem iubentē reſtituere in quadruplū male abla
ta· vt ſi lex non terreat · damna mitigent · Non ḡ
expectat zacheus legis cenſuram · ipē ſibi iudex ef
fectus· Theo· Sed ſi ſubtili9 indagare velim9
nichil de ꝓprijs reſtabat facultatibus · Data eniz
medietate bonorꝝ pauperibus ex reſiduo redde=
bat leſis in quadruplo · nec ſolum hoc ꝓmittebat
ſed faciebat · Non enim ait dabo medietatem et re
ſtituā q̄druplū ſed do· et reddo · at xp̄us ei ſalutē
anūciat ſequitur enim · Ait ihesus ad eum · quia ho
die ſalus domui huic facta eſt · ipſū zacheum ſigni
ficans aſſecutū fuiſſe ſalutem · per domum habita
torem ſignificans · Sequitur enim· Eo ꝙ et ipē fi
lius ſit abrahe· Non enim vocaſſet abrahe filium

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

inanimataꝫ fabricaꝫ· Beda· Filius auteꝫ abrahe zacheus dicitur· Non quia de eiꝰ ſtirpe genitus· ſed quia eius eſt fidem imitatus· vt ſicut ille terram domumqꝫ paternaꝫ deſeruit· ita iſte bona ſua parcienda pauperibus relinqueret· Pulchre autem dicit· Et ipſe· vt non ſolum eos qui iuſte vixerant· ſed et eos q̇ ab iniuſticia reſipiſcunt· ad filios promiſſionis pertinere declaret· Teophilus· Nō autem dixit ꝙ filius erat abrahe· ſed quoniaꝫ nūc eſt· Nam prius quando erat publicanorum princeps· nullam ſimilitudinem habens ad abraham iuſtum· non erat abrahe filius· Sed quia murmurabant quidam· eo ꝙ moraretᷣ cum viro peccatore ad cōpeſcendos illos ſubdit· Venit enim filius hominis querere et ſaluum facere quod perierat·

Chriſoſto· Quaſi diceret· quid me criminamini ſi rectifico peccatores· tam enim procul eſt a me odium peccatorꝝ ꝙ eorum cauſa aduenerim· Naꝫ medicus veni· non iudex· ob hoc conuiua fio languencium· paciorqꝫ fetorem· vt preſtem remedia· Queret autem aliquis· quomodo paulus iubet· ſi q̇s frater fuerit ꝓcax aut auarꝰ· cū hmōi nec cibū eſſe ſumendū· Criſtꝰ aūt erat publicanorum conuiua· Sed nondum prouecti erant iſti· vt fierent fratres· ſed et tunc vitare p̄cepit paulꝰ frēs cū perſtant in malo hij vero erāt mutati· Beda Miſtice autem zacheus qui interpretatur iuſtificatus· credentem ex gentibus populum ſignificat· qui per occupacionem temporalium depreſſus erat et minimus· ſed a deo ſanctificatꝰ· q̇ intrantem hiericho ſaluatorem videre voluit· dum fidem quam mundo attulit· participare queſiuit· Cirillus· Turba autem eſt imperite confuſio multitudinis que verticem nequiuit videre ſapiēcie· ergo zacheus quamdiu in turba eſt· non vidit criſtum· ſed plebeiam tranſgreſſus iuſticiam· meruit quem deſiderabat· aſpicere· Beda vel turba id eſt viciorum ꝯſuetudo que cecuꝫ clamantē increpabat· eciam hunc ſuſcipiētem tardat· ſed ſicut ampliꝰ clamando cecus turbam vicit· ita puſillꝰ terrena relinquendo et arborem crucis aſcendendo turbam obſtantem tranſcendit· Sicomorus namqꝫ que eſt arbor folijs moro ſimilis· ſed altitudine preſtans vnde et a latinis celſa nūcupatur· ficus fatua dicitur· et eadem dominica crux credentes alit vt ficus· ab incredulis irridetur· vt fatua· Quam arborem puſillus ſtatura zacheus vt coexaltari poſſit aſcendit· cum quilibet humilis et proprie ꝯſciꝰ infirmitatis clamat· Michi abſit gloriari niſi in cruce domini noſtri iheſu xp̄i· Ambroſius· Pulchre autem addidit· quia illa parte erat tranſiturus dominus· vel vbi ſicomorus vel vbi crediturus· vt miſterium ſeruaret· et graciam ſeminaret· ſic enim venerat· vt per iudeos veniret ad gentes· vidit itaqꝫ zacheū ſurſū· Jam eniꝫ ſublimitas fidei inter fructus bonorum operum inter fecūde altitudinem arboris eminebat· Zacheus autem ſupra arboreꝫ eſt· quia eſt ſupra legē· Beda Perambulans autem dominus venit ad locum vbi· zacheus ſicomorꝝ aſcenderat· quia miſſis per mundū predicatoribus· in quibus ipſe loquebatᷣ· et ibat venit ad populū nacionum· qui paſſionis eiꝰ fide iam ſublimis erat· queꝫ ſuſpiciens vidit· quia per graciaꝫ elegit· Manebat autem aliquando dominus in domo principis phariſeorum· Sed eum opera digna deo facienteꝫ lingua venenata carpebant· Vnde eorum peroſus facinora diſceſſit· dicens· Relinquetᷣ domus veſtra deſerta· Hodie autem in domo puſilli zachei oportet illū manere id eſt noue legis gracia coruſcante in humilium nacionū corde quieſcere· Quod autem deſcendere d' ſicomoro et ſic manſionem in domo parare iubetur hoc eſt quod ait apoſtolus· et ſi cognouimꝰ ſecūdum carnem criſtum· ſed iam nūc non nouimus· Et ſi eīn mortuꝰ eſt ex infirmitate· ſed viuit ex virtute dei· Manifeſtum eſt autem iudeos gencium ſemper odiſſe ſalutem· ſed ſalus que olim iudeorū domos implebat· hodie populū nacionum illuxit· eo ꝙ et ipſe populus filius ſit abrahe credēdo in deum· Teophilus· Sed et facile eſt hoc ad moralem vtilitatem retorquere· Quiſquis eīn pluribus in malicia preeſt· paruus eſt ſtatura ſpiritali· et non poteſt videre iheſū pre turba· Naꝫ perplexꝰ a paſſionibus et ſecularibus rebus· nō aſpicit iheſum ambulantem· id eſt in nobis operantē nulluꝫ opus eius cognoſcēs· Aſcendit autem ſuper ſicomorum id eſt voluptatis dulcedinem· que ſignificatur per ficum· deprimens eam· et ſic ſublimior· factus· videt· et videtur a criſto· Gregorius· Vel qꝛ ſicomorus ficus fatua dicitur· puſillus zacheus ſicomorꝝ ſubijt· et dominū vidit· qꝛ qui mūdi ſtulticiam humiliter eligunt· ipſi de hijs ſapiēciam ſubtiliter cōtemplantur· Quid eīn in hoc mūdo ſtulcius· ꝙ̄ amiſſa non querere· poſſeſſa rapiētibus relaxare· nullam pro acceptis iniurijs iniuriam reddere· Per hanc autem ſapientem ſtulticiam· et ſi nondum ſolide vt eſt· iam tamen per contemplacionis lumen dei ſapiencia videtur· Teophilus· Dicit auteꝫ ei dominus feſtinans deſcende hoc eſt· Aſcendiſti ꝑ penitenciam ad alciorem locum· deſcende per humilitatem· ne te ſupplantet elacio oportet enim me in humilis domo manere· Geminis autem bonis in nobis exiſtentibus corporalibus ſcilicet et ſpiritualibus· cuncta corporalia derelinquit iuſtus pauperibus ſed ſpiritalia non deſerit bona· ſed ſiquid exegit ab aliquo· reddit q̇druplū· ſignificās ꝑ hoc ꝙ ſiq̇s ꝑ penitēciā ꝑgit in ꝯtrario tramite p̄ſce p̄uitatis ꝑ multiplices ꝟtutes ſanat oīa p̄ſtina delicta ac ſi ꝓmeretᷣ ſalutem· Vocaturqꝫ filius abrahe· eo ꝙ a propria cognacione exierit ſcilicet ab antiqua nequicia·

Hec illis audientibus adijciens parabolam· eo ꝙ eſſet prope hieruſaleꝫ· et quia exiſtimarēt ꝙ ſtatim regnum dei manifeſtaretᷣ Dixit ergo· Homo q̇daꝫ nobilis abijt in regionem longinquam

Euſebius· Eſtimabāt quidā i p̄mo ſaluatoris aduentu regnum eiꝰ venire· et iſ putabant mox tunc fieri· cum aſcenſurus erat hieroſolimaꝫ· a deo obſtupefecerāt eos miracula diuina· que fecerat· Et ideo inſtruit eos non prius recipere regnum a patre· ꝙ̄ ab hoībꝫ

accipere ſibi regnum·
⁊ reuerti· Vocatis au
tem decem ſeruis ſuis
dedit eis decem mnas
Et ait ad illos· nego=
ciamini duꝫ venio· Ci
ues auteꝫ eius oderãt
illum·et miſerũt lega
cioneꝫ poſt illum dicẽ
tes·Nolumꝰ hũc reg
nare ſuper nos·Et fa=
ctum ẽ· vt rediret ac=
cepto regno· et iuſſit
vocari ſeruos quibus
dedit pecuniaꝫ· vt ſci
ret·quãtum quiſqꝫ ne
gociatus eſſet· Venit
autem primus dicens
Domine mna tua decẽ
mnas acq̃ſiuit· Et ait
illi·Euge ſerue bone·
quia in modico fuiſti
fidelis eris poteſtateꝫ
habens ſupra deceꝫ ci
uitates· Et alẽ venit
dicens· Domine mna
tua fecit quinqꝫ mnas
Et huic ait Et tu eſto
ſupra quiqꝫ ciuitates
Et terciꝰ venit dicẽs
Domine mna tua quã
habui repoſitam in ſu
dario· Timui enim te
quia homo auſterus
es·tollis quod non po
ſuiſti ⁊ metis quod nõ
ſeminaſti·dicit ei· De
ore tuo te iudico ſer=
ue nequam· Sciebas
quia ego hõ auſterꝰ
ſum·tollens quod nõ
poſui· ⁊ metens quod
non ſeminaui· Et qua
re non dediſti pecuni=
am meaꝫ ad menſam ⁊
ego veniens cum vſu
ris vtiqꝫ exegiſſeꝫ illã

.iret ad patrem· Et
iõ hec illis audiẽtibꝫ
adiciens dixit para=
bolam· eo ꝙ eſſꝫ pro
pe hieruſalẽ qr eſti=
marent ꝙ confeſtim
regnum dei manifeſ=
taretur·
Theophilꝰ· Sed
dominꝰ oſtendit eis
ꝙ vana quedam eſti
marent· Non eñ eſt
ſenſibile regnum dei
oſtendit eciam ꝙ q̃ſi
deus nouit cogitacõ
nes eoꝝ proponens
eis ſubſequenteꝫ pa=
rabolam·Vnde ſeq̃t
Dixit ergo·Homo q̃
dam nobilis abijt in
regioneꝫ longinquã
accipere ſibi regnuꝫ
et reuerti· Cirillꝰ
Deſcribit autem ſen
ſus huius parabole
miſteria xp̃i a primo
vſqꝫ ad vltimũ· ho=
mo eñ factꝰ eſt deꝰ
verbum exiſtens· et
quamuis ſeruus fac=
tus ſit· eſt tamẽ nobi
lis ſcd̃m ineffabilẽ oꝛ
tum a patre· Baſi
li·Nec non ſolum ſe=
cundum deitatem do
minus nobilis eſt· ſꝫ
eciam ſcd̃m genus hu
manũ ex ſemie dauid
ſcd̃m carneꝫ exoꝛtus
Abijt autem in regi=
oneꝫ longinquã nõ
tam locali diſtãcia ſe
paratam quaꝫ reruꝫ
condicione· Ipſe eñ
deus prope eſt vni=
cuiqꝫ noſtrum· cũ bo
na opa nos ei aſtrin
gunt· et diſtat· quo
ciens nos herendo p
dicioni elongamꝰ ab
eo· Ad hanc igiẽ ter
renam regionem ac=
ceſſit longinquam a
deo· vt gencium reg
num acciperet· ſcd̃m
illud· Poſtula a me ⁊
dabo tibi gentes he=
reditatem tuam· Au
guſti· de queſtionibꝫ
euangelioꝛum· Vel
regio longinqua ec=
cleſia genciũ eſt vſqꝫ

Et aſtantibus dixit·
Auferte ab illo mnaꝫ
et date illi qui decem
mnas habet· Et dixe=
runt ei· Domine habꝫ
decem mnas· Dico au
tem vobis· quia omni
habenti dabitur· ⁊ ha
bundabit· ab eo autẽ
q̃ non habet· et quod
habet· aufereẽ ab eo·
Verũtamen inimicos
meos illos qui nolue=
runt me regnare ſup̃
ſe adducite huc· et in
terficite ante me·

ad fines terre· Abijt
enim vt plenitudo
genciũ intraret· Re=
uertetur vt omnis iſ
rahel ſaluus fiat·
Euſebius· Vel per h̃
ꝙ profectꝰ eſt ad re
gionem loginquam
aſcenſum proprium
a terra i celos deſig
nat· Cum vero ſub=
dit accipere ſibi reg
num et redire ſecun
dum ſui aparicioneꝫ
glorioſam ⁊ regiam
oſtendit· Et primo
quideꝫ hominem ſe
vocat propter nati=
uitateꝫ in carne dein
de nobilem· nondum
autem ſe regem ap=
pellat· quia nonduꝫ

in prima aparicione regia fungebatur maieſta=
te · Sed et bene dicitur obtinere ſibi regnum
Nam dante patre illud obtinuit· ſcd̃m illud danie
lis· Ecce filius hominis veniebat in nubibus ⁊ da
tum eſt ei regnum· Cirillus· Aſcendẽs eñ ad ce
los· ſedet ad dexteram maieſtatis in excelſis· aſcen
dens autem diſpenſauit credentibus in eũ diuino
rum cariſmatum differenciam ſicut ſeruis commit
tuntur dominice facultates· vt aliquid lucrantes
famulatus ſui ferant preconia· vnde ſequitur· vo
catis autẽ deceꝫ ſeruis ſuis dedit illis decẽ mnas
Conſueuit ſacra ſcriptura in ſignum perfectionis
vti numero denario· quem ſiquis numerando exce
dere velit ab vnitate iterum inchoabit· quaſi de=
nario pducto ad metaꝫ et ideo in diſpenſacione ta
lentoꝛum eum qui metaꝫ attigit diuini officij· de
cem ait mnas recepiſſe· Auguſtinꝰ de queſtio=
nibus euãgelioꝝ· Vel per decem mnas legem ſig
nificat ꝓpter decalogum· Decem autẽ ſeruos hos
quibus ſub illa poſitis gracia predicata eſt· Sic
enim intelligendum eſt eis datas mnas ad vſũ cũ
intellexerũt legẽ remoto velamine ad euangeliuꝫ
pertinere· Beda· Mna namqꝫ quaꝫ greci minaꝫ
vocãt centũ dragmis appendiẽ· Et omnis ſcriptu
re ſermo quia vite celeſtis pfectionem ſuggerit
quaſi numeri centenarij pondere fulgeſcit· Eu=
ſebiꝰ Significat ergo per eos qui mnas recipiũt
ſuos diſcipulos quibꝫ mnas exhibens ſingulas pa
rem cũctis diſpenſacionẽ cõmittens negociari iuſ
ſit· Sequitur eñ· Et ait ad illos· negociamini· dũ
venio· Nullum autem aliud negociũ erat niſi dog
ma regni ſui inteñtis moꝛtalibus predicatũ per
ſuos diſcipulos· Idem autem eſt omniũ documentũ
eademqꝫ fides· vnum bapti ſma· et ob hoc mna ſin
gulis datur· Cirillus· Multa aũt eſt hoꝝ diffe
rencia ad illos qui inficiati ſunt regnum dei· De q̃
bus ſubditur· Ciues aũt eius oderant illum ⁊ miſe
rũt legacionẽ poſt illũ dicẽtes· Nolumꝰ hũc reg
nare ſup nos· hoc eſt ꝙ xp̃s improperauit iudeis
dicens· Nunc vero viderũt· et oderũt me ⁊ patrẽ

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Renuerunt aũt regnũ ei⁹ dicentes pilato· Nõ ha
bem⁹ regem niſi ceſarẽ· Euſebi⁹· p hoc em̃ q̃ di
cit· ciues eius· iudeos ſignificat ortos ex eadem ꝓ
genie ſcd̃m carnẽ· ⁊ q̃m ritu legis cum illis pariẽ
vtebatur· Auguſtin⁹· de queſtionibus euange
liorum· Miſerũt aũt legionẽ poſt eũ· quia eciam
poſt reſurrectionem immiſerunt ꝑſecuciones apo
ſtolis· et predicacionez euangelij reſpuerunt·
Euſebius· Poſtquam autẽ ſaluator hec docuit per
tinencia ad primũ ei⁹ aduentũ· conſequenter glo
rioſũ et regium ei⁹ reditum oſtendit dicens· Et
factum eſt vt rediret accepto regno· Et iuſſit vo
cari ſeruos· quibus dedit peccuniã· vt ſciret quã
tum quiſq̃ negociatus eſſet· Criſo· Duo regna
dei nouit ſacra ſcriptura Alterum quidem ex crea
cione· ſcd̃m q̃ eſt rex omniũ creacionis iure· Alte
rum autẽ ex approbacione ſcd̃m q̃ iuſtis dominaẽ
ꝓpria ſpõte eis ſubiectis· et hoc regnum hic dici
tur accepiſſe· Auguſtin⁹ de queſti· euã· Redit
eciam accepto regno· quia in manifeſtiſſima clari
tate venturus ẽ· qui eis humilis apparuit cũ dicerz
Regnũ meum non ẽ de hoc mũdo· Cirill⁹· Rede
unte autem xp̃o· ſũpto regno· merebũtur ꝑcomia·
et delectabunẽ verbi miniſtri in ſupmis honoribz
quia multiplicauerũt talentũ pluribus acquiſitis
Vnde ſubditur· Venit autem prim⁹ dicens· Domi
ne mna tua decem mnas acquiſiuit· Beda· Pri
mus ſeruus ordo doctorum eſt in circumciſione miſ
ſorum· qui vnam mnaz negociatur⁹ accepit· quia
vnam fidem predicare iuſſus ẽ· Sz hec mna decez
mnas acquiſiuit· quia populũ ſub lege ꝯſtitutum
ſibi met docendo ſociauit ſequitur em̃· Et ait illi·
Euge ſerue bone quia ĩ modico fuiſti fidelis· eris
poteſtatez habens ſup decez ciuitates· In modico
ſeruus eſt fidelis· quia non adulterat verbum dei
Quicquid em̃ in ꝑſenti percipimus bonorum in cõ
paracione futurorum paucũ eſt· Grecus· Sed
quia mercedem ꝓpriorꝝ bonorũ accipit· decem di=
citur· ciuitatibus preeſſe de hijs promiſſis quidã
infime ꝯiectantes exiſtimant ſe preturis ⁊ ꝑfectu
ris donari in terrena hieruſalem reparata lapidi=
bus precioſis· ſi honeſte in criſto fuerint conuer=
ſati· ambitũ poteſtatis et ꝑlacionis ab anima mi
nime deponentes· Ambroſi⁹· Sed ciuitates de
cem ſũt anime· quibus iure preponiẽ· quia peccu=
niam domini et eloquia caſta probata ſicut argẽ
tum mentibus hominum fenerauerit· nam ſicut hie
ruſalem dicitur edificata vt ciuitas· ita ſũt anime
pacifice· Et ſicut angeli preſũt· ita et hij qui vi=
tam meruerunt angelorũ· Sequiẽ· Et alter venit
dicens· Domine mna tua fecit quinq̃ mnas· Be
da ſeruus ille cetus ẽ eorum qui ꝑpucio euangeli
zare miſſi ſunt· cuius mna id eſt euangelica fides
q̃nq̃ mnas fecit· quia gẽtes corporis ſenſibus an
tea mancipatas ad fidei euangelice graciam con=
uertit· Sequitur· Et huic ait· Et tu eſto ſupra q̃n
q̃ ciuitates· hoc eſt ex earꝝ quas imbueras anima
rum fide et cõuerſacione ſublimis fulgeas· Am
bro· Vel aliter fortaſſe· Iſte qui quinq̃ mnas acq̃
ſiuit· moralia habet· quia· v· ſũt corporis ſenſus·
Ille qui decem· duplicia· id eſt miſtica legis· ⁊ mo
ralia ꝓbitatis· Poſſumus et hic decem mnas decẽ
verba intelligere id eſt legis doctrinam· quinq̃
mnas magiſteria diſcipline· ſed legiſperitũ in om
nibus volo eſſe perfectum· Bene autez quia de iu
deis dicit· duo ſoli multiplicatam pecuniam defe=
runt· non vtiq̃ eris ſed diſputacionis vſuris·

Criſo· Alia eſt enim peccunia fenoris· alia doc=
trine celeſtis vſura· In terrenis eniz operibus nõ
euenit vnũ fieri diuitem· niſi alter depaupeẽ· ſed
in ſpiritualibus nõ euenit quẽq̃ ditari· niſi faciat
et alium locupletẽ· In corporeis em̃ participacio
minuit ſed in ſpiritalibus auget· Auguſti· de q̃
ſtio· euãge· Vel aliter q̃ vn⁹ eorꝝ qui bene vſi ſũt
decẽ acquiſiuit· et alter q̃nq̃ ſignificat eos eſſe ac
quiſitos in gregem domini a quibus iam lex p g̃
ciam intellecta eſt· ſiue ꝓpter decem legis precep
ta· ſiue quia ille per quem lex lata eſt· q̃nq̃ libros
ꝯſcripſit· ad hoc pertinent et decem et· v· ciuita=
tes quibus eos ꝑponit multiplicacionem ſcz intel
ligencie in ipſa veritate que de vnoquoq̃ precep
to vel de vnoquolibet libro pullulat· et ad vnum
reducta quaſi ciuitatem facit viuen cium racionuz
eternarum· Eſt enim ciuitas non quorũlibet ani=
mancium· ſed racionalium multitudo· legis vnius
ſociate deuincta· Quod ergo ſerui reddentes raci
onem ex eo quod acceperant· laudãtur· qui lucra
ti ſunt· ſignificat eos bonam reddere racionem
qui bene vſi ſunt· quod acceperunt ad augendas
diuicias domini per eos qui credũt in eum· Quod
qui facere nolunt· in illo ſignati ſunt· qui mnam
ſuam in ſudario ſeruauit· De quo ſequiẽ Et terci⁹
venit dicens· Domine ecce mna tua quam habui
repoſitam in ſudario· Sunt enim homines hac ſi=
bi peruerſitate blandientes· vt dicant· ſufficit vt d̃
ſe vnuſquiſq̃ racionem reddat· quid op⁹ eſt alijs
predicare· et miniſtrare· vt eciam racionem de ip
ſis quiſq̃ reddere cogatur· cũ apud dominũ eciaz
illi ſint inexcuſabiles· quibus lex data non eſt· ne
q̃ et qui audito euangelio non obediuerunt· quia
per creaturam poterant cognoſcere creatorem·
Vnde ſequitur· Timui enim te· quia homo auſte=
rus es· tollis quod non poſuiſti· et metis quod nõ
ſeminaſti· Hoc eſt enim quaſi metere vbi non ſemi
nauit· id eſt eos in pietate reos tenere· quibz ver
bum legis aut euangelij miniſtratum nõ eſt· Hoc
autem veluti iudicij periculum deuitantes pigro
labore a verbi miniſtracione conquieſcũt· et hoc ẽ
quaſi in ſudario ligare quod acceperũt· Theo
Sudario em̃ mortuorum facies velatur· merito g̃
hic piger dicitur mnaz in ſudario obuoluiſſe· quia
eam mortificans· et ocioſam dimittens non tracta
uit· nec auxit· Beda· Vel peccuniam in ſudario
ligare eſt· ꝑcepta dona ſub ocio lenti corporis ab
ſcondere· Quod autem putauerat ſe per excuſacio
nem dixiſſe· in culpam ꝓpriam vertitur· Vnde ſe=
quitur· Dicit ei· De ore tuo te iudico ſerue neq̃·
Seruus neq̃ vocatur quaſi piger ad exercendum
negocium· et ſuperbus ad accuſandum domini iu=
dicium· Sciebas quod ego auſterus homo ſũ· tol=
lens quod non poſui· metens quod non ſeminaui·
et quare non dediſti peccuniam meam ad menſam
Quaſi diceret durum me eſſe noueras· et aliena ſe
ctari· quare nõ tibi hec cogitacio incuſſit timorez

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

vt ſcires me mea diligencius queſiturum. Peccunia autem vel argentū predicacio euangelij ē et ſermo diuinus. quia eloquia domini eloquia caſta argētum igne examinatū. qui ſermo domini dari debuit ad mēſam. hoc eſt promptis cordibus intimari Auguſti. de queſtio. euange. Vel mēſa ad quā danda erat peccunia. profeſſionē ipſaꝫ religionis accipimus. que tanq̄ publice proponitur ad vſū neceſſarium ſaluti. Criſo. In ſenſibilibus autem diuicijs debitores ſolius obſeruacionis obnoxij ſūt. quantum enī recipiūt tantum eos reddere neceſſe eſt et nichil plus ab eis queritur. In diuinis autem eloquijs non ſolum ad cuſtodiam obligamur. ſed eciam multiplicare monemur. Vnde ſequitur. Et ego veniens cū vſuris vtiqꝫ exegiſſem illā. Beda. Qui enim verbi peccuniaꝫ a doctore percipit credendo. neceſſe eſt eam cum vſuris ſoluat operando vel vt ex eo quod audiuit eciam alia ſtudeat intelligere. que necdum ex predicatoris ore didicit. Cirillus. Doctorum enī eſt inſerere auditoribus ſalutarē et proficuū ſermonē. opus autem diuine v̄tutis eſt attrahē obedientes ad audienciam. et fertilem eorum reddere intellectum. Non eſt autem hic ſeruus laudatus. neqꝫ honorem ꝓmeruit. ſed pocius tanquam iners eſt condempnat9. Vnde ſequit̄. Et aſtantibus dixit. Auferte ab eo mnam et date illi qui decem mnas habet. Auguſti. de queſtio. euange. Per quod ſignificatur et illū poſſe amittere munus dei. qui habens non habet. i. eo non vtitur. et eo augeri qui habens habet id eſt bene vtitur.

Beda. Miſtice aūt hoc vt reor indicat intrāte plenitudine gencium. omnem iſrahel ſaluū futurū. et tunc abundanciam gracie ſpiritalis quā mō nos tepide exercemus. illi9 populi doctoribus eſſe cōferēdaꝫ. Criſo. Ideo aūt dicit aſtātibꝫ. Auferte ei mnam. quia nō eſt prudētis animi punire ſed alio quodam ſcꝫ miniſtro eget ad puniēdum officio iudicis. nam et deus ipſemet penas irrogat. ſed mediantibus angelis. Ambroſi9. De alijs ſeruis ſiletur. qui quaſi prodigi debitores que acceperāt perdiderunt. In duobus ſeruis illis qui lucrati ſūt pauci ſūt ſignati. qui per duas vices ad cultores vinee ſunt deſtinati. In reliquis omnes iudei. Sequitur et dixerūt illi. domine habet decem mnas. Et ne hoc iniuſtū videretur ſubdit. Dico aūt vobis. quia omni habenti dabitur Theophi. Quia cum decem auxerit deculpando. palā eſt ꝙ et plura deculpans pluris lucri fiet occaſio domino. A deſide vero et ocioſo qui non ſatagit augere. quod acceperat. ipm̄ quoqꝫ quod poſſidet. auferetur. Vnde ſequitur. Ab eo autem qui non habet et qd̄ habet auferetur ab eo. Ne vacet ſenſus dominicus. cum poſſet dari alijs et multiplicari. Hec autem non ſolum ad ſermonem et doctrinam referenda ſunt. ſed eciam ad morales virtutes. qm̄ et in hijs dat nobis deus ſua cariſmata. hūc dotans ieiunio. illum oracione. alium māſuetudine vel humilitate. quibus ſi inuigilauerim9. multiplicam9 ea. Si vero tepeamus extinguem9. Deinde de aduerſarijs ſubdit Verūtamen inimicos meos illos qui noluerunt me regnare ſuper ſe. adducite et interficite ante me. Auguſtinus de queſtionibus euange. Per quod deſignat impietatem iudeorum quia ad eum noluerunt conuerti. Theophilus Quos tradidit morti mittens eos in ignē exteriorem. Sed et in hoc mundo mactati ſūt flebiliter ab exercitu romanorum. Criſo. Hec contra marcioniſtas cōpetūt. Nam et criſt9 dicit. adducite hoſtes et occidite coram me. cum tamen illi bonū dicant xp̄m. deū vero veteris teſtamenti malum. Patet autem ꝙ pater et filius eadem facit. Nam pater ad vineam exercitum deſtinat. fili9 aūt hoſtes coram ſe trucidari facit. Hec autem que in luca ſcribitur parabola. alia eſt ab ea que in matheo narratur de talentis. Nam hic quidē ex vno capitali accepto. varij fuere prouentus quia ex vna mna accepta. h. v. talenta. ille obtulit. x. Sꝫ apud matheum ōtrariū. naꝫ q̄ duo accepit duo ſuperaddidit. et qui quinqꝫ tantundem. vnde et premijs donantur imparibus.

Et his dictis. precedebat aſcēdens hieroſolimam. Et factum ē cum appropinquaſſet ad bethfage. et bethaniam ad montem qui vocatur oliueti. miſit duos diſcipulos ſuos dicēs. Ite in caſtellū quod contra vos eſt. in quod introeuntes inuenietis pullum aſine alligatū cui nemo vnq̄ hominum ſedit. Soluite et adducite Si quis vos interrogauerit. Quare ſoluitis. ſic dicetis. quia dominus operam eius deſiderat. Abierūt autē qui miſſi erant et inuenerunt ſicut dixit illis pullum ſtantem. Soluentibꝫ autē illis pullum. dixerunt domini eius ad illos. Quid ſoluitis pullū. at illi dixerunt. quia dominus eū neceſſarium habet. Et duxerunt illum ad ihesum. et iacientes veſtimenta ſua ſupra pullū

Titus. quia dominus dixerat. appropinquauit regnū dei vidētes illum in iheruſalem aſcendentē putabant ideo aſcendere vt regnū dei inchoaret. Conſumata ergo parabola in qua errorem ꝓdictū correxit. et oſtēſo ꝙ nōdum inſidiantem ſibi mortē deuicerat. ꝓcedebat ad paſſionē aſcendens hieroſolimam. Beda. Oſtēdens eciam de eiuſdē ciuitatis euentu parabolam fuiſſe ꝓmiſſam. que et ipſū erat occiſura et hoſtili clade piſā. Sequit̄ et factū ē cū appropinq̄ret ad bethfage et bethaniam ad montem qui vocatur oliueti miſit duos diſcipulos ſuos. Bethfage erat locus ſacerdotum in monte oliueti. Bethania q̄ꝫ ciuitas ſiue villula ex latere montis eiuſdem. q̄ſi ſtadijs. xv. a hieruſalem. Criſo. Et quidē in exordijs indifferenter ſe dominus ingerebat iudeis. ſꝫ vbi ſufficienter edidit ſue poteſtatis experimentum. autoritate multa ſingula q̄qꝫ ꝑtractat. Multa

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

**ipoſuerũt· iheſũ Exeũ
te autẽ illo ſubſterne=
bãt veſtimẽta ſua ĩ via·**

igitur fiunt miracu=
la· Predixit qñ inue
nietis pullũ indomi=
tuz· Et hoc eſt quod
ſubditur dicens· Ite
in caſtellum quod contra vos eſt in quod intro=
euntes inuenietis pullum aſine alligatum· cui ne=
mo vnq̃ hominũ ſedit· Predicit eciam q nemo ꝓ
hibebit· ſed cũ audierint ſilebũt· Vñ ſequit̃· Sol
uite illum et adducite· Si quis vos interrogauerit
Quare ſoluiſtis ſic dicetis ei quia dñs operam eiꝰ
deſiderat· Titus· In hoc autem diuinam fore vo
cacionem patuit· Non enim poteſt aliquis reſiſte=
re deo que ſua ſunt euocanti· diſcipuli autem iuſ=
ſi ducere pullum· non refutauerunt hoc offici=
um vt paruum· ſed abierunt· vt adducerẽt eum·
Vnde ſequitur· Abierunt autem qui iuſſi erant
et inuenerunt ſicut dixit pullum ſtantem· Baſi=
lius· Sic quoque docet nos et infima opera
plurimo cum affectu et ſtudio aggredi· ſciẽtes q
quicquid intuitu dei fit· non eſt paruum· ſed dig/
num regno celorum· Titus· Obmuteſcũt autẽ
ob excellenciam fortis virtutis· nequeuntes reſi
ſtere ſaluatoris eloquijs qui ligauerũt aſinũ· Se
quitur enim ſoluentibus autem illis dixerũt domi
ni eius ad illos· Quid ſoluitis pullũ· At illi dixe=
runt· quia dominus eum neceſſarium habet· Maie=
ſtatiuũ enim nomen eſt dominus· Rex eñ erat vẽ
turus in conſpectu multitudinis· Auguſtinus
de conſenſu euuage· Nec moueat q matheus aſinaz
et pullum dicit· ceteri· autem de aſina tacent· vbi
enim vtrumq̃ factum poteſt intelligi· nulla re=
pugnancia eſt· nec ſi alius alia cõmemoraret· quã
tominus vbi alius vnum· alius vtrumq̃· Gloſa
Nec ſolum diſcipuli obſecuti ſũt xp̃o in pullo alie=
no· ſ; eciam in ꝓprijs veſtimẽtis· que partim aſino
impoſuerunt partim ſternebant in via· Vnde ſeq̃
tur· Et duxerunt illum ad iheſũ· et iacientes veſti=
mẽta ſua ſupra pullum impoſuer̃t iheſũ· Exeunte
autem illo ſubſternebant veſtimẽta ſua in via·

Beda· Iuxta alios euangeliſtas· non diſcipuli
tantum· ſed eciã plurimi de turba veſtimenta ſter
nebant in via· Ambroſius· Miſtice autem domi=
nus ad montem venit oliueti· vt nouellas oleas in
ſublimi virtute plantaret· Et fortaſſe ipſe mons
xp̃us eſt· Quis enim alius tales fructus ferret ole
arum ſpiritu ſancto fecundarũ· Origenes· Pul=
chre autem ciuitates poſite in monte oliueti refe=
runtur· hoc eſt in ipſo domino· qui vnctionem ſpi
ritalium cariſmatum et ſciencie pietatiſq̃ luce re=
fouet· Beda· Bethania aũt interpretatur domꝰ
obediencie· Bethfage vero domꝰ maxillaꝝ· Sac̃
dotalis quidẽ locus· Maxille eñ ſacerdotibus da=
bantur· ſicut in lege precipit̃· Illuc vero vbi obedi
encia vbi locus ſacerdotibus mancipat̃· mittit ſal
uator diſcipulos ſuos vt ſoluant aſine pullum·

Ambroſiꝰ· In caſtello eñ erant· et ligatus erat·
pullus cum aſina· nec poterat ſolui niſi iuſſu do=
mini· Soluit eum manus apoſtolica· talis actus·
talis vita· talis gracia· Eſto talis vt ligatos poſ
ſis ſoluere· in aſina quidam matheus euam q̃ſi ma
trem figurauit erroris· hic aũt in pullo gñalitatẽ
populi gentilis expreſſit· Et bene in quo nemo ſe
dit· quia nullus antequaz xp̃s nacionuz populos
vocauit ad eccleſiã· Alligatus autem pfidie vin=
culis tenebatur· in quo adductus domino erroris
famulatu· ſ; dominatũ vendicare ſibi non poterat
quem dominũ fecerat nõ natura· ſed culpa· Et iõ
cum dominꝰ dicitur· vnus agnoſcit̃· Miſera ſerui
tus cui vagum ius eſt· Plures eñ habet dominos
qui vnum non habet· Alieni alligant· vt poſſide=
at iſte ſoluit· vt teneat Vehemenciora eñ dona no
uit eſſe q̃ vincula· Origen· Multi ꝗ erãt domi
ni huius pulli anteq̃ ſaluator eũ haberet neceſſa
rium· poſtquam vero ille cepit eſſe dominus plu=
res eſſe domini ceſſauerũt· Nemo enim poteſt deo
ſeruire et mamone· Quando malicie ſeruimus· mĩ
tis ſumus paſſionibus vicijſq̃ ſubiecti· Neceſſariũ
autem habet dominꝰ pullũ· q̃ cupit nos ſolui vin
culis peccatorum· Orige· ſuper iohannez· Ego
autem opinor non fruſtra caſtellum eſſe hunc lo
cum vbi ſtabat aſina ligata et pullus quaſi caſtel
lum eñ reſpectu tocius orbis celeſtis tota terra
deſpicitur abſq̃ adiectione alterius nominis nũcu
patum· Ambroſiꝰ· Nec illud ẽ ocioſũ· q duo diſ
cipuli diriguntur· Petrus ad cornelium· Pau=
lus ad reliquos· Et ideo non perſonas deſtinauit
ſed numerum definiuit· Tamen ſiquis eſt qui per
ſonas exigat· poteſt eſtimare de philippo· quem
ſpiritus ſanctus miſit in gazam quando candacis
regine baptizauit eunuchũ· Theophilus· Vel
duo miſſi hoc innuũt· q ad introductionez genti=
lis populi et ſubiectionem eius ad xp̃m· duos fa=
ciunt gradus prophete et apoſtoli· Ducunt autẽ
eum a quodam caſtello vt innoteat nobis q hic
populus ruſticanus erat et indoctus· Ambro·
Illi ergo directi cũ ſoluerent pullum· non ſuis v̄
bis ſũt vſi· ſed dixerũt· ſicut dixerat illis iheſus vt
agnoſcas· q non ſuo ſermone ſed verbo dei· nec ꝓ
prio ſed xp̃i noĩe fidem populis infudere gentili=
bus· atq̃ aduerſarie poteſtates q̃ ſibi nacionum
obſequia vendicabant· mandato ceſſere diuino·

Origenes· Deinde mittũt diſcipuli veſtes ſuas
ſuper aſinum· et ſedere faciunt ſaluatorem dñ aſſu
munt ſermonem dei· et imponunt eũ ſuper animaſ
audiencium· Veſtibus exuũtur· et ſubſternũt eas
in via· quia veſtimenta apoſtolorum opera eorũ
bona ſũt· Et reuera ſolutus a diſcipulis aſinus et
portans iheſũ· incedit ſuper veſtimenta apoſtolo
rum· quando doctrinam eoꝝ imitãtur et vitam·
Quis noſtrũ ita beatꝰ eſt· vt ſedeat ſuper illum
iheſus· Ambro· Non enim mundi dominum ge=
ſtari ſuper dorſum aſini delectauit· ſed vt latente
miſterio in ſecretis animaꝝ interiore conſenſu mi
ſticus rector inſideret regẽs mentis veſtigia· la
ſciuiam carnis infrenans· ſermo eius habena eſt·
ſtimulus eſt·

**Et cum appropinq̃=
ret iam ad deſcenſum
mõtis oliueti· ceperũt
omnes turbe deſcẽden**

Orige· Quãdiu in
monte fuit dominus
cum ſolis apoſtolis
morabatur· quando
autem vicinus cepit
eſſe deſcenſui tũc oc=
currit ei t̃ba plorũ
Vnde dicitur· Et cũ

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

cium diſcipulorꝝ gau=
dentes laudare deum
voce magna ſup omi=
bus quas viderāt vir
tutibus dicentes· Be
nedictus qui venit rex
in nomīe domini· pax
in celo ·et gloria in ex
celſis· Et quidaꝫ pha
riſeorꝝ de t̄bis dixer̄t
ad illum· Magiſter i
crepa diſcipulos tu=
os· Quibꝫ ip̄e ait· Di
co vobis q꞉ ſi hij tacue
rit lapides clamabūt·

iam appropinquaret
ad deſcenſum mon=
tis oliueti· ceperunt
omnes turbe deſcen=
dencium diſcipulorꝝ
gaudētes laudare d
um voce magna·
Theophilus· Diſci=
pulos vocat non ſo=
lum ·xij· aut ·lxx· ſꝫ om
nes qui xp̄m ſeq̄bāt̄
ſeu cauſā miraculo=
rum ſeu ad aliquam
delectacionem doc=
trine· quibus· ingeri
pueri potuerunt· vt
narrant alij euange=
liſte· Vnde ſequit̄·
Super omnibꝫ quaſ
viderant virtutibus
Beda· Multas q̄dē
virtutes domini viderant· ſed maxime lazari reſur
reccionem ſtupebant· Nam vt iohannes ait· p̄pte
rea obuiam venit ei turba· quia audierunt eum fe
ciſſe hoc ſignum· Notandum eñ eſt non tūc primū
ſaluatorem hieruſalē adijſſe· ſed multociēs antea
ſicut iohannes cōmemorat· Ambroſi9· Turba
igitur agnoſcens deum regem appellat· p̄pheciam
repetit· Expectatum q̄ꝫ ſcd̄m carnem dauid filiuꝫ
veniſſe declarat· Vnde ſequitur· Dicentes· Bene
dictus qui venit rex in nomine domini· Beda· Id
eſt in nomine dei patris· Q̄uis poſſit intelligi et
in nomine ſuo· quia et ipſe domin9 eſt· Sed meli9
verba eius noſtrū dirigūt intellectū· quibus ait
Ego veni in nomine patris mei· humilitatis eniꝫ
magiſter eſt criſtus· Non autem rex xp̄s dicitur
ad exigendum tributū· vel ferro exercitum armā
dum· hoſteſq̄ꝫ viſibiliter debellandos· ſed q̄ꝛ men=
tes regat· et in regnum celorum credentes perdu
cat· Quod enim rex eſſe voluit iſrahel miſeracōis
indiciū eſt· non poteſtatis augmētum· Verꝝ quia
xp̄s in carne tocius mūdi p̄piciacio illuxit· pulchre
ſibinuicem in eius laude celeſtia ſimul et terrena
concinūt· Eo eñ naſcente celeſtiū agmina cantāt
Eodem autem celis ſe reddituro mortales vicem
laudis rependūnt· Vnde ſequit̄ pax in celo· The
ophil9· Hoc eſt bellum antiquū quo deo aduerſa
bamur· euanuit· Et gloria in excelſis· laudantibꝫ
ſcilicet angelis deum in tali reconciliacione· Naꝫ
hoc ipſū q̄ꝛ deus viſibiliter ambulat in territorio
inimicorꝝ ſuorum ſignificat ip̄m nobiſcū habere
concordiam· Sed phariſei hoc audientes murmu=
rabant· eo q̄ꝛ turba eum regem vocabat· et lauda
bat vt deum· referentes nomē regis ad ſedicionē
nomen vero domini ad blaſphemiam· Vnde ſequi
tur· Et quidam phariſeorꝝ de turbis dixerūt ad
illum· Magiſter increpa diſcipulos tuos· Be=
da· Mira inuidorꝝ demencia· quem magiſtrum ap
pellandum non dubitant· quia vera docentem
nouerant huius diſcipulos quaſi melius edocti re
darguendos eſtimant· Cirillus· Sed dominus
non conpeſtuit laudātes eum vt deum· ſed magis
reprehenſores conpeſcens· atteſtatur ſibi ſuper
gloria deitatis· Vnde ſequitur· Quibus ipſe ait·
Dico vobis· quia ſi hij tacuerint· lapides clama=
bunt· Theophilus· Quaſi diceret nō ſine cauſa
vt homines me taliter laudant· ſed cōmoniti vir
tutibus quas viderunt· Beda· Crucifixo eciam
domino notis ei9 tacentibus pre timore· lapides
et ſaxa canebant· dum poſtq̄ꝫ emiſit ſpiritum ter=
ra mota eſt· et petre ſciſſe ſunt et monumēta apta
ſunt· Ambroſius· Neq̄ꝫ eciam mirū eſt ſi laudes
domini contra naturam ſuaꝫ ſaxa reſpondeāt quē
ſcopulis duriores predicant peremptores ſciliꝫ
turba poſt exiguum crucifixura deū negans affec
tibus· quem vocibus confitetur· Aut fortaſſe· q꞉
obmuteſcentibus iudeis poſt domini paſſioneꝫ vi
ui erant ſecundū petrum lapides clamaturi· quā
do eciam nos tacemus id eſt refrigeſcit caritas m̄l
torum· lapides clamant· poteſt eñ de9 ſuſcitare
de lapidibus filios abrahe· Pulchre autem turbaſ
laudantes deum ad deſcenſionē mōtis occurriſſe le
gim9 vt opatorē miſterij ſpiritalis ſignificarent
ſibi veniſſe de celo· Origenes· Deſcendente eciā
domino de monte oliuarꝝ turbe deſcendunt· quia
humiliato miſericordie autore neceſſe eſt eos qui
miſericordia indigent· eius veſtigia imitari·

Et vt appropiqua=
uit videns ciuitatem
fleuit ſuper illā dicēs
Quia ſi cognouiſſes ⁊
tu· et quidem in hac
die tua que ad pacem
tibi· nunc auteꝫ abſcō
dita ſunt ab oculis tu
is· quia venient dies i
te et circumdabūt te
inimici tui vallo· ⁊ cir
cumdabunt te et co=
anguſtabunt te vndi
q̄ꝫ et ad terrā proſter
nent te· et filios tuos
qui in te ſunt· et nō re
linquent in te lapideꝫ
ſuper lapideꝫ· eo q̄ꝛ nō
cognoueris temp9 vi
ſitacionis tue·

Auguſtinus· Om=
nes beatitudines q̄s
locutus eſt ihe ſus in
euāgelio· ſuo firmat
exēplo· ſicut q̄ꝛ dixe=
rat· Beati mites· p̄
bat dicens· diſcite a
me· q꞉ mitis ſum· Et
q꞉ dixerat· Bt̄i flen=
tes· ip̄e quoq̄ꝫ fleuit
ciuitatem· Vnde dici
tur· Et cum appropi
quauit· videns ciui/
tatem fleuit ſuper il
lam· Cirillus· Mi
ſerebatur eñ eorum
xp̄s qui omnes homi
nes vult ſaluari· q̄d
nob̄ ñ patuiſſet· niſi
p̄ aliquod humanum
fieret euidens· Effu
ſe eñ lacrime ſūt ſig
na triſticie· Gre=
gorius in home· Fle
uit igitur pius redē
ptor ruinam perfide
ciuitatis· quam ipſa
ciuitas ſibi non cog=
ſcebat eſſe venturaꝫ
Vnde ſubditur· Dicens· Si cognouiſſes et tu ſub
audi fleres· que modo quia neſcis· quod imminet
exultas· Vnde ſubditur· Et qui deꝫ in hac die tua
que ad paceꝫ tibi· Cum enim carnis ſe voluptati
bus daret in die ſua que ad pacem ei eſſe poterant
habebat Cur vero bona preſencia ad pacem habu
erit· manifeſtatur· cum ſubditur· Nunc autem ab
ſcondita ſūt ab oculis tuis· Si enim a cordis eius

oculis mala que imminerent·abſcondita nō eſſent
leta in preſentibus ꝓſperis non fuiſſet·vnde mors
eius pena que imminebat·adiuncta eſt· cum ſequi
tur·Quia venient dies in te· Cirilus·Vel aliter
quia ſi cognouiſſes et tu·Non enim erant digni ꝑ
cipere diuinitus inſpiratas ſcripturas· que nar=
rant criſti miſterium·quociēs enī legitꝰ moyſes ve
lamen obnubilat cor eorum·Et quia non ſūt intui=
ti veritatē·indignos ſe fecerūt ſalute que manat
a criſto·vnde ſequitur· Et quidem hac die tua q̄
ad pacem tibi·Euſebius·Vbi notat ſuū aduentū
ad pacem tocius mūdi factū fuiſſe· venit enim ad
hoc vt pacem predicaret ꝓpinquis et longinquis
ſed quia annūciatā ſibi pacem recipere noluerūt
hoc eos latebat·vnde ſubditꝰ· Nunc aūt abſcondi
ta ſūt ab oculis tuis·Et ideo obſidionē que in bre
ui erat ſupuentura expreſſiſſime prenunciat·ſub=
dens·Quia venient dies in te et circdabūt te inimi
ci tui vallo· Grego·vbi romani principes de=
nunciantur·Illa enī hieroſolimorū ſubuerſio de=
ſcribitur·que a veſpaſiano et tito romanis prin=
cipibus facta eſt·Vnde ſubditur· Et circūdabūt
te et coanguſtabunt te vndiqꝫ et ad terrā ꝓſter
nent te et filios tuos qui in te ſūt· Euſebius·
Quo autem hec cōpleta ſint ex hijs q̄ tradita ſūt
a ioſepho colligere poſſumus· qui cū eſſet iudeꝰ
ſingula quoqꝫ geſta narrauit conſōne hijs q̄ ſunt
a criſto predicta Grego·hoc quoqꝫ qđ additur
Et non relinquent in te lapidem ſuper lapidem·
Et ipſa iam eiuſdem ciuitatis trāſmigracio teſta
tur·quia dum nunc in eo loco conſtructa eſt· vbi
extra portam dominus fuerat crucifixus· prior il
la vt dicitur hieruſalem·funditus eſt euerſa· Cui
ex qua culpa euerſionis pena fuerit illata·ſubiun
gitur·Eo qꝫ non cognoueris tempus viſitacionis
tue· Theophilꝰ·Id eſt mei aduentus· veni enī
viſiturus et ſaluaturus te·Quod ſi cognoſceres· et
in me crederes·eſſes pacata romanis et ab omni=
bus exempta periculis ſicut omnes qui crediderūt
in criſtum euaſerunt· Orige· Non nego igitꝰ et
illam·hieruſalem ꝓpter habitatorū ſcelera fuiſſe
deſtructam·ſed quero ne forte ad hanc hieruſalē
fletꝰ iſte pertineat·Si enī poſt miſteria verita=
tis aliquis peccauerit·plangetꝰ·Nemo enī genti=
lis fletur·ſed ille qui fuit de hieruſalē·et eſſe ceſ
ſauit· Grego·Redemptor enī noſter per elec=
tos ſuos plangere non ceſſat·cum quoſdam ex bo
na vita ad mores reprobos perueniſſe cōſiderat
qui ſi dampnacionē ſuā q̄ eis imminet·agnouiſſent
ſemetipſos·cum lacrimis electorum plangerent·
Suam autem diē hic habet anima peruerſa que
tranſitorio gaudet in tempore·Cui ea que aſſunt
ad pacem ſūt dum ex rebus temporalibus letatur
hec ꝓuidere futura refugit·q̄ preſentē leticiā ꝑ
turbent·vñ dicitur·Nūc autem abſcondita ſunt ab
oculis tuis Orige·Fletur autē et noſtra hieru
ſalem qꝫ poſt peccata circūdant eam inimici·i·ſpi
ritus neq̄·et immittant in circuitū eiꝰ vallum· et
obſideant eam·et lapidem ſup lapidem non relin
quant·Maxime ſi poſt multam cōtinenciam ſi poſt
aliquot annos caſtitatis victus quis fuerit et blā
dimentis carnis illectus pacienciā pudiciciamqꝫ
amiſerit·ſi fuerit fornicatꝰ·lapidem ſuper lapidē
non relinquēt in eo ſecundū·illud·nō recordabor
primarū iuſticiarum eius· Grego·Vel aliter·
Maligni ſpiritus animam a corpore exeuntem ob
ſident quam in carnis amore poſitam deceptorijs
delectacionibus fouēt·Qui vallo circūdant quia
ante mentis eiꝰ oculos reductis iniquitatibus q̄s
ꝓpetrauit· hanc ſocietate ſue dampnacionis coar=
tant vt in ipſa extremitate vite deprehenſa·a qui
bus hoſtibus circūcluſa ſit videat et tamē euadēdi
aditum inuenire non poſſit·quia operari iam non
licē bona· q̄ cū licuit agere contēpſit vndiqꝫ eciā
animam coanguſtant qñ ei non ſolū operis verū
eciam locucionis atqꝫ cogitacionis iniquitates re
plicant· vt que prius ſe ꝑ multa dilatauit in ſce=
lere·in extremum de omnibus anguſtetur in retri
bucione·Tunc autem anima ꝑ condicionē reatus
ſui ad terram conſternitur·cum caro quam vitā
ſuam credidit·redire ad puluerem vrgetur·Tūc
in morte filij illius cadunt·cum cogitaciones illi=
cite que modo ex illa· prodeunt · in extrema vite
vlcione diſſipantur·que eciam cogitaciones ꝑ la=
pides ſignificari· valent·Peruerſa enī mens cum
ꝑuerſe cogitacioni· ꝑuerſionem adijcit·quaſi lapi
dem ſupra lapidem ponit · Sed cum ad vlcionem
ſuam anima ducitur·Omnis cogitacionū conſtruc
tio·diſſipatur·Prauam autem animam deus aſſi=
due viſitat precepto·aliquando flagello· aliquā
do autem miraculo·vt vera que neſciebat·audiat
et ea contemnens a dolore compuncta redeat·aut
beneficijs deuicta·malū qđ fecit erubeſcebat·Sē
quia viſitacionis ſue tempus non cognoſcit in ex
tremo vite·ēditꝰ ſuis inimicis Grego·Qui nar=

**Et ingreſſus in tē=
plū· cepit eijcere vēdē
tes in illo et ementes·
dicens illis· Scriptū
eſt·quia domꝰ mea do
mus oracionis eſt·vos
autem feciſtis eā ſpe
luncam latronum· Et
erat docēs· quotridie
in templo· Principes
autem ſacerdotum et
ſcribe et principes ple
bis querebant illum
perdere· et nō inuenie
bant·quid facerent il
li·Omnis enim popu=
lus ſuſpenſus erat au
diens illum·**

rauerat mala ventu=
ra protinus templū
ingreſſus eſt· vt de
illo vendētes et emē
tes eijceret·oſtēdēs
qꝫ ruina populi maxi
me ex culpa ſacerdo=
tum fuit Vnde dicitꝰ
Et ingreſſus in tem
plū cepit eijcere vē
dentes in illo et emē
tes· Ambro· Deꝰ
enī templum ſuū nō
mercatoris vult eſſe
diuerſorium·Sed do
micilium ſanctitatis
nec vendibili religi
onis officio·ſed obſe
quio gratuito vſum
miniſterij ſacerdota
lis informat· Ciril
lus·Erat autē in tē
plo multitudo mer=
catorum qui vende=
bant animalia ritu le
gis mactanda in ho=
ſtijs·ſed iam aderat tempus definendi vmbram·
refulgendi vero criſti veritatem · ob hoc criſtus
qui cum patre ſimul colebatur · in templo iuſſit

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ritus corrigi legis· fieri vero templum oracionis
domum· vñ ſubditur· Dicēs illis· ſcriptū eſt· quia
domus mea domꝰ orōnis eſt· vos autē feciſtis eaꝫ
ſpeluncam latronū· Grego· Qui enim ad accipi
enda munera in templo reſidebāt· quia quibuſdā
non dantibus leſiones exquirerent· dubium non
erat· Theophilꝰ· Hoc eciam dominus fecit in
principio predicacionis ſue· vt narrat iohannes
et nunc iterum illud fecit· quia ad maius crimen
iudeorum redundat qui non fuerūt ex priori ad=
monicione caſtigati· Auguſtinus de queſtioni
bus euangeliorū· Miſtice aūt tēplum ipm homi=
nem criſtū intelligas· vel eciam adiūcto corpore
eius ꝙ eſt eccleſia· ſecundū autem id quod eſt ca=
put eccleſie dictum eſt· Soluite templum hoc· et
triduo ſuſcitabo illud· ſecundum id vero ꝙ eſt ad
iuncta eccleſia intelligitur templum de quo vide
tur dixiſſe· auferte iſta hinc· ſignificauit enim fu
turos in eccleſia· qui ſua negocia pocius agerēt
vel receptacula ibi haberent ad occultanda ſcele
ra ſua· q̄ȝ vt caritatem criſti ſequerētur· et pecca
toꝝ confeſſione accepta venia corrigerētur·

Gregorius· in home· Redemptor vero noſter
predicacionis verba nec indignis nec ingratis
ſubtrahit· Vnde poſtq̄ȝ rigorē diſcipline eijcien=
do peruerſos tenuit· donū his gracie oſtēdit· q̄ꝛ ſtā
ſubditur· Et erat docens quottidie in templo·

Cirillus· Decebat autem ex his que criſtꝰ dixe
rat ⁊ fecerat· eum adorare vt deum· Sed ipſi ne=
quaq̄ȝ hoc faciētes· querebant eum occidere· Se
quitur enim· Principes autem ſacerdotū ⁊ ſcribe ⁊
principes plebis querebāt illum· perdere· Be
da· Vel quia quottidie docebat in templo· vel qꝛ
latrones eiecerat de templo· vel quia veniēs illuc
quaſi rex ⁊ dominus a credencium turba laudem
hymni celeſtis accepit Cirillus· Sed populus
grauiorem eſtimacioneꝫ accepit de criſto q̄ȝ ſcribe
et pharisei ⁊ principes iudeoꝝ· qui fidem criſti nō
acceptantes alios increpabant· Vnde ſequitur· Et
non inueniebant· quid facerēt illi· Omnis enī po=
pulus ſuſpenſus erat audiēs illū· Beda· Quod
duobus modis intelligi poteſt· quia vel timen=
tes populi tumultum· ⁊ non inueniebāt quid face
rent de ihesu· quē perdere diſpoſuerūt· vel ideo
ihesū perdere querebant· quia ſuo magiſterio ne=
glecto plures ad euꝫ audiēdū confluere cernebāt

Grego· in home· Miſtice autem ſicut templum
dei in ciuitate eſt· ita in plebe fideli vita religio=
ſoꝝ· Et ſepe nonnulli religionis habitum ſumūt
⁊ dum ſacroꝝ ordinū locū percipiūt· ſancte reli=
gionis officium in cōmerciū terrene negociaciōis
tradūt vendētes quippe in templo ſūt· qui hoc qḋ
quibuſdam iure competit· ad premium largiūtur
Juſticiam enī vendere eſt hāc pro premij accep
cione ſeruare· Emētes vero in templo ſūt· qui dū
hoc perſoluere proximo quod iuſtum eſt· nolunt
dumqꝫ rem iure debitam facere contemnūt· dato
patronis premio emūt peccatū· Origenes· Si
quis ergo vendit eijcietur· Et precipue ſi vendit
columbas· Si enī ea que michi a ſpirituſancto ſūt
reuelata ⁊ credita aut in vulgus precio vendide=
ro· aut abſqꝫ mercede non docuero· qḋ aliud facio
niſi columbam id eſt ſpiritumſanctum vendo·

Ambroſius· generaliter itaqꝫ dominus docet ſe
culares a dei templo abeſſe debere contractus·
Spiritaliter aūt nūmularios repulit· qui de pecu
nia domini id eſt ſcriptura diuina lucrum querūt
nec bona malaqꝫ diſcernunt· Grego· in home·
Qui domum dei ſpeluncaꝫ latronū faciūt· quia dū
peruerſi hoīes locū religionis tenent· ibi malicie
ſue gladijs occidūt vbi viuificare ꝓximos oracō
nis ſue intercesſione debuerūt· Templum quoqꝫ
eſt ipſa mens fidelium· que ſi in leſione proxi=
mi ꝑuerſas cogitaciones profert quaſi in ſpelūca
latrones reſident· Cum autem mentem fideliū ad
cauēda mala ſubtiliter erudit· quottidie veritas
in templo docet·

CAPI· ·XX·

Et factum eſt in vna dierum do cente illo populum
in templo et euangeli
zante· conuenerūt ꝑn
cipes ſacerdotū ⁊ ſcri
be cū ſenioribꝫ ⁊ aiūt
dicētes ad illum· Dic
nobis in qua poteſta
te hec facis· aut quis
eſt qui dedit tibi hāc
poteſtatem· Reſpon=
dens aūt ihesus dixit
ad illos· Interroga=
bo et ego vos vnum
verbum reſpondete
mihi· Baptiſmꝰ iohā
nis de celo erat· an ex
hominibus· At illi co=
gitabāt intra ſe dicē=
tes quia ſi dixerimus
de celo· dicet quare er
go non credidiſtis ei
Si autē dixerimus ex
hominibus plebs vni=
uerſa lapidabit nos·
Certi ſunt enim iohā=
nem prophetam eſſe·
Et reſponderūt ſe ne
ſcire vnde eſſet· Et ihe
ſus ait illis· Nec ego
dico vobis in qua po=
teſtate hec facio·

Auguſtinus· de
cō· euan· Cum memo
raſſet lucas eiectos
de templo ementes·
et vendentes· pret=
miſit ꝙ exibat in be=
thaniam· et regredi
ebatur in ciuitatem
⁊ quid de ficulnea fa
ctum eſt· et ꝙ mirāti
bus diſcipulis de fi=
dei virtute reſponſū
eſt· Atqꝫ his preter
miſſis· nō quaſi ex or
dine dies proſequēs
ſicut marcus· intulit
dicens· Et factuꝫ eſt
in vna dieꝝ docente
illo populum in tem
plo et euangelizāte
conuenerūt princi=
pes ſacerdotū ⁊ ſcri
be cū ſenioribus· qḋ
dicit factū in vna di
erum ea dies intelli=
gitur· in q̄ id geſtuꝫ
matheus et marcus
retulerūt· Euſebi
us· Cum autem prin
cipes mirari deberēt
docentem celeſtia do
gmata· et cognoſce=
re per dicta et facta
hūc eſſe criſtum· quē
ꝓphete precinerant
incumbentes ſubuer
ſioni populi criſtum
prohibebant· Sequi
tur enī· Et aiunt di=
centes ad illum· Dic
nobis· In qua pote
ſtate hec facis· Aut
quis eſt qui dedit ti
bi hanc poteſtatem
Cirillus· Quaſi di
cant· ſecundum legē
moſaicam ſolis exor=

64

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ciſtis ex leuitico ſanguine data eſt autoritas docē
di · necnō ſacroꝝ actioꝝ poteſtas · At tu otꝰ ex
iuda omiſſos nob̄ faſces vſurpas · Sȝ ſi nouiſſes o
phariſee ſcripturas recoleres ꝙ h̄ ē ſacerdos q̄ ſcdꝫ
ordinē melchiſedech offert deo in ſe credētes per
cultū qui legē trāſcēdit Quid igiē anxiaris electis
ab atrijs ſacris que oportuna videbant̄ legalibꝫ
victimis eo vocante ad veram iuſtificacionez per
fidem · Beda · Vel quando dicunt · In qua po
teſtate hec facis · de dei dubitant poteſtate · ⁊ ſub
intelligi volunt dyaboli eſſe quod facit · Adden-
tes quoqꝫ · Aut quis eſt qui dedit tibi hanc pote
ſtatem · manifeſtiſſime dei filium negant · quez pu
tant non ſuis · ſed alienis viribus ſigna facere · po-
terat autem dominus apta reſponſione tēptato-
rum calumniam confutare · Sed prudenter inter-
rogat · vt ſuo ſilencio vel ſentencia condemnētur
Sequitur enī · Reſpondens autem dixit ad illos ·
Interrogabo et ego vos vnum verbum · reſpon-
dete michi · Baptiſmus iohannis de celo erat · an
ex hominibus · Theophilus · Vt enī oſtenderet
eos ſemp fuiſſe ſpiritui ſancto rebelles · ⁊ ne dum
yſaie cuius non erat memoria · ſed nup viſo iohan-
ni credere noluerīt · Ob hoc verſa vice opponit eis
hanc queſtionem · oſtēdens ꝙ ſi tanto prophete
iohanni qui apud eos maior videbatur · minime
crediderunt · perhibente teſtimoniū eiꝰ · qualiter
ei crederent reſpondenti qua autoritate hoc face
ret · Euſebius · Querit autem de iohanne bapti-
ſta · non vnde erat oriundus · ſed vnde legem ſuſce
piſſet baptiſmatis · Cirillus · Sed illi fugere ve
ritatem non horruerunt · Deus enī miſit iohannez
ſicut vocem clamantem · Parate viam domino · Ti-
muerunt autem dicere veritatem · ne diceret̄ eis
Cur non credidiſtis · et cauent reprehendere pre-
curſorem · non metu diuino · ſed populi · Vnde ſeq̄-
tur · At illi cogitabāt intra ſe dicētes · quia ſi dix
erimus de celo · dicet · Quare ergo non credidi-
ſtis ei · Beda · Quaſi diceret · Quem confitemini
de celo habuiſſe propheciam · michi teſtimonium
perhibuit · Et ab illo audiſtis · in qua poteſtate h̄
faciam · Sequitur · Si autem dixerimꝰ · ex homini-
bus · Plebs vniuerſa lapidabit nos · Certi ſunt enī
iohannez prophetam eſſe viderūt ergo q̄uolibet
reſpondiſſent · in laqueum ſe caſuros timētes lapi
dacionez · ſed magis veritatis confeſſionē · Vnde
ſequitur · Et reſponderunt ſe neſcire vñ eſſꝫ · Quia
ergo nolūt fateri hoc quod ſciunt · repulſi ſūt · vt
eis dominꝰ non diceret · quod dicebat · Vnde ſeq̄t̄
Et ait illis iheſus · Neqꝫ ego dico vobis · In qua
poteſtate hec facio · Ob duas enīꝫ cauſas maxime
ſciēcia veritatis eſt occultanda querētibus · cum
ſcilicet is qui querit minus capax eſt ad intelli-
gendum ea q̄ querit · aut odio vel contemptu · ve
ritatis indignꝰ eſt cui debeat aperiri · qđ querit ·

Cepit autem dice-
re ad plebem parabo
lam hanc · Homo plā-
tauit vineam · et loca
uit eam colonis · ⁊ ipſe
peregre fuit mſtis tē
poribus · Et in tempo
re vidēmie miſit ad cul
tores ſeruū vt de fruc
tu vinee darent illi · q̄
ceſum dimiſerunt euꝫ
inanem · Et addidit
alium ſeruum mittere
Illi autem hunc quo
qꝫ cedentes · ⁊ afficien
tes otumelia dimiſerūt
inanē · Et addidit ter
cium mittere · qui ⁊ eū
vulnerantes eiecerūt
Dixit autem dominꝰ
vinee · Quid faciam ·
Mittam filium meum
dilectum · forſitan · cū
hunc viderint verebū
tur · Quem cum vidiſ-
ſent coloni · cogitaue
runt intra ſe dicentes
hic eſt heres · occida-
mus illum vt noſtra fi
at hereditas · ⁊ eiectū
illum extra vineam oc
ciderunt · Quid ergo
faciet illis dominus vi
nee · veniet ⁊ perdet co
lonos iſtos · et dabit
vineā alijs quo audito
dixerūt illi · Abſit · Il
le autez aſpiciens eos
ait · Quid eſt ergo h̄
quod ſcriptum eſt · La
pidem quem reproba
uerunt edificantes · h̄
factus eſt in caput an
guli · Omnis qui ceci-
derit ſuper illum lapi
dem conquaſſabitur ·
Super quem autem
ceciderit · comminu-
et illum ·

Euſebius · Con-
gregatis in vnū pn̄
cipibus populi iude
orūꝫ in ipſo templo
ea que contra ipſum
facturi erant · et ſup
uentuꝝ eis extermi-
niū figurate parabo
laꝫ protulit Dicitur
enī · Cepit autem di
cere ad plebem para
bolam hanc · Homo
plantauit vineam ·
Auguſtinus de cō
ſēſu euā · Tacuit ma
theus breuitatis cau
ſa quod lucas non ta
cet · parabolam iſtaꝫ
non ad ſolos princi-
pes dictaꝫ qui de po
teſtate interrogaue
rant ſed ad plebem ·
Ambro · Pleri-
qꝫ autem varie ſigni
ficaciones de vinee
appellacione deriuāt
ſed euidenter yſaias
vineam domini ſaba
oth domum iſrahel eſ
ſe memorat · hanc vi
neam quis alius niſi
deus condidit · Be
da · Homo ergo qui
plantauit vineā ipſe
eſt qui iuxta aliā pa
rabolam conduxit o-
perarios in vineam
ſuam · Euſebius ·
Sed parabola quam
yſaias dicit vineā re
prehendit · Saluato
ris vo parabola nō
eſt contra vineā dic
ta ſed de cultoribus
vinee de quibus ſub
dit · Et locauit eā co
lonis · Id eſt ſeniori
bus populi · et prin-
cipibus ſacerdotum
et doctoribus · et op
timatibus cunctis ·
Theophilus · Vel
quilibet de populo
eſt vinea · Idem eſt
eciaꝫ cultor · Quilibꝫ
enim noſtrum ſeipſū
colit · hac igitur vi-
nea commiſſa cultori
bus · Abijt id eſt di-
miſit illos progredi
ſuo arbitrio · Vnde
ſequitur et ipſe pere
gre fuit multis tem-
poribus · Ambroſi
us · Non quia ex loco
ad locum profectus
eſt dominus · qui vbi
qꝫ ſemper preſens eſt · ſed quia preſencior eſt di-
ligentibus · negligentibus abeſt · Multis autem

tempoꝛibus abſuit. ne ꝓpera videretur exactio
nam quo indulgencioꝛ liberalitas. eo excuſabilioꝛ
peruicacia.. Ciril. Vel deus abſentauit ſe a vi=
nea plurium annoꝝ curriculis. quia poſtq̄ viſus
eſt in ſpecie ignis deſcendiſſe in monte ſina. nō am
plius viſibiliter prebuit eis ſuam p̄ſenciam. Nulla
tamen interpellacio oꝛtigit qua non mitteret deus
ꝓphetas et iuſtos commonentes. Vnde ſequitur.
Et in tempoꝛe vindemie miſit ad cultoꝛes ſeruū.
vt de fructu vinee darent illi. Theo. Dicit aūt
de fructu vinee. quia non totū fructū. ſed aliquid
de fructu valeat accipe. Nam quid lucratur de⁹ a
nobis. niſi ſuam noticiā. que eciam eſt noſtra vtili
tas. Beda. Bene autē fructum poſuit non pro=
uentum. Nullus enī huius vinee. ꝓuentus inuen=
tus eſt. Seru⁹ ergo prim⁹ miſſus eſt moyſes. qui
per quadraginta annos fructū aliquem legis quā
dederat. a cultoꝛibus requirebat. ſed vexatus eſt
ꝓpter eos. quia exacerbauerūt ſpiritū eius. Vnde
ſequit̄. Qui ceſum dimiſerūt eum inanem. Amb
Factum eſt autē vt plures alios deſtinaret quos
iudei in honoꝛes et inanes ſibi de quibus nihil po=
tuerunt ꝓficere. dimiſerunt. Vnde ſequit̄. Et ad
didit alterum ſeruū mittere. Beda. Seruus al
ter dauid ſignificat̄. qui miſſus eſt vt poſt edicta
legalia cultoꝛes vinee pſalmodie modulamine ad
exerciciū boni opis excitaret. Sed et contra hunc
dixerunt. Que nobis pars in dauid. aut que here=
ditas in filio iſai. Vnde ſequit̄. Illi aūt hunc cedē
tes et afficientes contumelia dimiſerunt inanem.
Sed nec ſic deſtitit. Sequit̄ enim. Et addidit ter
cium mittere. Per quem ꝓphetarum choꝝ intel=
lige. qui continuis atteſtacionibus populū conue
nerunt. ſed quem prophetarū non ſunt perſecuti.
Vnde ſequit̄. Qui et illum vulnerantes eiecerunt
His autem tribus ſeruoꝝ gradibus omnium ſub
lege doctoꝛū figuram poſſe comp̄hendi. dominus
alibi manifeſtat dicens. Quoniā neceſſe eſt omnia
impleri que ſcripta ſunt in lege moyſi et ꝓphetis
et pſalmis de me. Theo. Prophetis igit̄ talia ma
la paſſis filius deſtinat̄. Sequitur enī. Dixit aūt
dominus vinee. quid faciam. Beda. Quod dn̄s
vinee dubitatiue loquit̄. non de ignoꝛancia venit
quid enī neſciat deus pater. ſed ambigere dicitur.
vt libera volūtas hominis ſeruet̄. Ciril. Delibe
rat eciam ſecum domin⁹ vinee quid agat. non q̄ſi
carens miniſtris. Sed quia ꝑtractato quolibet in
genio ſalutis humane. populo vero nequaq̄ adiu
to. aliud maius adiungit. Vnde conſequent̄ dicit
mittam filium meū dilectum. Foꝛſan cum hunc vi=
derint. verebunt̄. Theo. Dixit aūt hoc non tan=
quam ignoꝛans. q̄ peius eum eſſent tractaturi q̄
ꝓphetas. Sed quia opoꝛtebat filiū eis fieri reuerē
dum. Et ſi contumaces fuerint occidendo. hoc cu=
mulat eoꝝ crimen. Ne ergo diceret aliqui diuinā
preſcienciam neceſſario fuiſſe inobedīēcie cauſam
ideo ſic figurat ſermonē. Ambro. Filium igitur
vnigenitum ſibi miſſum ꝑfidi iudei quaſi heredē
remouere cupientes occiderunt crucifigendo. Et
eiecerunt negando. Vnde ſequit̄. Quem cum vidiſ
ſent coloni. cogitauerunt intra ſe dicētes. Hic eſt
heres occidam⁹ eum. vt noſtra fiat hereditas. He

res xp̄c eſt. idemq̄ʒ teſtatoꝛ. Heres q̄ moꝛti pro=
prie ſupuiuit. et teſtamentoꝝ que ipſe contulit.
tanq̄ hereditaria in noſtris ꝓfectibus emolumē=
ta conſequit̄. Beda. Manifeſtiſſime autem dn̄s
ꝓbat iudeoꝛum principes non per ignoꝛanciā. ſed
per inuidenciā crucifixiſſe filium dei. Intellexerūt
enī hunc eſſe cui dictū eſt. Dabo tibi gentes here
ditatem tuā. Sequit̄. Et eiectum illū extra vineā
occiderunt. Quia ihūs vt ſanctificaret ꝑ ſuū ſan=
guinem populū. extra poꝛtam paſſus eſt. Theo
Sed quia ſupius ꝓpꝛium nō iheruſalem loco vinee
ſumpſimus. Foꝛſan magis ꝓprie dici poteſt. q̄ oc=
cidit quidem eum ꝓpꝛius. extra vineā. Theophi
Id eſt extra populi man⁹ paſſus eſt dn̄s. Quia ſcʒ
populus ei non ꝓprijs manibʒ necem intulit. Sed
tradens hunc pilato et gentibʒ. Quidam aūt per
vineam ſcripturā intellexerūt. cui non credentes
dominū necauerunt. vnde extra vineā ideſt extra
ſcripturā dicitur dn̄s paſſus. Beda. Siue eiec=
tus extra vineā et occiſus eſt. q̄ prius eſt ab infi
delium coꝛde repulſus. ac deinde cruci addict⁹ eſt
Criſ. Diſpenſationis autē non negligencie eſt
poſt ꝓphetas xp̄m veniſſe. Non enī deus omnia re
pente ꝓſequit̄. ſed condeſcēdit ꝓpter ſui pietatē
quia ſi poſt ſeruos venientem filiū ↄtempſerunt.
multo magis nec antea euʒ audirent. Qui enī non
audiebāt minoꝛa p̄cepta. quō audiuiſſent maioꝛa
Ambro. Pulchre aūt interrogat. vt ſua ſeipſi
damnent ſentencia. Sequit̄ enim. Quid ergo faci
et illis dn̄s vinee. Baſi. Hoc autē fit quaſi hijs
qui damnant̄ nihil habentibꝰ opponere euidencie
iuris. Propriū aūt eſt diuine miſerationis nō infi
gere penas ſilencio. ſed p̄dicere minis. reuocando
reos ad penitenciā. Vnde ⁊ hic ſequit̄. Veniet et
ꝑdet colonos iſtos et dabit vineā alijs. Ambro
Venturū dominū dicit vinee. q̄ in filio affit eciaʒ
paterna maieſtas. vel q̄ vltimis tꝑibus p̄ſentioꝛ
humanis aſpiret affectibus. Ciril. Excluſi ſunt
igit̄ iudeoꝝ primates quaſi dn̄ice volūtati repug
nantes. et ſterilē reddentes vineā ſibi cōmiſſam.
Eſt aūt datus cult⁹ vinee ſacerdotibʒ noui teſta.
Cum autē virtutem enigmatis ſenſerūt. recuſant
illud pati. Vnde ſequit̄. Quo audito dixerunt illi.
abſit. Nec tamen euaſerūt ob ſui ꝑtinaciam et ino
bedienciam erga fidem xp̄i. Theo. Aliter autē
videt̄ matheꝰ dicere. dn̄m ſcʒ queſiuiſſe Quid fa
ciet illis cultoꝛibus dn̄s vinee. Iudeos vero reſpō
diſſe. malos male ꝑdet. non eſt aūt repugnancia.
Nam vtrunq̄ʒ factū eſt. primo enī ipſi ꝓmulgaue
runt illā ſentenciā. poſtea ſenciētes quo tendebat
ꝑabola dixerunt. abſit. vt lucas hic narrat. Au
guſt. de con. euan. Vel aliter. in illa. de qua loq̄=
mur turba. erant qui doloſe dn̄m interrogauerāt
in qua poteſtate faceret. Erant eciā qui nō doloſe
ſed fideliter acclamauerūt. Benedictus qui venit
in nomine dn̄i. ac ꝑ hoc erāt. qui dicerent. perdet
illos et vineā ſuam dabit alijs. Que voꝛ recte eciā
ipſius dn̄i fuiſſe intelligitur. ſiue ꝓpter veritatē
ſiue ꝓpter membroꝝ eius cum ſuo capite vnitatē
Erant eciā qui talia reſpondentibʒ dicerēt. Abſit
quia intelligebāt in ſeipos hanc ꝑabolam dictā
Sequit̄. Ille aūt aſpiciens eos ait. Quid eſt ergo

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

quod ſcriptum eſt. Lapidem quē reprobauerunt edificātes· hic factꝰ eſt in caput anguli· Beda Quaſi·d· quomodo implebiē hec ꝓphecia·niſi quia xp̄c a vobis reprobatus et occiſus· crediturꝭ eſt gentibus p̄dicandus· vt quaſi lapis angularis ex vtroqꝫ populo vnū ſibi templū edificet· Euſe· Lapis aūt diciē xp̄c ꝓpter terreſtre corpus abſciſus ſine manibus ſcdm viſionem danielis propter ortū ex virgine· Lapis aūt non argenteus aut aureus· qꝛ non rex aliquis glorioſus· ſed homo humilis et abiectꝰ· ꝓpter quod edificātes eum reprobauerunt· Theo· Reprobauerunt em̄ eum principes populi cum dixerūt· Hic a deo non eſt· Ille vero tam vtilis fuit· tam electus· vt in capite anguli poneretē· Ciril· Angulo vero comparat ſacra ſcriptura concurſū vtriuſqꝫ populi· Iſraheliticiſcꝫ et gentilis· in vnam fidem· Compegit em̄· Saluator vtrunqꝫ ꝓplm in vnum nouū hominem ꝯcilians eos in vno corpore patri· Salubris ergo eſt lapis angulo facto ab eo· Detrimētum aūt infert iudeis impugnantibꝫ hūc ſpiritalēꝫ concurſū

Theo· Duas aūt condemnationes cōmemorat· Vnam quidē animarū ſuarum· quā paſſi ſunt ſcandalizati in xp̄o· Et hoc tāgit cum dicit· Omnis qui ceciderit ſup illum lapidem· conquaſſabiē· Aliam vero captiuitatis et exterminij· q̄ intulit eis lapis ab ipis ꝯtemptus· Et hoc tāgit cum ſubdit· Sup̄ quem aūt ipſe ceciderit cōminuet illū· vel ventilabit eum· Sic em̄ ventilati ſunt iudei a iudea p vniuerſū orbem· vt ab area palee· Et attende ordinē ꝓſtam p̄ambulum eſt ſcelus in eum cōmiſſum· ſequitur· autē iuſta dei vindicta· Beda· Vel aliē· qui peccator eſt· et tamē illi credit· cadit quidem ſup lapidem et conquaſſaē· reſeruatur em̄ per paciēciam ad ſalutē· Sup̄ra quē vero ille ceciderit· hoc ē cui lapis ip̄e irruerit quia ip̄m negauit· cōminuet eum· vt nec teſta quidē remaneat· in qua hauriaē aque puſillū· Siue de his dicit q̄ cadunt ſup eum qui illū modo contemnūt· Ideo nondum penitꝰ intereunt· ſed conquaſſanē· vt non recti ambulent· Sup quos aūt cadit· veniet illis deſup in iudicio cum pena perdicionis· Ideo cōminuet eos· vt ſint tanq̄ puluis quem proicit ventus a facie terre·

Ambro· Vinea eciā tipus noſter eſt· Agricola quippe omnipotens pater· Vitis xp̄c· At vero nos palmites· Recte vinea xp̄i populus nominaē· vel q̄ crucis in fronte preferaē indiciū· vel q̄ fructꝰ ex poſtrema anni legaē etate· vel q̄ oibus vt ordinibus vinearū ita paupibus atqꝫ diuitibus ſeruis et dominis in eccl'ia equa dimenſio nulla diſcrecio ſit· Et vt vitis maritaē arboribus ita corpus anime hanc vineā diligēs agricola fodere et tondere conſueuit· ne luxuriet vmbra foliorꝫ verborumqꝫ infructuoſa iactancia maturitatem indolis naturalis impediat· decet tociꝰ orbis hic eſſe vindemiam· vbi tocius orbis eſt vinea· Beda· Vel morali intellectu cuiqꝫ fideliū vinea quam excolat locatur· dum miſterium baptiſmi qꝫ exerceat· ſibi cōmittitur· Mittitur ſeruꝰ vnus· alter terciꝰ· cū lex· pſalmodia· et ꝓphecia legiē· Sed miſſus ſeruꝰ cōtumelijs affectus vel ceſus diciē· cum ſermo auditus ꝯtemniē vel blaſphematur· Miſſum heredē

quantū in ſe eſt occidit· qui filiū dei peccando conculcat· pdito malo cultore· vinea daē alteri· cum dono gracie qꝫ ſupbus ſpreuit· humilis ditatur·

Et q̄rebant p̄ncipes ſacerdotum et ſcribe mittere in illū manꝰ in illa hora· ⁊ timuerūt populum· Cognouerunt eniꝫ q̄ ad ipſos dixerit ſimilitudineꝫ iſtam· Et obſeruātes miſerunt īſidiatores· qui ſe iuſtos ſimulārēt vt caperēt eum in ſermone· et traderent illum principatui et poteſtati preſidis· Et interrogauerunt illum dicentes· mgr̄· ſcimꝰ quia recte dicis· et doces et nō accipis pſonam hois· ſed in veritate viam dei doces· Licet nos tributū dari ceſari· an non· Conſiderans aūt dolū eorꝫ· dixit ad illos· q̄d me temptatis· Oſtendite mihi denariū· cuius habet imaginem· et ſupſcripcionē· Reſpondentes dixerunt Ceſaris· Et ait illis· Reddite ergo que ceſaris ſunt ceſari· et q̄ dei ſunt· deo· Et non potuerunt verbū eius reph̄edere corā plebe· Et mirati in reſponſo eius tacuerunt·

Ciril· Decebat quidem principes iudeorum intelligentes q̄ de ipis parabola diceretē a malo ſic diſcedere· quaſi ꝺ futuris iſtructos· ſed hoc nō conſiderantes· occaſionem ſuorum colligunt crimīnū· Vnde diciē· Et querebant principes ſacerdotūꝫ et ſcribe mittere in illū manus in illa hora ꝓſtec refrenauit eos legis p̄ceptum qꝫ dicit· Innocentē et iuſtūꝫ non occides· ſed cōpeſcuit eorꝫ nefandum ꝓpoſitūꝫ plebis timor· Sequiē enim· Et timuerūt populū Preferūt em̄ diuine reuerēcie humanum timorē· Que autē huius ꝓpoſiti fuerit occaſio· ſubdiē· Cognouerūt em̄ q̄ ad ipos dixerit ſimilitudineꝫ iſtaꝫ· Beda· Et ita querendo ip̄m occidere docebant vera eſſe que ī pabola dixerat Ipſe em̄ eſt heres cuius iniuſtam necē dicebant eſſe vindicandam illi neq̄ coloni qui dei filium querebāt occidere· Hoc eciaꝫ quottidie geritur in eccleſia· Cum quilibet ſolo nomine frater· eam quā non diligit eccleſiaſtice fidei ac pacis vnitateꝫ propter bonorꝫ multitudinē· vel erubeſcit· vel timet impugnare· Et quia principes querentes dominum comprehendere quod per ſe non poterant· preſidis manibus efficere temptabant· Vnde ſequitur· Et obſeruantes miſerunt inſidiatores qui ſe iuſtos ſimularēt·

Ciril· Videbanē enim eſſe leues· erant aūt graues· obliti dei dicētis· Quis ē q̄ mihi abſcōdit ꝯſiliū· adeūt em̄ xp̄m oim ſaluatorē q̄ſi hominē communeꝫ· Vnde ſequiē· Vt caperent eum in ſermone· et traderent eum principatui et poteſtati preſidis·

Theophilus·Parauerūt autem domino laqueos·
illaqueati ſūt tamen in eis pedes eoꝝ·Audi nãqȝ
aſtuciaȝ·Et interrogauerūt illum dicẽtes·Magi
ſter ſcimus quia recte dicis et doces Beda·Blã
da ⁊ fraudulenta interrogacio illuc prouocat re
ſpondentem vt magis deū ꝙ̄ ceſarem timeat·Se
quitur enim·Et non accipis perſonam hominis·ſȝ
in veritate viam dei doces·Et hoc dicūt ad hoc vt
dicat non debere tributa ſolui·vt ſtatim audiẽteſ
miniſtri preſidis·qui iuxta alios euangeliſtas af
fuiſſe leguntur ſedicionis euȝ contra romanos au
torem teneant·Vnde conſequenter querūt·Licȝ
nobis dare tributum ceſari·an non · Erat enim in
populo mag̃ ſedicio· Dicentibȝ alijs pro ſecurita
te qua romani pro omnibus militabãt· debere tri
buta pſolui·Phariſeis contradicentibus·non de
bere populum dei qui decimas et primicias daret
humanis legibus ſubiacere· Teophilus· Intẽ
debant ergo ꝙ ſi diceret oportere dari cenſū ce=
ſari·criminaretur a populo quaſi ſeruituti ſubici
ens gentem ·Si vero prohiberet cenſum reddere
eum repreſentar ent vt ſciſmaticum preſidi · Ipſe
vero laqueos eoꝝ effugit·Sequitur eñ· Conſi=
derans autem dolum eorum dixit ad eos·Quid me
temptatis·Oſtẽdite mihi denariū cuiꝰ habet ima
ginem et ſupſcripcionẽ· Ambroſi·Docet hoc lo
co dominus circumſpectos nos in reſpondendo ad=
uerſus hereticos vel iudeos eſſe debere·ſicut alibi
dixit·Eſtote aſtuti ſic ſerpentes· Beda· Qui aũ
putant interrogacionem ſaluatoris ignoranciaȝ
eſſe diſcant ex pſenti loco ꝙ potuerit ſcire ihe ſus
cuius imago eſſet in nūmo·ſed interrogat· vt ad
ſermonem eorum competenter reſpondeat·Seq̄=
tur eñ·Reſpondentes dixerunt·Ceſaris·Non pu
temus ceſarem auguſtū ſed tiberium ſignificari·
Omnes eñ romani reges a primo·G·Ceſare· Ce
ſares appellati ſūt·Ex eorum autẽ reſponſione cõ
ueniẽter dominus queſtioneȝ ſoluit Sequitur eñ
Et ait illis· Reddite ergo que ſūt ceſaris ceſari ·
et que ſūt dei deo· Titus·Quaſi diceret verbis
temptatis opibȝ obedite· ſubijſtis ceſaris ſeruitu
tem·ſuſcepiſtis que eius ſūt· Date ergo illi cenſū
deo timorem·Non eñ exigit deus denarium· ſȝ fi=
dem· Beda·Reddite eciam deo·que dei ſūt·deci
mas ſcȝ primicias·oblaciones·et victimas· The
ophilꝰ·Et attende ꝙ non dixit·Date ſed reddite
debitum eñ eſt tuetur enim te princeps tuus ab
hoſtibus·vitam tuam reddit tranquillam·ꝑ hijs
ergo teneris ei in cenſu · Sed et hoc ipſum quod
offers nūmiſma ſcilicet· Ab eo habes ·Reddas er
go nūmiſma regium regi·Deus eciam tibi tradidit
intellectum et racionem·reſtituas hoc ei non com
paratus beſtijs ſed in omnibus racionabiliter ꝑ
cedens· Ambroſius·Tu ergo ſi uis non eſſe ob=
noxius ceſari· noli habere que mundi ſūt · Et be=
ne prius que ceſaris ſūt reddenda diſcernit·Neqȝ
eñ poteſt quis eſſe domini niſi prius renunciaue=
rit mūdo ꝙ̄ grauia vincula promittere deo et non
ſoluere·maior eſt contractus fidei ꝙ̄ peccunie·
Orige·Habet autem locus iſte aliquid miſtici ·
Due eñ ſunt imagines in homine·Vna quaȝ acce
pit a deo ·Altera inimici·Sicut enīȝ denarius ha
bet imaginem· Imperatorum mūdi · ſic qui facit
opera tenebraꝝ portat imaginem eius cuius ha=
bet opera·Dicit ergo·Reddite que ſunt ceſaris·
Ceſari·hoc eſt Abijcite terrenã imagineȝ vt poſſi
tis vobis imaginem celeſtem imponentes redde=
re que dei ſunt deo·vt ſcȝ deum diligamus et cete
ra·Que vt moyſes dicit· deus requirit a nobis·
Poſtulat autem a nobis non quia neceſſarium ha
bet vt ei aliquid tribuamus·ſed vt poſtꝙ̄ ei dede=
rimus·hoc ipſum nobis tribuat in ſalutem· Be
da· Qui aūt credere debuerant ad tantam ſapien
ciam mirati ſunt·ꝙ calliditas eoꝝ inſidiandi non
inueniſſet locū Vnde ſequit̃ Et nõ potuerunt ver
bum eius reprehendere coram plebe · et mirati in
reſponſo eius tacuerunt· Theophilꝰ·Hoc eñ
erat quod precipue intendebant·increpare eū co
ram populo·qđ obtinere nequierunt ꝓpter ſapi=
entiſſimã eiꝰ reſponſioneȝ·

Acceſſerūt quidã
ſaduceorū qui negãt
eſſe reſurrectioneȝ·Et
interrogauerunt eum
dicentes · Magiſter
moyſes ſcripſit nobis
ſi frater alicuiꝰ fuerit
mortuus habens vxo
rem ⁊ hic ſine filijs fue
rit vt accipiat eaȝ fra
ter eius vxorem· et ſu
ſcitet ſemen fratri ſuo
Septeȝ ergo fratres
erant· et primus acce
pit vxorem· mortuus
eſt ſine filijs· et ſequẽs
accepit illam·et mor=
tuus eſt ſine filio·et t̃=
cius accepit illaȝ· Si
militer ⁊ omnes ſeptẽ
et non relinquerunt ſe
mẽ ⁊ mortui ſunt· No
uiſſima autem omniuȝ
mortua eſt et mulier ·
In reſurrectiõe ergo
cuius erit vxor ſiqui=
dem ſepteȝ habuerãt
eam vxorem· Et ait il
lis ihesus · Filij huiꝰ
ſeculi nubunt· et tra=
duntur ad nupcias· il
li vero qui digni habe

Beda·Due erant
hereſes ĩ iudeis· vna
phariſeoꝝ q̄ ĩdicio
nū ⁊ obſuacionū ſibi
iuſticiã pferebãt vñ
et diuiſi vocabantur
a populo· Altera ſa
duceoꝝ qui interp̃
tantur iuſti· vendi=
cantes ſibi quod non
erant ·Illis ergo ab
euntibus hij ad tẽp=
tandū accedunt · Vñ
dicitur· Acceſſerunt
autem quidam ſadu=
ceorum qui negãt eſ
ſe reſurrectionem·
Origenes·Sadu=
ceoꝝ hereſis non ſo=
lū reſurrectionẽ mor
tuoꝝ negat·ſed eciã
putat animam inte=
rire·cum corpore·hi
ergo verbis ſaluato
ris inſidiantes·eo tẽ
pore queſtioneȝ pro
poſuerunt quo eum
viderunt de reſurrec
tione docere diſcipu
los·Vnde ſequitur ·
Et interrogauerunt
eum dicentes· Magi
ſter ſcripſit nob̃ mo=
yſes · Si fr̃ alicuius
mortuus fuerit ha=
bens vxorẽ·et hĩ ſine
filijs fuerit vt accipi
at eaȝ frater eius in
vxoreȝ et ſuſci·ſe fra
tri ſuo· Ambroſiuſ
Secundum legis lit=
teram nubere cogit̃
eciam inuita·vt defū
cti ſemẽ excitet frat̃
Spiritus autem ma/

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

būtur ſeculo illo et re
ſurrectiōe ex mortuis
neqȝ nubunt·neqȝ du
cūt vxores neqȝ vltra
mori poterunt· Equa
les enim angelis ſunt
et filij dei ſunt cuȝ ſint
filij reſurrectionis· qꝛ
vero reſurgēt mortui
et moyſes oſtendit ſe
cus rubum·ſicut dicit
dominum deum abra=
ham et deum yſaac·et
deum iacob· Deus au
tem non eſt mortuorū
ſed viuorum· Omnes
enim viuunt ei·Reſpō
dentes autem quidaȝ
ſcribarum dixerunt·
Magiſter bene dixiſti
et amplius non aude=
bant eum quicꝙ̄ inter
rogare·

giſter eſt caſtitatis
Theophilus· Sa=
ducei autem fragile
fundamentum ſubſti
tuentes· non crede=
bant reſurrectionis
ſermonem·Opinātes
enī carnaleȝ eſſe futu
ram vitā in reſurrec
tione merito fallebā
tur·et ideo tanquam
impoſſibile calumni=
ātes dogma reſurrec
tionis· fingunt hāc
narracioneȝ· dicētes
Septem ḡ fr̄es erāt
et prim⁹ accepit vx
orem et mortuus eſt
ſine filijs· Et ſequēs
accepit illam· et mor
tuus eſt ſine filio·Et
tercius accepit illam
et ſimiliter omēs ſep
tem·et non relinque
runt ſemen et mortui
ſunt·Nouiſſima autē
omnium mortua eſt
et mulier· Beda·
Hanc fabulam ꝯfin
gunt· que deliramē
ti arguat eos qui re
ſurrectionē aſſerunt mortuorum · Turpitudinem
ergo fabule opponunt · vt reſurrectionis dene
gent veritatem· Vnde ſubditur · In reſurrec=
tione ergo cuius eorum erit vxor·ſiquidem ſeptē
habuerunt eam vxorem· Ambroſius Miſtice h̄
mulier·Sinagoga eſt·que ſeptem viros habuit·
ſicut dicitur ſamaritane·quīcꝫ viros habuiſti· qꝛ
ſamaritana tm̄ quīcꝫ libros moyſi·Sinagoga ſep
tem ſequit̄ principaliter·et de nullo ꝓpter perfi=
diam ſuam hereditarie poteſtatis·ſemē accepit·
et ideo partem cū viris ſuis in reſurrectione habe
re non potuit·quia ſpiritale ꝑceptum ſecundū ſē
ſum carnis inuertit·Non enim frater carnalis ali
quis denunciatus eſt qui ſemen fratris ſuſcitaret
defuncti·Sed ille de mortuo populo iudeoꝝ·ſapi
enciam ſibi diuini cultus aſſciſceret in vxorē atcꝫ
ex ea ſemen in apoſtolis ſuſcitaret·qui quaſi defū
ctorum reliquie iudeorum informes adhuc in ſina
goge vtero derelicti·ſecundum electionem gracie
reſeruari noui ſeminis admixtione meruerunt·
Beda·Siue ſeptem hij fratres reprobis congru=
unt·qui per totam huius ſeculi vitam que ſepteȝ
diebus voluitur a bonis operibus ſteriles exiſtūt
quibus iunctum morte prereptis ad vltimū et ipſa
mūdana conuerſacio quaſi vxor infecunda tranſi=
bit· Theophilus· Dominus autem oſtendens
reſurrectionem non eſſe futuram conuerſacioneȝ
carnalem·eorum dogma euulſit ſimul cum fragili
fundamento·Vnde ſequit̄·Et ait illis·iheſus· Fi=
lij h⁹ ſeculi nubunt·et tradunt̄ ad nupcias Augu
ſtinus·de queſtionibus euangeliorū· Quia connu
bia ꝓpter filios· filij ꝓpter ſucceſſionem· Succeſ=
ſio propter mortem · vbi ergo mors non eſt ne=
cꝫ connubia·Vnde ſequitur · Illi vero qui digni
habebuntur ſeculo illo et reſurrectione ex mortuis
necꝫ nubūt necꝫ ducūt vxores Necꝫ enī vltra mo
ri poterunt· Beda·Quod non ita intelligendū
eſt q̄ſi ſoli digni vel reſurrecturi vel ſine nupcijs
futuri ſint·ſed omnes eciam peccatores reſurrec=
turi et abſcꝫ nupcijs ſūt in ſeculo illo manſuri domi
nus autem vt ad reſurrectionis gloriaȝ inquiren
dam animos incitaret·de electis tm̄ voluit facere
ſermonē· Auguſtinus de queſtionibus euāgeli
orum· Sicut autem nunc ſermo noſter decedenti=
bus et ſuccedentibus ſillabis peragitur atcꝫ perfi
citur·ita et ipſi homines quoꝝ ſermo ē decedendo
et ſuccedendo peragunt atcꝫ perficiūt ordinē hu=
ius ſeculi qui temporali reꝝ pulchritudine ꝯtexi
tur· In illa autem vita quādo verbū dei quo frue
mur·nulla deceſſione atcꝫ ſucceſſione ſillabaꝝ cō=
pletur·Sed omnia que habet ſemper manēdo ſi=
mul habet·ita participes eius quibus ipſū ſolum
erit vita· necꝫ moriendo decedent·necꝫ naſcendo
ſuccedent·ſicut nūc eſt in angelis·Vnde ſequitur
Equales enim angelis ſunt · Cirillus ſicut enī
multitudo angeloꝝ plurima quidem eſt·non aūt
ꝓpagata ꝑ generacionē·ſed ex creacione conſiſtēs
Ita et his qui reſurgunt nō eſt opus vlteri⁹ nup
cijs· Vnde ſequitur · Et filij dei ſūt · cum ſint filij
reſurrectionis· Theophil⁹·Quaſi diceret quia
deus eſt qui operatur in reſurrectione·merito di
cuntur dei filij qui ꝑ reſurrectionem regenerant̄·
Non enim aliquid carnale in reſurgencīū genera
cione conſpicit̄·nō coitus·non matrix· non part⁹
Beda·Vel equales angelis et filijs ſūt dei· qꝛ
gloria reſurrectiōis innouati·ſine vllo mortis me
tu·ſine vlla labe corrupcionis·ſine vllo terreni ſta
t⁹ actu·perpetua dei viſione fruuntur· Orige
nes·Sed quia dominus in matheo dicit·quod hic
pretermittitur·Erratis neſcientes ſcripturas·ꝓ
pono ſcripturam vbi ſcriptum ſit·Necꝫ nubent ne
cꝫ nubentur·Quantum enī ego eſtimo·necꝫ in ve=
teri necꝫ in nouo teſtamento quicꝙ̄ tale reperit̄·
Sed omnis eoꝝ error de ſcripture lectione·quaȝ
non intelligunt ſubrepſit·Dicitur enī in yſaia ele
cti mei bibent et putent hec et ſimilia futura eſſe in
reſurrectione·Paulus auteȝ omnes has bendictio
nes ſpiritaliter interpretans et ſciēs non eſſe car=
nales·ad ephe ſios dicit· Benedixiſti nos in omni
benedictione ſpiritali· Theophil⁹·Vel domin⁹
racionis ſuprapoſite ſcripture teſtimoniū addit
ſubdens · Quia vero reſurgant mortui et moyſes
oſtendit ſecus rubum·ſicut dicit dn̄m deum abra=
ham et deum yſaac et deum iacob·Quaſi diceret · ſi
ſemel redierunt in nichilum patriarche ne viuerēt
apud deum in ſpe reſurrectionis non dixiſſet ego
ſum·ſed fueram· Conſueuimus enī de rebus cor=
ruptis et preteritis dicere· Eram dominus illius
rei·Nunc vero quoniam dixit · Ego ſum·oſtendit
ꝙ viuencīū eſt deus dominus·Et hoc eſt quod ſub
ditur·Deus autem non eſt mortuoꝝ·ſ; viuorum·
omnes enī viuūt ei·Quamuis enim exanimes ſunt
viuunt tamen apud deum in ſpe reſurgendi·

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Beda· Vel hoc dicit·vt cum probauerit ani=
mas permanere poſt mortem·quod ſaducei nega
bant·conſequens introduceretur ⁊ corpoꝝ reſur
rectio·que cum animabus bona·malave geſſerūt
Eſt autē vera vita·qua iuſti deo viuūt· eciam q̄n
de corpore moriuntur·Ad comprobandam autem
reſurrectionis veritatem·multo manifeſtioribus
exemplis ex ꝓphetis vti valuit·ſed ſaducei quiq3
tm̄ libros moyſi recipiebant·Propletaꝝ vatici=
nia reſpuentes· Criſo·Sicut autem ſancti com
munem orbis dn̄m ſibi appropriant·non derogan
tes eiꝰ domino·ſed ꝓprium affectum pandentes·
ſcd̄m morem amancium qui non paciuntur cū multiſ
diligere·ſed volunt precipuā ⁊ ſpecialem quan=
dam dilectionem exprimere·Sic et deus ſpeciali=
ter ſe horum deum dicebat·non coartando ſuuz do
miniū·Sed ampliando·Non eniz ſic multitudo ſub
ditorum·ſicut virtus famulancium pandit eius do
minium·Vnde non ſic gaudet dici deus celi ⁊ ter=
re·ſicut cum dicitur·Deꝰ abraham deꝰ iſaac·⁊ de
us iacob·Et apud mortales quidez a dominis de
nominantur famuli·Dicimus em̄ villicus talis du=
cis·E contrario autem deꝰ dicitur abrahe· The
ophilus·Confutatis autem ſaduceis·Fauent ihe=
ſu ſcribe tamq̄ ſaduceoꝝ oppoſiti· Vnde ſequitur
Reſpondentes autem quidam ſcribaꝝ dixerunt
Magiſter bene dixiſti· Beda· Et quia in ſmoni
bus confutati ſūt· vltra non interrogant· Vnde
ſequitur·Et ampliꝰ non audebant eum quicq̄ in=
terrogare·ſ3 cōprehenſū· Romane tradunt pote
ſtati·Ex quo intelligimꝰ venena inuidie poſſe qui
dem ſuperari·ſed difficile conquieſcere·

Dixit autē ad illos Quomodo dicunt cri=ſtum filium dauid eſſe Et ipſe dauid dicit in libro pſalmoꝝ· Dixit dominus domino meo· ſede a dextris meis Donec ponā inimicos tu=os ſcabellum pedū tuorum·Dauid ergo eū dominum vocat ⁊ quomodo filius eius eſt·

Theophi·Quam
uis dominus ad paſ=
ſionem erat iturus ī
breui·predicat ꝓpri
am deitatez·Nec hoc
tamē incaute aut ar=
roganter·ſ3 modeſte
querit·Vnde dicitur
Dixit autem ad illos
Quomodo dicunt cri
ſtum filium dauid eſ=
ſe· Ambroſius·Nō
reprehenduntur hoc
loco quia dauid filiū
confitentur quia ce/
cus ille·Dauid filiuz
confitendo meruit ſa
nitatem·Et pueri di
centes·Oſanna filio dauid·precelſe predicaciōis
gloriam deo deferebant·ſ3 reprehenduntur quia
non credūt filium dei·Vnde ſubdit·Et ipſe dauid
dicit in libro pſalmoꝝ·Dixit dominꝰ domino meo
Et pater dominus ⁊ filius dominus·ſed non duo
domini·ſed vnus eſt dominus·quia pater in filio
et filius in patre·Ipſe ad dexteraz patris ſedet·
quia patri conſors nulli ſcd̄us eſt·Sequitur em̄
Sede a dextris meis·Nec prefertur qui ad dextrā
ſedet·nec iniuriam patitur qui admittit̄·gradus
non queritur dignitatis·vbi plenitudo ē diuini
tatis· Auguſtinus·de ſimbolo·Seſſione autem
iſta non accipiamus humanis membris poſitum·
tamq̄ pater ſedeat in ſiniſtra·et filius ſedeat ad
dextram·ſed ipſā dextram intelligamꝰ poteſtatē
quam accepit ille homo ſuſceptus a deo vt veni=
at iudicaturꝰ qui primo venerat iudicandus Ci
rillus·Vel q̄ ſedet ad dextraz patris ſupernā eiꝰ
gloriam probat·Nam quoꝝ eſt tronus equalis ⁊
maieſtas·Seſſio vero in deo ſignificat regnum ⁊
omniū poteſtatem·Sedet ergo a dextris dei pa=
tris quia verbum ex paterna ſubſtancia prodiēs
factum caro diuinam non exuit dignitatē Theo
phi· Manifeſtat ergo q̄ aduerſarius patris non
eſt·ſ3 ſecum concordat·cum pater repugnet ad=
uerſarijs eiꝰ·Sequitur em̄·Donec ponā inimicos
tuos ſcabellum pedum tuoꝝ· Ambro·Ergo et
deum criſtum·⁊ hominem eſſe credamꝰ·cui a pa=
tre ſubiciūtur inimici·non ꝑ infirmitatez poteſta
tis ſue·ſed per vnitatem nature quia in altero al
ter operatur·nam ⁊ filiꝰ ſubijcit inimicos patri·
quia patrem clarificat ſup terram Theophilꝰ
Querit ergo ipē·et mota dubitacione·ſinit illos
colligere qđ ſequit̄·Vnde ſubdit·Dauid ergo do
minum illū vocat et quomodo filiꝰ eſt eius· Cri
ſoſtimꝰ·Dauid quidaz pater criſti ⁊ ſeruus ꝭ qui
dem ſecundū carnem·illud ſcd̄m ſpiritū· Chri·
Et nos ergo nouis phariſeis·qui nec verum dei fi
lium·neq3 deum eſſe fatent̄ natuz ex ſacra virgi=
ne·ſed diuidūt vnum filium in duos talem obicie=
mus queſtionem·quo pacto filius dauid dominꝰ
eiꝰ eſt·⁊ non humano domino ſed diuino·

Criſoſtimus·nic
hil autem eſt forciꝰ
q̄ ex ꝓphis diſputa
re·Hoc enim eſt et
ipſis rebus validius
Naz xp̄o faciente mi
racula cōtradicebāt
multociens·cum ve=
ro allegauit ꝓphecīā
tacuerunt·quia non
habebant quid dice=
rent·Eis autem ta=
centibus contra eos
inuehitur·Vnde dr̄
audiente autē oī po
pulo dixit diſci ſuis

Audiente autē omni populo·dixit diſci=pulis ſuis·Attendite a ſcribis qui volūt ambu'are ī ſtolis·⁊ amāt ſa'utaciones ī foro·⁊ primas cathedras in ſinagogis·et primos diſcubitus in conuiuijs qui deuorant domos viduaruz ſimulantes longam oracionē hij accipient maiorez dānacionem·

Theophi·Quia
enim eos orbis doc/
tores mittebat·me=
rito monet non eſſe
eis imitandā phiſeo
rum ambicionem·Vnde ſequitur·Attendite a ſcri
bis qui volunt ambulare in ſtolis· Beda·Id eſt
cultioribus veſtimētis induti ad publicum ꝓce=
dere·In quo inter cetera diues peccaſſe deſcribi
tur· Cirillus·Paſſiones autem erant ſcribarum
amor glorie inanis et lucri·vt igitur taz peſſima
crimina euitarent diſcipuli·cōmonet eos ſubdens
Et amant ſalutaciones in foro· Theophi'us
Quod eſt a blādientibus venancium opinionē fame
Vel agūt hoc cauſa congregande pecunie·Sequi
tur·et primas cathedras in ſinagogis·⁊ primos

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

diſcubitus in conuiuijs· Beda· Non primos ſe=
dere vel diſcumbere vetat eos quibus hoc officij
ordine competit· ſed eos qui hoc indebite amant·
docet eſſe cauendos· animum vel gradum redar=
guens· quamuis a hoc culpa non careat· ſi idē in
foro litibus velint intereſſe · q̄ in ſinagoga magi
ſtri deſiderant appellari· Duplici autem racione a
vane glorie cupidis attendere iubemur· ne vel co
rum ſimulacione ducamur eſtimantes bona eſſe q̄
faciūt· vł emulacione inflāmemur· fruſtra gaudē
tes in bonis laudari que ſimulant· Non ſolum aūt
laudes ab hominibꝫ· ſed et pecunias querūt· Se
quitur· n· Qui deuorant domos viduaꝝ ſimulan=
tes longam oracionem· Juſtos enim et magni me
riti apud deum ſe ſimulantes · ab infirmis et pec
catorum ſuorum conſciencia turbatis· q· patro=
ni pro eis in iudicio futuri· pecunias accipere non
dubitant· Cirillus· Jnurgitantes eciam ſe vi=
duarum bonis paupertatem atterūt nō qualiter
cumqꝫ comedentes· ſed deuorantes et ad prauita=
tem oracione vtentes· quod grauiori pena facit
eos obnoxios· vnde ſequitur· Hij accipient maio=
rem damnacionem· Theophi· Quia non ſolum
mala faciunt ſed et oraciones p̄tendunt· et virtu=
tem faciunt prauitatis excuſacionē· Viduas eciam
depauperant· quaꝝ oportebat miſereri dū ob ſui
preſenciam eas cogunt exponere Beda· Vel qꝛ
laudes ab hominibus a pecunias querunt· maio
ri damnacione plectuntur·

CAPI ·XXI·

Reſpiciens autem vi=
dit eos · q̄
mittebāt
munera ſuā i gazophi
lacium diuites· Vidit
autem et quandam vi
duam pauperculam
mittentem era minu=
ta duo· Et dixit· Ve=
re dico vobis quia vi
dua hec pauper· pluſ
ꝙ omnes miſit · Nam
omnes hij ex abundan
ti ſibi miſerunt in mu=
nera dei· hec autē ex
eo quod deeſt illi· om=
nem victum ſuum quē
habuit miſit·

Gloſa poſtquā
dominus redarguit
ſcribarum auariciā
qui domos viduarū
deuorabāt · cōmēdat
vidue elemoſinam ·
Vnde dicitur· Reſpi
ciens autē vidit eoſ
q̄ mittebant munera
ſua i gazophilaciū
diuites· Beda· qꝛ
ſermone greco phi=
laxe ſeruare dicitur
a gaza lingua pſica
diuicie vocantur· ga
zophilacium locꝰ ap
pellari ſolet quo di=
uicie ſeruantur· Erat
autem· Arca foramē
habens deſuper poſi
ta iuxta altaē ad dex
tram ingredientibꝫ
domū dn̄i · Jn quā
mittebāt ſacerdotes
qui cuſtodiebant ho
ſtia omnem pecuniā
que deferebatur ad
templū domini· Do
minus autem ſicut operantes in domo ſua diſcutit
ita et dona ferentes reſpicit· a quem dignū vide
rit· laudat ·quem reprobū· damnat·· Vnde ſequi=
tur· Vidit autem et quandam viduam paupercu=
lam mittentem era minuta duo· Cirillus· Duos
obolos offerebat quos cum ſudoribus ad diurnū
victum acquiſierat · Vel que quotidie per aliena
poſcit ſuffragia deo donat oſtendens ei ſuam pau
pertatem fructiferam· vincit igitur alios et iuſta
cenſura coronat̄ a deo· Vnde ſequitur· Et ait illis
Vere dico vobis· quia vidua hec pauper pluſq̄
omnes miſit· Beda acceptabile enim eſt deo q̄c
quid bono animo obtulerimus· qui cor et non ſub
ſtanciam penſat · nec perpendit quantum in eius
ſacrificio· ſed ex quanto proferatur· Vnde ſequit̄
Nā omnes hij ex habundanti ſibi miſerunt in mune
ra dei· hec autem ex eo quod illi deeſt· omnem vic=
tum quem habuit miſit· Criſoſtimus· Non enim
paucitatem oblati· ſed copiam affectus intuitꝰ ē
deus· Non eſt elemoſina ex pluribus pauca impē=
dere· ſed illud vidue que totam ſibi euacuauit ſub
ſtanciam· Quod ſi nequis tm̄ offerre ſicut a vidua
offer ſaltem totum ſuperfluū· Beda· Miſtice
autem diuites qui in gazophilacium munera mit
tebant ſignificant iudeos de iuſticia legis electos
Vidua pauper eccleſie ſimplicitatē que pauper
cula vocatur· quia vel ſuperbie ſpiritū vel pecca
ta tamq̄ mūdi diuicias abiecit· Vidua vero· quia
vir eius ꝓ ea mortem ptulit· Hec in gazophila=
cium duo era minuta mittit · quia in cōſpectu dei
apud quem noſtri operis oblaciones conſeruant̄
munera ſua defert· ſiue dilectionem dei a proximi
ſiue fidei a oracionis· que cunctis ſuperboꝝ iude
orum operibus preſtant· Ex abundanti em̄ in mu
nera dei immittūt iudei· qui de iuſticia ſua preſu=
munt· Eccleſia autem omnem victum ſuū mittit ·
quia omne quod viuit· dei eſſe muneris intelligit
Theo· Vel vidua poteſt intelligi quelibet am
ma· orbata quaſi primo viro priſtina lege · a non
digna copule verbi dei · que loco arre offert deo
fidem et conſcienciam bonam· plus videtur offer=
re diuitibus in ſermone· et ſuperfluentibus mora
libus gentiliū ꝟtutibus· Euſebius· Quod
ſpectanda forent · q̄
pertinebant ad tem
pli ſtructuram mani
feſtant hyſtorie et
hucuſqꝫ quedam con
ſeruantur reliquie ·
quibus percipiunt̄ ·
que dudum erant fa
bricaꝝ veſtigia· Sꝫ
dominus mirantibus
templi fabricas pro
mulgauit qꝫ in eo la=
pis ſuper lapidem n̄
maneret· Dicitur em̄
Et quibuſdam dicen
tibꝫ de templo qꝫ la=
pidibꝫ bonis et doniſ
exornatuꝫ eſſet dixit
Hec que videtis ve
nient dies· in quibuſ
non relinquetur la=
pis ſuper lapidem ·
qui non deſtruatur·
Decebat enim locum

Et quibuſdaꝫ dicē
tibus de templo qꝫ la=
pidibus bonis et do=
nis exornatū eſſet dix
it· Hec que videtis· ve
nient dies· in quibꝰ nō
relinquetur lapis ſup
lapidē qui non deſtru
atur· Jnterrogauerūt
autem illum dicentes
Preceptor quādo hec
erunt· et quod ſignum
cum fieri incipiēt· qui
dixit· videte ne ſedu=
camini· multi em̄ veni=
ent in nomine meo di=
centes quia ego ſum ·

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

**et tempus appropin=
quabit· Nolite ergo
ire poſt illos·**

illum propter culto
rum audaciam omni=
modam deſolacionē
pati· Beda· Diui=
na eciam diſpenſacio
procurauit ut ciuitas ipſa ⁊ templum ſubuerte=
retur·ne quis forte adhuc paruulꝰ in fide vidēs
illa ſtare·dū ſacrificiorum ritū attonitus ſtupet
raperetur intuitu· Ambroſiꝰ· Verum igitᷣ dic
tum eſt de templo manufacto qꝛ eſſet ſubuerten=
dum·nichil enī eſt manufactū·quod·non aut fetu
ſtas conficiat·aut vis ſubruat·aut ignis exurat·
Tn̄ eſt ⁊ aliud templum·ſ·ſinagoga·cuiꝰ ſtructu
ra vetus eccleſia ſurgente diſſoluitur·Eſt eciaꝫ tē
plum in vnoquoqꝫ·quod deficiente fide labitur·
⁊ maxime·ſi quis falſo criſti nomine obtēdat·quo
interiorem expugnet affectum Cirillus·Nequa
quam autem diſcipuli aduerterant vim dictorum
ſed arbitrabantur de conſumacione ſeculi dictum
eſſe·Et ideo querebant quo tempore deberent ac
cidere·Vnde ſequitur· Interrogauerunt autem
illum dicentes·Preceptor· quando hec erunt· et
quod ſignum cum fieri incipient· Ambro·Ma=
theus terciam interrogacionem addidit·vt et tem
pli tempora deſtruendi·et ſignum aduentꝰ· ⁊ cō
ſumacio ſeculi a diſcipulis quereretᷣ·Interroga=
tus aūt dominꝰ quando templi futura eſſet deſtru
ctio·et quod ſignum eſſꝫ eiꝰ aduentꝰ De ſignis do
cet de tempore non curat intimandum· Sequitur
enī·Qui dixit videte ne ſeducamini· Athana·
Cum enim ſint nobis a deo cariſmata ⁊ dogmata
q̄ ſūt ſup hoīeꝫ ēditia ſcilicet celeſtis ꝯuerſaciōis
forma·virtus contra demones ⁊ adopcō ⁊ noti
cia patris et verbi·⁊ ſpiritus ſancti donum·Ad/
uerſarius noſter dyabolus circuit· querens nobis
ſubripere inſita ſemina verbi·Dominꝰ aūt tamq̄
ſua precioſa dona in nobis ſua documēta cōcludēſ
monet ne ſeducamī·Magnū aūt quoddaꝫ donū tri
buit nobis dei verbū·vt non ſolum ex apparenti=
bus non decipiamur·ſed eciam ſiqua latencia ſint
dijudicemꝰ p ſpiritus graciam· Cum enī ſit odio
ſus dyabolus inuentor malicie·hoc quod ipſe eſt·
occultat·Nomen vero cunctis cupitū ſimulat cal
lide· puta ſiqs ſubicere ſibi volens filios alienos
parentibꝫ abſentibꝫ fingat eoꝝ vultꝰ et filios deſi
derātes ſeducat· ꝗ in vnaqꝗꝗ hereſim dyabolꝰ fi
guratꝰ dicit·Ego ſū xp̄s·⁊ apud me veritas ē·Vn̄
ſequitur·Multi enim venient in nomine meo dicē
tes·quia ego ſum·et tempus appropinquabit·
Cirillus ante ſuum enī deſcenſum de celo preue=
nient aliqui·quibus acquieſcere non oportet·Vo
luit enī vnigenitum verbum dei cum venit vt mū
dum ſaluaret·latere· vt crucem ſuſtineret ꝑ nob
Sed ſecundus eius aduentus non erit clanculo·vt
ante·ſed terribilis et manifeſtus· deſcendet eniꝫ ī
gloria dei patris miniſtrantibus angelis vt mun
dum in iuſticia iudicet·Vnde concludit· Nolite er
go ire poſt illos· Titus·Vel forſitan non dicit
pſeudo xp̄os ante cōſumacionem venientes·ſꝫ eos
qui fuere tempore apoſtolorum· Beda·Multi
enim imminente hieroſolimoꝝ excidio principes
extitere·qui ſe dicerent eſſe criſtos·tempuſqꝫ li=
bertatis appropinquare· Multi eciam in eccleſia
hereſiarche diem domini inſtare predicarunt· qs
apoſtolus ad·Theſſa·damnat· Multi eciam in no
mine criſti venere antixp̄i·quoꝝ primus eſt ſimō
magus·cui dicebant·hic eſt virtus dei que voca=
tur magna·

**Cum autem audie
ritis p̄lia ⁊ ſediciones
nolite terreri· Opor=
tet primum hec fieri·
ſed nondum ſtatim fi=
nis· Tunc dicebat il
lis· Surget gens con
tra gentem et regnū
aduerſus regnum · et
terremotus magni e=
runt per loca et peſti
lencia et fames· ter
roreſqꝫ de celo et ſig
na magna erunt·**

Gregoriꝰ· in ho
me·Perituri mūdi p̄
currencia mala denū
ciat dominus· vt eo
minꝰ perturbent ve
niencia· quo fuerint
preſcita·Minus eniꝫ
iacula feriunt·que p̄
uidentur·Vnde dicit
Cum autem audieri=
tis prelia ⁊ ſedicio=
nes · nolite terreri·
Bella ad hoſtes per
tinent·ſediciones ad
ciues· Vt ergo nos i
dicet exterius inte=
riuſqꝫ turbari· aliud
nos fatetur ab hoſti
bus aliud a fratribꝫ
perpeti· Ambro·
Verborum autem ce
leſtiuꝫ nulli magiſqꝫ
nos teſtes ſumus·quos mundi finis inuenit· quā
ta prelia·et quas opiniones accepimus prelioruꝫ
Gregorius in home·Sed his malis preuenien=
tibus qꝛ non ſtatim finis ſequatᷣ adiungitᷣ·Opor
tet hec primum fieri·Vltima enim tribulacio mul=
tis tribulacionibus ꝓuenitur· quia multa debent
mala precurrere ·vt malū valeant ſine fine nūcia
re·Vnde ſequitᷣ·Tunc dicebat illis·Surget gēs
contra gentem·et regnum aduerſus regnū· Quia
neceſſe eſt vt alia ex celo·alia ex terra alia ab ele/
mentis·alia ab hominibus paciamur hic ergo ſig
natur perturbacio hominū·Sequitᷣ· Et terremo
tus magni erunt per loca·Ecce reſpectus ire deſu
per· Criſo·Terremotus enī quādoqꝫ ire ſignū
eſt·Nam et quando crucifixus eſt dominꝰ· mota ē
terra·Quandoqꝫ vero ꝓuiſionis indiciū·ſicut orā
tibus apoſtolis commotus eſt locus in quo erant
congregati·Sequitur·Et peſtilencie· Grego·
in home · Ecce inequalitas corpoꝝ et fames ecce
ſterilitas terre · terroreſqꝫ de celo ⁊ ſigna mag=
na erunt·ecce inequalitas aeris quod ad eas tem
peſtates referendum eſt·que nequaq̄ ordinē tē=
porum ſeruant· Que enī ordinate veniunt ſigniꝫ
non ſunt·Omnia autem que ad vſū vite accepimꝰ
ad vſum conuertimus culpe · Sed cuncta que ad
vſum prauitatis inflexinius·ad vſum nobis ver=
tuntur vlcionis· Ambroſiꝰ·Occaſum ergo ſecu
li precedunt quedam egritudines mūdi·ſ·fames
peſtilencia et perſecucio· Theophilus·Quidaꝫ
autem hec non ſolum in cōſumacione futura·ſed ⁊
tempore capcionis hieruſalem fuiſſe impleta vo=
luerunt·Autore namqꝫ pacis perempto · merito
in eis ſediciones et bella locum habuerunt·Ex bel
lis autem peſtis ⁊ fames conſequitur· hec quideꝫ
aere cadaueribꝫ infecto· illa incultis manētibus

agris. Sed ⁊ ioſephꝰ intolerabiles erumnas eue niſſe recitat ꝓpter famem. ⁊ tempore Claudij ce ſaris fames inualuit vt in actibus legit̄. Et pluri ma terribilia contigerunt capcionem hieruſalem indicancia. vt ioſephꝰ narrat. Criſoſto. Dicit autem ꝙ non ſtatim finis ciuitatis eueniet. vt ſcili cet hieroſolima capiatur. ſed poſt prelia multa. Beda. admonent̄ur eciam apoſtoli ne terreant̄ hijs precurrentibus. ne hieroſolimam iudeamqꝫ d ſerant. Poteſt autem regnum contra regnū ⁊ pe ſtilencia eoꝝ quoꝝ ſermo ſerpit. vt cancer. ⁊ fa mes audiendi verbi dei. ⁊ commocio vniuerſe ter re. ⁊ a vera fide ſeperacio. eciam in hereticis intel ligi. qui contra ſemuicem dimicantes. eccleſie vic toriam faciunt. Ambroſius. Sunt autez et alia bella que vir ſuſtinet criſtianus. diuerſaruz quoqꝫ prelia cupiditatū ſtudiorumqꝫ conflictus. Multo eciaz grauiores ſūt domeſtici hoſtes ꝙ̄ extranei.

Sed ante hec omīa inijcient vobis manus ſuas et perſequentur tradētes i. ſinagogas et cuſtodias. trahentes ad reges et p̄ſides propter nomē meum. Continget autem vobis in teſtimoniū. Ponite ergo in cordibus veſtris non premeditari queādmodum reſpondeatis. Ego em̄ dabo vobis os et ſapientiam. cui non poterunt reſiſtere et cōtradicere omēs adūſarij veſtri. Trademini aūt a patribus et fratribꝫ et cognatis et amicis et morte afficiēt ex vobis. Et eritis odio omnibus propter nomen meū. Et capillus de capite veſtro nō peribit In paciencia veſtra poſſidebitis animas veſtras.

Gregorius in home. Quia cuncta que predicta ſunt non de iniuſticia ferientis ſūt ſed de merito mundi pacientis. facta prauorum hominum pre nunciantur. cum dicitur. Sed āte hec omnia inijciēt vobis manus ſuas. et perſeqūntur. tradentes in ſinagogas et cuſtodias. trahentes ad reges ⁊ preſides propter nomen meum Ac ſi dicat Prius corda hominum poſt elemē ta turbabūtur. vt cū rerum ordo confunditur. ex qua tribulacione veniat demonſtretur. Nam quāuis finis mundi ex ipſo ſuo ordine pendeat. peruerſiores tn̄ quoſqꝫ inueniēs quia digne ruinis illorum opprimantur. innoteſcit. Cirillus. Vel hoc dicit. quia priuſ ꝙ̄ a romanis hieruſalem caperetur. paſſi. perſecuciones a iudeis diſcipuli incarcerati ſūt. et p̄ſentati principibus. Miſſus eſt paulus romā ad ceſarem. Aſtititqꝫ feſto et agrippe. Sequitur Continget autem vobis in teſtimoniū. Grecꝰ In martirium id eſt in martirij gloriaz. Gregorius in home. Vel in teſtimonīū videlicet eoꝝ qui vos pſequēdo mortes inferunt. aut viuendo non imitantur. vt inde perueſi ſine excuſacione pereāt

Vnde electi exemplum capiunt. vt viuant. ſed auditis tot terroribus turbari poterant auditorum corda. Vnde ad eorum ꝯſolacionē ſubdit. Ponite ergo in cordibus veſtris non premeditari queād modum reſpondeatis. Theophilus. Quia enim ydiote erant et imperiti hoc eis dominus dicit. ne conturbarentur. reddituri ſapiētibus racionem. Et cauſam ſubdit. Ego em̄ dabo vobis os ⁊ ſapiē ciam cui non poterunt. reſiſtere et ꝯtradicere omnes aduerſarij veſtri. Quaſi dicerꝫ. ſtatim a me ſorciemini facundiam ⁊ ſapienciaz. vt nec omnes aduerſarij veſtri ſi in vnū ꝯueniant. reſiſtere valeāt vobis. nec in ſapiencia. id eſt vita theorematum nec in eloquencia ⁊ ſermonis lepore. Sepe enim multi ſapienciam quidez habent in mente. ſed cum ſint prouocabiles ad turbacionem totū cōfundūt cum tempus fuerit proponendi. Non autem tales fuerunt apoſtoli ſed vtriqꝫ graccioſi fuerunt. Gregorius. Ac ſi dominꝰ ſuis dicat. Nolite terreri. vos ad certamē acceditis. ego prelior. vos verba editis. ſed ego ſū qui loquor. Ambroſiꝰ. Alibi autez criſtus in diſcipulis. alibi pater. alibi ſpiritus loquitur patris. non diſcordant iſta ſꝫ ꝯgruunt. quod vnus loquit̄. tres loquuntur. quia vox eſt vna trinitatis. Theophilus. Hijs autē dictis. ⁊ ꝓpulſo impericie timore. ſubdit ⁊ aliud q̄dā neceſſariū. Quod eoꝝ animos poterat commouē ne ſubito irruens eos turbaret. Sequit̄ enim. Trademini autem a parentibus et fratribꝫ et cognatis et morte afficient ex vobis. Gregoriꝰ in homelia. Plus in nobis ea tormēta ſeuiūt. que ab illis patimur. de quoꝝ mētibus p̄ſumebamus quia cum damno corporis mala nos cruciant amiſſe caritatis. Gregoriꝰ. niſenus. Conſideremus autē ſtatū qui tūc temporis erat omnibꝫ ſuſpectis ad inuicē diuidebant̄. cognaciones inuicem diſgregate ꝑ cultus. et filiꝰ gentilis ꝓditor fiebat parētū fideliū ⁊ i filiū q̄ crediderat. pr̄ infidelitate obſtinatus accuſator fiebat. Omnis etas erat expoſita perſequentibus. fidem. Nec mulieribus ſuccurrebat naturalis ſexus fragilitas. Theophilus. Hijs autem dictis et de odio ſubiungit quod ab omnibus pacientur. Sequit̄ enim Et eritis odio omnibus ꝓpter nomē meum. Gregorius in home. Sed quia dura ſūt. que predicuntur de afflictione mortis. protinus conſolacio ſubditur de gaudio reſurrectionis. Cum dicitur. Et capillus de capite veſtro non peribit. Quaſi diceret martiribus ſuis. cur timetis ne pereat quod inciſum dolet quādo et illud in vobis perire non poteſt. quod inciſū non dolet. Beda. Vel aliter. Capillus de capite diſcipulorum domini non peribit. quia nō ſolum forcia facta vel dicta ſanctoꝝ. ſed et tenuiſſima cogitacio digna mercede donabitur. Gregorius. v. moꝝ. Qui autem paciēciam in aduerſis tenet. inde contra aduerſa omnia fortis efficitur vnde ſibi et ſeipſum vincēdo dominatur. Vnde ſequitur. In paciencia veſtra poſſidebitis animas veſtras. Quid enim eſt animas poſſidere. niſi perfecte in omnibus viuere cunctiſqꝫ mentis motibꝫ quaſi ex arce virtutis dominari. Gregorius in home. Per pacienciā igitur animas noſtras poſ-

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ſidemus· quia dum nobiſmetipſis dominari· diſcimus· hoc ipſum incipimus poſſidere quod ſumus Idcirco autem poſſeſſio anime in virtute paciencie ponitur· quia radix omnium cuſtoſqꝫ virtutū paciencia eſt· Paciencia vero eſt aliena mala equanimiter perpeti· contra eum quoqꝫ qui mala irrogat nullo dolore morderi·

Cum autem videritis circumdari ab exercitu hieruſalem· tunc ſcitote quia appropinquabit deſolacō eius· Tūc qui in iudea ſunt fugiant in montes· et qui in medio eius ſunt diſcedant· et qui in regionibus· non intrent in eaꝫ· quia dies vltionis hij ſunt· vt impleātur omnia que ſcripta ſunt· Veh autez pregnantibus et nutrientibus in illis diebꝰ Erit eñ preſſura magna ſuper terraꝫ et ira populo huic· et cadēt in ore gladij ꝛ captiui ducētur in omnes gentes· et hieruſalem calcabitur a gentibus· donec impleantur tempora nacionum·

Beda· hactenus ea que per ·xl· annos necdum fine adueniente futura erant· dicta ſūt· hinc ipſe finis deſolacōis· que a romano exercitu facta eſt domini verbis exponitur· cum dicitur Cum autez videritis circumdari ab exercitu hieruſalem· tūc ſcitote· quia appropinquauit deſolacio eius· Euſebius· Deſolacioneꝫ hieruſalē vocat non amplius eam a ſuis nec ſecundum ritum legalē cōſtituti· ita ꝙ nullus expectet poſt futuram obſidionem aliā innouacionem fieri· ſicut accidit tempore regis perſarū· et illuſtris antiochi· et iterum tempore pōpeij· Auguſtinus ad heſitium· Hec aūt domini verba· ideo Lucas hoc loco commemorauit· vt oſtendat tūc factā fuiſſe abominacionem deſolacionis que a daniele predicta eſt· d qua matheus et marcus locuti ſunt quando expugnata eſt hieruſalem· Ambroſius· Iudei eñ putauerunt abominacionem deſolacionis tunc factā eo ꝙ caput porci in templo iecerunt· illudentes romani iudaice ritum obſeruancie· Euſebiꝰ· Dominꝰ aūt futuram in ciuitate preuidens famem· monebat diſcipulos ne in futura obſidione in ciuitatem confugerēt· tanꝙ ad locum tutum· et a deo protectū· ſed magis inde diſcederent· et ad montes confugerent· Vnde ſequitur· Tunc qui in iudea ſūt fugiant in montes· Beda· eccleſiaſtica narrat hyſtoria· cunctos qui in iudea erant criſtianos imminente hieroſolimoꝝ excidio· commonitos a domino loco diſceſſiſſe ꝛ transiordaneꝫ habitaſſe in ciuitate quadam pella nomine· donec deſolacio iudee compleretur· Auguſtinꝰ ad heſicū· Pro hoc autem· Matheus ꝛ marcus dixerūt Et qui ſupra tectū eſt· non deſcēdat in domū· Addidit aūt nec introeat· vt tollat aliquid de domo· Pro quo· Lucas ſubdit· Et qui in medio eiꝰ ſūt diſcedant· Beda· Sed quomodo ab exercitu ciuitate iam circūdata qui in medio eiꝰ ſūt· diſcedent· niſi forte quod promiſit tūc· non ad ipſū tempus obſidionis referatur· ſed ad proximū ante obſidionem tempus cū ſe primū miles romanꝰ ꝑ galilee vel ſamarie fines cepit diffundere· Auguſtinꝰ ad heſitium· Pro eo aūt ꝙ Matheꝰ ꝛ marcus poſuerūt· Et qui in agro erit· non reuertatur retro tollere veſtimentum ſuū· apercius iſte ſubdit· Et q̄ in regionibus non intrent in eam· quia dies vlcionis hij ſunt· vt impleantᷣ omnia que ſcripta ſunt·

Beda· Dies aūt vlcionis hij ſunt dies· videlicꝫ dominici ſanguinis vlcionem petētes· Auguſtinꝰ ad heſitium· Deinde ſimiliter Lucas proſeq̄tur ſicut ꝛ alij duo· Veh autez pregnantibus ꝛ nutrientibus in illis diebus· Et ſic ergo Lucas patefacit· quod poterat eſſe incertū· ſcilicet id quod dictum eſt de abominacione deſolacionis· non ad ſeculi finem· ſed ad expugnacionem hieruſalem· ꝑtinere· Beda· Dicit ergo· Veh pregnantibus preſente captiuitate· ꝛ nutrientibus ſiue mammantibus· vt quidam interpretātur· quaꝝ vel vteri vel manus filioꝝ ſarcina pregrauate· fuge neceſſitatem· non minimum impendiūt· Theophilus Quidam vero dicūt dominū per hoc ſignificare filioꝝ eſum· quem et ioſephꝰ narrat· Criſoſto· Deinde predictoꝝ aſſignat cauſam dicens· Erit eñ preſſura magna ſuper terram· et ira populo huic· Talia eñ mala eos occupauerūt vt nulla d inceps erumna poſſit eoꝝ calamitatibꝫ adequari vt ioſephus narrauit· Euſebius· Qualiter ſcilicet aduenientibus romanis et vrbem capientibus multe caterue iudaici populi in ore gladij perierunt· Vnde ſequitur· ꝛ cadent in ore gladij· Sed et plures necati ſūt fame· Hec vero accidebant primo quidem ſub tito· ꝛ veſpaſiano· Poſt hos autez tempore hadriani principis romanoꝝ· quando natale ſolum iudeis inacceſſibile eſt factum· Vnd ſequitur· Et captiui ducentur in omnes gentes· Totum enim orbem iudei repleuerūt· ꝛ vſqꝫ ad fines terre peruenerūt· ꝛ cū eoꝝ terra ab alienigenis inhabitetur· ſolis ipſis eſt inacceſſibilis facta Vnde ſequitur· Et hieruſalem calcabitur a gentibus· donec impleantur tempora nacionū Beda Que ſ· apoſtolus commemorat di· Cecitas ex parte facta eſt in iſrahel· ꝛ ſic omnis iſrahel ſaluus fiet Qui cū ꝑmiſſa ſalute fuerit potiꝰ ad patriū ſolū rediturus non temere ſperatur· Ambroſiꝰ· Miſtice autem abominacio deſolacionis aduētus antixp̄i eſt· eo ꝙ ſacrilegijs infauſtis mentium interiora contaminet· ſedens iuxta hyſtoriam in templo vt ſibi vendicet diuine ſolium poteſtatis· Iuxta interpretacionem aūt ſpiritalem pulchre inducitur· eo ꝙ in effectibus ſinguloꝝ veſtigium ꝑfidie ſue confirmare deſideret· ꝛ ſcripturis diſputans ſe eſſe criſtum· tunc appropinquabit deſolacio· qm̄ a vera religione pleriqꝫ lapſi deſiſtent· tūc erit domini dies qm̄ ſicut primus aduentꝰ domini fuit ꝓpter redimenda peccata· ita ꝛ ſecundꝰ erit ꝓpter reꝑmenda delicta· ne plures perfidie errore labantur· Eſt et aliꝰ antixp̄s· id eſt dyabolus· qui hieruſalē id eſt animā pacificaꝫ obſidere

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ſtatur ſue legis exercitu· Ergo quādo in medio
templi eſt dyabolus· deſolacio abominacionis eſt
Cum autem vnicuiqꝫ laboranti xp̄i preſencia ſpiri
talis illuxerit· tollitur iniquus ex medio ꝛ incipit
regnare iuſticia· Eſt eciam tercius antixp̄s vt ar=
rius et ſabellius· et omnes qui nos praua inten
cione ſeducunt· Hec autem ſunt pregnantes quibꝫ
veh dicitur· que ad ruinam ſue carnis extendunt·
ꝛ q̄bꝫ intimoꝝ greſſus pigreſcat aioꝝ et effete
virtutum· feteqꝫ vicioꝝ· Sed nec ille pregnātes
condēnacionis exſortes ſūt· que in bonoꝝ actuuꝫ
molimine conſtitute· Nec dum aliquos ſuſcepti o=
peris dedere ꝓceſſus· Sunt que dei timore conci
piunt· ſed non omnes pariūt· Sunt eñ que abor=
tiuum excludūt verbum anteq̄ͣ pariant· Sunt eē
que in vtero xp̄m habeant· ſed nondum formaue=
runt· Ergo que parit iuſticiaꝫ· xp̄m parit· Nos eē
paruulos noſtros ablactare ꝓperemus· ne nos q̄ſi
imperfectorum parētes aut iudicij dies aut mor=
tis inueniat· Quod ita fit· ſi omnia dicta iuſticie i
corde cuſtodias· nec ſenectutis tempus exſpectes
ſed in prima etate ſapienciā ſine corruptela cor=
poris tui cito concipias· cito nutrias· In fine aūt
iudea omnis· a nacionibus credituris ſubijcietᷣ in
ore gladij ſpiritalis qui eſt ſermo bis accutus·

**Et erunt ſigna in ſo
le et luna et ſtellis· et
terris preſſura gēciuꝫ
pre confuſione ſonitꝰ
maris et fluctuū· are
ſcentibus hominibus
pre timore et expecta=
cione· que ſuperueni=
ent vniūſo orbi· Nam
virtutes celorum mo=
uebuntur· Et tunc vi
debūt filium hominis
venientem in nube cū
poteſtate magna et
maieſtate·**

Beda· Quid im=
pletis nacionum tē=
poribus ſequatur ex
ordine manifeſtat di
cens· Erunt ſigna
in ſole et luna et ſtel
lis· Ambro· Que
quidem ſigna ſcd̄m
Matheum euidenciꝰ
exp̄rimuntur· Tunc
inquit· ſol obſcurabi
tur· ꝛ luna non dabit
lumen ſuum· ꝛ ſtelle
cadent de celo· Eu
ſebius· Tunc· n· cum
vite corruptibilꝭ cō
ſūmacio agetur· ꝛ ſe
cundum apoſtolum
ſpecies huius mundi
tranſibit ꝛ nouū ſuc
cedet ſeculum· In q̄
vice ſēſibiliū lumina
rium ipſe criſtus fulgebit· q· iubar et rex noui ſe=
culi· cuius erit tanta numinis virtus et gloria· vt
ſol qui nunc radiat atqꝫ luna et cetera ſidera· ad=
uentu maioris luminis occultentur· Criſo· Sic
enim in hoc ſeculo luna et ſidera mox obfuſcantur
orto ſole· ſic in glorioſa criſti apparicione ſol obte
nebraſcet· ꝛ luna non dabit ꝓprium iubar· et ſtel
le cadent de celo· priore ſpoliate amictu· vt pocio
ris lucis amictu pocian̄tur· Euſebius· Que aūt
euenient orbi poſt luminarium obtenebracionem
ex quibus fiet anguſtia gencīū· ꝯſequenter exp̄mit
dicens· Et in terris preſſura gencīū pre confuſio
ne ſonitus maris et fluctuum Ubi videtur docere
principium tranſmutacionis vniuerſi· futurum ex
defectu ſubſtancie humide· Hac· n· prima deuora
ta vel congelata vt non amplius audiatur ſonitꝰ
maris nec contingant arenam fluctus eiꝰ cauſa ex
uberantis ſiccitatis cetere mūdi partes nō ampli
us obtinentes vaporem ſolitū emiſſum ex ſubſtan
cia humida tranſmutacionem pacienᷣ· et ſic cū ap=
paricio ſaluatoris confutare debeat repugnancia
deo prodigia· exordium ſument furoris ꝓhemia
ex ſiccitatibus· vt nec tempeſtas nec fremitus ma
ris vlterius audiatur· Quo facto ſubſequetur an=
guſtia ſuperſtitum hominū· Unde ſequitur· Are=
ſcentibus· i· tabeſcentibus hominibus pre timore
ꝛ expectacione eoꝝ que ſupuenient vniuerſo or=
bi· Que autem tunc ingruunt mundo· conſequen=
ter oſtendit ſubdens· Nam virtutes celoꝝ moue
buntur· Theophilus· Cum alterabitur ſuperi=
or orbis· et elementa inferiora merito pacientur
iacturam· Unde ſequitur· et in terris preſſura gē
cium pre confuſione ſonitus maris et fluctuum·
Quaſi diceret· Mare terribiliter fremet et litꝰ ma
ris agitabitur tempeſtate· ita vt ſit populo terre
preſſura· id eſt communis miſeria· vt tabeſcant ti=
more ꝛ expectacione maloꝝ irruenciū mūdo· Un
de ſequitur· Areſcentibus hominibus pre timore
ꝛ expectacione que ſuperuenient vniuerſo orbi·

Auguſtinus ad heſicium· Sed dices· Confiteri
vos pena veſtra compellit adeſſe iam finem· dū im
pletur quod prenunciatum eſt· Nullam enim patri
am· nullum locum noſtris temporibus non affligi
aut tribulari certum eſt· ſed ſi iſta mala que nunc
patitur genꝰ humanum certa ſūt indicia iam do=
minum eſſe venturum· quid eſt quod dicit apoſto=
lus· Cum dixerint pax ꝛ ſecuritas· Videamꝰ er=
go ne forte melius intelligaᷣ non eo modo imple
ri que predicta ſunt hijs verbis· ſed tunc pocius
eſſe ventura quando ſic erit tribulacio vniuerſo
orbi· vt ad eccleſiam pertineat· que vniuerſo or=
be tribulabitur· non ad eos qui tribulabunt eam·
ipſi enim ſūt dicturi· pax et ſecuritas· Nunc auteꝫ
iſta mala que tanq̄ͣ ſūma extremaqꝫ creduntᷣ vtri
qꝫ regno criſti· ſcilicet et dyaboli videmus eſſe cō
munia· pariter quippe hijs boni affliguntur ꝛ ma
li· Interqꝫ tam mala adhuc vſquequaqꝫ frequen
tantur luxurioſa conuiuia hoccine eſt areſcere pre
timore· an potius inardeſcere pre libidine Thε
ophilus· Non ſolum autem mortales fluctuabunt
cum alterabitur mundus ſed eciam angeli ſtupe=
bunt· in tam terribilibus mutacionibus vniuerſi·
Unde ſequitur· Nam virtutes celoꝝ mouebuntur

Gregorius in home· Quid eñ virtutes celoruꝫ
niſi angelos dominaciones ꝛ principatus ꝛ pote
ſtates appellat· que in aduentu diſtricti iudicis·
noſtris tunc oculis viſibiliter apparebunt· vt di=
ſtricte tunc a nobis exigant hoc quod nos modo i
uiſibilis conditor equanimiter portat Euſebiꝰ
Cum eciam dei filius ſit venturus in gloria· et cō
futaturus elatam tyrannidem filij peccati· mini=
ſtrantibus angelis· celi fores a ſeculo clauſe pate
bunt vt ſpectentur excelſa· Chri· Vel virtutes
celice mouebuntur· q̄ͣuis ſibi conſcie non ſint· vi
dētes· n· infinitas multitudines condēnari· nō in
trepide ſtabunt illic· Beda· Unde ꝛ in iob di
citur· Columne celi contremiſcunt· et pauent ad

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

nutum eius. Quid ergo faciant tabule. quādo tremunt columne. Quid virgula deſerti patiē. cū cedrus paradiſi concutitur. Euſe. Vel virtutes celoꝝ ſūt que preſunt ſenſibilibus partibus vniuerſi. que quidem tunc mouebuntur. vt pociorem ſtatum attingāt. Abſoluentur eñ in ſeculo nouo a miniſterio. quo deo ſeruiūt circa ſēſibilia corpora ſecundū corrupcionis ſtatum. Auguſtinus ad heſitium. Sed ne dominꝰ ꝓpinquāte ſecūdo aduentu ſuo. ea ꝓ magno predixiſſe videaṫ que huic mūdo eciam ante primū eiꝰ aduentum fieri cōſueuerant. et videamur ab eis qui plura in hiſtoria gencium et maiora legerūt. Hec que dicta ſunt meliꝰ in eccleſia exiſtimo intelligi. Eccleſia eñ eſt ſol ⁊ luna et ſtelle. cui dictū eſt. pulchra vt luna. electa vt ſol. que tunc non apparebit. ꝑſecutoribꝫ vltra modū ſeuientibus. Ambroſiꝰ. Plurimis eciaȝ a religione deficientibus clara fides obſcurabitur nube perfidie. quia ſol celeſtis in fide in ea minuitur vel augetur. ⁊ ſicut menſtruis. ideſt menſium defectibus luna vel terre oppoſitu cū fuerit ex regione ſolis vaneſcit. ſic et ſancta eccleſia cū lumini celeſti vicia carnis obſiſtunt. fulgorem diuini luminis de xp̄i radijs non poteſt mutuari. Nam in ꝑſecucionibus lucem diuini ſolis plerumqꝫ amor vite huius excludit. Cadūt eciaȝ ſtelle. i. gloria micantis viri ſi perſecucionis acerbitas conualeſcat que oportet fieri donec eccleſie multitudo cumuleṫ. ſic. n. ꝓbanṫ boni ſic ꝓdunṫ infirmi. Auguſtinꝰ ad heſitium. Quod aūt dictum eſt. Et in terris preſſura gencium. gentes voluit intelligi. non que in ſemine abrahe benedicentur. ſed que ad ſiniſtram ſtabunt. Ambroſius. Ergo varij animoꝝ eſtꝰ ita graues erūt. vt delictoꝝ multitudine male conſcijs futuri iudicij metu ſacri nobis ros fontis areſcat. Quemadmodū autem domini expectatur aduentus. vt eius preſencia in toto fiat vel hominis orbe vel mundi. que fit in ſingulis cum omnibus affectibus receperis xp̄m. ſic virtutes celorum in aduentu domini augmētum gracie conſeq̄ntur. et plenitudine diuinitatis ꝓprius ſe infundēte mouebuntur. Sunt eciam virtutes celorum q̄ enarrant gloriā dei. que pleniore criſti infuſione mouebunṫ vt videant criſtum. Auguſtinus ad heſitium. Vel virtutes celoꝝ mouebunṫ. quia impijs perſequentibus quidaȝ fideles fortiſſimi turbabunṫ. Sequitur. Et tunc videbunt filiū hominis. Theophilꝰ. Tam fideles q̄ infideles Radiabit. n. amplius ſole tam ipſe q̄ crux eiꝰ. vnde ab omnibus cognoſcetur. Auguſtinꝰ. Quod autem dicit. venientem in nube duobus modis accipi poteſt. ſiue in eccleſia ſua tanq̄ i nube venientē ſicut nunc venire non ceſſat. ſed ideo tunc cum poteſtate magna et maieſtate. quia maior maieſtas et poteſtas illiꝰ apparebit ſanctis quibus magnam virtutem dabit ne tanta perſecucione vincantur. ſiue in corpore ſuo in q̄ ſedet ad dextrā pr̄is merito credendꝰ eſt non ſolū in eodē corpe. verum eciam in nube venturꝰ. qm̄ ſic veniet ſicut abijt. Nubes autem ſuſcepit eū ab oculis eoꝝ. Criſo. Semper enīȝ deus in nube apparet. ſcd̄m illud. Nubes ⁊ caligo in circuitu eius. Vnde et filiꝰ hominis in nubibus veniet. vt deus ⁊ dominꝰ. non latēter ſed in gloria digna deo. Et ideo ſubdit. Cum poteſtate magna et maieſtate. Cirilꝰ. Intelligēdum eſt ſimiliter magna. Primam. n. apparicioneȝ ꝑſecutus eſt cum infirmitate ⁊ humilitate noſtra ſed ſcd̄am celebrabit cum ꝓpria poteſtate ⁊ magna maieſtate. Grego. in home. In poteſtate eñ ⁊ maieſtate viſuri ſunt quem in humilitate poſitū audire noluerunt vt virtutem eius tanto tunc diſtrictius ſenciant. quanto ceruicem cordis ad eius pacienciam non inclinant.

Hijs autem fieri incipientibꝫ. reſpicite ⁊ leuate capita vr̄a quoniam appropinquat redempcio veſtra. Et dixit illis ſimilitudinē Videte ſiculneā ⁊ omnes arbores cum producūt iam ex ſe fructū ſcitis quoniaȝ ꝓpe eſt eſtas. Ita et vos cum videritis hec fieri. ſcitote quoniam ꝓpe eſt regnum dei. Amen dico vobis quoniaȝ non preteribit generacio hec. donec omnia fiant Celum et terra tranſibunt. verba autem mea non tranſient.

Gregorius in homelia. Quia premiſſa contra reprobos dicta ſūt mox ad electorum cōſolacionem verba vertunṫ. Naȝ ſubditur. Hijs auteȝ fieri incipientibus. reſpicite ⁊ leuate capita veſtra quoniaȝ appropinquat redēcio veſtra Ac ſi dicat Cū plage mundi crebreſcūt. leuate capita. id eſt exhilarate corda. quia dum finitur mundꝰ. cuiꝰ amici nō eſtis. prope fit redempcio quaȝ queſiſtis. In ſcriptūa eñ ſacra ſepe caput pro mente ponitur. quia ſicut capite regūtur membra. ita cogitaciones mente diſponūtur. Capita itaqꝫ leuare eſt mentes noſtras ad gaudia patrie celeſtis erigere. Euſebiꝰ. Vel aliṫ Tranſactis corporalibus aderunt intelligibilia celeſtia. ſcilicet regnum ſeculi non amplius tranſituri. ⁊ tunc dignis ſalubria promiſſa tribuentur Vnde dicitur. Hijs autem fieri incipientibꝫ. reſpicite. et leuate capita veſtra qm̄ appropinquat redēpcio veſtra acceptis eñ dei promiſſis que ſperamus erigemur qui ante curui fueramus. et eleuabimus capita noſtra. humiliati quondam. eo q̄ redēpcio nr̄a quā ſperabamus aderit. illa ſcilicet quaȝ tota creatura expectat Theophilꝰ. Id ē perfecta libertas corporis et anime. Sicut enim primus aduentus domini fuit ad reformacionem animaꝝ noſtrarum. ſic ſecundus ad reformacioneȝ corpoꝝ celebrabiṫ. Euſebius. Dicit autem hec ad diſcipulos ſuos. non tanq̄ ad eos qui durare deberent in vita iſta vſqꝫ ad terminum mundi. ſed quaſi vno corpore exiſtente ipſis ⁊ nobis ⁊ poſteris vſqꝫ ad conſūmacionem mūdi credituris in criſtum. Gregorius in home. Quod autem calcari mundus atqꝫ deſpici debeat. prouida cōparacōne manifeſtat. cum ſubdit. Videte ficulneaȝ ⁊ omnes arbores. cum ꝓducunt iam ex ſe fructū. ſcitis

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

quoniaȝ prope eſt eſtas. ita et vos cum videritis
hec fieri. ſcitote qm̄ ꝓpe eſt regnum dei. Quaſi diſ-
ceret. ſicut ex fructu arboris vicina eſtas agnoſci-
tur. ita ex ruina mundi ꝓpe eſſe cognoſcitur regnuȝ
dei. Et ex hoc oſtenditur quia fructus mūdi ruina
eſt. Ad hoc enim germinat. vt quecūqȝ germine
aluit. cladibus conſumat. Bene autem regnū dei
eſtati comparatur. quia tunc meroris noſtri ne-
bule tranſeunt. et vite dies eterni ſolis claritate
fulgeſcūt. Ambro. Matheus aūt de ſola dixit fi-
culnea. hic de arboribus omnibus. Duplicem autē
habet figuram ficulnea. Vel cum dura miteſcunt
vel cū peccata luxuriāt. Siue ergo cū fructus om-
nibus vireſcit arboribus. et ficulnea fecunda iam
floret id eſt cum omnis ſinagoga cōfitetur deo. cō-
fitente eciam populo iudeorum. ſperare domini de-
bemus aduentum quo tanꝗ temporibus eſtatis re-
ſurrectionis fructus metentur Siue cū leuem fra-
gilemqȝ iactanciam tanꝗ folia ſinagoge homo in-
iquitatis induerit. conijcere debemus appropinqua-
re iudiciū. Nam remunerare fidem dominus et delin-
quēdi finem afferre feſtinat. Auguſtinus. ad he-
ſitium. Cum autem dicit. Cum videritis hec fieri.
que intelligere poterimus niſi ea que ſupra me-
morata ſunt. In hijs autem eſt quod ait. Et tunc
videbunt filium hominis venientem. Proinde cū
hoc viſum fuerit. nō iam erit regnum dei. ſed ꝓpe
erit. An dicēdum eſt. non omnia que ſupra com-
memorata ſunt. eſſe intelligenda. vbi ait. Cum vi-
deritis hec fieri ſed aliqua eorum. hoc ſcilicet ex-
cepto quod dictum eſt. Et tunc videbunt filium
hominis. Sed matheus apuit nullis exceptis eſſe
accipiendum dicens. Ita et vos cum videritis hec
omnia. Inter que eſt qđ videbitur filius hominis
veniens. vt intelligatur de aduentu quo nunc ve-
nit in membris ſuis tanꝗ in nube magna. Titus
Vel aliter dicit. Prope eſt regnum dei quia dum
hec fient. nondum vltimus finis rerum eueniet. ſed
iam in finem tendūt. Nam et ipſe aduentus domi-
ni eliminans omnem principatum et poteſtatem
properat regno dei. Euſebius. Sicut enī in hac
vita ſol hyeme recedente ac ſuccedente vere ra-
dium calidum mittens fouet. ac viuificat humi cō-
dita ſemina exuencia priſcam figuram. pullulant
autem noua varium virorem habencia. ſic et glorio-
ſus vnigeniti dei aduentus. viuificatiuis radijs il-
luſtrans nouum ſeculum dudum condita per totū
mundum ſemina. ſcȝ dormientes in puluere terre
pocioribus corporibus ꝗ prius producet in luceȝ
ac confutata morte regnabit deinceps vita ſeculi
noui. Gregorius. in homelia. Omnia auteȝ pre-
dicta ſub magna certitudine confirmantur. cū ſub-
ditur. Amen dico vobis. quia non preteribit ge-
neracio hec donec omnia fiant. Beda. Multum
commendat quod ita pronūciat. Et ſi dicere fas
ē iuracio eius ē. q dicit. Amen dico vobis. Amē ꝙp-
pe interpretatur verū. Igitur veritas dicit. Ve-
rum dico vobis. q ſi non diceret. mētiri omnino
non poſſet. Generacionem autem aut omne huma-
num genus dicit. aut ſpecialiter iudeorum. Eu-
ſebius. Vel generacionē dicit nouā generacioneȝ
eccleſie ſancte ſue oſtendens duraturum popu-
lum fidelium vſqȝ ad id tempus quo viſurus ſit om-
nia et euentus verborum ſaluatoris oculis apprehen-
det. Theophilus. Quia enī turbaciones et bella.
et alteraciones tam elementorum ꝗ ceterarum re-
rum futurum eſſe predixerat. ne quis ſuſpicaretur
q et ipſa criſtianitas peritura foret ſubiungit.
Celum et terra tranſibūt. verba autem mea non
tranſient. Quaſi dicat. Et ſi cuncta commoueantur.
fides tamen mea non deficiet. Ex quo innuit eccle-
ſiam preferre toti creature. Sed creatura pacie-
tur alteracionem. fideliū vero eccleſia et ſermones
euangelij permanebunt. Grego. in home. Vel
aliter Celum et terra tranſibūt et cetera. Quaſi di-
cat. Omne quod apud nos durabile eſt. ſine muta-
cione durabile ad eternitateȝ non eſt. et omne qđ
apud me tranſire cernitur. fixū et ſine tranſitu te-
netur. quia ſine mutabilitate manētes ſentencias
exprimit ſermo meus qui tranſit. Beda. Celum
aūt quod tranſibit non ethereū. ſiue ſidereum ſiue a-
erium. a quo aues celi nominantur intelligere de-
bemus. Si autem terra tranſibit. quomodo eccleſi-
aſtes dicit. Terra ineternum ſtat. ſed aperta ra-
cione celum et terra per eam quam nūc habent yma-
ginem tranſeunt. Attamen per eſſenciam ſine fine
ſubſiſtunt.

Attendite autē vo-
bis ne forte grauentur
corda veſtra in crapu-
la et ebrietate et curis
huius vite. et ſuperue-
niat in vos repentina
dies illa tanꝗ laque-
us eniȝ ſuperueniet in
omnes qui ſedent ſup
facieȝ omnis terre. Vi-
gilate itaqȝ omni tem-
pore orantes vt dig-
ni habeamini fugere
iſta omnia que futura
ſunt et ſtare ante filiū
hominis.

Theo. Poſuit ſu-
pra dominus terribi-
lia et ſenſibilia malo-
rum indicia que occu-
pabunt peccatores.
ſed contra hec mala
remedium eſt caute-
la et oracio Vnde di-
citur. Attendite aūt
vobis ne forte gra-
uentur corda veſtra
in crapula et ebrieta-
te. Baſilius. Sin-
gulum animaliū a cō-
ditore omnium deo
habet intrinſecus cau-
ſas, faciētes ad tute-
lam conſiſtencie ꝓpe
ꝓpter quod et criſtus
nobis dedit hanc mē-
cionem. vt que illis
a natura. hec nobis
auxilio racōnis et cau-
tela cōtingāt. Fugi-
entibus quidem peccatum vt irracionalia fugi-
unt mortifera pabula. inquirentibus vero iuſtici-
am ſicut illa herbas nutritiuas requirūt. Et ideo
dicit attēdite vobis vt ſciliceȝ diſcernere poſſitis
a ſalubri nociuū. Sed quoniam dupliciter contin-
git attendere. hinc quidem corporis oculis. illic
vero per intellectiuam virtutem. oculus corpo-
ris virtutem non attingit. Reſtat igitur dictū eſ-
ſe de opere intellectus. Attēdite. hoc eſt vndiqȝ
circumſpicite vos peruigil habentes ad veſtram
cuſtodiam anime lumen. Neqȝ autem dixit. Atten-
dite veſtris aut eis que circa vos ſūt. ſed vobis.
Vos enī eſtis intellectus et anima. Veſtrum autē
corpus ē ſenſus. Circa vos aūt opes artes et reliq

vite ſuppellex· quibus non monet attendendum· ſed anime cuiꝰ precipua cura habēda· Eadē vero admonicio egrotantes ſanat· ⁊ ſanos ꝑficit· Servatores preſēcium· ꝓuiſores futuroꝝ· non alienoꝝ cēſores· ſꝫ ſuorum ſcrutatores· non dimittentes intellectū ſeruum fieri paſſionū· Sed irracionale anime ſubijcientes racionali. Cur aūt ſit attēdendum ſubiūngit dicens· ne forte grauentur corda veſtra in crapula ⁊ ebrietate ⁊ curis huius vite· Titꝰ· Quaſi diceret· Cauete ne lumina mentis veſtre grauenē· Cura nāqꝫ ꝑſentis vite ⁊ crapula ⁊ ebrietas fugant prudenciam· quaſſant fidem· operanē naufragia· Baſilius· Eſt aūt ebrietas nimius vſus vini· Crapula vero anxietas et nauſea que eſt in ebrietate a motōne capitis greco vocabulo dicta· Sicut igiē cibis vt non eſuriamus· ſic et potibꝰ ne ſitim patiamur vtendum eſt· vitādo diligenciꝰ lapſū· Fallax· n· eſt vini ingeſtio anima autem vino libera prudentiſſima erit· et optima· ſed humecta vini vaporibus quaſi quadam nube velatur· curioſitas aūt huiꝰ vite ꝗuis nichil inhibitoꝝ· continere videaē· ſi tamē ad cultū diuinum non coadiuuet· vitāda eſt· Et quare hoc dixerit· oſtēdit ſubdens· Et ſuperueniat in vos repētina dies illa· Theophilꝰ· n̄ em̄ cū deliberacōe veniet dies illa· ſed ex improuiſo ⁊ furtim capiēs tamq̄ laqueus non cauentes· Vnde ſequitur· Tāq̄ laqueꝰ· n· ſupueniet in omnes qui ſedent ſup faciem omnis terre· Quod diligenciꝰ diſcuti poteſt· Capiet em̄ dies illa ſedētes in ſupficie terre quaſi imp̄meditatos et inertes· Quot quot vero ſūt ſolertes ⁊ agiles ad bonum· non ſedētes et ocíantes in terrenis ſed ſurgentes ab eis ſibi dicentes· Surge vade· quoniaꝫ non eſt hic tibi requies Talibus non eſt illa dies vt laqueus ⁊ diſcrimen ſed vt dies feſtiuus· Euſebius· Predicta igitur docuit eſſe attendēda ad cauendam grauedinem inde prouenientem· Vnde ſequitur· Vigilate itaqꝫ omni tempore orantes vt digni habeamini fugere iſta omnia· que futura ſūt· Theo· ſcꝫ famē peſtem· et cetera huiuſmodi que temporaliter electis et alijs imminent· ⁊ ea que poſtmodum accidunt eis perhennitē· Jlla em̄ aliter cauere nō poſſumus· niſi per vigilias ⁊ oraciones· Auguſti· de cō· euan· Hec intelligiē illa figura quaꝫ matheus commemorat· que non debet fieri in hieme vel ſabbato. Ad hiemen pertinēt cure huius vite· q̄ triſtes ſūt velut hiems· Ad ſabbatum vero crapula ⁊ ebrietas· que carnali leticia luxuriaqꝫ cor ſubmergit atqꝫ obruit Quod malum ſabbati nomine ſignificatur· quia illo die iudei delicijs affluunt· dum ſpiritale ſabbatum ignorāt Theo· Et quia criſtianum decet non ſolum fugere mala· ſed eciaꝫ niti ad gloriam exequendam· ſubdit· Et ſtare āte filium hominis· Hec eſt em̄ angelica gloria ſtare ante filium hominis deū noſtrum et faciem eiꝰ iugiter cernere· Beda· Et certe ſiquis ſapiēs medicus precipiet attendere a ſucco alicuiꝰ herbe ne repentinus interitus ſuperueniat· magno ſtudio medici mandata ſeruaremus· Nunc autem ſaluatore admonente ebrietatem ⁊ crapulam et curas ſeculi eſſe cauendas· Hijs ſauciari ⁊ conſūmi nō timent· qui fidem quam medici dictis ꝓbent domini verbis ꝓbere contemnūt·

Erat autē diebꝫ docens in tēplo· noctibꝰ vero exiens morabaē in monte· qui vocatur oliueti· Et om̄is populus manicabat ad euꝫ in tēplo· audire eum·

Beda· Que verbis preceperat dominus ſuis cōfirmat exemplis· Nam quinos āte iudicis aduētum ⁊ incertum ſingulorum exituꝫ ad vigilandum hortatus eſt ⁊ orandum· et ipſe imminente tempore paſſionis ſue doctrine vigilijs et precibus inſtat· Vn̄ dicitur· Erat autem diebus docens in templo· in quo ſuo exemplo inſinuat hoc eſſe digne deo vigilare vel dicto vel facto proximis viam veritatis oſtēdere· Cirillus· Que autē erāt que docebat· niſi tranſcendencia cultum legis· Jnſtabat enim tempus quo debebat vmbra in veritatem tranſformari· Theo· Tacuerūt autem euangeliſte pleraqꝫ documētoꝝ criſti· qui cum per trienniū fere predicauerit· documēta eiꝰ que conſcripſerūt· dicet aliquis vix ad vniꝰ diei ſermonē ſufficere· Ex pluribus ergo pauca deſcribentes dederūt nob̄ q̄ndā guſtū dulcedinis doctrīne ipſius· Oſtēdit aē nobis dominꝰ q̄ oporteat noctu ⁊ quiete alloqui deum· et in die prodeſſe hominibus· et colligere quideꝫ in nocte diſtribuere vero collecta ī die· Vnde ſubditur· Noctibus vero exiēs morabatur in monte q̄ vocatur oliueti· Non quaſi opus habens oracione ſed ad exemplū dandum hoc egit· Cirillꝰ· Quia vero eloquium eiꝰ in poteſtate erat· et poteſtatiue tranſferebat in ſpiritalem cultū que per moyſen et ꝓphetas tradita fuerant in figuris· populus eum auidiꝰ audiebat· Vnde ſequitur· Et om̄is populus manicabat id eſt mane venire accelerabat ad eum in templo audire eum· Populo auteꝫ ante lucanū venienti ad eum congruum erat dicē Deus deus meus ad te de luce vigilo· Beda miſtice auteꝫ ⁊ nos cum inter proſpera ſobrie ⁊ pie et iuſte conuerſamur diebus in templo docemus Quia formaꝫ boni opis fidelibus ꝓbētes· noctibꝫ vero in monte oliueti moramur· quia in tenebris anguſtiarum ſpiritali conſolacione reſpiramꝰ· et ad nos quoqꝫ populꝰ manicat· cum vel diſcuſſis operibus tenebrarum vel cunctis nebulis preſſurarum nos imitantur·

CAPITV· ·XXII·

Appropinq̄bat autem dies feſtus azimorum· qui dicitur paſca· Et q̄rebant principes ſacerdotū ⁊ ſcribe· quomō ihesum interficerēt· Timebāt vero plebē·

Criſoſto· Vmbra noſtroꝝ fueīt feſta iudaica et ideo ſi q̄ſiueris a iudeo de paſcha et azimis· nil magni profert· commemorans liberacionem ab egypto· Si quis auteꝫ a me quesierit· non audiet egyptum nec pharaonem· ſed abſolucionē erroris ⁊ tenebraꝝ dyaboli· nō p moyſē

ſed per filium dei. Gloſa. Ad cuiꝰ paſſionē enarrandam accedens euangeliſta premittit de figura dicens appropīquabat dies feſtus azimorum qui dicitur paſcha. Beda. Paſcha quidem hebraice dicitur phaſe. non a paſſione. ſed a tranſitu nominatur. eo ꝙ exterminator videns ſanguinē in foribus iſrahelitarum ptranſierit. nec pcuſſerit pmogenita eorū Vel ipſe dominꝰ pbens auxiliū populo ſuo deſuper ambulauit. Hoc autem inter paſcha et azima diſtat ꝙ paſcha ipſe ſolꝰ dies appellatur. in quo agnus occidebatur ad veſperam. hoc eſt. xiiij. luna pmi mēſis. xv. aūt luna quando egreſſus eſt de egipto. ſuccedebat feſtiuitas azimorum ſeptem diebus vſqꝫ ad viceſimam pmam diem euſdem menſis. Vnde euangelij ſcriptura indifferēter vnū ꝓ alio ponere ſolet. Vnde hic dicitur dies azimorum qui dicitur paſcha. Significatur aūt p miſteriū ꝙ criſtus ſemel ꝓ nobis paſſus. p totum tempus. huiꝰ ſeculi qđ ſeptem diebus agitur in azimis ſinceritatis et veritatis pcepit eſſe viuendū. Criſoſto. Principes autem ſacerdotū nefarias res tractābāt in feſto. Vnde ſequitur. Et querebāt principes ſacerdotum et ſcribe quomodo ihesū interficerēt Moyſes quidem vnū pcepit eſſe principem ſacerdotū et illo defuncto creari aliū. Tunc vero cum inciperēt iudaici ritꝰ diſſolui multi erāt principes ſacerdotum annuatim creati. Hij ergo volentes iheſum occidere nō metuūt diuina. ne ſcꝫ ex tempore ſacro maiꝰ incurrant peccati contagiū. ſꝫ vbiqꝫ timent humana. Vnde ſequitur. Timebāt vero plebem. Beda. Non quidem ſedicionem metuētes ſed cauentes ne auxilio populi de ſuis manibꝫ tolleretur. Hec autem ante biduū paſche ꝯgregatis eis in atrio cayphe matheus acta atteſtatur.

Intrauit autem ſathanas in iudam qui ꝯnominatur ſcarioth vnū de duodecim. Et abijt. et locutus eſt cū principibꝫ ſacerdotū et magiſtratibus. quē admodum illum traderet eis. Et gauiſi ſunt. et pacti ſunt pecuniā illi dare. et ſpoſpōdit et querebat oportunitatem vt traderet illū ſine turbis.

Theophi. Quia dictum eſt ꝙ principes ſacerdotum querebant modum quo interficientes iheſum nullum incurrerent periculum. Conſequenter modus qui eis occurrit. narratur cum dicitur. Intrauit autē ſathanas in iudam. Titus. In iudam ſathanas intrauit. nō impellens. ſꝫ patulū inueniens hoſtiū. Nā oblitus omniū q̄ viderat. ad ſolā auariciam dirigebat intuitum. Criſoſto. Ponit autē eius cognomē. ſubdens qui cognominatur ſcharioth. Erat enim alius iudas. Titus. Subdit autem vnꝰ de duodecim. Nā numerum adimplebat. non autem fungebatur. apoſtolica dignitate. Criſoſto. Vel hoc addit euangeliſta velut abſonum quidem. ac ſi diceret. Erat de pmo choro diligencius electorum. Beda. Non ē autem huic contrariū quod iohannes dicit. poſt buccellam intraſſe in eum ſathanam quia nunc intrauit. vt quaſi alienū temptaret. nunc autem q̄ſi proprium ad quecumqꝫ vellet. agēda attraheret Criſoſtomꝰ. Attēde autem magnā iude nequiciam. tum quia p ſe ꝓficiſcitur. tum quia ꝓ precō hoc facit. Sequitur eīn. Et abijt et locutꝰ eſt principibus ſacerdotum et magiſtratibus quemadmodum illum traderet eis. Et gauiſi ſūt. Theop. Magiſtratꝰ hic appellantur ꝓpoſiti conſtructionum templi. vel eciam illi quos romani populo pfecerant. ne ꝓruerent in tumultꝰ. Erant eīn ſedicioſi. Criſoſtomus. Propter auariciam autem iudas factus eſt talis. Sequitur enim. Et pacti ſūt pecuniam illi dare. Tales enim auaricia generat paſſiones. reddit impios et deum ignorare cōpellit Et ſi milies benefactum ſit eis. ad nocendum impellit. Vnde et hic ſequitur. Et ſpoſpondit. Theophilus. Id eſt pepegit et promiſit. et querebat oportunitatem vt eū traderet ſine turbis id eſt q̄rebat eum tradere quando videret eum ſeorſum exiſtentem ſine turbis. Beda Multi autem. iude ſcelus exhorrent. nec tamen cauent. qui eīn caritatis et veritatis iura ſpernit. criſtum qui eſt veritas et caritas prodit. maxime cum non infirmitate vel ignorancia peccet. ſed ad ſimilitudinem iude querat oportunitatem. vt arbitris abſentibus veritatem mēdacio virtutem crimine immutet.

Venit autem dies azimorū. in qua neceſſe erat occidi paſcha Et miſit petrū et iohānem dicens. Eūtes parate nobis paſcha. vt manducemus. At illi dixerunt. Vbi vis paremꝰ. Et dixit ad eos Ecce introeuntibꝫ vobis in ciuitatē. occurret vobis homo āphoram aque portans. ſequimini eum in domū in quam intrat. et dicetis patrifamilias domus. Dicit tibi magiſter. Vbi eſt diuerſorium vbi paſcha cum diſcipulis meis mādu cē. Et ipſe vobis oſtē det cenaculū magnū ſtratum. et ibi parate Euntes autem inuenerunt ſic̄ ꝑdixit illꝭ ihs et parauerūt paſcha.

Titus. Vt nobis dominus celeſte paſcha dimitteret tipicum māducauit figurā remouens. vt veritas locum obtinerē Vnde dicitur. Venit autem dies azimorū in q̄ neceſſe erat occidi paſcha. Beda Dies azimorum paſche quartamdecimam pmi mēſis appellat qn fermēto abiecto paſcha id eſt agnus occidi ad veſperam cōſueuerat. Euſebiꝰ Si quis autem dicat Si prima azimorum diſcipuli ſaluatori parant paſcha. ergo et eadē die oportet nos paſcha celebrare dicemꝰ q̄ꝛ non fuiſſe mo mcōe. ſed hyſtoriā facti. qđ accidit tempore ſalutifere paſſionis. Aliud autem ē narrare. geſta vetera. et aliud ſancire et poſteris ſtatuta relinquere. Quinneciam ſaluator nō egit paſcha cū iudeis q̄n do agnum imolabāt

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ſlam illi quidem hoc egerunt in paraſceue quan=
do paſſus eſt dominus· Vnde non introierūt in at
um pilati vt mãducarēt paſcha· Ex quo enim ve=
ritati inſidiati ſūt· verbū veritatis a ſe expulerāt
ſlō ꝑmo die azimoꝝ quo die debebat imolari pa=
ſcha· mãducantes ſolitū ſibi paſcha· Erant enim
erga aliud attenti· ſ3 die ſequēti poſt illam que e=
rat azimoꝝ ſcd̃a· Dominꝰ vero ꝑma die azimorū
hoc eſt quinta feria ſabbati· paſcha cum diſcipul̃
peregit· Theo· Eadem autē quinta feria· mit
tit duos ex diſcipulis ſuis ad parãdum paſcha· pe
trum ſc3 et iohannem alterum ſc3 vt diligentē al/
terū vt dilectum· Vnde ſequit̃ et miſit petrum et
iohãnem dicēs· Euntes parate nobis paſcha · vt
mãducemꝰ· p omnia manifeſtãs q̄ vſq3 ad extre/
mum vite non eſt aduerſatus legi· Mittit au
tem eos ad alienam domum · ſlam nulla domus e=
rat ei neq3 diſcipulis ſuis alioquin apud aliquem
eoꝝ paſcha celebraſſet· Et ideo ſubditur At illi
dixerūt· Vbi vis paremꝰ· Beda· Quaſi dicãt·
ſlō habemꝰ domicilium non habemꝰ tabernaculū
audiãt quib3 edificãdaꝝ domoꝝ cura eſt· cogno
ſcãt criſtum ōnium dominum· locum vbi caput re
clinaret nō habuiſſe· Chriſo· Cum aūt igno=
rarent ad quem mitterent̃· ſignum dedit eis· ſicut
et ſamuel ſauli· Vnde ſubditur· Et dixit ad eos· Ec
ce introeuntibus vobis in ciuitatem· occurret vo=
bis homo amphoram aque portãs· ſequimini eū
in domum in quā intrat· Ambroſiꝰ· Primum ma
ieſtatem diuinitatis aduerte· cum diſcipulis loq̃=
tur· ⁊ iam nouit quid alibi ſit futurum· deinde dig
nacionem eiꝰ intuere · quia non pſona diuitis aut
potētis eligitur· ſ3 pauper ambitur· ⁊ anguſtum
hoſpicium pauperis· ampliꝰ nobilium edibus an
tefertur Sciebat autem dominꝰ nomen eiꝰ cuius
ſciebat miſterium ⁊ occurſū· ſed ideo ſine nomine
deſignatur vt ignobilis eſtimetur· Theophi·
Vel ideo mittit eos ad hominem ignotum vt oſtē
dat q̄ paſſionem volūtarie ſubijt Qui enim mētē
huius ignoti viri ſubegit vt eos ſuſciperet· pote
rat quodcumq3 voluiſſet cum iudeis tractare· di=
cūt autem quidã· q̄ ideo ñ dixit nomen hominis ·
ne proditor cognito nomine domū pãderet pha
riſeis qui venientes cepiſſent eum priuſq̃ cena fie=
ret et ſpiritalia miſteria diſcipulis traderet· Sed
quibuſdam indicijs in quandam domū dirigit eos
Vnde ſequitur Et dicetis patrifamilias domꝰ· dic
tibi mgr̃ vbi ē diuerſoriū vbi paſcha cū diſcipul̃
meis manducem· Et ipſe vobis oſtendet cenaculū
magnum ſtratum· ⁊ ibi parate· Gloſa· Quibus
ſignis inuentis diſcipuli ſollicite que mãdata eiꝰ
fuerant impleuerunt· vnde ſequitur· Euntes autem
inuenerunt· ſicut ꝑdixit illis ihesus· et parauerūt
paſcha· Beda· Hoc paſcha exponens apoſtolꝰ
ait· Paſcha noſtrum immolatus eſt criſtꝰ· Quod
quidē paſcha tūc neceſſe erat occidi quaſi pater
no conſilio ac definicōne ſancitū· qui lic3 die ſeq̄n
ti hec eſt· xv· luna ſit crucifixus· hac tamen nocte
qua agnꝰ immolabat̃ a iudeis tētus ac ligatus
immolacionis hoc eſt paſſionis ſue ſacrauit exor=
dium· Theophilus· Intelligamꝰ autem diem
quidem azimoꝝ totam conuerſacionem que eſt in
luce ſpiritali nullam redolentē vetuſtatē prime
preuaricacionis ade · in qua viuentes non decet
delectari in criſti miſterijs· Hec autem miſteria pe
trus ⁊ iohãnes parãt id eſt actio et cōtemplacio
feruor celi ⁊ mãſuetudo pacifica· Hijs autem pa=
ratoribus occurrit homo· qui per predicta repe
rimus ſtatum hominis qui creatus eſt ad imaginē
dei· Qui portat amphoram aque que ſignificat g̃=
ciam ſpiritus ſancti· Amphora autem eſt humili=
tas cordis· Humilibus enim dat graciam · qui ſe
cognoſcūt eſſe terram ⁊ puluerem· Ambroſius
Vel amphora eſt menſura perfectior· aqua autē
eſt que ſacramētum criſti eſſe meruit · que lauare
meruit nō lauari· Beda· Parant autem paſca
vbi aque infertur amphora· quia tempus adeſt q̃
veri paſche cultoribus tipicus de limine auferat̃
cruor· Et ad tollenda crimina viuifici fontis bap=
tiſma conſecratur· Origenes· ſuper matheum
Ego autem puto q̄ homo qui ingredientibus diſ=
ſcipulis in ciuitatem occurrit· amphorã aque por
tãs erat quidem miniſter patrifamilias· portans
mundatoriam aut potabilē aquam in vaſe fictili·
quē puto eſſe moyſen ſpiritalē doctrinā portan=
tem in corpalibus hyſtorijs· Qui autē non conſe
quūtur ſpiritaliter eum· non celebrãt paſcha cū
iheſu· Attendamus ergo ipſo domino conſtituto
nobiſcum ad ſuperiorem locū in quo eſt diuerſo=
rium· quod demonſtratur ab intellectu· qui eſt in
vnoquoq3 homine paterfamilias· diſcipulis criſti
hec autem domus ſuperior ſit nobis magna vt ca=
piat iheſum verbum dei quod non capitur· niſi a
magnis ſenſu · Et ſit domꝰ hec a patrefamilias id
eſt intellectu preparata filio dei· ⁊ ſit mūdata nl̃
lomodo habens malicie ſordes· Sit eciam domus
illius princeps· non qualiſcūq3 cognitum ha=
bens nomē· Vnde miſtice dicit ſecūdum matheum·
Ite ad quendam· Ambr· In ſuperioribus autē
magnū habet ſtratū vt magnum meritū eiꝰ aduer
tas in quo dominus cum diſcipulis ſublimium vir
tutum eius delectacione requieſceret· Orige=
nes· ſuper matheum ſcire autem debemꝰ qm̃ qui in
epulacionibus ⁊ ſollicitudinibus ſecularibus ſūt
non aſcendūt in domum illam ſuperiorē ⁊ ꝓpterea
nō celebrant cū iheſu paſcha· Poſt ſermones em̃
diſcipuloꝝ quibus cathetizauerūt patremfamili
as id eſt intellectum venit ⁊ diuinitas coepulãs
diſcipulis in domo ꝑdicta·

Et cum facta eſſet hora· diſcubuit ⁊ duodecim apoſtoli cū eo · et ait ill̃ Deſiderio deſideraui hoc paſca mãducare vobiſcū anteq̃ paciã Dico em̃ vobis quia ex hoc non manducabo illud · donec impleat̃ in regno dei·

Cirillus· Poſtq̃
diſcipuli paſcha pa=
rauerant agit̃ d̃ pa
ſche comeſtione · Vn̄
dicitur· Et cum facta
eſſet hora· diſcubuit
⁊ duodecim apoſto=
li cum eo· Beda·
hora manducãdi pa
ſce deſignat quartã
decimam diem ꝑmi
mēſis perductam ad
veſperā· xv· luna iã
terris apparente·
Theophilus· Sed q̃
liter dominꝰ diſcum

Et accepto calice gracias egit ⁊ dixit Accipite et diuidite inter vos Dico em̄ vobis ꝙ non bibam de generacione vitis· donec regnum dei veniat·

Here dicitur· cū iudei ſtantes· paſcha manducarent· Dicunt ergo ꝙ cum manducaſſet legale paſcha ac cubuerūt ſcd̄m cōmunem vſum māducantes quoſdam alios cibos· Sequitur· Et ait illis· deſiderio deſideraui h̄ paſca māducare vobiſcum· anteq̄ȝ paciar· Cirillus· Quod ideo dicit· quia diſcipul⁹ auarus prodicionis tempus explorabat· ſed ne traderet eum ante feſtum paſche· non explicauerat domin⁹ domū vel viruȝ penes quem paſcha perageret· Cuius cauſa per hec verba oſtendit· Theopil⁹· Vel dicit· Deſiderio deſideraui· Quaſi dicat· Hec vltima mihi cena vobiſcum eſt· propter quod ⁊ amabilis eſt mihi· ſicut ⁊ qui peregre ꝓfecturi ſūt vltima verba ſuis dulcius ꝓferunt· Chriſo· Vel hoc dicit qꝛ poſt illud paſcha crux imminebat· Inuenim⁹ aūt pluries eū p̄dicentem ſuam paſſionem· ⁊ eam cupientem euenire· Beda· Deſiderat ergo primo typicū paſcha cum diſcipulis mānducare· ⁊ ſic paſſionis ſue mūdo miſteria declarare· Euſebius· Vel aliter· cū domin⁹ nouum paſcha celebraret· oportune dixit· deſiderio deſideraui hoc paſcha· id eſt nouum miſterium noui teſtamēti· quod tradebat diſcipulis· quod plures ante eū ꝓphete et iuſti cupiuerant· Sed et ipſe ſciens cōmunem ſalutem· hoc tradebat miſteriuȝ quod toti mūdo cōpeteret· Paſcha ꝟo moyſi ſtatutū erat in vno loco ſcȝ in hieruſalem celebrari Vnde n̄ cōgruebat omnibus gētibus· ⁊ ideo non erat deſideratū· Euſebius· Ex hoc hebionitaꝝ clemēcia de carnis eſu redargui poterat· domino māducante paſcha iudeoꝝ· Vnde ſignanter dixit· hoc paſcha ne quis ad aliud inuertere poſſet· Beda· Sic ergo domin⁹ legalis paſche approbator extitit ⁊ hoc ad ſue diſpenſacionis figuraȝ docēdo ptinuiſſe vetat vltra carnaliter exhiberi· vnde ſubdit· dico eniȝ vobis quia ex hoc nō māducabo illud donec impleat̄ in regno dei· i· nequaq̄ȝ vltra moſaicū paſcha celebrabo donec in eccleſia ſpiritaliter intellectū cōpleatur· ipſa em̄ eſt regnū dei· ſecūdum illud Regnum dei intra vos eſt· Ad vetus auteȝ illud paſca cui fineȝ deſiderabat imponere pertinet eciam illud quod ſubditur· Et accepto calice gracias egit ⁊ dixit· accipite ⁊ diuidite inter vos ob hoc g̃cias egit· quia vetera tranſitura et vētura fuerāt omnia noua Chriſo· Memento ergo cum ad mēſam ſederis· ꝙ poſt menſam oportet te orare atq̄ȝ ideo ventrem impleas ſobrie· ne grauatus nequeas genuflectere ac ſupplicare deo· Non igitur poſt eſcas ad lectum· ſȝ ad oracionem vertamur· Euidenter em̄ hoc criſtus ſignificauit· ꝙ p⁹ eſcas non ſomnus· non cubile· ſed oracio· ⁊ ſacraꝝ lectio ſcripturaꝝ ſuccedere debeat· Sequitur· Dico em̄ vobis ꝙ non bibam de generacione vitis· donec regnum dei veniat· Beda· Poteſt quideȝ hoc ⁊ ſimpliciter accipi· ꝙ ab hac hora cene vſq̄ȝ ad tempus reſurrectionis quo in regno dei erat venturus· vinum bibitur⁹ non eſſet poſtea namq̄ȝ cibum potumq̄ȝ ſumpſiſſe eum teſtatur petrus dicens· Qui manducauim⁹ et bibimus cū illo poſtq̄ȝ reſurrexit· Theophilus· Dicitur autē reſurrectio regnum dei· quia mortem exterminauit· Vnde ⁊ dauid ait dominus regnauit decorē indutus eſt ſcilicet formoſi amictus· ſecūdum yſaiaȝ· exuta corporis corruptela· Reſurrectione auteȝ adueniente iterū cum diſcipulis bibit· vt ꝓbaret ꝙ reſurrectio non erat phantaſtica· Beda· Sed multo conſequencius eſt· vt ſicut ſupra typicum agni eſū· ſic ⁊ potū paſche neget ſe vlt̄ guſtaturū donec oſtenſa gloria regni dei· fides mundi adueniat vt per duo maxima legis edicta· eſcam ſcilicet ⁊ potum paſchaleȝ ſpiritaliter immutata· diſceres omnia legis ſacramenta ad ſpiritaleȝ obſeruāciam fuiſſe transferenda·

Et accepto pane gracias egit et fregit et dedit eis dicens· Hoc eſt corpus meuȝ quod pro vobis tradetur Hoc facite in meā commemoracionem· Similiter et calicem poſtq̄ȝ cenauit dicens Hic eſt calix nouū teſtamentum in ſanguine meo qui pro vobis fundetur·

Beda Finitis paſche veteris ſolemnis· tranſijt ad nouum quod in ſue redempcionis memoriām· eccleſiam frequentare deſiderat· pro carnē agni ⁊ ſanguine· ſue carnis ſāguiniſq̄ȝ ſacramētum in panis ac vini figura ſubſtituens· ſacerdos in eternum factus ſecundum ordineȝ melchiſedech Vnde dicitur Et accepto pane g̃cias egit· ſic et d̄ veteribus terminandis gracias egerat· nobis exemplum tribuens in omni boni operis inchoacione et perfectione deum eſſe glorificādū Sequitur et fregit· Frangit ipſe paneȝ queȝ porrigit· vt oſtendat corporis ſui fractionem· non ſine ſua ſponte futuram· Et dedit eis dicens· Hoc ē corpus meum· quod pro vobis tradetur· Gregorius· Niſenus· Panis em̄ ante conſecracōnem cōmunis panis· ſed vbi ꝯſecratur miſterio fit· et dicitur corpus criſti· Cirillus· Nec dubites an hoc verū ſit eo manifeſte dicente· Hoc eſt corp⁹ meū· ſed pocius ſuſcipe verba ſaluatoris in fide· Cum em̄ ſit veritas· non mentitur· Inſaniunt igitur dicentes miſticam benedictionē a ſanctificacōne ceſſare· ſi que reliquie remanſerint ei⁹ in diē ſubſequentem· Non enim mutabitur ſacroſanctū corpus criſti· ſed virtus benedictionis ⁊ viuificatiua gracia iugis in eo eſt· Virtus em̄ viuificatiua dei patris vnigenitum verbum eſt· quod caro factum eſt· non deſinens eſſe verbum· ſed efficiēs carnem viuificatiuā· Si em̄ in aliquo liquore modicum panis immiſeris· reperies hunc imbibitum qualitati illius· Igitur viuificatiuum dei verbuȝ vniens ſeipſū ꝓprie carni· fecit eam viuificatiuā Nunquid ergo ⁊ quoniam in nobis vita dei eſt· dei verbo exiſtente in nobis viuificatiuū erit noſtrum

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

corpus· Sed aliud eſt ſecundum participacionis
habitudinem nos habere i nobis dei filium· aliud
ipſum fuiſſe factū carnem ideſt corpus ſumptum
ex alma virgine ꝓprium corpus effeciſſe Decebat
ergo eū noſtris quodammodo vniri corporibus·
p ſacraʒ eius carnē et precioſū ſanguinem que ac=
cipim9 in bñdictione viuificatiua in pane et vi=
no· Ne enim horreremus carnem ⁊ ſanguinem ap
poſita ſacris altaribus· condeſcendens de9· noſtris
fragilitatibus influit oblatis vim vite· Conuer=
tens ea in veritatem proprie carnis ·vt corpus
vite quaſi quoddaʒ ſemen viuificatiuū inueniatur
in nobis· Vñ ſubdit· Hoc facite in meam comme=
moracionem· Chriſo· ſuper iohanneʒ· Hoc fe
cit criſt9 ducens nos ad maius amicicie fedus· ſu
amqꝫ claritatem declarans erga nos· preſtans ſe
non ſolum videri deſiderantibus · ſed ⁊ palpare
⁊ comedere et amplecti et totum affectum exple=
re· Igitur vt leones flammaʒ ſpirātes· ſic ab illa
menſa diſcedim9 terribiles facti dyabolo· Ba
ſilius· Diſce autem quo pacto decet edere corp9
criſti in memoriam ſcilicet obediencie xp̄i vſqꝫ ad
morteʒ vt qui viuunt non ampli9 in ſe viuant· ſed
in eo qui pro eis mortuus ē· et reſurrexit Theo
Duos auteʒ calices lucas cōmemorat· de altero q̄
deʒ ſupradixit· Accipite ⁊ diuidite inter vos· quē
dicet aliquis eſſe typum veteris teſtamēti· alteꝝ
vero poſt panis fractionem ⁊ diſtribucioneʒ ipe
partitur diſcipulis· Vnde ſubditur· Similiter et
calicem poſtq̄ cenauit· Beda· ſubaudit̄· dedit eis
vt ſit plena cōſtructio· Auguſtin9· de con· euā·
Vel q lucas bis de calice cōmemorauit· prius añ=
q̄ panem daret· Inde poſtq̄ panem dedit · illud
quod ſuperius dixit· preoccupauit vt ſolet· illud
vero quod ordine ſuo poſuit· non commemoraue=
rat ſuperius· Vtrūqꝫ aūt cōiunctū eandeʒ ſentē
ciam facit· que illoꝝ eſt ſcʒ mathei ⁊ marci· Theo
Nominat aūt domin9 hūc calicem noui teſtamēti
Vnde ſequit̄· Dicens hic eſt calix nouū teſtamētū
in ſanguine meo· qui pro vobis effundetur· ſigni
ficās nouū teſtamētum in ſuo ſanguine exordium
ſumere· Nam in veteri teſtamēto ſanguis aīalium
affuit· cum data fuit lex· Nūc vero ſanguis verbi
dei ſignificat nobis nouū teſtamentum· Cum aūt
dicit ꝓ vobis non ſignificat ꝓ ſolis apoſtol' cor
pus criſti datum· ⁊ ſanguineʒ effuſum fuiſſe· ſed
cā tocius humane nature ⁊ vet9 quideʒ paſcha ad
remouēdam ſeruituteʒ egypti fiebat ſanguis aūt
agni ad p̄mogenitoꝝ cuſtodia· Nouum vero pa=
ſcha ad peccatoꝝ remiſſionem· ſanguis aūt criſti
ad cōſeruacioneʒ eoꝝ qui dedicati ſūt deo· Cri
ſoſto· Hic eñ ſanguis operatur in nobis imaginē
regiam nobilitatem anime non pmittit marceſce=
re· ꝓtinus irrigans animaʒ· magnamqꝫ inſpirans
virtutem· Hic ſanguis fugat demones · aduocat
angelos et dominū angeloꝝ· Hic ſanguis effuſ9
lauit orbem ⁊ adibilem fecit celum· Huius parti=
cipes ſanguinis ſūt ſupernis virtutibus amicti· re
gio pallio· magis auteʒ ipſo rege induti· Et ſicut
ſi mund9 acceſſeris ſalubriter acceſſiſti· ſic ſi imbu=
tus conſciēcia praua· damnoſe accedis in penaʒ et
ſupplicia· Nam ſi qui imperatoriam coinquināt pur

puram pari pena plectuntur cum eis qui diuellūt
abſurdum non eſt· ſi ⁊ qui obſcena mente corpus
criſti recipiunt· pari pena plectuntur cum hijs q̄
illud clauis tranſfoderunt Beda· quia vero pa
nis confirmat· vinū vero ſāguinem operat̄ in car
ne hoc ad corpus criſti· illud refert̄ ad ſanguineʒ
Verum quia et nos in xp̄o· ⁊ in nobis criſtū ma=
nere oportet· vinum dominici calicis aqua miſcet̄
teſte eñ iohanne aque populi ſūt· Theophi·
Primo autem datur panis· ſecūdario calix · prior
enim eſt in ſpiritalibus laborioſus actus velut pa
nis non ſolum quia in vult9 ſudore laboratur· ſed
eciam quia dum comeditur· non eſt facilis ad glu
ciendum· Deinde poſt labores ſequitur exultacio
diuine gracie que eſt calix· Beda· Ideo autem
tunc cenati cōmunicauerūt apoſtoli· quia neceſſe
erat paſcha typicum ante conſūmari· ⁊ ſic ad veri
paſche ſacramenta tranſiri· Nunc aūt in honorem
tanti ſacramēti placuit magiſtris eccleſie· prius
nos ſpiritalibus epulis refici· ac deinde terrenis·
Grecus · Totum autem corpus et ſanguinem
domini ſuſcipit etiā ſi miſterioꝝ partem accipiat
Sicut eñ vnū ſigillum diuerſis totam ſuam figu
ram impertit̄· et integrum manet poſt diſtribu=
cionem· et ſicut vna vox penetrat ad multorū au
ditus· ſic nulli dubium ſit corpus et ſanguineʒ do=
mini totum in omnibus reperiri· Fractio auteʒ pa
nis venerandi paſſionem ſignificat·

Verumtamen ecce manus tradentis me· mecum eſt in menſa· Et quidem filius homi nis· ſecundum q diffinitum eſt vadit· verū tamen veh homini illi per quē tradetur· Et ipſi ceperunt querere inter ſe q̄s eſſet ex eis qui hoc factur9 eſſet·

Auguſtin9· de cō·
euange· Cum tradi=
diſſet dominus diſci
pulis calicem rurſus
de traditore ſuo lo=
cutus ē dicens· Veꝝ
tamen ecce manus t̄
dentis me mecum eſt
in menſa· Theop·
Quod dixit non ſolū
vt oſtēdat ſe ſcire fu
tura· ſed eciā vt oſtē
dat nobis ꝓpriam bo
nitateʒ ſcd̄m quā nō
pretermiſit· quin ꝓſ=
ſequeret̄ ea que ſpe
ctabant ad deū· Dat
eñ deus nobis exemplum· vt vſqꝫ ad finē ſataga
mus lucrari peccatores· et vt oſtendat ꝓditoris
nequiciam· qui et conuiua fieri nō erubuit· Cri
ſoſtomus· Et particeps exiſtens miſteriorum cō
uerſus non eſt· fit eñ ſcelus eius vtrumqꝫ imani9
tum quia tali propoſito imbutus adijt miſteria·
Tum quia adiens melior factus nō fuit· nec metu
nec beneficio nec honore· Beda· Et tamen nō d
ſignat ſpecialiter· ne manifeſtius correptus impu
dencior fieret · Mittit autem crimen in numero ·
vt agat conſcius penitenciam· Predicit autem et
penam· vt quem pudor non vicerat· corrigant de
nunciata ſupplicia· Vnde ſequitur· Et quideʒ fili9
hominis ſcd̄m q diffinitum eſt vadit· Theop·
Non quaſi non valens tueri ſeipſū· ſed ſicut defini=
ens ſibi mortem· ꝓpter humanam ſalutem· Cri
ſoſto · Sed quia iudas ea que ſunt ſcripta praua

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

intencione agebat ne quis putet eū innoxium tā= ꝙ̄ diſpēſacionis miniſtrū· ſubdit· Verūtamē veh domini illi per quem tradetur· Beda· Sed et veh domini illi qui ad menſam domini indignꝰ ac cedens in exemplum iude filium hominis tradit· nō quidez iudeis· ſed peccatoribus membris ſuis· et quamuis ſcirēt· xi· apoſtoli ꝙ nichil contra dominum cogitarēt quia tamen plus credūt magiſtro ꝙ̄ ſibi· timentes fragilitatem ſuam· querūt de peccato cuius conſcienciā non habebant· Sequitͬ enim Et ipſi ceperūt querere inter ſe· quis eſſet ex eis· qui hoc facturus eſſet· Baſilius· Sicut eniz in corporalibus paſſionibus ſunt multe quas non ſē ciunt pacientes· porro magis adhibent fidem cō iecture medicoꝝ ꝙ̄ ꝓpriam ſenſibilitatem attendant· ſic ꝛ anime paſſionibus· ſi quis in ſe peccatū non ſenciat· credere tamē debet hijs qui plus poſ ſūt cognoſcere ſua peccata·

Facta eſt autem et cōtentio inter eos· ꝗs eorum videretͬ eſſe maior· Dixit autem eis· Reges gentium dominantur eorum· Et qui poteſtatem habent ſuper eos benefici vocātur Vos autem nō ſic ſed qui maior eſt in vobis· fiat ſic iunior Et ꝗ̄ preceſſor eſt ſicut miniſtrator· Nam quis maior eſt qui recūbit· an qui miniſtrat· Nonne qui recūbit· Ego aūt in medio veſtrum ſum ſicut qui miniſtrat·

Theophilus· Cū inter ſe quererēt ꝗs eſſet dominum traditurus· conſequēs erat adinuicem ſibi dicere· tu ꝓditurus es et ex hoc coacti ſunt dicē ego pocior· ego maior· et ſimilia· Vn̄ dicitur· Facta eſt aūt ꝛ cōtencio inter eos quis eoꝝ videretur eſſe maior· Grecꝰ Vel hec contencio videtur habuiſſe motiuum· ꝙ cum dominꝰ ab hominibus tranſmigrarz· oportebat aliquem fieri alioꝝ principem· quaſi domini vicem gerentez Beda· Sicut autē boni· i ſcripturis exēa patrū quibꝰ ꝓficiāt ꝛ humilientur requirūt· ſic reprobi· ſi qd forte in electis reprehenſibile repererit quaſi ſuas ex eo nequicias obtecturi libenter ſolēt amplecti· Ideo multi ardentius legunt· ꝙ facta eſt contentio inter diſcipulos criſti· Ambroſius Si enim contendebāt apoſtoli· non excuſationi obtenditur· ſꝫ cautioni proponitur· Caueamus ergo ne in proditione aliqua inter nos de prelatione poſſit eſſe contentō· Beda· Potius autem videamꝰ· non quid carnales adhuc diſcipuli geſſerit· ſꝫ quid iuſſeit ſpiritalꝭ magiſter· Sequitur enim· Dixit autem eis· Reges gentium dominantur eoꝝ· Criſoſtimꝰ· Gentilium meminit· vt ex hoc rem vituperandam oñdat· Gentilium eſt ambire primatum· Ciril· Sed ꝛ blandi ſermōes eis offeruntͬ a ſubditis· Vnde ſeq̄tur· Et qui poteſtatem habent ſuper eos benefici vocantur· Sed illi quidem quaſi extorres a ſacris legibus huiuſmodi ſubiacēt morbis· Veſtrum autem culmen eſt in humilitate· Vnde ſequitur· vos autem non ſic· ſed qui maior eſt in vobis· fiat ſicut iunior· Baſil· Non ergo extollat preſidentē dignitas· ne ab humilitatis beatitudine corruat· Illud autem nouerit· ꝙ humilitas vera miniſterium plurium eſt· Sicut enim qui pluribus miniſtrat vulneratis ꝛ abſtergit cuiſlibet vulneris ſaniē· nō ſumit miniſterium in cauſam elationis· Sic multomagis cui omiſſe cure ſūt fraternoꝝ languorū· vt omnium miniſter· redditurus pro omnibꝰ rationem cogitare debet· ꝛ eſſe ſollicitus· Et ſic ꝗ̄ maior eſt· fiat ſicut minor· Decet autem ꝛ corporale obſequium ab hijs qui preſident offerri· exemplo domini lauantis pedes diſcipulorum· Vnde ſequitur· Et qui preceſſor eſt· ſicut miniſtrator· Non eſt autem timendum· ne in ſubdito ſoluatur humilitatis ꝓpoſitum· dū ei a maiori ſeruitur· ſꝫ in imitatione panditur humilitas· Ambroſius· Contínendum eſt autem quia non omnis honorificentie ſtudio humilitas definitͬ· Poteſt enim deferre alicui ꝓpter ſeculi gratiam· potentie metum· vtilitatiſq̄ʒ cōtuitum· tua edificatō queritur nō alterꝰ· ꝛ ideo vna datur omnibus forma ſētentie· vt non de prelatione iactantia ſit· ſed de humilitate contentio Beda· In hac tamen forma a domino tradita· maiores nō minima diſcretione opus habēt· ne ſcilicet ad inſtar regum gentium dominari ſubiectis· ſeq̄ʒ ab eis gaudeant laudibus attolli· ꝛ tn̄ contra delinquentium vicia per zelum iuſticie ſint erecti· Ad verba autem exhortationis ſumet adiūgit exemplum· Vnde ſequitur· Nam quis maior eſt qui recumbit· an qui miniſtrat· Nōne qui recūbit· Ego autem in medio veſtrum ſum· ſic qui miniſtrat· Criſoſto· Quaſi dicat· Non putes diſcipulū tui egere· te vero non illius· Ego enim qui nullo egeo· quo vniuerſa egent celeſtia ꝛ terreſtria· ad miniſterialem gradum condeſcendi· Theo· Oſtendit autem ſe miniſtrantē eis cū panem ꝛ calicem diſtribuit· cuius miniſterij mentōnem facit· rememorans eos ſi de eodem pane comederunt· et de eodem calice biberunt ſi ipſe chriſtus omnibus miniſtrauit· vnum debent omnes ſentire· Beda Vel loquitur ꝺ miniſterio quo ſcdʒ iohānem eoꝝ pedes lauit dominus ꝛ magiſter· ꝗuis etiā verbo miniſtrandi poſſint omnia que in carne geſſit· intelligi· ſꝫ ꝛ ſuum ſanguinem ſe pro nobis eff unde re miniſtrando ſignificat·

Vos autem eſtis· ꝗ̄ permanſiſtis mecum i temptacionibus meis et ego diſpono vobis ſicut diſpoſuit michi pater meus regnum· vt edatis ꝛ bibatis ſuper menſam meam in regno meo ꝛ ſedeatis ſup thronos xij· iudicātes xij· t̄bꝰ iſrahel·

Theo· Sic̄ dominus ꝓditori premunciauerat veh· ſic diſcipulis remanētibꝰ ecōtrario bona· preſnunciat dicens· Vos autem eſtis· qui permanſiſtis mecū in tē tationibus meis· Beda· Non enim inchoatio paciētis· ſed perſeuerātia celeſtis regni gloria donātͬ· quia perſeuerantiā· que cōſtantia ſeu fortitudo mētis vocatͬ· dicimꝰ eſſe cunctaꝝ

coſumnaꝫ virtutum· Filiꝰ ergo dei ſecum permas
nentes in temptationibꝰ eternū ducit ad regnum
Si enim complantati facti ſumꝰ ſimilitudini mor=
tis eius· ſimul et reſurrectionis erimus· Vnde ſeq
tur· Et ego diſpono vobis· ſic diſpoſuit mihi pat
meus regnum· Beda regnum dei non eſt de hoc
mundo· Non autem equalitas ad dominum ſed ſimi
litudinis emulatio eſt· Solꝰ enim xp̄s plena ima=
go dei eſt· ꝓpter expreſſam in ſe paterne gratitu
dinis vnitatem· Juſtus autem homo ad imagineꝫ
dei eſt· ſi ꝓpter imitandam diuine conuerſationis
ſimilitudinem mundum hunc dei cognitione cōtem
nat· Vnde et corpꝰ chriſti edimus vt vite eterne
poſſimus eſſe participes· ꝓpter quod ſequit̄· Vt
edatis et bibatis ſuper menſam meā in regno meo·
Non enī victꝰ nob̄ et potus premij loco ſpondet̄ ſꝫ
comunicacio gracie celeſtis et vite· Beda· Vel
menſa ꝓpoſita omnibus ſanctis ad fruendum celes=
ſtis eſt gloria vite· qua qui eſuriūt et ſiciunt iuſti
ciam ſaturabuntur fruendo deſiderato gaudio veri
boni· Theo· Non autem hoc dixit quaſi futuris
illic corporalibus eſcis· et quaſi regno ſuo ſenſibili
futuro· erit enim illic angelica conuerſatio ſic ſa=
duceis predixit· Sed et paulus dicit non eſſe reg=
num dei eſcam et potum· Cirillus· Sed ex hijs q̄
ſunt aput nos ſpiritalia deſignat· Nam prerogati
ua quadam funguntur aput reges terrenos· qui
eis quaſi conuiue conſident· Ex humano ergo iudi
cio oſtendit· qui aput eū in primis honoribus ſta=
tuent̄· Be· Hec eſt enim immutatio dextre excelſi·
vt qui nunc humiles gaudent miniſtrare conſer=
uis· tunc ſuper domini menſam· ſublimes vite per
petue dapibus alantur· Et qui hic in temptacio=
nibꝰ iniuſte iudicati cum domino permanent· illic
cum eo ſuper temptatores ſuos iuſti iudices veni
ant· Vnde ſequit̄· Et ſedeatis ſuper thronos· xij·
iudicantes· xij· tribus iſrahel· Theo· Hoc eſt cō
demnantes ex duodecim tribubus infideles· Am
broſius· Non autem· xij throni tanquā aliqua cor
poralis ſunt receptacula ſeſſionis· ſed quia ſcd̄m
diuinam ſimilitudinē iudicat xp̄us cognitione cor
diū· nō interrogatōe factoꝝ· virtutē remunerās ipieta
tē cōdēnās· Jta apl̄i· in iudiciū ſpiritale formāt̄·
remuneratione fidei· execratione perfidie virtute
errorē redarguētes· ſacrilegos odio perſeq̄ntes·
Criſoſtimus· Nunquid autem illic ſedebit et iu=
das· Sed conſidera ꝙ lex ē data a deo ꝑ hieremiā
Si quid boni promiſero· ſi cenſeatis indignꝰ mul
ctabo te· Et ideo loquens cum diſcipulis· non ſim
pliciter promiſit· ſꝫ addidit· Qui permanſiſtis me
cum in temptationibꝰ· Beda Ab eius ergo ſub
limitate promiſſi iudas excipitur· Nā et anteꝗ̄ hec
dominus diceret· exijſſe credendus eſt· Excipiunt̄
et illi quicunqꝫ auditis incomprehenſibilis ſacra=
menti verb̄ abierunt retro·

Ait autem dominꝰ
ſimoni· Simon· Ecce
ſathan· expetiuit vos·
vt cribraret ſicut tri=
ticum· Ego autem ro
gaui ꝓ te· vt nō defici
at fides tua· Et tu ali=
quādo cōuerſus· confir
ma fratres tuos· Qui
dixit ei· Domine tecū
paratus ſum et in car=
cerem et in mortem ire
Et ille dixit· Dico ti=
bi petre· Nō cantabit
hodie gallꝰ· donec ter
abneges noſſe me·

Be· Ne gloriarent̄ vn
decim apoſtoli· et ſu
is viribꝰ tribuerēt·
ꝙ ſoli pene īter tot
milia iudeoꝝ dicerē
tur in tēptationibꝰ
ꝑmanſiſſe cū domino·
oſtendit eos ſi non iu
uātis ſe domini ēent
opitulatiōe ꝓtecti·
eadem procella cum
ceteris potuiſſe con=
teri· Vnde ſequitur·
Ait aūt dn̄s ſimoni·
ſimō· Ecce ſathanas
expetiuit vos· vt cri
braret ſic triticum id
eſt expetiuit vos tē=
ptare· et velut q̄ tri
ticum purgat venti
lando cōcuttere· Jn
quo docet nullius fi
dē a diabolo· niſi deo
permittēte temptari· Theoph· Hoc aūt petro
dixit· eoꝙ forcior alijs erat· et ſuperbire poterat
in hijs que promiſſa erant a chriſto· Cirillus·
Vel vt oſtendat ꝙ homines nihil exiſtentes quan
tum pertinet ad humanam naturam et lubricū mē
tis noſtre· non decet· vt preeſſe ceteris velint· Et
ideo omiſſis ceteris venit ad petrum ceteris pre=
latum· Vnde ſequitur· Ego autem rogaui pro te
vt non deficiat fides tua Chriſoſtomus· Nō aūt
dixit· Ego permiſi· ſed oraui· humiliter enim loq̄
tur tendens ad paſſionem· vt humanitatem demō
ſtret· Nam qui non deprecatione· ſꝫ imperio dixer
at· Super hanc petram edificabo eccleſiam meaꝫ·
et tibi dabo claues regni celorum· quomodo opꝰ
habebat oratione vt ōcitatā vnius hominis aiaꝫ
coerceret· Non autem dixit rogaui vt non neges·
ſed ne deſeras fidem· Theoph· Nam et ſi pau=
lulum agitandus ſis· habes tamen reconditum ſe=
men fidei ꝗ̄uis diecerit folia ſpiritus tēptatoris·
viget radix· petijt ergo ſathanas te ledere tanꝗ̄
inuidens tibi de mea dilectione· Sꝫ ꝗ̄uis egomet
pro te ſim deprecatus tu tamen delinques· Vnde
ſequitur· Et tu aliqn̄ cōuerſꝰ cōfirma fratres tuos
Quaſi dicēt· Poſtꝗ̄ me negato ploraueris ac pe
nitueris· corrobora ceteros· cū te principeꝫ apo
ſtolorum deputauerim· Hoc enim decet te qui me
cum robur es et petra eccleſie· Hoc autem intelli
gendum eſt non ſoluꝫ de apoſtolis· qui tūc erāt·
vt roborarētur a petro ſꝫ et de omnibꝰ q̄ vſqꝫ ad
finem mundi futuri ſunt fidelibus· ne ſcilicet ali=
quis credentium diffidat videns eum qui cum eſſꝫ
apoſtolus denegauit· ac iterum per penitentiam
obtinuit prerogatiuam· vt eſſet antiſtes mūdi·
Admirare igitur exuberantiam diuine patientie·
ne diffidere diſcipulum faceret nondum patrato
crimine largitus eſt veniam· ac iterum ip̄m in apo
ſtolico gradu reſtituit dicens· Confirma fratres
tuos· Beda· Quaſi dicat· Sicut ego tuam fideꝫ
ne deficiat orādo protexi· ita tu infirmiores fr̄es·
ne de venia deſperent confortare memento Am
broſius· Caue ergo iactantiaꝫ caue ſeculum· Jlle
iubetur confirmare fratres ſuos qui dixit om̄ia re
liquimus et ſecuti ſumus te Beda· Quia vero ſe
dominꝰ dixerat pro fide petri rogaſſe conſciꝰ ille
preſentis affectus ſideiqꝫ feruētis· Sed futuri ca
ſus neſcius· non credit ſe vllatenus ab eo poſſe de
ficere· Vnde ſequitur· Qui dixit ei· Domine tecum

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

patꝰ ſum et in carcerem et in mortē ire. Theo. Pre nimia quidem dilectione flāmeſcit et impoſſibilia ſibi pollicetur. Decebat autem audito ſemel a veritate ꝗ temptandus eſſet nō amplius contēdere. Sed dominus videns eum preſumptuoſe loquentem. promit temptationis ſpeciez ſcilicet ꝗ negaturus eſſet. Vnde ſequitur. Et ille dixit dico tibi petre non cantabit hodie gallus. donec ter abneges noſſe me. Ambroſius Petrus quidem ⁊ ſi ſpiritu promptus corporis tn̄ adhuc infirmꝰ affectu. denunciatur dominum negaturus. Neqꝫ enī poterat diuine conſtantiam intentionis eq̄re. Paſſio domini emulos habet pares nō habet Theo. Hinc autem magnam doctrinam haurimus. ꝗ nō ſufficit humanum ꝓpoſitum abſqꝫ diuio ſubſidio. Petrus enim ꝗ̄uis feruens eſſet derelictus tamen a deo ſubplantatus fuit ab hoſte. Baſiliꝰ. Sciēdum autem ꝗ deo permittente timorati lapſū paciuntur quandoqꝫ ad faſtus precedentis r̄medium Sed quamuis idem videatur eſſe delictum timorati ⁊ aliorum. refert nō modicum Nam timoratꝰ ex quibuſdam inſidijs ⁊ pene prout voluit peccauit. Alij vero nullam gerendo curam neqꝫ ſui neqꝫ dei peccant. n̄ diſtinguentes inter peccare ⁊ agere virtuoſe. Vnde reor ⁊ iuſſionis modū in eis debere fore diuerſum. Nam timoratus quodam iuuamine indigens. ⁊ circa eandem rem erga quā peccauit iuſſa debet proferre. Alij vero cum totū bonum anime deſtruxerint. affligi ⁊ moueri et p̄ceptis ſubici debent. quouſqꝫ ratum ſit illis deū iuſtū iudicem eſſe. et ꝯtremiſcant Auguſtinus ẜ conſen. euan. Hoc autem quod hic dicitur de petri negacione predicta. omnes quidem euangeliſte cōmemorant. ſed non omnes ex vna eademqꝫ occaſione ſermones ad eam cōmemorandam veniunt. Nam matheus et marcus eam ſubnectunt. Poſtea ꝗ̄ dominus egreſſus ē ex illa domo vbi manducauerāt paſcha. lucas vero ⁊ iohannes. anteꝗ̄ inde eſſet egreſſus. Sed facile poſſemus intelligere. aut illos duos ea recapitulando poſuiſſe. aut iſtos preoccupando. niſi magis moueret ꝗ tam diuerſa nō tantum verba. ſed etiam ſententias domini p̄mittunt quibus permotus petrus illam preſumptionem proferret. vel pro domīo vel cū domino moriendi vt magis cogant intelligi ter eum expreſſiſſe preſumptionē ſuā diuerſis locis ſermonis xp̄i. et ter illi a domīo reſponſum. ꝗ eum ante gallicātum eſſet negaturus. Cirillus predixerat autez dominꝰ petro. ꝗ eū eſſet negaturus tempore ſcilicet ſue captionis. Sed quia ſemel facta eſt mentio de captōne eiꝰ. conſequenter nunciat ſuperuenientem ꝯtra iudeos ꝯflictū. Vnde dicit̄. Et dixit eis. quando miſi vos ſine ſacculo ⁊ pera ⁊ calciamētis. nunquid aliquid defuit voƀ. Mi

Et dixit eis. quādo miſi vos ſine ſacculo ⁊ pera. et calciamentis nūquid aliquid defuit vobis. At illi dixerūt Nihil. Dixit ergo eis Sz nūc qui habet ſacculum. tollat ſimiliter et peram Et qui non habet. vēdat tunicā ſuam. et emat gladiū Dico eīm vobis. quoniam adhuc hoc quod ſcriptum eſt oportet impleri in me. Et cum iniquis deputatus eſt etenim ea que ſunt de me finem habent. At illi dixerunt. Domine. Ecce gladij duo hic. At ille dixit eis. Satis eſt.

ſat eni ſaluator ſanctos apoſtolos predicare ciuitatibus et oppidis regnum celorū. precipiens vt eūtes nullius corpaliū curam gererent. ſed in eo totam ſpem viuēdi r̄ponēnt. Criſoſtomus. Sicut aūt qui docēt natare circa principium q̄dem manus ſuas ſupponētes attentius ſuſtentāt ſuos diſcipulos. poſtea plerumqꝫ manuz abſtrahentes iubent vt ſibi opitulentur. quinimo ⁊ paululū emergi permittunt ita et chriſtus fecit diſcipulis. In exordijs quidem preſto in cūctis eis aderat. pans eis vberrime affluentiam omnium. Vnde ſequitur At illi dixerunt. Nihil at vbi oportebat ⁊ ꝓprias vires oſtendere. ſubtraxit eis aliquantulum graciam. iubens eis ex ſe nō nulla peragere. Vnde ſeq̄tur. Dixit ergo eis. ſed nunc qui habet ſacculum. quo ſcilicet portatur pecunia. tollat ſimiliter et peram qua ſcilicet portantur cibaria. Et quidem quando nec calciamenta nec zonam habebant. non baculum. nec es. nullius paſſi ſunt penuriā. vt aūt marſubium conceſſit eis et peram. Eſurire vident̄ et ſitire et nuditatē pati. ac ſi eis dicit. Hactenus cuncta vobis vberrime affluebant nunc autem volo vos et inopiam experiri. Ideoqꝫ nō addico neceſſitati priſtine legis. ſed mando et loculū habere et peram. Poterat autem et deus vſqꝫ in finez eos in tanta conſtituere copia. ſed noluit ob multas cauſas. Primo quidem vt nihil ſibi tribuerēt. ſed recognoſcerent totum emanaſſe diuinitꝰ. Secūdo vt moderari ſibi ſciāt. Tercō ne maiora ẜ ſe opinentur. Horum igitur cauſā permittens eos incurrere multa inopinatorum relaxauit prioris legis rigorem. ne grauis et intollerabilis fieret eis vita. Beda. Non enim eadem viuendi regula perſecutionis qua pacis tempe diſcipulos informat. miſſis quidem diſcipulis ad predicandum. ne quid tollerēt in via precepit. ordinans ſcilicz vt qui euangelium nunciat. de euāgelio viuat. Inſtante vero mortis articulo. et tota illa gente paſtorem ſimul et gregem perſequente. congruā tēpori regulam decernit permittens vt tollant victui neceſſaria. donec ſopita inſānia perſecutorū tempus euāngelizandi redeat. vbi noƀ quoqꝫ dat exemplum. iuſta nonnūꝗ̄ cauſa inſtante quedam de noſtri ꝓpoſiti rigore poſſe ſine culpa intermitti.

Auguſtinus contra fauſtum nulla ergo inſtantia precipiētis ſed ratione diſpenſantis ꝓ tempū diuerſitate precepta vel conſilia vel permiſſa mutantur. Ambroſius. Qui autem ferire prohibetur emere gladium iubet. niſi forte vt ſit parata defenſio. non vltio neceſſaria. Et videri potuiſſe vindicari. ſed noluiſſe. Vnde ſequitur. Et qui non habet. ſcilicet ſacculum. vendat tunicam ſuam et

emat gladiũ Chriſoſto· Quid eſt hoc· Qui di-
xerat· ſi q̃s te ꝑcuſſerit in dextra gena· vertas ei et
aliam· nunc armat diſcipulos· et ſolo gladio· nam
ſi penitus armare decebat· non ſolum opoꝛtebat
gladium poſſidere ſed et ſcuta et galeas· Sed et ſi
mille huiuſmodi poſſiderent arma ꝓ tot iſultibus
et inſidijs populorum tirannorum· vrbium natõ
num qualiter· xj· cõparerẽt· et ex ſolo aſſpectu ag
minum non cõtremiſcerent· nutriti in ſtagnis et
fluuijs· Non ergo putemꝰ eum iuſſiſſe vt gladios
poſſiderent· ſed ꝑ gladios innuit imminentes in
ſidias iudeorum Vnde ſequitur Dico enim vobis
qm̃ adhuc hoc quod ſcriptum eſt opoꝛtet impleri
i me· Et cum iniquis deputatus eſt Theo· Cum
eñ ipſi int̃ ſe ſupra de p̃rogatiuis cõtenderit· non
eſt inquit tempꝰ prerogatiuarum immo pericu
loꝛum excidium Nam ego magiſter veſter ducoꝛ
ad moꝛtem non honoꝛabilem cum impijs deputan
dus· Etenim ea que ſunt de me ſcilicet p̃dicta finẽ
habent· i· implitõnẽ· Volens ergo violẽtum inſul
tum innuere· meminit gladij· nec pꝛoꝛſus reuela
uit ne tangerentur accidia· nec ꝓrſus obtituit· ne
repentinis aggreſſibus fluctuarent· Sed poſtea
recolẽtes mirarentur· quomodo ſeipſum p̃tium ex
hibuit paſſioni pꝛo ſalute humana Baſili· Vel
dominꝰ non iubet poꝛtare marſupium et perã et
emere gladium· ſed pꝛedicit futurum ꝙ ſcilicet a
poſtoli obliti tempoꝛe paſſionis donoꝝ et legis
domini auderent ſumere gladios· Sepius enim
ſcriptura vtitur imperatiua ſermonis ſpecie loco
ꝓphetie· In pluribus tamẽ libꝛis non inuenit̃· acci
piat· tollat· vel emat· ſed tollet et emet· Theo
Vel per hoc pꝛenuntiat eis ꝙ incurrerent famẽ
et ſitim· quod innuit per peram· et aduerſitates
nõnullas· quod innuit per gladium· Vel aliter·
ꝙ dominus dicit· Qui habet ſacculum tollat ſimili
ter et peram· videt̃ ſermo ad diſcipulos fieri· ſed
reuera reſpicit quãlibet iudei perſonam· Quaſi di
ceret ſi q̃s iudeoꝛum abundat facultatibus cõge
ſtis omnibus fugiat· Si autem quis vltima oppꝛe
ſus penuria colit regionem· hic ecia͂ amictum vẽ
dat et gladium emat· Inuadet eñ eos itollerabi
lis impetus pugne· vt nichil ad reſiſtendum ſuffi
ciat· Deinde pandit hoꝛum maloꝛum cauſam· quia
ſcilicet paſſus eſt penam ꝓphanis debitam cum la
tronibus crucifixus· Et cum ad hoc ꝑuentum fue
rit· ſumet finem verbum diſpenſatõnis· Perſecu-
toribus autẽ accident· que a ꝓphetis ſũt p̃dicta·
Hec igit̃ dominꝰ p̃dixit de futuris regioni iudeo
rum· ſed diſcipuli nõ intelligebant ꝓfunditatem
dictoꝛum putantes ob futuꝛum ꝓditoꝛis inſult
um gladijs opꝰ eẽ Vnde ſequit̃· At illi dixerunt·
domine ecce duo gladij hic At ille dixit eis· ſatis
eſt· Criſoſto· Et quidẽ ſi humano eos volebat
uti auxilio nec centum ſufficerent gladij· ꝙ ſi nole
bat eos vti humano ſubſidio· et duo ſupuacui ſũt
Theo· Noluit ergo dominꝰ eos repꝛehendere
quaſi non intelligentes· ſed dicẽs ſatis eſt· eos di
miſit· Quidã autẽ dicunt dominum iꝛonice dixiſſe
ſatis eſt· Quaſi diceret· Ex quo duo ſũt gladij ſuf
ficiant nobis ad tãtã multitudinẽ q̃ta nos debet
iuadere· Beda· Vel duo gladij ſufficiunt ad teſ
timonium ſpõte paſſi ſal uatoꝛis· Vnꝰ qui et apo
ſtolis audaciam ꝓ domino certandi et domino
virtutem medicãdi doceret ineſſe· Alt̃ qui nequa
q̃ vagina exemptꝰ oſtẽderet eos nec totum quod
potuere ꝓ eius facere defenſiõe permiſſos· Am
bꝛo· Vel quia lex referre nõ vetat foꝛtaſſe petro
duos gladios offerẽti ſatis eẽ dicit· q̃ſi licuerit vſ
qꝫ ad euãgelium· vt ſit in lege equitatis eruditõ i
euãgelio bõitatis perfectio· Eſt etiã gladius ſpiri
talis vt vendas patrimonium· et emas verbum
quo mentis penetralia veſtiuntur· Eſt etiã gladi
us paſſionis vt exuas coꝛpus et immolatę carnis
exuuijs ematur tibi ſacra coꝛona matirij Mouet ad
huc ꝙ duos gladios diſcipuli pꝛotulerunt ne foꝛ-
te vnum noui· vnum veteris teſtamẽti ſit Deinde
dicit dominus· ſatis eſt quaſi nil deſit ei quẽ vtri
uſqꝫ teſtamẽti doctrina munierit·

Et egreſſus ibat ſecun
dum conſuetudinem i
montẽ oliuarum· Se
cuti ſunt autẽ illum ⁊
diſcipuli eius· Et cum
perueniſſet ad locum·
dixit illis Oꝛate ne in
tretis in temtationẽ·
Et ipſe auulſus eſt ab
eis quantum iactus ẽ
lapidis Et poſitis gẽi
bus oꝛabat dicẽs Pa
ter ſi vis tranſfer calicẽ
iſtum a me· Verunta
men non mea voluntas
ſed tua ſiat·

Beda· Tradendus
a diſcipulo dominus
conſueti receſſus lo-
cum quo facilime re
periri poſſit adit Vn
ſequit̃· Et egreſſus
ibat ſecundum cõſue
tudinẽ in mõtẽ oli-
uarum Ciril De die
nãqꝫ cõuerſabat̃ hie
roſolimis obſcura ve
ro nocte ſuccedente
in montem oliuarum
cum ſuis conuerſaba
tur diſcipulis Vnde
ſubditur Secuti ſũt
autẽ illum et diſcipu
li eiꝰ· Beda Pulch
re autẽ ſui coꝛpoꝛis
miſterijs imbutos in
montem oliuarum di
ſcipulos educit· vt õ
nes in moꝛte ſua bap
tizatos ſancti ſpiritꝰ
chariſmate cõfirmã
dos eſſe deſignet Theophilꝰ· Poſt cenam au-
tẽ nequaq̃ inertia et iocus et ſomnꝰ occupant do
minum· ſed oꝛatio et doctrina· Vnde ſequitur· Et
cum perueniſſet ad locum dixit illis· Oꝛate ne in
tretis in temtationem· Beda Impoſſibile quidem
eſt humanam animã non temptari Vnde nõ ait·
oꝛate ne temptemini· ſed oꝛate ne intretis in tem
tatio nẽ hoc ẽ ne temptatio vos ſuperet vltima·
Cirillus· Sed ne ſolis verbis eis pꝛodeſſet pꝛo
cedens paululum· oꝛabat· Vnde ſequitur Et ipſe a
uulſus ẽ ab eis· quãtũ iactꝰ ẽ lapidis· Vbiqꝫ inue
nies eum ſemotum oꝛãtem· vt diſcas ꝙ animo atẽ
to et coꝛde quieto colloquendum ẽ cum deo ſubli-
mi· Nõ autẽ quaſi egẽs alieni ſuffragij pꝛecibus
inſiſtebat· qui eſt omnipotẽtiſſima virtus patris
ſed vt diſcamꝰ nõ eẽ in temptationibus doꝛmidã
dum· ſed magis oꝛationibus iſiſtẽdum Beda· So
lus etiã oꝛat pꝛo omnibus· qui ſolus erat paſſurꝰ
pꝛo omnibus ſignificans tãtum oꝛationem ſuã q̃
tum et paſſionem a noſtra diſtare· Auguſti· de

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

que ·euan· Auulſus eſt autem ab eis quantum iac tus lapidis tāquam tipice admonuerit· vt ī eum dirigerent lapidem ideſt uſqȝ ad ipſū perducerēt itencionem legis que ſcripta erat ī lapide· Gre· niſ enꝰ Quid autem ſibi vult flexus genuū de quo dicitur· Et poſitis genubus orabat· humanus quidē vſus eſt pronos terre ſuplicare maioribus facto oſtendētes fortiores eē qui rogātur· Palā eſt autez humanaȝ naturā nichil habere deo condignum· Et ideo honorifica ſigna que īuicem exhibemus fatentes nos humiliores eē reſpectu excellētie proximi trāſſumpſimus ad obſequia icōpabilis nature· Vnde ille q̄ noſtros languores portauit ac pro nobis itercelſit per hominem quem ſūpſit· genuflectit orando· ſanctiens non eē ſuperbiendum orationis tempore· ſed ꝑ omnia humilitati cōformādum· quia deus ſuperbis reſiſtit· Dat autem humilibꝰ gratiam· Chri· Quelibet autem ars verbis et operibus oſtenditur ab eo qui docet quia ergo dominus venerat docturus nos q̄libet virtutem· obhoc eadem dicit· ⁊ facit· Vnde quia iuſſerat verbis orare ne intrarent in temptationē hoc etiā opere docet· Sequitur enim dicens· Pater ſi vis transfer calicem iſtū a me Naȝ dicit ſi vis quaſi ignorans an patri placeret· neqȝ enim magis ardua cognicō eſt· hac cognicōe paterne ſubſtancie quam ipſe ſolus perſpicaciter nouit ſecundū illud· Sicut nouit me pater ⁊ ego noui patrē Neqȝ hoc dicit· quaſi reſpuens paſſionez Qui eniȝ conuiciatus eſt diſcipulo volenti eius paſſionem īpedire vt ſatanā eum vocaret poſt multa ꝓcomia q̄liter crucifigi nolebat· Cur igit̄ ita dictum eſt· conſideres quantum erat audire· ꝙ deus ineffabilis qui quemlibet intellectum tranſcendit voluit vteruȝ ſubire virgineum· lac ſuggere· ⁊ humana queqȝ pati· quoniā ergo fere incredibile erat· q̄d erat futurum· Primo quidez miſit ꝓphetas hoc nūciantes poſtea ipſe indutus carne veniens vt non phantaſma putaretur· permittit carnez ferre naturales defectus· eſurire· ſitire· ⁊ dormire· laborare· affici· et anxiari· obhoc et recuſat mortem veram humanitatem demonſtrans· Ambroſius· Dicit ergo· Si vis transfer a me calicem iſtum q̄ſi homo mortem recuſans· quaſi deus ſentenciā ſuā ſeruans· Beda· Vel transferri a ſe calicem poſtulat· non quidem timore paciendi· ſed miſericordia prioris populi· ne ab illo bibat calicem ꝓpinatum· Vnde et ſignanter non dicit transfer a me calicem ſed calicem iſtum· hoc eſt populi iudeorum· qui excuſacionez ignorancie habere non poteſt· q̄ me quottidie vaticinantur· Dioniſius Alexandrinus· Vel ꝙ dicit· Transfer calicem iſtum a me· nō eſt hoc· nō adueniat michi· niſi eīn aduenerit trāſferri non poterit· igitur vt ſenſit iā preſentem· cepit affici et triſtari et quaſi iā appropinquante eo dicit· Transfer calicem hunc· Sicut eīn quod ꝑterit nec intactū eſt nec permanens· ſic ⁊ ſaluator leuiter inuadentez temptacōnem flagitat pelli· ⁊ hoc eſt non intrare in temptacionem· quod ꝯſulit eſſe orandum· ꝑfectiſſimus autem modus temptaciones euitādi manifeſtatur· cum dicitur· Veruntamen nō mea voluntas· ſed tua fiat· deus eniȝ expertus eſt malorum· Vult autem nobis bona largiri ſuꝑ id quod petimꝰ· vel intelligimus· Ergo perfectam voluntatem patris quam ipſe nouerat petit ſortiri effectum· que eadē eſt ⁊ ſua ſcd̄m deitatem· Renuit autē impleri humanaȝ voluntatem quam dicit ſuam· paterna voluntate minorem·

Athanaſiꝰ· Geminum enim hic velle oſtendit· alterum quidem humanuȝ quod eſt carnis· alterū vero diuinum· humanitas enim ob carnis fragilitatē recuſat paſſionem· ſed diuinus eius affectus affectanter eam ſubijt· eo ꝙ non eſſet poſſibile eum detineri a morte· Gregoriꝰ niſenus· Apolinaris autem aſſerit ꝙ criſtus non habuit ſecundum terrenaȝ naturam ꝓpriam voluntatē· ſȝ ſolum in criſto eſt voluntas dei qui de celo deſcendit· Dicat ergo quam voluntatem vult dominꝰ nequaq̄ȝ euenire· Neqȝ enim deitas aufert ꝓpriam voluntatē· Beda· appropinquās etiaȝ paſſioni ſaluator· infirmanciū in ſe vocem ſumpſit· vt cum ſȝ imminet· quod fieri volumus ſic per infirmitatem petamus· vt non fiat quatinus ꝑ fortitudinē parati ſimus· vt voluntas conditoris noſtri etiā contra noſtrā voluntatem fiat·

Apparuit autem illi angelus de celo confortans eum· Et factus ī agonia ꝓlixiꝰ orabat Et factꝰ eſt ſudor eiꝰ ſicut gutte ſanguinis decurentes in terram Et cū ſurrexiſſȝ ab oracione et ueniſſet ad diſcipulos ſuos inuenit illos dormientes ꝑ triſticia· Et ait illis· q̄d dormitis ſurgite et orate ne intretis ī temptacionem·

Theo· Vt nobis ī noteſceret orōis virtus· quatinus eā adꝟſis ꝑponamꝰ· Orās dominꝰ ab angelo cōfortatur· vt dicitur· Apparuit autem illi angelus de celo confortans eum Beda Alibi legimus q̄ angeli acceſſerūt et miniſtrabant ei· In documento ergo vtriuſqȝ nature angeli ⁊ ei miniſtraſſe et eum confortaſſe dicuntur· Creator eniȝ creature ſue non eguit preſidio ſȝ homo factus· ſicut ꝓpter nos triſtis ē· ita propter nos ꝯfortatur· Theophilus· Quidam autem dicunt· quoniam apparuit ei angelus glorificans eum dicens· Domine tua eſt virtꝰ· tu nanqȝ potes contra mortem et infernum genuſ humanum liberare· Criſ· Et quia nō phantaſtice ſed vere noſtram carnē ſuſcepit· vt approbet diſpenſacionis veritatem· et oppilet hereticorū ora queqȝ humana ſuſtinet· Sequitur enim· Et factuſ in agonia prolixiꝰ orabat· Ambro· Horrēt pleriqȝ hoc loco· qui triſticiam ſaluatoris ad argumētum inolite pocius a principio q̄ ſuſcepte ad tempus infirmitatis inclinant· Ego autem non ſolum excuſanduȝ non puto· ſed nuſq̄ȝ magis pietatē eiꝰ maieſtatemqȝ demiror· Minus eniȝ contulerat mihi· niſi meum ſuſcepiſſet affectum· Suſcepit enim triſticiam meam vt mihi ſuam leticiam largiretur Confidenter triſticiam nomino· quia crucez predico· Debuit ergo dolorem ſuſcipere· vt vinceret·

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

ſ̄ecꝫ enim habent foꝛtitudinis laudem qui ſtupo
rem magis vulnerum tulerint ꝙ doloꝛem· ſ̄os er
go voluit erudire· quemadmodum moꝛtem ꝗ q̄d
eſt amplius· future moꝛtis meſticiam vinceremus
Doles ergo domine non mea· ſed tua vulnera· Jn
firmatus eſt enim pꝛopter delicta noſtra· Et foꝛ
taſſe triſtis eſt ideo· quia poſt ade lapſum tali trā
ſitu nobis erat ex hoc ſeculo recedendū· vt moꝛi eſ
ſet neceſſe· ſ̄ec illud diſtat a vero· Sꝫ triſtis erat
ꝓ perſecutoꝛibus ſuis quos ſciebat in malis ſacris
legij penas daturos· Grego· xxiiij· moꝛa· Appꝛo
pinquante etiaꝫ moꝛte noſtre mentis in ſe certam̄
expꝛeſſit· qui vim quandaꝫ terroꝛis ac foꝛmidinis
patimur· cum per ſolucōnem carnis eterno iudicio
ꝓpinquamus nec immerito· quoniā anima poſt pu
ſillū hoc inuenit· quod ineternum mutare nō poſ
ſit· Theo· Quod auteꝫ humane nature foꝛet pre
miſſa oracio non auteꝫ diuine vt dicunt arriani· pa
tet eciam ex eo ꝙ ſudauit· Sequit̄ enim· Et fact9
eſt ſudoꝛ eius ſicut gutte ſanguinis decurrentis in
terrā· Beda· Nemo ſudoꝛem hunc infirmitati de
putet· quia contra naturaꝫ eſt ſudare ſanguinem·
ſed pocius intelligat per hoc nobis declaratū· ꝙ
effectum iam ſue pꝛecis obtineret· vt ſcilicet fideꝫ
diſcipuloꝛum quam terrena adhuc fragilitas argu
ebat· ſuo ſanguine purgaret· Auguſt· in ſenten
cijs pꝛoſperi· Oꝛans eciam cū ſudoꝛe ſanguineo do
min9 ſignificabat de coꝛpoꝛe ſuo toto quod eſt ec
cleſia manatura martiria· Theo· Vel hoc ꝓuer
bialiter dicit̄ de eo q̄ vehemēter ſudauit· ꝙ ſudauit
ſanguinē· Volens igit̄ euangeliſta innuere ꝙ gꝉ
ſis ſudoꝛum guttis madebat· ſumit guttas ſangui
nis ad exemplum· Poſt hoc autem inueniens diſci
pulos doꝛmientes pꝛe triſticia impꝛoperat eis· ſi
mul admonens vt oꝛarent· Sequit̄ enīꝫ Et cuꝫ ſur
rexiſſet ab oꝛacione et veniſſet ad diſcipulos ſuos
inuenit eos doꝛmientes pꝛe triſticia· Criſoſto·
Erat enim intempeſtum noctis· et diſcipuloꝝ ocu
li p̄anguſtia pꝛemebant̄· et erat ſomn9 non coꝛpo
ris· ſed mentis· Auguſt· de con· euan· Non auteꝫ
expꝛeſſit hic lucas quota oꝛacōne domin9 ad diſci
pulos venerit· nihil tam̄ hoc matheo et marco re
pugnauit· Beda· Demonſtrat autē dominus con
ſequenter· quia ꝓ diſcipulis oꝛauerit quos monꝫ
oꝛacōnum ſuaꝝ vigilando ꝗ oꝛando exiſtere parti
cipes· Sequit̄ enīꝫ· Et ait illis· Quid doꝛmitis· ſur
gite· et oꝛate· ne intretis in temptacōnem Theo·
Hoc eſt· Ne a temptacōe ſupentur· Hoc enim eſt
non induci in temptacōnem· non demergi ab ea·
Vel ſimpliciter nos iubꝫ oꝛare· vt tranquilla ſit no
ſtra vita nec immergamur in aliquod moleſtoꝛum
Diabolicum em̄ eſt et ſuperbum queq̄ ſe in temp
tacōneꝫ p̄cipitare· Vnde et iacobꝫ non dixit· inijci
te vos in temptacōnes· ſꝫ cū incideritis· omne gau
dium eſtimate· de inuito voluntarium facientes·

Adhuc eo loquēte
ecce turba· et qui vo
cabat̄ iudas vn9 de xij·
antecedebat eos· Et
appꝛopinquauit ihesu
vt oſcularet̄ eum· Jhe
ſus aūt dixit ei· Juda
oſculo filiū hominis tra
dis· videntes autem hij
qui circa ipm̄ erāt· q̄d
futurū erat dixerūt ei
Domine ſi pcutim9 in
gladio Et pcuſſit vn9
ex eis ſeruū pꝛincipis
ſacerdotuꝫ et amputa
uit auriculam ei9 dex
trā Reſpondens autē
ihesus ait Sinite vſq̄
huc et cū tetigiſſꝫ au
riculā eius· ſanauit eū
dixit aūt ihes9 ad eos
qui venerāt ad ſe pꝛin
cipes ſacerdotū et ma
giſtratus tēpli et ſeni
oꝛes· Quaſi ad latro
nem exiſtis cū gladijs
et fuſtibꝫ· cū quotidie
vobiſcum fuerim in tē
plo nō extendiſtis ma
nus in me· Sed hec ē
hoꝛa vrā et poteſtas
tenebꝛarum·

Glo· premiſſa oꝛōne
criſti ſubicit̄ de eius
ꝓdicōne qua a diſci
pulo ꝓditur· dicitur
em̄ adhuc eo loquē
te ecce turba et q̄ vo
cabat̄ iudas vnus de
duodecim antecede
bat eos Ciril· dicit
aūt qui vocabat̄ iu
das quaſi nomē eius
habēs exoſuꝫ· addit
aūt vnus de duodeci
ad ſignificanciam ne
quicie ꝓditoꝛis nam
qui honoꝛatus fuit
eque apl'is fact9 eſt
occiſionis cauſa i cri
ſtū Criſ· Sic enim
inſanabilia vulneruꝫ
Nec auſteris medica
mētis obediūt nec de
mulcētibus· Sic aīa
vbi ſel' eſt captiuata
ꝗ ſeipam dederit cui
cūqꝫ pcō nl'm emo
lumtū ex admonicō
nibus ꝯſequit̄ quod
et inde accidit a ꝓdi
cione non ceſſanti ꝙ
uis omī mō doctrine
eſſet a xp̄o cohibit9
vnde ſequit̄· Et ap
pꝛopinquauit ihesu
vt oſcularet̄ eum·
Ciril· Jnmemoꝛ em̄
gloꝛie criſti putauit
foꝛſitan poſſe latē
ter agere auſus p̄a
piū dilectōis ſignū
oꝛganū efficere doli
Criſ· Non autē eſt
diſcedendum a fra
trum admonicione·
q̄nq̄ nihil ꝓpter no
ſtra verba eueniat nā et riuuli et ſi nullus hauriat
fluūt· ꝗ ſi foꝛſan non pſuaſeris hodie poteris foꝛſā
cras· Piſcatoꝛ enim p totam diem vacua trahens re
cia circa ſero piſcem capit· Vnde dominus et ſi ſci
ret iudam nō conuertendū· nō deſtitit facere q̄ ſua
intererat· Sequitur enīꝫ· Jheſus autē dixit ei· Ju
da oſculo filium hominis tradis· Ambꝛoſi· Per ī
terrogacionem ꝓnunciandū puto· quaſi amantis
affectu coꝛripiat pꝛoditoꝛem· Criſo· Pꝛopꝛiuꝫ aūt
nomen ponit· quod magis dolentis erat· et reuocā
tis· ꝙ pꝛouocanti ad iram· Ambꝛoſius· Dicit aūt
oſculo tradis· hoc eſt amoꝛis pignoꝛe vulnus infli
gis· et pacis inſtrumento moꝛteꝫ irrogas· Seru9
dominū· diſcipul9 ꝓdis magiſtruꝫ elect9 autoꝛē
Cri· Non autē dicit· tradis magiſtrū tuū dn̄ꝫ tuuꝫ
benefactoꝛē· ſꝫ filiū hominis hoc eſt manſuetū ꝗ mi
tem· Qui ſi non eſſet magiſter et dominus· quia ta
men taꝫ ſuauiter erga te geſſit· non eſſet a te pꝛo
dendus· Ambꝛoſi9· Magna o domine ſignificacō
poteſtatis· magna diſciplina virtutis et conſiliuꝫ
ꝓdicionis aperitur· et adhuc paciencia non nega
tur· Oſtendit deum quem ꝓderet· dum oculta mai
feſtat· Oſtendit quem traderet· dum dicit filium
hominis· quia caro non diuinitas compꝛehenditur

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Jllud tamen plus confutat ingratum ꝙ eum tra⸗
diderit· qui cum eſſet dei filius· propter nos filius
hominis eſſe voluiſſet· quaſi diceret propter te ſuſ
cepi ingrate quod tradis hypocrita· Auguſti·
hoc ergo domin⁹ cum traderet̃ · primo dixit· quod
ait lucas· Juda oſculo filium hominis tradis· Dei
de quod matheus· Amice ad quid veniſti· Deinde
id quod iohannes cõmemorat· Quem queritis·
Ambroſius· Oſculatus eſt autem eum dominus
non quo ſimulare nos doceat· ſed ut neq; ꝓditorẽ
refugere videretur· et plus afficeret ꝓditorẽ cui
amoris officia nõ negaret· Theo· zelant̃ autem
diſcipuli ⁊ gladios euaginant· Vnde ſequitur· Vi
dentes aute hy qui circa ipſum erãt · quod futurũ
erat· dixerunt ei· Domine ſi percutimus in gladio
Sed qualiter habent gladios· q̃a mactauerat ag⸗
nũ ⁊ a mẽſa diſceſſerãt· Alij autẽ diſcipuli querũt
an percuterent· Sed petrus vbiq; feruens ꝓ domi
no pſuaſionem non expectat ſ; pcutit ſeruum pon
tificis· Vnde ſequitur· Et pcuſſit vnus ex illis ſer⸗
uum principis ſacerdotum· et amputauit auriculã
eius dextraꝫ· Auguſti· De con· euan· Qui pcuſſit
ſecundum iohãnem petrus erat· quem pcuſſit aũt
malch⁹ vocabatur· Ambro· Eruditus enim in le
ge petrus ꝓmptus affectu qui ſciret phinees re⸗
putatum ad iuſticiam ꝙ ſacrilegus peremiſſet· p⸗
cuſſit principis ſeruum· Auguſt· de con· euan·
Deinde lucas dicit· Reſpondens autem iheſus ait·
Sinite vſq; huc· Et hoc eſt qđ matheus cõmẽorat·
conuerte gladium tuum in locum ſuum· Nec moue
at quaſi cõtrariũ ſit· quod lucas huc dicit dominuꝫ
reſpondiſſe· Sinite vſq; huc· quaſi poſt iſtam per
cuſſionem ita dictũ fuerit· vt placuerit ei vſq; huc
factum· Sed amplius fieri noluerit· Cum in verb
que matheus poſuit· intelligatur pocius totum fa
ctuꝫ· quo vſus eſt gladio petr⁹· domino diſplicuiſ
ſe· Jllud enĩ verũ eſt· ꝙ cum interogaſſent dicent
es· Domine ſi percutim⁹ in gladio tunc reſpondit
Sinite vſq; huc· ideſt non vos moueat· quod futu
rum eſt· permittendi ſunt hucuſq; progredi· hoc
eſt vt me apprehendãt· et impleantur que de me
ſcripta ſunt Nõ enĩ diceret Reſpondens aũt iheſus
niſi ad iterrogacionẽ eoꝝ reſpõderet· nõ facto pe
tri· Sed inter moras verborũ interroganciũ do
minum et illius reſpõdentis· Petr⁹ auiditate defẽ
ſionis percuſſit Sed non potuit ſimul dici que ſi⸗
mul fieri potuerũt tũc ſicut dicit lucas ſanauit eũ
qui pcuſſus erat Sequitur eñ· Et cum tetigiſſet
auriculam eius ſanauit eum· Beda· Nunquã eñ pi
etatis ſue dominus obliuiſcitur· Jlli iuſto mortem
inferũt iſte perſequẽciũ vulnera ſanat Ambro·
Sed cum dominus vulnere cruentũ deterſit· miſte
ria diuina ſubiecit· vt ſeruus principis mundi non
nature condicione· ſed culpe auris vulnus exciperꝫ
qui non audiſſet verba ſapiencie· Aut ſi petrus vo
lens pcuſſit aureꝫ· docuit ꝙ aurẽ in ſpem habere ñ
deberet· quam in miſterio non haberet· Sed qua
re petrus· quia ipſe ligandi et ſoluendi adeptus ẽ
poteſtatem· Et ideo tollit gladio ſpiritali aureꝫ ĩ
teriorem male intelligentis· Sed dominus ipſe re
fundit auditum· demonſtrans et ipſos ſi conuertã
tur· poſſe ſanari qui in paſſione domini vulnerati
ſunt· eo ꝙ omne peccatum fidei miſterijs abluat̃·
Beda· Vel ſeruus iſte popul⁹ eſt iudeoꝝ prin
cipibꝫ ſacerdotum in debito mancipatus officio· q̃
in paſſione domini dexterã auriculam ideſt ſpirita
lem legis intelligenciã perdidit· que ſcilicet auris
petri gladio deciditur· nõ ꝙ ille ſenſuꝫ intelligẽ
di audientibꝫ tollat· ſ; diuino ablatum iudicio ne⸗
glientibꝫ pandat· Verũ eadem dextera auris ĩ his
que in eodem populo crediderũt diuina dignacõe
priſtino eſt reſtituta officio· Sequitur· Dixit aũt
iheſus ad eos qui venerant ad ſe principes ſacerdo
tum et magiſtratus templi ⁊ ſeniores· Quaſi ad la
tronem exiſtis cum gladijs et fuſtibꝫ· Criſoſto·
Acceſſerũt eñ nocte timentes multitudinis impe
tum et ideo dicit quid vobis opus erat his armis ĩ
eũ qui vobiſcũ eſt ſemper· Et hoc eſt qđ ſequitur·
Cum quottidie vobiſcum fuerim in templo· non ex
tendiſtis manus in me· Cirill· Vbi non inculpat
dominus preſides iudeoꝝ ꝙ non ſibi mature para
uerant inſidias mortis· ſed arguit eos qui temere
opinabãt̃ eũ ſe iuaſiſſe ipſo iuito· Ac ſi dicat· Tũc ñ
cepiſtis me q; nolebã· ⁊ nec nunc poſſetis· niſi me
ſponte veſtris ſubicerem manibus· Vnde ſequitur
Sed hec eſt hora veſtra· i· paruum temp⁹ cõceſ
ſũ eſt vobis exercẽde in me veſtre ſuperbie patre
votis meis fauẽte· Dicit eciam quod hec poteſtas
ẽ tẽbris data· i· diabolo et iudeis inſurgẽdi ĩ xpm
Et hoc ẽ qđ ſubdit̃· et ptas tẽbraꝝ· Beda· q̃ſi
diceret ideo aduerſũ me ĩ tẽbris cõgregami· quia
poteſtas veſtra q̃ ſic cõtra lucem mũdi armami· in
tenebris ẽ· Queritur autem q̃mõ iheſus principes
ſacerdotũ· Magĩrat⁹ tẽpli et ſeniores q̃ ad ſe vene⸗
runt· alloqui dicat̃· Cum apud alios euãgeliſtas
nõ ipſi veniſſe· verũ in atrio caiphe expectantes
miniſtros miſiſſe perhibeãtur· ſed huic contrarie
tati dat̃ quod illi non per ſeipſos· ſed per eos q̃s
miſerunt ad apprehẽdẽdum criſtũ· in ſue iuſſionis
poteſtate venerunt·

Comprehẽdẽtes aũt
eũ· duxerũt ad domũ
principis ſacerdotũ·
petrus vero ſequebat̃
eũ a longe· Accẽſo au
tẽ igne in medio atrio
et circũſtãtibus illis·
erat petrus in medio
eorũ· Quẽ cũ vidiſſet
ãcilla quedã ſedẽtem
ad lumẽ· et eũ fuiſſet
ĩtuita dixit· Et hic cũ
illo erat· At ille nega
uit euꝫ dicẽs· Mulier
non noui illũ· Et poſt
puſillũ· ali⁹ videns eũ
dixit· Et tu de illis es

Ambroſius· Non
ĩtellexerũt infelices
miſteriũ· nec venera
ti ſũt tam clemẽtem
pietatis affectum ꝙ
etiam hoſtes ſuos ñ
paſſus eſt vulnerari
Dicitur enim· Comp
hendentes autẽ eum
duxerũt ad domũ pñ
cipis ſacerdotũ· Cũ
legimus teneri iheſũ
caueam⁹ ne putem⁹
eum teneri ſecunduꝫ
diuinitatem ⁊ inuitũ
quaſi infirmũ· tenet̃
eñ et ligatur ſecũdũ
corporis veritatem·
Beda· Pñceps aũt
ſacerdotũ caypham
ſignificat q̃ ſecundũ
iohannem erat põti
fex anni illius Au
guſtin⁹· de cõ· euan
Sed primo ad ãnam

Petrꝰ vero ait O bo mo non ſum· Et inter uallo facto quaſi hore vnius · alius quidam affirmabat dicens ve re et hic cuꝫ illo erat· nam et galileꝰ eſt· Et ait petrus· O homo ne ſcio quid dicis · Et cō tinuo adhuc illo loqn te gallꝰ cantauit · Et conuerſus dominꝰ re ſpexit petrū Et recor datus eſt petrus ver bi domini ꝙ dixeāt qꝛ priuſꝙ̄ gallus cantet ter me negabis · et e= greſſus foras petrus fleuit amare ·

ductꝰ eſt ſocerū cay phe· ſicut iohānes di cit · ꝙ̄ ad cayham vt mathеus dicit· Mar= cus autē et lucas no men non dicunt pon= tificis · Criſoſto · Ideo autem ducitur ad domum pontificis vt de conſenſu prin= cipis ſacerdotum ſin gula queqꝫ facerent illuc enim omnes con uenerant criſtuꝫ pre ſtolantes· magnꝰ aū feruor petri oſtendi tur qui non auffugit cum alios fugientes vidiſſet· Sequitᷣ enī Petrꝰ autē ſequeba tur eum a longe·

Ambro· Bene a lō ge ſequebatᷣ iam ꝓxi mus negatur neqꝫ ei negare potuiſſet· ſi criſto proximus ad= heſiſſet· Sed in hoc fit reuerēdus ꝙ dominū nō re liquit· eciam cum timeret metus nature eſt· cura pi etatis· Beda· Quod autem ad paſſionem euntem dominuꝫ a longe ſequitur petrus· ſignificat eccle ſiam ſecuturam quod eſt imitaturā paſſioneꝫ domi ni· ſed longe differenter· Eccleſia enim ꝓ ſe patitᷣ at ille ꝓ eccleſia· Ambro· Iam autē in domo pñ cipis ſacerdotum ignis ardebat· Vnde ſequitᷣ Ac cenſo autē igne in medio atrio et circūſtātibꝫ illis erat petrus in medio eorū· Acceſſit petrus· vt ca= lefaceret ſe· quia clauſo domino calor mentis iam i eo refriguerat Criſo· Tradite enim erāt petro claues regni celoꝝ· credenda erat ei populoꝝ in numera multitudo· q̄ eiſꝫ inuoluta peccatis· Erat autē petrus paulo durior · ſicut truncata ſerui pñ cipis ſacerdotū declarat auricula· Hic igitur tam durus tāqꝫ ſeuerus · ſi donum non peccandi fuiſſet adeptus· que venia commiſſis populis donaretur queꝫ diuina prouidencia pmiſit · ꝙ primo ipſe la= beretur in peccatum· quo erga peccantes duriorē ſentenciam proprij caſus intuitu temparet· Et cū ſe calefacere vellet ad prunas· acceſſit ad eum pu ella de qua ſequitur· Quem cū vidiſſet ancilla que dam ſedentem ad lumen· et eum fuiſſet intuita· dix it· Et hic cum illo erat· Ambro· Quid ſibi vult ꝙ primo eum prodit ancilla· cuꝫ viri vtiqꝫ magis po tuerint eum recognoſcere· niſi vt iſte ſexus pecca= re in nece domini videretᷣ· vt et iſte ſexus redime= retur p domini paſſionem· Petrus autem ꝓditus negat· Malo enim negaſſe petrum ꝙ̄ dominū fefel liſſe· Vnde ſequitᷣ· At ille negauit dicens · Mulier non noui illum· Criſo· Quid ais o petre· Vox tua repente mutata eſt· Os enī plenū fidei et amoris· in odium perfidiamqꝫ conuerſum eſt· Non tibi fla= gella· nondum ſunt admota tormēta· qui te inter= rogat nullus eſt eoꝝ qui autoritate ſui poſſit for= midinem incutere confitenti· mulier te ſimplici vo= ce interrogat et forte nec proditura confeſſum· Nec tamen mulier ſed puella hoſtiaria· vile manci pium· Ambro· Sed ideo negauit petrus· quia ꝓ miſit incaute· non negat in monte· non in templo· non in ſua domo· ſed in pretorio iudeorum· Ibi ne gat· vbi iheſus ligatus eſt· vbi veritas nō eſt· Ne gans autem dicit· Non noui illum temerariū quip pe erat· vt diceret quia nouerat eum· quem mens humana non poteſt oprehendere· Nemo enim no= uit filium niſi pater· Rurſum ſecūda vice criſtū ne gat· Sequitᷣ enꝫ· Et poſt puſillū· alius videns eū dixit· Et tu de illis es· Augu· de con· euan· Intelli gitur autem ꝙ in hac ſecunda negacōne· a duobꝰ eſt compellatus ab ancilla ſcilicet quam cōmemo= rāt matheus et marcus et ab alio queꝫ comemorat lucas· Hoc ergo quod hic lucas dicit· et poſt puſil lum· iam egreſſus erat ianuam petrus· et primum gallus cantauerat vt marcus dicit· Jam redierat· vt quemadmodū dicit iohānes· ad focuꝫ ſtans ite rum negaret· de qua negacione ſequitur· Petrus vero ait o homo· non ſum· Ambro· Maluit enꝫ ſe negare· ꝙ̄ criſtum aut quia videbatᷣ negare cri= ſti ſocietateꝫ· vtiqꝫ ſe negauit· Beda· In hac aū negacōne petri dicimus· non ſoluꝫ ab eo negari cri ſtum· q̄ dicit eum non eſſe criſtum· ſed ab illo eciam qui cum ſit· negat ſe eſſe criſtianuꝫ· Ambro· Ter cio qꝫ interrogatur· Sequitᷣ enī· Et interuallo fa cto quaſi hore vnꝰ alius q̄dam affirmabat· dicens Vere et hic cum illo erat· Aug· de cō· euan· Qđ mathe· et mar· dicunt poſt puſillum· quantū eſſet hoc tempis· maifeſtat hꝯ lucas dicendo · Et iterual lo facto quaſi hore vnius de hoc autem interuallo tacet iohānes· Item quod matheus et marcus non ſingulari ſed plurali numero enūciant eos qui cum petro agebant· cum lucas et iohānes vnū dicant facile eſt intelligere aut pluraleꝫ numerū ꝓ ſingu lari vſitata locucōne vſurpaſſe matheum et marcū Aut qđ vnus maxime tanꝙ̄ qui eum viderat affir= mabat· ceteri autē ſecuti eius fidem petꝛ ſimul vr= gebant· Jam vero illud quod matheus ipſi petro dictū aſſeuerat· nonne te vidi in orto· Marcus autᷣ et lucas inter ſe illos de petro locutos· aut ſenten ciam intelligimꝰ tenuiſſe eos· qui compellatum di cunt petrum· Tantum enim valet ꝙ de illo coram illo dicebatur· quātū ſi illi diceretᷣ· aut vtroqꝫ mō dictum· et alios hunc alios illuꝫ modū ɔmemoraſſe

Beda· Subdit autē· nam et galileus eſt· Non ꝙ alia ligua galilei atqꝫ alia loquerentur· Hieroſo= limite qui vtriꝫ fuerūt hebrei · ſed ꝙ vnaqueqꝫ ꝓuincia et regio· ſuas habēdo ꝓpietates vſitatum loquēdi ſonū vitare non poſſit Sequitᷣ · Et ait pe trus· O homo neſcio quid dicis Ambroſius· Hoc eſt ſacrilegia veſtra neſcio· ſed nos excuſamus· ipſe non excuſauit· Non enī ſatis eſt inuoluta reſponſio confitentis iheſum· ſed apta confeſſio· Et ideo pe trus non de induſtria reſpondiſſe ſic inducitᷣ · quia poſtea recordatꝰ ē· et tamē fleuit Beda · Solet aūt ſacra ſcriptura ſepe meritū cauſarū p meritum deſignare tempū · Vnde petrus qui media nocte peccauit· ad gallicantum penituit Sequitur enim Et continuo illo adhuc loquēte · gallus cantauit·

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Quia qu od in tenebris obliuionis errauit· vere lu
cis rememoracōne correxit· Aug· de con· euan·
Galli autem cantū poſt trinam negacōnē petri in=
telligimꝰ· ſicut Marcus expſſit· Beda· Hūc gal
lum miſtice opinor aliquē doctorum intelligendū
qui iacentes ⁊ ſomnolentos increpat dicens· Eui=
gilate iuſti· et nolite peccare· Criſo· Admirare
autē curā magiſtri q: cum victus eſſet· multa vte
batur ꝓuiſione erga diſcipulū quem nutu erigens
ad lacrimas ꝓuocauit· Sequitur enī· Et conuerſus
dominus reſpexit petrum· Augu· de con· euan·
Quod quomodo accipiendū ſit· diligencius cōſide
randū eſt· dicit enim mathe9· petrus enim ſedebat
foris in atrio quod non diceret· niſi illa cū domino
intus agerent· Similiter et in eo q dixit marcus
et cum eſſet petrus in atrio deorſū· oſtendit nō ſo
lum in interioribꝫ· ſed eciam in ſupioribꝫ geſta q̄
dixerat· Quomodo ergo reſpexit dominꝰ petrū fa
cie corpali· Qua ꝓpter michi videtur illa reſpectō
diuinitus facta· Et ſicut dictū eſt· Reſpice et exau
di me· ⁊ conuertere domine libera animā meaꝫ· ita
dictum arbitror· conuerſus dominꝰ reſpexit petꝝ

Beda· Reſpicere nāqꝫ eiꝰ miſereri eſt· q: non ſo
lum cum agitur penitēcia· verū eciā vt agatur di
miſericordia neceſſaria eſt· Ambro· Deniqꝫ quos
ihesus reſpicit· plorant delictū· Vnd ſequitur· Et
recordatus eſt petrꝰ verbi domini qd dixerat· q:
prius q̄ gallus cantet· ter me negabis· Et egreſ=
ſus foras petrus fleuit amare· Quare fleuit· quia
errauit vt homo· lacrimas eius lego· ſatiſfactōneꝫ
non lego· Lauent lacrime delictum· quod voce pu
dor eſt confiteri· negauit primo et ſecundo et non
fleuit· quia adhuc non reſpexerat dominus· Nega
uit tercio· reſpexit eum ihesus· et amariſſime fleuit
Et tu ſi veniam vis mereri· dilue lacrimis culpā tu
am· Criſo· non autem audebat petrus palaꝫ fle
re· ne a lacrimis deprehenderet· Sed foras exiens
lacrimabat· Flebat autem non ꝓpter penaꝫ· ſꝫ quia
dilectum negauerat· quod moleſtius erat ei quoli
bet ſupplicio·

Et viri qui tenebant
eū· illudebāt ei ceden
tes· ⁊ velauerūt eū· et p
cuciebāt faciē eiꝰ· Et
interrogauerūt eū di
centes· ꝓpheti꞊za· q̄s ē
qui te pcuſſit· Et alia
multa blaſphemātes·
dicebāt in eum· Et vt
factus eſt dies· conue
nerūt ſeniores plebis·
et principes ſacēdotū
et ſcribe· ⁊ duxerūt il=
lum in conſilium ſuum
dicētes· Si tu es cri=
ſtus· dic nobis· Et ait
illis· Si vobis dixero
nō credetis michi· Si
autem interrogauero
nō reſpōdebitis mihi
neqꝫ dimittetis· Ex
hoc autē erit filius ho
minis ſedēs a dextris
virtutis dei· Dixerūt
aūt omnes· Tu ergo
es filius dei· Qui ait·
Vos dicitis· quia ego
ſum· At illi dixerunt·
Quid adhuc deſidera
mus teſtimonium· ipſi
enī audiuimꝰ d ore eiꝰ

Auguſtinꝰ de cō·
euan· De petri temp
tacione que inter do
mini contumelias fa
cta eſt· non codeꝫ or
dine omnes narrant
Nam illas primo cō=
memorat matheus ⁊
marcꝰ· deinde petri
temptacōneꝫ· Lucas
vero explicauit priꝰ
tēptacionē petri· de
inde domini cōtume
lias dicens· Et viri q̄
tenebāt eum· illude=
bant ei cedentes·
Criſo· Celi et terre
dominꝰ ceſꝰ ſuſtinet
et patiē impiorum ri
dicula formaꝫ nobis
paciencie prebēs·
Theop· Necnō dñs
ꝓphetarum vt pſeu=
do ꝓpheta deludiē·
Sequitur enim· Et
velauerunt eum et p
cuciebant faciem eiꝰ
⁊ interrogauerūt eū
dicentes· Propheti
za nobis· quis eſt q̄
te pcuſſit· Beda·
Hec quaſi in cōtume
liam faciebant eius·
qui ſe a populis pro
phetā voluit haberi
Sed tunc q̄ ceſus eſt
colaphis iudeorꝫ·
cediē eciā nunc plaſ
phemijs falſorꝫ cri
ſtianorum· Velauerūt
auteꝫ eum non vt eo
rum ille ſcelera nō vi
deat ſed vt a ſe ipſi fa
ciem eius abſcondant· Heretici autem et iudei et
mali catholici eum reprobis actibus exacerban=
tes· quaſi ei illudentes dicunt· quis eſt qui te pcuſ
ſit dum ab illo ſuas cogitacōnes et opa tenebrarꝫ
cognoſci non eſtimāt Aug· de con· euan· hec aūt
intelligitur paſſus dominꝰ vſqꝫ mane ī domo pri
cipis ſacerdotū quo prius adductus eſt· Vnde ſe
quitur· Et vt factus eſt dies· conuenerūt ſeniores
plebis et pncipes ſacēdotū ⁊ ſcribe ⁊ duxerūt eū in
cōſiliū ſuū dicētes· Si tu es xp̄s· dic nob̄· Beda·
Nō veritatē deſiderabāt· ſꝫ calūpniā ꝑꝑabant· Si
quidem criſtum· hominē tīmō de ſtirpe dauid vē
turum ſperantes· hoc ab eo q̄rebant· vt ſi diceret·
Ego ſum criſtus· calūniarent q ſibi arroget regi
am poteſtateꝫ· Theo· Ipe vero ſciebat eorꝫ pcor
dia q qui non crediderant opibꝫ· multominꝰ ſmo
nibus crederent· Vnde ſequiē· Et ait illis· Si vob̄
dixero· non creditis michi· Beda· Sepe enim di
xerant ſe criſtum eſſe puta cum dicebat· Ego ⁊ pa
ter vnum ſumus· et cetera talia· Si auteꝫ interro
gauero· non reſpondebitis michi· neqꝫ dimittetis
Interrogauerat eniꝫ eos· quomō dicerent criſtū
filium eſſe dauid· cum dauid in ſpū dominū ſuūꝫ il
lum vocauerit· verū illi neqꝫ dicenti credere neqꝫ
interroganti reſpondere voluerunt· Quia autem
ſemen dauid calūniari q̄rebāt· plus eſt qd audiūt
Sequitur· n· Ex hoc aūt erit filius hoīs ſedens a
dextris virtutis dei· Cirillus· Quaſi d· non ē vo
bis de cetero tempus ſermonū et doctrine· ſed de
inceps iudicij tempus erit· cū videbitis me filium
hoīs ſedētē a dextris virtutis dei· Cirillꝰ· Cum
autem de deo ſeſſio dicitur atqꝫ thronus· regia et
vniuerſis principās dignitas deſignatur· Non· n·
putabimus tribunal quodam poſitū eē· cui creda
mus inniti dominum oīm· ſed nec omino dexterum
vel ſiniſtrum eſſe penes diuinam naturam· pro=
prium enim eſt corporꝫ figura et locus et ſeſſio·
Qualiter aūt paris honoris· paris quoqꝫ cōſeſſꝰ
filius videbiē eſſe ſi non eſt ſm naturā filius natu
ralem in ſe ꝓprietatem patris habēs· Theo· Hoc
igiē audiētes debebāt timē Sꝫ illi pꝰ hec verba

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

magis inſaniūt· Vnde ſequitꝛ Dixerūt aūt omnes
Tu ergo es filius dei Beda· q̄ ſe filiū dei dixerit
acceperūt in eo quod ait Erit filiꝰ hominis ſe· a
dex ·vir· dei Ambro· Dominus autem maluit ſe
regē ꝓbare q̄ dicere· vt cōdēnandi cauſā habere
nō poſſint· Qui quod obiciūt hoc fatētur· Sequi
tꝛ n· Qui ait· vos dicitis quia ego ſū Ciri· Hoc aūt
dicente chriſto· ſuccenſuit phariſeorum cohors v
ſurpans ignominie vocē· Vnde ſequitꝛ At illi dixe
runt Quid adhuc deſideramus teſtimoniū· ipi em̄
audiuimus de ore eiꝰ Theo· Ex quo patet q̄ in
obediētes nulla cōmoda ferūt reuelatis ſibi ſecre
cioribus ſed maiorem penam acquirūt· ꝓpter qd̄
talia oportet eis eſſe occulta·

CAPI· XXIII·

Et ſurgens
omnis mlti-
tudo eoruꝫ
duxerūt il-
lum ad pilatum Cepe
runt aūt accuſare illū
dicentes· Hunc inue-
nimꝰ ſubuertētem gē
tem noſtram ⁊ ꝓhibē
tē tributa dari ceſari
et dicētem ſe criſtum
regem eſſe· Pilatꝰ aūt
interrogauit eū dicēs
Tu es rex iudeorum
at ille reſpondens ait
Tu dicis ait aūt pilatꝰ
ad principes ſacerdo
tum et turbas nichil
inuenio cauſe i hoc ho-
mine· At illi inuale-
ſcebāt dicentes· Con
mouit ppl'm docens ꝑ
vniuerſam iudeam in
cipiens a galilea vſqꝫ
huc·

Auguſtinus de cō
euan· Poſtq̄ cōple-
uit lucas narrādo pe
tri negacōnem· reca
pitulauit que cuꝫ do
mio geſta ſunt circa
mane· cōmemorās q̄
dā que alij tacuerūt
atqꝫ ita cōtexuit nar
racōnē ſimilia alijs
narrans cū dicit· Et
ſurgēs omnis multi
tudo eorū· duxerunt
illuꝫ ad pilatū Be
da· Vt impleretꝛ ſer-
mo iheſu quē de ſua
morte ꝑdixit Trade
tur gētibus id ē roā
nis· Nam pilatus ro
manus erat· eūqꝫ ro
mani in iudeā ꝑſideꝫ
miſerant· Aug· de
con· euange· Deinde
apud pilatum geſta
ſic narrat· Ceperunt
aūt accuſare illuꝫ di
centes Hunc inueni
mus ſubuertentē gē
tem noſtram· et ꝓhi
bentem tributa dari
ceſari· et dicentem ſe
criſtū regē eſſe hoc
matheus et marcus
nō dixerūt cuꝫ tamē
dicerēt· q̄ cū accuſa
bāt· ſed iſte eciā ipa
crimina que falſo ob

iecerūt· apuit· Theo· Euident autē aduerſantꝛ
veritati· Non em̄ dominꝰ ꝓhibuit dari cenſum· ſed
magis dare iuſſit· Qualiter aūt populū ſubuerte-
bat· an vt regnū aggrederetꝛ· ſed hoc eſt incredi
bile cunctis· quia volente multitudine tota eum in
regem eligere· ſciens fugit· Beda· Duobꝫ autē
domino obiectis· ſ· q̄ et tributa ceſari dari ꝓhibu
erit· et ſe criſtum regem diceret· potuit fieri vt il
lud qd̄ dn̄s ait· Reddite q̄ ſunt ceſaris ceſari· eciā
pilatum audiſſe contigerit· Ideoqꝫ cauſā hanc q̄
ſi aptum iudeoꝝ mendaciū paruipendens ſolū qd̄
neſciebat· de regni verbo interrogandū putauit·
Sequitur enim· Pilatus aūt interrogauit eum dicēs
Tu es rex iudeoꝝ· Theo· Mihi videtꝛ q̄ hoc a
criſto queſierit ꝯtemptū obiecti criminis ſubſanan-
do· Quaſi diceret· Tu paup· humilis· nudꝰ· cui nul
lus adiutor accuſaris te regem ambicōne· ad quod
opus eſt multoꝝ adiutorū et ſūptuū· Beda· Eo
dē aūt v̄bo ꝑſidi· q̄ et p̄ncipibꝫ ſacdotū r̄ndꝫ· vt ꝓpa
ſentēcia ꝯdēnetꝛ· Seqtꝛ n· At ille r̄n̄s ait· Tu dicis
Theo· Illi autē cum nichil aliud hauer et eoꝝ ca-
lūnie recurrūt ad clamoꝝ ſubſidia· Sequitꝛ enim·
At illi inualeſcebant dicentes· Cōmouit populuꝫ
docens ꝑ vniuerſam iudeam incipiens a galilea vſ
qꝫ huc· quaſi dicerent· ꝑuertit populuꝫ nec in vna
ꝑte tantum· ſꝫ a galilea incepit et hucuſqꝫ ꝑuenit
tranſiens ꝑ iudeam· puto aūt eos non abſqꝫ cauſa
meminiſſe galilee· ſed volētes incuttere timorē pila
to Galiley em̄ ſciſmatici fuerūt et noua temptan-
tes· qualis fuit iudas galileꝰ· cuiꝰ in actibꝫ apo-
ſtoloꝝ fit mencio· Beda· His autē verbis nō il
lum· ſed ſe accuſāt· docuiſſe em̄ populū· et a ꝑſtini
tempis ignauia docendo cōmouiſſe taliqꝫ actu to-
tam terrā ꝓmiſſionis ꝑtrāſiſſe· non criminis ſꝫ indi
cium eſt virtutis· Ambro· O accuſatꝛ aūt dominꝰ
et tacet· quia defenſione nō indiget· ambigant de
fendi qui timent vinci· Non ergo accuſacōnē tacē
do confirmat ſꝫ deſpicit non refellendo· quid ergo
timeret qui non ambit ſaluteꝫ Solus vim ſuā ꝑdit
vt acquirat omnium·

Pilatꝰ aūt audiēs ga
lileā interrogauit ſi hō
galileꝰ eſſꝫ· Et vt cog
nouit q̄ d̄ herodis po
teſtate eſſet remiſit eū
ad herodem· q̄ ⁊ ipſe
iheroſolimis erat illis
diebus herodes autē
viſo iheſu gauiſus eſt
valde· Erat eñi ex mlt-
to tēpore cupiēs vide
re eum· eo q̄ audiret
multa de illo· et ſpera
bat ſignū aliquod vi-
dere ab eo fieri· Inter
rogabat aūt illum ſer
monibus multis Et ip
ſe ei nichil r̄ſpōdebat
Stabant etiā princi-
pes ſacerdotū et ſcri
be cōſtanter accuſan-
tes eum· Spreuit aūt
illum herodes cum ex
ercitu ſuo· et illuſit in-

Beda· Pilatus de
ꝑmiſſa accuſacōe nō
interrogādum domi
nū ratus· Sed ipſum
magis nacta occaſio
ne cupit ab eo iudi-
cādo liberū reddere
Vnde dicitꝛ· Pilatus
aūt audiens galileā
interrogauit· ſi ho-
mo galileus eſſet· Et
ne contra eū· quē in
ſontem et ꝓpter inui
diā traditū cognoue
rat· ſentenciam dare
cogeretꝛ· herodi euꝫ
miſit audiendū vt ip
ſe pocius eū qui eius
patrie tetracha exi-
ſtebat· vel abſolue-
ret vel puniret· Se
quitꝛ em̄ Et vt cog-
nouit q̄ de herodis
poteſtate eſſet remi
ſit eū ad herodē qui
et ipſe hieroſolimis
erat illis diebus·
Theo· In hoc ſequitꝛ
legē romanā· que iu
bebat quēlibet a ꝑn
cipe ſue dicionis cō-
demnari Greg· x·
mora· Criſti autē fa
mā herodes explorat

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

dutū veſte alba·et re-
miſit ad pilatum· Et
facti ſunt amici hero-
des ⁊ pilat⁹ in ipā die
Nam antea inimici e-
rant adinuicem

voluit cum eius mi-
racula videre concu
piuit· Sequitur eñ
Herodes autez viſo
iheſu gauiſ⁹ eſt val
de Erat enim cupiēs
ex mlˀto tempe vidē
illum Theo· Non
tanq̄ lucratur⁹ ȧtq̄
vtilitatis ex eius aſpectu·ſed paciens nouoꝝ cupi
dinem credebat videre quēdam extraneū hominē
de quo audierat q̄ ſapiens et mirificus eēt· Vnde
ſequitur·Eo q̄ audierat multa de illo· et ſperabat
ſignum aliquod videre ab eo fieri·Volebat eciā au
dire ab eo quid diceret·Et ideo īterogat euz· q̄ſi
deriſorie ſe habens ad ipm̄ et eum ſubſanans·Se
quitur eñ·interrogabat aūt illū multis ſmonibꝫ
iheſus autē qui cuncta racōe pegit et qui teſte da
uid ſuos ſmones in iudicō diſponit pium eſſe iudi
cauit in talibꝫ habere ſilencium Sermo eñ·proia
tus ei cui nihil pficit·odemnacōis fit cauſa· Vnō
ſequit̄·Et ipſe nihil ei reſpondebat· Ambroſius
Tacuit·et nichil fecit·quia nec illi⁹ credulitas me
rebatur videre diuina·Et domin⁹ iactanciā decli-
nabat·et forte tipice in herode omnes impij ſigni
ficant̄·qui ſi legi non crediderint et pphetis·mira
bilia criſti opera in euangelio videre non poſſunt

Gregorius·xxij·mora·Hoc eciam audientes nos
oportet addiſcere· vt quociens auditores noſtri
noſtra volunt quaſi laudando cognoſcere· Non aūt
ſua peruerſa mutare·omnino tacemus·ne ſi oſten-
tacōnis ſtudio verbuz dei loquimur· et illoꝝ que
erat·culpa eſſe non deſinat·et noſtra que non erat
fiat·Multa autē ſunt q̄ audientis animū produnt
maxime ſi auditores noſtri ⁊ ſemper laudant quod
audiunt·et nunq̄ quod laudant ſequunt̄ Grego·
x·mora·Inquiſitus ergo redemptor tacuit·expe-
ctatus miracula adhibere otempſit ſeſeqꝫ apud ſe
in occultis retinens·eos quos exteriora querere cō
petit· ingratos foris reliquit magis eligens ap-
te a ſuperbientibꝫ deſpici·q̄ a nō credētibꝫ vacua
voce laudari·Vnde ſequit̄·Stabāt eciā principes
ſacerdotū et ſcribe oſtanter accuſantes eum·Spre
uit autem illum herodes cū exercitu ſuo·⁊ illuſit
indutū veſte alba et remiſit ad pilatū· Ambro·
Non ocioſū q̄ veſte alba induit̄ ab herode· inma-
culate tribuens indicia paſſionis·q̄ agn⁹ dei ſine
macula·cum gloria mundi·peccata ſuſciperet·

Theo·Tu tamē oſidera q̄ p ea que facit diabo
lus impeditur·congerit deriſiones et obprobria ī
criſtū·ex quibꝫ declaratur q̄ domin⁹ ſedicōſus nō
ſit·alioquin non derideretur plebe reddita ſuſpe-
cta·et nouitatibꝫ gaudente·Miſſio autē criſti a pi
lato ad herodez fit amicicie omunis exordiū quaſi
pilato non vſurpante ſibi ſubditos dicioni herodis
Vnde ſubditur Et facti ſūt amici herodes et pila-
tus in ipā die· Nam antea inimici erāt adinuicem·
Attende diabolū vbiqꝫ oiugentē diſiuncta·vt cri
ſti pagat necem· Erubeſcam⁹ ergo nos ſi cauſa no
ſtre ſalutis nec amicos in pprio federe oſeruemus·

Ambroſi·In tipo eciam herodis atqꝫ pilati·qui
aici ex inimicis p iheſū xp̄ꝫ facti ſūt·pleb iſrahel ⁊
populi gētilis figura ſeruatur·q̄ p domini paſſio
nem vtriuſqꝫ ſit futura concordia·ita tamē vt pri
us popul⁹ nacōnuz capiat dei verbū· et ad popu
lum iudeorū fidei ſue deuocōnez tranſmittat·vt il
li quoqꝫ gloria maieſtatis ſue corpus veſtiant cri
ſti·quod ante deſpererāt· Beda· Vel hoc hero
dis ⁊ pilati fedus ſignificat·qđ gētiles ⁊ iudei ge
nere et religione et mente diſſidentes· in criſtiāis
pſequendis conſenciunt·

Pilatus aūt conuoca
tis principibus ſacer
dotū et magiſtratibꝫ
et plebē dixit ad illos
Obtuliſtis mihi hunc
hominem q̄ſi auerten-
tē populū et ecce ego
coram vobis interro
gās nllaz cauſaz inue
nio in hoie iſto ex hiis
in quibꝫ eū accuſatis
Sed neqꝫ herodes·
Nam remiſi vos ad il-
lum et ecce nichil dig
nū morte actum eſt ei
Emēdatum ergo illū
dimittā·Neceſſe autē
habebat dimittē eis p
diem feſtum vnū· Ex-
clamauit autem ſimul
vniuerſa turba dicēs·
Tolle hūc·et dimitte
nobis barrabam·qui
erat ppter ſeditionem
quandam factam in ci
uitate et homicidium
miſſus in carcerē·Ite
rum autem pilatus lo
cutus eſt ad illos·vo-
lens dimittere iheſum
At illi ſubclamabant
dicētes crucifige cru
cifige eū · Ille aūt ter
cio dixit ad illos·q̄d
eni mali fecit iſte·Nul
lam cauſam mortis in
uenio in eo· Corripiā
ergo illum et dimittā
At illi inſtabāt vocibꝫ

Aug·de con·euā·
Redies lucas ad ea
q̄ apud pſidē gerebā
tur·Vnde digreſſus
erat vt narraret· qđ
apud herodem actū
eſt·ita dicit·pilatus
aūt conuoca·pnci·ſa
cer· et magiſtra·et
plebe dixit ad eos·
obtu·mihi hūc ho·
q̄ſi auer· po et ecce
ego coram vobis in
terro·nl·cau·inue·
ni ho· iſto ex his in
quibus euz accuſatis
Hic intelligimus eū
ptermiſiſſe· quēad-
modum a domino q̄-
fierit· Quid accuſato
ribus reſpōderet·
Ambro·Hic pilatus
criſtuz abſoluit iudi
cō crucifigit miniſte
rio·ad herodez mit
tit̄· ad pilatuz remit
titur·vnde ſequitur
Sed neqꝫ hero·nam
remiſi vos ad illum·
et ecce nichil dignū
morte actū eſt ei·Et
ſi vterqꝫ reum nō p
nūciat ob metū tñ ali
ene crudelitatis ſtu-
dijs pilat⁹ obſequit̄

Theo· Duorū er-
go virorum teſtimo
nio Ihs inſons oſtē
ditur Iudei vero qꝛ
accuſabāt nullum te
ſtem obtulerunt· cui
credere oporteret·
Vide ergo q̄mō ſu-
peret veritas· Ihs
tacet ⁊ teſtantur ini
mici· pclamāt iudei
et null⁹ eoꝝ atteſta
tur clamoribꝫ· Be
da·Pereāt ergo ſcri
pta que tāto poſt tē
pore contra criſtum
opoſita· ñ illū apud
pilatuz magice artis

magnis poſtulãtes vt
crucifigeretur et inua
leſcebant voces eorũ
Et pilatus adiudica=
uit fieri petitionem eo
rum· Dimiſit autem il
lis eum qui ꝓpter ho=
micidiũ et ſeditionem
miſſ9 fuerat ĩ carcerẽ
quem petebãt iheſum
vero tradidit volunta
ti eorum

accuſatum· ſʒ oponẽ
tes apud dominuʒ ꝑ
fidie falſitatis accu
ſãdos eſſe dmõſtrãt
Theophil9· Len=
tus ergo pilatus nec
ſatis apud veritatem
ſeuer9· quia timebat
accuſaciones· ſubiũ=
git· Emendatũ ergo
illum dimittã· Be
da· Quaſi· d· flagris
illũ et ludibriis quã
tum iubetis afficiam
dũmõ innoxium ſan=
guinem non fūdatis·
Sequit̃· Neceſſe aũt
habebat dimittere eis ꝑ diem feſtuʒ vnum· neceſ=
ſe habebat nõ imꝑialis legis ſanctione· ſed annua
gentis conſuetudine deuictus · cui ꝑ talia gaude=
bat placere· Theophil9· Romani eñ iudeis cõ
ceſſerant· ſecũdũ leges et ritus ꝓprios conuerſari
Mos autẽ patrius erat iudeis petere damnatos a
principe· ſicut a ſaule ionathan petiuerunt· Vnde
et de eoꝝ peticõne nunc ſubditur· exclamauit aũt
ſimul vniuerſa turba dicens· tolle hunc· et dimit=
te nobis barrabã· qui erat prop· ſedicõ· q̃dam fa
ctam in ciuitate et homi· miſſus in carcerẽ· Am
broſi9· Non immerito homicide abſolucõeʒ petũt
qui flagitabant inocentis exiciũ· Tales leges ha=
bet iniquitas· vt q̄ oderit inocẽcia· ſcelus diligat
In quo tamen nominis interpretacio ſpeciem dat
figure· barrabas eñ patris filius latine dicitur·
Ille ergo quibʒ dicitur· Vos ex pr̃e diabolo eſtis
vero dei filio· patris ſui filium· i· antixp̄m ꝑlaturi
eſſe ꝓduntur· Beda· Heret autẽ iudeis vſq; ho
die ſua peticõ · q: eñ data ſibi opcõne ꝓ iheſu la=
tronem ꝓ ſaluatore interfectorem elegerũt meri=
to ſalutem vitãq; ꝑdiderũt et latrociniis ſe ac ſedi
cõibʒ in tantũ ſubiecerũt · vt et patriam et regnũ
ſuum ꝑdiderit· Theo· Sic ergo gens olim ſancta
furit ad cedendũ· Pilatus gentilis cedem ꝓhibet
Sequitur eñ· Iterũ autẽ pilatus locut9 eſt ad il
los volens dimit· ihe· At illi ſucclamabant dicẽtes
Crucifi· cru· eum· Beda· Peſſimo· n· genere mor
tis occidere innocentem· hoc eſt crufigere deſide=
rant Pendentes· n· in ligno crucifixi clauis ad lig=
nuʒ pedibʒ manibuſq; confixis ꝓducta morte neca
bantur· ne dolor citius finiretur· Veruʒ a domino
electa erat mors crucis· quam diabolo ſupato· tan
q̃ tropheum in frontibʒ fidelium erat poſiturus·
Theophilus· Tercõ autẽ pilatus criſtuʒ abſol
uit· Sequ r̃ ei· Ille aũt tercõ dixit ad illos· Quid
eñ mali fecit iſte· nullam cauſaʒ mortis inuenio in
eo· Corripiã ergo illũ et dimittaʒ· Beda· Hanc
correpcõnem qua populo ſatiſfaceret· ne vſq; ad
crucifigendũ ſaluatorẽ ſeuirẽt· pilatus querebat
non ſolum obtuliſſe· ſed eciã deridendo et flagellã
do exhibuiſſe· verba iohãnis teſtantur· Quia vero
totã accuſacõnem q̃m aduerſus dominũ dei ulerãt·
ſollicita iterrogacõne videbant euacuatam· Tan=
dem ad ſolas ſe preces conuertunt · Vnde ſequit̃·

At illi inſtabant vocibʒ magnis poſtulãtes vt cru
cifigeretur· et inualeſcebant voces eoꝝ· Theo
philus· Tercio clamant contra criſtum· vt ꝑ trinã
hanc vocem· ſuam eſſe occiſionem criſti approbent
q̃m petendo extorſerũt· ſequit̃ eñ· Et pilatus ad=
iudicauit fieri peticõnem eoꝝ· dimiſit aũt eũ illis
qui ꝓpter homicidiũ et ſedicõnem miſſus fuerat ĩ
carcerem· iheſũ vero tradidit voluntati eoꝝ·
Criſo· Putabant· n· hoc ſe poſſe aſtruere q̄ ihe
ſus deterior eſſet latrone ꝛ adeo neq̃· vt neq; pro
pietate· neq; ꝓ feſti ꝑrogatiua deberet liberari ·

Et cum educerẽt eum
apprehenderunt ſimo
nem quendã cireneſeʒ
venientem de villa et
impoſuerũt ei crucem
portare poſt iheſum
Sequebatur aũt illũ
multa turba populi ꝛ
mulierum que plange
bant ꝛ lamẽtabantur
eum· Conuerſus autẽ
ad illas iheſus dixit· fi
lie hieruſalẽ nolite fle
re ſuper me ſed ſuper
vos ipſas flete ꝛ ſuper
filios veſtros q̃m ecce
veniẽt dies in q̃bus di
cent· Beate ſteriles et
ventres qui non genu
erunt ꝛ vbera que nõ
lactauerunt· Tunc in
cipient mõtibus dice
re cadite ſuper nos et
collibus operite nos·
Quia ſi in viridi ligno
hoc faciũt in arido q̃d
fiet· Ducebãtur autẽ
et alii duo nequam cũ
eo ut interficerentur·

Gloſa Poſita condẽ
nacõne criſti cõueni
enter agitur de eius
crucifixione· cũ dicit̃
Et cum ducerẽt eum
apprehenderũt ſimo
nem q̃ndaʒ cireneſẽ
venientẽ de villa· et
impoſuerũt ei cruceʒ
portare poſt iheſuʒ
Aug· de con· euã·
Iohãnes aũt narrat
q̄ iheſus baiulabat
ſibi crucem vnde in=
telligitur q̄ ip̄e ſibi
portabat crucẽ cum
exiret in eũ· qui dici
tur caluarie locuʒ Si
mon autem in itinere
angariatus ẽ · cui da
ta eſt portanda crux
vſq; ad locũ· nullus
eñ aliorum accepta
bat cruceʒ baiulare·
eo q̄ lignuʒ deteſta
bile putabat̃· ꝛ ideo
ſimoni cireneo quaſi
ĩ quandaʒ iacturã im
poſuerũt cruceʒ por
tare· quã alii recuſa=
bant· Hic adimple il
lud· iſaie cuius ꝑnci=
patus ſup humerum
eius· principatus eñ
criſti ẽ crux eius ꝓpt̃
quã ſecũduʒ apoſto
lum deus eum exalta
uit· Et ſicut in ſignũ
dignitatis alii balte
um alii mitram por=
tant· ſic et dominus
cruceʒ· Et ſi inquiras inuenies non aliter in nobis
regnare iheſum· niſi ꝑ aſperitates· q̃ fit· vt delicio
ſi inimici ſunt criſti crucis· Ambro· Criſtus ergo
crucem baiulans iam tropheum ſuum victor attol
lit · crux ſup humeros imponit̃· q: ſiue ſymon ſiue
ipſe portauerit et criſt9 in homie et homo porta=
uit in criſto· Nec diſcordant euangeliſtarũ ſenten
cie q̃n concordat miſteriũ· Et bonus ordo noſtri ꝑ
fectus eſt vt ꝑus crucis ſue trophea ipſe erigeret
deinde martiribʒ traderet erigendum· Non iude9

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

eſt qui crucē portat· ſ; alienigena· atq; pegrin9·
nec pcedit· ſ; ſequit̄· iuxta hoc qđ ſcriptū eſt· Tol
lat crucem ſuam et ſequat̄ me· Beda· Symō aūt
obediens· cirēne heres interptatur· vnde p eū po
puli gencium deſignant̄· qui quondā pegrini et
hoſpites teſtamentoꝝ nūc obediendo facti ſunt
dei heredes· De villa autem ſymon egrediens cru
cem portat poſt iheſū· cum paganis ritibꝫ derelic
tis· veſtigia dominice paſſionis obedient̄ amplec
titur· villa em̄ grece pagos vocatur· a qua pagai
nomē trahunt· Theophilus· Vel ille tollit cru
cem criſti· qui venit a villa· i· dimittit hunc mūduꝫ
et opa eius· in iheruſalem· i· in ſupnam libertateꝫ
tendens· Ex hoc etiam non modicū ſumit̄ documē
tum· Qui em̄ ad modū criſti magiſter eſt· debet ip
ſe pus tollere crucem· et timore dei ꝓpriaꝫ carnem
configere· et ſic ſubditis et obedientibꝫ eam impo
nere· Sequit̄ autē xp̄m eciam multitudo plebis et
mulierū· Nam ſubditur· Sequebat̄ autē illū multa
turba populi et mulierū· q̄ plangebāt et lamenta
bantur eum· Beda· Multa quidem turba cruceꝫ
domini· ſed non vna eadēq; mente ſequebatur· Nā
populus qui eius morteꝫ impetrauerat· vt moriē
tem letus aſpiceret· Mulieres vero vt moriturum
plorarent· Non autē ideo ſolus mulierū planctus
ſeqbat̄· qꝫ non eciam innumerus viroꝝ cetus· de
eius erat paſſione meſtiſſimus· ſed quia femine9 q̄
ſi contemptibilior ſexus liberius poterat· qđ ſenſe
rat oſtentare· Cirillus· Amans eciaꝫ lacrimarū ē
ſemper ſexus femine9 et mentē habens flexibilem
ad pietatem· Theophilus· Per hoc eciā ſignifi
cabat̄· qꝫ multitudo magna iudeoꝝ eſſet poſt cru
cem itura credens in iheſum· Sed et mens infirma
q̄ ſignificat̄ p feminā· ſi ſumpta cordis contricōne
p penitenciam fleat· ſequit̄ iheſū ꝓpter noſtraꝫ ſa
lutem afflictum· Flebant igitur mulieres p ꝯpaſſi
onem· Eum aūt qui vltro patitur· flere non opor
tet· ſed magis ei applaudere et ideo eas flere ve
tat· Sequitur enim· Conuerſus autem iheſus ad il
las dixit· Filie Iheruſalem Nolite flere ſup me·

Beda cuius· ſ· cita reſurrectio mortē ſoluere po
teſt· cuius mors et omnē mortem et ipſum mortis
deſtructura eſt autorem· Notandum autē cū filias
Iheruſalem appellat· qꝫ non ſole que cum eo vene
rant a galilea· ſ; et euiſdeꝫ vrbis ciues ei mulieres
adheſerūt· Theo· Mandat deplorantibꝫ eum in
futura mala ꝓſpectuꝫ intendere· et ſup illis flere·
ſequit̄ em̄· Sup vos ipas flete et ſup filios vr̄os·

Cirillus· Significans in futuro mulieres liberis
eſſe orbandas· Nam irruēte bello in terra iudeoꝝ
cūcti ſimul pibunt magni et parui· Vnde ſequitur
Quia ecce venient dies· in quibꝫ dicent· beate ſteri
les· et ventres qui nō genuerūt· et vbera q̄ non la
ctauerūt· Teophilus· Cum em̄ femine crudelit̄
ſuos aſſabūt filios· et vēter qui ꝓduxerat flebilit̄
iterato recipiet gemitum· Beda In quo die vē
ture a romanis obſidionis et captiuitatis tempus
ſignificat· de quibus ſupradixerat· Ve pgnantibꝫ
et nutrientibꝫ in illis diebꝫ Naturale eſt aūt immi
te captiuitate hoſtili alta vel abdita quibus abſcō
dantur homines refugia querere· Vnde ſequitur·
Tunc incipient montibꝫ dicere cadite ſuper nos·
et collibꝫ· operite nos· Refert em̄ ioſeph9 inſiſtē
tibꝫ ſibi romanis· certatim iudeos cauernas mōci
um colliumq; petiſſe ſpeluncas· poteſt em̄ qꝫ beati
ficādas dicit ſteriles đ his itelligi· q̄ vtrolibꝫ ſeīu
ſe caſtrauerunt ꝓpter regnum celoꝝ· montibꝫ col
libuſq; dici· cadite ſuper nos· et opite nos· cum q̄li
bet ſue fragilitatis memores ingruente temptaci
onum articulo· ſublimiuꝫ q̄rūcūq; viroꝝ queſierit
exemplis monitis et precibus defendi· Sequitur·
Quia ſi in viridi ligno hoc faciunt in arido quid fi
et· Gregorius· xxij· mora· Se lignū viride et nos
lignū aridū dixit· quia ipe in ſe vim diuinitatis ha
buit· nos vero qui puri homines ſū9· lignū aridū
appellamur· Theophil9· Quaſi· d· iudeis· Si er
ga me lignum fructiferū iugit̄ virens taliter ſeui
erunt romani· qđ nō attemptabūt erga vos· popu
lum dico q̄ſi lignū aridū· ꝑuatū q̄libet viuificante
virtute· nec vllū fructū ferentem· Beda· Vel q̄
ſi omnibꝫ diceret· ſi ego qui peccatū nō feci· lignū
vite appellatus· ſine igne paſſionis a mundo nō ex
eo· quid putas eis manere tormenti· qui ſūt fructi
bus vacui· Theo· Malā autē opinioneꝫ de domi
no innuere volens diabolus etiā latrones faciebat
crucifigi cum eo· Vnde ſequit̄· Ducebantur autē et
alij duo neq̄ cum eo· vt interficerentur·

Et poſtq̄ venerunt in locū· q̄ vocat̄ caluarie ibi crucifixerunt eum et latrones vnū a dextris· et alium a ſiniſtris

Athanaſius· Vbi
corruptum eſt ge
nus humanū· ibi cri
ſtus ꝓprium corpus
expoſuit· vt vbi ſei
nata eſt corrupcio·
ibideꝫ icorrupcō ori
atur· ꝓpter quod in
loco caluarie crucifi
gitur· Dicitur em̄· et poſtq̄ venerūt in locū· qui
vocatur caluarie· ibi crucifixerūt eum· Quē locuꝫ
doctores iudeoꝝ aiunt eſſe ſepulchrū ade· Be
da· vel aliter foris portā loca erāt in quibꝫ trūca
bantur capita dāpnatorum· et caluarie id ē decol
latorum ſūpſerunt nomē· Et ſic ꝓ omnium ſalute
quaſi noxius inter noxios crucifigat̄· Vt vbi abū
dauit peccatū ſupabundet et gracia Ciril· Non
auteꝫ ipe vnigenitus dei fili9 ī ꝓpria natura qua
deus eſt· paſſus eſt· que ſūt corporis· ſed magis in
natura terrena· Decet em̄ vtrūq; de vno et eodeꝫ
filio dici ſcꝫ et non pati diuine· et paſſum eſſe huā
nitus· Euſebius Si aūt aliter poſt conuerſacio
nem cū hominibus euaneſcens ſubito euolaret fu
giens mortē ab hominibꝫ compararetur phātaſma
ti· et q̄madmodū ſiq̄s incombuſtibile quoddā nob
vas· et ꝑualens ignis nature vellet oſtendere· flā
me illud traderet· et ꝯſequent̄ a flāma illud illeſū
extraheret· Sic dei verbū volens oſtendere inſtru
mentū q̄ vſus eſt ad humanā ſalutem eſſe ꝑualens
morti· mortale morti expoſuit ad demōſtrādā eius
naturā· deinde poſt modicū a morte illud eripuit i
ſignū diuine virtutis· Et pma q̄dem cauſa mortis
criſti hec eſt· Secunda vero diuine poteſtatis oſtē
ſio· corpus criſti inhabitātis· Cum em̄ antiquitus
deificarēt homines cōmunem exitum mortis ſorti
tos· quos heroas et diuos nominabāt· decuit illuꝫ
ſolū mortuū verū deū eē fatēdū q ſiē brauia victorie

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

moꝛte ꝓſtrata decoꝛant· Tercia racio eſt victima ꝓ toto genere hominū mactanda qua oblata tota poteſtas demonū perijt · et erroꝛ quilibet eſt ſedat⁹· Eſt et alia cauſa ſalutifere moꝛtis vt diſcipuli oculatā fide conſpicerēt reſurrectōnem poſt moꝛtem ad quā ꝓpriam ſpem erigere docebant̄ · vt moꝛtem contemnētes · agonem contra erroꝛes inirent alacriter· Criſ· Non aūt ſui moꝛtē quā non habebat · cū ſit vita· ſed hominū venit ɔſūpturus ſaluatoꝛ· Vnde nō ꝓpria moꝛte coꝛp⁹ depoſuit· ſed ab hominibus illaꝫ ſuſtinuit · ſed et ſi egrotauiſſet coꝛpus eius· et in cōſpectu oīm ſolueret̄· inconueniens erat euꝫ qui ſanare alioꝝ lāguoꝛes habere ꝓpriū coꝛp⁹ affectū languoꝛibꝫ ſed et ſi abſqꝫ aliquo moꝛbo ſeoꝛſū alicubi coꝛp⁹ depoſuiſſet ac deinde rurſus ſe offerret non crederet̄ ei de reſurrectione diſſerēti· Opoꝛtet eīm moꝛtē reſurrectionem ꝑcedere · cur ergo reſurrectōnē palā quidē predicaret · clanculo vero moꝛeret̄ mirū ſi latenter hec eueniſſent · quod excogitarēt homines incredulitatis calūnias · quomō pateret xp̄i in moꝛtē victoria · niſi corā omnibꝫ eā patiens ꝑ incoꝛruptōnem coꝛpis ꝓbaſſet extinctam· Sed dices Decebat ſaltem glorioſā moꝛtē ſibi excogitare vt euitaret ignomiā crucis· ſꝫ et ſi hoc feciſſet · ſuſpectū ſe reddidiſſet· quaſi nō habēs virtuteꝫ ɔtra qualibet moꝛtem · Sicut ergo pugil ꝓſternēs illū quē hoſtes obtulerint· oſtendit̄ excellencioꝛ omibus · Sic omnium vita· ab hoſtibꝫ illatā quā putabāt eſſe dirā et infamem et deteſtabilē moꝛtē in cruce ſuſcepit vt hac interēpta dūm moꝛtis totaliter deſtruat̄ ꝓpter qꝺ nō caput ei amputat̄· vt iohāni neqꝫ ſectus eſt vt iſaias· vt coꝛp⁹ integrū et indiuiſibile moꝛti ſeruet et non fiat occaſio volētibus eccleſiaꝫ diuidere · Volebat eciā ſubpoꝛtare quā incurreramus maledictōnem · maledictā moꝛtē ſcꝫ crucis ſuſcipiendo· ſecundū illud · Maledictus homo q̄ pendet in ligno· in cruce eciā expanſis manibꝫ moꝛit̄· vt altera quidā manu veterē populū altera eos q̄ ſūt ex gētibꝫ trahat· vtroſqꝫ ſibi cōiungens· Moꝛiens eciam in cruce a demonibus expiat aerem et aſcenſū nobis parat in celū · Theo · quia eciā ꝑ lignum moꝛs intrauerat · neceſſe erat vt ꝑ ligmꝫ exterminaret̄· Et vt dūs ꝑ ligni doloꝛes inuictus tranſiēs cōfutaret delectacōnem ꝓuenientē ex ligno · Greg · niſenus· Sed et figura crucis a medio contactu in quatuoꝛ extrema ꝑtita· ſignificat virtutem et ꝓuidēciaꝫ eius qui in ea pepēdit vbiqꝫ diffuſā· Aug · de queſti · no · et veteris teſtamenti · Non fruſtra etiā tale gen⁹ moꝛtis elegit vt latitudinis et altitudinis et lōgitudinis et ꝓfūditatis· de quibus apoſtol⁹ loquit̄ magiſter exiſteret· Nam latitudo eſt in eo ligno· quod trāſuerſuꝫ deſuꝑ figit̄· hoc ad bona oꝑa ꝑtinet · quia ibi extenduntur man⁹· Longitudo in eo qꝺ ab ip̄o ligno vſqꝫ ad terrā ꝓſpicuū eſt· ibi eīm quodāmodo ſtatur id eſt ꝑſiſtit̄ et ꝑſeuerat̄ · quod longanimitati tribuit̄· Altitudo eſt in ea ligni parte que ab illo quod trāſuerſū figit̄ ſurſū verſus relinquit̄ · hoc ē ad caput crucifixi · qꝛ bene ſperantiū ſupna expectacio eſt· Iam vero illud ex ligno quod fixū occultatur· vnde totū illud exurget· ꝓfūditatē ſignificat

gratuite gracie Criſ· Duos eciam latrones vtriqꝫ crucifixerūt · vt eoꝛum ſuſpicōis fieret ꝑticeps Vnde ſequit̄ Et latrones· vnum a dextris· alium a ſiniſtris ſed non ita euenit · nam de illis nil dicit̄ · Huius aūt crux vbiqꝫ honorat̄ Reges diademata deponētes aſſumunt crucē· in purpuris in diadematibus· in armis in menſa ſacrata · vbiqꝫ terraꝝ crux emicat nō talia ſūt humana Viuētibꝫ eīm iſtis qui egerūt ſtrēnue arridēt ꝓpria geſta· hijs aūt pereūtibus pereūt· ſed in criſto totū contrariū · nam crucē omnia meſta ſūt· vt aūt crucifixus ē · omnia clarioꝛa facta ſūt vt noſcas nō purū hominēꝫ eſſe crucifixū Beda · duo aūt latrones cū criſto crucifixi ſignificāt eos qui ſub fide criſti vel agone martirij vel cōtinēcie artioꝛis inſtituta ſubeūt· ſed qui hec ꝓ eterna gl'a faciūt dexteri latronis· Qui aūt humane laudis ītuitu· ſiniſtri latronis act⁹ imitant̄

Jheſus aūt dicebat Pater dimitte illꝭ· nō eīm ſciūt quid faciunt diuidentes vero veſtimenta eius · miſerunt ſoꝛtes· Et ſtabat populus ſpectans· et deridebant eū principes cū eis dicentes · alios ſaluos fecit · ſeip̄m ſaluum faciat· ſi hic ē criſtus dei electus· Illudebant autē ei et milites accedentes et acetum offerentes illi dicētes· ſi tu es rex iudeoꝛum · ſaluum te fac ·

Criſo· qꝛ dominus dixerat Oꝛate ꝓ ꝑſequentibus vos · hoc eciā crucē aſcendens fecit Vnde ſequit̄· ieſus autē dicebat· Pater dimitte illis non quia non poſſet ipſe relaxare · ſed vt nos ꝓ ꝑſequētibus oꝛare doceret · nō ſolum verbo· ſed et ope· Dicit autē dimitte eis ſi penituerit Fauet eīm penitentibꝫ ſi vellēt poſt tantā nequiciaꝫ reat⁹ ꝑ fidē diluere· Beda· neqꝫ putandum eſt eum fruſtra oꝛaſſe· ſed in eis qui poſt ei⁹ paſſionē crediderunt quod oꝛabat impetraſſe Notādum ſane q̄ nō ꝓ eis oꝛauit qui filium dei intellexerūt crucifigere · nec confiteri voluerūt· ſed ꝓ eis qui neſciebāt quid facerēt · zelū dei habētes ſed nō ſecunduꝫ ſcienciam Vnde ſubdit· non eīm ſciūt quid faciūt Grecus · permanētes vero poſt crucē in infidelitate nullus ꝑ ignoꝛātiā iuuari putabit dignis miracul' ſonoꝛa voce eum ꝑdicantibꝫ eſſe deū Ambroſi · Refert ergo ɔſiderare qualis crucē aſcendat· nudū enim video Talis ergo aſcendat· qui ſeculū vincere parat· vt ſeculi adiumēta nō querat · victus autē eſt adam· qui veſtimēta queſiuit· vicit ille qui tegumēta depoſuit· et talis aſcēdit quales nos autoꝛe deo natura foꝛmauit· talis in ꝑadiſo primus homo habitauerat· talis in ꝑadiſo homo ſecūdus intrauit · Pulchre aūt aſcenſur⁹ crucē regalia veſtimenta depoſuit · vt ſcias quaſi hominē paſſum eſſe · non quaſi deum regem et ſi vtrūqꝫ criſtus Athana · Qui eciam cūctas cōdiciones noſtras cauſa noſtri ſuſcepit induit veſtimēta noſtra ſigna moꝛtificacōnis ade· vt exuat illa· et hoꝝ vice induat nos vitā et incoꝛrupcōnem · Sequit̄ eīm· Diuidentes vero

veſtimenta eius· miſerunt ſortes· Theophil9· Forſitan enim plures eoꝝ agebant· vel forte magis ad obprobrium hoc faciebant ⁊ ex quadaȝ laſciuia· Quid enim ꝑcioſum inueniebant in veſtibus·
Beda· In ſorte aūt dicit̄ gracia ↄmēdata· et q̄ cum ſors mittitur non pſone cuiuſcȝ vel meritis ſed occulto dei iudicio ceditur· Auguſt· de con· euan· Hoc quidem breuiter dictuȝ eſt a tribȝ· Euāgeliſtis· Iohānes diſtinctius hoc explicat· quēadmodum hoc geſtum ſit· Theo· Deludentes igitur hoc agebant· ſtam vbi principes ſubſarabant· quid dicere oportet de vulgo· Sequitur eīn Et ſtabat populus qui· ſ· pecierat eum crucifigi· ſpectans· ſcilicet finem· Et deridebant eum principes cum eis· Augu· de con· euan· Quia pricipes dixit· nec addidit ſacerdotuȝ Omnes primates generali nomine complexus eſt· vt ibi poſſent intelligi ſcribe et ſeniores· Beda· Qui eciam nolentes confitentur ꝙ alios ſaluos fecit· Sequitur enim Dicentes· alios ſaluos fecit· ſeipm̄ ſaluuȝ faciat· ſi hic eſt criſtus dei electus· Athanaſius· Domin9 aūt vere ſaluator non ſaluando ſeipm̄· ſȝ creaturaȝ liberando· volebat cognoſci ſaluator· Neqȝ eīn medicus q̄ ſibi medetur· medicus eſſe cognoſcit̄· niſi erga lāguidos artem probet· ſic dominus ſaluator exiſtens· non habebat opus ſalutis· neqȝ deſcendēdo de cruce volebat cognoſci ſaluator ſed moriendo· Multo nanqȝ maiorem ſalutem mors ſaluatoris affert hominibȝ· q̄ꝫ deſcenſus de cruce· Grec9· Videns aūt diabolus nullū eſſe ſibi defenſaculū· titubabat· et quaſi aliud non valens· temptauit vlterius propinare ſaluatori acetū ad bibendū· ſeqt̄ enim· Illudebant auteȝ ei et milites accedentes· ⁊ acetum offerentes illi· qͦd contra ſeipſū faciens diabolus ignorabat· ſtam amaritudinem ire ex ꝑuaricacōne legis factam qua cunctos detinebat ſaluatori ꝑbebat· quā ille ſumens ↄſūmebat· vt vice aceti vinū det nobis in potū· qͦd ſapiencia miſcuit·
Theophilus· Obtulerunt aūt milites criſto acetum quaſi regi ſubminiſtrantes· Sequitur eīn· Dicentes· Si tu es rex iudeoꝝ· ſaluū te fac· Beda Et notandum qͦd iudei vocabulū criſti ſcripture ſibi autoritate creditū blaſphemātes irrident· Milites vero vtpote ſcripturaꝝ neſcij non criſto· ſȝ regi iudeorum inſultant·

Erat autē et ſupſcriptio ſcripta ſuper illam litteris grecis· latinis et hebraicis· hic ē rex iudeorum· Vnus autē de hijs qui pendebāt latronib9 blaſphemabat eum· dicēs· Si tu es chriſtus· ſaluū fac temetipm̄ et nos· Reſpondens autem alter increpabat eum dicēs neqȝ tu times deū· ꝙ in eadem damnatōne es et nos quideȝ iuſte· nā digna factis recipim9· Hic vero nihil mali geſſit· et dicebat ad iheſum· Dn̄e memēto mei· cū veneris in regnum tuum· Et dixit ei iheſus· Amē dico tibi hodie mecū eris in paradiſo·

Theophilus· Aliam attende ſagacitateȝ demonis agitatā in xp̄m· triplici eīn literarū figura ↄmulgabat accuſacionem iheſu ne· ſ· q̄mꝙ̄ trāſeunciū lateat ꝙ obl̄ſ ſuſpēſus fuerat ꝙ ſe regem faciebat dicit̄ eīn· erat aūt ⁊ ſuperſcp̄cō ſcp̄ta ſup illū l̄ris grecis ⁊ latinis ⁊ hebraicis h̄ eſt rex iudeoꝝ· p qͦd ſignificabatur potētiſſimaſ gencū quales erant romai prudētiſſimas quales greci maxime deuȝ colentes q̄le fuit iudeoruȝ genus ſubici debere criſti iperio· Ambro· Merito aūt ſup crucē ponitur titulus quia nō humani corpis ſȝ diuine poteſtatis eſt ēgnū ꝙ habȝ xp̄s lego titulū regis iudeorum cū lego regnū meuȝ non eſt de hoc mundo lego cām xp̄i ſup capud eius ſcriptam cum lego et deus erat verbum caput enim criſti deus· Cirillus Alter aūt latronum eadem cum iudeis eructabat· Sequit̄ eniȝ· Vnus aūt de his qui pēdebāt latronibus blaſpemabat euȝ dicens· Si tu es xp̄s ſaluū fac temetipm̄ et nos· alter vero refrenabat voces ipſius· Sequit̄ eīn· reſpondens alter icrepabat eū dicens neqȝ tu times deum ꝙ in eadē dampcōe es Sed et ꝓpriū reatuȝ confeſſus eſt ſubdens· Et nos quidē iuſte naȝ digna factis recepim9· Criſo· Hic fungitur vice iudicis ↄdemnatus et incipit de veritate cenſere qui corā pilato poſt multa tormenta cōfeſſus eſt ſcelera· Quia aliud eſt homo cenſor q̄ȝ latent intima et aliud deus qui mentes penetrat· Et ibi quidam poſt confeſſionē pena ſubſequitur hic autem confeſſio fit ad ſalutem· ſȝ et criſtum pronunciat inocentem cum ſubdit· hic vero nichil mali geſſit· Quaſi diceret· nouam vide iniuriam honeſtatem dampnari cuȝ ſcelere· nos viuentes occidimus hic mortuos ſuſcitauit nos aliena furati ſum9· hic ⁊ ſua iubȝ tribuē· Beat9 igit̄ latro aſtantes docebat talia differens quibȝ alterū icrepabat· ſȝ vt vidit extinctos auditus aſtanciuȝ redit conſequenter ad eum qui nouit ꝑcordia· Sequit̄ eīn· Et dicebat ad iheſum dn̄e memento mei cum veneris in regnū tuum· Crucifixū aſpicis et dn̄m ↄfiteris Condēnati vides figuram et regis ꝑdicas dignitatem· Mille malis imbutus· poſtulas iuſticie fonteȝ reminiſci tue nequicie· ſȝ dices· video quidē apparēs obprobrium· ſȝ intueor latens regnum· et tu auertis mea publica ſcelera· et acceptas fidem intencōis occulte· diſcipulum veritatis vſurpauit neq̄cia· diſcipulum nequicie nō cōmutabit veritas· Grec9·
In cruce claui manus ei9 pedeſcȝ ligauerāt· nihilcȝ a penis in eo liberꝫ· niſi cor et lingua remanſerunt· inſpirāte deo totū ei obtulit· qͦd in ſe liberꝫ inuenit· vt iuxta hoc qͦd ſcriptū eſt· Corde crederet ad iuſticiā· ore cōfiteretur ad ſalutē· Tres aūt ꝟtutes quas apoſtolus memorat· ſubito repletus gracia· et accepit latro· et ſeruauit in cruce· Fideȝ nāqȝ habuit· regnaturꝫ deū credidit· quē ſecū pariter morientem vidit· ſpem habuit· qm̄ regni eius aditū poſtulauit· caritatē cȝ in morte ſua viuaciter tenuit· q̄ fratreȝ et collatronē ꝓ ſimili ſcelere morientē de iniq̄tate ſua redarguit· Ambro· Pulcherrimū aūt dat̄ affectāde ↄuerſiōis exēplū

ꝙ taz cito latroni venia relaxaᷓ cito ignoſcit dn̄s
q̄ cito ille conuertiᷓ· et vberioꝛ eſt gracia· ꝙ p̄ca
cio· ſemper em̄ domin⁹ plus tribuit· ꝙ rogatur· il
le rogabat vt memoꝛ ſui eſſet· de domio aūt ſequi
tur· Et dixit illi ihеſus· Amen dico tibi hodie me=
cum eris in paradiſo· Vita eſt em̄ eſſe cum criſto· ⁊
vbi criſtus· ibi regnum· Theophilus· Et quem
admoduz q̇ſq3 rex victorioſus rediens ex triūpho
optima p̄daꝝ fert ſecum· ſic et dominus p̄dat⁹ po
tōtem diabolicarum p̄darū ſcilicet latronē ducit
ſecū in paradiſū· Chriſoſtomus · Erat ergo vi=
dere ſaluatorem i medio latronū· trutinam iuſti=
cie trutinantem fidez et īfidelitatem· expulit dia=
bolus de paradiſo Adam· xp̄s latronem impulit·
ante totum orbez et ante apoſtolos · nudo verbo
ſola fide i paradiſum introiuit· ne quis poſt erro=
res introitum deſperaret Attende celeritatem· a
cruce in celos. a cōdempnatōne in paradiſum· vt
noueris nō ad beniuolenciā illius· ſed ad clemen=
ciam dominū totū feciſſe· Si aūt iam facta eſt ho=
noꝝ retributō· nūquid ſuperuacua erit r̄ſurrectō
Si em̄ introduxit latronē in paradiſuz· corpus aᷓ
eius corruptū remāſit foris· liquet nō eſſe reſurre
ctionē corpoꝝ· hec dicūt illi· Sed caro q̄ fuit la=
boꝝ particeps· nūquid p̄uabiᷓ p̄miis· audi pau=
lum dicentē · Oportet corruptibile hoc incorrup=
tionē induere· Sed ſi dn̄s pollicitus ē· regnū celo
rum introduxit aūt latronē in paradiſum· nondum
ei retribuit p̄mia· Sed dicūt nomie paradiſi regnū
celoꝝ nominauit· vſitato nomine vtens dum allo
quereᷓ latronē q̄ nihil audiuerat· de arduis docu=
mentis· Quidam aūt nō ſic legūt· hodie mecū eris
in paradiſo· ſed ſic dico tibi hodie· ⁊ conſequenter
mecū eris in paradiſo· Sed adhuc euidentiorem ſo
lutōnem ſubiungemus· Iſtā medici cū vidēt aliquē
deſperatū· dicūt iam mortu⁹ eſt· Sic et latro quo
niam nō amplius timebaᷓ· eius regreſſus ad p̄di=
tionē· dr̄ paradiſum intraſſe· Theo· Hoc tn̄ eſt
verius omnibus· q̄ q̄uis omnia ꝓmiſſa ſortiti ſūt
et latro ⁊ alii ſancti· ne ſine nobis ꝯſumereᷓ· vt dr̄
in epiſtola ad hebreos· ſunt tn̄ in regno celoꝝ· et
in paradiſo· Grego· miſenus hoc iteꝝ oportet
diſcutere quomō latro cēſeaᷓ dignus paradiſo cū
ſanctis flammea framea ꝓhibeat introitū· Sed at
tende q̄ ſermo diuin⁹ eaz verſatilē dicit vt indig
nis quid obuiet· dignis vero liberū ad vitaz pate
faciat aditū· Grego ·xii· moraᷓ· Vel illa rum=
phea flāmea verſatilis dr̄· ꝓ eo q̄ ſciſſet q̄nq3 ve=
nire tempus· vt etiā remoueri debuiſſet· q̄n ſcз ve
niret qui ſue icarnatōnis miſterio paradiſi nobis
iter aperiret· Ambro· Sed et illud ſoluendū eſt
quia alii ſcз matheus et marcus duos cōuiciantes
inducūt latrones· iſte vnū ꝯuiciātem· vnū rogā=
tem· fortaſſe et iſte p̄us ꝯuiciatus eſt· ſed repente
conuerſus eſt· Potuit etiā de vno pluraliter dici·
ſicut eſt illud· In caprinis pellibus ambulabant·
Secti ſunt· cum ſolus helias melotidem habuiſſe·
Eſaias ſectus eſſe doceaᷓ· Miſtice aūt duo latro=
nes populos peccatores ſignificāt per baptiſmuz
crucifigēdos eſſe cū chriſto· quoꝝ diſſenſio diuer
ſitatem pariter credētiū ſignificat· Beda· Qui=
cumq3 em̄ baptiſati ſum⁹ in criſto ihеſu· in morte
ipſi⁹ baptiſati ſum⁹· p baptiſmū aūt cū peccato=
res eſſemus· abluim̄· Sed alii dū deū in carne paſ=
ſum laudāt· coronāᷓ· Alii dum aut fidem aut opa
baptiſmi habere rēnuerūt· Dono qd accepe p̄uāᷓ

Erat autem fere hora ſexta· ⁊ tenebre facte ſunt in vniuerſa terra vſq3 in horam nonam et obſcuratus eſt ſol· et velum tēpli ſciſſum eſt mediuz· Et clamās voce magna ihеſ⁹ ait pater· in manus tuas cōmēdo ſpiritum meū ⁊ hec dicēs expirauit

Cirillus· Poſtꝙ cru
ci tradiderunt domi=
nū oim· mūdi machi=
na lugebat· ꝓpt3 do
minū· ⁊ obtenebra=
ta eſt lux in meridie·
Vn̄ dr̄· Erat aū t ere
hora ſexta ⁊ tenebre
facte ſūt in vniuerſa
terra vſq3 ad horam
nonā· qd erat mani=
feſtū idiciuз q̄ forēt
paſſure caliginē cru
cifigētiū aīe· Augu·
d· cō· euā· Hoc aᷓ qd
d tenebris dem̄ ē· eti
am duo alii math et
marc⁹ ꝯteſtāᷓ· addit aᷓ lucas· Vn̄ fc̄e ſūt tenebre
cū ſubdit· et obſcurat⁹ ē ſol· Augu· iii· de ciui·
dei· Quam ſolis obſcuratōnē non canonico curſu
ſiderum accidiſſe ſatis oſtendit· tūc erat paſcha iu
deoꝝ· qd plena luna ſolenniter agiᷓ· Regularis
aūt ſolis defectō nō niſi fine lune cōtingit· Dio
niſi⁹ ad policarpū· apud heliopolim em̄ tūc p̄ntes
inopinabiliter ſoli lunā incidentē videbamus· Nō
em̄ erat cōueniens tempus· ⁊ rurſus ipſam a nona
hora vſq3 ad veſperam ad ſolis diametrū ſupna=
turaliter reſtitutā eclipſim etiā illā ex oriente vidi
mus inchoatam ⁊ vſq3 ad ſolarem terminū venien
tem poſtꝙ regredientē rurſus nō ex eodem defe=
ctum ⁊ repugnatōrem· ſ3 ecōtrario ſcd̄m diametꝝ
facta talia ſunt ei⁹ temporis ſupnaturalia· et ſoli
chriſto q̄ eſt oim̄ cauſa· poſſibilia· Grec⁹· Hoc
igiᷓ· ꝓdigiū factū eſt· vt pateret· q̄ q̄ mortem ſu
ſceperat· gubernatoꝛ eſſet tocius creature· Am
bro· Sol etiā occidit ſacrilegis vt funeſti ſpecta=
culū ſceleris obumbraret tenebre effuſe ſūt ocul
pfidoꝝ· vt fidei lumē reſurgeret· Beda· Volēſ
aūt lucas miraculū miraculo adiūgere ſubiungit·
⁊ velū templi ſciſſum ē mediū· Hoc exſpirāte dn̄o
factū eſt· ſicut matheus ⁊ marcus ꝯteſtanᷓ· ſed lu=
cas p̄occupando narrauit· Theo· Per hec aūt
dn̄s oſtendebat· q̄ nō erūt vlterius ſancta ſancto=
rum inacceſſibilia· ſ3 tradita in man⁹ romanoꝝ inq̄
narenᷓ ⁊ eoꝝ aditus pateret· Ambro· Velum
etiā ſcindiᷓ· quo duoꝝ apoſtoloꝝ diuiſio ſinago=
ge ꝓpbanatō declaraᷓ· Scindiᷓ velum vetus vt
eccleſia noua fidei ſue vela ſuſpēdat· ſinagoge ve=
lamē ſuſpēdiᷓ· vt religionis interna miſteria re=
uelata· mentis cernamus obtutu· Theo· per
hoc etiā oſtendiᷓ· q̄ velū qd ſeq̄ſtrabat nos a ſa
cris q̄ ſūt i celo· diſrūpiᷓ· i· dei inimicicia et pc̄m
Ambro· Deiq3 eciam vbi aſſumpte mortalita
tis ipletū ē ōe miſteriū · et imortalitas ſola remā
ſit · vn̄ ſeq̄ᷓ· et clamās voce magna ait ih̄s· pater
in man⁹ tuas cōmēdo ſp̄m meū· Beda· p̄teз
inuocādo filiū dei ſe eē declarat ſp̄m vo cōmēdā=
do· nō defectū ſue [illegible] · ſ3 cōfidenciam eiuſdem

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

cuȝ patre poteſtatis inſinuat. Ambro. Caro mo
ritur. vt reſurgat ſpūs. Patri cōmendat vt cele-
ſtia q̄ȝ ab iniq̄tatis vinculo ſoluerent. ⁊ pax fieret
in celo. quā terrena ſequerent. Cirillus. Hec aūt
vox edocet q animę ſanctoꝝ nō deinceps in infer
no claudunt vt prius. ſed apud deū ſunt. huiꝰ rei fa
cto christo principio. Atha. Commendat eū pa-
tri p ſe vniuerſos mortales in ſe viuificatos. Nam
ſumus membra eius. ſcdm illud apoſtoli ad gala.
Oīs vnū eſtis in xp̄o Grego. niſenus. decet aūt
querere qualiter in eodem tempore dn̄s tripartit-
tur ſeipm̄. in viſcera terre. vt dixerat phariſeis. in
paradiſuȝ dei. vt dixit latroni. in manꝰ paternas
vt nūc dicit. Sed recte cōſiderātibus hoc nec que
ſtione dignū videt. Nam q̄ vbiq̄ȝ eſt p diuinā po-
tenciā q̄libet loco adeſt. Ambro. Commendat
ergo patri ſpūs. ſȝ cum ſit in ſupioribus illuminat
⁊ inferna. vt vniuerſa redimat. Etenī xp̄s omnia
⁊ in xp̄o omnia Grego. niſenus. alia ſolutō eſt.
q tempore paſſionis neutram ptem humanitatis
ſemel vnita diuinitas dimiſit. ſȝ aiaȝ de corpe ſpō
te diſiūxit. ſe tn̄ i vtroq̄ȝ pmanētē oſtēdit. Nam p
corpꝰ i q̄ mortē ſuſcepit ɔfutauit mortis potēciā
p aiaȝ vo latroni parauit īntroitū paradiſi. Dic aūt
yſaias de ſupra ihrl'm q̄ a paradiſo nō ē alia. Sup
manus meas depinxi menia tua. Vnde palam eſt
q exiſtens in paradiſo manus patris inhabitabat
Damaſcenus. Vel expſſius loquendo in ſepulchro
erat ſecundū corpus. in inferno ſecundū animā.
ſȝ ſicut deus in paradiſo cum latrone. et in throno
erat cum patre et ſancto ſpiritu. Theophilus.
Clamans vero alta voce expirat. quia inerat ei po
teſtas ponendi animā ſuaȝ. et eam reſumendi. Vn̄
ſequit. Et hoc dicens expirauit. Ambro. Quaſi
dicerz. ēdidit ſpm̄. q2 nō inuitꝰ amiſit. qd eīn emit
titur. voluntariū eſt. qd amittit. neceſſarium.

Videns autem centu-
rio quod factū fuerat
glorificauit deum di-
cens. Vere hic homo
iuſtus erat. et omnis
turba eoruȝ qui ſimul
aderāt ad ſpectaculū
iſtud. et videbant q̄ fi
ebāt. pcutiētes pecto
ra ſua reuertebantur.
Stabant autem om-
nes noti a lōgē ⁊ mul-
res que ſecute erāt eū
a galilea. hec vidētes

Auguſtinus quarto
de trinitate. Cuȝ pꝰ
illam vocem ɔtinuo
tradidit ſpm̄. hoc ma
xime qui aderāt ſunt
mirati lōga eīn mor
te cruciabant ligno
ſuſpenſi. Vn̄ dr̄. Vi-
dens aūt cēturio qd
factū fuerat. glorifi
cauit deū dicens. Ve
re hic homo iuſtus
erat. Augu. de cō-
euan. Non eſt autem
contrariū q mathęꝰ
viſo terremotu. di-
cit. admiratum centu
rionem. cum lucas di
cat. hoc eū admiratū
fuiſſe q emiſſa illa
voce expiraſſet. oſtē
dens quoniā poteſtatem habuit quando moreret
In eo aūt qd mathęꝰ dixit. nō ſolū viſo terremo
tu. ſed addidit ⁊ his q̄ fiebant. integ ruȝ locū fuiſ
ſe demōſtrauit luce. vt diceret ipſum dn̄i mortem
fuiſſe miratum. q autem lucas etiam ipſe dixit.
videns autez centurio qd factū erat. in eo genere
incluſit omnia q̄ facta erāt in illa hora mirabiliter
tamq̄ vnū mirabile factū ɔmemorans. cuiꝰ quaſi
membra ⁊ ptes erant omnia illa miracula. q aūt
alius dixit. centurionē dixiſſe. Vere filius dei erat
iſte. lucas autem ait. q iuſtus erat. putari poteſt
diuerſum. ſȝ vel vtrumq̄ȝ dictū a centurione debe-
mus intelligere et aliud illos ⁊ aliud iſtum cōme
moraſſe. vel fortaſſe lucam expmere voluiſſe ſen-
tenciā centurionis quō dixerit. ihesuȝ filiū dei. for
te eīn nō eum vnigenitū equalēq̄ȝ patri centurio in
tellexerat. ſȝ ideo filiū. quia iuſtū crediderat ſicut
multi iuſti dicti ſūt filij dei. Jam vero quia mathęꝰ
addidit eos q̄ cū centurione erant. lucas vero hoc
tacuit. nō eſt cōtrariū. cum alius dicit. qd alius ta
cet. et matheus dixit. timuerūt valde. lucas autez
nō dixit. timuit. ſȝ glorificauit deum. q̄s nō intelli
gat. deum timendo glorificaſſe. Theo. Nūc aūt
videt effectū ſortiri. quod dn̄s dixerat. Cum exal-
tatus fuero. omnia ad me traham. Exaltatus nāq̄ȝ
in cruce attraxit latronē et centurionē. ſȝ et quoſ-
dam iudeoꝝ. de quibus ſequit. ⁊ omnis turba eo
rum q̄ ſimul aderāt ad ſpectaculū iſtud. ⁊ videbāt
q̄ fiebant. pcutientes pectora ſua reuertebantur.
Beda. q pcutiebant pectora. quia penitencie ⁊
luctus indiciū poteſt dupl'r intelligi. ſiue eīn eum
cuius vitam dilexerūt. iniuſte occiſum dolebant. ſi
ue cuiꝰ mortem ſe impetraſſe meminerant. hunc in
morte amplius. glorificatū tremebant. Notandum
autem q gentiles deū timētes. aperte cōfeſſionis
voce glorificant. iudei pcucientes ſolū pectora. ſi
lentes domū redeūt. Ambro. O duriora ſaxis pe
ctora iudeoꝝ. Judex arguit. credit miniſter. pro-
ditor ſcelus ſuū morte condempnat elementa fugi
unt. terra cōcutit. monumenta reſerant. Judeoꝝ
tn̄ immobilis via manet orbe concuſſo Beda. Vn̄
merito p centurionem fides eccleſie deſignat. que
dei filiū tacente ſinagoga ɔfirmat. Implet autez
quod dn̄s patri cōqueritur. dicens. Elongaſti a
me amicum ⁊ pximū. ⁊ notos meos a miſeria. vnde
ſequit. ſtabant aūt oīs noti eius a longe. Theo
Sed feminaꝝ genus olim maledictū manet. ⁊ vi-
det hec omnia. Sequitur eīn. Et mulieres que ſe-
cute erant cuȝ a galilea hec videntes. Et ſic pme re
focillant iuſtificatōne aut benedictōne a paſſione
ɔfluēte ſicut ⁊ reſurrectōne Gre. Fuerat qūq̄ȝ

Et ecce vir nomie io-
ſeph. q̄ erat decurio
vir bonus ⁊ iuſtus.
hic non conſenſerat
conſilio ⁊ actibus eo-
rum ab arimathia ci-
uitate iudee. q̄ expe-
ctabat ⁊ ipſe regnuȝ
dei hic acceſſit ad pi-
latum. ⁊ pecijt corpꝰ

ioſeph occultus xp̄i
diſcipulus. demq̄ȝ vi
culum timoris rum-
pens. feruentior fa-
ctus. dn̄icum corpus
turpiter pendens. a
ligno depoſuit. com-
parans pcioſaȝ mar
garitaȝ verboꝝ mo
deſtia. Et ecce vir no
mine ioſeph qui erat
decurio. Beda de-
curio vocatur. q ſit
de ordine curie et of
ficia curie admiſtret

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ihesu·et depoſitum in
uoluit in ſindone ⁊ po
ſuit eum in monumen
to exciſo· in quo non=
dum quiſquam poſit9
fuerat· ⁊ erat dies pa
raſceues·et ſabbatum
illuceſcebat· Subſe=
cute autez mulieres q̄
cum ipſo venerant de
galilea·viderunt mo=
numentum·⁊ quemad
modum poſitum erat
corpus eius·et reuer=
tentes parauerūt aro
mata et vnguenta·et
ſabbato quidem ſilue
runt ſcd̄m mādatum ·

q̄ etiaz curialis a pro
curando minima ciui
lia ſolet appellari·
Magne ergo ioſeph
dignitatis apud ſe=
culū·ſ; maioris apud
deuz meriti fuiſſe lau
dat̄·vnd̄ ſequit̄· vir
bon9 ⁊ iuſt9· hic nō
conſenſerat conſilio i
actibus eoꝝ ab ari=
mathia ciuitate iu=
dee· Arimathia ipſa
eſt ramatha ciuitas
helcane et ſamuelis
Augu·de con·euan·
Dicit autez iohanneſ
q̄ erat diſcipul9 ihu
vn̄ et hic ſubdit̄· qui
expectabat · ⁊ ipſe
regnuz dei· Merito
autem mouet· Cur il
le q̄ ꝓpter timorē oc
cultus erat diſcipu=
lus·auſus ſit petere
corpus eius· q̄d nullus eoꝝ q̄ eum palam ſeque=
bantur·auderet· Sequit̄ em̄· hic acceſſit ad pila=
tum·⁊ pecijt corp9 ihesu·ſ; intelligendū eſt· iſtū
fiducia dignitatis hoc feciſſe q̄ p̄ditus poterat fa
miliariter intrare ad pilatum· In extremo autem
illo officio funeri exhibendo nim9 videt̄ curaſſe d̄
iudeis· q̄uis ſoleret in dn̄o audiendo eoꝝ inimici
cias deuitare· Beda· Sic igit̄ p iuſticiā merito
rum ſepeliendo corpori dn̄ico· dignus fuit p nobi
litatem potencie ſecularis illud impetrare· Vnde
ſequit̄·Et depoſitum inuoluit in ſindone· Ex ſim=
plici ſepultura domini· ambitō diuitū cōdempna
tur q̄ nec in tumulis q̄dem poſſint carere diuicijs·
Atha·Enormiter etiam agunt· q̄ condiunt corpa
mortuoꝝ et ea nō ſepeliunt· etiā ſi ſancta ſint·q̄d
em̄ ſancti9 aut maius domini corpore· quod tn̄ in
monumento poſitum eſt·donec die tercia reſurre=
xit·ſequitur em̄· Et poſuit eum in monumento exci
ſo Beda· ſi non de petra·ſ; ex multis lapidibus
edificatum eſſet· poſt reſurrectōnem ſuffoſſis tu=
muli fundamentis ablatus furto diceret̄· In nouo
etiam ponitur monumento·ſtaz ſequit̄· In quo nō
dum quiſquam poſitus fuerat· ne poſt reſurrectō
nem ceteris corporibus remanentib9 ſurrexiſſe a=
lius ſuſpicaret̄·quia vero ſexta die homo fact9 ē·
recte dn̄s ſexta die crucifix9 humane reparatōis
impleuit arcanū·vn̄ ſequit̄· Et erat dies paraſce=
ues quod p̄paratō interp̄tatur· quo nomine ſextā
feriaz appellabant· quia ea die q̄ in ſabbatū forēt
neceſſaria p̄parabant·quia vero ſeptimo die req̄=
euit cōditor ab opere ſuo·ſabbato dn̄s in ſepulch
ro requieuit·vnde ſequit̄· Et ſabbatū illuceſcebat
ſupra autem legimus quia ſtabant omnes noti ei9
a longe et mulieres q̄ ſecute erant eū his ergo no
tis ihesu poſt depoſitum ei9 cadauer ad ſua reme=
antibus ſole mulieres que arcius amabant funus
ſubſecute quo poneret̄ inſpicere cupiebant· ſeq̄t̄
em̄· ſubſecute autem mulieres que cum ipſo vene=
rant de galilea· viderūt monumentū· et quemad=
modum poſitum erat corpus eius·vt ſcz ei tempo=
re congruo munus poſſent ſue deuotōis offerre·
Theo· Neq; tn̄ fidem debitam adhuc habebant·ſ;
quaſi puro homini aromata et vnguenta parabāt
more iudeoꝝ qui talia exhibebant defunctis· Vn̄
ſequit̄· Et reuertētes parauerūt aromata et vng
uenta Beda· Sepulto em̄ domino q̄diu licebat
opari·id eſt vſq; ad ſolis occaſum vnguentis p̄pa
randis erant occupate· Mandatū aūt erat vt ſab=
bati ſilenciū·id eſt quies a veſpera vſq; ad veſpe
ram ſeruaret̄· Seq̄t̄ em̄· Et ſabbato quidem ſilue=
runt ſcd̄m mandatū· Ambro· Miſtice autem iu=
ſtus criſti corpus ſepelit· Talis em̄ eſt criſti ſepul
tura qui fraudem iniquitatēq; nō habeat· Meri=
to autem matheus hunc diuitem dixit· ſuſcipien=
do em̄ diuitez neſciuit fidei paupertatē iuſtus cor
pus xp̄i operit ſindone veſti· et tu domini corpus
gloria ſua·vt et ipſe ſis iuſtus·et ſi mortuū credis
operi tn̄ diuinitatis pleitudine ſue·ſ; et veſtit̄ ec=
cleſia innocentie gracia· Beda· Ille etiaz
in ſindone munda inuoluit ihesum qui pura euz mē
te ſuſceperit· Ambro· Nec ocioſe ali9 euangeliſta
monumentū nouū dixit·alius monumentū ioſeph·
et enim tumulus his paratur· qui ſub lege ſūt mor
tis·victor mortis tumulū ſuū nō habet·Que em̄ cō
municatō tumulo et deo·ſolus em̄ tumulo includi
dit̄·quia mors chriſti·et ſi ſit cōmunis ſcd̄m natu=
ram·ſpecialis eſt ſcd̄m virtutem· Bene autem xp̄s
in monumento condit̄ iuſti· vt iuſticie habitatōne
requieſcat· monumentuz em̄ hoc in duricie gētilis
petra iuſt9 excidit· penetralis verbi in natōib9
virtus chriſti· Quicumq; in ſe bene humauerit
criſtum· diligenter cuſtodiat ne eum pdat· ne ve
pfidie ſit ingreſſus· Beda·q̄ autem domin9 ſex
ta die crucifigit̄·ſeptima in ſepulchro quieſcit ſig
nificat q̄ in ſexta mūdi etate nos ꝓ domino pati·
et velut mūdo crucifigi neceſſe eſt· In ſeptima ve
ro id eſt poſt mortem corpa quidem in tumulis·
anime vero cum domino requieſcunt vſq; nunc·et
mulieres ſancte id eſt aie humiles dilectōne fer=
uentes paſſioni xp̄i diligenter obſequūt̄·et ſi for=
te valeāt imitari·ſedula curioſitate quo ordine ſit
eadem paſſio completa perpēdūt· q̄ lecta·audita
recordata·mox ad paranda ſe opera virtutum qui
bus chriſtus delectet̄·cōuertunt·vt futura p̄ſen=
tis vite paraſceue et requie beata tempore reſur=
rectōis occurrere chriſto valeant cum aromati=
bus ſpiritalium actionum·

CA· XXIIII·

Una autem
ſabbati val
de diluculo
venerūt ad
monumentū portātes
q̄ parauerūt aromata
Et inuenerūt lapidem

Beda· Religioſe mu
lieres nō ſoluz in die
paraſceue·ſed etiam
ſabbato ſancto ſole
occidente·mox vt o=
perandi licentia re=
meauit emerunt aro
mata· vt venientes
vngerent corpus ihe
ſu·ſicut marcus teſta
tur· preocupante iā
noctis articulo mo=
numentum adire non

r̃uolutū a monumēto
et ingreſſe nō īuenerͭt
corp⁹ dñi ihesu Et fa
ctum eſt dū mente cō
ſternate eſſent de iſto
ecce duo viri ſteterūt
ſecus illas in ueſte ful=
genti Cuꝫ timerēt aut̃
et declinarēt vultū in
terram dixerunt ad il
las Quid q̄ritis viuen
tem cum mortuis Nō
eſt hic ſed ſurrexit Re
cordamini qualiter lo
cutus eſt vobis cuꝫ ad
huc in galilea eſſet di
cens quia oportet fili
um hominis tradi in ma
nus hominū peccato
rum et crucifigi et die
tercia r̃ſurgere Et re
cordate ſunt verboꝝ
eius et r̃greſſe a monu
mento nūciauerunt h̃
omnia illis·xj·et cete=
ris omnibꝫ Erat autē
maria magdalene et
iohāna et maria iaco
bi et cetere que cū eis
erant que dicebāt ad
apl̃os hec Et viſa ſūt
ante illos ſicut delira
mentū verba iſta et ñ
credebant illis·petr⁹
autem ſurgens cucur
rit ad monumentū et
procumbens vidit lin
theamina ſola poſita·
Et abijt ſecum mirās
q̄ factum fuerat·

voluerunt· Et ideo
dicit̃· Vna autē ſab=
bati valde diluculo
venerunt ad monum̄
tum portantes que
parauerāt aromata·
Vna ſabbati ſiue pri
ma ſabbati· Prima ē
a ſabbato· quam dieꝫ
dominicā poſt reſur
rectionem mos criſti
anus appellat· q̄ aūt
valde diluculo mulie
res venere ad monu=
mentum magn⁹ que
rendi ⁊ inueniēdi do
minum feruor carita
tis oſtendit̃· Am=
bro· Sed magna ori
tur hoc loco pleriſq̄ꝫ
dubitatio· Siquideꝫ
hic valde diluculo·
Matth⁹ veſpere ſab
bati ad monumentuꝫ
veniſſe dixerunt· Sꝫ
euāgeliſtas de diuer
ſis putes dixiſſe tem=
poribus· Vt primas
alias mulieꝝ ⁊ alias
cōiicias viſiones·qđ
autem ſcriptum eſt·
Veſpe ſabbati q̄ lu=
ceſcit in p̄ma ſabbati
reſurrexiſſe dominuꝫ
ſic temperandum eſt
vt neq̄ꝫ mane domini
ca que eſt p̄ma poſt
ſabbatum· neq̄ꝫ ſab=
bato reſurrectō factā
credat̃ ·Naꝫ quō tri
duum completur nō
ergo veſperaſcente
die·ſed veſpere no=
ctis reſurrexit· Deni
q̄ꝫ grecus· ſero dixit
ſero autem et horam
ſignificat in occaſu
diei cuiuſlibet tardi=
tateꝫ·Quomodo ſi di
cas· ſero michi ſug=
geſtuꝫ eſt· Eſt ergo
⁊ ſero tempus noctiſ
pfundum· Vñ et mu
lieres ad monumetū
accedendi habent facultatē cuſtodibus quieſcen=
tibus· Et vt ſcias nocte factuꝫ· mulieres alie ſciunt
alie neſciunt· Sciunt que obſeruant noctib⁹ et die
bus· neſciunt que receſſerūt· neſcit maria magdale
ne ſcđm iohannem· Nā eadem ⁊ ante ſcire ⁊ poſtea
neſcire nō potuit· Ergo ſi plures marie plures eti
am fortaſſe marie magdalene cum illud nomē pſoē
ſit, hoc· ſumatur a loco· Augu· đ con· euan· Vel ma

theus a p̄ma pte noctis quod eſt veſpere ipſaꝫ vo
luit noctem ſignificare· cuius noctis fine venerūt
ad monumentū· Et hoc ea de cauſa· q̄ꝛ iam a veſpe
parauerant· et licebat afferre aromata tranſacto
ſabbato· Euſebius· Jacebat aūt organū verbi
extinctum· magnus vero lapis claudebat ſepulch
rum quaſi mors eum duxiſſet captiuū· Sed nō duꝫ
lapſo triduo vita ſe pmit iteꝝ poſt ſufficientem
mortis coniunctōnem· Vnde ſequit̃· ⁊ inuenerunt
lapidem reuolutū a monumento· Theo· Nam
angelus reuoluerat eum· vt teſtatur matheus·
Origenes· Amotus eſt autem lapis poſt reſurre=
ctionem pp̄ter mulieres vt credant reſurrexiſſe do
minū· Videntes monumentū vacuū corpe· Vnde
ſequit̃· Et ingreſſe nō inuenerunt corpus ihesu·
Cirillus· Cuꝫ igit̃ nō inueniſſent corpus criſti qđ
reſurrexerat· ducebātur diuerſis cogitatōnibus
⁊ pp̄ter amorem criſti ⁊ adhibitam ſollicitudinē
meruerūt viſionem angelicam· Sequit̃ enī· Et dū
mente cōſternate eſſent· de iſto· ecce duo viri aſti
terunt iuxta illos in veſte fulgenti Euſe· Jocū=
ditatis et gaudij indicia ſalutifere reſurrectōnis
⁊ fulgentes amictus preſtantes· Moiſes enī pla=
gas egipcijs p̄parans in flamma ignis angelum
pſpexit· Sed nō tales viſi ſūt mulieribus in ſepul
chro ſꝫ mites ⁊ hilares· quales decebat cōſpici in
regno et gaudio dñi· Et ſicut in paſſione eclipſa=
tus eſt ſol meroris et anguſtie ſigna pmens cruci
figentibus filiū dei· Ita angeli vite ac reſurrectō=
nis p̄cones habitū ſalutiferi feſti candidati deſig
nabant· Ambro· Sed quomodo marcus vnū iu=
uenem in albis ſedentem matheus vnū Johannes
et lucas duos angelos in albis ſedentes viſos eſſe
memorauerunt· Auguſtinus de conſenſu euan·
Poſſumus intelligere vnū angelum viſum a muli
eribus· et ſcđm marcum ⁊ ſcđm matheum vt eas in=
greſſas in monumentum accipiamus· ſcꝫ in aliqđ
ſpaciū· quod erat aliqua materia cōmunitum ante il
lum ſaxei ſepulchri locum· atq̄ꝫ ibi vidiſſe angelū
ſedentem a dextris quod dicit marcus· Deinde in
tus ab eis· dum inſpicerent locum· in quo iacebat
corpus domini· viſos duos angelos ſtantes ſicut
dixit lucas locutos ad earundem exhortandū aīm
⁊ edificandam fidem· Vnde ſequit̃· Cum timerent
autem ⁊ declinarent vultum in terram· Beda·
Sancte mulieres aſtantibus ſibi angelis nō in ter
aꝫ cecidiſſe· ſed vultum dicunt̃ in terram declinaſ
ſe nec quempiā ſanctoꝝ legim⁹ tempore domini
ce reſurrectionis· vel ipſi domino vel angelis ſibi
viſis terre pſtratuꝫ adoraſſe· Vnde mos obtinuit
eccleſiaſticus vt vel in memoriam dominice vel i
noſtre ſpem reſurrectōnis omnibus dominicis die
bus et toto quinquageſimo tempore nō flexis ge
nibus· ſed declinatis in terram vultibus oremus·
Non erat autem in monumento q̄ locus eſt mortuo
rum querendus ille qui ad vitam reſurrexit a mor
tuis· Et ideo ſubdit̃ Dixerunt ad illas· ſcꝫ angeli
ad mulieres Quid queritis viuentem cum mortuis
non eſt hic ſed ſurrexit· Die autem tercia ſicut ipſe
inter diſcipl̃os tā viros q̄ feīnas p̄dixit reſurrectō
nis ſue triumphum celebrauit· Vñ ſequit̃· Recor=
damini q̄liter locutus eſt vobis· cum adhuc in

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

galilea eſſet· dicens· qꝛ oportet filiū hominis tra⸗
di in manus hominū peccatoꝝ· et crucifigi· et ter⸗
cia die reſurgere· Die namqꝫ paraſceue hora nona
ſpm̄ tradens· veſpere ſepultus· mane p̄ma ſabbati
ſurrexit· Athanaſius· Poterat ſiquidem ſtatim
ſuſcitare corpꝰ a morte· Sed dixiſſet aliquis eum
nequaq̄ fuiſſe· vel n̄ plene mortē ei inheſiſſe ⁊ for
taſſe ſi reſurrectō domini fuiſſet dilata latuiſſet in
corruptōnis honor· vt igit̄ corpꝰ oſtēderet mor
tuū vniꝰ interpellatōnem diei paſſus eſt· ⁊ tercia
die corpus ſuū incorruptū demōſtrauit· Beda·
Vno etiam die in ſepulchro ⁊ duabus noctibus ia
cuit· qꝛ lucē ſue ſimple mortis· tenebris duple no
ſtre mortis adiunxit· Cirillus· Inſtructe autem
mulieres angeloꝝ affatibus accelerantes ea retu
lerunt diſcipulis· Vn̄ ſequit̄· Et recordate ſūt ver
boꝝ eius· et regreſſe a monumento· nūciauerūt hec
omnia illis vndecim ⁊ ceteris omnibus· Namqꝫ fe
mina q̄ quondam mortis fuit miniſtra venerandū
reſurrectōnis miſteriū p̄ma pcepit et nūciat· Ad⸗
eptum eſt igit̄ femineū genus ⁊ ignominie abſolu
cionem ⁊ maledictōnis tripudiū· Ambro· Mulie
ribus autem docere in eccleſia nō pmittit̄· ſꝫ domi
viros ſuos interrogant· ad eos ergo femina mit⸗
titur qui domeſtici ſūt· que autem fuerint he muli
eres oſtendit ſubdens· Erat aūt maria magdalene
Beda· Ipſa eſt ſoror lazari· Et iohanna vxor cuſe
ꝓcuratoris herodis· et maria iacobi· id eſt mater
iacobi minoris ⁊ ioſeph· Et cōmuniter ꝺ alijs ſub
dit̄· Et cetere q̄ cum eis erant dicebant ad apoſto
los hec· Vt em̄ ppetui reatꝰ apud viros mulier ob
ꝓbriū nō ſuſtineret· q̄ culpam viro transfuderat
transfudit et graciam· Theo· Eſt autem natura
liter incredibile mortalibus reſurrectōnis mira⸗
culum· Vnde ſequit̄· Et viſa ſunt ante illos ſicut de
liramentū verba iſta· ⁊ nō credebant illis· Be⸗
da· Quod nō tam illoꝝ infirmitas q̄ꝫ noſtra ut ita
dicam· futura firmitas fuit· Ipſa namqꝫ reſur⸗
rectio illis dubitantibus ꝑ multa argumenta mon
ſtrata eſt que dū nos legentes agnoſcimus de eo
rum dubitatōne ſolidamur Theo· Petrus autē
hoc audiens tollit moras et vadit ad monumētum
quia nec ignis nouit moras ingeſtus materie Vn̄
ſequitur· Petrus autem ſurgens cucurrit ad mo⸗
numentū· Euſebius· Solus em̄ ipſe credit femi
nis dicentibus ſe angelos vidiſſe· Et cum eſſet exi
mij affectus p̄ ceteris· ſedulum ſe ꝓmebat paſſim
circumſpiciens dominū· Vnde ſequit̄· Et pcum⸗
bens vidit ſola linteamina poſita· Cum autem ad
monumentū fuiſſet· hoc p̄mo ꝯſecutus eſt· vt mira
retur que p̄us ab ipſo vel ab alijs deridebant̄· Vn̄
ſequit̄· Et abijt ſecum mirans quod factū fuerat·
id eſt apud ſe mirans rei euentū· qualiter ſola lin⸗
teamina derelicta fuere corpore mirra puncto· vt
quantam oportunitatē habuiſſet fur· vt ſe motū
inuoluta dimittens circūſtātibus militibꝰ corpus
aufferret· Auguſtinꝰ de con· euan· Intelligit̄
autē hec lucas recapitulādo poſuiſſe de petro· Tūc
enim cucurrit Petrus ad monumentū· quādo ⁊ io⸗
hannes· cum tm̄modo a mulieribus p̄cipue a maria
magdalene nūciatū eis fuerat de corpore ablato·
Poſtea autem facta ſunt hec de viſione angeloꝝ·

Ideo autem lucas petrū ſolū cōmemorauit· quia
illi primitus maria nūciauerat· Item poteſt moue
re q̄ petrum nō intrantem ſed pcumbentem dicit
lucas ſola linteamina vidiſſe ⁊ diſceſſiſſe mirātem
Cum iohannes dicat ita ſe linteamina vidiſſe poſi
ta· ⁊ ſeipſum poſt petrum intraſſe· Sed intelligē
dum eſt petrum p̄mo pcumbentem vidiſſe· quod
lucas commemorat· Iohannes tacet· poſt autem
ingreſſus eſt anteq̄ iohannes intraret· Beda·
Iuxta intellectum vero miſticum ꝑ hoc quod mu⸗
lieres valde diluculo veniūt ad monumentū· dat̄
nobis exemplum· diſcuſſis vicioꝝ tenebris ad do⸗
mini corpꝰ accedere· Nā ⁊ ſepulchrum illud figu
ram dominici habebat altaris· in quo corporis cri
ſti miſteria nō in ſerico· nō in panno tincto ſed i
ſtar ſindonis q̄ eum ioſeph inuoluit in lintheo pu⸗
ro debent cōſecrari· vt ſicut ipſe veram terrene na
ture ſubſtanciam ꝓ nobis morti obtulit· Ita et nos
in commemoratōne ipſius purū de terre germine
candidūqꝫ et multimodo quaſi mortificatōnis ge⸗
nere caſtigatum altari linum imponamus· Aroma
ta autem que mulieres deferūt· ſignificant odorē
virtutum ⁊ oracionū ſuauitatem· quibꝰ altari ap
pinquare debemus· Reuolutō autem lapidis inſi⸗
nuat reſeratōnem ſacramentoꝝ· que tegebant̄ ve
lamine littere legis· que in lapide ſcripta eſt· Cu⸗
ius ablato tegmine corpus domini mortuum nō in
uenitur· ſꝫ viuum euangelizatur· Quia ⁊ ſi cogno⸗
uimus ſcd̄m carnem criſtum· ſꝫ iam nūc nō noui⸗
mus· Quomodo autē poſito in ſepulchro corpore
domini angeli aſtitiſſe legunt̄ ita etiā tempore cō
ſecratōnis miſterij corporis criſti aſſiſtere ſūt cre
dēdi· Nos ergo exemplo deuotaꝝ mulierum· quo
ciens celeſtibus appinquamꝰ ꝓpter angelicā p̄
ſentiam ſeu ꝓpter reuerenciam ſacre oblatōnis cū
om̄i humilitate vultum declinemus in terram nos
cinerem ⁊ terram eſſe recolētes

Et ecce duo ex illꝭ ibant
ip̄a die in caſtellū qd̄
erat in ſpacio ſtadioꝝ
lx· ab hieruſalem noīe
emaus· Et ipſi loque⸗
bantur adinuicem de
his oīb9 q̄ acciderāt
Et factū ē dum fabꝭa
rētur et ſecū q̄rerent
et ip̄e ih̄s appinquās
ibat cū illis· oculi aūt
illoꝝ tenebant̄ ne eū
agnoſcerent· Et ait
ad illos q̄ ſunt hij ſer⸗
mones quos ꝯfertis
adinuicē ambulantes
et eſtis triſtes· Et re⸗
ſpondens vnus cui

Gloſa poſt
manifeſtatōnem re⸗
ſurrectōnis chriſti
ꝑ angelos mulieribꝰ
factam manifeſtatur
vlteriꝰ eadem reſur
rectio ꝑ ipſius criſti
apparitōnem diſcipu
lis· Vnde dicitur· et
ecce duo ex illis ibāt
ipſa die in caſtellum
Theo· Quidam alte
rum horū duoꝝ lucā
inquiūt eſſe· ⁊ ob hec
ſuū nomen occultaſſe
Ambro· Vel duobꝰ
diſcipulis ſeorſum do
minus iam ſe veſpe⸗
re demonſtrat ſcꝫ am
macni ⁊ cleophe·
Augu· de cōſen· euā·
Caſtellum autē illud
nō abſurde accipimꝰ
etiam villā ſcd̄m mar
cum potuiſſe appella
ri· Deinde caſtellum

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

nomen cleophas· Di
xit ei· Tu ſolus pere
grinus es in iheruſa
lem et non cognouiſti
que facta ſunt in illa
his diebus· Quibus il
le dixit· que· Et dixe
runt ei De iheſu naza
reno· qui fuit vir pro
pheta potēs in opere
et ſermone coram deo
et omni populo ⁊ quo
modo tradiderunt eū
ſummi ſacerdotes et
principes noſtri in cō
dempnatōneʒ mortis
et crucifixerunt eum
Nos autem ſperaba
mꝰ ꝙ ipſe eſſet redēp
turus iſrahel· Et nūc
ſup hec omnia tercia
dies eſt hodie ꝙ hec
facta ſunt· Sed et mu
lieres quedam ex nr̄is
terruerūt nos· que an
te luceʒ fuerūt ad mo
numentum· et non in
uento corpore eiuſ ve
nerūt dicentes ſe etiā
viſionem angelorum
vidiſſe· qui dicunt
eum viuere· ⁊ abierūt
quidam ex noſtris ad
monumentum· ⁊ ita in
uenerūt ſicut mulieres
dixerunt· Ipſuʒ vero
non inuenerunt·

deſcribit· dicens· qđ
erat in ſpacio ſtadio
rum ſexaginta a ihe
ruſalē nomine emauſ
Beda· Ipſa eſt nico
polis ciuitas inſignis
paleſtine· que poſt
expugnatōneʒ iudee
ſub marco aurelio
antonio ꝑncipe re
ſtaurata cū ſtatu mu
tauit ⁊ nomen· Sta
dium autem qđ gre
ci autore· vt dicunt
hercule viaꝝ ſpacia
menſurat octaua ē pſ
miliarij· ⁊ ideo ſexa
ginta ſtadia· ſeptem
milia paſſuum et qn
quaginta ſignificat·
qđ ſpaciū itineris eiſ
congruit· qui đ mor
te et ſepultura domi
ni certi gradiebanē
de reſurrectōne dn̄i
dubij· Nam reſurre
ctioneʒ que poſt ſep
timam ſabbati facta
eſt· octauo numero
contineri nullꝰ ambi
git· Diſcipuli ergo
qui đ domino loquē
tes incedunt· ſextum
miliariū cepti itine
ris compleuerant qꝛ
illū ſine querela viuē
tem vſqꝫ ad mortem
quam in ſexta ſabba
ti ſubijt peruiſſe do
lebāt· Compleuerāt
⁊ ſeptimū· qꝛ hunc i
ſepulchro nō dubita
bant quieuiſſe· Sed
de octauo dimidium
tantuʒ peregerant·
quia gloriā iam cele
brate reſurrectōnis
non credebant ꝑfcē
Theo· Predicti autē
diſcipuli loquebanē
de his adinuicem que acciderāt· nō quaſi creden
tes· ſꝫ ſicut ſtupentes in rebus extraneis· Vnde ſe
quiē Et ipſi loquebanē adinuicem de his omnibꝰ
que acciderant· Beda· Loquentes aūt de ſe dn̄s
ꝓpinquans comitatur· vt et fidem reſurrectōnis
mentibus eoꝝ incendat· et quod ſe facturꝫ ꝓmiſe
rat· impleat ſcʒ ut vbi ſūt duo vel tres in noīe meo
congregati· ibi ſum in medio eoꝝ· Vnde ſequiē·
Et factū eſt dum fabularenē· ⁊ ſecum quererent· ⁊
ipſe iheſus ꝓpinquans ibat cum illis· Theo·
Obtento enī iaʒ ſpiritali corpore nō obſtat loci di
ſtancia qn adeſſet qbus volebat· nec vlterius natu
ralibus legibus corpus ſuū regebat· ſꝫ ſpiritali
ter ⁊ ſupra naturā· Vnde vt marcus dicit ſub alia
forma eis videbaē· in qua nō concedebaē eis eius
cognitō· Sequiē enī· Oculi autem eoꝝ tenebanē
ne illum agnoſcerent· vt ſcʒ totam ſuam dubiam in
tencioneʒ reuelent· ⁊ vulnus detegentes recipiāt
medicinā· ⁊ vt cognoſcerent ꝙ ꝗuis corpus ipſuʒ
quod paſſum fuerat· reſurrexit· nō tamen amplius
tale erat vt eſſet omnibus viſibile· ſed tm̄ ab his
a quibꝰ vellet videri· ⁊ vt nō dubitent quare de
cetero non conuerſaē inter plebem· qꝛ ſcʒ poſt re
ſurrectōnem conuerſatō eius nō eſſet digna ho
minibus ſꝫ diuina magis· quod etiam eſt forma re
ſurrectōnis future in qua ſicut angeli conuerſabi
mur ⁊ filij dei· Grego· in homelia· Conuenien
ter etiam eis ſpecieʒ quam recognoſcerent· nō oſtē
dit· hoc agebatur foris in oculis corporis· quod a
pud ipſos agebatur intus in oculis cordis· Ipſi
nāqꝫ apud ſeipſos intus ⁊ amabāt et dubitabant
De ſe ergo loquentibus ꝑſenciam exhibuit· ſed de
ſe dubitantibus ꝯgnicōnis ſue ſpeciem abſcondit
verba quidem eis contulit· nam ſequiē· Et ait ad
illos· Qui ſūt hi ſmones quos confertis adinuicē
ambulantes· et eſtis triſtes· Grecus· Confere
bant quidem inter ſe quaſi non amplꝰ expectan
tes criſtum viuenteʒ· ſed doloroſi quaſi perempto
ſaluatore· Vnde ſequiē· Et reſpondens vnꝰ cui no
men cleophas dixit ei· Tu ſolus ꝑegrinus es ī hie
ruſalem· et non ꝯgnouiſti que facta ſunt ī illa his
diebus· Theophi· Quaſi diceret· Tu ſolus pe
grinus es et extra confinia hieruſalem habitās et
expers eoꝝ que in medio eius contigerūt vt hec
ignoras· Beda· Vel hoc dicit quia ꝑegrinū pu
tabant eum cuiꝰ vultum non agnoſcebāt· Sʒ reue
ra ꝑegrinus erat eis· a quoꝝ nature fragilitate ꝑ
cepta iam reſurrectōnis gloria longe diſtabat et
a quoꝝ fide vtpote reſurrectōnis eius neſcia ma
nebat extraneus· ſed adhuc dn̄s interrogat· Nam
ſequitur·· Quibus ille dixit· Que· Et ponitur eoꝝ
reſponſio cū ſubdiē· Et dixerūt ei de iheſu nazare
no qui fuit vir ꝓpheta· ꝓphetam fatentur· filiū dei
tacent· Vel nondum perfecte credentes· vel ſolli
citi ne inciderent in manus iudeoꝝ ꝑſequentiū qꝛ
neſciebant quis eſſet qđ verum credebāt celantes
Ad cuiꝰ ꝯmendacōnem ſubditur· potens in ope
et ſermone· Theophi· Primo quidem eſt opus
ſecundo ſermo· Nullus enim doctrine ſermo appro
batur· niſi prius is qui docet ſe oſtendat autorem
Precedit enim opus aſpectum· nam niſi mundaue
ris intellectus ſpeculuʒ ꝑ opera· non emicat đcor
optatus· adhuc aūt ſubditur· Coram deo et omi
populo· Nam primo complacendū eſt deo· deinde
curandum qntum poſſibile eſt de innocentia apud
homines· vt precedente diuino cultu viuamꝰ ſine
ſcandalo plurimoꝝ· Grecus· Deinde aſſignaē
cauſa triſticie· tradicō et paſſio criſti· Cum ſequiē
Et quō tradiderūt eum ſummi ſacerdotes et prin
cipes noſtri in condemnacōnem mortis· et crucifi
xerūt eum· Subditur autem deſperantiū vox cum
diciē· Nos aūt ſperabamus ꝙ ipſe eſſet redēpturꝰ
iſrael· Sperabamꝰ inquit· non ſperamꝰ· ac ſi mors
domini ſimilis eſſet mortibus aliorum· Theo·

Expectabant eñi chriſtum ſaluaturum et redemp turū populum iſrahel ab ingruentibus malis ⁊ a ſeruitute romanoꝝ ipſum ꝗꝫ credebant terrenum regem fieri queꝫ putabant ꝓmulgatam in ſe mortis ſentenciam cauere potuiſſe· Beda· Merito ꝗ̄ triſtes incedebant· quia ⁊ ſeipſos quodāmodo arguebant ꝙ in illo redemptōnem ſperauerint· quē iam mortuū viderant· nec reſurrecturꝝ credebant ⁊ maxime dolebant eum ſine cauſā occiſū quem nouerant innocentem Theo· Videnť tñ hi viri nō omnino increduli eſſe p hoc quod ſubdiť· Et nūc ſuper hec oīa tercia dies eſt hodie ꝙ hec facta ſunt In quo videntur habere memoriam eius ꝙ eis dominus dixerat ſe tercia die reſurrecturꝝ Grecus Porro relatam a mulieribus reſurrectōnis famam commemorant· Cum ſubdiť· Sed et mulieres quedā ex noſtris terruerūt nos· que ante lucem fuerūt ad monumentū· ⁊ nō inuento corpe eius venerunt dicentes ſe etiam viſionem angeloꝝ vidiſſe· q̄ dicunt eum viuere· Dicunt quidem hoc quaſi nō credentes· ꝓpter quod referūt ſe territos· i· ſtupefactos· Nō eñi quod erat eis relatū firmū eſtimabāt aut angelicam illuminatōnem fuiſſe· ſꝫ ſtuporis ⁊ turbinis cauſā inde ſumebant· Teſtimoniū ꝗꝫ petri non certū eſtimabant dūm diceret ſe nō vidiſſe dominuꝫ ſꝫ reſurrectōnem eius· conijcere ex eo ꝙ corpus in ſepulchro nō iacebat· Vñ ſequiť· Et abierunt quidam ex noſtris ad monumentū· ⁊ ita inuenerunt ſicut mulieres dixerūt· Ipſum vero nō inuenerunt Augu· de con· euan· Cum aūt lucas dixerit petrum accurriſſe ad monumentū· Et cleophaꝫ dixiſſe· ipſe retulerit· ꝙ quidam eorū ierant ad monumentū· intelligiť atteſtari iohanni ꝙ duo ierit ad monumentū· ſꝫ petrum cōmemorauit quia illi p̄mitus maria nūciauerat· Theophilus· Quia p̄dicti diſcipuli nimia dubietate laborabāt dominus eos redarguit· vnde diciť· Et ipſe dixit ad eos· O ſtulti· Fere eñi eadeꝫ dixerant que ⁊ aſtantes cruci· Alios ſaluos fecit· ſeipſum nō poteſt ſaluū facere· et tardi corde ad credendum in omnibus que locuti ſunt ꝓphe Cōtingit eñi credere q̄ locuti ſūt ꝓphete particlāriter quedam ⁊ non vniuerſaliť oīa· Puta ſi aliq̄ſ credat que de cruce criſti dicunť a ꝓphetis ſicut eſt illud· Foderunt manus meas ⁊ pedes meos· Que vero ſpectant ad reſurrectōnem nō credant· Sicut eſt illud Non dabis ſanctū tuum videre corruptōnem· Decet autem in omnibus fidem adhibere prophetis· tam in glorioſis que de criſto p̄dixerunt ꝗ̄ i glorijs quia ex paſſione maloꝝ eſt igreſſus in gloriam· Vñ ſeq̄ť· Nōne hꝫ oportuit pati criſtū ⁊ ita i ĩre i gl̃iaꝫ ſuā ſcꝫ ſecundum humanitatē Iſidorus· Sed ⁊ ſi oportebat criſtum pati tamen qui crucifixerunt rei ſunt pene· nō eñi ſatagebant pficere quod deus diſponebat· Vnde ⁊ eorum executō fuit impia dei vero diſpenſatō prudentiſſima· qui nequiciā eoꝝ in beneficia generis humani conuertit quaſi vtens vipereis carnibus ad antidoti ſaluiferi confectōneꝫ Chriſoſto· Et ideo dñs oſtēdit cōſequēter hec omnia nō eueniſſe ſimpliciter· ſed ex dei ꝓpoſito ante p̄deſtinato Vnde ſeq̄ť Et incipiens a moiſe ⁊ omnibus ꝓphetis interpretabatur illis in omnibus ſcripturis q̄ de ipſo erant· Quaſi dicēt poſt ꝗ̄ eſtis tardi ꝗ̄ ꝓmptoſ vos reddā· miſteria ſcripturarū vobis exponendo· Nam ſacrificiū abrahe· cuꝫ yſaac dimiſſo immolatus eſt aries hoc p̄figurauit· Sed et in alijs ſcripturis ꝓpheticis ſparſim iacēt miſteria crucis ⁊ reſurrectōnis criſti· Beda Si autem moiſes ⁊ ꝓphete de criſto locuti ſunt et eum per paſſionem in gloriam intraturum predixerunt· quomodo gloriatur ſe eſſe criſtianum· qui neqꝫ qualiter ſcripture ad criſtum ptineant· inueſtigat· Neqꝫ ad gloriam quam cum chriſto habere cupit· p paſſionem attingere deſiderat Grecus· Quia vero predixit euangeliſta· Tenebanť oculi eorum ne eum agnoſcerent donec ſermo dñi mentē eorum moueret ad fidem· conuenienter opportunū aſpectum ſui auditui ſubiungit· Vnde ſequiť· Et appropinquauerūt caſtello quo ibant· ⁊ ipſe finxit ſe longius ire· Auguſtinus de queſtionibus euāgelioꝝ· Quod nō ad mendaciū ptinet· Nō eñi omne quod fingimus mendaciū eſt· ſꝫ quando id fingimus quod nichil ſignificat tunc mendaciū eſt· cuꝫ autem fictio noſtra referť ad aliquam ſignificatōnem nō eſt mendaciū ſed aliqua figura veritatis· alioquin omnia que a ſapientibus ⁊ ſanctis viris vel etiam ab ipſo domino figurate dicta ſunt· men

Et ipſe dixit ad eos· O ſtulti ⁊ tardi corde ad credendum in omnibus que locuti ſunt prophete· Nōne hec oportuit pati criſtum ⁊ ita intrare in gloriam· Et incipiens a moyſe ⁊ omnibus prophetis interpretabať illis in omnibus ſcripturis que de ipſo erāt Et appinquauerunt caſtello quo ibant· ⁊ ipſe ſe finxit lōgiꝰ ire Et coegerunt illum dicentes· Mane nobiſcum quoniaꝫ adueſperaſſit et inclinata ē iam dies· et intrauit cum illis· Et factuꝫ eſt cum recumberet cum illis· accepit panem ⁊ benedixit· ac fregit ⁊ porrigebat illis· Et aperti ſunt oculi eoꝝ et cognouerunt eum· Et ipſe euanuit ab oculis eoꝝ· Et dixerunt ad inuicem· nonne cor noſtrum ardens erat i nobis· dum loqueret̃ i via et aperiret nobis ſcripturas· Et ſurgentes eadē hora regreſſi ſunt in ihrlm et inuenerunt ꝯgregatos xi· et eos qui cum ipſis erant· dicentes ꝙ ſurrexit dñꝰ vere et apparuit ſimoni Et ipſi narrauerūt q̄ geſta erāt in via et q̄uo cognouerunt eū in fractione panis

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

dacia deputabuntur· quia ſ. ſm vſitatum intelle
ctum non cōſiſtit veritas in talibus dictis· Sicut
autem dicta· ita etiā finguntur facta ſine mendacio
ad aliquā rem ſignificandam· Grego· in home-
lia· Quia ergo adhuc in eoꝝ cordibus peregrinꝰ
erat a fide· ire ſe longius finxit· Fingere nam͡q; cō
ponere dicimꝰ· Vñ et cōpoſitores lutifigulos vo
camus· Nihil ergo ſimplex veritas per duplicita-
tem fecit ſed talem ſe exhibuit in corpore· qua-
lis apud illos erat in mente· Sed qꝛ eſſe extra-
nei a veritate non poterant· hij cum quibus ca-
ritas gradiebatur· eum ad hoſpicium quaſi peregri
num vocāt· Vnde ſequitur· Et coegerunt illum· Ex
quo exemplo colligitur qꝛ peregrini ad hoſpicium
non ſolū inuitandi ſunt· ſed etiā trahēdi· Gloſa
Nec ſolū factis eū cogūt· ſed etiā verbis inducūt·
Sequitur enim· Dicentes· Mane nobiſcū· quoniā ad
ueſperaſcit et inclinata eſt iam dies ſcȝ ad occaſuȝ
Greg· in homelia Ecce autē cum per membra ſua
xp̄s ſuſcipitur· ſuſceptores ſuos etiam p ſemetip̄m
req̄rit· Sequitur em̄· Et intrauit cuȝ illis· menſā po
nūt· cibos afferūt· et deū quem in ſcripture ſacre
expoſitōne nō cognouerāt in panis fractōne cog
noſcunt· Sequitur em̄· Et factū eſt duȝ recumberet
cum illis accepit panē et benedixit ac fregit· et por
rigebat illis· et aperti ſūt oculi eoꝝ et cognouerūt
eum· Criſo· Quod nō de ſenſibilibus oculis dictū
eſt· ſȝ de ſenſu mentali· Augu· de con· euan· Neq;
em̄ clauſis oculis ambulabāt· ſed inerat aliquid q̄
nō ſinerētur agnoſcere quod videbāt qð ſcȝ caligo
et aliquis humor efficere ſolet· Non qꝛ dominꝰ nō
poterat transformare carnem ſuā· vt alia reuera
eſſet effigies· quā ſolebāt intueri· qñquideȝ et añ
paſſionem transformatus eſt in mōte vt facies eiꝰ
clareſceretȝ ſicut ſol Sed nō ita nūc factū eſt· Nō em̄
incongruenter accipimꝰ hoc impedimentū in ocu
lis eoꝝ a ſathana fuiſſe ne agnoſceretur iheſus· ſed
tm̄ a criſto facta eſt ꝑmiſſio vſq; ad ſacramētū pa
nis· vt veritate corporis eius participata remo-
ueri intelligatur impedimetū inimici· vt criſtus poſ
ſit agnoſci Theo· Sed et aliud innuit· q ſcȝ ſumē
tibus ſacrū panem aperiūtur oculi· vt eum agno-
ſcant· Magnā em̄ et ineffabileȝ vim habet· dñi ca
ro· Augu· de cō· euā· Vel q dñs ſe longiꝰ ire fin
xit· cū cōmitaretur diſcipulis exponens ſacras ſcp
turas vtrū ipſe eſſet· ignorantibus ſignificat· qꝛ
hoſpitalitatis officio· ad ſuaȝ cognitōnem perue-
nire poſſe homines intimauit· vt cuȝ longius ipſe
ab hominibus abſceſſerit ſup omnes celos cum eis
trāſit· qui hec exhibēt ſeruis eius· Tenet ergo cri
ſtum ne longius ab eo eat· quiſquis cathetizatur
verbo in omnibus bonis ei q̄ ſe cathetizat· cōmuni
cat· Etem̄ iſti cathetizati erant verbo cum expo-
nereȝ eis ſcripturas· et qꝛ hoſpitalitatē ſectati ſunt
eum quem in ipſa expoſitōne ſcripturaꝝ nō cog-
nouerūt· in panis fractōne cognoſcunt· Nō em̄ au
ditores legis iuſti ſunt apud deum· ſȝ factores le-
gis iuſtificabuntur· Grego· in home· Quiſquis ḡ au
dita vult intelligere· feſtinat ea q̄ iaȝ intelligere
potuit· opere implere Ecce dominus nō eſt cog-
nitus dum loqueretur· Et dignatus eſt cognoſci dū
paſcitur· Sequitur· Et ipſe euanuit ab oculis eoꝝ·

Theophilus· Nō em̄ tale corpus habebat· vt di-
ucius cum eis commorari deberet· Et vt hoc pa-
riter augeret affectū eoꝝ· Vñ ſequitur· Et dixerūt
adinuicem· Nonne cor noſtrum ardens erat in nob̄
dum loqueretur in via et aperiret nobis ſcripturas
Origenes· Per quod innuit q ꝓlati ſermōes a ſal
uatore accendebant audientiū cor ad amorē diui-
num· Grego· in home· Pentħ· Ex audito em̄ ſer-
mone inardeſcit animus· torporis frigus recedit
Mens in ſupno fit anxia· Audire libet p̄cepta ce-
leſtia· et quot mandatis inſtruitur· quaſi tot faci
bus inflāmatur· Theo· Ardebat ergo cor eoꝝ
vel igne vboꝝ domini quibꝰ intendebant tanq̄
veris· vel qꝛ eo diſſerente ſcripturas p̄cellebatur in
triſecꝰ cor eoꝝ q ille q̄ diſſerebat dñs eſſȝ· Adeo
ergo letati ſunt· vt nullam moram paſſi mox reuer
ſi ſint in iheruſalem· Et hoc eſt quod ſequitur· Et re
ſurgentes eadem hora regreſſi ſunt in iheruſaleȝ
Surrexerūt quidem eadem hora· ꝑuenerūt autem
ꝑ plures horas· ſicut oportebat ſexaginta ſtadia
tranſeuntes Augu· de con· euan· Iam autem fa-
ma erat q ſurrexerat iheſus a mulieribus facta et
a ſimone petro· cui iam apparuerat· Eteniȝ iſti duo
hec inuenerunt loquentes illos ad quos in iheru
ſalem venerūt· Sequitur em̄ Et inuenerūt cōgrega
tos vndecim et eos qui cum ipſis erant dicentes
q ſurrexit dñs vere et apparuit ſimoni Beda· Om
nium em̄ viroꝝ p̄mo dominus apparuiſſe videtur pe
tro ex his quos euangeliſte quatuor et paulꝰ apo
ſtolus commemorauerūt Criſo· Nō em̄ ſimul om
nibus ſe manifeſtabat· vt ſereret fidei ſemina· Nā
qui p̄mo viderat et certꝰ erat alijs referebat· De
inde ſermo ꝓdiens p̄parabat animū auditoris viſi
oni· Et ideo p̄mo digniori et fideliori omnibꝰ ap
paruit· Erat em̄ opus anime fideliſſime· que priꝰ
acciperet hūc aſpectū vt minime turbaretur in o-
pinata viſione· Et ideo p̄mo videtur a petro· vt qui
p̄mo cōfeſſus eſt eū criſtum· p̄mo reſurrectōneȝ vi
dere mereatur· et etiam qꝛ eū negauerat· p̄us ei vo
luit apparere cōſolans eū ne deſperaret· Poſt pe-
trum vo alijs apparuit qñq; paucioribꝰ qñq; plu
ribus· quod duo diſcipuli cōfitentur· Sequitur em̄·
Et ipſi narrauerūt que geſta erant in via· et quo-
modo cognouerūt eum in fractōne panis· Au·
de con· euan· Quod autem ait marcus annūciauerūt
ceteris· nec illis crediderūt· cum lucas dicat· q iā
inde loquebantur vere reſurrexiſſe dñm· quid intel
ligendū ē niſi aliq̄s ibi fuiſſe q̄ h credē nollēt

Dum hec auteȝ loque
rentur iheſus ſtetit in
medio eoꝝ· et dixit eis
Pax vobis· ego ſum
nolite timere· Conturba
ti vero et cōterriti eſti
mabāt ſe ſpiritū vide
re· Et dixit eis· Quid
turbati eſtis· et cogita
ciones aſcendunt in

Cirillus· Vndiq; re-
ſurrectōnis fama ꝑ
apoſtolos diuulga-
ta et affectu diſcipu
loꝝ erecto ad criſti
viſionem venit deſi-
deratus· et querenti-
bus et expectantibꝰ
reuelatur nec diſcep
tat vt de alio· ſȝ eui-
denter ſe offert· Vñ
dicitur· Dum hec au
tem loqrētur· Iheſus
ſtetit in medio eoꝝ·

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

corda veſtra· Videte
manus meas ⁊ pedes
Quia ipe ego ſuꝫ Pal
pate et videte· Quia
ſpiritus carnem ⁊ oſſa
non habet· ſicut me vi
detis habere· Et cum
hoc dixiſſet oſtendit
eiſ manus et pedes·

Augu· de conſen
ſu euangeliſtarum ·
· Hanc oſtenſionem
domini poſt reſurre
ctionem et iohannes
cōmemorat· Sed qđ
dicit iohānes non cū
illis fuiſſe apoſtolū
thomam· cum ſm̄ lu
cam duo illi regreſſi
in iheruſalem inuene
rūt cōgregatos· xj·
Proculdubio intel=
ligendūꝫ eſt· ꝙ inde thomas exierit· anteꝙ̄ eis do
minus hec loquētibus appareret· Dat enim lucas
locum in ſua narratōe· ꝙ poſſit intelligi dum hec
loquerentur· prius inde exiſſe thomam· ⁊ poſtea
dominum intraſſe niſi quis dicat· non illos vnde=
cim qui iam tunc apoſtoli vocabantur· ſed dicipu=
los illos· xj· fuiſſe ex multo numero diſcipulorum
Sed cum adiunxit lucas· Et eos qui cuꝫ ipſis erāt
ſatis vtiqꝫ declarauit euidencius illos· xj· apoſto
los qui vocabanť apoſtoli cuꝫ quibus ceteri erāt
Sꝫ videamus cuiꝰ miſterij gracia ſcđm matheū
et marcum reſurgens ita mādauerit· Precedā vos
in galileā· ibi me videbitis· Quod et ſi completū
eſt tamen poſt multa completū eſt· cum ſic mandā
tuꝫ ſit· vt aut hoc ſolū aut hoc p̄mū expectareť fi
eri debuiſſe Ambro· Vn̄ hoc conuenientius arbi
tror ꝙ dn̄s quidem mādauerit diſcipulis· vt i ga
lilea eum viderent· ſꝫ illis ob metū intra conclaue
reſidentibus p̄mum ſe obtuliſſe· Grecus· Nec ħ
eſt ꝓmiſſi tranſgreſſio· ſꝫ pocius feſtinata ex be=
nignitate impletio ꝓpter puſillanimitatem diſci=
puloꝝ· Ambroſius Poſtea vero confirmatis a=
nimis xi· illos galileam petiſſe· vel nihil obſtat·
ſi dicanť pauciōres intra conclaue in mōte ꝙ̄ plu=
res fuiſſe Euſebius· Duo em̄ euangeliſte ſcꝫ lucaſ
et iohannes ſolis vndecim huc ſcribūt apparuiſſe
iheruſalem· Ceteri vero duo in galileam ꝓperare
non ſolū vndecim· ſed vniuerſis diſcipulis ⁊ fratri
bus dixerūt angelū ⁊ ſaluatorem vidiſſe· de qui=
bus et paulus meminit dicens· Deinde apparuit
pluſqꝫ quingentis fratribus ſimul· Eſt autem ve=
rior ſolutio ꝙ priuſqꝫ in iheruſalem latitantibus
ſemel· aut bis viſus eſt· ad eoꝝ cōſolatōnem· In
galilea vero non in cōclaui· aut ſemel aut bis· ſed
cum multa poteſtate oſtenſionem ſui fecit· p̄bens
ſe eis viuentem poſt paſſionē in ſignis multis· vt
lucas teſtať in actibus· Aug· de conſenſu euan·
Vel quod ab angelo hoc eſt a dn̄o dictū eſt· ꝓphe
tice accipiendū eſt· In galilea em̄ ſcđm tranſmigr̄=
cionis ſignificatōnem intelligendū occurrit· qꝛ đ
populo iſrahel tranſmigr̄turi erāt ad gentes· qui
bus apoſtoli p̄dicantes non crederēt· niſi ipſe dn̄ſ
viam in cordibus hominū p̄pararet· Et hoc intel=
ligiť· p̄cedet vos in galileā· Scđm autem illud ꝙ
galilea interp̄tať reuelatō· non iaꝫ in forma ſerui
intelligendū eſt· ſꝫ in qua eſt equalis patri quam
ꝓmiſit dilectoribus ſuis· Illa erit reuelatō tamꝙ̄
vera galilea· cum videbimus eum ſicuti eſt· Ipſa
etiam erit beatior traſmigr̄tio ex iſto ſeculo in illaꝫ

eternitatem· Vnde ad nos veniēs non receſſit· ⁊ q̄
nos p̄cedēs non deſeruit· Theophilus Primo
igiť dn̄s in medio diſcipuloꝝ ſtās ſolito pacis af
fatu eoꝝ turbinē ſedat· oſtendens ꝙ ipſe idē eſt
magiſter eoꝝ q̄ hoc verbo gaudebat· q̄ etiam eoſ
muniuit· cū ad p̄dicādū miſit· Vnde ſequiť· Et di
xit eis· Pax vobis ego ſum nolite timere Grecꝰ
Pudeat ḡ nos pacis murus deſerere· quam nobis
hinc diſcedens criſtus reliquit· Pax et reſ· ⁊ nomē
dulce· quam et dei eſſe accepimus iuxta illud· Pax
dei et eius eſſe deū· iuxta illud· Deus pacis· ipſam
eſſe deū· iuxta illud· Ipſe eſt pax noſtra· Pax bo=
num cōmendatū ab omnibus· obſeruatuꝫ autem a
paucis· Que autem eſt cauſa· fortaſſis ambitō do=
minij aut facultatū· aut liuor· aut odiū· aut ꝯtēp=
tus· aut aliquid huiuſmodi ex his que dei ignaroſ
videmus incurrere· Dei q̄ppe p̄cipue pax eſt· que
confederat omnia· cuiꝰ nihil eſt adeo ꝓpriū ſicut
vnitas nature· et pacificus ſtatus· Tranſumitur
v̄o ab angelis ⁊ diuinis poteſtatibꝰ que ad deuꝫ
⁊ adiuicē pacifice ſe hn̄t· Diffunditur vero p to=
tam creaturaꝫ cuiꝰ eſt decor tranq̄llitas· in nobis
autem manet· ſcđm animam quidem per inueſtiga
cionem virtutū et cōmunicatōnem· Scđm corpuſ
vero in membrorum ⁊ elemētoꝝ cōmēſuratōne
quoꝝ alteꝝ pulchritudo alteꝝ ſanitas appellať
Beda· Diſcipuli autem nouerāt criſtū verum ho
minem· cum quo tāto tempore fuerant conuerſati
ſꝫ poſtꝙ̄ mortuus eſt· nō credūt tercia die potuiſ
ſe verā carnē de ſepulchro reſurgere· Putāt ḡ ſe
videre ſpm̄ quē emiſit in paſſione· Vnde ſeq̄ť· Cō
turbati vero ⁊ cōterriti exiſtimabāt ſe ſpm̄ vide=
re· Error ille apoſtoloꝝ ſecta eſt manicheorum·
Ambro· Adducti autē v̄tutū exemplis· petruꝫ et
iohannem nō credimus potuiſſe dubitare· Cur ḡ
lucas inducit fuiſſe turbatos· Primo oīm· qꝛ pau=
coꝝ opinionē ſentēcia maioris partis icludit· De=
inde qꝛ etſi petrus đ reſurrectōne crediderat· tur
bari tn̄ potuit ꝙ ſe dn̄s cuꝫ corpore vectibulis ob
ſeratis improuiſus infunderet Theo· Veruꝫ qꝛ
p verbū pacis nō eſt ſedatus turbo in aīabꝰ diſci
puloꝝ· Aliūde indicat eis ſe filiū dei eſſe q̄ mentis
cognoſcebat archana· Vnde ſequiť· Et dixit eis·
Quid turbati eſtis et cogitatōnes aſcendūt in cor
da veſtra· Beda· Quales vtiqꝫ cogitatōnes· ni
ſi falſe et p̄nitōſe· Perdidit em̄ criſtus fructū paſ
ſionis ſi nō eſſet veritas reſurrectōnis tanꝙ̄ bonꝰ
agricola diceret· ꝙ ibi plātaui· inueniā· id eſt fi=
dem q̄ in cor deſcendit qꝛ deſup eſt· Cogitatōneſ
autem iſte non deſup deſcenderūt· ſꝫ de imo in cor
ſicut herba mala aſcenderūt Cirillus· hoc autē
fuit euidentiſſimū ſignū ꝙ nō aliꝰ eſt qui videtur
ſꝫ ille idem quē viderāt in ligno mortuū ⁊ poſitū
in ſepulchro quē nō latebat aliq̄d eoꝝ q̄ erant in
homine· Ambro· Cōſideremus autē qua gracia
ſcđm Iohannē apoſtoli crediderūt q̄ gauiſi ſunt·
ſcđm lucā qui increduli redarguūť Et videť mihi
Iohannes quaſi apoſtolus maiora et altiora teti=
giſſe hic ſequēcia ⁊ humanis ꝓxima· hic hiſtori=
co verſus circuitu· ille cōpendio· qꝛ et đ illo dubita
ri nō poteſt· qꝛ teſtimoniū p̄hibet de his quibus
ipſe interfuit· Et ideo vtrūqꝫ veꝝ putamus· Naꝫ

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ſi et in p̄mo lucas eos nō credidiſſe dicat· Poſtea
tamen credidiſſe demōſtrat· Cirillus Compro-
bans autē dn̄s deuictā eſſe mortē· ⁊ humanā natu
ram iam in criſto corruptōnē exuiſſe· p̄mo oſtēdit
eis manus et pedes et clauoꝝ foramina· Vn̄ ſub-
dit· Videte manus meas et pedes· Quia egoipſe
ſum· Theo· Sed ⁊ aliud ſubiūgit· palpatōnem
ſ· manuū atq̧ pedū· cū dicit· palpate et videte· q꞉
ſpūs carnē ⁊ oſſa nō habet· ſicut me videtis habe
re· Quaſi diceret· Vos putatis me eſſe ſpm̄· id eſt
fantaſma· ſicut plures defūctoꝝ circa ſepulchra
videri ſūt ſoliti· Sed ſcitote ꝙ ſpūs neq̧ carnem
habet neq̧ oſſa· ego autem carnē et oſſa habeo·
Ambro· Hoc aūt dn̄s ideo dixit· vt ſpem nob̄ ſue re
ſurrectōnis oſtenderet· Nam quod palpatur cor-
pus eſt· In corpore autem reſurgemus· ſed illud
ſubtilius hoc craſſius· vtpote adhuc terrene la-
bis qualitate concretū· Nō ḡ p incorporeā natu-
ram· ſ; p reſurrectōnis corporee qualitatē xp̄us
clauſa penetrauit· Grego· xj· mora· Nō enī in illa
reſurrectōnis gloria corpus noſtrū erit impalpa
bile cum vento aereo ſubtilius· vt euticius dixit·
ſed ſubtile quid p effectū ſpiritalis potencie· pal
pabile autem p veritatē nature· Sequit̄· Et cū h̄
dixiſſet oſtendit eis manus et pedes· Beda· Qui
bus ſc; indicata clauorū veſtigia claruere· Sed
ſcd̄m Iohannem etiā latus eis oſtendit· cum fue-
rit lancea pforatum· vel ſc; oſtenſa vulneꝝ cica-
trice dubietatis eoꝝ vulnus ſanaret· Solent aūt
in hoc loco gentiles calūniā ſtruere· quaſi nō va-
luerit dn̄s vulnera ſibi inflicta curare quib⁹ reſpō
dendū eſt· quia nō eſt cōſequēs· vt qui maiora fe
ciſſe pbat̄· minora facere nequiuerit· ſed certe di-
ſpenſatōnis gracia· q̄ mortē deſtruxit ſigna mor-
tis delere noluit· p̄mo quidem vt p hoc diſcipulis
fidē ſue reſurrectōnis aſtrueret· Deinde vt patri
p nobis ſupplicās quale genus mortis p homine
ptulerit ſemp oſtēdit· Tercio vt ſua morte rēdēp
tis ꝙ̄ miſericorditer ſint adiuti· ꝓpoſitis eiuſdem
mortis indicijs inſinuet· poſtremo vt in iudicō ꝙ̄
iuſte dānēt̄ impij denūciet

Adhuc autē illis non
credentibus et mirāti
bus p̄ gaudio dixit·
Habetis hic aliq̄d q̄d
māducet̄ At illi attu-
lerunt ei partē piſcis
aſſi et fauum mellis·
Et cum manducaſſet
coram illis ſumens re
liquias dedit eis· Et
dixit ad illos· Hec
ſunt verba que locu-
tus ſum ad vos cū ad
huc eſſē vobiſcū· q̄m
neceſſe eſt impleri oīa
que ſcripta ſunt in le-
ge moiſi et ꝓphetis et
pſalmis· de me

Cirillus oſtēderat
dn̄s diſcipulis man⁹
⁊ pedes· vt certifica
ret diſcipulos ꝙ cor
pu quod paſſū fu-
erat reſurrexit· Vt
adhuc aūt magis cer
tificaret aliq̄d mādu
cabile pecijt· Vn̄ di-
cit̄· Adhuc aūt illis
nō credentibus ⁊ mi
rantibus p̄ gaudio
dixit· habe· hic ali-
quid q̄d māducet̄·
Grego· miſenus· Et
iuſſu quidem legis
paſcha cū amaricān
tibus edebat̄· quia
adhuc amaritudo
manebat· poſt reſur
rectōnem vero cib⁹
fauo mellis dulcora
tur· Vnde ſequitur·
At illi obtulerunt ei
par· piſ· aſſi ⁊ fa· mel
lis Beda· Ad inſi-
nuādū ḡ reſurrectō
nis ſue veritatem nō
ſolum tangi a diſcipulis ſ; etiam cōueſci cum illis
dignatur· Ne arbitrent̄ eū nō ſolide· ſ; imaginabi
liter ſibi apparere· Vnde ſequit̄· Et cum mādu· co·
eis ſumēs reli· dedit eis· Manducauit quidem po-
teſtate nō ex neceſſitate· Aliter enī abſorbet aquā
terra ſitiens· aliter ſol calens illa indigencia· iſte
potencia· Grecus· Si damus dn̄m vere comediſ-
ſe· demus et omnes homines poſt reſurrectōnem
vti ciboꝝ fomentis· Sed que ex quadā diſpenſa-
cione fiūt a ſaluatore· nō ſunt regula et norma na-
ture· qm̄ in quibuſdam alijs diſpenſauit· Reſuſci-
tabit enī nr̄a corpora incorrupta· qui tn̄ dereliq̄t
ꝓprij corporis foramina· que claui forauerāt ⁊ la-
teris cicatricem vt oſtendat ꝙ manſit poſt reſur-
rectōnem natura corporis· Nec eſt in aliam muta/
tus ſubſtanciā· Beda· Māducauit ergo poſt re
ſurrectōnem nō quaſi cibo indigens· nec quaſi in
reſurrectōne quam expectamus cibis egere ſigni
ficans· ſ; vt eomodo naturam corporis reſurgen-
tis aſtrueret· Miſtice autem piſcis aſſus quē xp̄i
ſtus comedit ſignificat criſtum paſſum· Ipſe enī
latere dignat̄ in aquis generis humani· Capi vo-
luit laqueo mortis noſtre ⁊ quaſi tribulatōne aſſa
tus eſt tempore paſſionis ſue· ſed fauus mellis ex-
titit nobis in reſurrectōne· In fauo quidem mellis
vtramq̧ naturam exp̄mere voluit pſone ſue· Fau⁹
quippe mellis in cera eſt· Mel vero in cera eſt di-
uinitas in humanitate· Theo· Videnē autem et
comeſta aliud habere miſteriū· ꝙ enī manducauit
partem piſcis aſſi ſignificauit ꝙ naturā noſtram
in hui⁹ vite mari natantem· aſſans eā igne ꝓprie
deitatis· et exiccans eius humiditatem quā a ꝓfū
dis verbis contraxerat· eſcam fecit diuinā· Et eam
que p̄us erat abhominabilis· ꝑparauit deo cibum
ſuauem· quod ſignificat fauus mellis· Vel p piſcē
aſſum ſignificat vitam actiuā conſummentē nr̄am
humiditatē laboꝝ pruinis Cōtemplatōnē vero
ſignificat p fauū mellis ꝓpter dulcedinē eloq̄oꝝ
dei Beda poſtq̄ aūt viſus eſt et tactus māduca
uit ne in aliquo ſenſus humanos ludificaſſe vide
retur· miſit man⁹ ad ſcripturas· Vnde ſequit̄· Et
dixit ad illos· Hec ſunt verba que locutus ſum ad
vos· cum adhuc eſſem vobiſcum· id eſt cū adhuc
eſſem in carne mortali in qua eſtis et vos· Tunc
quidem in eadem carne reſuſcitatus erat· ſed cum
illis in eadem mortalitate nō erat· et ſubdit· Quo/
niam neceſſe eſt impleri omnia q̄ ſcripta ſunt in le
ge moiſi ⁊ pro· ⁊ pſal· de me· Augu· de cō· euā·
Illud attendāt q̄ magicis artibus xp̄m tanta po/
tuiſſe· et nomē ad ap̄los i ſe ꝯuertēdos arte ipā ꝯ
ſeciſſe delirāt· vtꝝ potuit magicis artib⁹ ꝓphaſ
dmo ſpū anq̄ i terra naſceret̄ iplē· Neq̧· n· ſi magi
cis artib⁹ fec̄ vt coleret̄ ⁊ mortu⁹· Mag⁹ erat anꝰ
ꝙ̄ nat⁹ cui ꝓphando vēturo gēs vna deputata ē

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Tunc aperuit illis ſen
ſum vt intelligerent
ſcripturas· ⁊ dixit eis
quoniam ſic ſcriptū ē
⁊ oportebat criſtū pa
ti ⁊ reſurgere a mor
tuis die tercia et p̄di
care in nomine eius
penitenciam et remiſſi
onē peccatoꝝ in om
nes gentes incipienti
bus ab iheroſolima ·
Vos autē eſtis teſtes
hoꝝ et ego mitto pro
miſſum patris mei in
vos· Vos autem ſede
te in ciuitate quoad uſ
q; induamini virtute
ex alto·

Beda· Poſtq̄ p̄buit
ſe videndū ocul' ma=
nibus cōtractanduz
legis cōmemorauit
ſcripturas conſequē
ter aperuit ſenſum ·
vt intelligat̄ quod
legit̄· Vnde dicitur·
Tunc ape· illis ſen ·
vt intel· ſcrip The
ophil9· Alioq̄n quō
eoꝝ aīa t̄bata ⁊ va
cillans circa xp̄i mi=
ſteriū ſtuduiſſet· Sz
et verbis eos docuit
Sequit̄ eñ Et dixit
eis· qm̄ ſic ſcriptū ē
⁊ ſic oportz xp̄m pa
ti ſcz p lignū crucis
Beda· Perdidit aūt
xp̄us fructū paſſio=
nis· ſi ñ eſſet veritas
reſurrectōnis· Vnde
ſubdit· Et reſurgere
a mortuis die tercia
Deinde poſt commē
datam ſui corporis veritatem commendat eccleſie
vnitatem· cum ſubdit· Et predicare in nomine ei9
peni· et remiſ· pec· in omnes gentes Euſebius·
Dictum eñ erat· Poſtula a me et dabo tibi genteſ
hereditatem tuam· Oportebat autē conuerſos ex
gentibus expiari a quolibet cōtagio ⁊ macula p
ipſius v̄tutez· quaſi cōtaminatos ab errore demo
nū idolatrie· ⁊ nup quaſi conuerſos a vita execra
bili ⁊ ipudica· ⁊ ideo dicit q̄ oportet p̄dicari pri9
quidem pniam· conſequenter remiſſionem pecca=
toꝝ in omnes gentes· Eis eñ q̄ puſq̄z verā oſten
derūt maloꝝ pniam ſalubri gracia veniā cōmiſſo
rum donauit· p quibus et mortem ſubijt· Theo
In hoc vero q̄ dicit pniam et remiſſionem pecca=
toꝝ· etiam de baptiſmate meminit· in quo p depo
ſitōnem p̄oꝝ ſceleꝝ ſubſequit̄ venia peccatoꝝ ·
Sz q̄ pacto intelliget̄ in ſolo criſti noīe baptiſma
fieri· cum alibi mandet hoc fieri in nomine patris
⁊ filij ⁊ ſpūſſa ncti· Et p̄mo quidem dicimus· q̄ nō
ītelligit̄ q̄ in ſolo criſti nomīe fiat baptiſma· Sed
q̄ criſti baptiſmate aliq̄s baptizet̄· id eſt ſpirita
liter· nō iudaice· nec tali quali iohannes baptiza=
bat ad ſolam pniaz· ſʒ ad ſpūs almi participacionē
ſicut et criſtus in iordane baptizat9 oſtendit ſpm̄
ſanctū in ſpecie columbina· Porro baptiſma in cri
ſti nomīe· id eſt morte criſti intelligas· ſicut eñ ip
ſe poſt mortem triduo reſurrexit· ſic et noſter in
aquam mergimur ⁊ conuenienter emergim̄· incor
ruptibilitatis ſpūs arram recipientes hoc etiam
xp̄s nomen continet in ſe· et patrē quaſi vnctorez
et ſpm̄ q̄ſi vnctōnem· et filiū quaſi vnctū· ſ· ſcd̄m
humanam naturā· Nō autem decebat amplius bi=
partituz eſſe humanū genus in iudeos et gentiles
Et ideo vt oms̄ in vnū vniret· mandauit incipere
ſmonem a hieruſalem· et ad gentes terminari· Vñ
ſequit̄ incipi· ab iheruſoli· Beda· Nō ſolum q̄z
credita ſunt illis eloquia dei· et eoꝝ eſt adoptō fi
lioꝝ ⁊ gloria· veꝝ etiam vt gentes varijs errori
bus implicate hoc maxime indicio diuine pietatis
ad ſpem venie ꝓuocent̄ q̄ eis qui filiū dei crucifi
xerūt venia cōcedet̄· Criſo· Inſup ne dicerent
aliqui· q̄ omiſſis notis iuerūt ſe oſtētaturos ad ex
traneos· Ideo p̄us apud ipſos occiſores pandunt
reſurrectōnis ſigna in eadem ciuitate in qua ꝓru
pit temerarius auſus· Vbi eñ crucifixores credere
vidēt̄· r̄ſurrectō plurimū demōſtrat̄· Euſe· q̄ ſi
ea que criſtus p̄dixit iaz ſortiūt̄ effectū· Et verbū
eius viuax et efficax p vniuerſum mūdum occulta
fide pſpicit̄· temp9 eſt· nō incredulos eſſe erga eū
q̄ ꝓtulit verbū· Eum· n· neceſſe ē diuinā vitam du
cere cui9 opera viuida v̄bis conſona oſtendūt̄· q̄
quidem miniſterio apoſtoloꝝ impleta ſunt· Vnd
ſubdit· Vos autem eſtis teſtes hoꝝ· mortis· ſcz ⁊
reſurrectōnis· Theo· Conſequenter ne turbati
cogitarent quō nos homies idiote teſtimoniū p=
hibemus gentibus ⁊ iudeis qui te occiderūt· ſub=
iungit· Et ego mitto ꝓmiſ· pa· mei in vos quod
ſcz per iohelem ꝓmiſerat dicens· Effundam ſpm̄
meum ſup omnem carnē· Criſ· Sicut autē milites
inuaſuros multos nemo dux exire ſinit donec arma
ti ſint· Et ſic diſcipulos ante ſpūs deſcenſuz· ad cō
flictū egredi nō permittit· Vnde ſubdit· Vos aūt
ſe· in ciui· q̄ idua· vir· ex alto Theo· Id eſt v̄tu
te nō humana· ſed celeſti· nec dixit· ſuſcipiatis· ſʒ
induamini integram tutelaz ſpiritalis velaminis
indicans· Beda· de hac aūt virtute ideſt ſpūſan=
cto· dicit etiam angelus marie· Et virtus altiſſimi
obumbrabit tibi· Et ipſe dn̄s alibi· Nāz et ego no
ui virtutē de me exiſſe· Theo· Cur autez nō xp̄o
p̄ſente vel eo diſcedente ſtatim ſpūs venit· Dece=
bat eñ eos fieri cupidos rei· ⁊ demū recipere gra
ciā· Tūc eñ magiſ ad deū erigimur cum incumbit
neceſſitas· Oportebat eñ interiz noſtrā cōparere
naturā in celo ⁊ federa cōſummari· ac deinde ſpm̄
aduenire ⁊ gaudia celebrare ſerena· Attende etiā
quantā eis neceſſitatem impoſuit hieroſolimis eē
in eo q̄ illic ſpm̄ ꝓmiſit largiri· Ne eñ rurſus p9
ei9 reſurrectōnem aufugerēt· hac expectatōne q̄ſi
quodam vinculo omnes ſimul eos ibi detinuit· Di=
cit autē donec iduamini v̄tute ex alto· nec exp̄ſſit
qñ· vt ſint iugiter vigiles· q̄d ergo miraris· ſi diē
nouiſſimū nō pandit cum diem hunc ꝓpinquū pan
dere noluit· Grego· in paſto· Admonendi ſūt q̄
quos a p̄dicatōnis officio impfectō vel etas ꝓhi
bet· ⁊ tñ p̄cipitatō impellit ne dum ſibi tantū on9
officij p̄cipitatōne arrogant· viam ſibi ſubſequen
tis melioratōnis abſcindant· Ipſa eñ veritas q̄ re
pente quoſ vellet reꝓbare potuiſſet· vt exemplū
ſequentibus daret· ne impfecti p̄dicare p̄ſumerēt
poſtq̄ plene diſcipulos de virtute p̄dicatōnis ī
ſtruxit· mādauit eis ut ī ciuitate ſederēt· donec in
duerent̄ v̄tute exaltato In ciuitate q̄ppe ſedemus
ſi intra mētiū noſtraꝝ nos clauſtra conſtringimuſ
ne loquendo exterius euagemur· vt cum v̄tute di
uina pfecte induimur· tunc quaſi a nobiſmetipſis
foras etiam alios inſtruentes exeamus· Ambro
Conſideremus aūt quō ſmi iohannem acceperint
ſpm̄ ſanctum· hic autem in ciuitate iubent̄ ſedere ·

q̃aduſq̃ȝ induanť ꝟtute ex alto. ſȝ ſpm̃ſanctū. vel
illis vndecim quaſi pfectioribus inſufflauit. ⁊ re
liquis poſtea tribuendū ꝓmittit. vel eiſdē ibi in=
ſufflauit hic ſpoſpondit. Nec videť eſſe cōtrarium
cū diuiſiones ſint grãꝝ. Ergo aliaȝ inſufflauit ibi
opacionem. hic aliam polliceť. Ibi em̃ remittēdo
rum gracia tributa eſt peccatoꝝ. quod eſſe videť
anguſtius. et ideo inſufflať a xp̃o vt credas ſpm̃=
ſanctū criſti et credas de deo ſpm̃. Deus em̃ ſolus
peccata dimittit. Lucas aūt linguaꝝ graciam de=
ſcribit effuſã Criſo. Vel dicit accipite ſpm̃ſcm̃
vt eos idoneos facēt ad receptōȝ aut qđ futurū ē
vt pſens indicauit. Augu. xv. de trini. Vel dñs
poſt reſurrectōnem ſuam bis dedit ſpm̃ſanctum
ſemel in terra ꝓpter dilectōnem ꝓximoꝝ. et iteꝝ
de celo ꝓpter dilectōnem dei

**Eduxit autem eos fo=
ras in bethaniam. et
eleuatis manib⁹ ſuis
bñdixit eis. Et factuȝ
eſt dum benediceret
illis receſſit ab eis ⁊ fe
rebať in celum. Et ipſi
adorãtes rgreſſi ſunt
i iheruſalē cū gaudio
magno. Et erant ſp
in templo laudãtes ⁊
benedicentes deum**

Beda. Pretermiſ
ſis omnib⁹ que per
. xliiii . dies agi a
domino cū diſcipuliſ
potuerūt. pmo diei
reſurrectōnis ei⁹ cō
iungit tacite nouiſſi=
mum diem quo aſcen
dit in celum dicens.
Eduxit autem eos fo
ras in bethaniã. Pri
mo quidem ꝓpter no
mē ciuitatis que do
mus obediēcie diciť
Que em̃ ꝓpter inobe
dienciã puerſoꝝ de
ſcendit. ꝓpter obedi
enciam conuerſoꝝ a
ſcendit. Deinde ꝓpť
ſitum eiuſdeȝ ville q̃ in latere montis oliuarum po
ſita eſſe narratur. Que videlicet obedientis eccle
ſie domus in ipſius ſummi montis. ideſt in xp̃i late
re. fidei. ſpei. dilectōniſq̃ȝ ſue fundamenta locauit
Eos autem benedicit quibus pcepta docendi tra
diderat. Vnđ ſequiť. Et eleua. ma. be. eis Theo
Forſan vim cōſeruatiuã influens eis vſq̃ȝ ad aduē
tum ſpũs. et fortaſſis inſtruens nos. vt quociens
recedim⁹. benedictōnibus ſubditos deo cōmende
mus Origenes. ꝙ autem eleuatis manibus bene
dixit eos. ſignificat. ꝙ deceat benedicētē quemq̃ȝ
ornatum eſſe. varijs operibus ⁊ arduis reſpectu
alioꝝ. Sic em̃ manus tollūť in altum Criſo. At
tende autem ꝙ dñs breuia repromiſſa aſpectu ſub
ijcit. Promiſerat quidem corpoꝝ reſurrectōnem
a mortuis reſurrexit. ⁊ p quadraginta dies diſci=
pulos certificat. ꝓmittiť etiã ꝙ in nubibus rapie
mur in aere Et hoc ipſe patefecit p opera. Sequi
tur em̃. Et factū eſt dum benediceret illis receſſit
ab eis et ferebať in celum. Theo. Et helias qui
deȝ videbať quaſi aſſumi in celū. Sed ſaluator ip
ſe pcurſor oīm aſcendit in celum. appariturus diui
no conſpectui in ſacro ſuo corpore. Et iam noſtra
natura in criſto honorať a qualibet ꝟtute angeli
ca. Criſo. Sed dices. Quid intereſt mea. qȝ et tu
in nubibus ſuſcipieris ſimiliter. nam corpus tuum
connaturale eſt illi corpori. Erit igiť et corp⁹ tu
um iam agile vt poſſit tranſire p aera. Nam ſicu t
caput. ſic et corpus. ſicut pncipiū ſic et finis. Aſpi
ce autem quomodo honoratus es p hoc pncipium
Infima pars racionalis creature homo erat. ſȝ pe
des effecti ſunt caput. ſublimati in regiam ſedeȝ i
ſuo capite Beda. Aſcedēte ať in celū dño. diſcipu
li adorantes vbi ſteterūt nouiſſime pedes eius. cō
feſtim iheroſolimã redeūt. vbi ꝓmiſſioneȝ patris
ſunt expectare pcepti. Sequiť em̃. Et ipſi adoran
tes regreſſi ſunt in iheruſalem cum gaudio magno
Gaudia magna agunt. qȝ deū ac dñm ſuū poſt tri=
umphū reſurrectōnis etiam celos penetrãſſe letã
tur. Grecus. Et erant vigilantes non degentes
in ꝓprijs laboribus ſed expectantes ſupnam gra=
ciam conuerſanť in templo inter cetera. etiam lo=
ci honeſtatem addiſcentes. Vnde dicitur Et erant
ſemp in templo. Theo. Nondum aderat ſpũs et
iã ſpiritaliter conuerſať. pus erant recluſi. iã ſtãt
in medio pncipum ſacerdotū nec aliquo diſtrahun
tur mūdano. ſȝ omnib⁹ ꝯtemptis iugiter deū lau
dant. Sequiť em̃. Laudantes ⁊ benedicentes deū
Beda. Et attēde ꝙ lucas inter quatuor animalia
celi deſignatus accipiť p vitulū. Cui⁹ victima q̃ i
ſacerdociū eligebanť iniciari ſunt iuſſi. eo ꝙ ipm̃
ſacerdocium criſti ceteris amplius exponendū ſu=
ſcepit. et euãgeliuȝ ſuuȝ quod a miniſterio templi
p ſacerdociū zacharie cepit. in templi deuotōne
compleuit. Et apoſtolos ibi miniſtros noui ſacer=
docij futuros non in victimaꝝ ſangne. ſed in laude
dei et in benedictōne cōcluſit. vt in loco oratōnis
et inter laudum deuotōnes ꝓmiſſuȝ ſpũſancti ad
uentuȝ paratis cordibus expectēt Theo. Quoſ
nos imitantes in ſacra vita ſemp degamus. laudã
tes et benedicentes deum. cui eſt gloria et benedi
ctio et virtus in ſecula. Amen.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Dominica p̄ma de aduentu·
Erunt ſigna in ſole et luna· xxj·
Dominica quarta·
Anno quintodecimo imperij· iij·
Dominica poſt natiuitatem domini·
Erat ioſeph et maria· ij
In octaua natiuitatis domini·
Poſtquam conſummati ſunt dies· ij
Dominica p̄ma poſt epiphaniam
Cum factus eſſet ihesus anno· ij
In ſexageſima
Cum turba multa viij
In quinquageſima
Aſſumpſit ihesus· xij· viij
Feria quinta poſt dominicam ſecundam in xl·
Dixit ihesus diſcipulis ſuis para·hãc· xvj·
Sabbato poſt eandem
Dixit ihesus diſci·ſuis homo quidam xv
Dominica tercia in quadrageſima
Erat ihesus eijciens xj
Feria ſecunda poſt eandem
Dixerũt pharisei ad ihesum q̄nta au· iiij
Feria q̄nta poſt eandem ·
Surgens ihesus de ſinagoga iiij
Feria quinta poſt dominicam quartam in xl·
Ibat ihesus in ciuitatem q̄ vocat̃ naim vij·
Feria quinta poſt dominicam in paſſione·
Rogabat ihm quidam phariſeus vij
Feria quarta poſt dominicam in ramis palmarum
Appinquabat dies feſtus xxij·
Feria ſecunda poſt dominicam reſurrectõis
Duo ex diſcipulis ihesu ibant xxiiij
Dominica p̄ma poſt penth
Eſtote miſericordes vj
Dominica ſecunda
Homo quidam fecit cenam xiiij
Dominica tercia
Erant appinquantes xv
Dominica quarta
Cum turbe irruerent v
Dominica octaua
Homo quidam erat diues xvj
Dominica nona
Cum appinquaret ihesus· xix·
Dominica decima
Dicebat ihesus ad quoſdam xviij
Dominica duodecima
Beati oculi qui vident x
Dominica terciadecima
Dum iret ihesus iheroſolimam xvij·
Dominica quintadecima
Ibat ihesus in ciuitatem vij
Dominica ſextadecima
Cum intraſſet ihesus xiiij
In dedicatõnibus
Egreſſus ihesus pambu· xix
In feſto ſancti ſilueſtri pape
Sint lumbi veſtri p̄cincti xij
In purificatõne beate marie vir·
Poſtq̄ impleti ſunt dies ij
In annũciatõne beate marie
Miſſus eſt angelus gabriel j

In feſto ſancti marci euangeliſte
Deſignauit dñs ihesus et alios x
In natiuitate ſancti iohannis baptiſte
Heliſabeth impletum eſt j
In feſto ſancte marie magdalene
Rogabat ihesum quidam vij
In aſſumptõne ſancte marie
Intrauit ihesus in quoddam caſtellum x
In vigilia ſancti iohannis baptiſte
Fuit in diebus herodis j·
In ſancti appollinaris ep̄i et mar·
Facta eſt contentõ inter diſcipulos xxij·
In vigilia aſſumptõis·
Loquente ihesu ad turbas extollens xi·
In vigilia ſancti mathei
Vidit ihesus publicanũ nomine leui v
In vigilia plurimoꝝ apoſtoloꝝ
Deſignauit dñs et alios x
In natali vnius martiris·
Siquis venit ad me et nõ odit·p· xiiij
In natali plurimoꝝ martirũ
Deſcendens ihesus de monte· vj
Attendite a fermento phariſeoꝝ· xij
Dicebat ihesus turbis iudeoꝝ ve vo·q̄ edi· xj
Cum audieritiſ p̄lia et ſedi·noli· xxj
Qui vos audit me audit x
In feſto confeſſoꝝ pontificum·
Sint lumbi veſtri p̄cincti ·xij·
Nemo accendit lucernã xj
Nolite timere puſillus grex xij
Homo quidam nobilis abijt xix
Feria q̄nta in quatuor tempo·aduen·
Exurgens maria abijt ij·
In nocte natiui·dñi i ſecunda miſſa
Paſtores loquebant̃ adinuicem ij
Feria tercia reſurrectõis
Stetit ihesus in medio diſcipuloꝝ ſuoꝝ xxiiij
Feria quinta poſt penth·
Conuocatis ihesus duodecim apoſ·dedit illis ix
Feria quinta poſt penth·
Factum eſt in vna dieꝝ v
Sabbato
Surgens ihesus de ſinagoga iiij·
Sabbato quatuor temporum in menſe ſeptembris
Dicebat ihesus turbis ſimili·hanc xiij
In natiuitate domini ad ſecundam miſſam
Exijt edictum a ceſare ij
In letanijs maioribus
Quis veſtrum habebit amicum· xj
Dominica tercia poſt penth
Erant autem appinquantes publi·et· xv

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf